

ਮਾਣਕ ਪਰਬਤ

ਸੋਵੀਅਤ
ਦੇਸ਼
ਦੀਆਂ
ਕੌਮਾਂ
ਦੀਆਂ
ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀਆਂ

Punjab Book Center
Chandigarh

ਮਾਣਕ ਪਰਬਤ

ਸੋਵੀਅਤ
ਦਸ
ਦੀਆਂ
ਕੋਮਾਂ
ਦੀਆਂ
ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀਆਂ

ਮੈਟਰ ਪਰਬਤ
ਸਿਰੀਸ਼ਟ ਦੇਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ
ਪਰੋ-ਰਾਇਆ

© ਪੰਜਾਬੀ ਅਠਵਾਦ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਮਾਸਟਰ 1974
ਪੰਜਾਬ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ - ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੁਆਰਾ 2028 ਵਿਚ ਛਪਿਆ

ਪੰਜਾਬ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ
ਐਸ.ਸੀ.ਓ. 1126-27, ਸੈਕਟਰ 22-ਬੀ,
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ।

ਮੁੱਲ: 375/-

ਛਾਪਕ :

ਰਿਲਾਇੰਟ ਪ੍ਰਿੰਟ ਸੇਕੁਰਿਟੀਜ਼
ਫਿਕ: ਹਰੀਪ੍ਰਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਮਿਤ ਨੰ. 3,
ਹੰਸਾ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਪਾਰਕ, ਫੇਰੋਵੀ-140507

ਤਤਕਰਾ

	ਸਫ਼ਾ
ਪ੍ਰਾਸਕ ਵਲੋਂ	੭
ਤੀਰੁ ਜਾਗਰਾਈ (ਹੁਸੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੮
ਕੁਰਾਬੇ ਦਾ ਫਲੀਆ (ਹੁਸੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੭
ਸੁਰੰਕ-ਜਲੇਟੀ (ਹੁਸੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੮
ਕਿਸਲ-ਜਾਇਆ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਕੁਚੇ-ਧੁਚੇ (ਹੁਸੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੬
ਅਰੰਘ ਮੁਕਦਮਾ (ਹੁਸੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੩੭
ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੇਕੋਕ (ਯੁਕਰੇਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੪੧
ਭਲਾ ਤੇ ਕੁਰਾ (ਯੁਕਰੇਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੪੪
ਥਮਿਆਕ, ਕੁਰਾ ਤੇ ਖਿੰਡਾ (ਯੁਕਰੇਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੬੩
ਜਟ ਨੇ ਆਕਸਪਾਨ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਕਿਥੇ ਥਾਈਂ (ਯੁਕਰੇਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੬੯
ਜਾਦੂ ਦਾ ਚਿੰਨਾ (ਬੇਲੋਰੂਸੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੭੦
ਖਿੰਜੂ ਤੇ ਲੁਮੀ ਪ੍ਰਾਨਿਆ ਕਿਥੇ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਬੇਲੋਰੂਸੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੭੪
ਵਾਸੀਲ ਨੇ ਅਸਕਰ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਹਫਾਇਆ (ਬੇਲੋਰੂਸੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੭੮
ਪਿਛੋਪੜਾ (ਬੇਲੋਰੂਸੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੮੨
ਕੁੰਢਾ ਕੱਚਰ ਤੇ ਜਾਨ ਕੱਚਰ (ਲਿਥੁਆਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੮੭
ਕਾਗੀਰਦਾਰ ਘੋੜਾ ਕਿਥੇ ਭੜਾ ਚਿੜਾ ਲਿਆ (ਲਾਟਵੀਅਨ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੯੧
ਕਰਨੀ ਦਾ ਕੁਝ (ਏਸਟੋਨੀਅਨ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੯੪
ਹੀਸੀ ਦਾ ਖੂਭ (ਕਰੇਲੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੯੯
ਤਿੰਨ ਭਰਾਵਾਂ ਘਾਪਟੇ ਪਿਉ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਿਥੇ ਠਹਿਕਾ (ਮੋਨਟੇਨੀਗਰੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੦੪
ਨਿਆਜ-ਬੈਡੇਤ-ਭਾਮੁਸ਼ ਤੇ ਮੁਰਜ ਦੀ ਭੋਟ, ਇਲਾਣਾ ਕੋਮਿਨਜ਼ਦਾ (ਮੋਨਟੇਨੀਗਰੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੦੭
ਭਾਈ ਭਰਨਿਆਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਬੜੀ ਮਿਲਾਣੀ ਸੀ (ਆਸਤਰਾਈਜ਼ਾਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੨੩
ਭੋਵੁ ਹਿਧੁਲਾ (ਆਸਤਰਾਈਜ਼ਾਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੨੬

ਸਾਬ ਭੋ ਸੁਠਾਹਾ (ਆਰਮੇਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੩੭
ਅਨਾਇਕ (ਆਰਮੇਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੩੬
ਹਰਨੋਣਾ ਤੇ ਫੁੰਦਰੀ ਧੋਲੋਲਾ (ਜਾਰਜੀਅਨ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੪੯
ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਖਰਕੋਲ (ਜਾਰਜੀਅਨ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੬੫
ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਸ਼ਬਦ (ਜਾਰਜੀਅਨ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੬੭
ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ, ਸੁਰਮੇਨੀ ਮੰਝੀ (ਬਲਾਰੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੬੯
ਫਾਰਬਿਨ ਖਾਨ ਤੇ ਤੀਰਾਖੰਦਾਖ (ਕਲਮੀਕ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੧੭੯
ਗੀਰਿਆ ਦਾ ਪਹਾੜ (ਬੁਰਮੇਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੦੫
ਸਾਣਖੀ ਕਾਕੀ (ਤਾਮਿਲ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੦੯
ਸਿਆਣੇ ਭਰਾ (ਉਰਦੂ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੧੫
ਸਤ ਤੇ ਭਾਗ ਭੋਣ ਸੀ ? (ਕਿਰਗਿਜ਼ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੨੦
ਅਲਦਾਖ-ਕੋਜੇ ਤੇ ਸ਼ਿਰਾਏ-ਭੇ (ਕਰਾਖ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੨੫
ਬੋਰੋਲਦੇਰੀ-ਮੋਰਕੋਨ ਤੇ ਉਹਦਾ ਬਹਾਦਰ ਪੁੱਤਰ (ਅਲਤਾਈ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੩੩
ਫਰਨ-ਖੁਟਿਆਰ (ਯਾਕੂਤ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੩੮
ਸੋਨੇ ਦਾ ਪਿਆਛਾ (ਬੁਰਯਾਤ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੪੬
ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸਾਈ, ਕੋਰੂਥਾ (ਨੋਨੇਸ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੫੧
ਮੁਹਿਆਰ ਤੇ ਚੰਦ-ਸਫੁਪ (ਚੁਕਚੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ)	੨੬੦

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵਲੋਂ

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕੋ!

ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਹੈ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ। ਇਹਦੇ ਗਵਾਹੀ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਅਨਾਸਕਾ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸਬੰਧਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀਆ ਤੇ ਹਾਮੀਰ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਸਿਲਸਿਲਿਆਂ ਤਕ ਪਹੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਇਹ ਉਰਗੀ ਹਿਮ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਨਾਲ ਜਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਚਿਲ, ਧਰਤੀ ਦਿਲ, ਮਾਸਕੋ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਤਾਂ ਵੱਲ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਬਕਰੰਦਸਕ ਦੇ ਅਸਮਾਨੀ ਲੋਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਮਿਲਿਕ, ਕੀਵ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਭੁੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਯਾਕੂਤੀਆਂ ਵਿਚ ਬਰਫ਼ੀਲੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਝੂਲ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਤਾਸ਼ਕੰਦ ਵਿਚ ਗੁਨਾਬ ਇਕੋ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੂਟੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਕਾਲੇ ਸਾਗਰ ਦੇ ਪੱਕਰ-ਗੀਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੱਟਾਂ ਉੱਤੇ ਧੁੱਪਾਂ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਪ-ਵਪ ਕੌਮਾਂ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ; ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਹਨ, ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਉਰਦੂ ਬੋਲੀ ਰੂਸੀ ਬੋਲੀ ਨਾਨ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਿਲਦਾਵੀ ਬੋਲੀ ਨਾਨ, ਚਿਨੀ ਕੂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਨੀ ਕੂ ਅਰਬੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਜ਼ੋਨੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲ।

ਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਹਰ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਚੁਕਚੀ ਤੇ ਨੋਨੇਸ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਰੂਸੀ ਉੱਤਰ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਬਰਫ-ਭਲੇਰੇ ਟੁੰਡਰਾਂ ਵਿਚ, ਚੰਦਰੇ ਦੇ ਕੱਬਰ ਤੇ ਚਾਂਬਰਦੇ ਰੰਖੜਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ, ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਚੰਦਾ ਤੇ ਹੋਫ਼ੀਅਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਦੇਸ਼ ਹਨ। ਕੋਦਰੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਉਨੇ ਝੁੰਮਦੇ ਰੇਣੇ ਉੱਤੇ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਪੋਰ ਪੁਟਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਸਥਾ-ਤਿਰਾਵੀਆਂ ਪੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬੱਤਰ ਹਰੁਹਟ ਵਾਲੀਆਂ ਟੇ-ਫੁਆਰ ਨਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਅਤੁੰਕ ਕੁਲਕੁਲ ਸੁਣਾਈ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਰੂਸੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸਾਡੇ ਮਨੀ ਹੋਰ ਰਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚਿਤਰ ਉੱਪਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਫੂਲੇ ਭਰੂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੁਨਾਰੇ ਸਾਵੀਆਂ ਤੇ ਜਿਆਦੇ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਛਲੀਥੇ ਨਾਲ ਕੱਜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਿਰਪਟ ਘੋੜੇ ਦੇੜਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਹਣੀਆਂ ਚਾਰਚਾਦੀਆਂ ਅਥਰਕ ਦੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲਕੜੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਭਰ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੋ ਤੇ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਕੁਸੀ ਕਿਸੇ ਜਾਦੂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹੋ। ਉਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਸੀ ਕਿਸਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀਵਾਨ ਨਾਲ ਰਲਕੇ ਛਾਟ-ਛਾਟੇ ਖੋਗ-ਉਡਾਏ ਦੇਤ ਚੁੱਟੇ-ਫੁੱਟੇ ਨਾਲ ਡੇਕ ਅਚਮੱਧੇ; ਟਿਕਦੇ ਮਟਰ, ਪੰਛਾਈ-ਕੋਰੀਏ, ਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਖਾਹਾਓ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੋਗੇ ਤੇ ਉੱਥੇ ਉਕਾਥ ਉੱਤੇ ਬਥਿਥੇ ਪਟਰੋਗੇ; ਚਰਚੀਯਾ ਦੀ ਤਰਹਾਈ ਕੇਖਰੇਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਵੋਗੇ, ਜਿਸਨੇ ਖਚਰੇ ਤੇ ਹਿਰਦਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿਤਾ; ਅਲਤਾਈ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਸੁਹਮੇ ਲਿਕਾਰੀ, ਬੋਰੇਲਦੀ-ਐਰਗੇਨ, ਨੂੰ ਰਜ-ਰਜ ਸਲਾਹੇਗੇ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਜਾਨ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ; ਇਕ ਆਮ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਕੁਰਤਰਾਹੀ ਉੱਤੇ ਅਜ-ਅਜ ਕਰ ਉੱਠੋਗੇ, ਜਿਸਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ਾਟਪ ਰਿਚ ਫਾਰ ਦੇ ਸਿਮਘੇ ਤੋਂ ਸਿਮਾਣੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੁਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਇਕਾਂ ਨੂੰ, ਮਿਲ ਰਹੇਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਕੁਹਾਨੂੰ ਪੈਂਦੇ ਹੋ ਬੜਾਦਰ ਦੋਸਤ ਬਣ ਜਾਣਗੇ।

ਬੱਡੂ ਜਾਰ-ਚਾਦੀ

ਕੁਸੀ ਪਹੀਂ-ਜਹਾਈ

ਥੋੜੇ ਚਿਤਾ ਦੀ ਕੱਲ ਦੇ, ਇਕ ਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵਡੇ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਇਕ ਇਨ ਫਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੱਲ ਛੁਡਾਇਆ ਤੇ ਆਖਿਆ।

"ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ, ਅਜੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਥੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਨਾਂ, ਕੁਸੀ ਵਿਆਹੋ ਜਾਵੋ, ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਹਾਡੇ ਬੰਦੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੋਰੇ-ਪੋਰੀਆਂ ਫੋਖ ਖੁਲੀ ਮਨਾ ਸਕਾਂ।"

ਤੇ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ:

"ਜੇ ਕੁਹਾਡੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਜੀ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਲੀਸ ਦਿਓ। ਦੱਸੋ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾਨ ਵਿਆਹ ਕਰੀਏ?"

"ਤਾਂ ਵੇਰ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ, ਕੁਸੀ ਤਿੰਨੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਤੀਰ ਰਸ ਲਵੋ ਤੇ ਬਾਹਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਵੋ। ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਚੜਾ ਦੇਵੋ, ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਹ ਤਿੰਨਵਾਰੇ, ਓਥੇ ਓਥੇ ਵੀ ਕੁਹਾਨੂੰ ਕੁਹਾਡੇ ਤਾਗੀ ਲਿਖੀਆਂ ਵਹੁਣੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ।"

ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਪਿਉ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀਰ ਨਿਵਾਇਆ, ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਕ-ਇਕ ਤੀਰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਹਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਉੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਣਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਤੇ ਤੌੜ ਛੜ ਦਿਤੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਤੀਰ ਇਕ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖਿੱਚਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਵੀ ਹੀ ਨੇ ਖੁੱਕ ਲਿਆ। ਵਿਹੜੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਤੀਰ ਇਕ ਬੜਾਦਰ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖਿੱਚਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਵਪਾਰੀ ਵੀ ਹੀ ਨੇ ਖੁੱਕ ਲਿਆ। ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਜਾਰਚਾਦੇ ਦੀਵਾਨ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋਇਆ

ਕਿ ਉਹਦਾ ਤੀਰ ਉਪਰ ਵਥ ਨੂੰ ਖੜਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਾ, ਉਹ ਖਿੱਧਰ ਉੱਥ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਹਦੀ ਤਾਲ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਪਿਆ ਤੇ ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਇਕ ਦਲਦਲ ਕੋਲ ਜਾ ਅਖਿਤਿਆ ਤੇ ਓਥੇ ਉਹਨੇ ਕੋਖਿਆ, ਇਕ ਤੱਤੀ ਉਹਦਾ ਤੀਰ ਪੁੱਧ ਰਿਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸ਼ਾਬਕਾਏ ਈਰਾਨ ਨੇ ਤੱਤੀ ਨੂੰ ਅਖਿਆ:

"ਤੱਤੀਏ, ਤੱਤੀਏ, ਮੇਰਾ ਤੀਰ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦੇ ਦੇ।"

ਪਰ ਤੱਤੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ:

"ਏਵਾ ਤਾ ਮੈ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਏ।"

"ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਏ, ਤੱਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾ ਲਾ।"

"ਤੈਨੂੰ ਕਰਾਣਾ ਪਏਗਾ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗਾਥੀ ਲਿਖੀ ਵਹੁਣੀ ਜੂ ਹੋਈ।"

ਈਰਾਨ ਉਦਾਸ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੁਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਕਰਦਾ ਰਾ ਕੀ ਕਰਦਾ। ਉਹਨੇ ਤੱਤੀ ਨੂੰ ਬੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਤੇ ਜਦ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਜਲਨ ਕੀਤੇ: ਉਹਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਪੁੱਤਰ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੀ ਪੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ ਗਿਆ, ਉਹਦਾ ਵਿਚਲਾ ਪੁੱਤਰ—ਦੁਪਹੀ ਦੀ ਪੀ ਨਾਲ, ਤੇ ਵਿਚਲਾ ਈਰਾਨ—ਤੱਤੀ ਨਾਲ।

ਕੁਝ ਹਿਰ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼ਾਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ।

"ਮੈਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾ, ਤੁਹਾਡੇ 'ਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਵਹੁਣੀ ਨੂੰ ਸਿਲਾਈ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਆਉਂਦੀ ਏ," ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ। "ਸਾਰੀਆਂ ਕੱਢੂ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤਕ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ-ਇਕ ਯਮੀਜ਼ ਬਣਾਏ।"

ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਮਿਥਿ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਭਣੇ ਗਏ।

ਈਰਾਨ ਘਰ ਆਇਆ, ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਪਾ ਲਿਆ। ਤੇ ਤੱਤੀ ਟਪੋਸੀ ਮਾਰ ਫਰਸ ਉਤੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆ ਪੁੱਜੀ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗੀ:

"ਈਰਾਨ, ਸੱਭੀ ਕਿਉਂ ਹੁੱਥਾ ਹੋਇਆਂ? ਕਾਹਦੀ ਚਿੰਤਾ ਲਗੀ ਹੋਈ ਆ?"

"ਪਿਰਾ ਜੀ ਦਾ ਰੁਕਮ ਏ, ਤੂੰ ਕੱਢੂ ਸਵੇਰ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਯਮੀਜ਼ ਬਣਾਏ।"

ਤੱਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਈਰਾਨ, ਇਲ ਨਾ ਦੁਖਾ, ਸਭੀ ਜਾ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਸਵੇਰ ਲਸ ਨਾਲੀ ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦੀ ਏ।"

ਈਰਾਨ ਸੋ ਗਿਆ ਤੇ ਤੱਤੀ ਟਪੋਸੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਬਾਹਰ ਡਿਉਚੀ ਵਿਚ ਆ ਗਈ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਕੱਢੂਆਂ ਵਾਲੀ ਖੋਲ ਲਾਹ ਲਈ ਤੇ ਚਤਰ-ਸਜਾਨ ਵਸਿਲੀਆ ਬਣ ਗਈ, ਇਹ ਐਸੀ ਮੁਟਿਆਰ, ਨਾ ਸੁਹਣੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਿਹਦੇ ਹਾਥ।

ਉਹਨੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰੀ ਹੇ ਖੋਲੀ:

"ਆਓ, ਮੇਰੀਓ ਫੈਲੀਓ ਤੇ ਖਾਦੀਓ, ਛੋਟੀ ਕਰੋ ਤੇ ਰੰਮ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਜਾਓ: ਕੁਝ ਸਵੇਰ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਯਮੀਜ਼ ਬਣਾ ਦਿਓ, ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਜਿਹੀ ਜਿਹੀ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।"

ਸਵੇਰੇ ਈਰਾਨ ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਤੱਤੀ ਵੇਰ ਫਲ ਉਤੇ ਟਪੋਸੀਆਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਯਮੀਜ਼ ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਤੇਲੀਏ ਫਿਰ ਲਪੇਟੀ ਮੰਜ਼ ਉਤੇ ਰਖੀ ਪਈ ਸੀ। ਈਰਾਨ ਦੀ

ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਹਨੇ ਯਮੀਜ਼ ਚੁਕ ਲਈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਨੇਰੇ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਦੋਵਾਂ ਵਡੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਗਾਰਾਂ ਲੈਣ ਵਿਚ ਹੁੱਥਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯਮੀਜ਼ ਪੋਰ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਜਾਬ ਨੇ ਵਜੀ ਤੇ ਅਖਿਆ:

"ਇਹ ਯਮੀਜ਼ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਪਾਟ ਲਈ ਤੌਕ ਰਹੇਗੀ।"

ਵਿਚਲੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯਮੀਜ਼ ਪੋਰ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਜਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਇਹ ਯਮੀਜ਼ ਤਾਂ ਕੁਸ਼ਲਪਾਨੇ ਜਾਣ ਕੇਲੇ ਪਾਣ ਲਈ ਤੌਕ ਰਹੇਗੀ।"

ਛੋਟੇ ਈਰਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਯਮੀਜ਼ ਪੋਰ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਤੇ ਤਿੱਥੇ ਨਾਲ ਬਗੀ ਸੁਹਣੀ, ਵੱਡੇ-ਸੁਹਣੀ ਕਾਦੀ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ, ਤੇ ਜਾਬ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਭਰਕੇ ਉਹਦੇ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ:

"ਇਹ ਹੋਈ ਨਾ ਕਮੀਜ਼ ਵਿਨ-ਦਿਹਾਰ ਨੂੰ ਪਾਣ ਲਈ।"

ਦੋਵੇਂ ਵਡੇ ਤਰਾ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਗੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ:

"ਸਰਦੇ, ਅਜੀ ਈਰਾਨ ਦੀ ਵਹੁਣੀ ਦਾ ਮਸ਼ਿਲ ਐਵੇਂ ਹੀ ਉਡਾਏ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਤੱਤੀ ਨਹੀ, ਵੱਧੀ ਜਾਬੂਗਰਨੀ ਏ।"

ਤੇ ਜਾਬ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੇਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ:

"ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਵਹੁਣੀਆਂ ਕੁਝ ਸਵੇਰ ਤਕ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਈ ਪਕਾਣ," ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ।

"ਮੈਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾ, ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਰਸੋਈ ਦਾ ਕੰਮ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਕਿਹੜੀ ਆਉਂਦੀ।"

ਈਰਾਨ ਸੱਭੀ ਕੁਝ ਗਿਆ ਤੇ ਘਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਤੇ ਤੱਤੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ:

"ਈਰਾਨ, ਏਨਾ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਏ?"

ਈਰਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਤੂੰ ਕੁਝ ਸਵੇਰ ਤਕ ਪਿਰਾ ਜੀ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਈ ਪਕਾਈ ਏ।"

"ਈਰਾਨ, ਇਲ ਨਾ ਦੁਖਾ, ਸਭੇ ਜਾ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾ। ਸਵੇਰ ਲਸ ਨਾਲੇ ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦੀ ਏ।"

ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਦੋ ਜੇਠਾਣੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹਤੀਆਂ ਪਹਿਲੇ ਤੱਤੀ ਦਾ ਮਸ਼ਿਲ ਉਡਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਹੁਣ ਪਿਛਲਾਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਚੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸਿਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਘੁਲਿਆ ਕਿ ਤੱਤੀ ਆਪਣੀ ਰੋਲੀ ਕਿਵੇਂ ਪਕਾਈ ਏ।

ਪਰ ਤੱਤੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਗਿਆ, ਉਹਦੀਆਂ ਜੇਠਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸੁੱਝੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਆਟਾ ਗੁੰਨਿਆ, ਚੁੱਢੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਭੰਨਿਆ ਤੇ ਆਟੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁਟ ਦਿਤਾ। ਚੁੱਢੀ ਭੰਨੀ-ਭੰਨੀ ਉਹਦੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਜੇਠਾਣੀਆਂ ਕੋਲ ਰਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜਾ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਓਸੇ ਡਰਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਤੱਤੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਤੇ ਤੱਤੀ ਟਪੋਸੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਬਾਹਰ ਡਿਉਚੀ ਵਿਚ ਆ ਗਈ, ਚਤਰ-ਸੁਜਾਨ ਵਸਿਲੀਆ ਬਣ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਤਾੜੀ ਵਜਾਈ।

"ਆਓ, ਮੇਰੀਓ ਫੈਲੀਓ ਤੇ ਖਾਦੀਓ, ਛੋਟੀ ਕਰੋ ਤੇ ਰੰਮ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਓ!" ਉਹ ਉਹੀ ਸਾਰੀ ਬੋਲੀ। "ਕੁਝ ਸਵੇਰ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਪੋਲੀ-ਪੋਲੀ ਰਿੱਝੀ ਰੋਲੀ ਪਤਾ ਦਿਓ, ਓਹੋ ਜਿਹੀ, ਜਿਹੀ ਜਿਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਖਾਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸਾਂ।"

ਸਥੇਰੇ ਈਵਾਨ ਜਾਗਿਆ, 'ਤੇ ਹੋਰੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰ ਪਈ ਹੋਰੀ ਸੀ, ਮੇਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਤੇ ਸ਼ਰਫ਼ ਹੀ ਸੁਹਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾਈ ਹੋਈ, ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ। ਉਹਦੇ ਪਾਸਿਆਂ ਉੱਤੇ ਛਾਪਿਆ ਵਾਲੇ ਬੁੱਤ ਤੇ ਉਪਰ ਕੰਧ ਤੇ ਫਾਟਕਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਈਵਾਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਹਨੇ ਹੋਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਡੋਲੀਏ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਵਡੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਆਂਦੀਆਂ ਹੋਰੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਹੁਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਤੰਦੁਰ ਵਿਚ ਉਥੇ ਹੀ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਬੰਦਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਹੋਰੀਆਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਸ਼ੜੀਆਂ ਹੱਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੱਟੀਆਂ।

ਜ਼ਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਹੋਰੀ ਲਈ, ਉਹਦੇ ਵਲ ਵੱਖਿਆ ਤੇ ਨੈਜ਼ਰ ਦੇ ਕਾਬੇ ਨੂੰ ਘਣ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਲੇ ਪੁੱਤਰ ਕੋਲੋਂ ਹੋਰੀ ਲਈ, ਤੇ ਉਹ ਦੀ ਚਿੱਥੇ ਦੀ ਘਣ ਦਿਤੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਈਵਾਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਰੀ ਫੜਾਈ, ਜ਼ਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ:

"ਇਹ ਹੋਰੀ ਨਾ ਹੋਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਦਿਨ-ਦਿਹਾਤ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੀ!"

ਤੇ ਜ਼ਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਲ੍ਹ ਆਪਣੀਆਂ ਵਹੁਟੀਆਂ ਸਮੇਤ ਆਉਣ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤ ਖਾਣ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਈਵਾਨ ਉਦਾਸ ਤੇ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀ ਗੋਦਾਂ ਪਾ ਲਿਆ। ਭੱਭੀ ਵਰਗੇ ਉੱਤੇ ਰਾਖੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਉਸ ਕੋਲ ਆਈ, ਤੇ ਬੋਲੀ:

"ਟਰ-ਟਰ, ਟਰ-ਟਰ, ਈਵਾਨ, ਦੇਖਾ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਏ? ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਭਲ ਕਹਿ ਐ ਤੈਨੂੰ ਵਖਾ ਦਿਤੀ?"

"ਹਾਇ, ਭੱਭੀਏ, ਨੀ ਭੱਭੀਏ," ਈਵਾਨ ਕੁੰਕਿਆ। "ਮੇ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਵਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵਾ? ਜ਼ਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤੇ, ਉਹਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤ 'ਚ ਤੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆਵਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਥੇ ਲਿਜਾ ਸਕਣਾ!"

ਜ਼ਾਰਾਬ ਵਿਚ ਭੱਭੀ ਨੇ ਕਿਹਾ: "ਈਵਾਨ, ਦਿਲ ਨਾ ਦੁਖਾ, ਪਰ ਤੂੰ ਜ਼ਿਆਦਤ 'ਤੇ 'ਕੋਲਾ ਜਾਵੀ ਤੇ ਮੇ ਰੋਥੇ ਪਿਛੇ ਆਵਾਂਗੀ। ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਲਗਤ-ਦਗਤ ਤੇ ਗਤਕ ਸੁਟਾਈ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਡਰੀ ਨਾ, ਪਰ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਇਹ ਕੀ ਏ, ਤਾਂ ਕਹੀ: 'ਇਹ ਮੇਰੀ ਭੱਭੀ ਆਪਣੀ ਸੰਦੂਕੀ 'ਚ ਆ ਰਹੀ ਏ।'"

ਤੇ ਈਵਾਨ ਜ਼ਿਆਦਤ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਦਰੇ ਭਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਵਹੁਟੀਆਂ ਨਾਲ ਆਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਹੁਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਹਣੇ ਕਾਬੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਐਸੇ ਇਕ ਸੁਨਾਮ ਤੇ ਗਲ੍ਹਾ ਉੱਤੇ ਸੁਨਾਮੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਉਥੇ ਖੜੇ ਸਨ, ਤੇ ਈਵਾਨ ਵਾਂਗ ਮਖੌਲ ਉਤਾਰ ਰਹੇ ਸਨ:

"ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਠਹੀ ਦੇ ਕੇ ਆਇਆ?" ਉਹਨਾ ਪੁੱਛਿਆ। "ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ਮਾਲ 'ਚ ਵੀ ਪਾ ਕੇ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਵੇਡੀ ਹੁਪਮੋਰੀ ਕਿਥੇ ਲੱਭੀ ਆ? ਉਹਦੇ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਲਲਦਲਾ ਫੈਲ ਮਚੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਨੀ!"

ਤੇ ਫੇਰ ਚਾਰ, ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਨੂੰਝ ਤੇ ਸਾਡੇ ਹੀ ਮਹਿਮਾਨ ਸਾਰ ਬਧੂਤ ਦੀ ਲੋਕਤ ਦੇ ਮੇਜ਼ਾਂ ਦੁਆਲੇ ਜਿਥੇ ਉੱਤੇ ਕੋਥੇ ਹੋਏ ਮੇਜ਼ਪੋਸ ਵਿਭੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜ਼ਿਆਦਤ ਖਾਣ ਕੋਣ ਗਏ! ਚਾਣਕਰ

ਹੀ ਕੰਨ-ਪਾੜਦੀ ਦਗੜ-ਦਗੜ ਤੇ ਕੜਕ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਸਾਰਾ ਮਹਿਲ ਹਿੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਕੰਬ ਉਠਿਆ। ਮਹਿਮਾਨ ਡਰ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬੁਰ ਖੜੋਤੇ। ਪਰ ਈਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ :

"ਭਰੋਂ ਨਾ, ਭਲੇ ਲੋਕੋਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਰਾਂਗੀ ਆ ਰਹੀ ਏ, ਆਪਣੀ ਸੰਦੂਕੜੀ 'ਚ ਥੋੜੀ।"

ਤੇ ਜ਼ਾਰ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦੀ ਤਿਉੜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਉਡਦੀ ਆਉਂਦੀ ਇਕ ਸੁਰੰਗੀ ਬੱਘੀ ਆਣ ਖਲੋੜੀ। ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਛੇ ਚਿੱਟੇ ਘੋੜੇ ਜੁਪੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਤੇ ਉਹਦੇ ਥਿਰੇ ਚਤਰ-ਸੁਜਾਨ ਵਸਿਲੀਸਾ ਉਤਰੀ। ਉਹਦੇ ਅਸਮਾਨੀ ਰੇਲਮ ਦੇ ਗਾਉਣ ਉੱਤੇ ਤਾਰੇ ਜ਼ਰੋਂ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਏਕਸ ਦਾ ਡਲੂਕਦਾ ਥੱਲ ਰੱਖਿਆ। ਤੇ ਉਹ ਏਨੀ ਸੂਹਟੀ ਲਗਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ੰਚੀ, ਕੀ ਕਿਸੇ ਜਾਣੀ, ਪਵੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਹਾਣੀ। ਉਹਨੇ ਈਵਾਨ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਸਲੂਕ ਦੇ ਮੋੜਾਂ ਵਲ ਲੈ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਢੀ ਹੋਏ ਮੋਜ਼ਪੋਤ ਕਿਲੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਮਹਿਮਾਨ ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੇ ਸੋਜ ਉਭਾਣ ਲਗ ਪਏ। ਚਤਰ-ਸੁਜਾਨ ਵਸਿਲੀਸਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਸ ਪੀਤੇ ਤੇ ਆਪਣੀ-ਤਪਕੇ ਆਪਣੀ ਬੱਘੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੇ। ਉਹਨੇ ਰਾਜ ਹੋਸ ਦਾ ਕੁਝ ਮਾਸ ਖਾਧਾ ਤੇ ਹੱਥੀਆਂ ਆਪਣੀ ਸੱਜੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਸੁਟ ਲਈਆਂ।

ਤੇ ਵਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਟੀਆਂ ਤਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਕਰਦੀ ਗਈ, ਉਹੋ ਕੁਝ ਉਹ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖਾਧਾ ਤੇ ਪੀਣ ਦੀ ਫੇਰ ਨੱਥਣ ਦਾ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ। ਚਤਰ-ਸੁਜਾਨ ਵਸਿਲੀਸਾ ਨੇ ਈਵਾਨ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਨੱਥਣ ਲਗ ਪਈ। ਉਹ ਨੱਥਣ ਲਗੀ ਤੇ ਕਲ ਖਾਂਦੀ ਤੇ ਘੁਮੇਰਣੀ ਉੱਤੇ ਘੁਮੇਰਣੀ ਖਾਂਦੀ ਜਾਂਦੀ, ਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਵੇਖਦਾ ਤੇ ਦੰਗ ਰਹੀ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਬੱਘੀ ਥਾਂ ਲਹਿਰਦੀ ਤੇ ਇਕ ਝੀਲ ਬਣ ਗਈ; ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਸੱਜੀ ਥਾਂ ਲਹਿਰਦੀ ਤੇ ਚਿੱਟੇ-ਚਿੱਟੇ ਰਾਜ ਦੀ ਯੋਲ ਵਿਚ ਡਰਨ ਲਗ ਪਈ। ਖਾਹ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਅਸ-ਅਸ ਕਰ ਉਠੇ।

ਫੇਰ ਏ ਵਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਟੀਆਂ ਨੱਥਣ ਲਗੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬੱਘੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਲਹਿਰਦੀਆਂ, ਤੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਛਿੱਟਾਂ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ; ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਜੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਲਹਿਰਦੀਆਂ, ਤੇ ਸਫ਼ਨਾਂ ਪਾਸੇ ਹੱਥੀਆਂ ਉਡ ਪਈਆਂ। ਤੇ ਇਕ ਹੱਥੀ ਜਾ ਕੇ ਜ਼ਾਰ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਲਗੀ। ਤੇ ਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਕਹੂੜ ਦੀ ਫ਼ੁਸਾ ਧੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਥੰਥਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਕੱਢ ਦਿਤਾ।

ਏਨੇ ਵਿਚ, ਈਵਾਨ ਅਛੇਪਣੇ ਦੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਘਰ ਨੂੰ ਭਜਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਭੱਫ਼ ਵਾਲੀ ਖਲ ਲੱਗੀ, ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਏ ਕੰਦੂਰ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸਾਰ ਛੱਡੀ।

ਤੇ ਫੇਰ ਚਤਰ-ਸੁਜਾਨ ਵਸਿਲੀਸਾ ਘਰ ਪਰਤੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕਦਮ ਹੀ ਦਿਸ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹਦੀ ਭੱਫ਼ ਵਾਲੀ ਖਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਉਦਾਸ ਤੇ ਨਿਸ਼ੇਰਦੀ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਥੋੜ ਉੱਤੇ ਥਹਿ ਲਈ ਤੇ ਈਵਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ :

"ਹਾਇ, ਈਵਾਨ, ਕੀ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ! ਜੇ ਤੂੰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋਰ ਉਤਰੇ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਯਮੇਰ-ਯਮੇਰਾਂ ਲਈ ਤੇਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਅਛਾਭਿਆ; ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਨਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਪਾਰ ਤਿੰਨ-ਦਸਵੀਂ ਚਾਰਦਹਵੀਂ ਵਿਚ ਲੱਭੀ, ਜਿਥੇ ਅਮਰ ਕੋਝੇਦੀ ਰਹਿੰਦਾ ਏ।"

ਤੇ ਚਤਰ-ਸੁਜਾਨ ਵਸਿਲੀਸਾ ਸਭਦੀ ਰੰਗ ਦੀ ਇਕ ਕੋਇਲ ਬਣ ਕਈ ਤੇ ਕਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਹਰ ਉਭ

ਗਈ। ਈਵਾਨ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਵਸਕਦਾ ਤੇ ਹੋਰਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਹੋਰਾ ਪਾਸੇ ਮੀਂਹ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ, ਚਰਚ-ਸੁਜਾਨ ਵਸਿਲੀਸਾ, ਨੂੰ ਲੱਖਣ ਲਈ ਕੂਚ ਪਿਆ। ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ? ਇਸਦਾ ਉਹਨੂੰ ਆਪ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਬਹੁਤਾ ਪੈਡਾ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਬੰਨ੍ਹਾ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬੈਠਿਆ ਕਿ ਬੰਨ੍ਹਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਬੂਟ ਘਸ ਲਏ ਸਨ, ਉਹਦਾ ਜਖਮ ਘਸ ਤੇ ਪਾਟ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਟੀਪੀ ਮੌਰ ਨਾਲ ਛਿੱਲ ਗਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੇ ਉਹਨੂੰ ਮਾੜੇ ਕੱਚ ਵਾ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਏਡਾ ਬੁੱਢਾ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਬੁੱਢਾ ਕੋਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

“ਨਮਸਕੇ, ਭਲੇ ਨੌਜਵਾਨ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਕੀ ਬੁੱਢਾ ਫਿਰਨੇ ਤੇ ਕਿੱਧਰ ਜਾਣਾ ਵੀ?” ਈਵਾਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਿਪਤਾ ਦੱਸੀ ਤੇ ਮਧਰੇ ਕੱਚ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਏਡਾ ਬੁੱਢਾ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਬੁੱਢਾ ਕੋਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਖਿਆ:

“ਤੈਰਾ, ਈਵਾਨ, ਤੂੰ ਵਾਣੀ ਖਲ ਕਿਉਂ ਸਾੜੀ ਸਾੜੀ? ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਪਾਣਾ ਜਾ ਸਾੜਨਾ। ਚਰਚ-ਸੁਜਾਨ ਵਸਿਲੀਸਾ ਜੰਮਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਨਾਲੋਂ ਚਤਰ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਦਾ ਪਿਓ ਇੰਜ ਲੱਚ ਲਾਯਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਲਈ ਉਹਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕਣਾ ਦਿਤਾ। ਈਡਾ ਨੀਕ ਹੈ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਢਾਗਾ ਨਹੀਂ। ਐਹ ਧਾੜੇ ਢਾ ਇਕ ਗੱਲਾ ਹੀ। ਜਿੱਥਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਰਿਤੜਾ ਜਾਵੇ, ਭਰੀ ਨਾ ਤੇ ਫਿਰਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਕੂਰਦਾ ਜਾਵੀ।”

ਈਵਾਨ ਨੇ ਮਧਰੇ ਕੱਚ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਏਡਾ ਬੁੱਢਾ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਬੁੱਢਾ ਕੋਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਧਾੜੇ ਦੇ ਗੋਲੇ ਮਗਰ ਕੂਚ ਪਿਆ, ਤੇ ਗੋਲਾ ਜਿੱਧਰ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਕਦਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਕੂਰਦਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਹਿੱਡ ਮਿਲਿਆ। ਈਵਾਨ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਮਾਥਨ ਦੀ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿੱਡ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਰਗੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲ ਪਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ:

“ਈਵਾਨ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ, ਕੀ ਪਤਾ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ।”

ਈਵਾਨ ਨੂੰ ਕਿੱਛ ਉੱਤੇ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਅਗੇ ਕੂਚ ਪਿਆ। ਉਹਨੇ ਯਕੀਨਾ ਤੇ ਉਹ ਕੀ ਕੇਖਦਾ ਏ!—ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਇਕ ਮੁਰਗਾਈ ਉਡਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਈਵਾਨ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਤੇ ਮੁਰਗਾਈ ਉਹਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਰਗੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਗੀ:

“ਈਵਾਨ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ, ਕੀ ਪਤਾ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ।”

ਤੇ ਈਵਾਨ ਨੇ ਮੁਰਗਾਈ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਅਗੇ ਕੂਰਦਾ ਗਿਆ। ਓਸੇ ਹੀ ਪਲ ਇਕ ਖਰਗੋਸ਼ ਭਜਦਾ ਆਇਆ। ਈਵਾਨ ਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਪਰ ਖਰਗੋਸ਼ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਰਗੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲ ਪਿਆ:

“ਈਵਾਨ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ, ਕੀ ਪਤਾ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ।”

ਤੇ ਈਵਾਨ ਨੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਅਗੇ ਕੂਚ ਪਿਆ। ਉਹ ਨਾਲੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਰੋੜਲੇ ਕੱਚੇ ਉੱਤੇ ਪਈ ਤੇ ਐਸੇ ਸਾਧ ਲੋਚੀ ਇਕ ਪਾਈਕ-ਮੰਡੀ ਚੱਲੀ।

“ਈਵਾਨ, ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਰਕਸ ਕਰ,” ਪਾਈਕ-ਮੰਡੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। “ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹੋਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ‘ਚ ਸੁਟ ਦੇ।”

ਤੇ ਈਵਾਨ ਨੇ ਪਾਈਕ-ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕੱਚੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੂਰਦਾ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਲਗਾ ਜਾਂ ਬੰਨ੍ਹਾ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਧਾਗੇ ਦਾ ਕੋਲਾ ਰਿਕਦਾ-ਰਿਕਦਾ ਇਕ ਜੰਗਲ ਤੱਕ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤੇ ਉਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਝੁੰਗੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੂਝੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਖਲੋਤੀ ਸੀ ਤੇ ਭੁਆਂਟਣੀਆਂ ਖਾਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਝੁੰਗੀਏ, ਝੁੰਗੀਏ, ਖਲੋ ਜਾ, ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਦੀ ਖਲੋਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤੇਰਾ ਅੱਗ ਮੇਰੇ ਵਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪਿੱਛਾ ਜੰਗਲ ਵਲ,” ਈਵਾਨ ਬੋਲਿਆ।

ਝੁੰਗੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅੱਗ ਉਹਦੇ ਵਲ ਤੇ ਪਿੱਛਾ ਜੰਗਲ ਵਲ ਕਰ ਲਿਆ, ਤੇ ਈਵਾਨ ਅੱਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਕੁਝੇ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤ ਉੱਤੇ ਪਈ ਸੀ ਤੱਕੀ, ਖਾਣਾ-ਧਾਗਾ ਜਾਗਰਨੀ, ਦੱਲ ਤੱਕੀ ਵੱਟੇ ਉੱਤੇ ਘਟਦੀ, ਹੱਡਿਆਲੀ ਲੱਤੋ, ਨੱਥ ਲੱਧਾ ਜਿਵੇਂ ਉੱਗਿਆ ਭੱਤੋ:

“ਭਲੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਇਓ?” ਢਾਢਾ-ਢਾਢਾ ਨੇ ਪੁਛਿਆ। “ਕੀ ਲਈ ਆਇਓ, ਦਮ ਠਵੀ ਆਇਓ?”

ਈਵਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ:

“ਬੁੱਢੀਏ ਜੁੜੇਲੇ, ਪਹਿਲੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੁਝ ਖਾਣ ਤੇ ਪੀਣ ਨੂੰ, ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਭਾਡ ਨਾਲ ਨੁਹਾ ਤੇ ਫੇਰ ਪੁਛ ਆਪਣੇ ਸਕਾਲ।”

ਤੇ ਢਾਢਾ-ਢਾਢਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਭਾਡ ਨਾਲ ਨੁਹਾਇਆ, ਉਹਨੂੰ ਖਾਣ ਤੇ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਰਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਫੇਰ ਈਵਾਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਕਿ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਚਰਚ-ਸੁਜਾਨ ਵਸਿਲੀਸਾ ਨੂੰ ਲਭ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਮੈਨੂੰ ਪਤੈ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਹੈ,” ਢਾਢਾ-ਢਾਢਾ ਨੇ ਆਖਿਆ। “ਉਹ ਖਮਰ ਕੋਸਚੇਈ ਦੀ ਜਕੜ ‘ਚ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਫੁੜਾ ਰਿਕਦਾ ਐਥਾ ਹੋਏਗਾ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਕੋਸਚੇਈ ਨੂੰ ਧਰਾਣਾ ਐਥਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਜਾਨ ਇਕ ਸੂਈ ਦੀ ਨੀਕ ‘ਚ ਹੈ, ਸੂਈ ਇਕ ਆਂਡੇ ‘ਚ ਹੈ, ਆਂਡਾ ਇਕ ਮੁਰਗਾਈ ਦੇ ਥਿੱਡ ‘ਚ ਹੈ, ਮੁਰਗਾਈ ਇਕ ਖਰਗੋਸ਼ ਦੇ ਥਿੱਡ ‘ਚ ਹੈ, ਖਰਗੋਸ਼ ਇਕ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸੰਦੂਕ ‘ਚ, ਤੇ ਸੰਦੂਕ ਸਾਧ ਬਲੂਤ ਦੇ ਇਕ ਉੱਚੇ ਸਾਰੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉੱਤੇ ਹੈ, ਤੇ ਅਮਰ ਕੋਸਚੇਈ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਇੰਜ ਕਰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਕੜੀ ਦੀ ਕਰੀਦੀ ਹੈ।”

ਈਵਾਨ ਨੇ ਰਾਤ ਢਾਢਾ-ਢਾਢਾ ਦੀ ਝੁੰਗੀ ਵਿਚ ਬਿੜਾਈ, ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਢਾਢਾ-ਢਾਢਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਵਸਿਆ ਸਾਧ ਬਲੂਤ ਦਾ ਉੱਚਾ ਦਰਖਤ ਕਿਹੜੀ ਵਾਂ ਜੀ। ਉਹਨੂੰ ਕੁਰਦਿਆਂ-ਕੁਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਲਗਾ ਜਾਂ ਬੰਨ੍ਹਾ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਪਰ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਉਹ ਸਾਧ ਬਲੂਤ ਦੇ ਉੱਚੇ ਦਰਖਤ ਵੱਲ ਪੁਜ ਗਿਆ। ਇਹ ਓਥੇ ਖੜਾ ਸੀ, ਸਰਸਰਾਂਦਾ ਤੇ ਝੁਲਦਾ, ਤੇ ਪੱਥਰ ਦਾ ਸੰਦੂਕ ਉਹਦੀ ਟੀਸੀ ਉੱਤੇ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤਕ ਰਸਾਈ ਔਖੀ ਸੀ।

ਅਚਰਕੋਰ ਦੀ ਕੀ ਹੋਇਆ! ਕਿੱਛ ਭੱਜ-ਭੱਜਾ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸਾਧ ਬਲੂਤ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਟੋਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਪੁਟ ਛੱਡਿਆ। ਸੰਦੂਕ ਹੋਲਾ ਆ ਪਿਆ ਤੇ ਟੁਟ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਸੰਦੂਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੇ ਭਾਡ ਮਾਰੀ ਤੇ ਏਨਾ ਰੇਸ਼ ਲਣ ਉੱਠਿਆ, ਜਿੰਨਾ ਰੇਸ਼ ਉਹ ਨਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਖਰਗੋਸ਼ ਆ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਉਹਨੇ ਪਹਿਲੇ ਖਰਗੋਸ਼

ਜੁੱਝ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਬੇਟੀ-ਬੇਟੀ ਕਰ ਗਈ। ਮਰਫ਼ਤ ਦੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮੁਰਗ਼ਾਈ ਉੱਡ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਉਹ ਉਤਲੀ-ਉਤਲੀ ਭੱਠ ਆਮਾਨ ਤਕ ਜਾ ਪੁੱਜੀ। ਪਰ ਇਥੇ ਪਾਣ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਰਗ਼ਾਈ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਫੁਟ ਪਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਵੇਖੋ ਜੇਹ ਦਾ ਫਾਰ ਗੱਤ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਮੁਰਗ਼ਾਈ ਨੇ ਆੜਾ ਸੁਟ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਆੜਾ ਹੋਣ ਨੀਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਪਿਆ।

ਇਹ ਵੇਖ ਈਰਾਨ ਦੇ ਐਬਰੂ ਬਾਬਟ ਨਰ ਪਲੇ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਨੀਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਆੜਾ ਕਿਵੇਂ ਲਭ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਕਦਮ ਹੀ ਪਾਈਲ-ਮੰਡੀ ਤੁਰਦੀ-ਤੁਰਦੀ ਕੰਢੇ ਕਣ ਅਲੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਆੜਾ ਸੀ। ਈਰਾਨ ਨੇ ਆੜਾ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਤੁਰੀ ਕਦ ਲਈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਨੱਕ ਜੋੜਨ ਲਗਾ। ਮਿੱਠਾ ਲਿਆਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਦਾ ਨੱਕ ਨੂੰ ਲਿਟਾਕਾ ਅਮਲ ਕੋਚਰੋਲੀ ਓਨੇ ਫਿਰਾਦਾ ਹੀ ਪਾਏ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਕੁਤਲ ਖਾਦਾ। ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਰਹ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਈਰਾਨ ਨੇ ਮੁੜੀ ਦਾ ਮਿਠਾ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਕੋਚਰੋਲੀ ਮਰ ਕੇ ਫਿਰ ਗਿਆ।

ਫੇਰ ਈਰਾਨ ਕੋਚਰੋਲੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਮੰਗ ਕਾਏ ਮਹਿਲੀ ਗਿਆ। ਤੇ ਚਰਕ-ਸੁਜਾਨ ਬਰਿਥਲੀਨ ਚੱਲੀ-ਭੱਜੀ ਉਹਨੂੰ ਅਗੇ ਲੈਣ ਅਲੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਬਹਿਰ-ਮੰਝੇ ਕੁਝੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮ ਲਿਆ। ਤੇ ਬੀਬਾਨ ਤੇ ਚਰਕ-ਸੁਜਾਨ ਬਰਿਥਲੀਨ ਦਾਖਲ ਆਪਣੇ ਪਰ ਆ ਕਦੇ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਕਣ ਕੀ, ਖੁਫੀ-ਖੁਤਖੀ, ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਵੱਧੀ, ਓਦੋਂ ਕਦ ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਹ ਅਲੀ ਹੀ ਉੱਥੇ ਨਾ ਹੋ ਕਦੇ।

ਕੁਹਾੜ ਦਾ ਦਲੀਆ

ਕੁਸ਼ੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ

ਇਕ ਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇ, ਇਕ ਉੱਡਾ ਛੋਟੀ ਛੁੱਟੀ ਮਨਾਣ ਲਈ ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਬਥਿਆ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੌਂਟਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੁੱਖ ਉਹਨੂੰ ਭਾਚੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਮਿੱਠ ਆਪਣਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਉੱਥੇ ਦਾ ਭੂਹਾ ਜਾ ਖਲਕਾਇਆ।

"ਦਾਹੀ ਨੇ ਫਾਰ ਬਟਣੀ ਦੇ " ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

ਭੂਹਾ ਇਕ ਉੱਥੇ ਤੀਬੀ ਨੇ ਕੱਢਿਆ।

"ਅੱਦਰ ਲੱਘ ਆ, ਭੋਜਿਆ, " ਉਹਨੇ ਜੱਦ ਦਿਤਾ।

"ਮਾਣਕਣੇ, ਕੁੱਖੇ ਲਈ ਕਰਾਹੀ ਹੋਟੀ ਹੈ ਈ? " ਫੇਰੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ।

ਏਥਰ ਉੱਥੇ ਕੱਢ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਚੰਗਾ-ਭੋਜਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸੀ ਕੱਚੁਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਰੀਬਤੀ ਬਣ-ਬਣ ਬਹਿੰਦੀ ਸੀ।

"ਭਾਇਆ ਰੋਕਾ, ਅਜ ਰਾ ਮੇ ਆਪ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਧ ਗਰੀਬਤੀ ਦੇ, ਘਰ 'ਚ ਹੈ ਚੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, " ਉਹ ਕੁਰਲਾਣ ਲਗੀ।

"ਨੀਕ ਦੇ, ਜੇ ਤੋਹੋ ਕੋਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, " ਫੇਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ। ਫੇਰ ਕੋਢ ਖੱਲੇ ਪਿਆ ਹੱਥੀਉਂ ਲਿਆ ਇਕ ਕੁਹਾੜਾ ਵੇਖ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ "ਜੇ ਯੇਦੋ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈਕੀ, ਦਾ ਅਸੀਂ ਓਨ ਕੁਹਾੜੇ ਦਾ ਦਲੀਆ ਕੁਝਾ ਲੈਣੋ ਅਥ।"

ਉੱਥੇ ਨੇ ਹੋਰਾਨੀ ਨਾਨ ਦੇਵੇਂ ਹਥ ਉਲਾਰ ਲਏ।

“ਬੁਝਾਏ ਦਾ ਦਾਈਆਂ ? ਕਦੀ ਸੁਣਿਆ ਏ ਕਿਸੇ ’
 “ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਇਕਦਾ ਕਸ ਸੈਨੂੰ ਇਕ ਤਾਂਬੀਆ ਦੇ ਦੇ ,”
 ਬੁੱਢੀ ਤਾਂਬੀਆ ਨੂੰ ਅਈਓ ਤੇ ਫੋਜੀ ਨੇ ਕੁਝਾਂ ਨੂੰ ਧੋਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂਬੀਏ ਵਿਚ ਰਖਿਆ, ਤੇ
 ਤਾਂਬੀਏ ਨੂੰ ਹਾਣੀ ਨਾਲ ਫਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ।
 ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਫੋਜੀ ਉਤੇ ਟਕ ਨਾਈ ਕਈ, ਆਪਣੀ ਹਫ਼ਰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਨਾ ਹੋਣ
 ਦਿਤੀ।

ਫੋਜੀ ਨੇ ਇਕ ਕਸ਼ਮੀ ਕੰਢੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਤੇ ਫੋਰ ਉਹਨੂੰ ਕਢਿਆ।
 “ਇਆਰ ਹੋ ਰਹਿਓ ਘਰ, “ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ “ਜੇ ਰਗਾ ਕੁ ਛੂਣ ਛਡ ਪਏ ਨਾ।”
 “ਹਾਂ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਰਾ ਘੋਰ ਦੇਖ ਪਾ ਲੈ।”
 ਫੋਜੀ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਛੂਟ ਪਾਇਆ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਰਖਿਆ।
 “ਜੇ ਕਦੀ ਮੁਠ ਕੁ ਦਾਣੇ ਪਾ ਸਕਦੇ ਨਾ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ
 ਬੁੱਢੀ ਹਸਦ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਵਾਇਆ ਓ ਇਕ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਬੱਗੀ ਬੁਝ ਦਿਤੀ।
 ਐਹ ਠੀ ਜਿੰਨੀ ਮਰਫੀ ਆ ਪਾ ਲੈ,” ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।
 ਫੋਜੀ ਨੇ ਰਸੂਨ ਤੇ ਕਛੌ ਨੂੰ ਹਿਲਾਣ ਤੇ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਚੌਖਟ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ ਤੇ ਬੁੱਢੀ
 ਫੋਖਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਪਿਆਨ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ।
 “ਭਾਹ ਕਿੰਨਾ ਸੁਆਦਲਾ ਕਦੀਆਂ ਬਣਿਓ,” ਬੁੱਢੀਏ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਫੋਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ
 “ਜੇ ਫਰਾ ਜਿਹਾ ਮੱਖਣ ਪੈ ਜਾਏ, ਹਾਂ ਏਸ ਕੇ ਸੁਆਦੀ ਬੀਚ ਕਈ ਕੱਚੀ ਬਣੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।
 ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਕੁਝ ਮੱਖਣ ਕੀ ਬੁਝ ਦਿਤੀਆਂ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਣੀਏ ਵਿਚ ਪਾ ਰਿਹਾ।
 “ਤੇ ਹੁਣ, ਸਾਜਕਨੇ, ਚਮਰਾ ਏ ਆ, ਤੇ ਆ ਜਾ ਪਾਵੋਈ!” ਫੋਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ
 ਉਹ ਦਲੀਆ ਖਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਦੇ ਜਾਣ।
 “ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਾਏ, ਬੁਝਾਏ ਦਾ ਦਾਈਆ ਦੀ ਏਨਾ ਕੁਆਲੀ ਖਟਦੀ।” ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਦੱਸ
 ਪੁੱਛਿਆਂ ਆਖਿਆ
 ਤੇ ਫੋਜੀ ਖਾਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਹਸਦਾ ਰਿਹਾ।

ਸੁਰੰਗ-ਸਲੋਟੀ

ਬੁੱਢੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਏ ਇਹ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਰੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਚੰਦੇ ਫੋਫੇ
 ਪੁੱਤਰ ਵੱਡੇ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਣੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਦਾ ਚੋਕ ਸੀ ਤੇ ਬਾਗੀ ਦਾ ਕੰਮ
 ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਥੇ ਜਾਬ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਕੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਮੁਰਖ ਬੀਵਾਨ, ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀ
 ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਵਕਤ ਘਰ ਹੀ ਬੁਝੇ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਬਿਰਾਦਾ ਰੇ ਜੇ ਸ਼ਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ
 ਤਾਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਖੁੰਥਾਂ ਇਰੱਠੀਆਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਜਦੋਂ ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪੂਛੇ ਹੋਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲ ਸੱਦਿਆ
 ਤੇ ਰਿਹਾ

“ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੋਂ ਜ ਰਾਤੀ ਮੇਰੀ ਕਬਰ ਤੇ ਆਣਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਖਾਣ ਲਈ ਕੁਝ
 ਫੋਟੀ ਲਿਆਣਾ।”

ਬੁੱਢਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬੁਝ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਸ ਰਾਤੀ ਸਭ ਤੇ ਕਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਉਹਦੀ
 ਕਬਰ ਉਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ੀ ਆ ਰਹੀ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੈਰ ਸੁਮਤੀ ਘੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਾਂ ਰਾਇਦ ਉਹਨੂੰ
 ਖੋਨਾ ਫਰ ਲਫਾਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਕੋਂ ਜਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਉਹ ਮੁਰਖ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ
 ਰਹਿਣ ਲਗਾ

‘ਈਵਾਨ, ਜੇ ਅਸ ਰਾਤੀ ਬਾਪੂ ਦੀ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹਿਰ ਵਾਲਾ ਕੋਕ ਲੈ ਦਿਆਂਗਾ।’

ਈਵਾਨ ਛਟਾਛਟ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਫੈਲੀ ਫੜੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹ ਕਬਰ ਕੋਲ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਉਡੀਕਣ ਲਗਾ ਕਿ ਦੋਖੀਏ ਕੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੱਖੀਂ ਰਾਤ ਹੋਈ ਮਿਟੀ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਕਈ ਤੇ ਖੁੱਧਾ ਬਾਪੂ ਕਬਰ ਵਿਖੇ ਉੱਠ ਖੜੋਤਾ ਤੇ ਕੰਧਿਣ ਲੱਗਾ

“ਕੌਣ ਹੈ? ਤੂੰ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਪੜੋਨੀ ਦਿਆ ਪੁੱਤਰਾ? ਏਸ ਰੂਸ ਥਾ ਸੀ ਹਾਣ ਏ: ਕੁੱਤੇ ਕੋਕ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਖਿਆਜ਼ ਚਾਂਗਰ ਰਹੇ ਨੇ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਹੈ ਰਿਹੈ?”

ਤੇ ਈਵਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ:

“ਮੈਂ ਵਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ, ਬਾਪੂ ਜੀ। ਰੂਸ ‘ਚ ਅਮਲ-ਆਮਲ ਏ।”

ਜਾਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਈਵਾਨ ਦੀ ਲਿਆਈ ਫੈਟੀ ਚਿਫ਼ ਭਰ ਕੇ ਖਾਧੀ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਕਬਰ ਵਿਚ ਡੋਰ ਗਿਆ। ਤੇ ਈਵਾਨ, ਰਾਤ ਵਿਚ ਖੁੱਧਾ ਇੱਕੱਠੀਆਂ ਬਰਨ ਲਈ ਅਟਕਦਾ-ਅਟਕਦਾ ਘਰ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਹਦੇ ਸਭ ਕੇ ਦਫੇ ਭਰਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ:

‘ਬਾਪੂ ਮਿਲਿਆ ਸਾਈ?’

“ਹਾਂ, ਮਿਲੇ ਸਨ,” ਈਵਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਜਿਹੜੀ ਚੋਟੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਖਾਧੀ ਸੀ ਉਹਨੇ?”

“ਹਾਂ, ਚਿਫ਼ ਭਰ ਕੇ ਖਾਧੀ ਸਾਨੂੰ।”

ਇਹ ਇਨ ਹੋਰ ਠੀਧ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਦੂਜੇ ਭਰਾ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਸਕੀ ਰੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਆਇਓ ਉਹਨੂੰ ਬੰਨਾ ਡਰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਜਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਉਹ ਈਵਾਨ ਨੂੰ ਕੰਧਿਣ ਲੱਗਾ

‘ਈਵਾਨ, ਜੇ ਤੂੰ ਖਈ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਚਲਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚਰਮਡ ਦੀ ਡਿਫ਼ ਕੇ ਕੁੱਟ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗਾ।’

“ਨੀਕ ਏ,” ਈਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ।”

ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਫੈਟੀ ਫੜੀ ਬਾਪੂ ਦੀ ਕਬਰ ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਉਡੀਕਣ ਲਗਾ। ਜਦੋਂ ਆਖੀ ਰਾਤ ਹੋਈ, ਮਿਟੀ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਕਈ, ਖੁੱਧਾ ਬਾਪੂ ਕਬਰ ਵਿਖੇ ਉੱਠ ਖੜੋਤਾ ਤੇ ਬੋਲਿਆ

“ਕੌਣ ਹੈ? ਤੂੰ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰਾ? ਏਸ ਰੂਸ ਥਾ ਸੀ ਹਾਣ ਏ: ਕੁੱਤੇ ਕੋਕ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਖਿਆਜ਼ ਚਾਂਗਰ ਰਹੇ ਨੇ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਹੈ ਰਿਹੈ?”

ਤੇ ਈਵਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ:

“ਮੈਂ ਵਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ, ਬਾਪੂ ਜੀ। ਰੂਸ ‘ਚ ਅਮਲ-ਆਮਲ ਏ।”

ਜਾਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਈਵਾਨ ਦੀ ਲਿਆਈ ਫੈਟੀ ਚਿਫ਼ ਭਰ ਕੇ ਖਾਧੀ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਕਬਰ ਵਿਚ ਡੋਰ ਗਿਆ। ਤੇ ਈਵਾਨ ਰਾਤ ਵਿਚ ਖੁੱਧਾ ਇੱਕੱਠੀਆਂ ਬਰਨ ਲਈ ਅਟਕਦਾ-ਅਟਕਦਾ, ਘਰ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ। ਉਹ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਦੂਜਾ ਭਰਾ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ:

“ਜਿਹੜੀ ਚੋਟੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਾਪੂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਸੀ ਉਹਨੇ?”

“ਹਾਂ,” ਈਵਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਚਿਫ਼ ਭਰ ਕੇ ਖਾਧੀ ਸਾਨੂੰ।”

ਤੀਜੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਈਵਾਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਜਾਂ ਤੇ ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ

“ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਬਾਪੂ ਦੀ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਦੀ ਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੀ ਏ ਤੇ ਮੈਂ ਘਰ ਚਰਾਗਾ ਤੇ ਆਦਮ ਕਰਾਂਗਾ।”

“ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ,” ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਭੈਣ ਦੀ ਜਵਾਬ ਆਗੀਏ, ਈਵਾਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਆਲੈ ਹੈ ਚੁੱਕਾ ਏ।”

“ਕਹੁਤ ਹੋਵਾ,” ਈਵਾਨ ਮੰਨ ਗਿਆ, “ਮੈਂ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ।”

ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਫੈਟੀ ਫੜੀ ਤੇ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅੱਖੀਂ ਰਾਤ ਹੋਈ, ਮਿਟੀ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਕਈ ਤੇ ਖੁੱਧਾ ਬਾਪੂ ਕਬਰ ਵਿਖੇ ਉੱਠ ਖੜੋਤਾ

“ਕੌਣ ਹੈ?” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਤੂੰ ਹੈ ਈਵਾਨ, ਮੇਰੇ ਕੀਏ ਪੁੱਤਰਾ? ਏਸ ਰੂਸ ਥਾ ਸੀ ਹਾਣ ਏ: ਕੁੱਤੇ ਕੋਕ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਖਿਆਜ਼ ਚਾਂਗਰ ਰਹੇ ਨੇ ਜਾਂ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਹੈ ਰਿਹੈ?”

ਤੇ ਈਵਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ

“ਮੈਂ, ਵਾਂ, ਬਾਪੂ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਈਵਾਨ। ਰੂਸ ‘ਚ ਅਮਲ-ਆਮਲ ਏ।”

ਜਾਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਈਵਾਨ ਦੀ ਲਿਆਈ ਫੈਟੀ ਚਿਫ਼ ਭਰ ਕੇ ਖਾਧੀ ਤੇ ਈਵਾਨ ਨੂੰ ਕੰਧਿਣ ਲੱਗਾ, ਈਵਾਨ, ਤੂੰ ਈ ਏ, ਕਿਸੇ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਓ। ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਕਿੰਨ ਰਚਾਂ ਮੇਰੀ ਕਬਰ ਕੇ ਆਉਣ ਕੇ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਖੁੱਧੇ ਮੈਦਾਨ ‘ਚ ਜਾ ਖੜੇ ਤੇ ਉਥੇ ਸਾਰੀ ਬੈਠ, ‘ਕੁਥੀਕ-ਸਲੈਟੀ, ਸੁਣ, ਕਬਰ ਹੋਈ। ਤੇਰੇ ਸੱਦਾ ਦਿਯਰ, ਕਬਰ ਜਾਂ ਮਰ। ਜਦੋਂ ਖੱਜਾ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ, ਕਬਰ ਕੇ ਉਹਦੇ ਜੱਸੇ ਕੰਨ ‘ਚ ਖਜ ਜਾਈ ਤੇ ਖੱਬੇ ‘ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਈ, ਤੇ ਤੂੰ ਈਨਾ ਸੁਹਣਾ ਗਭਰੂ ਬਣ ਕੇ ਨਿਕਲੇਗਾ, ਜਿੰਨਾ ਸੁਹਣਾ ਬਣੀ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਣਾ। ਫੇਰ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਬਹਿ ਜਾਈ ਤੇ ਜਿਥੇ ਦਿਨ ਡਰਦਾ ਏ, ਚਲਾ ਜਾਈ।”

ਈਵਾਨ ਨੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਇਤੀ ਲਗਮ ਡਰ ਲਈ, ਉਹਦਾ ਸੁਸਕੀਆਂ ਅਚਾ ਬੀੜਾ, ਤੇ ਥਾਹ ਵਿਚ ਖੁੱਧਾ ਇੱਕੱਠੀਆਂ ਬਰਨ ਲਈ ਅਟਕਦਾ-ਅਟਕਦਾ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ। ਉਹ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ:

‘ਬਾਪੂ ਮਿਲਿਆ ਸਾਈ?’

“ਹਾਂ, ਮਿਲੇ ਸਨ,” ਈਵਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ

“ਜਿਹੜੀ ਚੋਟੀ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਖਾਧੀ ਸੀ ਉਹਨੇ?”

“ਹਾਂ, ਚਿਫ਼ ਭਰ ਕੇ ਖਾਧੀ ਸਾਨੂੰ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਦੀ ਕਬਰ ‘ਤੇ ਜਾ ਆਵਾਂ।”

ਤੇ, ਐਨ ਉਹਨੇ ਹੀ ਇਕੋ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਡੀਕਾ ਵਿਰਵਾਇਆ ਕਿ ਸਭੇ ਸੁਹਣੇ, ਅਟ-ਵਿਆਈ ਨੌਜਵਾਨ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ। ਭਾਰ ਯੀ ਹੀ ਚਾਹਦਾਈ ਸੁੰਦਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰਾਜ਼ ਬੀਆਂ ਤੇ ਬਾਹ ਬਕੂਡ ਚੀਆਂ ਭਾਰਾਂ ਭੋਖੀਆਂ ਵਾਨਾ ਇਕ ਅੰਧਿਕ ਬਟਵਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ

ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵਾਡੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬਾਹੀ ਵਿਚ ਬਹਿਣਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਸਦੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕਣਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਘੋੜੇ ਦੀ ਅਸਫਾਰੀ ਕਰਦਾ ਉਹਦੀ ਬਾਹੀ ਜਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਝਾਲ ਮਾਰ ਨਵੇਂ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੁਝਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਮ ਲਵੇ। ਉਹਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਾਮਧਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂਦੇ ਉਹ ਉਹੇ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਨੌਪਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਨੀਵੇਂ ਘਰਾਣੇ ਦਾ, ਚਾਹ ਜੇ ਆਪਣੀ ਧੀ, ਜਾਵਾਦਾਰੀ ਸੁੰਦਰੀ, ਦਾ ਝੋਲਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਆਪਣਾ ਖੋਲ੍ਹਾ ਖਾਨ।

ਉਹਦੀ ਪਰਬ ਈਵਨ ਦੇ ਤਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕੰਨੀ ਦੀ ਪਤੀ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਜਿਸਮਾਨ ਅਲਮਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਥਾ ਗਿਆ।

ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਸੁਹਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬੀ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਬੋਲਿਆਂ 'ਓ ਕਥ ਲਿਆ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਹਣੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਲਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੁੰਡਲਾਂ ਵਾਲੇ ਛਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਧੀ ਕਰ ਲਈ। ਤੇ ਈਵਨ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਵਲ ਜੁੜੇ ਦ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ

"ਰਵਾਓ ਰਵਾਓ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਓ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸਮਤ ਅਲਮਾ ਕੇ ਰੋਖ ਛੋਟ ਦਿਓ।"

"ਭਾਧ ਓਏ ਦੁਲ੍ਹੇ ਦੇ ਲਜ਼-ਲਾਗਿਆ ਮੁਰਖ!" ਉਹਦੇ ਰਵਾ ਮੱਲੇ, "ਜੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਪਿੱਛੀ ਹੋ ਉਥਾਣਏ ਨੀ। ਆ, ਜਾ ਕੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਖੁੰਝੇ ਲਾਭ"

ਭਰਾ ਆਪਣੇ ਪਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰਿ ਭਰੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਟੋਪ ਢਲਾ ਲਏ, ਸੀਟੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਜੈਕਰਾ ਲਾਇਆ ਤੇ ਧੁੜ ਦਾ ਬੱਦਲ ਉਡਾਇਆ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਕ ਵਲ ਦੁੜਕੀਏ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਈਵਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਿਤੀ ਲਕਸ਼ਮ ਫੜੀ, ਬਾਹਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਤੇ, ਜੰਗਲੇ ਉਹਦੇ ਬਾਪੂ ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਜਿਸਾਇਆ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਬਲਿਆ

"ਸੁਰੱਖ-ਸਲੇਟੀ, ਸੁਰ ਕਰ ਫੇਰੀ! ਤੈਨੂੰ ਜੱਲਾਂ ਇਹਨ ਕਰ ਜਾ ਮਰ

ਤੇ ਉਹ ਕੀ ਕੇਖਦਾ ਦੇ। ਇਕ ਘੋੜੇ ਕੀਰੀ ਪਾਈ, ਪਰਤ ਕੇਖਈ। ਉਹਦੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਟਾ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੁੰਦੇ ਦੇ ਬੱਦਲ ਵਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪੰਝਾ ਦੇੜਦਾ-ਦੋੜਦਾ ਈਵਨ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਅਸਲੇ ਅਹਿਲ ਹੋ ਕੇ ਪਠੇ ਗਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ

"ਈਵਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਏ?"

ਈਵਨ ਨੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪੇਟ ਉਤੇ ਬਾਪਣਾ ਦਿਤਾ ਉਹਨੂੰ ਲਕਸ਼ਮ ਪਾਈ, ਉਹ ਉਹਦੇ ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪੱਥੇ ਕੰਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਤਾਂ ਫੇਰੋ ਕੀ ਕੀਇਆ! ਉਹ ਦੇਣਾ ਸੁਹਣਾ ਰਾਗੂ ਬਣ ਨਿਗਨਿਆ ਜਿੰਨਾ ਜਾਵੇ ਨਾ ਚੁਲ੍ਹਿਆ, ਨਵੇਂ ਨਾ ਮੱਲਿਆ ਜਾਵੇ ਨਾ ਲਿਖਿਆ। ਉਹ ਸੁਰੱਖ-ਸਲੇਟੀ ਉਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਜ਼ਾਬ ਦੇ ਮਹਿਲ ਕਲ ਤੇ ਪਿਆ। ਸੁਰੱਖ-ਸਲੇਟੀ ਪੂਛ ਖੁਲ੍ਹਾ, ਦੇਖਿਆ ਪਾੜਾ ਵਾਹੀਆਂ ਤੇ ਪਾਰ, ਉਸ ਘਰ, ਰੁਖ ਰਪਿ ਛਾਂਡ ਹੜਾ, ਹੜਾ ਜਾ ਦਿਨ ਬਜਦਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਰ ਈਵਨ ਦੜਵਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਮਹਿਲ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਭਾਧਾਂ ਬੋਮਿਆਂ ਤੇ ਗੋਠੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਧਾਂ ਪਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮਹਿਲ ਖਰਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਭ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਜਾਏ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬਾਹੀ ਵਿਚ, ਬਰਬਾਦੀ ਸੁੰਦਰੀ ਬੋਠੀ ਸੀ।

ਚਾਰ ਬਾਹਰ ਡਿਉਢੀ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ-

ਫੇਰੋ ਨੌਜਵਾਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਿੱਸੇ ਜਿਹੜਾ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਅਸਫਾਰੀ ਕਰਦਾ ਉਸ ਬਾਹੀ ਜਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਝਾਲ ਮਾਰ ਲਇਕਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਧੀ ਦੇ ਚੁਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਚੁੰਮਣ ਦੇ ਠਹੇਰਾ, ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੀ ਹੀ ਦਾ ਝੋਲਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਖੋਲ੍ਹਾ ਰਸਾ।"

ਚਾਰਬਾਦੀ ਸੁੰਦਰੀ ਦੇ ਚਾਰਵਾਨ ਔਰਤ-ਪਿੰਡਕ ਘੋੜੇ ਦੁੜਕੀਏ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੁਦਾਫੇ ਤੇ ਭਾਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਪਰ ਬਾਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਉਪਰ ਹੀ ਰਹੀ। ਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਈਵਨ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਤਰਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੱਲਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਅਧ ਤਕ ਦੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ।

ਜਦੋਂ ਈਵਨ ਦੀ ਵਾਹੀ ਆਈ, ਉਹਨੇ ਸੁਰੱਖ-ਸਲੇਟੀ ਨੂੰ ਦੁੜਕੀਏ ਪਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜੈਕਰਾ ਰਜਾਦਾ ਤੇ ਨਾਅਰਾ ਲਾਦਾ ਉਹ ਝਾਲ ਮਾਰ ਕੋਲੀਆਂ ਦੀ ਦੇ ਛਕ ਸਭ ਤੇ ਉੱਚੀ ਪਾਣ ਰਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੈਰ ਆਇਆ ਤੇ ਭਾਲ ਮਾਰ ਕੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਿਕ ਰਾੜ ਸਭ ਤੇ ਉੱਚੀ ਪਾਣ ਰਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਪਥ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮੇਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਸੁਰੱਖ-ਸਲੇਟੀ ਨੂੰ ਓਦੇ ਰਕ ਕੁਦਾਦਾ ਤੇ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖੋਝਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਰਕ ਘੋੜਾ ਤਕਕ ਤੇ ਸੁਕਣ ਨਾ ਲਗ ਪਿਆ। ਫੇਰ, ਬਾਹੀ ਅਗੇ ਅਗ ਵਾਂਗ ਲੱਖਦਿਆਂ, ਉਹਨੇ ਬਾਪੂ ਉਹੀ ਝਾਲ ਮਾਰੀ ਤੇ ਚਾਰਬਾਦੀ ਸੁੰਦਰੀ ਦੇ ਚੱਕਰ-ਮਿੱਠੇ ਚੁਲ੍ਹਾ ਚੁੰਮ ਲਏ। ਤੇ ਚਾਰਬਾਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਹਰ ਵਾਲੀ ਸੁੰਦਰੀ ਉਹਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਮੁਹਰ ਲਾ ਦਿਤੀ।

ਲੋਕੀ ਕੁਝ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਏ

"ਕੋਕਣਾ ਸੁ ਫੜਨਾ ਸੁ!" ਪਰ ਈਵਨ ਤੇ ਉਹਦਾ ਘੋੜਾ ਹੁਣ ਦੇ ਬੱਦਲ ਵਿਚ ਅਲੱਪ ਹੋ ਗਏ।

ਭਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਕਏ, ਤੇ ਈਵਨ ਸੁਰੱਖ-ਸਲੇਟੀ ਦੇ ਪੱਥੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਜੱਜੇ ਕੰਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਤੇ ਕੋਧੇ ਹੋਇਆ ਕੀ ਉਹਦੀ ਕੋਧ ਆਪਣੀ ਅਲੱਖ ਬਕਲ ਕੇ ਕਈ ਉਹਨੇ ਸੁਰੱਖ-ਸਲੇਟੀ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਛਡ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਅਪ ਰਾਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖੁੰਝੇ ਇੱਥਨੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਣਕਦਾ-ਅਣਕਦਾ, ਪਰ ਬਲ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ, ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਲੱਗ ਕੰਨ ਲਈ ਤੇ ਚੁਲ੍ਹੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਓਥੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਲੰਮਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਹੱਲੀ-ਹੱਲੀ ਉਹਦੇ ਫਰਾ ਅਣ ਪੁੱਜੇ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਚੱਧਣ ਲਗ ਪਏ ਉਹ ਵਿਖੇ-ਕਿਲੇ ਕਦੇ ਸਭ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੀ-ਕੀ ਕੇਖਿਆ ਸੀ।

"ਚਾਰਬਾਦੀ ਦੇ ਚਾਰਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੁਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਸੁਹਣੇ ਵੀ ਸਨ," ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ: "ਪਰ ਇਕ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਉਹ ਕੁਝ ਲਾਜੋਂ ਨਾ ਲਾਕਦੇ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝਦੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਬਾਰਬਾਦੀ ਦੀ ਬਾਹੀ ਜਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਝਾਲ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਚੁਲ੍ਹਾ ਚੁੰਮ ਲਏ। ਅਗੇ ਉਹਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਤਾਂ ਕੇਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕੇਖਿਆ।"

ਚਿਮਨੀ ਪਿਛੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਈਵਨ ਨੇ ਕਿਹਾ

"ਤੁਸੀਂ ਬਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਕੇਖਿਆ ਕਰੋ।"

ਉਹਦੇ ਤਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬੋਲ ਪਏ
 "ਬੇਟਰੂਡ! ਝੱਲੀਆਂ ਮਾਰ ਰਿਹੀ। ਏਨਾ ਰਹੁ ਚੁੱਕੇ ਉਤੇ ਤੇ ਆ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁੰਝਾਂ"
 ਫੇਰ ਈਵਾਨ ਨੇ ਲੀਠ ਖੋਲ੍ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੁਹਰ ਵਾਲੀ ਮੁਦਰੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੱਢਿਆ
 ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਇਕ ਰੋਬਰਟ ਨੇ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਫੌਟਕ ਪਈ। ਭਰਾ ਡਰ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਕੇ ਬੋਲੇ,
 "ਉਹ ਬੇਟਰੂਡ, ਕੀ ਪਿਆ ਰਹਨੈ? ਘਰ ਨੂੰ ਅਗ ਲਾ ਰਿਹੇਏ"
 ਅਸਲ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹ ਨੇ ਫਿਆਦਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਸਦੀ ਰਿਆਇਆ ਨੂੰ
 ਸੋਚਿਆ, ਕੀ ਜ਼ਾਹੀਰਦਾਰ ਤੇ ਨਵਾਬ ਤੇ ਕੀ ਆਮ ਲੋਕੀ, ਕੀ ਰਿਸ਼ਕਦਾਰ ਕੇ ਕੀ ਗਰੀਬ, ਕੀ ਜਵਾਨ
 ਤੇ ਕੀ ਬੁਝੇ। ਈਵਾਨ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲਗੇ।
 "ਭਰਾਵੋ, ਤਰਾਵੋ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੇ," ਈਵਾਨ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਕੀਤੀ
 "ਕੀ ਕਿਹਾ ਈ?" ਉਹ ਰੱਜੇ। "ਜਾਏ ਲੋਕੀ ਦੀ ਉਡਾਣਹੇ ਨੀ, ਦੇਖੋ ਚੁੱਕੇ 'ਤੇ ਚੋਰਾ ਰਹੁ ਤੇ
 ਆਪਣੀਆਂ ਖੁੰਝਾਂ ਥਾ।"
 ਫੇਰ ਭਰਾ ਆਪਣੇ ਸੁਹਰੇ ਪੱਤਿਆਂ ਉਤੇ ਬਹਿ ਗਏ ਤੇ ਦੁਹ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਤੇ ਈਵਾਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ
 ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਪੈਦਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਉਹ ਜ਼ਾਹ ਦੇ ਮਹਿਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਇਕ ਦੁਰਾਡੀ ਨੁਕਰੇ ਬੈਠ ਗਿਆ
 ਤਾਂ ਜ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਸੁੰਦਰੀ ਨੇ ਸਫ਼ਾ ਮਹਿਲਾਨਾਂ ਦਾ ਬੱਝਰ ਕਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਸਰਾਬ
 ਦੀ ਸੁਰਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਇਕ ਜਾਮ ਪਿਆਦੀ ਤੇ ਛੇਤਰ ਤੱਕਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵੇਖਦੀ ਕਿ ਉਥੇ ਉਹਦੀ
 ਮੁਹਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ।
 ਉਹਨੇ ਈਵਾਨ ਤੇ ਫੂਟ ਸਾਹਿਬਾਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦਾ ਪੱਕਰ ਟਾਇਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਹਦੇ ਬੱਝ
 ਅਪਸੀ, ਉਹਦਾ ਇਨ ਖੁੱਭਣ ਲਗਾ। ਉਹਨੇ ਈਵਾਨ ਵਲ ਤਕਿਆ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਾਨਕ ਨਾਲ
 ਧੌਂਧਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨੁ-ਖੰਝੇ ਖੜੇ ਸਨ।
 ਜ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਸੰਦਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:
 "ਕੌਣ ਏ ਤੂੰ? ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਏ? ਤੇ ਮੇਰਾ ਟੀਰ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਬੈਠਿਆ ਹੋਇਆ ਏ?"
 "ਕਿਰਿਲ ਤੇ ਸਾਡਾ ਭਰਾਈ ਸੀ," ਈਵਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।
 ਜ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਡੀਰ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਚਿਲਕਾਵੀ ਭਾਈ ਨਾਲ ਨਿਬਰ
 ਪਿਆ।
 "ਇਹ ਵੇ ਮੇਰੀ ਮੁਹਰ!" ਉਹ ਡੂਕ ਉਠੀ। "ਇਹ ਜੇ ਮੇਰਾ ਮੰਕੇਰ!"
 ਜ਼ਾਹ ਈਵਾਨ ਬੋਲ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਕੰਢ ਚੋਖਿਆ ਤੇ ਕੰਧਲ ਲਗਾ।
 "ਠਹੀ, ਠਹੀ, ਜ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀਏ! ਇਹ ਠਹੀ ਤੇ ਸਕਦਾ ਤੇਰਾ ਮੰਕੇਰਤ ਸਾਰਾ ਸੁਆਖਿਆ ਹੋਇਆ
 ਤੇ ਅਸਲੋਂ ਕੀ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਢੈ।"
 ਈਵਾਨ ਨੇ ਜ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ
 "ਜ਼ਾਹ, ਜ਼ਾਹ, ਮੈਨੂੰ ਮੂੰਹ ਧੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਓ।"
 ਜ਼ਾਹ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਇੰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਈਵਾਨ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ
 ਉਹੀ ਸਾਰੀ ਥੋੜਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ:

"ਸੁਰੰਗ-ਸਲੇਟੀ, ਸੁਟ, ਕਰ ਛੇਤੀ! ਤੈਨੂੰ ਸੱਦਾ ਇਥਰ, ਕਰ ਚਾ ਮਰ!"
 ਤੇ ਉਹ ਕੀ ਚੋਖਰਾ ਏ। ਸੁਰੰਗ-ਸਲੇਟੀ ਉਹਦੇ ਕੰਢ ਛਾਲ ਮਾਰਦਾ ਆਇਆ। ਉਹਦੀਆਂ ਟਾਪਾਂ
 ਹੇਠ ਧਰਤੀ ਰੰਬ ਉਠੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਠਾਢਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਟਾਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਖੰਝੇ ਵਿਚੋਂ ਚੁੱਟੇ
 ਦੇ ਖੰਝਲ ਫਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਈਵਾਨ ਉਹਦੇ ਸੱਜੇ ਕੰਢ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਖੰਝੇ ਕੰਠ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ
 ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਏਨਾ ਸੁਹਣਾ ਰਸਤਾ ਛਣ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿੰਨਾ ਜਾਵੇ ਨਾ ਝੁਝਿਆ, ਸਾਢੇ ਨਾ ਮੰਨਿਆ,
 ਸਾਢੇ ਨਾ ਲਿਖਿਆ। ਮਹਿਲ ਅੰਦਰਲੇ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਚੋਖਿਆ, ਉਹ ਕਾਹ-ਕਾਹ ਕਰ ਉੱਠੇ।
 ਇਸ ਪਿਛੇ ਕਿਸੇ ਕੁਝ ਨਾ ਬਿਧਾ।
 ਈਵਾਨ ਜ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਸੁੰਦਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ ਗਿਆ, ਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੂਬੀ ਮਲਾਉਣ ਲਈ ਰੰਗ-
 ਝਲੀਆਂ ਵਾਲੀ ਜ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਚੋਲੀ

ਕਿਸਾਨ-ਜਾਇਆ ਈਵਾਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਚੁਚ-ਯਦੋ

ਰੂਸੀ ਪਲੀ-ਕਹਾਣੀ

ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਏ ਕਿਸੇ ਚਾਰਸਾਹੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਦਸਾਹੀ ਵਿਚ ਇਕ ਖੁੱਚਾ ਖੁੱਚੀ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਈਵਾਨ। ਉਹ ਵਿਧਲੇ ਨਾ ਬਹਿੰਦੇ, ਕਿਸਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਬਾਮ ਤਕ ਵਾਹੀ ਕਰਦੇ, ਅਨਾਜ ਨਾਲ ਘਰ ਭਰਦੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਚਾਰਸਾਹੀ-ਖਾਦਸਾਹੀ ਛੱਡ ਇਹ ਚੌਧਰੀ ਮਥਰ ਹੁੰਮ ਗਈ ਕਿ ਕੋਰਾਂ ਦਾ ਕੋਰ, ਚੁਚੇ-ਯੁਚੇ, ਚੇਸ ਉਤੇ ਨਾਸ਼ਤ ਹੋਣ ਸਭਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਧ ਮੁਕਾਟ ਤੇ ਸਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਫੂਕ ਛੱਡਣ ਦੀਆਂ ਯੋਚਾਂ ਬੂੰਦ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੁੱਚੇ ਖੁੱਚੀ ਨੂੰ ਇਹਦਾ ਭਲਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਦਾਸ ਦੇਣ ਦਾ ਸਭਨ ਬਥਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਓ ਵਡੇ ਪੱਤਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ।

ਓਹੋ, ਅੱਛੋਂ ਨਾ ਕਮ ਧਰ, ਸਾਧੂ, ਅੱਛੋਂ ਨਾ ਕਮ ਕਰ! ਅਸੀਂ ਏਨਾਂ ਦੇ ਏਰ, ਚੁਚੇ-ਯੁਚੇ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਜਾਕਾਂਗੇ ਤੇ ਟਕਾਈ 'ਚ ਉਹਨੂੰ ਪਾਥ ਬੁਝਾਵਾਂਗੇ! ਤੇ ਵੇਸ ਲਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕਦਾਪੇ ਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ ਈਵਾਨ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਲ ਰਹੇਗਾ ਉਹ ਅਜੇ ਏਨਾ ਛੋਟਾ ਏ ਕਿ ਲੜਾਈ 'ਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

"ਨਹੀਂ," ਈਵਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਘਰ ਬੈਠਾ ਰਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਗਰਦਾ ਰਹਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਚੁਚੇ-ਯੁਚੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਜਾਵਾਂਗਾ।"

ਤੇ ਖੁੱਚੇ ਖੁੱਚੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣ ਤੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਜਰਨ ਨਾ ਬੀਤਾ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਉਹਦੀ ਸਥਾਪ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਿਹਾ। ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਫਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਤੇ

ਫਰਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਏ ਲੰਠ ਚੁਕ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭੰਡੇ ਰੱਕੇ ਤੇ ਕੁਦ-ਕੁਦ ਨਾਲ ਵਰ ਲਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਹਣੇ ਘੱਤਿਆਂ ਉਤੇ ਪਲਾਕੀ ਮਾਭ, ਚਲ ਪਏ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਧ ਕਿਥਾ ਘੁੜਾ ਕਿਥਾ ਲੜਾ ਜਾਂ ਕੋਰਾ, ਇਹਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਗੇ ਜਾਇਆਂ ਜਾਇਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੋਠ ਇਕ ਖੁੱਚੇ ਨਾਲ ਛੋਟਿਆ।

"ਸਾਹਬ ਸਲਾਮਤ, ਤਲੇ ਨੌਜਵਾਨੇ!" ਖੁੱਚੇ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਸਾਹਬ ਸਲਾਮਤ, ਥਾਥਾ ਜੀ।"

'ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਚਲਾਈਆਂ ਨੇ?'

"ਅਸੀਂ ਏਨਾਂ ਦੇ ਏਰ, ਚੁਚੇ-ਯੁਚੇ ਨਾਲ ਲੜਨ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਥਰਨ ਦੀ ਟਾਪੀ ਥਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।"

"ਥਰੇ ਥਰੇ ਕੰਮ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ! ਰਲ ਸਿਰਫ ਇਹ ਏ ਕਿ ਚੁਚੇ-ਯੁਚੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ 'ਚ ਲਨ ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਆਉਣ ਲਗੇ, ਥਰਨਕ ਓ ਫੋਲਾਦ ਦੀਆਂ ਫਟੀਆਂ ਤੇਰਾਂ ਕੰਮ ਆਉਣਗੀਆਂ।"

"ਇਹ ਲਈਏ ਕਿਥੇ ਥਾਥਾ ਜੀ?"

"ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਦਸਾਂ।" ਭਲੇ ਨੌਜਵਾਨੇ, ਘੱਡੇ ਜਿੰਧੇ ਲਈ ਜਾਓ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਕ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਤੇ ਓਸ ਪਹਾੜ 'ਚ ਇਕ ਲਕੀ ਫੁੱਧੀ ਕੁਝਾ ਵੇ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਇਕ ਵਡੀ ਸਾਹੀ ਚਟਾਨ ਨੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਏ। ਚਟਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਿਥਕਾ ਦਿਓ, ਕੁਝਾ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤੇ ਓਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੇਰਾ ਲੜ ਪੈਣਗੀਆਂ।

ਫਰਾਵਾਂ ਤੇ ਖੁੱਚੇ ਦਾ ਸੁਕਰੀਆ ਅਰਾ ਕੋਰਾ ਤੇ ਜਿਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਘੋੜ ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਭੱਠਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਉੱਚਾ ਸਾਡਾ ਪਹਾੜ ਦਿਸਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵਡੀ ਸਾਹੀ ਸਥੇਰੀ ਚਟਾਨ ਲਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਰਾਵਾਂ ਤੇ ਚਟਾਨ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਯਕ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵੱਧਿਆ ਕਿ ਅੰਦਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੇ ਫੋਲੇ ਹੱਥਿਆਰ ਪਏ ਸਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖੋਲੀ ਅੰਗ-ਚੁਮਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ-ਇਕ ਤਲਵਾਰ ਚੁਕ ਲਈ ਤੇ ਫੌਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਚੋ ਪਏ।

"ਖੁੱਚੇ ਥਾਥੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬਲੀ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਏ ਉਹਦਾ ਲਖ-ਲਖ ਸੁਕਰੀਆ," ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ। "ਇਹਨਾਂ ਤੇਰਾ ਦਾ ਸਦਕਾ ਬਰਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਿਤੇ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ!"

ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੱਡੇ ਅੱਗੇ ਲਈ ਗਏ ਤੇ ਅਸੀਰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਅਪਣੇ। ਉਹਨਾਂ ਹੱਥਿਆ ਉੱਚੇ ਨਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਨਾ ਬੰਦੇ ਦੀ ਝਾਤ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਵੁੰਗੀ ਤੋਂ ਫੁਟ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਰਾਹ ਤੇ ਥੋਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਚਟਾਨ ਵੁੰਗੀ ਵਿਚ ਵਲ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵੇਖਿਆ, ਇਕ ਖੁੱਚੀ ਚੁਚੇ ਦੇ ਉਤੇ ਲੋਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਪੱਥਾਹ ਰਹੀ ਸੀ।

"ਬੰਦੀ ਕਰਨੇ ਯਾ, ਥੇਰੇ।"

"ਯਾਓ, ਭਲੇ ਨੌਜਵਾਨੇ! ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਚਲਾਈਆਂ ਜੋ?"

ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਦਾਖਾ ਵਾਲੇ ਚੁਕਿਆ 'ਤੇ ਏ। ਅਸੀਂ ਏਰਾਂ ਦੇ ਏਰ, ਚੁਚੇ-ਯੁਚੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਏਸ ਤੇ ਹੱਥਾ ਹਾ ਥੋਲ ਸਜੇ।"

"ਕਦ-ਕਦ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ, ਜੁੱਗਾਂ ਥੱਕ ਬਰਨ ਬੈਠੇ ਹੋ" ਉਹ ਕਾਲੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਈਰ ਜਿਹੇ ਕਿੱਤੇ ਦੀ ਨਾਜ਼ਕ ਹੁੰਦਾ ਵੇ ਕੁਟਦਾ ਤੇ ਮਾਰਦਾ ਦੇ ਤੇ ਉਜੜ ਕੇ ਰੁਖ ਜਾਂਦਾ ਵੇ। ਤੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਉਹਨੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਜੋਰਾ ਦੇ। ਮੈਂ 'ਕੱਲ੍ਹੇ ਜਿਉਂਦੀ ਰਹੀ ਭਾਈ ਜਾਂ...' ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਫਾਰ ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਘਰ ਬਿਰਾਦੀ, ਤੇ ਸਵੈਰ-ਸਾਰ ਹੀ ਉਨ ਖੌਲੇ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਚਲ ਪਏ।

ਉਹ ਦਾਖ਼ਾ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਤੇ ਬੇਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਤਕ ਆਏ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਫੌਖਿਆ ਕਿ ਦਰਿਆ ਦਾ ਕੰਢਾ ਟੁੱਟੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਟੁੱਟੇ ਕਮਾਟਾਂ ਤੇ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਨੇੜੇ ਹੀ ਇਕ ਸਖਣੀ ਬੁੱਢੀ ਜੀ ਤੇ ਉਹਨਾ ਚਿੱਥੇ ਹੀ ਅਰਕਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ।

"ਮਿੱਠੀ ਭਰਾਵੇ, ਮੇਰੀ ਗਲ ਸੁਣੋ," ਬੀਵਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਅਸੀਂ ਦੁਹਾਣੇ ਤੇ ਚਿਪਕੇ ਦਿਲਵੇ 'ਚ ਆਏ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹੁੱਸਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਬਾਹੀਏ ਤੇ ਹਰ ਆਵਾਜ਼ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਧਰਨਾ ਬਾਹੀਏ। ਆਓ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਪਸਿਰਾ ਦਈਏ, ਤਾਂ ਜੂ ਤੇਰਾਂ ਦਾ ਦੈਰ, ਬੁੱਢੇ-ਬੁੱਢੇ ਬੇਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪੁਲ ਪਾਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ।"

ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਭਰਾ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੰਢੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਟੁਰਦਾ ਤੇ ਢਾਡਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਰ ਤਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਪਾਸੇ ਰੂਪ-ਰਾਂ ਸੀ, ਬੇਈ ਇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਕੁਝ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਇਕ ਬਾਈ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਇਕਦਮ ਮੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹੀ-ਉਹੀ ਘੁਰਾਤੇ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।

ਤੇ ਬੋਹਰ ਬੀਵਾਨ ਉੱਥੇ ਵਿਚ ਸੋਨਿਆ ਕਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਨੀਵਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈ ਰਹੀ, ਉੱਪ ਡਾਕ ਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ। ਤੇ ਸੱਚੇ ਅੱਖੀ ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ, ਉਹਨੇ ਚਾਬਕ ਦੇ ਡੋਲਾਹ ਦੀ ਬਟੀ ਆਪਣੀ ਡੋਲਾ ਹੁਜੀ ਤੇ ਦਾਖ਼ਾ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ। ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਤੇ ਫਿਰੇ ਭਾਈ ਹੋਣ ਉਹਦਾ ਢਾਡਾ ਭਰਾ ਕੂਹਲੀ ਨੀਵਰੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹ-ਵੇਹ ਦੀ ਘੁਰਾਣੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਬੀਵਾਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਿਆ। ਸਗੋਂ ਉਹ ਬੇਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਖੜਾ ਭਾਘੇ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਚਾਨਚਕ ਹੀ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬੋਲਣ ਤੇ ਉਥਲੇ ਖਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਵਿਚ ਉਕਾਬ ਚੀਕਣ ਲਗ ਪਏ, ਤੇ ਦੌੜਾ ਦਾ ਦੌੜ, ਬੁੱਢੇ-ਬੁੱਢੇ, ਉਹ ਜਿਹਦੇ ਤੇ ਸਿਰ ਸਨ, ਘੋਰੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹ ਬੇਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਦੇ ਅਪ ਰੁਕ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਹੋਨਲਾ ਘੋਰਾ ਬਿੜਕ ਪਿਆ, ਉਹਦੇ ਮੇਥੇ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਕਾਲੇ ਘੋੜ-ਘੋੜ ਨੇ ਖੰਭ ਫੜਕਦੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੁਰੇ ਆਏ ਕਾਲੇ ਕੁਰੇ ਤੇ ਕੰਠ ਆਏ ਕੜ ਲਏ।

ਕੁਝੇ-ਕੁਝੇ ਤੇ, ਉਹ ਜਿਹਦੇ ਤੇ ਸਿਰ ਸਨ, ਕਿਹਾ।

"ਮੇਰੇ ਘੋੜਿਆ, ਕਿਸਦ ਕਿਉਂ ਦਿਓ? ਕਾਲੇ ਘੋੜ-ਘੋੜਾਂ, ਖੰਭ ਕਿਉਂ ਫੜਕਾ ਰਿਹੇ? ਕਾਲੇ ਕੁਰੇ, ਕੰਠ ਕਿਉਂ ਆਏ ਕੜ ਲਏ ਨੀ? ਕਿਸਨਾ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਬੀਵਾਨ ਦੀ ਭੀ ਆਈ ਨੇ? ਪਰ ਉਹ ਤੇ ਅਜੇ ਸੀਮਿਆ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਜੋ ਉਹ ਜੀਮਿਆ ਦੀ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਕੀ ਬੀਬ ਦੇ ਮੈ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਹਜ ਨਾਲ ਫੜ ਲਵਾਂਗਾ ਤੇ ਦੂਰੇ ਨਾਲ ਵੇਹ ਦਿਆਵਾਂ।"

ਇਹ ਸਣ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਇਆ ਬੀਵਾਨ ਪੁਲ ਹੋਰਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

"ਬੁੱਢੇ-ਯੁਢੇ, ਕਾਲੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਦੌੜਾ ਆਏ ਦੌੜਾਂ ਨਾ ਮਾਰਦਾ ਜਾਂ।" ਉਹਨੇ ਬਲਕਾਰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਖਾਤ ਤੇਥੇ ਫੌਖਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਉਹਦੇ ਖੰਭ ਨਾ ਖੋਹਣ ਲਗ ਪਏ। ਤੇਨੂੰ ਆਰ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਕਿੱਤਾ ਥਾਂਕਾ ਜਵਾਨ ਹਾਂ ਮੈ, ਦੋਜ ਲਈ ਟਿੱਥਰਾਂ ਨਾ ਕਢ ਪਿਆ, ਸਗੋਂ ਆ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਰ ਆਇਆ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭਾਹ ਲਏ, ਪਿਆ ਮਾਥੇ ਜੀ ਭਰ ਕੇ ਫੜਾ।"

ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਟਕਰਾਈਆਂ ਦੋਸ ਤਥਾਂ ਕਿ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੋਬ ਉਨੀ ਤੇ ਸਮਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਈ, ਪਰ ਹਲ ਮੰਦਾ ਜੁੱਢੇ-ਜੁੱਢੇ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਬੀਵਾਨ ਨੇ ਇਕੋ ਢਾਗ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਰ ਕਟ ਦਿਤੇ।

'ਬੀਵਾਨ, ਕਿਸਨ ਦਿਆ ਪੁੱਰਾ, ਤਹਿਰ ਜਾਂ!' ਕੁਝੇ-ਕੁਝੇ ਕੁੰਗਿਆ। "ਮੇਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈ ਲੈਣ ਦੇ।"

'ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਤੇਰੇ, ਕੁਝੇ-ਕੁਝੇ ਦੇ, ਤਿੰਨ ਸਿਰ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਦਿਵੇ ਤੇ ਜਦੋ ਤੇਰਾ ਦਿਵੇ ਸਿਰ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਅਜੀ ਸਾਹ ਲਵਾਂਗੇ।'

ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਟਕਰਾਈਆਂ, ਤੇ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਇ ਬੀਵਾਨ ਨੇ ਕੁਝੇ-ਕੁਝੇ ਦੇ ਖਾਕੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਰ ਵਧ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤੇ। ਬੋਰ ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਲੰਬ ਦੇ ਡੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਫੜਰਾਂ ਰਖ ਦਿਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ, ਜੋ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਹੋਰਾਂ ਰਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਖ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਪਰਜ ਅਰਿਆ ਤੇ ਮੈ ਗਿਆ।

ਸਵੇਰੇ, ਉਹਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਆਇਆ, ਤੇ ਬੀਵਾਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਛਿਆ।

"ਕਿਉਂ, ਕੁਝ ਦਿਸਿਆ ਸਾਢੇ?"

"ਨਹੀਂ," ਦੂਜੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, "ਮੇਰੇ ਕੱਲ੍ਹੇ ਮੱਧੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਘੀ।"

ਤੇ ਇਹ ਸੁਣ ਬੀਵਾਨ ਨੇ ਅੱਲ੍ਹੇ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖਿਆ।

ਦੂਜੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਰਲਾ ਭਰਾ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੋਹਰ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਬੋਹਰ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਚੌੜਾ ਪਾਸੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਨਤੀਜਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਹਰ ਪਾਸੇ ਰੂਪ-ਰਾਂ ਸੀ। ਦੋਸ ਲਈ ਉਹ ਰਿਸ਼ ਕੇ ਭਾਤੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਭਾਤੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕਰਿਆ, ਤੇ ਮੈ ਗਿਆ।

ਪਰ ਬੀਵਾਨ ਨੇ ਉਹਦਾ ਕੀ ਚਿੰਨਾ ਹੀ ਵੇਖਾ ਕੀਤਾ, ਜਿੰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦਾ ਜੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋ ਅੱਖੀ ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ ਉਹ ਇਕਦਮ ਬਿਅਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਰੋਜ਼ ਤਲਵਾਰ ਕੁਕ ਦਾਖ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ। ਉਹ ਬੇਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉੱਥੇ-ਉੱਥੇ ਲਗਾ।

ਚਾਨਚਕ ਹੀ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬੋਲਣ ਤੇ ਉਥਲੇ ਖਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਵਿਚ ਉਕਾਬ ਚੀਕਣ ਲਗ ਪਏ, ਤੇ ਦੌੜਾ ਦਾ ਦੌੜ, ਕੁਝੇ-ਕੁਝੇ, ਉਹ ਜਿਹਦੇ ਨੇ ਸਿਰ ਸਨ ਘੋਰੇ ਉਤੇ ਸਵਾਰ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹ ਬੇਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਤਕ ਆਏ ਕੜ ਲਏ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਹੋਨਲਾ ਘੋਰਾ ਬਿੜਕ ਪਿਆ, ਉਹਦੇ ਮੇਥੇ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਕਾਲੇ ਘੋੜ-ਘੋੜਾਂ ਨੇ ਖੰਭ ਫੜਕਦੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੁਰੇ ਆਏ ਕਾਲੇ ਕੁਰੇ ਨੇ ਕੰਠ ਆਏ ਕੜ ਲਏ। ਕੁਝੇ-ਕੁਝੇ ਨੇ ਭਾਂਡਾ ਉਭਾਰਿਆ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪਾਸਿਆਂ, ਘੋੜ-ਘੋੜਾਂ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਤੇ ਕੁੰਝੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਉਤੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆ।

“ਬਿਰਕ ਕਿਉਂ ਰਿਹੈ, ਮੇਰੇ ਘੋਰਿਆ?” ਉਹ ਕਿੰਨਾਇਆ। “ਖੰਡ ਕਿਉਂ ਰਕਕਾ ਰਿਹੈ, ਕਾਲੇ ਪੰਗੜ-ਥਾਂਵਾਂ? ਕੰਠ ਕਿਉਂ ਘੇਰੇ ਕਰ ਲਏ ਨੀ, ਕਾਲੇ ਕੰਤਿਆ? ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਥੋਂ ਆਈ ਜੇ? ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਜ਼ੋਰਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਕੰਠਿਆ ਭੀ ਹੋਇਓ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਠ ਉਹ ਟੱਬਰ ਨਹੀਂ ਭੈ ਸਕਦਾ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਚੀਬੀ ਨਾਲ ਫੇਰ ਕੇ ਰਖ ਦਿਆਂਗਾ।”

ਇਹ ਸੁਣ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਇਆ ਦੀਵਾਨ ਫਾਲ ਮਾਰ ਪੁਲ ਹੇਠ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

“ਠਹਿਰ ਜਾ, ਕੁਦ-ਕੁਦੇ!” ਉਹਨੇ ਲਲਕਾਰ ਮਾਰਿਆ। “ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਤਲਵਾਰ ਟਕਰਾ, ਫੇਰ ਫੜਾਂ ਮਾਰਦਾ ਜਾ। ਵੇਖਣੇ ਹਾਂ, ਕੌਣ ਕਿਹਨੂੰ ਸ਼ਿਲਾਏ।”

ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ ਉਥੇ ਟੁਟ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਚਮਕਦਾਰ ਕੋਟ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪਾਈ ਹੋਈ ਫੜਵਾਰ ਨਾਠ ਇਕ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਹੋਰ, ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਦੌੜ ਦੇ ਕੇ ਸਿਰ ਵਧ ਦਿਤੇ। ਖੋਰ ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਉਥੇ ਵਧ ਖੀਬਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਗਿੱਧੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਥੋੜਿਆ ਤਕ ਧੱਕ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਇ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਮੁੱਠ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰੀ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੀਆਂ ਲਾਲ-ਅੰਗਿਆਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਮਾਰੀ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਅੱਗੂ ਹੋਇਆ ਏਤ ਅੱਖਾਂ ਮਲ ਮਲ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਕਥ ਰਿਹਾ ਸੀ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਉਹਦੇ ਥਾਕੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਰ ਚੀ ਵਧ ਦਿਤੇ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਲੱਥ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਫਰਕੇ ਕਰ ਲਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖ਼ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਏਤ ਦੇ ਨੇ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰੀਆਂ ਫਾਲ ਪੁਲ ਹੇਠ ਰਖ, ਫੁੱਲੀ ਨੂੰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਲੇਖ ਪੇ ਗਿਆ ਤੇ ਇੰਨ ਜੋ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਹੋਇਆ ਚੀ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਏ।

ਸਭੰ ਉਹਦਾ ਬਿਰਕਾ ਕਰਾ ਵਾਪਸ ਆਇਆ।

“ਕਿਉਂ, ਰਾਤੀ ਕੁਝ ਦਿਖਿਆ ਸਾਈ?” ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

ਨਹੀਂ, ਉਹਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਗੀ ਲੱਖੀ ਦੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਗਰ।”

“ਹੱਥਾ ਜੇ ਇਹ ਕਰ ਦੇ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਭਰਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਵੇ।” ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਮੰਗਰ ਵੀ ਵਿਖਾਨਾਂ ਤੇ ਮੰਗੀ ਵੀ।”

ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਆਪਣੀ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੋਰਿਆ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਹੇਠ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਲੈਵਾ ਏਤਾ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਖਾਏ।

“ਇਹ ਜਾ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, “ਮੰਗੀਆਂ ਤੇ ਮੰਗਰ ਜਿਹੜੇ ਏਥੇ ਰਾਤੀ ਉਥੇ ਵਿਰਥੇ ਨੇ ਚੇ ਕੁਸੀਂ ਭਰਾਵੇ, ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਕੁਦੇ ਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲ ਨਿਘਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਹੋ।”

ਏਥੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਨਾਲ ਸਿਰ ਲੈਵੇ ਪਾ ਲਏ।

“ਸਾਨੂੰ ਨੀਦਰ ਨੇ ਵਸ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।” ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ।

ਤੀਜੀ ਰਾਤੀ ਦੀਵਾਨ ਆਪ ਪਹਿਰੇ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ।

“ਅਜ ਬੜੀ ਭਰਾਵੇਣੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਹੋਈ ਦੇ ਮੇਰੇ, ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਜ਼ਰੀ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੇ ਉੱਕਾ ਨਹੀਂ ਸੋਫਾ, ਸਭੀ ਮੇਰੀ ਸੋਫੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨਾ ਜਦੋਂ ਚੀ ਕੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਦੇਵੇ ਮੇਰਾ ਪੰਜਾ ਮੇਰੇ ਵਲ ਪਲ ਚੋਣਾ ਤੇ ਛੋੜੀ ਨਾਲ ਮਗੀ ਮਦਦ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ।”

ਇਹ ਕਹਿ, ਕਿਸਾਨ-ਜਾਇਆ ਦੀਵਾਨ ਦਾਖ਼ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ, ਬੋਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਹੇਠ ਖਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਡੇਰਣ ਲਗਾ।

ਅਜੇ ਅੱਖੀ ਰਾਹ ਹੋਈ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੰਠ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਲਗ ਪਈ, ਫਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਖੋਲਣ ਤੇ ਉਥਲੇ ਖਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਜਗਲੀ ਹਵਾਵਾਂ ਚਾਂਗਰਨ ਲਗ ਪਈਆਂ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਘੁੰਮਦੇ ਵਿਚ ਉਕਾਥ ਵੀਕਣ ਲਗ ਪਈ ਦੋੜਾਂ ਦਾ ਟੋਰ, ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ, ਉਹ ਜਿਹਦੇ ਥਾਂਵਾਂ ਸਿਰ ਸਨ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਜਵਾਹ ਦਾਖ਼ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਵਲ ਆਇਆ ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ ਦੇ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਥਾਂਵਾਂ ਸਿਰ ਕੁਝਰਾਂ ਛੜ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅਜ ਕੇ ਲਾਵਾਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਥਾਂਵਾਂ ਖੰਡ ਸਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਾਲ ਭਾਬੇ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਦੀ ਆਂਧਲ ਤੇ ਪੁਛਲ ਲੰਹੇ ਦੀ ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ ਬੋਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਤਕ ਵਧ ਆਇਆ ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਉਹਦੇ ਫੈਲੇ ਥੰਡਾ ਬਿਰਕ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੇਥੇ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਕਾਲੇ ਪੰਗੜ-ਥਾਂਵੇ ਨੇ ਖੰਡ ਵਧਾਵੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ ਆ ਰਹੇ ਕਾਲੇ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਕੰਠ ਖੜੇ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ ਨੇ ਭਾਰਾਂ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪਾਸਿਆਂ, ਪੰਗੜ-ਥਾਂਵੇ ਦੇ ਖੰਡਾਂ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਕੰਠਾਂ ਉਤੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆ।

“ਬਿਰਕ ਕਿਉਂ ਰਿਹੈ, ਮੇਰੇ ਘੋਰਿਆ?” ਉਹ ਕਿੰਨਾਇਆ। “ਖੰਡ ਕਿਉਂ ਰਕਕਾ ਰਿਹੈ, ਕਾਲੇ ਪੰਗੜ-ਥਾਂਵਾਂ? ਕੰਠ ਕਿਉਂ ਘੇਰੇ ਕਰ ਲਏ ਨੀ, ਕਾਲੇ ਕੰਤਿਆ? ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਥੋਂ ਆਈ ਜੇ? ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਜ਼ੋਰਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਜੇ ਕੰਠਿਆ ਵੀ ਹੋਇਓ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਠ ਟੱਬਰ ਨਹੀਂ ਭੈ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਬਸ ਇਕ ਚੂਕ ਈ ਮਾਰਕੀ ਵੀ ਤੇ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮੁਠ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਲਗਾ।”

ਇਹ ਸੁਣ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਇਆ ਦੀਵਾਨ ਬੋਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਲ ਹੇਠ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

“ਠਹਿਰ, ਆਵੇ ਫੜਾਂ ਨਾ ਮਾਰੀ ਜਾ, ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ,” ਉਹਨੇ ਛਲਕਾਰ ਮਾਰਿਆ, “ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੁਰੀ ਰਹੂ ਬਰਮਿੰਦੇ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਏ।”

“ਹੱਥਾ ਕੁੱ ਦੇ, ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਦੀਵਾਨ ਕੀ ਕਰਨ ਆਇਓ ਏਥੇ?”

“ਮੈਂ, ਕਦਮਾਥ ਵੈਰਾਂ ਤੈਨੂੰ ਜੀ ਤਥ ਕੇ ਵੇਖਣ ਤੇ ਤੇਰੀ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਅਸਮਾਇਤ ਕਰਨ ਆਇਆਂ।”

“ਮੇਰੀ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਅਸਮਾਇਤ ਕਰਨ ਕਰ! ਮੰਗੀ ਦੇ ਕੁੱ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ!”

ਕਿਸਾਨ-ਜਾਇ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ।

“ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਏਥੇ ਕਰਾਣੀਆਂ ਪਾ ਭਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਤੇ ਨਾ ਤੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਆਇਆ। ਮੈਂ, ਕੁਠਹਿਟੇ ਚੋੜਾ, ਤੈਨੂੰ ਲੜ ਕੇ ਮਾਰਨ ਤੇ ਛਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਡੋਰੀ ਹਸਤੀ ਤੇ ਪਲਸਾਂ ਕਰਾਣ ਆਇਆਂ।”

ਤੇ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਇ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੋਰ ਤਲਵਾਰ ਉਕਾਰੀ ਤੇ ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਰ ਵਧ ਦਿਤੇ। ਪਰ ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਘਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਡਾਟੋ-ਡਾਟ ਉਕਲੀ ਏਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਣਾ ਉਤੇ ਜੜ ਲਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਇਕਦਮ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ, ਇੰਨ ਜਿਥੇ ਉਹ ਕਈ ਕੰਟੇ ਹੀ ਨਾ ਗਏ ਹੋਣ।

ਏਥੇ ਤਕ ਦੀਵਾਨ ਕੀ ਹਾਕਮ ਮੰਗੀ ਹੋ ਕੁਸੀਂ ਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ ਕੁਝਰਾਂ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਕੰਠ ਥੋਲੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਡਾਟੋ-ਡਾਟ ਸੀਫ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਲਾਸਾਂ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਉਡੇ ਚੰਗਿਆਣੇ ਵਰ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਉਹਨੇ ਗਿੱਧੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਥੋੜਿਆਂ ਤਕ ਧੱਕ ਦਿਤਾ ਸੀ।

“ਕਿਉਂ, ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆ ਦੀਵਾਨ, ਰਤਾ ਸਾਧ ਲੈਣਾ ਈ?” ਕੁਦੇ-ਕੁਦੇ ਨੇ ਵਿਰਕਰ ਕੀਤੀ।

"ਜਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਕਲ ਨਾ ਕਰ," ਈਵਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮਰੋ, ਢੰਢੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡੋ, ਸੋ ਤਾਂ ਇੰਜ ਕਰਨਾ।"

ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਉੱਚੀ ਸਾਈ ਸੀਟੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਅਪਣਾ ਸੱਜਾ ਚਸਤਰਨਾ ਉੱਚਾ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਿਥੇ ਉਹਦੇ ਭਰਾ ਸਨ। ਚਸਤਰਨੇ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਹੀਆਂ ਡੇਢ ਚਿਰੀਆਂ, ਪਰ ਭਰਾ ਸੁੱਤੇ ਥੋੜੇ ਉਹਨਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਸੁਣਿਆ।

ਫੇਰ, ਕਿਸਾਨ-ਜਾਏ ਈਵਨ ਨੇ ਅਪਣਾ ਪੂਰਾ ਫੇਰ ਝਾਇਆ, ਇਨ੍ਹੀ ਚੋਰ ਨਾਭ ਡਲਵਾਰ ਚਲਾਈ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਚੋਰ ਨਾਭ ਉਹਨੇ ਕਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਾਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਦੋਂ-ਉਦੋਂ ਦੇ ਛੇ ਸਿਰ ਵਾਢੇ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤੇ। ਪਰ ਬੁਦੇ-ਬੁਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਢ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਅਪਣੀ ਲਾਟੇ-ਲਾਟ ਉੱਗਣੀ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪੋਟਾਂ ਉਤੇ ਜਲ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਇਕਦਮ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇੰਜ ਜੁੜ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਘੋੜਾ ਚਿੱਕੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਫੇਰ ਉਹ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਏ ਈਵਨ ਉਤੇ ਟੁਟ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਗਿੱਧੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਲਕ ਤਕ ਧਕ ਦਿਤਾ।

ਈਵਨ ਨੂੰ ਸੁਝ ਪਿਆ ਕਿ ਹਾਲਤ ਕਾਫੀ ਮੰਦੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਅਪਣਾ ਖੱਬਾ ਚਸਤਰਨਾ ਠਾਹਿਆ ਤੇ ਉੱਚੀ ਉਤੇ ਏ ਮਾਰਿਆ, ਤੇ ਚਸਤਰਨੇ ਛੱਡ ਵਿਚ ਮਘੇਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਏਥੇ ਭਰਾ ਸੁੱਤੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਸੁਣਿਆ।

ਫੇਰ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਏ ਈਵਨ ਨੇ ਅਪਣੀ ਡਲਵਾਰ ਨਾਲ ਡੀਜੀ ਵਾਲੀ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਚੁੱਚੇ-ਧੁੱਚੇ ਚੋ ਤੇ ਸਿਰ ਵਾਢੇ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤੇ। ਪਰ ਬੁਦੇ-ਬੁਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਢ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਅਪਣੀ ਲਾਟੇ-ਲਾਟ ਉੱਗਣੀ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪੋਟਾਂ ਉਤੇ ਵੇਰ ਜਲ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਇਕਦਮ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ। ਫੇਰ ਉਹ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਏ ਈਵਨ ਉਤੇ ਟੁਟ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਗਿੱਧੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮੱਧਿਆਂ ਤਕ ਧਕ ਦਿਤਾ।

ਪਰ ਈਵਨ ਨੇ ਅਪਣਾ ਟੋਪ ਫਾਹ ਲਿਆ ਤੇ ਉੱਚੀ ਨੂੰ ਏ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਉੱਚੀ ਸੜ ਖਾ ਗਿਲ ਪਈ ਤੇ ਫੁਲਟ ਲਗੀ ਤੇ ਚਿੱਚਿਦੀ-ਚਿੱਚਿਦੀ ਸਹੀ। ਸਿਰਫ਼ ਤਾਂ ਹੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਖੁੱਧੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸੁਣਿਆ, ਈਵਨ ਦਾ ਘੋੜਾ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹਿਲਦਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਮੰਗਲੀ ਤੋੜਣ ਦੀ ਕੀੜ ਬਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਖੱਬਾ ਮਿਆ ਸੀ।

ਉਹ ਤੋੜੇਂਦੇ ਵਲ ਭੱਜੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਖੱਬਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਉਹਦੇ ਮਗਰ ਨਠ ਪਏ।

ਈਵਨ ਦਾ ਘੋੜਾ ਸਿਰਪਟ ਟੈਂਕਦਾ ਅਪਣੇ ਮਾਣਕ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਬੁਦੇ-ਬੁਦੇ ਨੂੰ ਦੁਲੈਰੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਬੁਦੇ-ਬੁਦੇ ਨੇ ਸੁਰਦ ਛੱਡੀ ਤੇ ਘੱਟੇ ਉਤੇ ਚੰਗਿਆਇਆਂ ਦੀ ਵਾਢਲ ਲਾ ਦਿਤੀ।

ਤੇ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਏ ਈਵਨ ਨੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿਆ ਤੇ ਫੇਰੀ ਨਾਲ ਚੁੱਚੇ-ਧੁੱਚੇ ਦੀ ਲਾਟੇ-ਲਾਟ ਉੱਗਣੀ ਵਢ ਦਿਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਠਾਹੁਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਲਾਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਝਾਕੀ ਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਲੱਥ ਦੇ ਛੱਟੇ-ਛੱਟੇ ਡਕਰੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ।

ਮੈਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵੇਲੇ ਚੜੇ ਭਰਾ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਪੁੱਜੇ।

"ਤੁਹਾਡਾ ਜੋੜਾ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦਾ ਏ।" ਈਵਨ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਤੁਹਾਡੇ ਨੀਲਰ ਨਾਲ ਏਥੇ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮਿੱਠੇ ਜਾਨ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।"

ਤੇ ਏਥੇ ਭਰਾ ਉਹਨੂੰ ਵੱਡੀ ਨੂੰ ਤੋਂ ਰਏ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਨੁਹਾਇਆ, ਖੁਲਾਇਆ-ਪਿਆਇਆ ਤੇ ਸੁਆ ਦਿਤਾ।

ਸਰੋਕੇ ਭੀਵਾਨ ਸਲੇਖੇ ਹੀ ਉਨ ਪਛੰਤਾ ਤੇ ਕਪੜੇ ਪਾਣ ਲਗ ਪਿਆ।

"ਏਨੀ ਫੇਰੀ ਕਿਉਂ ਉਨ ਪਿਐ?" ਉਹਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। "ਏਨੀ ਸਮਰ ਲਗਾਈ ਪਿਛੇ ਆਰਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਏ ਤੇਨੂੰ।"

"ਹਾਂ, ਮੈਂ ਅਥਾਮ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ," ਈਵਨ ਨੇ ਅਖਿਆ। "ਦਾਖਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਪੋਟੀ ਗੁਆਚ ਗਈ ਏ, ਤੇ ਮੈਂ ਲੰਭਣ ਜਾਣੈ ਉਹਨੂੰ।"

"ਲੋੜ ਕੀ ਏ?" ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਬਹਿਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬੇ ਤੇ ਚਿਥੀ ਨਵੀਂ ਪੋਟੀ ਮਗੀਦ ਲਕੀ।"

"ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਅਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪੋਟੀ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ।"

ਤੇ ਈਵਨ ਇਕੱਤਾ ਹੀ ਦਾਖਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਿਆ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਅਪਣੀ ਪੋਟੀ ਲੱਭਣ ਲਈ ਨਾ ਅਠਕਿਆ। ਉਹ ਬੇਗੋਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਰ ਤੇ ਹੋਰਾ ਹੋਇਆ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਰਥੇ ਚੱਢੇ ਚੜਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇੰਜ ਅਛੱਪਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰੀ ਨਾ ਪਿਆ। ਬੁਦੇ-ਬੁਦੇਆਂ ਦੇ ਪੱਥਰ ਵਾਲੇ ਮਹਿਲ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹ ਰੋਗਦਾ-ਰੋਗਦਾ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਥਾਹੀ ਕੋਲ ਜਾ ਅਖਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਕੰਨ ਲਾ, ਲੰਗੜ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਚਿਥੀ ਕੋਈ ਮਾਤੀਆਂ ਗੋਲੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁੱਦਿਆਂ ਤਾ ਰਹੀਆਂ।

ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦਿਸਿਆ, ਅੰਦਰ ਬੁੱਢੇ-ਮੁੱਢੇਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵਹੁਟੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਂ, ਉੱਚੀ ਅਜਰਹਨੀ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਥੇ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਆਪ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਪਹਿਲੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਅਖਿਆ।

ਮੈਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਲੰਵਾਨ ਤੇ ਅਪਣੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਵਾਂਗੀ; ਜਦੋਂ ਉਹ ਤੇ ਉਹਦੇ ਭਰਾ ਘਰ ਪਰਤ ਰਹੈ ਫੇਰਕੈ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੱਜਾਂਗੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਰਮੀ ਅਜਿਹ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੀ ਤੇ ਆਪ ਖੁੱਚ ਬਣ ਜਵਾਬੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲਈ ਤਰਸਾਣੀ ਤੇ ਪਹਿਣਾ ਘੁਟ ਕਟਦਿਆਂ ਦੀ ਤਿਕ ਮਰਨਗੇ।"

"ਕੀਕ ਅਖਿਆ ਚੀ," ਬੁੱਢੀ ਅਜਰਹਨੀ ਬੋਲੀ।

ਦੂਜੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਅਖਿਆ।

"ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੱਜਾਂਗੀ ਤੇ ਸੈਆਂ ਦਾ ਵਰਮਤ ਬਣ ਜਵਾਬੇ ਉਹ ਤਿੰਨ, ਜਿਵੇਂ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੈਆ ਨੂੰ ਮੁੱਧ ਠਾਹਿਆ ਇਕਦਮ ਦੀ ਖਿੱਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।"

"ਕੀਕ ਅਖਿਆ ਤੂ ਵੀ," ਬੁੱਢੀ ਅਜਰਹਨੀ ਫੇਰ ਬੋਲੀ।

ਤੀਸੀ ਫੁਹਟੀ ਨੇ ਆਖਿਆ
 ਤੇ ਸੋ, ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਨੀਦਰ ਦਾ ਟੂਟਾ ਕਰਾਗੀ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੱਜੇਗੀ ਤੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਚੰਦੀਆਂ
 ਵਾਲਾ ਨਰਮ ਗਲੀਦਾ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੀ ਭਰਾ ਲੋਟਣਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਹਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇਗੇ, ਪਰ ਸਭ ਕੇ ਕੰਠ
 ਹੋ ਸਾਣਗੇ।

"ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਚੱਲੀ ਘਟ ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ," ਭੁੱਖੀ ਅਜ਼ਹਰਨੀ ਖੰਡੀ। "ਪਰ ਜੇ ਰੂਸੀ ਕਿੱਸੇ
 ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰ ਸਕੀਆਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਥਪੁਰ ਥੱਕੀ ਸੂਰਨੀ ਥਣ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਜਾਵੇ,
 ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਤ ਜਾਵਾਂਗੀ।"

ਕਿਸਾਨ-ਜਾਣੇ ਈਵਾਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਠਾਂ ਸੁਟੀਆਂ ਤੇ ਛੋਕੀ-ਛੋਕੀ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ
 ਵੱਲ ਪਰਤ ਆਇਆ।

'ਕਿਉਂ ਲਭ ਪਈ ਆ ਪੈਣੀ?' ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਲਭ ਪਈ ਏ।'

"ਤੇ ਏਨਾ ਵਕਤ ਲੁਆਣ ਕੌਰੀ ਤੇ ਸੀ।"

"ਹੈ ਸੀ ਭਰਾਵੇ, ਹੈ ਸੀ।"

ਤੇ ਫੇਰ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਰਿਆਸ ਹੋਏ ਤੇ ਪਰ ਵਧ ਨੂੰ ਚਲ ਪਰ ਪਏ ਉਹ ਸੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਤੇ
 ਰਹਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਤੇ ਇਨ ਇੰਜ ਰਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪੀਤਾ
 ਤੇ ਉਹ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਚੁਗਿਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇਕ ਖੂਹ ਦਿਸਿਆ, ਜਿਹਦੇ
 ਉਪਰ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਤਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੰਦਾ ਵਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਈਵਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ

"ਈਵਾਨ, ਰਹਿ ਜਾਈਏ, ਤੇ ਕੁਝ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਈਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆ
 ਲਈਏ।

'ਕੀ ਪਈ, ਏਸ ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕੌਰਾ ਹੋਵੇ,' ਈਵਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਉਹ ਘੋੜੇ ਤੇ ਪਸਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਉਤਰਿਆ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਕੇ ਖੂਹ ਨੂੰ ਵੱਖਣ ਲਗ ਪਿਆ।
 ਉਹਦੇ ਇੰਜ ਕਰਾਇਆਂ ਹੀ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੌਕਾਂ ਤੇ ਚਾਂਕਰਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਪਈਆਂ,
 ਚਾਣਕਰ ਹੀ ਖੁੰਦ ਛਾ ਗਈ। ਤਪਥ ਘਟ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹ ਲਗਣੀ ਹਟ ਗਈ।

"ਵੇਖ ਲਿਆ ਜੇ ਨਾ, ਭਰਾਵੇ, ਖੂਹ 'ਚ ਕਿਹੋ ਸਿਰਾ ਪਾਣੀ ਸੀ," ਈਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਉਹ ਅਣੇ ਚਲਦੇ ਗਏ, ਥਪੁਰ ਕਰਕੇ ਈਥ ਗਿਆ ਕਿ ਧੋਲਾ, ਦਿਹਾਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ
 ਜਾਇਆ-ਜਾਇਆ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਆਂ ਦਾ ਇਕ ਦਰਖਸ਼ ਦਿਸਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਢੱਕੇ-ਢੱਕੇ, ਗੁਲਾਬੀ ਸੋਆਂ
 ਨਾਲ ਲਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਵਰੇ ਭਰਾ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਕੁਦ ਖੜੋਤੇ ਤੇ ਸੋਆਂ ਨੂੰ ਹਥ ਪਾਟ ਲਗੇ।
 ਪਰ ਈਵਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਖੁਹਲਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਰਲਵਾਰ ਛਡ ਲਈ ਤੇ ਸੋਆਂ ਦੇ ਦਰਖਸ਼ ਦੀਆਂ ਜਲ੍ਹਾ
 ਬੱਝਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਸੋਆਂ ਦਾ ਦਰਖਸ਼ ਚੀਕਣ ਤੇ ਚਾਂਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।

'ਵੇਖ ਲਿਆ ਜੇ ਨਾ, ਭਰਾਵੇ, ਕਿਸ ਭਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਆਂ ਦਾ ਦਰਖਸ਼ ਜੇ? ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਲਗੇ
 ਸੋਆਂ ਸੁਆਦਲੇ ਨਹੀਂ।' ਈਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਤੇ ਤਿੰਨੋਂ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠ ਤੇ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਏ।

'ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਚਲਦੇ ਕਦੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਥਪੁਰ ਕਰੇਵਾ ਮੰਜ਼ੂਸ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ।
 ਉਹਨਾਂ ਚੁਗਿਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਥੇ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਨਰਮ ਫਲਕਦਾ ਫ਼ਲੀਦਾ ਕਿੱਛਿਆ ਹੋਇਆ
 ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਗੱਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ।

ਚਲੇ ਫ਼ਲੀਦੇ 'ਤੇ ਲੋਟ ਲਈਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖੋਕੇ ਪੱਤਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀਏ ਖੰਟਾ
 ਕੁ ਠੰਡਾ ਛਾ ਲਈਏ " ਚੰਦਾ ਵਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ।

'ਨਹੀਂ, ਭਰਾਵੇ, ਫ਼ਲੀਦਾ ਨਰਮ ਨਹੀਂ ਸੇ ਛੱਡਣ ਲਗਾ ਈਵਾਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ।
 ਇਹ ਰਲ ਸੁਣ ਦੇਵੇ ਵਭ ਭਰਾ ਰੁੱਸੇ ਹੋ ਰਏ।

'ਸਾਨੂੰ ਮੱਥਾ ਕਿਉਂ ਦੇਣਾ ਰਹਿਏ?' ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗੇ " ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਉਹ ਨਾ
 ਕਰੀਏ।"

ਪਰ ਈਵਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਟੀ ਠਾਹੀ ਤੇ
 ਗਲੀਓਂ ਉੱਤੇ ਸੁਟ ਦਿਤੀ। ਤੇ ਪੇਟੀ ਬਲ ਉੱਠੀ ਤੇ ਸਭ ਕੇ ਕੰਠਾਂ ਹੋ ਗਈ।

"ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਇਹ ਕੁਝ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ," ਈਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਉਹ
 ਨੇੜੇ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹੀਓਂ ਤੇ ਗੱਦੀਆਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਲਗਾ ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ
 ਦੀਆਂ ਚੋਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਥਾਂ ਸੁੱਟ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਆਖਿਆ

"ਭਰਾਵੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਚਿਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਖੂਹੀਂ ਸੋਆਂ ਦਾ
 ਦਰਖਸ਼ ਤੇ ਫ਼ਲੀਦਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕੁ ਉਹ ਲਗਦੇ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਤਿੰਨਾ ਬੁਦੇ ਖੂਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਥਪੁਰੀਆਂ
 ਸਨ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇਆਂ ਸਨ ਪਰ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕੀਆਂ ਸਗੋਂ ਆਪ ਮਰ-ਮਰ ਗਈਆਂ
 ਨੇ।"

ਭਰਾ ਅੱਗੇ ਚਲਦੇ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਥਪੁਰ ਅੱਗੇ ਨਿਰਲ ਛੱਡੇ ਜਾ ਪਟ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਏ ਇਹਦੀਂ
 ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਥਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਚਾਣਕਰ ਹੀ ਅਸਮਾਨ ਜਾਣਾ ਲਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹਵਾ ਚਾਂਕਰਨ ਲਗ
 ਪਈ, ਤੇ ਫ਼ਲੀਦਾ ਕੱਢਣ ਤੇ ਸਾਂ-ਸਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਈ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਛੱਛਿਆ ਇਕ ਥਪੁਰ ਵਰੇ ਸੂਰਨੀ
 ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੱਸੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬੇ ਖੂਹਾਣ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ ਤੇ ਈਵਾਨ ਤੇ
 ਉਹਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਾਟ ਹੀ ਚਲੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਨੋਂ ਜਿਥੇ-ਜਾਏ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ
 ਵੱਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਖੂਭ ਕੁਟ ਵੀ ਭਾਲੀ ਬਲ੍ਹੇ ਥਾਵੀਂ ਤੇ ਸੂਰਨੀ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਖੁੰਢੀ ਵਿਚ
 ਦੇ ਮਾਰੀ।

ਸੂਰਨੀ ਦੀ ਖੁੰਢੀ ਵੀ ਹਟ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਹਨੇ ਇਹ ਸੋਚ ਲਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਈਵਾਨ
 ਤੇ ਉਹਦੇ ਚੰਦਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਖਲੋ ਗਈ ਤੇ ਖੂਹ ਨੂੰ ਚਿੰਝਣ ਲਗ
 ਪਈ। ਪਰ ਸੁਆਦ ਤੇ ਇਹ ਮੰਜ਼ੂਸ ਕਰਦੀ ਕਿ ਇਹ ਸੂਣ ਸੀ, ਉਹ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ
 ਭਜ ਪਈ।

ਉਹ ਭਜਦੀ ਗਈ, ਉਹਦੇ ਕੁੱਝ ਕੰਢੇ ਖੜੇ ਸਨ, ਉਹ ਦੱਟ ਕਰੀਰ ਕਰੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਫੇਰੀ ਹੀ
 ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਠ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ।

ਉਹਨੂੰ ਵੇਖ ਈਫਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਰਾਬਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵਾਲਾਂ ਵਖ-ਵਖ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਤ ਲੈਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਜਾ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਤੋਂ ਈਫਾਨ ਆਪ — ਸਿੱਧਾ ਅਗੇ ਫਲ

ਸੁਰਨੀ ਰੱਜੀ ਆਈ ਤੇ ਵੇਰ ਅਟਕ ਗਈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ੁੱਭ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਕਿਹੜੇ ਪਿਛੇ ਜਾਏ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਲੋ-ਤਲੇ ਵਿਚ ਪਈ ਖਰੀ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਖੁੱਜੀ ਏਥਰ-ਓਥਰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਈਫਾਨ ਉਹਦੇ ਉੱਪੇ ਟੁਟ ਪਿਆ, ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚੁਕ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬਸੀਰ ਉਤੇ ਦੋ ਮਾਰਿਆ। ਸਫ਼ਰੀ ਚੁਫਾ-ਚੁਫਾ ਹੋ ਮਿਟੀ ਹੋ ਗਈ, ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਹਥਾ ਨੇ ਖਿੱਚਾ ਵਿਭੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਕੋਈ ਦੋਰ, ਅਜਗਰ ਜਾਂ ਸਪ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ ਡਰ-ਭਓ ਨਹੀਂ।

ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਕਿਸਾਨ-ਜਾਣੇ ਈਫਾਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁੱਛੀਆਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ, ਆਪਣੀ ਲਕੜ ਬੀਜਦੇ। ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਣ ਲਈ ਕਿੱਤੀਆਂ ਸਾਗੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਦੀਵਾਂ ਦੁੱਧੀਆਂ।

ਅਨੰਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ-ਘਾਟੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਓ ਭਰਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗਰੀਬ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਰਿਸ਼ਵਤਦਾਨ

ਹੋਇਆ ਕੀ ਕਿ ਇਕ ਘਿਣ ਭਰੀਓ ਦੀ ਲੱਕੜ ਮੁਕ ਜਾਈ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਚੂੜਾ ਵਾਲਣ ਲਈ ਖੁਫ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਦੀ ਫੁੱਲੀ ਵਿਚ ਰਾਖੀ ਟੰਡ ਲਗਦੀ ਸੀ

ਉਹ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਖੁਫ ਲੱਕੜ ਕੱਢੀ, ਪਰ ਲੱਕੜ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਖੋਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

"ਭਰਾ ਕੋਲ ਜਾਓ ਤੇ ਘੋੜਾ ਮੰਗਨਾ ਉਹਦੇ ਤੋਂ," ਉਹਨੇ ਚਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ।

ਉਹ ਭਰਾ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਪਰ ਭਰਾ ਉਹਨੂੰ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੀ ਨਿਸ਼ੇਧਿਆ ਹੋ ਕੇ ਮਿੱਥਿਆ।

"ਇਸ ਵਾਲੀ ਖੋਲਾ ਤੇਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦੋਲੇ, ਪਰ ਵੇਖੋ ਖੜ੍ਹਾ ਖੋਲ ਨਾ ਲਾਣ ਦਈ ਸੁ," ਉਹਨੇ ਅਖੀਆ। ਤੇ ਇਹ ਨਾ ਸੋਚੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੀ ਖੋਲ ਮੰਗਣ ਫੇਰ ਕੀ ਆ ਸਕਦੀ ਅਸ ਵੇਲੇ, ਤੇ ਕਲ੍ਹ ਵੇਲੇ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪ ਫਲੀ ਟੰਡਲਾ ਬਿਰਾਂ "

ਗਰੀਬ ਭਰਾ ਖੋਲਾ ਘਰ ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਸੋਚਣ ਚਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਚੇਰੇ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਖੋਲੇ ਦਾ ਸਾਥ ਮੰਗਣਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।

"ਤੇ ਹੁਣ ਢਾਢ ਲਾਣ ਦਾ ਵੀ ਕੀ ਭਾਇਓ, ਭਰਾ ਮੇਰਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਲਗਾ ਨਹੀਂ," ਉਹਨੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ।

ਇਸ ਲਈ ਉਹਨੇ ਸਲੇਸ ਨੂੰ ਖੋਲੇ ਦੀ ਪੂਛਲ ਨਾਲ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਖੁਟ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਅੰਗਲ ਫਲ ਹੋ ਪਿਆ।

ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਥੇਜ ਇਕ ਦਰਖਤ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਟਸ ਗਈ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਵਾ
ਸਿਆਨ ਨਾ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ।

ਘੋੜਾ ਝੇੜ-ਝੇੜਾਵ ਸੀ; ਉਹਨੇ ਅਰੇ ਨੂੰ ਫਾਸ ਮਾਰੀ ਤੇ ਹੱਦਿਆ ਜੋ ਉਹਦੀ ਪੁਛਲ ਲਬ
ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਰਿਜ਼ਕਵਾਨ ਭਰਾ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਹਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪੁਛਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ, ਉਹ ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ
ਨਾਲ ਉੱਥਾ-ਲੀਥਾ ਹੋਣ ਲਗਾ।

"ਮੇਰਾ ਘੋੜਾ ਤਬਾਹ ਕਰ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਈ!" ਉਹ ਕਰਦਾਇਆ। "ਇਹ ਨਾ ਸਮਝੀ, ਮੈਂ ਦੇਖੇ
ਬਸ ਕਰ ਜਾਇਗਾ।"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਭੋੜਾ ਵਕਤ ਟੱਪਿਆ ਤੇ ਛਤੂਰਾ ਵਕਤ ਲੱਪਿਆ, ਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਹਿਰੀ ਤੋਂ ਸੰਨ ਆ ਕਏ।
ਉਹ ਧੌਲਿਕ ਕਣ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ, ਕੁਰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਕੁਰਦੇ ਗਏ, ਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ ਇਥ ਹੀ ਇਥ
ਵਿਰ ਜੈਰਣ ਲਗਾ।

ਕਰਹਿਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਈ ਆਇਆ। ਪਰ ਕੰਨਾਂ ਮੇਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਿਆ। ਕੁਝੇ ਨਾ ਮਥਾ ਤਕੜੀ
ਨਾਲ। ਕਰੇ ਨਾ ਨਾਲਿਤ ਕਈ ਕੰਗਾਲ। ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਸੂਰਵਾਚ ਨਹਿਰਾਈ।

ਐਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਇਕ ਪੁਲ ਪਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸਨ, ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਿ ਪੁਲ ਦਾ ਜੰਗਣਾ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ ਦਾ ਪੈਰ ਤਿਲਕ ਭਿਆ ਤੇ ਉਹ ਤਿਰ ਪਿਆ। ਗ਼ੋਇਆ ਇਹ ਜਿ ਐਨ
ਉਸੇ ਹੀ ਪੁਲ ਪੈਰਾ ਇਕ ਕਾਚੀ ਆਪਣੇ ਬੁੱਢੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਰਾਕਟਰ ਕੰਥ ਲਿਸਾਣ ਲਈ ਜਿ ਹੋਰ ਕਰਿਆ
ਉੱਤੇ ਸਥੇਜ ਲੱਪਾ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ ਵਪਾਰੀ ਹੀ ਸਥੇਜ ਵਿਚ ਐਨ ਬੁੱਢੇ ਤੇ ਉੱਤੇ ਆ ਪਿਆ,
ਬੁੱਢਾ ਬਾਈ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ ਨੂੰ ਚਰੀਟ ਤਕ ਨਾ ਪਈ।

ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ ਨੂੰ ਫਸ ਲਿਆ ਤੇ ਪਥਰੀ ਰਖਿਆ।

"ਚਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਨਸਫ਼ ਕੋਲ।" ਉਹ ਚਿੱਤਾਇਆ।

ਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਤਿੰਨ, ਏ ਰਾਹ ਤੇ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਪਏ।

ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ ਪੈਰ ਦੀ ਕੁਦਾਸ ਹੀ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਇੰਨ ਮੂੰਹ ਲਹਿ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਅਗੇ ਕਈ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਾ।

'ਕੁਝ ਭਾ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੀ ਕਸੂਰਵਾਚ ਨਹਿਰਾਈ।" ਉਹਨੇ ਇਲ ਹੀ ਇਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ।

ਅੰਬਣੀਝੇਰ ਹੀ ਉਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਸਤਕ ਉੱਤੇ ਪਈ ਇਕ ਭਾਰੇ ਪੱਥਰ ਵਲ ਪਈ। ਉਹਨੇ ਪੱਥਰ ਚੁਕ
ਲਿਆ ਇਕ ਪਾਣੀ ਜੰਪੜੇ ਵਿਚ ਫਲ੍ਹੇਟ ਲਿਆ ਤੇ ਹੱਟ ਵਿਚ ਫਾਸ ਲਿਆ।

"ਸਭ ਸੱਭ ਇਥੇ ਗਲ," ਉਹਨੇ ਇਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ। "ਜੇ ਮੁਨਸਫ਼ ਦੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਾ
ਕੀਤਾ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਚ ਲਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂ।"

ਉਹ ਮੁਨਸਫ਼ ਸਦਾਮਣੇ ਪੈਰ ਗਏ, ਤੇ ਕੁਝ ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਏ ਮੁਕੱਦਮੇ
ਸਨ। ਤੇ ਮੁਨਸਫ਼ ਨੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨੇ ਤੇ ਸਵਾਛ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਸਿਲਸਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ ਘੜੀ-ਮੁਝੀ ਮੁਨਸਫ਼ ਵਲ ਵੇਖਦਾ, ਲਹਿ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇਇਆ ਪੱਥਰ ਵਢਦਾ ਤੇ ਪੁਨਰ-
ਕੁਸਰ ਕਰਦਾ।

"ਕਰ ਮੁਨਸਫ਼ੀ, ਮੁਨਸਫ਼ੀ, ਕਰ ਮੁਨਸਫ਼ੀ, ਪਰ ਵੇਖ ਕਰਹਿਰੀ ਮੈਂ ਨਾਲ ਅਜ ਅੰਦਾ ਏ ਕੀ!"

ਉਹਨੇ ਇਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਹ ਕੋਰ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਹ ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ,
ਤੇ ਮੁਨਸਫ਼ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕਰਿਆ ਤੇ ਕਿਨ ਹੀ ਕਿਨ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ।

"ਜੱਟ ਮੈਨੂੰ ਜੱਟੇ ਦੀ ਛਲੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਆ ਕਿਹਾ?"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੋਰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਚੋਖਾ ਮਾਲ ਲੱਭ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਹੋ ਗਈ।

"ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਸਿਲਾ ਚਾਈ ਦੀ ਹੋਵੇ," ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ, "ਕਰ ਕੀ ਖੇਡੀ - ਕੀਹੀ ਰਕਮ ਜੁਝ
ਜਾਵੇਈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ।"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਸਹਾ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਏਤਾ ਕਿ ਥੇ-ਪੁਰ ਥੋੜਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਕ ਘੜੀਬ ਭਰਾ
ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹਦੀ ਪੁਛਲ ਨਥੇ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਉਕ ਆਉਂਦੀ।

ਤੇ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸਭਾ ਓ ਰੋਹ ਤੇ ਫਿਰ ਆਲਮੀ ਘੋਨ ਜਿਸੇ ਹੀ ਪੁਲ ਵੱਡੇ ਬਰਫ
ਉੱਤੇ ਖੜਾ ਕੀਤੇ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਤੂੰ ਪੁਲ ਦੇ ਇਹਦੇ ਉੱਤੇ ਭਾਲ ਮਾਰੇ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਮਾਰ
ਦੇਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਇਹਨੇ ਤੇਰੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।"

ਤੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਤਕ ਹੋ ਗਿਆ।

ਰਿਜ਼ਕਵਾਨ ਭਰਾ ਨੇ ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ।

"ਰਣ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਥੇ-ਪੁਲ ਘੋੜਾ ਈ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ।"

"ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਕਾ।" ਗ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ਉਥੇ ਈ ਰਹਿਣ ਦੇ, ਜਿਵੇਂ
ਮੁਨਸਫ਼ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਰਖ ਲਵਾਂਗਾ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹਦੀ ਪੁਛਲ ਵੇਰ ਨਹੀਂ ਉਹ
ਆਉਂਦੀ।"

ਭਰ ਰਿਜ਼ਕਵਾਨ ਭਰਾ ਗ਼ਰੀਬ ਨੂੰ ਵਾਸਤੇ ਪਾਉਣ ਲਗਾ।

"ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਹ ਕੁਝਲ ਦੇਨਾ, ਤੂੰ ਬਸ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਘੋੜਾ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇ," ਉਹਨੇ
ਆਖਿਆ।

"ਸਭ ਬਚਨ ਸਿਵੇਂ ਰਾਹੁਣੀ, ਉਥੇ ਦੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਆ," ਗ਼ਰੀਬ ਭਰਾ ਮੰਨ ਗਿਆ।

ਰਿਜ਼ਕਵਾਨ ਭਰਾ ਨੇ ਪੈਸੇ ਗਿਣ ਦਿਤੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਮਾਮਲਾ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ।

ਤਾਂ ਵੇਰ ਵਪਾਰੀ ਦੀ ਤਰਲੇ-ਮਿੱਤਰ ਏ ਲਹਿਰੇ ਵਿਚ ਗਲ ਕਰਨ ਲਗਾ।

"ਬਲ ਕੁਝੇ ਭੋਕਾ, ਕੁਝਾ ਦਰਖਿ ਏਸ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। "ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ
ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਤਾਂ ਦੀ ਮੇਰਾ ਪਿਛੇ ਵੇਰ ਨਹੀਂ ਜਿਉ ਪੈਣ ਲਗਾ।"

"ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਕੀਤਾ ਆ ਤੇ ਉਥੇ ਕਰ, ਜਿਵੇਂ ਮੁਨਸਫ਼ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲ ਤੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ
ਤਿਕ।"

"ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਬਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰ ਲਵੀਏ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੋ ਕੁਝਲ ਦੇ ਦਿਵਾਂਗਾ।"

ਕਰੀਬ ਆਈ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਲੈ ਲਏ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਲਗਾ ਜੀ ਕਿ ਮੁਨਸਫ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸਦਿਆ।

"ਤੇ ਏ ਮੈਨੂੰ ਕੁ ਵਾਦਿਦਾ ਕੀਤਾ ਸਾਈ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

ਤੇ ਕਰੀਬ ਆਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਛ ਵਿਚ ਪੈਟਲੀ ਕੱਢੀ ਲੀਰ ਲਾਹੀ ਤੇ ਮੁਨਸਫ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਖਿੱਚ ਦਿਤਾ।

"ਇਹ ਸੀ ਕੁ ਵੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਅਖਿਆ ਸੀ, ਅੱਥੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ- 'ਕਰ ਮੁਨਸਫ ਮੁਨਸਫ, ਕਰ ਮੁਨਸਫੀ, ਪਰ ਕੋਖ ਨਹਿਰੀ ਮੈਂ ਲਾਭ ਅਜ ਆਇਆ ਏ ਚੀ!' ਜੇ ਕੁਸੀ ਕੋਰੀ ਹੋਰ ਕੋਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਏਸ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂ ਸੀ।"

"ਕੀਤਾ ਕੀਤੇ ਮੈਂ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਕੇ," ਮੁਨਸਫ ਨੇ ਦਿਰ ਹੀ ਦਿਰ ਦਿਰ ਜੀਰਿਆ, 'ਨਹੀ' ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਂਦਾ।'

ਤੇ ਕਰੀਬ ਆਈ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਪੁਰੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਗੱਟ ਗਊਂਦਾ, ਕੁਝਦੀ ਕਣਾ ਵਿਚ ਘਰ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਆ।

ਪੋਕਾਤੀ-ਕੋਰੇਸੇਕ

ਸੂਫ਼ਰੇਨੀ ਪਾਕੀ-ਗਾਈਲੋ

ਇਕ ਵਾਲੀ ਇਕ ਆਈ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਅਥਯੋਗਕਾ ਨਾਂ ਦੀ ਧੀ ਸੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਪੁੱਤਰ ਪੈਲੀ ਕਾਹੁਣ ਕਈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਬਿਹਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਓਥੇ ਲੈ ਆਏ ਮੈਨੂੰ ਦਲ, ਹਫ਼ਤੇ ਬਿਥੇ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇ ਨਾ, ਮੈਂ ਆਣ ਕਿਹਨੀ ਕਾ ਏ," ਅਥਯੋਗਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਅਸੀਂ ਦੁੱਗੀ ਤੇ ਓਥੇ ਲੈਣੇ ਤਕ, ਜਿਹਨਾਂ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਹੋਏ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਇਕ ਸਿਆਲ ਕੱਢੀ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਸਿਆਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਟੁਰਦੀ ਆਵੇ, ਆਨੂੰ ਤਭ ਲਵੇਗੀ" ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ।

ਤੇ ਉਹਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਓਸ ਪੈਲੀ ਕੋਲ ਇਕ ਅਜਗਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪੁੱਟੀ ਸਿਆਲ ਭਰ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੱਢ ਲਈ, ਜਿਹਨਾਂ ਜਿੰਨੀ ਉਹਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬੂਟੇ ਤਕ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਥਯੋਗਕਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਚੱਲੀ, ਉਹ ਨਾਲਤ ਸਿਆਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਟੁਰਦੀ ਗਈ ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਅਜਗਰ ਦੇ ਵਿਹਲੇ ਵਿਚ ਜਾ ਗਈ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੂੰ ਅਜਗਰ ਨੇ ਫਿਰਕਾ ਲਭ ਲਿਆ।

ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਠੇ ਘਰ ਆਏ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ।

"ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਹਲ ਘੁੰਮਦੇ ਚਲੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜੇ ਮੇਜਿਆ?"

"ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੇਜਿਆ ਸੀ," ਮਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ "ਮੈਂ ਕੁਹਾਨੀ ਭੈਣੀ ਦੇ ਕੇ ਅਥਯੋਗਕਾ ਨੂੰ ਪੈਲੀ ਵਲ ਘੁੰਮਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਸੀ, ਉਹ ਕੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਚਾਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਕਈ ਹੋਵੇਗੀ?"

"ਅਸੀਂ ਜਾਣੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਲਭਵੇਂ ਹਾਂ," ਰਜਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਤੇ ਛੇ ਦੇ ਛੇ ਅਸਥਰ ਦੀ ਸਿਆਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਟੁਰਕੇ ਗਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਆ ਪੁੱਜੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੇਖਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਡੇਢ ਖੜੋਕੇ ਸੀ।

"ਮੇਰੇ ਚੀਰਨਿਊ, ਅਸਥਰ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੁਹਾਨੂੰ ਕਿਥੇ ਲੁਕਾਵਾਂਗੀ? ਰੁਹਾਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ ਉਹ," ਅਸਥਰ ਨੇ ਫੁਰਲਾਈ।

ਤੇ ਖੈਰੋ!—ਅਸਥਰ ਉਹਨਾਂ ਵਾਂਗ ਉਭਰਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸੱਪ ਵਾਂਗ, ਜੁ ਉਹ ਸੀ ਸੁਰਰਾਂ ਫੜ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਅਸਥਰ ਭੀ! ਅਸਥਰ ਭੀ!" ਉਹ ਕੁਝਿਆ। "ਪੱਛਾ ਕਈ ਜਵਾਨਾਂ ਅਸੀਂ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਣਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ?"

ਅਸੀਂ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਹੈ!" ਉਹ ਲਲਕਾਰੇ।

"ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲੰਗੇ ਦੇ ਲਗਦੇ ਵਾਲੇ ਛਪਾਈ-ਪਿਸ ਨੂੰ ਭਾਲੋ।"

ਤੇ ਉਹ ਲੰਗੇ ਦੇ ਕੋਲ ਵਾਲੇ ਗਾਈ-ਪਿਸ ਵਲ ਗਏ, ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਾ ਲਏ; ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਸਥਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕੋ ਵਾਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਧਕ ਦਿਤਾ।

ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਅਖ-ਮੋਇਆਂ ਨੂੰ ਖਰਚ ਪਰੁਪਿਆ ਤੇ ਫੁੱਧੀ ਕਾਲ-ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ।

ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਰਦੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਅਸਥਰ! ਉਹ ਐਥੇ ਹੀ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਂ ਕੁਝ ਕਪੜੇ ਬੈਠ ਦਿਤਾ 'ਤੇ ਗਈ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ 'ਤੇ ਉਥੇ ਸਭ ਕੁਝ ਉਹਦੇ ਕਲ ਰਿਤਲਾ ਆਉਂਦਾ ਇਕ ਨਿਰ-ਮੁਨਿਤਾ ਮਰਦ ਉਹਦੀ ਨਜ਼ਰੇ ਪਿਆ ਉਹਨੇ ਮਰਦ ਪੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਖਾ ਲਿਆ, ਤੇ ਕਰਕ ਖਾ ਕੇ, ਉਹਦੇ ਪਰ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨਾਂ ਰਿਤਲਾ ਮਰਦ ਰਖ ਦਿਤਾ।

ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਵਡਾ ਹੋਣ ਲਗਾ ਉਹ ਵਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਵਡਾ ਪੁੰਡਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹਦੀ ਉਮਰ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਉਚਾ-ਲੰਮਾ ਤੇ ਫਕੜਾ ਨਿਬਲ ਆਇਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਦਾ ਥਾਪੂ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਖੂਹ ਪੁੰਡੇ ਲਏ, ਤੇ ਉਹ ਪੁੰਡੇ ਕਦੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੇਬੇ ਦੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਚਟਾਨ ਨਾਲ ਠਾ ਆ ਵੱਜੇ। ਪਿਉ ਚਟਾਨ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਲਈ ਲੰਮਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਏ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਪਰਤਣ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੇ ਚਟਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਸੁਟ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਡੱਕ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਉਹ ਹੀਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਭਲ ਬੀ ਭਏ ਕਿਉਂ ਕਿ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੜ ਕਿਤੇ ਨਾਨੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਫਕੜਾ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਮੁਢੀ ਹੀ, ਉਹ ਚੋਣਾ ਫੜ ਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਮੁਕਾਟ ਦਾ ਮਤਾ ਪਕਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੇ ਚਟਾਨ ਉਹਦਾ ਹਥਾ ਵਿਚ ਸੁਟ ਵਛਾਹੀ ਤੇ ਫੇਰ ਪੈਪ ਲਈ, ਤੇ ਰਾਖਤ ਦਾ ਇਹ ਸਫਤਕ ਦੇਖ ਲੈਕੇ ਚਿੱਤਰ ਹੋ ਗਏ।

ਪਿਉ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਪੁੰਡੇ ਕਦੇ। ਉਹ ਪੁੰਡੇ ਕਦੇ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗੇ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਟੋਟਾ ਨਾ ਲਭ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਟੋਟਾ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਦ ਲਿਆ ਤੇ ਲੁਕਾ ਦਿਤਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ

ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਕੋਲ-ਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ?"

"ਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਬੱਚਿਆ," ਉਹਨਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਕੋਈ ਇਕ ਚੋਣ ਸੀ ਤੇ ਛੇ ਡਰਾ, ਪਰ..." ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾਗੇ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ।

"ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਜਾਵਾਂ," ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਬਿਰਾ ਉਹ ਨਾ ਜਾਵੇ

"ਨਾ ਜਾ ਬੱਚਿਆ," ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ। "ਹੇਰੇ ਭਰਾ ਕਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਛੇ ਦੇ ਛੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਤੇ ਤੂੰ, ਹੈ ਕੀ ਇਕੱਲਾ ਸ਼ਰਟ ਨਹੀਂ ਲਗਾ।"

"ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਮੈਂ ਹਰ ਹਾਲ ਏ," ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਭਰਾਵੇਂ ਕਰੂਰ ਏ।"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਲੰਗੇ ਦਾ ਉਹ ਟੋਟਾ ਲਿਆ, ਜਿਹਦਾ ਉਹਨੂੰ ਲੱਭਾ ਸੀ, ਤੇ ਛੇ ਕੇ ਲੁਹਾਰ ਕੱਢ ਲਿਆ।

"ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਤਲਵਾਰ ਖਰਾ ਦੇ, ਜਿੰਨੀ ਵਡੀ ਖਏ ਚੰਨਾ ਦੀ ਵੱਡੀ।" ਉਹਨੇ ਲੁਹਾਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ।

ਤੇ ਲੁਹਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਏਡੀ ਵਡੀ ਤੇ ਭਾਈ ਤਲਵਾਰ ਕਰਾ ਕੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਲੁਹਾਰਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਖਰਾਹ ਹੀ ਕਢ ਲਿਆਵੇ ਤਾਂ ਫੜੀ ਕਲ ਸੀ। ਪਰ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਲਈ, ਖੁਮਾਈ ਤੇ ਉਪਰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਛਾਲ ਦਿਤੀ।

"ਹੁਣ ਮੈਂ ਲੰਮੀ ਨੀਂਹਰੇ ਸੋਣ ਲਗਾਂ," ਉਹਨੇ ਅਖਰੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਆਖਿਆ। "ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਇਨਾ ਖਾਅ ਜਾਣਾ ਏਦਾ, ਜਦੋਂ ਤਲਵਾਰ ਉਡਦੀ ਵਾਪਸ ਆਵੇ।"

ਉਹ ਲੋਟ ਗਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਸੁੱਚਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਡੇਰ੍ਹੇ ਦਿਨ ਤਲਵਾਰ ਉਡਦੀ ਵਾਪਸ ਆਈ, ਉਹਦੇ ਉਡਣ ਨਾਲ ਸਾਂ-ਸਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਪਿਉ ਨੇ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਕੁਝ ਖੜੋਤਾ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਨ ਉਪਰ ਕੀਤੀ, ਤਲਵਾਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਆ ਵੱਜੀ, ਫੁੱਜੇ ਜਾ ਪਈ ਤੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਈ।

"ਮੈਂ ਏਸ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਤੋਣ ਤੇ ਭਰਵਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ," ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਲੋਣੀ ਪਵੇਗੀ।"

ਤੇ ਟੋਟੇ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਉਹ ਫੇਰ ਲੁਹਾਰ ਕੱਢ ਲਿਆ।

"ਏਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਤਲਵਾਰ ਖਰਾ ਦੇ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। "ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੇ ਮੇਰ ਆਵੇ।"

ਲੁਹਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਕਰਾ ਦਿਤੀ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਨੋਂ ਵੱਡੀ ਸੀ, ਤੇ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਉਪਰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਛਾਲ ਘੁੰਡਿਆ ਤੇ ਚੰਨਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਹੋਰ ਸੁੱਚਾ ਰਿਹਾ, ਡੇਰ੍ਹੇ ਦਿਨ ਤਲਵਾਰ ਉਡਦੀ ਵਾਪਸ ਆਈ, ਇੰਜ ਭੀ-ਭੀ ਤੇ ਸਾਂ-ਸਾਂ ਖਰਦੀ ਕਿ ਲੰਮੀ ਵੱਧ ਉੱਠੀ। ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੇ ਪੰਕਾਤੀ-ਕੋਰੋਏਕ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹ ਇਕਦਮ ਹੀ ਕੁਦ ਖੜੋਤਾ। ਉਹਨੇ

ਮੂਠ ਅੱਲ੍ਹੇ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਕਲਵਾਰ ਉਹਨੂੰ ਆ ਵੱਜੀ, ਪਰ ਟੁੱਟੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਥੰਗੀ ਜਿਹੀ ਲਿਫ਼ ਹੀ ਖੋਲੀ।

“ਇਹ ਸਾਰੀ ਮੁਢੀ ਦੀ ਰੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ਦੇ,” ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਆਖਿਆ। “ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਤੇ ਰਹਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਲਵਾਂਗੀ। ਥੋਥੇ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਟੀ ਪਕਾ ਏ, ਤੇ ਕੁਝ ਹਸ ਸੁਕਾ ਏ, ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰਾਹੇ ਪੈ ਜਾਵਾਂਗਾ।”

ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਰਸਾਂ ਦੀ ਬੁਕਾਰੀ ਫੜੀ ਤੇ ਮ-ਪਿਓ ਤੇ ਵਿਚਿਆ ਹੋ, ਚਲ ਪਿਆ।

ਉਹ ਅਜਗਰ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਿਆੜ ਦੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਜਿਹੜੀ ਕੁਝ ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਹੀ ਇਸਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਚੰਗੇਲ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਜਿਆ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਉਹ ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਕ ਵਡੇ ਸਾੜੇ, ਵਾੜ ਵਾਲੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਜਿਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਉਸ ਸੁਹਣੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ, ਜਿਹੜਾ ਓਥੇ ਖੜਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭੈਣ, ਅਲਯੋਨਕਾ ਮਿਲ ਪਈ, ਪਰ ਅਜਗਰ ਦਾ ਹਾ ਤੇ ਕੋਈ ਰਾ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਥੋੜੀ ਆਵਾਜ਼।

“ਭਲਾ ਹੋਏ ਦੀ ਸੁਹਣੀਏ ਮੁਟਿਆਰੇ!” ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਭਲਾ ਹੋਏ ਦੀ, ਥਾਂਥੇ ਚੜ੍ਹਦਾ! ਏਥੇ ਕਿਉਂ ਆਇਐ? ਅਜਗਰ ਆਉਣ ਦੀ ਵਾਲੀ ਤੇ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ।”

“ਵੇਖਾਓ ਬਾਇਦ ਉਹ ਨਾ ਆਏ। ਪਰ ਤੂੰ ਕੌਣ ਦੇ, ਸੁਹਣੀਏ ਮੁਟਿਆਰੇ?”

“ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮ-ਪਿਓ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸਾਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਥੀ ਸਾਂ ਪਰ ਅਜਗਰ ਮੈਨੂੰ ਚੁਕ ਲਿਆਇਆ, ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੁਡਾਲ ਹੀ ਕੋਸਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਉਹ ਭੁਤਾ ਨਾ ਸਕੇ।

“ਭਰਾ ਕਿਸੇ ਨੇ?”

“ਅਜਗਰ ਤੇ ਕਾਲ-ਕੋਠੜੀ ‘ਚ ਪਾ ਦਿਤੇ ਸਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਿਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਰ ਗਏ ਨੇ।”

“ਬਾਇਦ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਵੁਡਾ ਸਕਾਂ,” ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵੁਡਾ ਸਕਣੀ! ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨਾ ਵੁਡਾ ਸਕੇ, ਤੇ ਉਹ ਕੇ ਜਟੇ ਸਨ ਤੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ‘ਕੋਠਾ’ ਏ!”

“ਇਹ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ,” ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਝਾਰੀ ਕੰਠ ਬਹਿ ਉਡੀਕਣ ਲਗਾ।

ਐਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਅਜਗਰ ਉਡਦਾ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਉਹ ਉਤਰਦਾ ਘਰ ਅੰਦਰ ਆ ਵੱਜਿਆ ਤੇ ਠੱਕ ਨਾਲ ਸਜ਼੍ਹੇ-ਸਜ਼੍ਹੇ ਕਰਨ ਲਗਾ।

“ਆਰਮ ਕੇ,” ਉਹ ਘੁੰਬਿਆ।

“ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਦੀ ਆ ਰਹੀ ਦੇ,” ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਸਵਾਬ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਏਥੇ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਨਹੀਂ ਹੀਸਾਂ, ਮੇਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀਆਂ ਕੀ ਥਾਪੁਟੀ—ਲੜਨਾ ਕਿ ਸੁਝਾਪ ਕਰਨਾ?”

‘ਲੜਾਈ ਲੜਨਾ, ਹੋਰ ਕੀ’ ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

‘ਤਾਂ ਆ ਹੋਰ ਕੋਥੇ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਵਾਲੇ ਭਰਾਈ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਚਲੀਏ।’

‘ਚਲ।’

ਉਹ ਕੱਪੇ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਵਾਲੇ ਗਹਾਈ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡੇ, ਤੇ ਅਜਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ

‘ਪਹਿਲੇ ਤੂੰ ਵਾਰ ਕਰ।’

“ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਕਰ” ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਉਹਨਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਟਕਰਾਈਆਂ ਤੇ ਅਜਗਰ ਨੇ ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਉਤੇ ਖਾਫਾ ਸਖਤ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੀਕ ਲੱਧੇ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਵਾਲੇ ਭਰਾਈ-ਪਿਤਾ ਵਿਚ ਧਕ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਢ ਲਿਆ ਤੇ ਅਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਖੁਸ਼ਮਈ ਤੇ ਅਜਗਰ ਉਤੇ ਜਵਾਬੀ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤਕ ਲੱਧੇ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਵਾਲੇ ਭਰਾਈ-ਪਿਤਾ ਵਿਚ ਧਕ ਦਿਤਾ ਪਰ ਅਜਗਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਢ ਲਿਆ ਤੇ ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਉਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੀਕ ਫਰਸ਼ ਵਿਚ ਥਕ ਦਿਤਾ। ਏਥੇ ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਚੂਨਾ ਭਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਅਜਗਰ ਫਰਸ਼ ਵਿਚ ਥਕ ਥਕ ਪਕਿਆ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਢੇਰ ਹੀਸਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਅਜਗਰ ਥਾਏ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਏਹ ਉਹ ਬਾਲ-ਕੋਠੜੀ ਵਰਗਾ ਉਹ ਡੂੰਘੀ ਤੇ ਹੱਥੇਰੀ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੁਡਾ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਏਥੇ ਸਿਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜਿੰਨੇ ਮੇਰੇ ਹੋਏ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਅਲਯੋਨਕਾ ਨੂੰ, ਤੇ ਅਜਗਰ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਠੋਂ ਕੇ ਘਰ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਨਾ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਵਰਤ ਲਾਇਆ ਜਾਂ ਥੋੜਾ ਕੁਝ ਲਾਇਆ, ਉਹਨੀ ਮਥਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਖੀਰ ਉਹ ਰਾਹ ਘਲੂਤਾ ਦੇ ਇਕ ਲਥੇ ਰੂਪ ਖੋਲੇ ਸਥਾ ਠੇਠ ਲਈ ਬਹਿ ਗਏ। ਤੇ ਲੜਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਏਥਾ ਵੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝੀ ਵੀ ਦਰ ਆ ਗਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋ ਰਹਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਸਟਾਪ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਬਹਿਣ ਲਗੇ।

“ਜਦੋਂ ਲੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇ ਚਲੇ ਰਲ ਕੇ ਅਜਗਰ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰ ਸਕੇ ਤੇ ਏਸ ਮੁੱਕੇ-ਖੁੱਕੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ‘ਕੋਠਿਆਂ’ ਦੀ ਮਾਰ ਲਿਆ, ਉਹ ਸਾਡੇ ‘ਤੇ ਹੱਸਣਗੇ। ਨਾਲੇ, ਹੁਣ ਅਜਗਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦੋਲਤ ਉਹਦੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।”

ਜਦੋਂ ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮੜਾ ਪਕਾਇਆ ਕਿ ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੂੰ ਸਕ ਦੀਆਂ ਹੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬਾਰ ਘਲੂਤਾ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਨੀਆਂ ਦੇ ਨਿਘਾਬੇ ਜਾਣ ਲਈ ਓਥੇ ਹੀ ਡਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਜਾਹ ਚੋਂ ਉਹਨਾਂ ਘਰ ਦੀ ਥੀਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਤੇ ਓਥੇ ਹੀ ਛਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਚਲੇ ਗਏ।

ਏਹ ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਇਕ ਜਿਨ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਕ ਰਾਤ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫੋਰ ਜਾਇਆ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਉਹ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਪਿਆ

ਸੀ। ਉਹਨੇ ਇਕਦਮ ਬਣਕੇ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਥਾਪ ਬਲੂਟ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੇਥੇ ਉੱਤੇ ਰਖ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੱਧੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਉਹਦੇ ਡਰਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

"ਕੋਥੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਲ ਦੀ ਹੋਇਆ ਸਦੀ?" ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਤੇ ਮਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ

"ਹਾਂ, ਹੋਇਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਕ ਹੋਰ ਮੁੰਡਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪੈਕਾਰੀ-ਕੋਰੋਰੇਕ ਨਾਂ ਸੀ ਉਹਦਾ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੁਡਾਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।"

ਭਰਾਵਾਂ ਤੇ ਆਖਿਆ

"ਤਾਂ ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਪ ਬਲੂਟ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਪੈਕਾਰੀ-ਕੋਰੋਰੇਕ ਹੀ ਹੋਣੇ। ਚਲੀਏ, ਉਹਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੀਏ ਜਾ ਕੇ।"

ਪਰ ਪੈਕਾਰੀ-ਕੋਰੋਰੇਕ ਨੇ ਮੇਥੇ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਪ ਬਲੂਟ ਨੂੰ ਘੁਮਾਇਆ ਤੇ ਵੱਧੀ ਦੀ ਛੱਡ ਉੱਤੇ ਏਨੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਦੇ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਵੱਧੀ ਪੈਨੂੰ-ਪੈਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਧਰੀ।

"ਜਿਥੇ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੀ ਗੱਲ ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੂ ਹੋ, ਉਹਦੇ ਦੀ ਥੋ!" ਉਹ ਕਿੰਨੀਆਂ।

"ਤੇ ਮੈਂ ਜਾਨਾਂ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮਨ।"

ਤੇ ਭਲਵਾਨ ਨੂੰ ਮੇਥੇ ਉੱਤੇ ਰਖ ਉਹ ਟੁਰ ਪਿਆ।

ਉਹ ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਦੋ ਪਹਾੜ ਦਿੱਤੇ, ਇਕ ਖੋਲ੍ਹੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਇਕ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਬੰਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਹੱਥ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਚੂੜੇ ਤੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਸ਼ੇਰ ਹੋਵੇ ਦੀ ਦੰਸਕ!" ਪੈਕਾਰੀ-ਕੋਰੋਰੇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਤੇਰੀ ਦੀ ਸ਼ੇਰ ਹੋਵੇ!"

"ਕੀ ਪਿਆ ਕਰਨੈ?"

"ਰਾਹ ਬਣਾਣ ਲਈ ਪਾਸ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾਂ।"

"ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਨੇ?"

"ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਆਪਣੀ ਜਿਸਮਤ ਬਣਾ ਸਕਾਂ।"

"ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਂ ਉਥੇ ਦੀ ਜਾ ਰਿਹਾਂ। ਨਾਂ ਕੀ ਆ?"

"ਸਵੇਰਨੀ-ਭੱਠਾ ਪਰਬਤ ਧਕ। ਤੇਰਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ?"

"ਪੈਕਾਰੀ-ਕੋਰੋਰੇਕ, ਰਿਸ਼ਵਾ ਮਟਰ। ਚਲ 'ਕੱਠੇ ਚਲੀਏ!'"

"ਚਲ।"

ਤੇ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਚਲ ਪਏ; ਉਹ ਟੁਰਦੇ ਗਏ, ਟੁਰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਜੰਗਲ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬੰਦਾ ਮਿਲਿਆ। ਸ਼ਾਪ ਬਲੂਟ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਜਖ਼ਮੀ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਉਹਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣਾ ਹਥ ਹੀ ਚਿਲਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

"ਸ਼ੇਰ ਹੋਵੇ ਦੀ ਦੰਸਕ!" ਪੈਕਾਰੀ-ਕੋਰੋਰੇਕ ਤੇ ਸਵੇਰਨੀ-ਭੱਠਾ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ।

"ਕੁਹਾਣੀ ਦੀ ਵੇਰ ਠੀਕ।"

ਕੀ ਪਿਆ ਕਰਨੈ?"

"ਟੁਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਬਣਾਣ ਕਾਸਤੋ ਦਰਖਤ ਪੁਟ ਗਿਰੇ।"

"ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਨੇ?"

"ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਆਪਣੀ ਜਿਸਮਤ ਬਣਾ ਸਕਾਂ।"

"ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਾਂ ਉਥੇ ਦੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਾਂ ਕੀ ਆ?"

"ਵੇਰਨੀ-ਭੁਥ, ਸ਼ਾਪ-ਬਲੂਟ ਪੁੱਟਣ ਵਾਲਾ। ਕੁਹਾਣੀ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ?"

"ਪੈਕਾਰੀ-ਕੋਰੋਰੇਕ, ਰਿਸ਼ਵਾ ਮਟਰ ਤੇ ਸਵੇਰਨੀ-ਭੱਠਾ, ਪਹਾੜ ਚਿਨਾਣ ਵਾਲਾ। ਖ਼ਲ 'ਕੱਠੇ ਚਲੀਏ।"

"ਚਲ।"

ਤੇ ਉਹ ਤਿੰਨ ਇਕੱਠੇ ਚਲ ਗਏ। ਉਹ ਟੁਰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਟੁਰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬੰਦਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਹਦੀਆਂ ਮੁੰਡਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਦਰਿਆ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਮੁਛ ਨੂੰ ਵੱਟ ਦੇਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਚੌਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਉੱਚੀ ਤਹਿ ਉੱਤੇ ਟੁਰ ਕੇ ਲੰਘਣ ਲਈ ਰਾਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

"ਸ਼ੇਰ ਹੋਵੇ ਦੀ, ਦੰਸਕ!" ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ।

"ਕੁਹਾਣੀ ਦੀ ਵੇਰ ਹੋਵੇ!"

"ਕੀ ਪਿਆ ਕਰਨੈ?"

"ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਣੀ ਚੋਰ ਰਿਹਾਂ।"

"ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਨੇ?"

"ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਆਪਣੀ ਜਿਸਮਤ ਬਣਾ ਸਕਾਂ।"

"ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਾਂ ਉਥੇ ਦੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਾਂ ਕੀ ਆ?"

"ਕਰੂਰੀ-ਉਸ ਮੁੱਛ-ਮੁੱਛ ਤੇ ਕੁਹਾਣੀ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ?"

"ਪੈਕਾਰੀ-ਕੋਰੋਰੇਕ, ਰਿਸ਼ਵਾ ਮਟਰ ਸਵੇਰਨੀ-ਭੱਠਾ ਪਰਬਤ-ਧਕ ਤੇ ਵੇਰਨੀ-ਭੁਥ, ਸ਼ਾਪ-ਬਲੂਟ ਪੁੱਟਣ ਵਾਲਾ, ਆ 'ਕੱਠੇ ਚਲੀਏ!'"

"ਚਲ।"

ਤੇ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਜਾਣਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰਾ ਹੀ ਸੰਘਾ ਡਰਾ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਵੇਰਨੀ-ਭੱਠਾ ਹਰ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਚੋਰਾ, ਵੇਰਨੀ-ਭੁਥ ਹਰ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਪੁਟ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਕਰੂਰੀ-ਉਸ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਹਰ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਚੋਰ ਦੇਂਦਾ।

ਦੁਹਦਿਆਂ-ਦੁਹਦਿਆਂ ਉਹ ਇਕ ਕਰੂਰ ਵਧੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਆ ਵਧੇ ਤੇ ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਵੱਧੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤਖਿਆ ਕਿ ਵੱਧੀ ਖਾਣੀ ਸੀ।

"ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਇਸ ਵੱਧੀ 'ਚ ਕੱਟ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।" ਪੈਕਾਰੀ-ਕੋਰੋਰੇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਰਾਤ ਵੱਧੀ ਵਿਚ ਕੁਹਾਣੀ, ਤੇ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰੇ ਪੈਕਾਰੀ-ਕੋਰੋਰੇਕ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਸਰੋਹਨੀ-ਰੋਹਾ ਤੂੰ ਘਰ ਚਲ੍ਹ ਤੇ ਸਾਥੀ ਵੇਟੀ ਖਰਾ, ਤੇ ਅਜੇ ਤਿਠੇ ਰਿਕਾਰ ਲਈ ਜਾਣੇ ਆ।"

ਤੇ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ, ਤੇ ਸਰੋਹਨੀ-ਰੋਹਾ ਨੇ ਕਿੱਨੀਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਥਾਈਆਂ, ਫੁੱਲੀਆਂ ਤੇ ਚਾਕੂਆਂ ਤੇ ਵੇਰ ਸੈਣ ਲਈ ਲਿਆ ਪੈ ਗਿਆ। ਚਾਟਕਰ ਹੀ ਖੂਹੇ 'ਤੇ ਅਥਾਹ ਹੋਇਆ।

"ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ!" ਕਿਸੇ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਹੀ।

"ਕਿਥੇ ਆਇਓ ਬੇਟ, ਆਪੇ ਪਿਆ ਖੋਲ੍ਹ!" ਸਰੋਹਨੀ-ਰੋਹਾ ਨੇ ਪਰਤਰਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਬੂਹਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹੀਉ ਆਵਾਜ਼ ਫੇਰ ਚੀਜ਼ੀ:

ਸਿੱਧੂ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਪਾਰ ਕਰਾ।

ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਸਾਰ, ਆਪੇ ਕਰ ਪਿਆ ਪਾਰ।" ਸਰੋਹਨੀ-ਰੋਹਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਤੇ ਚਾਟਕਰ ਹੀ ਇਕ ਕੰਢੇ ਉੱਤੇ ਡੋਟੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਪਾਰ ਕੀਤੀ, ਜਿੱਥਾ ਡੋਟਾ ਆਦਮੀ ਕਈ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡੋਲਿਆ ਉਹਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੇਰੀ ਲੰਮੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਚਮੋਨ ਉੱਤੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਫੁਟ ਮੱਥੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਛੋਟੇ ਕੰਢੇ ਵਾਲੇ ਖੂਹੇ ਨੇ ਸਰੋਹਨੀ-ਰੋਹਾ ਨੂੰ ਛਤਿਆਂ ਤੇ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਚੁਕੇ ਇਕ ਸਿਲ ਨਾਲ ਟੱਕ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਏਨੇ ਉਹਨੇ ਸਾਥਾਂ ਕੁਝ ਜੋ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਖਾ ਲਿਆ, ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜੋ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਪੀ ਲਿਆ, ਤੇ ਸਰੋਹਨੀ-ਰੋਹਾ ਦੀ ਪਿਠ ਤੇ ਸਾਜ ਦੀ ਇਕ ਲੰਮੀ ਸਾਥੀ ਲੜਕਾ ਠਾਹ, ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਸਰੋਹਨੀ-ਰੋਹਾ ਕਿਲ ਨਾਲ ਵੱਟ ਤੇ ਮਚੇਰੇ ਖਾਂਦਾ ਗਿਆ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫੁੜਾ ਨਾ ਲਿਆ ਤਾਂਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਦੀ ਇਕ ਲਿੱਟ ਪੁੱਟੀ ਗਈ, ਵੇਰ ਉਹ ਨਵੇਂ ਜਿਹੇ ਵੇਟੀ ਪਕਾਣ ਕਿਸੇ ਦੁਟ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਓਸਰ ਪਰਤੇ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹਦੇ ਕਿਲ ਵੱਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

"ਹੈਣੀ ਪਕਾਇਆ ਕਿਲ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ ਆ?" ਉਹਨਾ ਹੇਠਾ ਹੋ ਪਿਆ।

"ਸੇਨੂੰ ਉੱਥ ਆ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਰਿਰ-ਬੇਰਾ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।" ਸਰੋਹਨੀ-ਰੋਹਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਉਹਨਾ ਫਿਰ ਬਰ ਕੇ ਖਾਧ-ਪੀਭਾ ਤੇ ਜੋ ਲਏ, ਤੇ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰੇ ਪੇਸ਼ਾਬੀ-ਕੋਰੋਰੇ ਨੇ ਅਪਿਆ "ਵੇਰਤੀ-ਦੂਬ, ਚੁਟਾ ਤੂੰ ਘਰ ਚਲ੍ਹ, ਤੇ ਬਾਥੀ ਦੇ ਅਜੀ ਰਿਕਾਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜਾਣੇ ਹਾਂ।"

ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ, ਤੇ ਵੇਰਤੀ-ਦੂਬ ਨੇ ਕਿੱਨੀਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਥਾਈਆਂ, ਫੁੱਲੀਆਂ ਤੇ ਚਾਕੂਆਂ ਤੇ ਵੇਰ ਸੈਣ ਲਈ ਲਿਆ ਪੈ ਗਿਆ। ਚਾਟਕਰ ਹੀ ਖੂਹੇ 'ਤੇ ਅਥਾਹ ਹੋਇਆ।

"ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ," ਕਿਸੇ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਹੀ।

"ਕਿਥੇ ਆਇਓ ਬੇਟ, ਆਪੇ ਪਿਆ ਖੋਲ੍ਹ!" ਵੇਰਤੀ-ਦੂਬ ਨੇ ਪਰਤਰਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਸਿੱਧੂ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਪਾਰ ਕਰਾ।" ਉਹੀਉ ਆਵਾਜ਼ ਫੇਰ ਚੀਜ਼ੀ।

"ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਸਾਰ, ਆਪੇ ਕਰ ਪਿਆ ਪਾਰ।" ਵੇਰਤੀ-ਦੂਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਤੇ ਵੇਰਤੀ-ਦੂਬ ਇਕ ਕੰਢੇ ਉੱਤੇ ਡੋਟਾ ਆਦਮੀ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ, ਜਿੱਥਾ ਡੋਟਾ ਆਦਮੀ ਕਈ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡੋਲਿਆ, ਉਹਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੇਰੀ ਲੰਮੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਚਮੋਨ ਉੱਤੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜ

ਛੁਟ ਮੱਲੇ ਹੋਣ ਲਗੇ। ਉਹਨੇ ਕੋਰੀ-ਫੂਥ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੰਧ ਉਤੇ ਫੁੱਕੇ ਇਕ ਕਿੱਲੇ ਨਾਲ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜੋ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਖਾ ਲਿਆ, ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜੋ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪੀ ਲਿਆ, ਤੇ ਵੇਰਤੀ-ਫੂਥ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਮਾਸ ਦੀ ਇਕ ਲੰਮੀ ਸਾਰੀ ਲਕੜ ਲਾਚ ਦੱਸਾ ਗਿਆ।

ਦੋਰਤੀ-ਫੂਥ ਨੇ ਵੇਰਤੀ-ਫੂਥ ਵੱਟ ਤੇ ਮਰੀਜ਼ੇ ਖਾਏ, ਤੇ ਉਹ ਵਿੱਚ ਤੜਫਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਬਿਨ ਮੱਲੇ ਤੜਫਦੀ ਦੇ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫੁਫਾਣ ਤੇ ਫੁੱਲੇ ਆ ਪੈਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਫ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕਦਮ ਜਦ ਉਹ ਭੇਡੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਪਕਾਣ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਗਿਆ

ਉਹਦੇ ਦੋਸਤ ਆਏ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਹੱਥ ਲਾਏ:

“ਰੋਟੀ ਪਕਾਇਆਂ ਵੇਨੀ ਚਿਰਕ ਕਿਉਂ ਚੋਂ ਗਈ ਆ?”

“ਮੈਨੂੰ ਚਾਹ ਉੱਘ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ,” ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ।

ਯੇ ਸਵੇਰਨੀ-ਫੋਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਉਹਨੂੰ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਤੇਜ਼ੋਂ ਇਨ ਘਰ ਗਏ ਵਾਲਾ ਕਰੂਤੀ-ਉਮ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਉਹੀਉ ਕੁਝ ਹੀ ਬੋਲਿਆ।

ਪੋਕਾਰੀ-ਫੋਰੇਫੋਕ ਨੇ ਅਖਿਆ

“ਕੁਸੀ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੋਟੀ ਪਕਾਣ ‘ਚ ਬਸ ਜਿੰਨ੍ਹੇ ਚੋਂ! ਪਰ ਕੋਈ ਕਣ ਨਹੀਂ ਕਲ੍ਹ ਫੁੱਲੇ ਇਕਾਰ ‘ਤੇ ਜਾਣਾ, ਤੇ ਮੈਂ ਘਰ ਬਹਾਕਾ।”

ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਯੇਨ ਇਹੀਉ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਭਲੀ ਸਵੇਰੇ ਉਹਦੇ ਸਿੱਧੇ ਦੋਸਤ ਬਿਥਾਹ ਪੇਡਣ ਲਏ ਗਏ, ਤੇ ਪੋਕਾਰੀ-ਫੋਰੇਫੋਕ ਘਰ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਕਿੱਤੀਆਂ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਥਣੀਆਂ ਤੇ ਕੁੱਤੀਆਂ ਤੇ ਪਕਾਈਆਂ, ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਸੱਟ ਲਈ ਲੱਮਾ ਪੈ ਗਿਆ।

“ਬੁਰਾ ਖੰਭੂ!” ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ।

“ਠਹਿਰ ਜਾ, ਆਉਣਾ ਪਿਆ!” ਪੋਕਾਰੀ-ਫੋਰੇਫੋਕ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਉਹਨੇ ਖੂਹ ਪੱਕਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਜਾਮਣੇ ਕੱਦੇ ਦੇਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਚੁੱਕਾ ਆਖਰੀ ਖਣਾ ਸੀ, ਜਿੱਥਾ ਛੱਟਾ ਕਈ ਕੋਈ ਚੱਕਿਆ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਦਾਖ਼ੀ ਵੇਰੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਚਮੀਨ ਉਤੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਛੁਟ ਮੱਲੇ ਹੋਏ ਸਨ।

“ਮੈਨੂੰ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਪਾਚ ਕਰਾ!” ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲੇ ਬੁਢਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਪੋਕਾਰੀ-ਫੋਰੇਫੋਕ ਨੇ ਬੁਢਲੇ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਵੱਡੀ ਢਿੱਬ ਨੇ ਆਇਆ, ਚੁੱਕਾ ਉਹਨੂੰ ਉਥ-ਉਥ ਪੋਟਾ ਗਿਆ।

“ਕਾਹੀਲਾ ਕੀ ਦੇ?” ਪੋਕਾਰੀ-ਫੋਰੇਫੋਕ ਨੇ ਪੁਛਿਆ।

“ਛੋਟੀ ਪਰਾ ਲਕ ਜਾਏਗਾ ਕੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੀਦੀ,” ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲੇ ਬੁਢਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੇ ਉਹ ਪੋਕਾਰੀ-ਫੋਰੇਫੋਕ ਦੇ ਛੋਟਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਵੱਧਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਕਾਣਨ ਦੀ ਲਾਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਪੋਕਾਰੀ-ਫੋਰੇਫੋਕ ਛੱਡਕ ਪਿਆ।

“ਹੱਥਾ, ਏਸ ਕਿਸਮ ਥਾ ਫੇਂ ਨੂੰ!” ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੀ ਦਾਖ਼ੀਉਂ ਵਧ ਲਿਆ।

ਓਹ, ਕਹਾਜਾ ਫਲ ਉਹ ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਬਲੂਰ ਦੇ ਵਿਕ ਵਰਖਤ ਕੋਲ ਪੁਰ ਲਿਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਸ਼ਾਹ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢੇ ਦੀ ਚਾਬੁੱਤੀ ਨੂੰ ਚੀਹ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਸੋੜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

"ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਇਹਾ ਕਮੀਨਾ ਨਿਕਰਿਕੈ ਕਿ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵਾਲਾ ਤੇ ਫਲ ਨੂੰ ਕੋਥਿਓ ਕੀਤਾ" ਉਹਨੇ ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, "ਏਸ ਲਈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਹ ਮੈ ਵਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇਗਾ।"

ਉਹ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਤੇ ਓਥੇ ਉਹਦੇ ਦਸਤ ਸ਼ਿਕਰ ਤੇ ਫਾਪਸ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ।

"ਕੋਈ ਗਿਆਰ ਵੀ?" ਉਹਨਾਂ ਪੁਛਿਆ।

"ਹਾਂ ਜਿੰਨੇ ਰਿਹ ਤੇ ਗਿਆਰ ਪਈ ਹੈ," ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਉਹਨਾਂ ਹੋਰੀ ਖਾਧੀ, ਤੇ ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਆਖਿਆ

"ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਓ ਤੇ ਮੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਥੀ ਕਮਲ ਦੀ ਚਾਬੀ ਦਿਖਾਵਾਂ, ਜਿੰਨੀ ਕਰੀ ਕੁਸੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।"

ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਵਲ ਲੈ ਗਿਆ, ਪਰ ਏਥੇ। ਓਥੇ ਸ਼ਾਹ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਦਾ ਨਾਂ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢੇ ਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਸ਼ਾਹ ਬਲੂਰ ਨੂੰ ਮਥ੍ਹੇ ਪੁਟ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਰੀਕ ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੋਰ ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦਸਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ, ਉਹਨਾਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਤੇ ਟੰਗ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਓਥੇ ਪਿੱਠ ਤੇ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਲਸਕਾਂ ਲਾਹੀਆਂ ਸਨ।

"ਜੇ ਏਸ ਬਿਸਮ ਦਾ ਏ ਉਹ," ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ, ਜਾਈਦੇ ਤੇ ਲੱਭੀਏ ਉਹਨੂੰ।"

ਤੇ ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲਾ ਬੁੱਢਾ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਬਲੂਰ ਦਾ ਦਰਖਤ ਪਹੋਂਚਿਆ ਸੀ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਚਾਬੀ ਦਸਤ ਉਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੀ ਪਈ।

ਉਹ ਟੁਰਦੇ ਭਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਪਏ ਇਕ ਥੋੜੇ ਫੁੱਫੇ ਟੇਢੇ ਕੋਲ ਪੁੱਜੇ ਕਿ ਉਹਦੀ ਭਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦੀ।

"ਸਵੇਰਨੀ-ਗੋਰਾ, ਉਰਥ ਖਾਂ ਮਸੀਰੇ 'ਚ', ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ।"

'ਛਾਂ, ਚੇਚਕੀ-ਦੂਬ, ਤੂੰ ਉਰਥ।"

ਪਰ ਨਾ ਵੇਰਤੀ-ਦੂਬ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਨਾ ਕਰੂਰੀ-ਉਸ ਹੀ।

"ਠੀਕ ਏ, ਕੋਰ ਮੈ ਅਪ ਉਤਰਨਾ," ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਆਓ, ਇਕ ਹੱਥੀ ਵੱਟ ਲਈਏ।"

ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਹੱਥੀ ਵੱਟੀ ਤੇ ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਇਕ ਮਿਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦੁਆਲੇ ਭਰ੍ਹੇ ਲਿਆ।

'ਮੈਨੂੰ ਲਮਕਾ ਦਿਓ ਹੁਣ।' ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਲਮਕਾਣ ਲਗ ਪਏ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਮਕਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਲੱਗਾ ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਟੋਏਆ ਏਨਾ ਫੁੱਫਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੀ ਭਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚੁਰਤਾ ਪਾਤਾਲ ਪ੍ਰਚੁਰਤ ਦੇ ਖਰਾਬਰ ਸੀ ਪਰ ਅਖੀਰ ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਨਿਕਾ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਏਥਰ-ਓਥਰ ਟੁਰਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਚੋਰੀ ਪਾਸੇ ਦੇਖਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਬਲੂਰ ਵਰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਰਿਆ, ਤੇ ਫੁੱਫੇ ਦੀ ਹਰ ਚੀਹ ਲਿਖਕਾਂ ਤੇ ਫਲਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸ਼ਨ ਤੇ ਹੀਰੋ-ਜਵਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਮਰਿਉਂ ਕਮਰੀ ਜੁੱਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਚਾਣਚਕ ਹੀ ਉਹਦੇ ਕਣ ਇਕ ਸ਼ਹਿਦਾਈ ਭਾਂਜੀ ਆਈ ਉਹ ਏਨੀ ਜੁਹਣੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਕਲਮ ਉਹਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਤੇ ਕੋਈ ਕਲਾ ਉਹਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ।

'ਹਾਇ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਏਥੇ ਕਿਉਂ ਆਇਏ?' ਸ਼ਹਿਦਾਈ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਮੈਂ ਲੀਨੀ ਸੰਘਣੀ ਚਾਬੁੱਤੀ ਵਾਲੇ ਇਕ ਨਿਕ-ਖੁੰਨੀਏ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਲਭ ਰਿਹਾਂ,' ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਫੁੱਫੀ," ਉਹ ਬੋਲੀ, "ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲਾ ਬੁੱਢਾ ਸ਼ਾਹ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਆਪਣੀ ਚਾਬੁੱਤੀ ਵੱਖਣ ਲਗਾ ਹੋਇਆ। ਉਹਦੀ ਫਲ ਨਾ ਜਾਣੀ, ਮਾਰ ਦੇਇਕਾ ਵੀ। ਉਹਨੇ ਖੁੱਬੇ ਖੁੱਬੇ ਮਾਰੇ ਨੇ।"

"ਮੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮਾਰ ਸਕਣ ਲਾਗਾ," ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਮੈਂ ਦੀ ਜਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਹਦੀ ਚਾਬੁੱਤੀ ਦਸਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਤੂੰ ਕੌਣ ਏ ਤੇ ਏਥੇ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਏ?"

'ਮੈਂ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਹਾਂ, ਤੇ ਇਹ ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲਾ ਬੁੱਢਾ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਈ ਕੁਝ ਲਿਆਇਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬਣਾ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।"

"ਭਰ ਨਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਫੁੱਫਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਕਣ ਲੈ ਦੱਲ।"

ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢੇ ਆਖਣੀ ਵਲ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਭਕਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹਿਦਾਈ ਨੇ ਸਾਰ ਚੀਹ ਲਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲਾ ਬੁੱਢਾ ਓਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਪਰ ਓਥੇ ਕੋਈ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਚਾਬੁੱਤੀ ਸ਼ਾਹ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਵਿਚੋਂ ਕਣ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਚਿਠਕਿਆ।

'ਕੀ ਕਰਨ ਆਇਏ? ਲਝਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਸੁਲਾਹ ਕਰਨ ਲਈ?'

'ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਨਹੀਂ ਆਗੀਦੀ,' ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਅ ਲਝਾਈ ਨਾਭੀਏ।"

ਕੋਰ ਉਹਨਾਂ ਹਲਵਾਵਾਂ ਟਕਰਾਈਆਂ ਤੇ ਭਾਫ਼ੇ ਖੁੱਧੀ ਨਾਲ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਰਿਹ ਲਝਾਈ ਗਏ, ਤੇ ਅਖੀਰ, ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਦੇ ਇਕ ਖਾਹ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲਾ ਬੁੱਢਾ ਚੋਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮਲ ਕੇ ਭਿਗਾ ਪਿਆ।

ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਤੇ ਸ਼ਹਿਦਾਈ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸੋਹਾ ਤੇ ਹੀਰੋ-ਜਵਾਹਰ ਕੁਝ ਲਏ, ਤੇ ਇਸ ਖਰਾਬੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਬੀਠੀਆਂ ਰਹ, ਉਸ ਟੋਢੇ ਕਣ ਹੀ ਪਈ, ਜਿਥੇ ਪੇਕਾਤੀ-ਭੋਰੇਭੋ ਉਤਰਿਆ ਸੀ।

ਉਹ ਟੋਏ ਕੱਢ ਆਏ, 'ਤੇ ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਚੰਨੜਾਂ ਨੂੰ ਆਗਾਹ ਰਿਹਾ:
 "ਓਏ, ਮੇਰੇ ਭਰਾਏ, ਓਏ ਰੇ?"
 "ਹਾ!" ਉਹਦੇ ਚੰਨੜਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਇਤੀ।
 ਵੇਰ ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਇਕ ਕੋਰੀ ਨੂੰ ਗੋਜੀ ਨਾਲ ਥੱਲ੍ਹ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਚੰਨੜਾਂ ਨੂੰ ਆਗਾਹ
 ਇਤੀ ਕਿ ਉਪਰ ਖਿੱਚ ਲੈਣ।
 "ਇਹ ਕੁਹਾਡੀ ਜੇ!" ਉਹਨੇ ਹਾਕ ਮਾਰੀ।
 ਉਹਨਾ ਬੜੀ ਖਿੱਚ ਲਈ ਤੇ ਗੋਜੀ ਫੇਰ ਲਮਕਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਚੁੱਲ੍ਹ
 ਭੇਰੀ ਥੱਲ੍ਹ ਚਿਤੀ।
 "ਇਹ ਚੋ ਕੁਹਾਡੀ ਜੇ!" ਉਹਨੇ ਫੇਰ ਹਾਕ ਮਾਰੀ।
 ਤੇ ਤੀਜੀ ਕੋਰੀ ਵੀ ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ ਉਹਨੇ ਜੋ ਖੁੱਭ ਚੀ
 ਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ।
 ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨੇ ਬਹਿਸ਼ਾਈ ਨੂੰ ਭੇਰੀ ਨਾਲ ਥੱਲ੍ਹ ਦਿਤਾ।
 "ਹੁਣ ਇਹ ਮੇਰੀ ਜੇ!" ਉਹਨੇ ਹਾਕ ਮਾਰੀ।
 ਤਿੰਨਾਂ ਚੰਨੜਾਂ ਨੇ ਬਹਿਸ਼ਾਈ ਨੂੰ ਉਪਰ ਖਿੱਚ ਲਿਆ, ਤੇ ਹੁਣ ਬੱਠੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ
 ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਏ।
 "ਉਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਉਪਰ ਖਿੱਚੀਏ? ਉਹਨਾ ਆਇਆ "ਜੋ ਉਹਨੂੰ ਚੰਨੇ ਨਹਿਣ ਲਈਏ, ਤਾਂ
 ਸਹਿਜਾਈ ਦੀ ਮਾਡੀ ਤੇ ਜਾਏਗੇ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ, ਉਹਨੂੰ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਪਿਚ ਲੈਣੇ ਹਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਛੱਡ ਦੇਣੇ ਹਾਂ, ਤੇ
 ਉਹ ਭਿਕ ਪਏਗਾ ਤੇ ਮਰ ਜਾਏਗਾ।"
 ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੂੰ ਸੁਝ ਗਿਆ, ਉਹ ਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਤੇ ਉਹਨੇ, ਚੰਨੇ ਨਾਲ ਇਕ ਘਰੂਣ
 ਵਧੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਚੱਲ੍ਹਿਆ, ਹਾਕ ਮਾਰੀ।
 "ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਵੋ!"
 ਤੇ ਉਹਨਾ ਪੱਖਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਉਪਰ ਖਿੱਚਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਚੰਨੇ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪੱਖਰ
 ਘਬਰਾ ਜਿਹਾ ਹੋਣ ਆ ਪਿਆ।
 "ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੰਗੇ ਚੰਨੜੇ!"
 ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਇਕ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਟੋਏ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖੁੱਪਣ
 ਲਈ ਨਿਕਲ ਪਿਆ। ਉਹ ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕੋਝੇ ਹੋਇਆ ਕੀ! ਅਸਮਾਨ ਉੱਤੇ ਵੱਖਰ
 ਵਾਲੇ ਕੱਦਰ ਛਾ ਗਏ ਤੇ ਮੀਂਹ ਵੱਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਗੱਡੇ ਦੀ ਪੈਦ ਲੱਗ ਪਏ। ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ
 ਬਾਹਰ ਬਹੁਤ ਦੇ ਇਕ ਦਰਖਤ ਵੱਲੋਂ ਲੁਕ ਗਿਆ, ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੇ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਦਰਖਤ ਦੀ ਟੀਐਂ ਤੋਂ
 ਆਲ੍ਹਣੇ ਵਿਚ ਉਕਾਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਘੋ-ਘੋ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ। ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਦੇ ਦਰਖਤ
 ਤੇ ਬੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਕਾਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਰਮ ਕੋਟ ਨਾਲ ਚੱਕ ਦਿਤਾ, ਓਏ ਭਰ
 ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ ਛੁਟ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਤੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਕਾਬ ਉਤਰਾ ਆਇਆ, ਉਹ
 ਜਿਹਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਸਨ। ਉਹਨੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਬੱਚੇ ਚੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ-

"ਬੱਚਿਆਂ ਕਿਉਂ ਭੱਧੀਐ ਚੁਹਾਨੂੰ?"
 ਤੇ ਉਕਾਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ
 "ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਜੋ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਖਾ ਨਾ ਖਾਏ"
 "ਉਕਾ ਨਾ ਡਰੋ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾਂਗਾ।"
 "ਚੰਕਾ, ਉਹ ਦਰਖਤ ਵੱਲੋਂ ਛੁੱਟ ਆਉਣੀ ਇਸਦਾ ਈ? ਇਹ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਵਰਿਆ ਸੀ।"
 ਤੇ ਉਕਾਬ ਉਥੇ ਹੋਰ ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਕੱਢ ਆ ਗਿਆ।
 "ਜੋ ਚਾਏ, ਮੈਨੂੰ ਆਖ ਕਰਨ ਲਈ, ਤੇ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ," ਉਹਦੇ ਬਿਹਾ। "ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ
 ਏ, ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਬੱਚਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਾ ਹੋਣ ਵੇਲੇ, ਏਥੇ ਮੀਂਹ ਖ ਚੁੱਕਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ।"
 'ਮੈਨੂੰ ਏਥੇ ਬਾਹਰ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਲੈ ਚੱਲ,' ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਅਖਿਆ।
 'ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਕੋਈ ਸੇਖਾ ਸਕਾਏ ਨਹੀਂਉ' ਪਵੇਇਆ "ਉਕਾਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਪੜ
 ਚਾਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਤੂੰ ਆਖਿਓ, ਮੈਂ ਕਾਹ ਨਾਵਾਂਗਾ ਕਰਨ ਦੇ। ਅਜੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਛੇ ਪੀਪੀਆਂ ਮਾਝ
 ਕੀਆਂ ਤੇ ਛੇ ਪੀਪੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜਦੋਂ ਦੀ ਮੈਂ ਸਿਰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਮੇਝਾਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ
 'ਚ ਮਾਸ ਦੀ ਥੋਟੀ ਪਾਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹੇ ਪਾਸੇ ਮੇਝਾਂ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਘੁਟ ਪਾਣੀ
 ਦਾ ਪਿਆਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ, ਤੂੰ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਓਥੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ
 ਸਕਾਂਗਾ, ਤੇ ਰਾਹ 'ਚ ਹੋਰਾਂ ਤੂੰ ਜਾ ਪਵਾਂਗਾ।"
 ਉਹਨੇ ਛੇ ਪੀਪੀਆਂ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਤੇ ਛੇ ਪੀਪੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ, ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ
 ਉਕਾਬ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਥੋਲਾ ਤੇ ਉਹ ਉਤ ਪਏ। ਉਹ ਉਥੇ ਹੋਏ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਤੇ ਮਦੀ ਦੀ
 ਉਕਾਬ ਸਿਰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਮੇਝਾਂ ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਾਸ ਪਾ ਦੇਣਾ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਦੀ
 ਉਹ ਸਿਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਪਾਸੇ ਮੇਝਾਂ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਘੁਟ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਿਆ ਕੇਵਾ।
 ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਉਥੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ
 ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਾਟ ਹੋਈ ਕਿਸੀ ਚੰਗੇ ਗੱਲੀ ਸੀ। ਉਕਾਬ ਨੇ ਮਾਸ ਲਈ ਸਿਰ ਸੱਜੇ
 ਪਾਸੇ ਮੇਝਾਂ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਟੀ ਕਾਢੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਚੀ ਹੋਈ। ਤਾਂ ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਤ
 ਦਾ ਇਕ ਡਰਾ ਲਾਹਿਆ ਤੇ ਉਕਾਬ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸਟ ਦਿਤਾ ਉਹ ਫੇਰ ਉਪਰ ਉੱਡ ਪਏ, ਤੇ ਉਕਾਬ
 ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ
 "ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਕੀ ਦਿਤਾ ਈ? ਬੜਾ ਸੁਆਦੀ ਏ।"
 "ਆਪਣੇ ਮਾਸ ਦੀ ਵੋਟੀ" ਡੱਡ ਵਲ ਸੋਚਣ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।
 ਚੋਰ ਉਕਾਬ ਨੇ ਕੋਟੀ ਕੱਢ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਉੱਡਿਆ ਤੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਆਇਆ।
 ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਕੋਝੇ ਹੋਈ ਕੋਟੀ ਨੂੰ ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਦੇ ਕੱਟ ਉੱਤੇ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ
 ਕੁਝ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਿਆ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ, ਵੇਖਦਿਆਂ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਲੰਬੇ ਚੋਰ ਜਬੂਤ ਦੀ ਸਬੂਤ
 ਹੋ ਗਈ।
 ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਕਾਬ ਵਾਪਸ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ ਉੱਡ ਗਿਆ, ਤੇ ਪੰਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨਾਂ ਚੰਨੜਾਂ
 ਦੀ ਛਾਲ ਵਿਚ ਨਿਰਲ ਪਿਆ।

ਪਰ ਤਿੰਨੇ ਚੇਜ਼ਾਂ ਬਹਿਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਿਓ ਦੇ ਮਹਿਲੀ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਉਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਬਫਾਸ਼ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਹਰ ਕੋਈ ਬਾਪੁੰਦਾ ਸੀ ਬਹਿਸ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਏ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਚੂੜੇ ਲਈ ਡਫਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦੀ।

ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਲੀ ਜਾ ਲਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਕਾਬ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਪੋਕਾਤੀ-ਗੋਰੇਬੇਕ ਨੇ ਅਖਿਆ,

"ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਪਛੇਹ ਕਮਾਇਆ ਸੀ, ਏਸ ਲਈ ਮੈਂ ਖੁਹਾਏ ਤੇ ਸ਼ੀ ਆਖ ਰਖ ਜਾਨਨਾਂ! ਮੈਂ ਫੁਹਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਈ ਸਕਨਾਂ।"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਬਖਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਆਪ ਬਹਿਸ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਤੋਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸਹਿਤ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਭਲਾ ਤੇ ਬੁਰਾ

ਬੁਰਾਬੋਨੀ ਪਸੀ-ਕਹਾਣੀ

ਇਕ ਵਾਹੀ ਦੀ ਬਠ ਵੇ, ਜੋ ਭਰਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰੱਜ-ਪੁੱਜਾ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਕੰਢਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕੱਚੇ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਕੰਢਾ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਕਿੰਦਰੀ ਭਾਵੇਂ ਕਹਿਰ ਕਮਾਈ ਏ, ਫੇਰ ਵੀ ਬੁਰੇ ਨਾਲੋਂ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਚੰਗੇ।"

"ਕਮਾਨ ਦੀ ਕਲ ਆਖੀ ਅੰ," ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੁਝ ਨਾ ਈ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ, ਸਿਰਫ਼ ਬੁਰਾ ਈ ਖੁਰਾ ਕੰਮ ਕਰੇ। ਭਲਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।"

ਪਰ ਕੰਢਾ ਭਰਾ ਆਪਣੀ ਕਲ ਉੱਤੇ ਅੱਖਿਆ ਰਿਹਾ

"ਨਹੀਂ, ਕਰਾਵਾ," ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ, "ਮੇਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਮਿਆਲ ਏ, ਕਲਾ ਕੀਤੇ ਦਾ ਕਲ ਮਿਲਦੇ।"

'ਹੀਕ ਦੇ ਵੇਰ,' ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ। 'ਭਲਾ ਕਰਨ ਲਾਈਏ, ਤੇ ਜਾਈਏ, ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਨਈਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ, ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਪੁੱਛੀਏ। ਜੇ ਉਹ ਕਹਿਣ, ਤੂੰ ਨੀਕ ਏ, ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੰਢਾ ਏ, ਤੇਰਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਮੈਂ ਨੀਕ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਤੇਰੇ ਕੰਢਾ ਏ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।"

"ਭਲਾ ਇੰਜ ਈ ਸਕਦੇ।" ਕੰਢਾ ਮੰਨ ਗਿਆ।

ਉਹ ਅਭਵੇ-ਸੜਕ ਹੋ ਪਏ, ਹੁਰਦੇ ਕਦੇ ਤੇ ਹੁਰਦੇ ਕਦੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਬਾਉਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਹੁੱਤ ਯੋਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਸਲਾਮ, ਚੇਸਤਾ!" ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਅਭਵੇ-ਸੜਕ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਸਲਾਮ ਹੋਵੇ ਜੋ
ਕੁਝ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ।
“ਪੁੱਛ।”

“ਏਕ, ਤੇਰੇ ਮਿਆਨ ‘ਚ ਕਿੰਨੇ ਰਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਬੁਰਾ ਕਰ ਕੇ?”

ਭਲਾ ਅਸਕਲ ਕਿਥੇ ਖਰਦੇ ਹੋ, ਮਿਹਰਬਾਨੋ! ” ਆਦਮੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਵੇਖੋ। ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਇਕ ਥੋਮਾ ਹਿੱਸਾ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਬਰਬਰ ਹੈ ਤੇ ਤਾਂ ਵੀ ਮਾਨਸ ਨੇ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਉਧਦਾ ਮੇਰੇ ਤੇ ਬੁਟ ਲਿਖੀ, ਨਹੀਂ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ। ਭਲੇ ਨਾਲੋਂ ਖੁਰਾ ਕਰਨਾ ਚੰਗੀ।”

ਏਕਿਆ ਈ, ਭਰਾਵਾਂ, ਕੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੈਨੂੰ।” ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। “ਮੈਂ ਨੀਕ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਸ਼ਰਾਰ

ਕੰਗਲ ਦੀ ਫਿਸਲ ਚੰਦ ਭਲੀ, ਪਰ ਚਾਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਦੇਖੇ ਕੁਰਦੇ ਗਏ। ਅਖੀਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਮਿਲਿਆ।

ਸਲਾਮ, ਨੇਕ-ਨੀਤ ਦੁਪਹੀਆ। ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ।

ਸਲਾਮ ਹੋਵੇ ਜੋ

ਕੁਝ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ

ਪੁੱਛ

ਏਕ, ਤੇਰੇ ਮਿਆਨ ‘ਚ ਕਿੰਨੇ ਰਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਬੁਰਾ ਕਰ ਕੇ?

ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੀ ਭਲੀ ਹੈ, ਮਿਹਰਬਾਨੋ। ਭਲਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜੋ ਕੁਝ ਵੇਚਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸੋ ਵਾਹੀ ਫੂਨ ਬੈਠਣਾ ਤੇ ਭਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੇਚੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਉਹਨੇ ਥੱਕਾ ਅੱਗੇ ਟੌਰ ਦਿਤਾ

ਫੇਰਿਆ ਏ, ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਦਾਰ ਨੀਕ ਹਾਂ।” ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਕੰਗਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਚਾਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਫੇਰ ਜੁਰ ਪਈ। ਉਹ ਤੁਰਦੇ ਗਏ ਤੁਰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜਥੇਦਾਰ ਮਿਲਿਆ।

‘ਸਲਾਮ, ਜਨਾਬ ਅਲੀ’ ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ।

ਸਲਾਮ ਹੋਵੇ ਜੋ।

“ਕੁਝ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ।”

ਪੁੱਛ ਰਾਹ

ਏਕ, ਕੁਹਾਡੇ ਪਿਆਰ ‘ਚ ਕਿੰਨੇ ਰਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਬੁਰਾ ਕਰ ਕੇ?”

‘ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੀ ਭਲੀ ਹੈ, ਭਲੇ ਕੋਲੋਂ ਅਸਕਲ ਬਮਾਨੇ ‘ਚ ਭਲੇ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬੀਜ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਹੋਰੀ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਕਿਉਂ, ਮੈਂ...’ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਕੰਠ ਖੜਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਘੋੜਾ ਅਗੇ ਟੌਰ ਦਿਤਾ।

“ਕੀਕ ਦੇ ਹੁਣ, ਭਰਾਵਾਂ” ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। “ਭਲ ਘਰ ਰਹਿੰਦੇ। ਕੁ ਕੁਝ ਥੀ ਹੈ ਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।”

ਕੰਗਲ ਖਰੇ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਦਾ ਇਕ ਸ਼ੁਰੂ ਦੁਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਉਹਦਾ ਸਾਥ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾੜਾ-ਮੀਟਾ ਮਾਲ-ਅਸਰਾਬ ਕੁਝ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਉਹਦੀ ਵੱਖੀ ਛੱਡ ਗਿਆ।

“ਹਾਲ ਚੀ ਘੜੀ ਤੂੰ ਏਥੇ ਕਹਿ ਸਕਦੀ, ” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਅਜੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹਦੀ ਲੰਝ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਭੇਟੀ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਭਲੀ ਹੋਰ ਵਾਂ ਭਭਰੀ ਪਵੇਗੀ।”

ਕੰਗਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਵਿਰਥਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਖਾਣ ਨੂੰ ਰੱਖਾ ਹੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਭਲਾਂ ਲਈ ਸਭ ਮੰਦਾ ਸੀ। ਕੰਗਲ ਨੇ ਸਾਰਾ ਬੰਤ ਜਹੇਨ ਦਾ ਜਹੇਨ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਕੁਝ ਫਿਰ ਉਹ ਬਰ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਕੰਠੇ ਕੁਝ ਨਾਲ ਕੁਰਲਾਣ ਲਗ ਪਈ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਚੁੰਗੀ ਤੇ ਅਣਾ ਮੰਗਣ ਲਈ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਕੱਲ ਗਿਆ।

“ਮੈਨੂੰ ਟੀਪ ਆਣੇ ਦਾ ਜਾ ਦਾਇਆ ਦਾ ਏ, ਜੇ ਕੀ ਏ ਸਕਦੀ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਘਰ ‘ਚ ਖਾਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਕੁਝ ਨਾਲ ਬੀਚਿਆਂ ਦੇ ਇਕ ਫੁੱਲ ਕਦੇ ਨੇ।”

ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਰੱਖ ਆਣੇ ਦਾ ਲੈ ਜਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਕ ਭੋਭਾ ਕਥ ਲੈਣ ਦੇ।”

ਕੰਗਲ ਨੇ ਇਸ ਢਾਹੇ ਸੋਚਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਸੋਚੀ ਸੀ ਕਿ ਮੰਨਣ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

‘ਇੱਕ ਵੀ ਸਹੀ’ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। ‘ਕਥ ਲੈ, ਤੇ ਰਬ ਭਲਾ ਕਰੇ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕੋਝਾ ਜਿਹਾ ਆਣਾ ਦੇ ਦੇ, ਯਜੂ ਮਸ਼ੀਹ ਦਾ ਸਦਕਾ।’

ਤੇ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਕੰਗਲ ਭਰਾ ਦਾ ਭੋਭਾ ਕਥ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਉੱਚੀ-ਢੱਲੀ ਆਹੇ ਦਾ ਰੋਪ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਕੰਗਲ ਭਰਾ ਉਹਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਉਹਦੇ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਾਹ ਅੰਦਰ ਦਾ ਅੰਦਰ ਤੇ ਸਾਹ ਦਾ ਥਾਹਰ ਲੱਭ ਗਿਆ।

“ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਏ, ਅਖ ਕਿੱਥੇ ਏ?” ਭਰਾ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਭਰਾ ਨੇ ਕਥ ਲਈਦੇ।” ਉਹਨੇ ਫੜਿਆ।

ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੀ ਰੱਲ ਸੁਣਾਈ ਉਹ ਕੁਝ ਫਿਰ ਗਏ ਕਹਿ ਤੇ ਸੰਗ ਮਨਾਏ ਗਏ ਪਰ ਆਣਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਹੀ ਪਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਖਾਣ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਕੰਠ ਦੀ ਹੀ ਚੁੰਗੀ ਕੁਝ ਸੀ।

ਯਥਾ ਟਪ ਗਿਆ ਜਾਂ, ਲਾਇਦ, ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੁਰਦਾ ਕਥ ਤੇ ਸਾਰਾ ਆਣਾ ਮੁਕ ਗਿਆ। ਤੇ ਕੰਗਲ ਭਰਾ ਨੇ ਕੋਈ ਫੜੀ ਤੇ ਢੇਰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਜਾ ਮਹਿਰਿਸਾ।

“ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਭਰਾਵਾਂ, ਕੁਝ ਆਣਾ ਏ ਏ ਮੈਨੂੰ?” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਜਿਹੜਾ ਆਣਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਰੀ ਵਾਲੀ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਮੁਕ ਗਿਆ ਏ।”

“ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਟੱਪਾ ਦੇ ਦੇਵਾਂ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਭੋਭਾ ਕਥ ਲੈਣ ਦੇਵੇ ਰਾ,” ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਸੀ, ਬਰਾਬ, ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਅੱਖਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਣ! ਇਕ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਢ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਏ। ਤਰਸ ਕਰ ਕੇ ਆਟਾ ਮੈਨੂੰ ਆਂਹਿਆਂ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇ ਏ।"

ਨਹੀ, ਬਣੀ ਨਹੀ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਨਹੀ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੂਜੀ ਅੱਖ ਨਹੀ ਕਢ ਲੈਣ ਦੋਚਾ "

ਕੱਕਾਓ ਤਰਾ ਕਰਦਾ ਵੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਦਾ।

"ਬਲ ਕਦ ਲੀ, ਕੇਰ, ਤੇ ਰਬ ਤੇਰਾ ਵਲਾ ਰਹੇ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

ਤੇ ਰੋਮੇ-ਪੁਰੇ ਭਰਾ ਨੇ ਫਟੀ ਛਤੀ ਕੱਕਾਓ ਭਰਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅੱਖ ਕਢ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਬੋਹੀ ਆਟੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਤੇ ਅੱਧੀ ਆਟਮੀ ਨੇ ਭੀਰੀ ਝੂਕ ਲਈ ਤੇ ਘਰ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ।

ਉਹ ਨੁੱਕੇ ਖਾਧਾ ਤੇ ਚੱਕਰੀ ਯੀ ਇਕ ਦਾਰ ਤੇ ਦੂਜੀ ਕਾਤ ਨੂੰ ਟੋਹਦਾ, ਭਾਈ ਮੁਸਕਲ ਨਾਲ ਟੁਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਖੀਰ, ਆਟਾ ਛੇ, ਉਹ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਪਿਆ। ਉਹਦੀ ਪਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵਲ ਡਕਿਆ ਤੇ ਹੋਲ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਫੜ ਲਿਆ।

"ਉਏ ਬਦਨਾਸੀਯਾ, ਅੱਖ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇਗਾ!" ਉਹ ਕੁਰਲਾਖੀ "ਖਫੇ ਸਾਨੂੰ ਆਟਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਾਉਂ ਮਿਲ ਜਾਵਾ, ਤੇ ਕੁਟ..."

ਤੇ ਉਹ ਬਿਚਾਰੀ ਰੋਟ ਲਗ ਪਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਾ ਆਖਿਆ ਰਿਹਾ।

ਅੱਧੀ ਆਟਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ

"ਭਲੀਏ ਲੋਕੇ ਰੋ ਨਾ। ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਇਕੋ ਅੱਧਾ ਮੀ ਈ ਨਹੀ। ਮੇਰੇ ਕਰੀ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਈ ਨੇ, ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਝਟ ਲੀਯਾ ਤੀ ਫਰੇ ਨੇ।"

ਪਰ ਤੇਘ ਆਟੇ ਦਾ ਵਾਲਾ ਵਾਏ ਕੱਚਰ ਲਈ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਭੇ, ਤੇ ਫੇਰੀ ਯੀ ਉਹਦੇ ਆਖੀਯੋਂ ਸੁੱਚੀ ਦੀ ਮੁਕ ਛਤੀ।

ਕਲੀਏ ਲੋਕੇ ਹੁਟ ਫੇਰ ਮੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ, "ਅੱਧੀ ਆਟਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਮੈਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪਾਰ ਸੜਕ ਉਪਰਲੇ ਸੰਘਣੇ ਸਥਿਤ ਕੋਲ ਏ ਜਾ ਤੇ ਦਿਨ ਭਰ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਭਰ ਦੇ, ਤੇ ਬਾਹੀ ਨੂੰ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਡੇ ਆਵੇ। ਓਸ ਰਸਤੇ ਪਿਲ ਤੇ ਘੱਤਿਆ 'ਤੇ ਬਣੇ ਲੋਕ ਲੰਘਦੇ ਏ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਂ ਕੁਕੜਾ ਰੋਟੀ ਦਾ ਦੇ ਵੀ ਜਾਏਗਾ।"

ਸੋ ਅੱਧੀ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਉਥੇ ਲੈ ਗਈ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੂੰ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਸਵੈਏ ਹੋਰ ਬਿਨਾਂ ਦਿਤਾ ਤੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਆਈ।

ਅੱਧੀ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਉਹਨੂੰ ਰਸਾ-ਮਾਸਾ ਬੈਰ ਪਾ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਢੇਰੀ ਯੀ ਤਾਅ ਪੈਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਅੱਧੀ ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਅੱਧੀ ਘਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਰਾਇਆ, ਪਰ ਉਹ ਗੁਣਤ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਗਿਆ ਤੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਕੁਕੜਾ ਗਿਆ, ਕੁਕੜਾ ਗਿਆ, ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਸਾਰ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਧਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਦਚਕ ਹੀ ਉਹਦੇ ਕੰਨੀ ਆਪਣੇ ਚੋਹਾਂ ਪਾਸੇ ਚਰਖਾ ਦੇ ਸਰਸਰਾਹ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਰਾਤ ਉਥੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਨੀ ਪੈਣੀ ਸੀ। ਪਰ, ਜੰਗਲੀ ਘੋਰੀ ਦੇ ਤਰ ਮਾਏ ਉਹ ਇਕ ਦਰਖਤ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਤੇ ਇਹ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਖਿਆਈ ਲਾਲ ਹੀ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਚਿਫੇ ਅੰਧਿਲ ਹੋ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੀ ਗਈ ਤੇ ਬਾਦਚਕ ਹੀ, ਅਸਲੇ ਓਸੇ ਹੀ ਵਾਂ, ਅਸਲੇ ਓਸੇ ਹੀ ਦਰਖਤ ਬੈਠੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹਦੇ ਆ ਪੁਰੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ, ਉਹ ਕੀ-ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ,

"ਸੀ ਓ ਟੋਪੇ ਆਟੇ ਲਈ ਇਕ ਭਰਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਆਂਹਿਆਂ ਕਰਦਾ ਦਿਤੈ," ਇਕ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਕੱਕਾ ਕਰ ਲਿਆ ਈ, ਪਰ ਏਨਾ ਕੱਕਾ ਨਹੀ, ਜਿੰਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ," ਪ੍ਰੰਤੂ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

"ਕਿਉਂ ਭਲਾ?"

"ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਅੱਧੀ ਭਰਾ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਤਰੋਲ ਦੀ ਮਲਟੀ ਪਏਗੀ, ਜਿਹਨੀ ਏਸ ਦਰਖਤ ਬੈਠੇ ਏ, ਤੇ ਉਹ ਕੇਰ ਸੁਜਾਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।"

"ਪਰ ਇਹਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰ-ਸਾਰ ਨਹੀ, ਤੇ ਨਾ ਈ ਕਿਸੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਐ, ਏਸ ਲਈ ਅੱਧਾ ਤੇ ਉਹ ਰਹੇਗਾ ਈ।"

ਇਕ ਹੋਰ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਦਿਆਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਕੱਲਿਆ

"ਹੁਣ ਤੂੰ ਦਸ, ਕੀ ਕੀਤਾ ਈ।"

"ਮੈਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜਾਵਾ ਪਾਈ ਸੁਕਾ ਦਿਤੇ, ਇਕ ਬੂੰਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਚਾਲੀ ਵਰਸਤ" ਦੂਹੇ ਲਿਆਣਾ ਪੈਏ, ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਨੇ ਕੁ ਰਾਤ 'ਚ ਈ ਡਿਕ ਮਰਦੇ ਨੇ।"

"ਕੱਕਾ ਕਰ ਲਿਆ ਈ, ਪਰ ਏਨਾ ਕੱਕਾ ਨਹੀ, ਜਿੰਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।"

"ਕਿਉਂ ਭਲਾ?"

"ਜੇ ਪਿੰਡ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਲੋਕੇ ਵਾਲੇ ਬਹਿਰ 'ਚ ਪਾਈ ਰਹੀ ਸਾਰੀ ਬਟਾਲ ਸਰਾ ਦਿਤੀ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਬੱਲਓ ਏਨਾ ਪਾਣੀ ਕੀਤਾ ਨਿਕਲੇਗਾ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਧਣ ਮਿਟ ਜਾਏਗੀ।"

"ਪਰ ਇਹਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰ-ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਈ ਕਿਸੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਐ, ਏਸ ਲਈ ਪਾਣੀ ਓਥੇ ਈ ਰਹੇਗਾ, ਜਿਥੇ ਹੈ।"

"ਤੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾ, ਕੀ ਕੀਤਾ ਈ?" ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਂ ਇਕ ਜਾਹਲਾਈ ਦੇ ਚਾਰ ਦੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਥੀ ਨੂੰ ਆਂਹਿਆਂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਤੇ ਹਕੀਮ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।"

"ਕੱਕਾ ਕਰ ਲਿਆ ਈ, ਪਰ ਏਨਾ ਕੱਕਾ ਨਹੀ, ਜਿੰਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।"

"ਕਿਉਂ ਭਲਾ?"

"ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਰੋਲੇ ਦੀ ਮਲਟੀ ਪਏਗੀ, ਜਿਹਨੀ ਏਸ ਦਰਖਤ ਬੈਠੇ ਏ, ਤੇ ਉਹ ਕੇਰ ਸੁਜਾਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।"

"ਵਰਸਤ—ਪੁਰਾਣਾ ਹੁਸੀ ਮਘ, ਅੰਦਾ-ਸੰਦਾ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ—ਸੀਪ"

“ਪਰ ਇਹਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰ-ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਈ ਕਿਸੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਸੇ। ਏਸ ਲਈ ਅੱਜੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਂਦੀ।”

ਤੇ ਅੱਜ ਦਰਮਤ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਦੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛ ਉਛ-ਪੁਛ ਗਏ ਉਹ ਦਰਮਤ ਤੇ ਉਡਰਿਆ ਉਹਨੇ ਭਰੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਤੇ ਮਲੀ ਤੇ ਹੱਦਿਆ ਜੋ ਉਹਨੂੰ ਦੇਰ ਦਿੱਸਣ ਲਗ ਪਿਆ।

“ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾਨਾਂ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਭੰਡਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾਂ,” ਉਹਨੇ ਇਠ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ।

ਤੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਜਿਹਨੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸੀ, ਬੋਝੀ ਜਿਹੀ ਤਰੇਲ ਤਰ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਚਾਹੇ ਪੈ ਛਿਆ।

ਉਹ ਓਸ ਪਿੰਡ ਆਇਆ, ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੋਝਿਆਂ ਇਕ ਬੁਝਤੀ ਕਹਿੰਗੀ ਉਤੇ ਏ ਬਾਝਣੀਆਂ ਚੁੱਕੀ ਲਿਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਕੱਢੇ ਛੱਡਾ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਏ,” ਤਿਉਂ ਫੇ ਸਲਾਮ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

“ਛਿਏ ਪੁਰਾਣਾ,” ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਮੈਂ ਇਹ ਪਾਣੀ ਚਾਛੀ ਵਰਸਰ ਦੀ ਵਾਟ ਤੋ ਲਿਆਈ ਹਾਂ, ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਅੱਧਾ ਥੁ ਤੇ ਮਿੱਥੇ ਟੁਕ ਦੀ ਛਿਐ। ਤੇ ਮੇਰਾ ਟੱਬਰ ਵਧਾ ਏ, ਤੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਪਣੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ।”

“ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰੁਹਾਏ ਪਿੰਡ ਪੁਜਿਆ, ਹਰ ਥਿਰੇ ਲਈ ਓਧਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਾਵੇਗਾ ’ ਉਹਨੇ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਦਸਿਆ।

ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਆਇਆ ਤੇ ਚੰਗੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਉਹਨੂੰ ਇੰਜ ਰਾਖਾ ਦਸ਼ੁ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਕਲ ਨੂੰ ਹੋ ਜੰਗੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਕਹੇ ਜਾ ਅਰਥਾਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ, ਪਰ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਅਗੇ ਭੇਟ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਜਿਥੇ ਨਿਵਾ ਉਹਨੂੰ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ

“ਜਿਹਾਵਾਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀਆ, ਸਾਨੂੰ ਰਾਣਮ ਮੈਰ ਤੇ ਬਥਾ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਉਡਾਓ ਰਹੀ ਏ।”

“ਬਥਾਵਾਂਗਾ ਰੁਹਾਨੂੰ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਓਸ ਖ਼ਬਰ ਤੋ ਜਾਓ, ਜਿਹੜਾ ਰੁਹਾਨੇ ਪਿੰਡੇ ਸਭ ਤੋ ਨੇੜੀ ਏ।”

ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਖਹਿਰ ਲੈ ਗਈ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲਾਝਿਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਾਝਿਆ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਰਾਣਮ ਦੁੱਡ ਲਈ, ਜਿਹਦੀ ਕੋਲ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਬੰਦ ਲੱਕ ਸਾਰੇ ਰਲ ਤੇ ਲਗ ਪਏ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਚਟਾਨ ਚੁਕ ਤੇ ਲਗਾ ਲਈ। ਤੇ ਓਸੇ ਹੀ ਪਲ ਉਹਦੇ ਬਲਿਓ ਪਾਣੀ ਕਹਿ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹ ਇਕ ਚੰਗੀ ਨਹਿਰ ਬਣ ਸਿਕਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸਾਰੇ ਚਾਮੇ ਚਾਹ ਦਿਤੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਹਠਾਵਾਂ ਤੇ ਚਲਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਨਕੇ-ਨਕ ਵਰ ਦਿਤਾ।

ਠੰਡਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਚਲੀ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਓਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੈਸਿਆਂ ਤੇ ਸੁਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲਦ ਦਿਤਾ।

ਆਦਮੀ ਘੋੜੇ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠਾ ਤੇ ਰਲ ਪਿਆ, ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਬੋਝੀ ਦੀ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਉਹਦੇ ਤੇ ਉਸ ਕਾਰਸਾਹੀ ਦਾ ਰਾਹ ਪੁਛਦਾ, ਜਿਹਦੀ ਗਲ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਉਹਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਜਾਣਾ ਲਗਾ ਜਾਂ ਬੋਝਾ, ਇਹਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਖੀਰ ਉਹ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਜਾਰ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਡੂਹੇ ਤੇ ਜਾ, ਨੌਕਰਾਂ-ਕਾਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

“ਮੈਂ ਸੁਣਿਐ ਰੁਹਾਨੇ ਚਾਹ ਦੀ ਪੀ ਬਹੁਤ ਥੀਆਰ ਏ। ਬਾਇਦ ਮੈ ਉਹਨੂੰ ਫਲ ਕਰ ਸਕਾਂ।”

“ਤੂੰ ਕਰ ਸਕੇਂ” ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ। “ਉਹਦਾ ਕੰਢੇ ਤੋ ਕੱਢੇ ਤਾਕਦਰ ਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਰ ਸਕੇ, ਏਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਹਥ-ਪੌੜਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਠੰਝ ਨਹੀਂ।”

“ਕੇਰ ਕੀ ਚੰਗਾ ਹੋਏ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਜਾਹ ਨੂੰ ਦਸ ਡੰਢੇ।”

ਦਸਵਾਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਹ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਏਨਾ ਭੇਰ ਦਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਖੀਰ ਉਹ ਮੰਨ ਦੀ ਗਏ ਤੇ ਨਾਹ ਚੱਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਖਸ ਦਿਤਾ, ਜਾਹ ਨੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਮਹਿਲੀ ਬੁਲਵਾ ਲਿਆ।

“ਤੂੰ ਸਬੀ ਮੁਢੀ ਈ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕਣ ਕਰ ਸਕਣੇ?” ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਕਰ ਸਕਨਾਂ” ਆਦਮੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਜੇ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਕਣ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਜੁ ਮੰਗੇ ਜੁ ਪਾਵੇ।”

ਉਹ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਓਸ ਕਾਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ਜਿਥੇ ਰਾਹਜਾਈ ਲੇਦੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹ ਤਰੇਲ ਜਿਹਨੀ ਉਹ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਸੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਤੇ ਮਲੀ, ਤੇ ਹੱਦਿਆ ਬੀ। ਚਾਰਜਾਦੀ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦਿੱਸਣ ਲਗ ਪਿਆ

ਜਾਰ ਨੂੰ ਏਨੀ ਖਲੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਕਿ ਲਫੜ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਏਨੀ ਦੌਲਤ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਗੱਝਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਕਾਡਲਾ ਲਿਜਾ ਸਕਿਆ।

ਏਧਰ, ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਦੁਖ-ਸੰਗ ਮਨਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਦਾ ਘਰ ਵਾਲਾ ਕਿਥੋਂ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲਫ ਪਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਏਧਰ, ਉਹ ਆ ਪੁਜਿਆ ਉਹ ਬਾਰੀ ਖੜਕਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਰਾਜਾਵਾਣੇ, ਖੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ।”

ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੁਛਾਣ ਲਈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਤੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਬੱਜੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਲਈ ਕੁਹਾ ਜਾ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਫੁੱਫੀ ਵਿਰ ਲਿਆਣ ਲਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਮਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਏ।

“ਬਡੀ ਹੋਈ ਛੋਟੀ ਲਿਆ।” ਉਹਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ।

ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਛੋਟੀ ਲਿਆਈ, ਉਹਦੇ ਕਲ ਤਕਿਆ ਤੇ ਹੋਰਨੀ ਨਾਲ ਬਾਰਾ ਉਡਾਏ ਲਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਫੇਰ ਸੁਜਾਮਾ ਹੋਇਆ ਓਥੇ ਖੜਾ ਸੀ।

“ਸੁਕਰ ਏ ਕਣ ਚਾ!” ਉਹ ਕੂਕੀ। “ਏ ਮੈਨੂੰ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਿਥੇ ਹੋਇਆ?”

“ਰਤਾ ਨਹਿਰ ਜਾ, ਰਾਜਵਾਣੇ, ਪਹਿਲੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਚੈ ਜਾਵੀਏ, ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਨਾਲ ਲਿਆਇ।”

ਤੇ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਘਰ ਵਰ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਖਾਣ-ਬੋਝਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਕੱਢੇ-ਪੁੱਜੇ ਰਹਾ ਨੇ ਰਿਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਬੱਜਾ-ਬੱਜਾ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਇਆ।

"ਕਿਉਂ ਚਰਦਾ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਸਣ ਵੀ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਹੋ ਗਿਏ?"

ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੇ ਲੁਕਾ ਉੱਕਾ ਨਾ ਕੱਢਿਆ, ਕੇ ਕੁ ਕੁਝ ਥੀਂ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ।
ਤੇ ਚੁਣ ਚੱਲੇ-ਪੁੱਲੇ ਤਰਾ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵੀ ਹੱਥੇ-ਪੁੱਲੇ ਹੱਥ ਦੀ ਚਿਲ੍ਹਾ ਲਗ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ
ਚਾਰ ਪਈ, ਉਹ ਚੱਲੀ-ਚੱਲੀ ਜੋਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਅਸਲੇ ਓਸੇ ਹੀ ਚਰਖਰ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠਾ,
ਤੇ ਉਥੇ ਉੱਕਾ ਅਡੋਲ ਹੋ ਆਇਆ।

ਚਾਣਚਕ ਹੋ, ਅੱਪੀ ਰਾਤ ਦੇ ਪਿਟ 'ਤੇ, ਪ੍ਰੇਤ ਉਠਦੇ ਆ ਪੁੱਲੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਅਗੇ ਸੀ।

ਪ੍ਰੇਤ ਕਹਿਣ ਲਗੇ

"ਇਹਦਾ ਕੀ ਮਹਰਾਜ ਹੋਇਆ! ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰ-ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ
ਹੋਇਆ, ਤੇ ਰਾ' ਥੀ ਅੰਨ੍ਹਾ ਤਰਾ ਵੇਰ ਸੁਜਾਖਾ ਹੋ ਗਿਏ ਤੇ ਪਾਣੀ ਚਟਾਨ ਹੋਣੇ ਕਦੇ ਦਿਗਾ ਗਿਏ ਤੇ
ਜਾਹਜਾਈ ਵਲ ਕਦੇ ਲਹੀ ਗਈ ਏ। ਸ਼ਬਦਿਓ ਕੋਈ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਸਾਬੀਆ ਕੱਢਾ ਸੁਣਦੈ? ਕਈ ਥਾਂ
ਵੇਖੀਏ!"

ਉਹ ਕਾਪਲੇ-ਕਾਪਲੇ ਵੱਖਲਾ ਲਗੀ, ਦਰਮਲ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਸਿਆ! ਰੱਜ-
ਪੁੱਜਾ ਭਰਾ ਓਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ... ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਉਹ ਰਾਪਟ ਪਏ ਤੇ ਉਹਦੀ ਉਹਨਾਂ ਬੰਦੀ-ਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਬਾਘਆੜ, ਕੁੱਤਾ ਤੇ ਬਿੱਲਾ

ਧੂਥਫੇਰੀ ਪਲੀ-ਕਾਟੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਏ, ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਜਦੋਂ ਕੁੱਤਾ ਜਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਮਾਲਕ ਦੇ ਪਰ ਥੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੁੱਧਾ
ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਕੱਢਿਆ: ਕੁੱਤਾ ਸਤ੍ਹੇਪੀ ਦੀ ਕਿਰਦਾਰੀ ਕਰਨ ਲਗਾ ਉਹ
ਜੂਹੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿਰਜਾ ਕੀ ਛੋਟਾ ਮੋਟਾ ਜਾਨਵਰ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਲਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਖਾ ਲੈਂਦਾ।

ਇਕ ਰਾਤੀ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਬੋਧਿਆ, ਇਕ ਬਾਘਆੜ ਉਹਦੇ ਵਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਸੁਣਾ ਮੀਆ ਕੁੱਤੇ"

ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਸੰਨਮਤ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਬਾਘਆੜ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ

"ਕਿੱਧਰ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਮੀਆ ਕੁੱਤੇ?"

"ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ," ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਬਦਰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ
ਸਾਂ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖੁੱਧਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹਿਕ
ਕੱਢਿਆ।"

"ਕੁੱਖ ਲਗੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਮੀਆ ਕੁੱਤੇ," ਬਾਘਆੜ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਹੋਈ ਏ ਬਲੀ," ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ

"ਤਾਂ ਵੇਰ ਆ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਖੁਆਣਾ।"

ਤੇ ਕੁੱਤਾ ਬਾਘਆੜ ਨਾਲ ਚੁੱਕ ਪਿਆ। ਰਾਤ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਤ੍ਹੇਪੀ ਇਕੇ ਛੱਪਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜਾਂਚਿਆਂ
ਜਾਂਚਿਆਂ ਬਾਘਆੜ ਨੂੰ ਚਰਾਧ ਵਿਚ ਰੋਡਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦਿੱਸਕ ਦਿਸਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ:

"ਜਾ ਤੇ ਵੇਖ ਉਹ ਕੌਣ ਨੇ ਓਥੇ ਕਰਦੇ ਪਏ।"

ਕੁੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਟਾਫਟ ਵਾਪਸ ਝਜੜਾ ਆਇਆ।

"ਰੋਡਾਂ ਨੇ," ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਮਾਰ ਚੱਕੇ ਨੇ! ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਧਾ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਦੰਦਾਂ 'ਚ ਉਹਨ ਦੀ ਉੱਠ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਸਾਡੇ ਖਾਲੀ ਦੇ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣਗੇ ਚਲ ਅਗੇ ਚਲਦੇ ਮੰਨਿਆ ਕੁੱਤੇ "

ਤੇ ਉਹ ਅਗੇ ਫੁਰ ਪਏ, ਤੇ ਜਲੰਦਰਾਂ ਜਾਂਚਿਆਂ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਮਛੀਪੀ ਵਿਚ ਮੱਘਾਂ ਦੀ ਇਕ ਡਾਰ ਚਿੱਲੀ

"ਜਾ ਤੇ ਵੇਖ ਕੌਣ ਨੇ ਓਥੇ ਮੂੰਹ ਪਏ ਮਾਰਦੇ," ਉਹਨੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਅਖਿਆ।

ਕੁੱਤਾ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਟਾਫਟ ਵਾਪਸ ਭਜਦਾ ਆਇਆ।

"ਮੱਘ ਨੇ " ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ।

"ਮਾਰ ਕੁੱਛੇ ਨੇ! ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਧਾ, ਤੇ ਸਾਡੇ ਦੰਦਾਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਈ ਖੰਭ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਤੇ ਇਸ ਸਾਡੇ ਖਾਲੀ ਦੇ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣਗੇ ਚਲ ਅਗੇ ਚਲਦੇ!"

ਤੇ ਉਹ ਅਗੇ ਫੁਰ ਪਏ, ਤੇ ਤੁਰਿਆਂ ਤੁਰਦਿਆਂ ਬਘਿਆੜ ਨੂੰ ਚਰਾਣ ਵਿਚ ਇਕ ਘੋੜਾ ਚਿੱਲਿਆ।

"ਜਾ ਤੇ ਵੇਖ ਉਹ ਕੌਣ ਦੇ ਓਥੇ ਚਰਦਾ ਪਿਆ," ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।

ਕੁੱਤਾ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਟਾਫਟ ਵਾਪਸ ਭਜਦਾ ਆਇਆ।

"ਘੋੜਾ ਦੇ " ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਠੀਕ ਦੇ ਸਾਡਾ ਹੋਇਆ ਉਹ!" ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਅਖਿਆ।

ਤੇ ਉਹ ਘੋੜੇ ਵਲ ਭੱਜੇ, ਤੇ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਚਮੀਨ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਦੰਦ ਰਗੜੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਹਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ।

ਉਹਨੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ

"ਬਸ ਮੰਨਿਆਂ ਕੁੱਤੇ ਮੇਰੇ ਪੂਛ ਕੰਥ ਰਹੀ ਦੇ ਕਿ ਨਹੀਂ?"

ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਕੀ ਮੁਰੀ ਹੀ ਕੰਥ ਰਹੀ ਸੀ।

"ਤੇ ਹੁਣ ਵੇਖ," ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਅਖਿਆ, "ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੁੱਦਲਾ ਗਈਆਂ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ?"

"ਸਕੀ ਮੁਰੀ ਈ ਚੁੱਦਲਾ ਗਈਆਂ ਨੇ " ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ

ਦੋਰ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਮਰਿਆ ਤੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛੜ ਲਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਭੁੱਜੇ ਪਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਵੀਰ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਉਹ ਤੇ ਕੁੱਤਾ ਘੋੜੇ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਲਗ ਪਏ ਬਘਿਆੜ ਜਵਾਨ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣਾ ਇਕ ਭਰ ਲਿਆ ਪਰ ਕੁੱਤਾ ਕੁੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਦੰਦ ਮਾਰਦਾ ਗਿਆ, ਮਾਰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਇਕ ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਨਾ ਪਿਆ ਹੋਰ ਕੁੱਤੇ ਭੱਜੇ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਚਿੜਾ।

ਕੁੱਤਾ ਫੇਰ ਰਾਹੀਂ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਉਹਦੇ ਵਲ ਉਹਦੇ ਜਿੱਥਾ ਹੀ ਕੁੱਤਾ, ਇਕ ਬਿੱਲਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਕੁਹਿਆਂ ਦੀ ਝਾਨ ਵਿਚ ਸੜੇਪੀ ਦੀ ਗਿਰਦਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਸੁਣਾ ਬਣੀ, ਭਰਾ ਬਿੱਲਿਆ! " ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਬਿੱਲਾ ਜਾ ਰਿਹਾ?"

"ਜਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਰਾਹ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਥੋੜੇ ਛਤ ਮਾਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਤੇ ਜਿੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਂਦੀ ਪੈ ਗਈ, ਮੇਰੇ

ਮਾਲਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਆਟਾ-ਪਿਆਟਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਕੁੱਟ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਯੋਗਾ ਲਾਂਚਾ ਡਿਰਨਾ।"

"ਤਾਂ, ਭਰਾ ਬਿੱਲਿਆ, ਆ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਠਾਣ," ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਖੁਆਨਾਂ।"

ਬਿਲੂਕਿਰ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਬਘਿਆੜ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਤੇ ਫੇਰ ਕੁੱਤਾ ਤੇ ਬਿੱਲਾ ਇਕੱਠੇ ਰਾਹੀਂ ਪੈ ਗਏ

ਜਾਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਚਰਾਣ ਵਿਚ ਫੇਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਲਰ ਦਿਸਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬਿੱਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਭਰਾ ਬਿੱਲਿਆ, ਜਾ ਤੇ ਵੇਖ ਉਹ ਕੌਣ ਨੇ ਓਥੇ ਚਰਦੇ ਪਏ।"

ਬਿੱਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਟਾਫਟ ਵਾਪਸ ਭਜਦਾ ਆਇਆ।

"ਘੋੜਾ ਨੇ," ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ।

"ਮਾਰ ਕੱਕੇ ਨੇ! ਸਾਡੇ ਦੰਦਾਂ 'ਚ ਉਹਨ ਦੀ ਉੱਠ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਸਾਡੇ ਖਾਲੀ ਦੇ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਚਲ ਅਗੇ ਚਲਦੇ!"

ਤੇ ਉਹ ਅਗੇ ਫੁਰ ਪਏ, ਤੇ ਜਲੰਦਰਾਂ ਜਾਂਚਿਆਂ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਸਰੀਪੀ ਵਿਚ ਮੱਘਾਂ ਦੀ ਇਕ ਡਾਰ ਚਿੱਲੀ।

ਉਹ ਬਿੱਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਭਰਾ ਬਿੱਲਿਆ! ਏਝ ਤੇ ਵੇਖ ਕੌਣ ਨੇ ਓਥੇ, ਮੂੰਹ ਪਏ ਮਾਰਦੇ,"

ਬਿੱਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਟਾਫਟ ਵਾਪਸ ਭਜਦਾ ਆਇਆ।

ਮੱਘ ਨੇ," ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ।

"ਮਾਰ ਕੱਕੇ ਨੇ! ਸਾਡੇ ਦੰਦਾਂ 'ਚ ਖੰਭ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਇਸ ਸਾਡੇ ਖਾਲੀ ਦੇ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣਗੇ।"

ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਅੱਗੇ ਫੁਰ ਪਏ। ਉਹ ਹੁਕਮੇ ਕੰਢੇ, ਹੁਕਮੇ ਕੰਢੇ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਚਲਾ ਦਿਤਾ ਇਕ ਇਕ ਘੋੜਾ ਦਿਖਿਆ।

ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ

"ਭਰਾ ਬਿੱਲਿਆ! ਏਝ ਤੇ ਵੇਖ ਕੌਣ ਦੇ ਓਥੇ, ਚਰਦਾ ਪਿਆ।"

ਬਿੱਲਾ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਟਾਫਟ ਵਾਪਸ ਭਜਦਾ ਆਇਆ।

"ਘੋੜਾ ਦੇ " ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ।

"ਠੀਕ ਦੇ," ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਹਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈਣੇ ਆਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਖਾਣ ਨੂੰ ਲੱਭਾ ਰੱਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।"

ਤੇ ਕੁੱਤਾ ਚਮੀਨ ਤੇ ਪੈਰੇ ਮਾਰਨ ਤੇ ਦੰਦ ਕਰੀਬਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਚੜ੍ਹ ਆਵੇ।

ਉਹਨੇ ਬਿੱਲੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ

"ਭਰਾ ਬਿੱਲਿਆ, ਵੇਖੋ ਮੇਰੀ ਪੂਛ ਕੰਥ ਰਹੀ ਦੇ ਕਿ ਨਹੀਂ।"

"ਨਹੀਂ," ਕਿੰਨੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ "ਨਹੀਂ ਕੰਬਦੀ ਪਈ।"
 ਤਾਂ ਜੁੱਤਾ ਆਪਣੇ ਅੱਖ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੁਹੀ ਹੀ ਡਾਢਾ ਰੋਹ ਖੜ੍ਹਾ ਲਈ ਜਮੀਨ ਉੱਤੇ ਫੇਰ ਪੈਰੇ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।
 ਉਹਨੇ ਕਿੰਨੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ
 "ਤੁਰਾ ਬਿੱਲਿਆ, ਹੁਣ ਕੱਬ ਰਹੀ ਦੇ ਨਾ ਮੇਰੀ ਪੂਛ ? ਕਹਿ ਕੰਬਦੀ ਪਈ ਹੈ।"
 ਕਿੰਨੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ
 "ਹੱਛਾ, ਹਾਂ, ਕੰਬਦੀ ਪਈ ਦੇ ਚੜਾ ਮਯਾ।"
 "ਕੇਖਦਾ ਜਾ, ਹੁਣੇ ਇਸ ਖੇਡੇ ਜਿਵੇਂ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨੇ ਹਾਂ।" ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।
 ਤੇ ਉਹ ਵੇਰ ਜਮੀਨ ਉੱਤੇ ਪੈਰੇ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।
 'ਭਰਾ ਕਿੰਨਿਆ, ਕੇਖੀ ਮੇਰੀਆ ਔਖਾ ਹੁੰਦਲਾ ਕਈਆ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ " ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੇ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।
 "ਨਾ, ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਲਾਈਆਂ," ਕਿੰਨੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।
 "ਕੂਨ ਥੋਲ ਰਿਹੇ ਤੇਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦੇ ਕਿ ਹੁੰਦਲਾ ਕਈਆਂ ਨੇ "
 "ਨੀਕ ਦੇ ਜੇ ਕੁ ਟਿੱਜ ਕਹਿਣੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦਲਾ ਕਈਆਂ ਨੇ ਚੋਰ, ਮੇਰਾ ਕੀ ਜਾਂਦੇ," ਕਿੰਨੇ ਨੇ ਆਖਿਆ।
 ਫੇਰ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਕੁੱਜ ਕਾਧਾ ਤੇ ਕੌੜੇ ਉੱਤੇ ਟੁਟ ਪਿਆ। ਪਰ ਘੱਤਾ ਦੁਲੱਹੀਆਂ ਮਾਝਨ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਇਕ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਠੇਕੀ ਤੇ ਕੁੱਤਾ ਜਮੀਨ ਉੱਤੇ ਜਾ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਆਪੇ ਨਿਕਲ ਆਏ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਤੱਜ-ਭੱਜਾ ਉਹਦੇ ਕੰਨ ਆਇਆ ਤੇ ਜਹਿਟ ਲਗਾ।
 'ਕਾਹ, ਕਰਾ ਕੁੱਤਿਆ ਹੁਣ ਔਖਾ ਸਹੀ ਮੁਹੀ ਦੀ ਹੁੰਦਲਾ ਕਈਆ ਨੀ "

ਜਦ ਨੇ ਆਕੜਖਾਨ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਕਿਵੇਂ ਖਾਧੀ
 ਯੁਝਰੇਣੀ ਪਰੀ-ਜਹਾਈ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਕੱਠ ਏ, ਇਕ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਹਿਜ਼ਰਵਾਨ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਆਕੜਖਾਨ ਵੀ। ਕੋਈ ਟਾਕਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕੋਈ ਸਰੋਕਦ ਰਖਦਾ। ਤੇ ਜਿਥੇ ਤਕ ਜੱਦਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਥੱਕਾ ਜਾਤ ਤਕ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਉਹਦੇ ਕੋਲੇ ਆਉਂਦਾ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਨੱਕ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇਂਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਨੱਠਾ ਕੇਣ।
 ਇਕ ਦਿਨ ਜੱਕ ਜੁੱਕ ਥੀਨੇ ਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਕੱਠਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ।
 "ਅਜ ਮੈਂ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੂੰ ਥਰਾ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੇਖੀਏ, ਮੈਨੂੰ ਪੋਛੀ 'ਚ ਮਿਲ ਪਿਆ ਸੀ," ਇਕ ਆਖਣ ਲਗਾ।
 "ਤੇ ਮੈਂ ਕੜ੍ਹ ਢਾਕ ਤੇ ਬੋਖਿਆ ਸੀ, ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਤਰੋਏ 'ਚ ਬੈਠਾ ਚਾਹਦਾ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ," ਇਕ ਹੋਰ ਨੇ ਅੱਖਿਆ
 ਐਨ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਕੰਠਾਈ 'ਚੋਂ ਕੰਗਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਜੱਟ ਆ ਨਿਕਲਿਆ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਥੱਲਾਂ ਸੁਣ ਹੱਸਣ ਲਗ ਪਿਆ।
 "ਬੂਹ! ਜਿਹੜੀ ਮੰਤਰ ਮਾਚ ਲਈ ਜੇ," ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ। "ਵਾਲ ਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਰੋਖ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਮੈਂ ਚਾਹਵਾ, ਤਾਂ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨਾਲ ਹੋਟੀ ਖਾ ਸਕਨ।
 "ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹੀ ਰੋਟੀ ਖਾਏ ਉਹਦੇ ਨਾਲ, ਨਹੀਂ ਗੀਸ।" ਪਹਿਲੇ ਵੇਲੇ ਜੱਟ ਹੱਸਣ ਲਗ ਪਏ।
 "ਵੇਖੀ, ਜਦੋਂ ਦੀ ਉਹਨੇ ਰੋਟੀ ਕੱਢਿਆ, ਉਹਨੇ ਤੇਨੂੰ ਥਾਹਰ ਸੁਟਾ ਦੇਣੀ। ਤੇਨੂੰ ਹਥੇਲੀ ਚੋਂ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣ ਦੇਣਾ ਉਹਨੇ,"
 ਤੇ ਵੇਲੇ ਜੱਟ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਟਿੱਰਰਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਛਾਨ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਲਗ ਪਏ।

"ਭੂਨਾ ਦੇ ਤੇ ਗੱਲੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾ!" ਉਹ ਚਿਲਕੇ।
 "ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।"
 "ਓਕਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨਾਲ ਰੋਣੀ ਖਾ ਲਵੇਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਬੰਦੀਆਂ ਕਣਕ ਤੇ ਦੋ
 ਚੱਕੇ ਤੈਨੂੰ ਦਿਆਂਗੇ, ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਨਾ ਖਾਧੀ ਤਾਂ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਤਾਂ
 "ਠੀਕ ਹੈ," ਜੱਟ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।
 ਉਹ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਵਿਚ ਆਣ ਬਣਿਆ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ
 ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ, ਉਹ ਛੋਟੀ ਨਾਲ ਪਕੇਲੀਉਂ ਬਾਹਰ ਆ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬੰਦਤ ਲਈ ਪੱਕੇ ਮਾਰਨ
 ਲਗੇ।
 "ਜਹਿਰ ਜਾਓ!" ਜੱਟ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਮੈਂ ਮਲਕ ਹੁਨਾਂ ਲਈ ਸੁਭ ਖਬਰ ਦਿਅਇਆ।"
 "ਕੀ ਤੇ ਖਬਰ?"
 "ਉਹ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂਗਾ ਤੇ ਸਿਰਫ ਮਲਕ ਹੁਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੱਸਾਂਗਾ।"
 ਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੇ ਨੌਕਰ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਬੰਨ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਜੱਟ ਨੇ ਕੀ
 ਆਖਿਆ ਸੀ।
 ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੂੰ ਖੁਤਖੁਤੀ ਲਗ ਗਈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜੱਟ ਜੁੜ ਮੰਗਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈਆ, ਸਗੋਂ
 ਮਲਕ ਦੇਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਰਾਇਦ ਕੱਟੀ ਦਿੱਤੇ ਜਿੰਨੀ ਚੀਜ਼ ਨਿਕਲ ਆਵੇ, ਜਿਹੜੀ ਛਾਇਦੇ ਚਾਲੀ ਹੋਵੇ...
 "ਜੱਟ ਨੂੰ ਖੰਦਰ ਲੈ ਆਓ," ਉਹਨੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ।
 ਨੌਕਰ ਜੱਟ ਨੂੰ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਲੈ ਆਏ, ਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਪੁਛਣ ਲਗਾ।
 "ਕੀ ਖਬਰ ਦਿਅਇਐ?"
 ਜੱਟ ਨੇ ਨੌਕਰਾਂ ਕੋਲ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ।
 "ਮਲਕ ਸਾਹਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ 'ਜਲਿਆਂ ਗਲ ਬਕਨਾ' ਚਲਾਉਂਦਾ," ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।
 ਹੁਣ ਤਕ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੂੰ ਛਾਢੀ ਖੁਤਖੁਤੀ ਲਗ ਚੁੱਕੀ ਸੀ (ਜੱਟ ਉਹਨੂੰ ਦਸ ਕੀ ਸਕਦਾ
 ਸੀ?) ਤੇ ਉਹਨੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੀ ਜਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ।
 ਜਿਥੇ ਹੀ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਗਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਹੀ ਜੱਟ ਨੇ ਖੁਸ਼-ਦੁਸ਼ਰ ਬਥਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।
 "ਦਸ ਕੀ ਲਵਾ" ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਲਕ ਸਾਹਬ, ਘੋੜੇ ਦੇ ਨਿਯ ਜਿੰਨੇ ਦਫੇ ਸੈਣੇ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ
 ਕੰਨਾ ਕੁ ਮੁੱਲ ਹੋਇਗਾ?"
 "ਇਹਦਾ ਕਿਉਂ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ?" ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ।
 "ਕੀ ਕੋਈ ਕਰੂ?"
 ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹਸਰਤ ਆ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਯਕ ਕੱਢਣ ਲਗ ਪਈ।
 "ਜੱਟ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਖੀਏ ਦੀ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ," ਉਹ ਚਿਲਕ ਵਿਚ ਜੋਰਤ ਲਗਾ।
 "ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਖਬਰਾ ਲਗ ਪਿਆ ਹੋਣਾ ਸੂ।"
 ਤੇ ਉਹ ਜੱਟ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਬਣਦੇ ਦਾ ਜ਼ਰਨ ਕਰਨ ਲਗਾ।
 "ਦਸ ਕੀ, 'ਜਲਿਆਂ ਗਲ', ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ?" ਉਹਨੇ ਹੋਰ ਪੁਛਿਆ।

ਜੱਟ ਨੇ ਹਉਕਾ ਬਥਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।
 "ਫੀਕ ਦੇ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਤੇ ਨਾ ਦੱਸ। ਤੇ ਕੁਣ ਮੈਂ ਚਲਨਾਂ, ਮੇਰੀ ਫੋਟੀ ਮੈਨੂੰ
 ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹੈ,"
 ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ਦਾਰੀ ਭੁਲ ਗਈ। ਲਾਭ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਜਿਥੇ ਕੰਬਣੀ ਫਿੜੀ
 ਹੋਈ ਸੀ।
 "ਜੱਟ ਨੂੰ ਮੈਂ ਭਾਸ ਲੈਣੀ," ਉਹਨੇ ਚਿਲਕ ਵਿਚ ਜੋਰਤ ਲਗਾ, "ਤੇ ਸੱਤਾ ਨੇ ਲੈਣੀ ਇਹਦੇ ਕੋਲੋਂ।"
 ਤੇ ਉਹ ਜੱਟ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗਾ।
 "ਕੋਠ ਸੁਣ, 'ਜਲਿਆਂ ਗਲ', ਘਰ ਆਣ ਦੀ ਕਾਪਲੀ ਕਿਉਂ ਪਈ ਹੋਈ ਆ? ਜੇ ਕੁੱਖ ਲਗੀ
 ਹੋਈ ਆ, ਤਾਂ ਚੋਟੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਲੈ। ਨੌਕਰ-ਦਾਕਰੇ, ਆਓ, ਭੋਰੀ ਕਰੋ ਤੇ ਮੇਰਾ ਲਾ ਦਿਓ, ਤੇ
 ਵੱਧਕਾਰ ਚਿਆਈ ਨਾ ਕਰਨਾ।"
 ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਮੋਹ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਵੱਧਕਾਰ ਤੇ ਛੱਡੇ ਪਛਾਣੇ ਪਾਸੇ ਦਿੱਤੇ, ਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ
 ਜੱਟ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਕਈ ਫੀਕ ਖੀਫ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕਈ ਦੂਜੇ।
 "ਪੀ, 'ਜਲਿਆਂ ਗਲ', ਤੇ 'ਜਲ' ਚਰ ਤੇ ਖਾ! ਤਕੇਲਾ ਨਾ ਕਰ!" ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।
 ਤੇ ਜੱਟ ਨੇ ਨੱਧ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਚਿਲਕ ਕਰ ਤੇ ਖਾਧ-ਪੀਤਾ, ਤੇ ਟੋਧਰ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਉਹਦੀ ਪਛੋਣ
 ਉਤੇ ਫੇਰ ਲਾਵਾ ਤੇ ਉਹਦਾ ਕਰਾਸ ਮੁੜ ਮੁੜ ਵਰਦਾ ਰਿਹਾ।
 ਜਦੋਂ ਜੱਟ ਨੇ ਟੋਧਰ ਖਾ-ਪੀ ਲਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਖਾ-ਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਜਾਗੀਰਦਾਰ
 ਨੇ ਕਿਹਾ।
 "ਕੱਛਾ ਤੇ ਕੁਣ ਫੋਰੀ ਨਾਲ ਜਾ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਸਿਰ ਜਿੰਨਾ ਸੱਨੇ ਦਾਨਾ ਭਰਾ ਲੈ ਆ। ਉਹਦਾ ਕੀ
 ਛਾਣੀ, ਇਹਦਾ ਮੈਨੂੰ ਭੇਟੇ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਪਛੇ। ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਇਕ ਫੂਕਣ ਮਿਲਨਾਮ ਦਿਆਂਗਾ।"
 "ਨਹੀਂ, ਮਲਕ ਸਾਹਬ, ਮੈਂ ਸੋਨਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕੀ ਫੇਰ ਲਗਾ ਜੇ," ਜੱਟ ਨੇ ਆਖਿਆ।
 "ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕੀ ਫੇਰ ਲਗਾ?"
 "ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਦੀ ਨਹੀਂ।"
 "ਕੀ ਕਿਹਾ ਕੀ? ਤਾਂ ਮੁੱਠ ਕਿਉਂ ਪੁਛਦਾ ਸੀ?"
 "ਖੀਏ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ।"
 ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੂੰ ਰਾਸ ਕੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਸੁਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਦਮੀਨ ਉਥੇ ਪੈਰ
 ਮਚਨ ਲਗਾ।
 "ਨਿਕਲ ਜਾ ਏਥੋਂ, ਕੇਲਕੂਟਾ!" ਉਹ ਜ਼ਰਬਿਆ।
 ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਜੱਟ ਨੇ ਆਖਿਆ।
 "ਬਹੁਤ ਦੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਲਕ ਸਾਹਬ, ਮੈਂ ਏਥਾ ਬੇਬਹੁਤ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾ ਮੈਨੂੰ ਫੂਕੀ ਨਾਲਦੇ
 ਹੋ। ਮੈਂ ਕੁਹਾਡੇ ਸਿਰੇ ਥੋਲੀ ਜਿਹੀ ਮੋਸ ਚੁੱਟ ਲਈ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਵੀਆਂ ਕਣਕ ਤੇ ਗੱਲ
 ਮਿੱਥਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਚੰਗਿਆ ਦੀ ਚਲ ਜੱਟ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਨਾ ਲੈ ਲੈ।"
 ਤੇ ਉਹ ਕਹਿ ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਜਾਦੂ ਦਾ ਚਿੰਤਾਹਾਰ

ਬੋਲੇਬੂਲੀ ਪਲੀ-ਕਹਾਣੀ

ਇਹ ਵਾਰੀ ਦੀ ਛੱਤ ਦੇ, ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਕਾਲ ਵਿਰੋਧ ਤੇ ਹੀ ਬੰਸੀ ਵਜਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਚੰਗੇ ਚਾਹਦਿਆਂ ਉਹ ਬੰਦੀ ਨਾਲ ਰੋਕ ਲੈਣਾ, ਉਹਦੀ ਬੰਸੀ ਬਣਾ ਲੈਣਾ, ਤੇ ਕਜਾਣ ਲਗ ਪੈਦਾ ਤੇ ਵੱਡੇ ਘਾਹ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮਾਰਨਾ ਭੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਖੜੇ ਕਰ ਲੈਵੇ ਤੇ ਜੁਟਣ ਲਗ ਪੈਵੇ। ਉਹਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਪੰਛੀ ਝੁਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਤੇ ਦਲਦਲਾਂ ਦੇ ਛੱਡ ਤਕ ਦੀ ਟਰ-ਟਰ ਭੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਉਹ ਚਾਚ ਨੂੰ ਪੰਡੇ ਚਲਾਣ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ, ਤੇ ਚਰਾਂਦਾਂ ਵਿਚ ਫੇਟਕ ਲਗੇ ਤੇ ਮੇਜ਼ ਮਾਫੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ, ਗਲਬੂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਛੋਟੇ ਤੇ ਚਾਚਾ ਮਖੌਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੋ। ਚਾਚ ਚੰਗੀ ਸੁਹਣੀ ਏ ਨੀਘੀ ਹੁੰਦੀ, ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਹੁਆਥ ਉਹ ਚਹੀ ਹੁੰਦੀ

ਤੇ ਮੁੰਡਾ ਉਨ ਖਲੋਦਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੰਸੀ ਫਜਾਣ ਲਗ ਪੈਦਾ, ਤੇ ਸਭੇ ਗਲਬੂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਇਕਦਮ ਅਗੋਂਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਲਕੜਾ ਜਿਵੇਂ ਦੁਖਦੇ ਇਨ ਉਤੇ ਕੋਈ ਫਹਿਮਾ ਕਥ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਛੱਟੀ ਅਣ-ਪਛਾਤੀ ਤਕਰ ਉਹਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਝੁੰਘੇ ਨੀਠੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਫੜਕਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

ਚਾਚ ਦੇ ਵਾਕੀ ਅਹਿਲ ਹੋ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੀਠ ਕਰ ਰਹੇ, ਥਕੇ ਹੋਏ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਤੇ ਝੁੰਘੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਕਰਦੇ।

ਉਹ ਓਥੇ ਬੈਠੇ ਕੰਧੰਓ ਤੇ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੇ।

ਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਚਿੰਤਾਫੀ ਓਥੇ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਤੇ ਮਨਮੋਹਣੇ ਨਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਲੰਘਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਵੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹਿੱਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਮਤੇ ਉਹ ਉਸ ਜਾਦੂ-ਤਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦੇਵੇ, ਜਿਹਨੀ ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਖੇ ਤੇ ਦੂਰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਖੇ, ਬੁਲਬੁਲ ਵਾਂਗ ਕੋਰਾਂ ਦੀ ਰਾਫ਼ਜ਼ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਤਾਂ ਬੰਸੀ ਵੇਰ ਵਜ ਪੈਦੀ, ਇਸ ਵਾਰੀ ਬੰਦੀ ਛਮ ਵਾਲੀ ਤਰਜ਼ ਹੁੰਦੀ, ਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਇਲਕੀਰੀ ਛਾ ਜਾਂਦੀ। ਚਿਰਾਫੇ ਰਾਤੀ ਮਾਲਕ ਦੋਖਾ ਪੈਣੀਆਂ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨ ਮਰਦ ਤੀਫੀਆਂ ਅਟਕ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੰਨੀ ਪੈਣ ਉਤੇ ਸੁਣਨ ਲਗਦੇ ਤੇ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਉਹ ਕਈ ਰਜਦੇ ਨਾ ਲਗਦੇ। ਉਦਨਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾਫੀ ਆ ਖੜਦੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਰੀਫੀ ਤੇ ਦੁਖ-ਪੀੜ ਨਿਰਦਵੀ ਜਾਗੀਰਦਾਰ, ਮੁਨਸ਼ਦ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਲ ਇੰਜ ਛਾਏ ਤੇ ਜਾਂਚੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਉਚਾਫੀ ਨੂੰ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਤੇ ਕੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰੀ ਵਿੱਛੜ ਜਦੀ ਆਤਮਾ ਲਈ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਇਥੇ ਕਦੇ ਪੁੱਤਰ ਲਈ।

ਪਰ ਉਦਾਸੀ ਵਾਰੀ ਤਰਜ਼ ਪੁਸ਼ੀ ਬਾਲੀ ਤਰਜ਼ ਵਿਚ ਕਦਲ ਜਾਂਦੀ, ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਾਤਰੀਆਂ, ਖੁਰਪੇ ਤੇ ਤਰਾਸ਼ਲ ਸੁਟ ਦੇਵੇ ਤੇ ਢਾਕੀ ਰਖ ਰਖ ਨੱਚਣ ਲਗ ਪੈਵੇ।

ਮਰਦ ਤੇ ਤੀਫੀਆਂ, ਧੰਧੇ, ਰੂਪ, ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਰਾਹੇ ਤੇ ਬੱਦਲ ਨੱਚਣ ਲਗ ਪੈਵੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੱਚਣ ਤੇ ਪੁਕਾਰੀ ਮਨਾਣ ਲਗ ਪੈਦੀ।

ਬੰਸੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਜਾਦੂ-ਤਰੀ ਲਕੜੀ ਇੰਜ ਓੜਕਾਂ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦਿਲ ਦਾ ਜੀ ਵੀ ਰਾਹੇ ਹਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਬੰਸੀ ਵਾਲਾ ਜਦੋਂ ਕਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਇਕ ਚਿੰਤਾਫਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਠੇ ਕੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਪੁੱਸਣ ਲਗਾ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਧਿਰੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ, ਆਪਣਾ ਚਿੰਤਾਫਾ ਵਜਾਦਾ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇੰਜ ਪੁਆਇਆ-ਪਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇੰਜ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੋਈ ਚਿਰ-ਉਡੀਕਿਆ ਪ੍ਰਾਚਣ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਹੇ ਪੈਦਾ, ਚੰਗੀਆਂ-ਚੰਗੀਆਂ ਗੀਰਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਠਢ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੰਮੇ ਦਿਨ ਚਿੰਤਾਫੇ ਵਾਲਾ ਦੇਸ ਵਿਚ ਪੁੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਚੰਗੀ ਠੰਢਾਂ ਲਈ ਉਹ ਪੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਲਈ ਵਖਰਾਂ ਦਾ। ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਡਾ ਬਣ ਕੇ ਬੁਝਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਹ ਆ ਨਿਕਲਦਾ, ਗ਼ੁਲਾਮ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾਣਤ ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਤੇ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਇੰਜ ਓਕ ਲੈਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਹੱਡੀ ਸੰਘ ਨੂੰ।

ਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਖਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰ ਲਈ। ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਤੇ ਦੋਰ ਇਕ ਹੋਰ ਬੰਦਾ ਚਿੰਤਾਫੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਜਾਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪਾਸ਼ਣਾ ਦਾਹਿਆ। ਪਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਚੰਗੇ ਚਿੰਤਾਫੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਉਹਨੂੰ ਜਾਦੂਗਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਤੇ ਭਰਦੇ ਸਨ।

ਤਾਂ ਦੋਰ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਪਾਸ਼ਣ ਤੇ ਦੋਰ ਬੁਲਦਾਏ ਤੇ ਰਲ ਕੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਪਿਛਾਣ ਸਾਕਸ਼ ਖੜਨ ਲਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵੀ ਗੁੱਝਾ ਨਹੀਂ, ਮਾਲਕ ਤੇ ਦੋਰ ਇਕੋ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਚਿੰਤਾਫੇ ਵਾਲਾ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਥੋਂ ਨੇ ਵਾਹਾਂ ਝੁੰਘੇ ਕੰਧਿਆਲ ਉਹਦੇ ਵਲ ਪਾਸ਼ ਦਿਤੇ। ਕੰਧਿਆਲ ਚਿੰਤਾਫੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖੜੇ ਸਨ, ਦੰਦ ਕਰੀਬ ਰਹੇ ਸਨ

ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੰਗਿਆਰਾਂ ਵਾਂਗ ਟਲ ਟਲੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੱਥ, ਥਿਕਾਣੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਚਿੰਤਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਹਾਕਿਆਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

"ਆਸ਼ਕੀ ਵੇਰਾ ਆ ਖਿਲੇ ਮੇਰਾ" ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ।

ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਥੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਕੱਢਿਆ। ਉਹ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਸੰਗੀਤ ਰਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹਨੇ ਇਕ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਚਾਸਨਾ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਡਾਕਾਂ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਵੇਰਿਆ।

ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਝਿਆ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਜਿਉਂ-ਜਿਓਂ-ਸਾਥੀ ਚੀਰ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਟੁਕੜਾਂ ਕੁੱਝ ਉਠੀਆਂ। ਇਕਦਮ ਹੀ ਝਾਤੀਆਂ ਤੇ ਸੰਗਤ ਅੰਗੂਲ ਹੋ ਗਏ ਇਕ ਵੀ ਪੁੱਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਰਜ਼ ਰਿਹਾ, ਬਖਿਆਤ ਦਿੱਜ ਓਥੇ ਦੇ ਓਥੇ ਖੜੇ ਕੰਧ ਹਥੇ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਮ ਗਏ ਹੋਣ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਥੇਵੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ ਭੂਖ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਖੁਭ ਕੇ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ।

ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੰਗੀਤ ਬੰਦ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਬਖਿਆਤ ਮਾਏ ਸੁਭਨੇ ਵਿਚ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਨ ਚਲੇ ਗਏ।

ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ। ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਲੁਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਕਿਆਂ ਬਿਲਮਿਲਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇੰਜ ਰੂਪ-ਰਾਂ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਸਾਧ ਤਕ ਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ।

ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਕੰਧੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਕਲਪਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਉਹਨੇ ਦੇਖਾ ਸੁਹਣਾ ਵਜਾਇਆ ਕਿ ਪਰਤੀ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਨੇ ਕੰਨ ਲਾ ਲਏ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਸਦਾ ਸੁਣੀ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਿਬੰਧੇ ਸਨ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਇਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪੇਸ਼ਕਾ ਸੁਝੂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਬਾਰ ਚੀਜ਼ ਨੱਥਣ ਲਗ ਪਈ ਤਾਂਹੋਂ ਦਿੱਜ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਤੇ ਵਨ ਪਾਣ ਲਗ ਪਏ, ਜਿਵੇਂ ਸਿਆਣੇ ਵਿਚ ਬੱਝਣ ਦੀ ਬਰਫ਼ ਵਾਂਗੀ ਦੋ, ਬੰਦਰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਤਾਹੀਆਂ ਲਾਣ ਲਗ ਪਏ, ਤੇ ਮੰਡੀਆਂ ਦਿੱਜ ਕੁਝਕਟ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਟਪਟਪ ਵੱਜਣ ਲਗੀਆਂ ਕਿ ਦਰਿਆ ਉਥਰਦੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਬੋਲਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੋਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠਾ ਰੋਕ ਸਕਿਆ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਨੱਥਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਇੰਜ ਨੁੱਕੀ ਪਾਈ ਕਿ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕੀਚੌਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਨਿਜ਼ਾਇਆ ਉਹ ਫਰ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਪਾਂ ਕਿਥੇ ਵੱਜ ਨਿਕਲੇ ਪਰ ਫਾਟੇ ਉਹ ਰੋਹ ਨਾਲ ਚੱਚ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਉਹ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੇ।

ਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਭਰਿਆ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੋਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਏਥੋਂ ਦੀਆਂ ਪੈਰੀਆਂ ਤੇ ਝਾਤਾਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹਨੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਝੋਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਢਾਂਢੇ ਪੈ ਗਿਆ।

ਉਹ ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਚਾਵਾਚਕ ਹੀ ਦੋ ਸਵਾਨ ਮਲਕ ਭੱਜੇ-ਭੱਜੇ ਉਹਦੇ ਬੋਲ ਆਏ।

"ਆਸ਼ ਰਾਤੀ ਸਾਡੇ ਨਾਚ ਏ," ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ। "ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਾਲਿਆ, ਆ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਬਜਾ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪੈਰੇ ਦਿਆਂਗੇ।"

ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਉਹ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇ! ਕਾਹ ਯੋਨੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸੰਟ ਨੂੰ ਥਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੰਨ ਪੈਰੇ ਸਨ।

"ਲੀਕ ਏ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, "ਮੇਰੇ ਟੁਹਾਡੇ ਲਈ ਵਜਾ ਦਿਆਂਗਾ ਸੰਗੀਤ।"

ਨੌਜਵਾਨ ਮਲਕ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਠੀ ਆਏ, ਜਿਥੇ ਏਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਲਕ ਤੇ ਮਲਕਾਣੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਚਿਟੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ।

ਤੇ ਉਥੇ ਮੰਗ ਉੱਤੇ ਇਕ ਫੜਾ ਸਾਰਾ ਪਿਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਲਕ ਤੇ ਮਲਕਾਣੀਆਂ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਉਹਦੇ ਵਲ ਝੱਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੀ ਉੱਗਲ ਪਿਆਲੇ ਵਿਚ ਪਾਂਝੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਫੇਰਦੇ।

ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਵੀ ਪਿਆਲੇ ਕੱਢ ਲਿਆ ਉਹਨੇ ਉੱਗਲ ਫੇਰੀ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਫੇਰੀ। ਸਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹਨੇ ਦਿੱਜ ਕੀਤਾ ਉਹਨੂੰ ਦਿੱਜ ਮਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹਿਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਥੇ ਆਪ ਪਾਠਾਲ ਸੀ ਤੇ ਮਲਕ-ਮਲਕਾਣੀਆਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਦੇਖ ਤੇ ਦੋੜਦੀਆਂ ਸਨ।

"ਹੱਛਾ, ਤੇ ਨਾਚ ਏਸ ਕਿਸਮ ਏ!" ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ। "ਠਹਿਰ ਜਾਓ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮੇਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸੁਣਾਏ।"

ਜਾਂ ਉਹਨੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਸੁਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਦਾ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਧੀਆਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਓਂ ਤਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੁਝਕਟ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਖੋਲ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਚੋੜ ਤੇ ਚੋੜਦੀਆਂ ਉੱਡ-ਪੁੱਡ ਰਥੇ ਤੇ ਫੇਰ ਕਈ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤੇ।

ਬਿੱਜੂ ਤੋਂ ਲੁੰਮੜੀ ਘੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਬੱਲਬਲੀ ਪਰੀ-ਗਾਈ

ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਥਾਂ ਚਿਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਛਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ। ਪੁਛਲ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਥੋਰ, ਥੋਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਪੁਛਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿਆਣਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿੱਥੋਂ-ਕਿੱਥੇ ਗੁੰਝਾਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਰਮੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਮੰਦੀਆਂ ਤੇ ਮੰਗਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਕ ਜਿੰਦ ਘੱਟ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰੇ ਕੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ? ਕਿੰਨਿਆਂ ਹੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮੱਖ ਤੇ ਚਿੱਚੜਾਂ ਵਜ-ਵਜ ਮਾਰ ਚਿੜਾ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜੋ ਉਹ ਕਿਸੇ ਉੱਤੇ ਟੁਟ ਪੈਂਦੇ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਬਰਾ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰ, ਥੋਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ, ਉਹਨੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿ ਇਸ ਠੇਢੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਸਤਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਘੋਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਪਾਬਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪੁਛਲਾਂ ਦੇ ਸਕੇ।

ਜਾਰ ਦੇ ਏਲਾਏ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਣ ਲਈ ਜਲਤਨਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਫੜ ਜੁੱਟੇ। ਉਹ ਉੱਡੇ ਗੱਡ ਹਵਾ, ਵਿਰਨ ਤੁਰਮਾਰੀਆਂ ਰਸਾ, ਤੇ ਨਾਲੋਂ ਬੋਲ ਖੜਕਾ, ਰੜਾ-ਰਾ, ਝੜਾ-ਤਾ ਨਾ ਕੋਈ ਸਕੇ ਸੋਸਣਾ ਉਹ ਘੁੰਮਿਆ ਤੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ। ਉਹ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੇ ਬਿੱਜੂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੀ ਦਸਿਆ। ਤੇ ਉਹ ਕੁੰਮਕੀ, ਨਿਉਂਦੇ ਸਦੇ, ਖਰਾ-ਮਿਲੇ, ਜੰਗਲੀ ਸੂਰ ਤੇ ਥਾਕੀ ਦਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਬਏ। ਇਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਛ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਚੁੱਛਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਨੇ ਵਿਚ ਘੁਰ ਜੁੱਤਾ ਲੱਭਾ ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਰਮੰਦਾ ਤੇ ਦਸਿਆ, ਛੇਤੀ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੁਛਲ ਲੈ ਆਵੋ।

ਪਰ ਕਿਸੇ ਰਿੱਝ ਨੂੰ ਛੱਡੀ ਕਰਵਿਆ ਦੀ ਜੁੱਟਿਆ ਏ! .. ਉਹ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਟੱਪਲਦਾ, ਟੁਪ-ਟੁਪ ਟਰਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਖੋਰ ਹਰਦਾ ਨਹਰ ਉਹਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਛੋਲਾਂ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ, ਤੇ ਉਹ ਲਹਿੰਦਾ ਦੀ ਵਜਨਾ ਛਈ ਹਵਾ ਨੂੰ ਜੁੱਝਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਾਣਕੀ ਹੀ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਐਨ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਰੁਖ ਕੇ ਸੱਖ ਵਿਚ, ਲਹਿੰਦਾ ਦਾ ਇਕ ਖੰਗਾ ਦਸਿਆ।

“ਜਾਰ ਦੇ ਮੰਦਿਆਂ ਦਾ ਭਧਾ ਲੱਭੋ,” ਰਿੱਝ ਸੋਚਣ ਲਗਾ। “ਜੇ ਕੁਝ ਖਾ ਨਾ, ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਏ ਕੁਝ ਆਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਤੇ ਉਹ ਦਰਮਤ ਉਥੇ ਰਹੀ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਖੋਖ ਸ਼ਹਿਜ ਨਾਲ ਨਕੇ-ਨਕ ਸ਼ਹਿਜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਖੁਲੀ ਦੀ ਵਾਧਰ ਸਾਰ ਉਹ ਖੋਖ ਨੂੰ ਪੁਰਬਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਉਹਨੇ ਲਹਿੰਦਾ ਸੋਝੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੁੜ ਲਿਆ। ਖਾਦਿਆਂ-ਖਾਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਉਹਨੇ ਰਜ ਕੇ ਖਾ ਕਿਆ ਸੀ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕਲ ਨਸ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਹਦੀ ਜੱਤ ਸ਼ਹਿਦ ਤੇ ਖੋਲੀ ਦੇ ਚਿੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਚਿਪਚਿਪੀ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ।

“ਜੇ ਮੇਰੀ ਸ਼ਕਲ-ਸੂਰਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਏ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਂ ਜਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਨਾ?!” ਰਿੱਝ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

ਉਹ ਦਸਿਆ ‘ਤੇ ਗਿਆ, ਆਪਣੀ ਜੱਤ ਧੜੀ ਤੇ ਸੁਕਾਣ ਲਈ ਪਹਾੜੀ ਕਲ ਨੂੰ ਹੋ ਕੇ ਲੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਪੁਖ ਏਥੋਂ ਨਿਪ ਵਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਰਿੱਝ ਨੂੰ ਹੋਰ ਆਉਂਦੀ, ਉਹ ਘੁਰ ਜੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਘੁਰਾਏ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਏਨੇ ਨੂੰ ਮਾਨਵਰ ਜਾਰ ਦੇ ਮਹਿਲੀ ਇੱਥੇ ਹੋਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੁੰਨੀ ਘੁੰਦੀ ਉਹਨੇ ਬੁਗਿਰਦੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਹਿਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੁਛਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵੇਰ ਲਾਣਾ ਭਰਿਆ ਲੁੰਨੀਆਂ ਪੁਛਲਾਂ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਪੁਛਲਾਂ, ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਗੁੰਝਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਛਲਾਂ ਤੇ ਥੋ-ਵਾਲ ਪੁਛਲਾਂ।

ਲੁੰਮੜੀ ਨੇ ਝਾਝ ਅੱਗੇ ਜੀਰ ਨਿਵਾਇਆ। “ਧਾਹਾਂ ਦੇ ਧਾਹ!” ਉਹ ਅਖਣ ਲਗੀ, “ਟੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ‘ਤੇ ਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ ਆ, ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੇਂ ਬੋਲਕੀ ਬਰਦੀ ਆ, ਮੇਨੂੰ ਉਹ ਪੁਛਲ ਬੁਟਲ ਦੀ ਅਗਿਆ ਦਿਓ, ਜਿਹੜੀ ਮੇਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੋਵੇ।”

ਏਹਾ ਲਾਹ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਥਾ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਲੁੰਮੜੀ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਪੁਛਲ ਮਿਲਦੀ ਏ ਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਲਗੇਂ ਮਿਲਦੀ।

“ਲੋਕ ਦੇ, ‘ ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ “ਆਪਣੀ ਯਸੰ ਦੀ ਪੁਛਲ ਬੁਟ ਲੈ।”

ਤੇ ਖਰਗੋ ਲੁੰਮੜੀ ਨੇ ਪੁਛਲਾਂ ਦੇ ਸਾਹਾ ਏਰ ਫੇਲ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਹਣੀ ਪੁਛਲ ਬੁਟ, ਜਿਹੜੀ ਲੁੰਨੀ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜੰਗ ਵਾਲੀ ਟੀ ਲੋ ਕੇ ਤਿੱਤਰੇ ਹੀ ਗਈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਜਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ਕ-ਸੁਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਲੁੰਮੜੀ ਤੇ ਪਿਛੇ ਕਾਲਕੀ ਟੁਹਰੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਆਈ ਹੋ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਪੁਛਲ ਬੁਟੀ, ਜਿਹੜੀ ਲੁੰਮੜੀ ਦੀ ਪੁਛਲ ਵਾਲ ਹੀ ਸੁਹਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਸੀ ਉਸ ਤੇ ਛੋਟੀ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਨਿਉਲਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸੁਹਣੀ, ਸੋਝੀ ਪੁਛਲ ਲੈ ਭੱਜ ਨਿਕਲਿਆ।

ਬਾਰ-ਮਿੱਥੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਪੁਛਲ ਵਾਲੀ, ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮੀ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਸਿਰੇ ‘ਤੇ ਮੱਖ ਤੇ ਚਿੱਚੜਾਂ

ਨੂੰ ਉਛਾਟ ਲਈ ਸੰਘਣਾ ਝੁਰਜ਼ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਬਿੰਦੂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਪੁਸ਼ਟ ਉਤੇ ਚਪਟਾ ਮਾਰਿਆ, ਉਹ ਝੋਲੀ ਤੇ ਮੱਟੀ ਸੀ।

ਘੋਰੇ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਪੁਸ਼ਟ ਲਈ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਾਹਾ ਹੀ ਵਾਲ ਸਠ ਤੇ ਹੋਰ ਥਰੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਪੁਸ਼ਟ ਲਾ ਲਾਈ, ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਢੇਰੀ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਢੇਰੀ, ਤੇ ਇਹ ਵੱਖ ਕੇ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਮੱਥੀਆ ਦਾ ਨਿਲਾਨਾ ਸੁਖਲੇ ਦੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਬਿਟਹਿਟਾਇਆ

ਸਰਨਾ ਮੱਥੀਆ ਦੀ ਮੱਤ ਆ ਜਾਣਗੀ। ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ ਤੇ ਸਿਰਪਟ ਢੇਰਦਾ ਚਰਾਇ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ।

ਅਮੀਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਨਸਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਹ ਸਿਰਾ ਸੀ।

‘ਕਿਥੇ ਕਿਤੇ ਤੂੰ?’ ਚਾਚ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ। “ਮੇਰੇ ਕੋਠ ਤਾਂ ਕੁਣ ਸਿਰਫ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਪੁਸ਼ਟ ਰਹਿ ਯਦੀ ਆ।”

‘ਫੁਕਰੀਆ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਥੜੀ ਸੁਹਣੀ ਚਰੋਈ।” ਸਚੇ ਕੇ ਚਾਈ-ਚਾਈ ਆਖਿਆ। “ਨਿੱਕੀ ਪੁਸ਼ਟ ਕੀ ਉਨੀ ਢੀ ਚੰਗੀ ਦੇ ਜਿੰਨੀ ਕੋਈ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਥਾਪਿਆਸ ਜਾਂ ਕੁੱਟੇ ਤੇ ਭਾਜ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਕਾ, ਅਜੇਕੀਂ ਨਹੀਂ ਸਕੀ।”

ਤੇ ਸਚੇ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟ ਦਾ ਉਹ ਫੰਗਾ ਉਸ ਭਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾ ਲਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਲਗਨਾ ਸੀ; ਉਹਨੇ ਇਕ ਟਪੜੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਟੋਰ ਇਕ ਹੋਰ ਟਪੜੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਸਦੀ ਮੁਥੀ ਦੀ ਸ਼ਹਰ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਦੇ ਪਰ ਵਲ ਨੂੰ ਤੋਰ ਲਿਆ।

ਤੇ ਸੋਚ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸ਼ਟਾਂ ਖੰਡ ਛਡੀਆਂ ਸਨ, ਸੋ ਗਿਆ।

ਤੇ ਉਹਦੇ ਹਿਫ਼ਾ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਥਾਪ ਵੇਲੇ ਹੀ ਜਾਣ ਆਈ, ਤੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਵੇਰਾ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਪੁਸ਼ਟ ਚੰਦ ਲਈ ਛੋਰੀ ਨਾਲ ਚਾਚ ਦੇ ਮਹਿਲ ਪਹੁੰਚਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਦੱਖਿਆ ਤੇ ਦੂਰ ਜੰਗਲ ਤੇ ਪਾਰ ਸੂਰਜ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਰਿਲਕਵਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪੂਰੇ ਟਿੱਕ ਨਾਲ ਨੱਠਣ ਲਗਾ, ਉਹ ਏਨਾ ਡੇਚ ਨੱਠਿਆ ਕਿ ਵਿਚਰੇ ਨੂੰ ਛੋਰੀ ਹੀ ਮੁਰੂਕਾ ਆ ਗਿਆ। ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਉਹ ਚਾਰ ਦੇ ਮਹਿਲ ਅਖੌਤਿਆਂ ਤੇ ਉੱਥੇ। ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਈ ਨਾ ਉਥੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਉਥੇ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ।

“ਹੁਣ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂ?” ਚਿੱਛ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ। “ਇਕ ਮਿੱਠੂ ਫਲ ਲਾਕੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਚੰਦ ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗੀ।”

ਤੇ ਚਿੱਛ ਧਰਤ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਗੁੱਸਾ ਆ ਆਪਣੇ ਜੰਗਲ ਵਲ ਚਲ ਪਿਆ, ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੈਰ ਧਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਦੂਰਦਿਆਂ-ਦੂਰਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਕੀ ਵੇਖਿਆ, ਇਕ ਬਿੰਦੂ ਦਰਖਤ ਦੇ ਟੁੱਡ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਵਲ ਤੇ ਖੁਮਾਰੀਆਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜੁਹਣੀ ਪੁਸ਼ਟ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਯੱਥ ਸੁਣ, ਬਿੰਦੂਆ, “ਚਿੱਛ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਪੁਸ਼ਟ ਕੀ ਕਰਨੀ ਆ? ਮਿੱਠੂ ਦੇ ਏ।”

“ਫੰਦੂ ਵੀ ਅਜੀਬ-ਅਜੀਬ ਅੱਛੇ ਨੇ, ਚਿੱਛ।” ਹੋਰਨ ਰਹਿ ਗਏ ਬਿੰਦੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਬਲਾ, ਏਹੀ ਸੁਹਣੀ ਪੁਸ਼ਟ ਕੋਣ ਛੋਰੇਆ?”

“ਸੁਣ ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾ ਦਿਤੀ ਮੇ ਤੇਰੇ ਕੰਠੇ ਲਥਰਦਾਸਤੀ ਘੋਰ ਲਾਭ।” ਆਪਣਾ ਭਾਹਾ ਪੱਸਾ ਬਿੰਦੂ ਉਤੇ ਰਖਦਿਆਂ ਚਿੱਛ ਗਸਕਿਆ।

“ਨਹੀਂ ਮਿਲਣ ਲਗੀ ਤੈਨੂੰ!” ਬਿੰਦੂ ਨੇ ਕੁਝ ਕੱਢੀ, ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਢੀ ਚੋਰ ਉਸ ਵਿਚ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਲਾ ਕੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਿੱਝ ਦੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਫੁੜਾ ਲਿਆ ਤੇ ਨੱਠ ਉੱਠਿਆ।

ਚਿੱਛ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਤੇ ਭਰਿਆ, ਬਿੰਦੂ ਦੀ ਜੰਡ ਦੀ ਇਕ ਲਤੜ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪੁਸ਼ਟ ਦਾ ਅਸਲੇ ਸਿਰਾ ਉਹਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਨਾਲ ਚੁਮਦਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਜੰਡ ਦੀ ਲਤੜ ਸੁਟ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਪੁਸ਼ਟ ਦਾ ਸਿਰਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਟੁੱਕ ਦਰਖਤ ਦੇ ਘੱਖ ਅੰਦਰਤਾ ਚੰਗਦ ਪੁਸ਼ਟ ਲਈ ਟੁਰ ਪਿਆ।

ਤੇ ਉਹਦੇ ਬਿੰਦੂ ਦੀ ਸੁਣ, ਉਹ ਵੱਜ ਤਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਸੁਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਆਪਣਾ ਹੀ ਬਣਦੇ। ਭਾਥੇ ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਉਹਨੂੰ ਯੇਰਾ ਹੀ ਦਿਹ ਲਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਲ ਚਿੱਛ ਆ ਪੁੱਜੇਗਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਥਾਥੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨੇ ਚਮੀਨ ਵਿਚ ਇਕ ਲੰਮੀ ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ ਕੱਢੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਉਹਦੀ ਪਿੱਠ ਦਾ ਚਾਖਮ ਡੇਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਲੰਮੀ ਸਾਡੀ ਕਾਢੀ ਢਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਜਿਸ ਤੇ ਪਤਾ ਲਫ਼ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚਾਖਮ ਕਿਥੇ ਲਗਾ ਸੀ। ਤੇ ਉਸ ਛੇ ਪਿਛੇ ਧਾਕੀ ਉਕਾ ਨਿੱਮੀ ਨਹੀਂ ਪਈ।

ਇਕ ਚਿਨ ਕੁੰਮਰੀ ਓਧਰ ਨਿਕਲ ਆਈ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਚਮੀਨ ਵਿਚ ਇਕ ਖਤ ਚਿੱਠੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਖੁਸ਼ਕਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਉੱਠ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਹੁਰ ਚਿਆਦਾ ਪੀ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਖੁੰਡ ਵਿਚ ਵੜ ਗਈ, ਤੇ ਉਥੇ ਕੀ ਕੇਖਦੀ ਦੇ ਬਿੰਦੂ ਖੂਬ ਸੱਚ ਪਿਆ ਸੀ।

“ਕਿਉਂ ਕਦਾਦੀਆ, ਉਪਰ ਵਾਂ ਨਹੀਂ ਉਂ ਲਾਈ।” ਹੋਰਨੀ ਨਾਲ ਢੁੱਲੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਏਥੇ ਚਮੀਨ ਹੋਰਾਂ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਏ।”

“ਨਹੀਂ ਕੁੰਮਰੀਏ ਓ ਨਹੀਂ ਲਭਦੀ, ਬਿੰਦੂ ਨੇ ਉੱਥੇ ਭਰਿਆ। “ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਖਾਟ-ਪੀਟ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਏਸ ਖੁੰਡ ਵਿਚੋਂ ਰਈ ਨਾ ਜਿਹਲਾਂ ਰਾਗ ਵੇਲੇ ਕੀ ਲਾ।”

ਤੇ ਬਿੰਦੂ ਨੇ ਕੁੰਮਰੀ ਨੂੰ ਚੱਲਿਆ, ਕਿਉਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਉਪਰ ਚਮੀਨ ਉੱਤੇ ਥਾਂ ਕੱਢੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। “ਤੂੰ” ਕੁੰਮਰੀ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ, “ਜੇ ਚਿੱਛ ਨੇ ਬਿੰਦੂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟ ਵਰਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਏ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ ਕਹਿਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਏ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਉਹਦੇ ਨਾਕੇ ਸੋ ਫੁਰਾਂ ਸੁਹਣੀ ਏ।”

ਤੇ ਉਹ ਕੋਈ ਦਿਹ ਜਿਹੀ ਓ ਲੱਭਣ ਲਈ ਭੱਜੀ ਜਿਥੇ ਉਹ ਚਿੱਛ ਤੇ ਲੁਕ ਸਕੇ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਚਾਰ ਓਧਰ-ਓਧਰ ਲਭਦੀ ਕਹੀ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਾਂ ਨਾ ਲਭ ਸਕੀ ਅਖੀਰ ਸਮੇਰ ਵੇਲੇ ਨਾਲ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਿੰਦੂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਇਕ ਖੁਸ਼ ਪੁੱਛੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇਠੀ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਖਣੀ ਪੁਸ਼ਟ ਨਾਲ ਕੱਜ ਲਿਆ ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੋ ਗਈ।

ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਕੁੰਮਰੀ ਖੁੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੇ ਚਿੱਛ ਕੋਠ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਖਾਟਨ ਦਰਖਤ ਪੁਸ਼ਟ ਤੇ ਸਿਰਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।

ਵਾਸੀਲ ਨੇ ਅਜਗਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹਰਾਇਆ

ਬੋਲੋਲੂਰੀ ਪਲੀ-ਕਰਾਈ

ਚਿੱਜ ਭਾਵੇਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਭੂਣ ਦੇ ਜਾਂ ਸਥ, ਫੇਰ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸੁਣੀਏ, ਬਾਹਲੀ ਜੀ ਸੁਣਾਂਗੀ ਵੇ।

ਤੇ ਇਹ ਜੋ ਕਹਾਣੀ।

ਇਕ ਵਾਹੀ ਇਕ ਦੇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਡਰਾਉਣਾ ਤੇ ਭਿਆਣਕ ਅਜਗਰ ਆ ਲੱਥਾ। ਉਹਨੇ ਇਕ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅਧ-ਵਿਰਕਾਧ ਪਹਾੜ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇਕ ਥੂੰਘਾ ਸਾਰਾ ਟੋਇਆ ਪਟ ਲਿਆ, ਤੇ ਆਰਾਮ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਪੈ ਗਿਆ।

ਉਹਨੇ ਆਰਾਮ ਰੱਖਾ ਚਿਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਇਹਦਾ ਦੁਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਜਿਸ ਪਾਸ ਹੀ ਉਹ ਉੱਠਿਆ, ਉਹ ਵੇਲੇ ਉੱਥੀ ਸਾਰੀ ਚਿਲਕਿਆ ਕਿ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੁਣੀ ਪਈ।

“ਆਉ, ਡੇਰੇ, ਘਰਾਂ ਵਾਲੀਉ ਤੇ ਘਰਾਂ ਵਾਲੀਉ, ਬੁਦਿਉ ਤੇ ਜਵਾਨੇ ਕੁਧਾਉਂਦੇ ਚਲ ਰੱਜ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਕੁਧਾਵਾ ਛਿਆਣਾ ਹੋਏਣਾ ਕੋਈ ਇਕ ਤਾਂ ਨਿਆ ਸਕਦੇ, ਤੇ ਕੋਈ ਦੁਸਾ— ਇਕ ਬੋਲਾ, ਤੇ ਕੋਈ ਯੋਜਾ— ਇਕ ਸੂਰ। ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਯਾ ਪਾਏਗਾ, ਉਹ ਮੰਦੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਪਾਏਗਾ, ਉਹ ਮਰੇਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਨਿਯਾਧ ਜਾਵਾਂਗਾ!”

ਏਕ ਭਾਨ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਅਜਗਰ ਨੂੰ ਚਕ੍ਰਾਵਾ ਪਹੁੰਚਾਣ ਲਗ ਪਏ, ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੇ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਇੱਕ ਭਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਕੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਸੀਰ ਇਕ ਦਿਨ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਨਿਆਉਣ ਲਈ ਦੁਹ

ਭਾਗੀ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਅਸਲੇ ਉਹੀਉ ਬੀਜ ਦੀ ਟੱਗ ਕਈ ਸੀ ਮਿਧਦੇ ਬਿਨਾਂ ਭੱਠੇ ਠੱਗੀ ਸੀ ਟਪ ਸ਼ਰਦਾ। ਪਰ ਅਜਗਰ ਇਸ ਰਿਸਮ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭੁੱਖ ਕੇ ਖਾਏ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੰਧ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਉੱਡਣ ਲਗਾ, ਡੱਬਾਂ ਨੂੰ ਵਜਣ ਕੇ ਚੁਕ ਆਪਣੇ ਘਰਨੇ ਵਿਚ ਬਿਆਉਣ ਲਗਾ।

ਏਕ ਕੁਆਰੀਆਂ ਚੂਹਾਂ ਵਾਂਗ ਬੈਟ ਪਾਂਧੇ ਫਿਰਦੇ ਨਿਰਦਈ ਅਜਗਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾਣ ਦਾ ਅਜਾਈ ਚਾਰਾ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ।

ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ, ਅਸਲੇ ਉਹਨੀ ਹੀ ਇਹੀ ਉਸ ਦਿਨਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਆ ਨਿਬਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਵਾਸੀਲ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਏਕ ਹਥ ਮਲਦੇ ਤੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਕੁਰਲਾਏ ਉਦਾਸ ਤੇ ਨਿਮੋਕੁਣੇ ਹੋਏ ਘਟੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ।

ਗਲ ਕੀ ਏ? ਉਹਨੇ ਪੁਛਿਆ “ਸਾਰੇ ਰੋ ਰਿਉਂ ਰਹੇ ਹੋ?”

ਭੱਬਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁਸੀਬਤ ਦੱਸੀ, ਤੇ ਵਾਸੀਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਦਾਸ ਦੇਣ ਲਗਾ।

“ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, “ਮੈਂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਆਵਰ ਤੇ ਬਚਾਣ ਦਾ ਜਰਨ ਕਰਾਂਗਾ,”

ਤੇ ਇਕ ਭਾਰਾ ਠਨ ਚੁਕ, ਉਹ ਉਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿਥੇ ਅਜਗਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਅਜਗਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਡੀਆਂ-ਵਡੀਆਂ ਹੱਥੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹਾ, ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ:

“ਇਹ ਠਨ ਚੁਕ ਕੇ ਰਿਉਂ ਆਇਲੇ?”

“ਏਨੂੰ ਪਿਛਤ ਚਾਕੂਨ ਲਈ!” ਵਾਸੀਲ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਤੈਥਾ ਬੜਾ ਬਹਾਦਰ ਹੋ ਏ” ਅਜਗਰ ਨੇ ਆਖਿਆ। “ਭੱਬਾ ਹੋਏ ਜੋ ਅਜੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਠਨ ਸਕਣੇ ਠਨ ਜਾਏ ਤਾਂ। ਏਸ ਬਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕੋ ਚੁਕ ਬੈ ਮਰਨੇ ਦੇ, ਤੇ ਤੂੰ ਵੇਖੋ ਇੰਨ ਉਡਣਾ ਦੇ ਕਿ ਚਿਸਟਾ ਦੀ ਨਕੀ, ਪੂਰੇ ਚਿਨ ਵਸਤ ਚੁਕ ਜਾ ਪਏਗਾ!”

ਵਾਸੀਲ ਮੁਸ਼ਰਾਹਿਆ।

“ਭੁੱਭੇ ਕਾਂ-ਡਰਾਵਿਆ, ਅੱਧੇ ਵਰਾਂ ਨਾ ਮਾਰ ਪਿਆ” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਲਏ ਚੈਤ ਵੇਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਤਕਣੇ ਆਂ ਕਿਵੇਂ ਫੂਕ 'ਚ ਕੁਧਰ ਚੋਰ ਏ: ਚਲ ਚੋਰ, ਮਾਰ ਫੂਕ!”

ਤੇ ਅਜਗਰ ਨੇ ਏਡੇ ਲਾ ਠਾਲ ਫੂਕ ਮਾਰੀ ਕਿ ਪੱਤੋਂ ਦਰਖਤਾਂ ਤੇ ਫੜ ਪਈ, ਤੇ ਵਾਸੀਲ ਗੋਰਿਆਂ ਪਠਨ ਜਾ ਪਿਆ।

“ਭੱਬ, ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਫੂਕ ਏ!” ਟਪ ਕੇ ਉਨ ਖਲੋਕਿਆ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ: “ਇਹਨੂੰ ਕੇਖ ਭਿੱਭੀ ਦਾ ਹਾਸ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਏ! ਕੁਣ ਮੇਨੂੰ ਮਾਰਨ ਏ। ਸਿਰਫ ਛੱਠ ਛਿਹ ਦੇ, ਜੋ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਰੋਏ ਆਨੇ ਨਿਕਲ ਧੇਟ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਪੈਲੀ ਕੰਨੁ ਏ।”

ਅਜਗਰ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ੁਸ਼ਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ, ਤੇ ਵਾਸੀਲ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਲਹ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਏਡੇ ਭੋਰ ਨਾਲ ਦੇ ਮਾਰੀ ਕਿ ਅਜਗਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੀ ਚੱਗਿਆਏ ਨਿਕਲ ਆਏ।

“ਕੀ ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਏ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤਕੜਾ ਏ?” ਅਜਗਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ “ਭੱਬ ਫੇਰ ਕਰੀਏ, ਤੇ ਵੇਖੀਏ ਸਾਰੇ ਕੇ ਕਿਹੜਾ ਦਰਨ ਨੂੰ ਚਕ੍ਰੀ ਰੋਗੀ ਨਾਲ ਤੋੜ ਸਕਦੇ।”

ਤੇ ਅਜਗਰ ਨੇ ਇਕ ਖੂਹੇ ਜੋ ਪੂਰਾ ਬਰਥ ਵਾਲੀ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਏਡੇ ਹੌਰ ਨਾਲ ਘੁਟ ਕੇ ਖੂਹੇ-ਘੁਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਬੱਦਲ ਬਣ ਕੇ ਉਡ ਪਈ
 "ਬੜੀ ਮਲ ਮਾਰੀ ਆ।" ਵਜੀਲ ਹਸਿਆ "ਕੱਲ ਰਾ ਹੋਏ ਜੋ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਏਨਾ ਘੁਟ ਦੇਵੇ ਕਿ ਵਿਢੇ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲ ਆਏ।"

ਅਜਗਰ ਡਰ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਜੀਲ ਤਕੜਾ ਸੀ, ਤੇ ਵਜੀਲ ਦੇ ਬਣ ਕਣ ਵੇਖਦਿਆਂ, ਉਹ ਚੁੱਪ ਲਗ
 "ਮੇਰੇ ਮੰਗ ਜੋ ਮੰਗਣਾ ਈ, ਤੇ ਰੋਨੂੰ ਮਿਣ ਜਾਏਗਾ।"
 "ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ," ਵਜੀਲ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੇਰੇ ਕੋਣ ਘਰ ਹਰ ਗੱਲ ਚੰਗੀ-ਚੰਗੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੀ।"

"ਸਹ ਕਹਿ ਰਿਹੇ?" ਅਜਗਰ ਨੇ ਬੇਵਸਵਾਸੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।
 "ਜੇ ਅਤਧਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਆ ਤੇ ਐਥੀ ਰੋਖ ਲੈ।"
 ਤੇ ਉਹ ਚੱਲੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਫਲ ਪਏ।
 ਪਰ ਏਧਰ ਅਜਗਰ ਨੂੰ ਵੱਖ ਭਾਗੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਮਿਥੇ ਤੇ ਢੰਗਿਆਂ ਵਾ ਵਿਚ ਬਹਾ ਲਿਸਿਆ ਤੇ ਉਹ ਵਜੀਲ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਜਾਂ ਇਕ ਢੋਲਾ ਢਲ ਗਿਆ, ਤੇ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਤੇ ਜਾਏਗਾ ਸਾਡੇ ਘੋਲ।"
 ਤੇ ਵਜੀਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਲੀਪਾ* ਤੇ ਬਰਸਰਾਂ ਤੇ ਇਕ ਲਪੁਟ ਲਗ ਪਿਆ।
 ਅਜਗਰ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਟੱਬਣ ਲਈ ਨਿਕਲ ਪਿਆ।

"ਏਨਾ ਚਿਰ ਕਿਉਂ ਲਭ ਰਿਹਾ ਈ?" ਉਹਨੇ ਉਧਰੇ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ।
 "ਵੇਖਦਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਲੀਪਾ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਡਿੱਲ ਲਾਹ ਰਿਹਾ, ਵਜੀਲ ਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।
 "ਫਿੱਲ ਕੀ ਕਰਨੀ ਆ?"
 "ਕੁਝ ਜੱਸੀ ਵਟਣੀ ਦੇ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਰੋਟੀ ਲਈ ਰੋਟੀ ਪੈਰ ਚੱਲੇ ਢਲ ਸਕੀਏ।"
 "ਪੰਜ ਥੰਡੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ? ਇਕੋ ਕਾਫੀ ਹੈ।"

ਤੇ ਅਜਗਰ ਨੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਨੂੰ ਪੇਟੋਂ ਵਜ ਲਿਆ ਤੇ ਧਰੀਕਦਾ-ਧਰੀਕਦਾ ਉਹਨੂੰ ਗੱਡੇ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ।
 "ਜਾਂ ਹੁਣ ਕੁਝ ਲੱਕੜ ਈ ਆ, ਚੰਗੀ ਨੂੰ ਚੁੱਲਣ ਲਈ" ਉਹਨੇ ਵਜੀਲ ਨੂੰ ਅਖਿਆ।
 ਤੇ ਵਜੀਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਹ ਥਰੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਪੇਟ ਖੌਹ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇਕ ਸਿਰਦਰ ਵੱਟੀ ਤੇ ਸੁਟੇ ਛਾਟ ਲਗ ਪਿਆ
 ਅਜਗਰ ਉਹਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਉਧਰੇ ਸਕਣ ਦੀ ਹਦ ਤੇ ਗਈ ਉਹਨੂੰ ਲੱਕੜ ਨਿਕਲ ਪਿਆ।
 "ਏਨਾ ਚਿਰ ਕਿਉਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਈ?" ਉਹਨੇ ਵਜੀਲ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

* ਲੀਪਾ - ਸਫ਼ੀਦੇ ਵਰਗਾ ਇਕ ਰੁਖ—ਸੰਪਾ

"ਮੈਂ ਕੋਈ ਵਾਰ ਥਾਹ ਥਰੂਰ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁਣਾ, ਕੁਟਨ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਘਣੇ ਕਿਹੜੇ ਨੇ"

"ਅਜਾ ਬਾਝਾ ਥਾਹ ਥਰੂਰ ਕੀ ਬਣਨੇ ਨੇ? ਇਕੋ ਕਾਫੀ ਹੈ," ਅਜਗਰ ਨੇ ਅਖਿਆ ਤੇ ਇਕੋ ਮਹੱਲਾ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਘਣਾ ਥਾਹ ਥਰੂਰ ਖੁਟ ਲਿਆ।

ਉਹਨੇ ਚੱਲੇ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਵਜੀਲ ਨੂੰ ਸਦਿਆ, ਕਿ ਆ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਆ।
 "ਲਗ ਪਛੋਂ, ਆਪ ਈ ਆ ਪਿਆ," ਵਜੀਲ ਨੇ ਅਖਿਆ। "ਮੈਂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਆ ਲਾਂਗਾ। ਇਕ ਥੰਗ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੀ ਹੈ—ਇਥੀ ਕੁਰਕੀ।"

ਅਜਗਰ ਨੇ ਚੰਗਾ ਆ ਲਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਬੱਟਣ ਲਗਾ। ਉਹ ਗੱਡੇ 'ਤੇ ਖੌਹ ਵੇਰ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਛੋਟੇ ਹੀ ਵਜੀਲ ਦੇ ਘਰ ਕੋਣ ਪਹੁੰਚ ਪਏ। ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਦੂਰੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਅਖਿਆਂ ਤਰਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਖੂਹੀ ਨਾਲ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਏ:

"ਥਾਪੂ ਆ ਗਿਐ! ਥਾਪੂ ਆ ਗਿਐ!"
 ਪਰ ਅਜਗਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਪਈ ਤੇ ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ
 'ਰੋਏ ਕੀ ਹੋਲਾ ਆ ਕਏ ਨੇ?'
 "ਕੋਖ ਕੇ ਥਕੇ ਖੁਬ ਹੋਏ ਨੇ, ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆ ਰਿਹਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਆਣ ਲਈ। ਥਰੀਂ ਕੁਝ ਲਗੀ ਹੋਈ ਨੇ।"

ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਜਗਰ ਦਾ ਸਰਾਹ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਗੱਡੇ ਤੇ ਛਾਟ ਕਦ ਮਾਰੀ ਤੇ ਡਜ ਨਿਕਲਿਆ। ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਰਾਹ ਨਾ ਭੜਿਆ ਤੇ ਉਹ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਜਾ ਢੁੱਕਿਆ। ਦਲਦਲ ਬੜੀ ਝੁੰਖੀ ਸੀ, ਤੇ ਕੂਖੀ ਸਕੀ ਖੂਹੀ ਉਹ ਥੋਕੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕੱਠ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਅਜਗਰ ਉਧਰੇ ਵਿਚ ਧਜ ਗਿਆ ਤੇ ਕੂਕ ਗਿਆ। ਤੇ ਏਸ ਰੁਝਾ ਉਹਦਾ ਅੰਗ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਿਲੀਪਕਾ

ਫੇਰੀਲੀ ਪਰੀ-ਭਰਾਈ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਚੱਲ ਦੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਤੇ ਉਹਦੀ
ਘਰ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਾਲ-ਭੈਰਾ ਕੋਈ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਚਮੇੜਾ ਯੀ ਇਸ ਕੱਲ
ਦਾ ਦੁਖ ਤੇ ਭੈਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚੇ ਕੱਲ ਕੋਈ
ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਉਹ ਪੰਝਤੇ ਵਿਚ ਪਾਏ ਫੂਟੇ ਦੇ ਸਕੇ ਚਮ-ਚਰ ਤੇ ਭਾਭ-ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕੇ।
ਇਕ ਦਿਨ ਘਰ ਵਾਲਾ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਦੇਖਦੇ ਦੇ ਦਰਖਤ ਤੇ ਇਕ ਮੱਛਾ
ਭਰਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਘਰ ਆਪਣੀ ਫਰੀ ਕੱਲ ਲੈ ਆਇਆ।
'ਐਹ ਏ, ਘਰ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਖਿਆ,' ਇਹਨੂੰ ਫੂਟੇ ਢਿਲਾ ਕਰ
ਫਰੀ ਤੇ ਮੱਛੇ ਨੂੰ ਪੰਝਤੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਫੂਟੇ ਦੇਣ ਲਗ ਪਈ ਤੇ ਫੂਟੇ ਦੋਹਰਾ -
ਦੋਇਆ ਫੇਰ ਲਗ ਪਈ
"ਫੂਟ, ਫੂਟ ਨਿਖਿਆ, ਆਖ ਦੇ ਕਾਲਿਆ, ਪਿਛੇ ਦੇ ਰਿਟਿਆ..."
ਉਹਨੇ ਮੱਛੇ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਫੂਟਾਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅਥਣੇ ਦਿਨ ਫੂਟਾਇਆ, ਤੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ
ਉਹਨੇ ਰਿਟਿਆ ਪੰਝਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਬਾਣ ਲੇਟਿਆ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।
ਫਰੀ ਤੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ ਦਾ ਨਾਂ ਪਿਲੀਪਕਾ
ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲਗ ਪਈ।
ਜਦੋਂ ਪਿਲੀਪਕਾ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ -
"ਬਾਪੂ, ਮੈਨੂੰ ਸੱਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਖਣਾ ਦਿਓ, ਤੇ ਚਾਂਚੀ ਦਾ ਚੱਪੂ। ਮੈਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਜਾਣਾ ਏ।"
ਤੇ ਪਿਛੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸੱਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਖਣਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਚਾਂਚੀ ਦਾ ਚੱਪੂ ਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਲਈ ਉਹਨੂੰ
ਭੀਜ ਦਿੱਤਾ।
ਪਿਲੀਪਕਾ ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਲਗ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਪੂਰੇ-ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਤੇ ਪੂਰੀਆ-
ਪੂਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਸਗੋਂ ਮੁਥੀ, ਮੱਛੀਆਂ ਚੁੱਗੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੂੰਹ ਮਾਰੀ ਜਾਈਆਂ,
ਕਿ ਪਿਲੀਪਕਾ ਘਰ ਕਰ ਵੀ ਨਾ ਜਾਂਦਾ, ਤੇ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਉਹਦੀ ਕੋਈ ਕੋ ਨੇ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਭੀਜ
'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਦੀ

ਪਿਲੀਪਕੇ ਮੇਰੇ ਬਚਕੇ, ਦੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਨੀ ਕਵੇ ਪੂਰੀ ਮੈਂ ਲਿਆਈ ਆ, ਆ ਕਖ ਕੇ ਵੇਖ
ਖਾ।"

ਤੇ ਪਿਲੀਪਕਾ ਕੱਢੇ ਫਲ ਆਉਂਦਾ, ਜਿਹਨੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਉਹਨੇ ਰਿਟੇ ਤਕ ਫੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ
ਕੱਢੇ 'ਤੇ ਸੁਟ ਦੇਂਦਾ, ਤੇ ਅਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਰਿਆਈ ਪੂਰੀ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਭੀਲ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ
ਏਧਰ ਬਾਬਾ-ਯਗਾ, ਪੰਝੀਆਂ ਦਾ ਬੰਗਾ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਪਿਲੀਪਕੇ ਦੀ ਮਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਵੇਂ
ਫੁਲਦੀ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਾਰ ਬੈਠੀ

ਉਹਨੇ ਇਕ ਬੇਰੀ ਤੇ ਇਕ ਖੁੰਡੀ ਫੜੀ, ਭੀਜ 'ਤੇ ਆਈ ਤੇ ਆਖਦਾ ਏਣ ਲਗੀ
"ਪਿਲੀਪਕੇ ਮੇਰੇ ਬਚਕੇ, ਦੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਨੀ ਕਵੇ, ਪੂਰੀ ਮੈਂ ਲਿਆਈ ਆ, ਆ ਕਖ ਕੇ ਵੇਖ
ਖਾ।"

ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੇ ਜਿੱਥਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਮਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਚੱਪੂ ਮਾਰਦਾ ਕੱਢੇ 'ਤੇ ਆ
ਗਿਆ, ਤੇ ਬਾਬਾ-ਯਗਾ ਨੇ ਖੁੰਡੀ ਉਹਦੀ ਬੇਰੀ ਨਾਲ ਆਜਾ ਕਈ ਉਹਨੂੰ ਕੱਢੇ ਤਕ ਪਹਿਰ ਲਿਆਂਦਾ,
ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੂੰ ਭੀਜਿਆ ਤੇ ਕੋਰੀ ਕਿਥ ਖਾ ਲਿਆ।

"ਫਾਹ-ਫਾਹ!" ਉਹ ਕੂਕੀ। "ਹੁਣ ਮੱਛੀਆਂ ਨਹੀਂ ਫੜਦਾ ਰਿਹੇਗਾ!"

ਤੇ ਬੇਰੀ ਨੂੰ ਮੇਵੇ ਉੱਤੇ ਸੁਟ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਾਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲੈ ਗਈ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਘਰ
ਦੀ ਵਾਟ ਲੰਮੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਕੋਰੀ ਗੀ ਬਰ ਨਹੀਂ ਸਾਹ ਕੋਣਾ ਲਈ ਬਹਿ ਗਈ ਤੇ ਸੋ ਗਈ ਤੇ
ਪਿਲੀਪਕਾ ਚੋਰੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਗੱਡ ਆਇਆ, ਉਹਨੂੰ ਕਵੇ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਨਕੇ-ਨਕ ਰਹਿੰਦਾ, ਤੇ
ਵਾਪਸ ਚੋਲ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ।

ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ-ਯਗਾ ਜਾਗੀ, ਉਹਨੇ ਬੇਰੀ ਫੜੀ ਤੇ ਰਾਇ-ਰਾਇ ਤੇ ਉਦੀ-ਉਦੀ ਕਰਦੀ ਘਰ ਲੈ
ਗਈ।

ਉਹਨੇ ਬੇਰੀ ਘਰ ਲੈ ਆਈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ

'ਇਸ ਮੱਛੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਫੁੱਲ ਦੇ'

ਉਹਨੇ ਬੇਰੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਉੱਤੇ ਉੱਠਾਇਆ ਤੇ ਕੀ ਕੀਆ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸਿਲਾ ਹੋਰ ਕੁਝ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੀਜਿਆ।

ਬਾਬਾ-ਯਗਾ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

"ਕੋਨੂੰ ਸੁਆਦ ਕਖਾਵਾਂਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੇਵਲ ਫੁੱਲ ਥਾਣਾ ਦਾ" ਉਹ ਪੂਰੇ ਤੋਰ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਦੀ, ਤੇ ਕਰ
ਕੇ ਵੇਰ ਲੀਲ ਦੇ ਕੱਢੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਪਿਲੀਪਕਾ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਲੱਗੀ,

"ਪਿਲੀਪਕੇ, ਮੇਰੇ ਬਚਕੇ, ਦੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਨੀ ਕਵੇ, ਪੂਰੀ ਮੈਂ ਲਿਆਈ ਆ, ਆ ਕਖ ਕੇ ਵੇਖ
ਖਾ।"

ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਤੇ ਪਰਵਾਜ਼ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ:

"ਤੇਨੂੰ ਮੈਂ ਚੋਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਨਾ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਬਾਬਾ-ਯਗਾ ਏ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤਾਂ
ਫਰੀ ਪਰਲੀ ਏ।"

ਤੇ ਬਾਬੇ ਬਾਬਾ-ਯਗਾ ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਦੀ ਰਹੀ, ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਕੱਲ ਲਿਆਣ ਨਾ ਚਿਹਾ।

'ਕੱਚੀ ਕਲ ਨਹੀਂ,' 'ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ,' 'ਮੈਂ ਅਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਸਭ ਠਾਂਗੀ।'
 ਤੇ ਉਹ ਕੱਚੀ-ਕੱਚੀ ਕੁਹਾਰ ਕੱਲ ਗਈ।
 'ਕੁਹਾਰਾ, ਕੁਹਾਰਾ ਮੇਰੀ ਜੰਗ ਤੋੜ ਬਣਾ ਦੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦੇ,' ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।
 'ਕੱਚਾ,' 'ਕੁਹਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ 'ਯਕਾ ਮੇਰੇ ਵਧਾਣ ਉਤੇ ਰਖ ਦੇ ਸੁ।'
 ਤੇ ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਨੇ ਅਪਣੀ ਲੰਮੀ ਜੰਗ ਬਾਹਰ ਕੱਚੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਵਧਾਣ ਉਤੇ ਰਖ ਦਿਤਾ, ਤੇ
 ਕੁਹਾਰ ਨੇ ਅਪਣਾ ਹੱਥ ਫੜਿਆ ਤੇ ਕੀੜਾ ਉੱਚੇ ਤਕ ਕੁਟਾਇਆ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕੱਚੀ ਪੜ੍ਹਾਈ
 ਨਾ ਹੋ ਗਈ।
 ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਘੋੜ ਨੂੰ ਚੱਲੀ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਰੀਕ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੂੰ
 ਸੁਣਿਆ।
 'ਪਿਲੀਪਕੇ ਮੇਰੇ ਬਰਛੇ ਦੇ ਏ ਪਹਿਰ ਨੀ ਹੋ ਗਏ, ਪੁਜੀ ਮੈ ਰਿਮਾਈ ਆਂ, ਆ ਆ ਕੇ ਆਖ
 ਆ।'
 ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਤੇ ਸਿੱਕਿਆ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਬੁਝਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਚੱਪੁ
 ਮਾਰਦਾ-ਮਾਰਦਾ ਕੱਚੇ ਕਲ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਬਾਪਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਅਪਣੀ
 ਬੀਰੀ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ।
 'ਫੁਟ ਮੈਨੂੰ ਕੇਵਲੂਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਣ ਠਗਾ ਨੂੰ।' ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਫੁੱਲੇ ਨਾ ਸਮਝਿਆ, ਬਾਬਾ-ਯਕਾ
 ਕੁਝ ਹੋ ਸਥਾ ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਕਿਆ ਘਰ ਠੀ ਕਰੀ। ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਬੀਰੀ ਵਿਚੋਂ
 ਉਠਾਇਆ ਤੇ ਅਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।
 'ਇਹ ਈ ਉਹ, ਹੋਰਕਾਚ। ਕੱਚੀ ਬਾਲ ਤੇ ਫੋਟੀ ਲਈ ਫੁੱਲ ਕੈ ਸੁ।'
 ਤੇ ਉਹ ਕਹਿ ਉਹ ਬਾਹਰ ਗਈ ਗਈ।
 ਤੇ ਉਹਦੀ ਧੀ ਨੇ ਕੱਚੀ ਬਾਲੀ, ਤੇ ਇਕ ਬੋਲਦਾ ਕੱਚਿਆ, ਤੇ ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ।
 'ਬੋਲਦੇ 'ਤੇ ਲੱਟ ਲਾ, ਮੈ ਤੇਨੂੰ ਕੱਚੀ 'ਚ ਪਾਏ।'
 ਤੇ ਪਿਲੀਪਕਾ ਲੱਟਾਂ ਉਤੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਕਰ ਬੋਲਦੇ ਉਤੇ ਲੱਟ ਗਿਆ।
 'ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ।' ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਦੀ ਧੀ ਕਿੰਝਾਈ। 'ਤੇ ਤੂੰ ਲੱਟਾਂ ਕਿੰਨੇ ਉਪਰ ਕੱਚੀ ਕੱਚੀਆਂ,
 ਮੈ ਤੇਨੂੰ ਕੱਚੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਾਂਗੀ।'
 ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੇ ਲੱਟਾਂ ਹੇਠਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਤੇ ਕੱਚੇ ਲਾਕਾ ਦਿਤੀਆਂ।
 'ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ।' ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਦੀ ਧੀ ਰੋਹ ਲਿਆਈ।
 'ਜਾਂ ਕੱਚੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ?' ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਮੈਨੂੰ ਧਰ ਕੇ ਵਿਖਾ।'
 'ਕਿੰਨਾ ਕੇਵਲੂਕ ਤੇ ਤੂੰ ਕੀ।' ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਦੀ ਧੀ ਕੂਕੀ। 'ਇੰਨੇ ਲੱਟੀਏ, ਰੇਬ।'
 ਤੇ ਉਹ ਬੋਲਦੇ ਉਤੇ ਲੱਟ ਗਈ। ਤੇ ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੇ ਬੋਲਦੇ ਨੂੰ ਕੁੱਝਣ ਦੀ ਕੀੜੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ
 ਕਲਦੀ ਕੱਚੀ ਵਿਚ ਰਾਖ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਕੱਚੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਦੀ
 ਮੁੰਗੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਧੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੁੱਝ ਸਕੇ।
 ਉਹ ਕੁੰਗੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਾ ਤੇ ਕੀ ਕੇਖਦਾ ਏ! ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਉਹਦੇ ਕਲ ਦੁਹੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪਿਲੀਪਸਾ ਫਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਇਕ ਉਚੇ ਤੇ ਸੰਘਣੇ ਦਰਖਤ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ
ਟਾਹਣੀਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਰਿਖਾ।

ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਵੱਲੀ ਵਿਚ ਵਲੀ, ਉਹਨੇ ਸੁੱਘਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਫੁੱਲ ਤੇਰੇ ਮਾਸ ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਆਈ।
ਉਹਨੇ ਵੱਜੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਭੱਠੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਚੱਤਰ ਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਿਹਾੜੇ ਵਿਚ ਸੁਟ
ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਹ ਬੋਲਿਆ, ਉਹਨਾ ਉਤੇ ਲੋਟਣੀਆਂ ਲੈਣ ਲਗੀ

“ਇਹਨਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਝਿਕ-ਝਿਕ ਪਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਫੋਟਣੀਆਂ ਲਾਂ, ਮੈਂ ਮਾਸ
ਪਿਲੀਪਸੇ ਖਾ ਖਾਂ ਲਿਆ, ਲਗੂ ਯਸ ਦਾ ਮੈਂ ਪੀ ਜਾਂ ਲਿਆ”

ਤੇ ਪਿਲੀਪਸੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਓਥੋਂ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ

“ਇਹਨਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ‘ਤੇ ਪਈ ਫਿਰ-ਫਿਰ ਪੈ, ਇਹਨਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ‘ਤੇ ਪਈ ਲੋਟਣੀਆਂ ਲੈ, ਤੂੰ ਮਾਸ ਯੀ
ਆਪਣੀ ਦਾ ਖਾ ਜਾਂ ਲਿਆ, ਤੇ ਲਗੂ ਯੀ ਆਪਣੀ ਦਾ ਪੀ ਜਾਂ ਲਿਆ।”

ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਕੰਠ ਕਾਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ
ਦਰਖਤ ਵਲ ਭੱਜੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਏਥੇ ਨਾਲ ਟੁੱਕਣ ਲਗ ਪਈ ਉਹ ਫੁਕਦੀ ਗਈ, ਫੁਕਦੀ
ਗਈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਦੇ ਦੰਦ ਟੁਟ ਗਏ, ਪਰ ਦਰਖਤ ਓਥੇ ਦਾ ਓਥੇ ਖੜਾ ਰਿਹਾ ਉਹਦੇ ਪੱਕੇ ਦਾ ਪੱਕਾ
ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ।

ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਭੱਜੀ-ਭੱਜੀ ਲੁਹਾਰ ਕੋਲ ਗਈ।

“ਕੁਹਾੜਾ, ਕੁਹਾੜਾ,” ਉਹ ਕੂਕੀ, “ਮੈਨੂੰ ਫੈਰਾਦ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ ਬਦਾ ਦੇ! ਜੇ ਤੂੰ ਨਾ ਖਤਾ ਕੇ
ਤਤਾ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਥੱਗੇ ਖਾ ਜਾਵਾਂਗੀ।”

ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕੋਲਾਦ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ ਬਦਾ ਦਿਤਾ

ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਉਹ ਨੈ ਕੇ ਦਰਖਤ ਵਲ ਭੱਜੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਵੱਢਣ ਲਗੀ

ਪਿਲੀਪਸੇ ਨੇ ਆਖਿਆ

“ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭੇ, ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਲੱਭੇ!”

ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਬੋਲੀ

“ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭੇ, ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਲੱਭੇ!”

ਪਿਲੀਪਸੇ ਨੇ ਫੇਰ ਆਖਿਆ

“ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭੇ, ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਲੱਭੇ!”

ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਚਾਟਾਫਕ ਯੀ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਵੱਜਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਧਾਹ ਨੂੰ ਢੰਢੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਖੁੰਝਾ
ਹ ਗਿਆ।

ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਕੁੱਝੇ ਨਾਲ ਹਾਗਰੀ ਉਹਨੇ ਕੁਹਾੜਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਤੇਰ ਕਰਾਣ ਲਈ ਫੇਰ
ਲੁਹਾਰ ਕੋਲ ਜਾ ਪੁੱਜੀ।

ਪਿਲੀਪਸੇ ਨੇ ਕੋਖਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਚਿਸਿਆ, ਦਰਖਤ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨਿਰਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ।

ਬਾਬਾ-ਯਕਾ ਨੇ ਹਕਰੀਬਨ ਉਹਨੂੰ ਕੱਟ ਜੀ ਲਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਇਸ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿ ਵਲਤ ਹੱਥੋਂ ਨਿਥਲ
ਜਾਏ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਲਈ ਛੋਰੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪੈਣ ਲੱਗਾ।

ਮੇਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਡੇ ਠੀ। ਈ ਇਕ ਝਾਰ ਉਥਲੀ ਹੋਈ ਲੱਖੀ
 "ਹੱਸੇ ਹੱਸੇ, ਹੋਲੀ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਇਕ-ਇਕ ਖੰਭ ਸੁਟਦੇ ਜਾਉ," ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼
 ਚਿਕੀ। "ਕੋਲ ਮਾਪਿਆਂ ਉੱਡ ਪਹੁੰਚਾਂ, ਮੇ ਨਾਲ ਨੁਹਾਡੇ, ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਕੰਡਾ, ਉਹਦਾ ਥੁਕਾਵਾਂ ਜਿਲਾ ਮੇ
 ਓਥੇ।"

ਹੱਸਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਲਈ ਇਕ-ਇਕ ਖੰਭ ਸੁਟ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਖੰਭੇ ਨਾਲ ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੇ ਅਪਣੇ
 ਲਈ ਅੱਧਾ ਪਰ ਥਣਾ ਲਿਆ।

ਥੇਰ ਹੱਸਾਂ ਦੀ ਦੁਸਰੀ ਝਾਰ ਉਥਲੀ ਆਈ। ਤੇ ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਚਿਕੀ ਤੇ ਕਿਹਾ
 "ਹੱਸੇ, ਹੱਸੇ, ਹੋਲੀ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ, ਇਕ-ਇਕ ਖੰਭ ਸੁਟਦੇ ਜਾਉ। ਕੋਲ ਮਾਪਿਆਂ ਉੱਡ ਪਹੁੰਚਾਂ, ਮੇ
 ਨਾਲ ਨੁਹਾਡੇ, ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਕੰਡਾ ਉਹਦਾ ਥੁਕਾਵਾਂ ਜਿਲਾ ਮੇ ਓਥੇ।"

ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਝਾਰ ਨੇ ਕੀ ਉਹਦੇ ਲਈ ਇਕ-ਇਕ ਖੰਭ ਸੁਟ ਦਿਤਾ
 ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਤੀਜੀ ਤੇ ਚੌਥੀ ਝਾਰ ਆਈ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੱਸ ਪਿਲੀਪਕੇ ਲਈ ਇਕ-ਇਕ ਖੰਭ
 ਸੁਟਦੇ ਗਏ।

ਪਿਲੀਪਕੇ ਨੇ ਅਪਣੇ ਲਈ ਦੋ ਪਰ ਥਣਾ ਲਏ ਤੇ ਹੱਸਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋ-ਪਿਛੋ ਉੱਡ ਪਿਆ।

ਮੇਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ-ਪਤਾ ਕੁਹਾਰ ਕਣੇ ਕੰਜੀ-ਭੰਜੀ ਆਈ, ਤੇ ਉਹ ਦਸਮਤਰ ਨੂੰ ਫੇਰ ਵੱਖਣ
 ਲਗ ਪਈ। ਉਹਨੂੰ ਦੇਖੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਟਕ, ਮਾਏ ਕਿ ਡੇਡੇ ਉਡਣ ਲਗ ਪਏ।

ਉਹ ਕਾਬਲੀ ਭਈ, ਕਾਬਲੀ ਗਈ ਤੇ ਦਰਮਤਰ ਸਾ-ਫ-ਫ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਆ ਪਿਆ, ਤੇ
 ਉਹ ਮਰ ਗਈ।

ਤੇ ਪਿਲੀਪਕਾ ਹੱਸਾਂ ਨਾਲ ਉਡਦਾ-ਉਡਦਾ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸਦੇ ਉਹਦੇ ਮਾਂ ਪਿਓ ਨੇ ਉਹਨੂੰ
 ਵੱਖਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਸ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮੇਜ਼ ਦੁਆਲੇ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ
 ਰਕੂ-ਕਰੂ ਦੇ ਪਕਵਾਣ ਖਵਾਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਤੇ ਹੱਸਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਜਗੀ ਤੇ ਬਰਾਬ ਇਕੀ ਤੇ ਇਸ ਰਕੂ ਮੁੰਛੀ ਇਹ ਕਾਬਲੀ ਲੰਮੀ-ਲੰਮੀ।

ਬੰਦਾ ਕੱਕਰ ਤੇ ਜਵਾਨ ਕੱਕਰ

ਲਿਖੁਆਈ ਪਾਠੀ-ਕਾਦਾਈ

ਇਕ ਕਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਬਾਪੂ ਕੱਕਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਸੀ— ਜਵਾਨ
 ਕੱਕਰ। ਤੇ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਦੇਡਾ ਫੀਰੀਫੀਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੱਸਣ ਲਈ ਨਾਨਕ ਨਹੀਂ ਲਭ ਸਕਦੇ। ਉਹਦੀਆਂ
 ਕੱਕਾਂ ਸੁਣ ਇਹ ਮਿਆਲ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਕਕਰ ਤੇ ਕੱਕਰ ਉਹ ਹੈ, ਉਹਾ ਤਰਕਾ ਤੇ ਦਰਰ
 ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਠਕਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਵਾਨ ਕੱਕਰ ਇਕ ਹੀ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਪਿਓ ਮੇਰਾ ਬੁੱਢਾ ਹੈ ਜਿਲੇ, ਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਮੇ ਜਵਾਨ
 ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਕਰਕਰ, ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖ ਮੈ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਹੋ ਚੰਗੀ ਰਕੂ ਕਰ ਸਕਦਾਂ। ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕੁਝ
 ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਮੇਨੂੰ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੇ ਖੁੱਭ ਠਪ ਸਕਦਾ!"

ਤੇ ਜਵਾਨ ਕੱਕਰ ਯਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਪਿਆ। ਉਹ ਉਡਦਾ-ਉਡਦਾ
 ਇਕ ਸਰਕ 'ਤੇ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਇਕ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਬੰਦੇ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ
 ਸੀ। ਪੰਝੀ ਅਕੇ ਇਕ ਸੁਹਣਾ ਤੇ ਮੱਟ-ਤਾਚਾ ਬੰਗਾ ਜੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਆਪ ਉੱਚਾ-ਲੰਮਾ
 ਤੇ ਮੋਟਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਜੱਗ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਕੋਟ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਡਾਬੀਏ ਨਾਲ
 ਕੱਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਜਵਾਨ ਕੱਕਰ ਨੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਧਲ ਭਰਿਆ ਤੇ ਚਲ ਪਿਆ।

"ਕੂ!" ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। "ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਫੀ ਕੱਕਾਂ ਨਾਲ ਕਸ ਲੈ, ਹੋਰਾ
 ਬਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਲਗਾ। ਬੁਢਾ, ਮੇਰਾ ਬਾਪੂ, ਬੰਦੇ ਦ ਡੇਡੇ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਮੈ ਸਿਰ
 ਸਰਨਾ ਤੇਨੂੰ ਹੱਥੀਆਂ ਤਕ ਠਾਥ ਦਿਆਂਗਾ। ਨਹਿਰ ਜਾ ਕੂ! ਨਾ ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਭਾਏ ਕੋਟ ਨੇ ਕੁਝ ਬਣਾ
 ਸਕਦੇ ਨਾ ਭੇਰੇ ਕਾਬਲੀਏ ਤੇ।"

ਤੇ ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਉਹ ਕੇ ਸਾਗੀਰਦਾਰ ਫੌਲ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਚਿਖ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਗਲੀਚੇ ਹੇਠ ਬੈਥਾ, ਉਹਦੀਆਂ ਸਾਹਦਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀਕ ਛੋਪਨੇ ਹੀ ਉਹਦੇ ਕਲਮੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼, ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਕ ਨੂੰ ਚੁੰਝ।

ਤੇ ਇਹ ਵੇਖ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੇ ਕੰਕਰਾਨ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਭਾਂਡਾ ਮਾਰ।

"ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਣੈ ਯਮ ਕੇ ਕੇ।" ਉਹ ਕੂਕਿਆ।

ਤੇ ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹਾ ਪਿਛੇ ਪੈਦਾ ਹਿਆ। ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਨਕ ਨੂੰ ਭੇਨਾ ਚੁੰਝਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੀੜ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਹਥ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਟਾਹ ਲਿਤੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਪੀ-ਸਪੀ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਤੋਂ ਚਿਰ ਹੁੰਦਾ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਕਲਮਠਾਉਂਦਾ, ਤੇ ਪਾਏ ਨਾਲ ਉਹ ਠਕੁ-ਠਕੁ ਕਰਨ ਤੇ ਸੁੰਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।

"ਹੋਥ ਟੋਥ ਖੜ੍ਹਾ।" ਉਹਨੇ ਚਿਠਕ ਕੇ ਕੰਕਰਾਨ ਨੂੰ ਆਦਾਜ਼ ਦਿਤੀ। "ਹੋਰ ਤੇਜ਼

ਪਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੇ ਉਹਨੇ ਕੂਕਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਕੰਛੇ ਬੰਦਿਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਰ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਆਪ-ਮੋਦੀ ਹਾਥਰ ਚਿਰ ਬੀਥੀ ਚਿਠੇ ਕਾਧਰ ਕਢਿਆ ਗਿਆ।

ਭਾਂ ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਉਹਦੇ-ਉਹਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਬੂਢੇ ਕੰਕਰ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਤੇ ਡਰਾਂ ਤੇ ਸੋਧੀਆਂ ਸਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।

"ਕੋਥ ਮੇਰੇ ਟਲ ਨਾਧੂ।" ਉਹ ਕੂਕਿਆ। "ਕੋਥ ਮੇਰੇ ਵਨ! ਮੇਰੇ 'ਚ ਕਣਾ ਕੋਰ ਦੀ! ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣ ਲਗਾ। ਕੋਥ ਸਦੀ, ਮੈਂ ਕਿੱਤੇ ਉਥੇ-ਲਮੇ, ਮੇਰੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੂੰ ਯਮ ਯਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਤੇ ਕਿੱਤੇ ਨਿੱਕੇ ਕੋਰ ਹੋਣਾ ਮੈਂ ਗੋਬ ਕਰਿਆ ਸਾਂ ਤੇਥੇ ਇੰਜ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣ! ਤੇਥੇ ਏਥੇ ਥਥੇ ਤੇ ਰਕੜੇ ਚੁੰਝੇ ਵਾਲਾ ਖੋਦਾ ਯਮ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ!"

ਬੂਢਾ ਕੰਕਰ ਮੁਸਕਰਾਇਆ।

"ਸੋਧੀਓਹਿਆ!" ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। "ਏਡੀ ਕਾਹਲ ਨਾ ਕਰ ਆਪਣੇ ਜੋਥ ਤੇ ਪਿੰਮਰ ਦੀਆਂ ਡਰਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ। ਟੀਕ ਦੇ, ਤੂੰ ਓਸ ਮੋਟੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੂੰ ਯਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਰਮ ਬੰਦ ਹੋਣ ਵਲ ਗਿਉਂ। ਪਰ ਇਹ ਤੂੰ ਕੋਈ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਲਈ। ਓਧਰ ਵੇਖ ਪਾਏ-ਪੁਰਾਣੇ ਕੋਰ ਵਾਲਾ ਮਾਯੇ ਜਿਹਾ ਉਹ ਜਟ ਥੇਖਿਆ ਦੀ, ਮਾਤਰੂ ਜਿਥੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਕੜਿਆ ਜਾਂਦੀ।"

"ਆਗਓਂ ਕੋਥੀਓ।"

"ਕੀਕ, ਉਹ ਖੰਭਾਂ ਕੰਕਰ ਡਰਕ 'ਚ ਜਾ ਰਿਹੀ ਕੀਸਿ ਕਰ ਆ ਉਹਨੂੰ ਯਮ ਕਰਨ ਦੀ। ਜੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਉਂ, ਤਾਂ ਪੈ ਮੰਨ ਜਾਂਕਾ, ਸਭੋਂ ਤੂੰ ਆਖੇਗਾ ਕਿ, 'ਤੂੰ ਸਭੋਂ ਚੋਰ ਵਾਲਾ' ਏ।"

"ਕਾਹ! ਕਾਲ ਕਲ ਦਿਤੀ ਆ।" ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਚਿਖਿਆ। "ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਪਲ 'ਚ ਕਲ ਕਰਕੇ ਰਖ ਦਿਆਂਗਾ।"

ਤੇ ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਉਹਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਉਹਿਆ ਤੇ ਜਟ ਨੂੰ ਜਾ ਕਲਨ ਲਈ ਉੱਭ ਪਿਆ। ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਜਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਟੁਟ ਪਿਆ ਪਿਛੇ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਉਹ

ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਕਲੀ ਇਕ ਪਾਸਿਉਂ ਉਹ ਕੇ ਪੈਦਾ ਤੇ ਕਦੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਉਂ, ਪਰ ਜਟ ਘੋੜਾ ਜਿੰਨੀ ਗਿਆ ਤੇ ਉੱਕਾ ਤਾ ਅਟਕਿਆ ਭੇਰ ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਉਹਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁੰਝਣ ਲਗਾ, ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਸਭੋਂਜ ਵਿਚੋਂ ਕੁਦ ਖੜੋਤਾ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭੱਜਣ ਲਗ ਪਿਆ।

"ਓਹਿਰ ਜਾ' ਤੂੰ।" ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਨੇ ਜਿੱਥਿਆ। "ਤੇਨੂੰ ਜੱਫਲ 'ਚ ਕਮ ਕਰਾਂਗਾ।"

ਜਦੋਂ ਜੱਫਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਕੁਹਾੜਾ ਕਢਿਆ ਤੇ ਫੌਲੀ ਤੇ ਬਰਥ ਦੇ ਦਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਜ ਵੱਢਣ ਲਗਾ ਕਿ ਚੋਹਾ ਪਾਸੇ ਛੱਡੀ ਉਭਣ ਲਗੇ।

ਤੇ ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚੋਨ ਨਾ ਲੈਣ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਹੱਥੀ ਤੇ ਡੰਡਾ ਤੇ ਵਜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਲਮੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਿਆ...

ਪਰ ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਜਿੰਨਾ ਖੜ੍ਹਦਾ ਭੇਰ ਜਟ ਨੂੰ ਯਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਂਦਾ, ਉਨੇ ਬਹੁਤੇ ਜੋਥ ਨਾਲ ਹੀ ਜਟ ਕੁਹਾੜੇ ਨੂੰ ਖੁਆ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਉਨੇ ਬਹੁਤੇ ਹੀ ਉਹ ਦਰਮਿਆਂ ਵਲ ਪਰਦਾ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ, ਉਹਨੂੰ ਏਨੀ ਗਲੀ ਕੰਛਣ ਲਗ ਪਈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਨੇ ਦੀ ਨਾਧ ਛੱਡੀ।

ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਓਨਾ ਚਿਰ ਜਟ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਆ ਰਿਹਾ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਉਕਾ ਬਕ-ਟੁਟ ਨਾ ਢਿਆ।

"ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ," ਉਹ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। "ਹਰਾ ਤੇਨੂੰ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਈ ਹੋਂ। ਜਦੋਂ ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਹੱਥੀਆਂ ਡਕ ਨਾਧ ਏਥੇ ਏਥੇ ਮੈਂ।"

ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਸਲੋਜ ਕਲ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਜਟ ਦੇ ਦਸਤਾਨੇ ਵੇਖ ਗੱਥ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵੜਿਆ ਉਹ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਦਿਲ ਹੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਹੌਸਣ ਠਹਾ।

"ਕੇਖਲ, ਜਟ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਏ। ਏਨਾ ਅਕੜਾ ਦਿਤੋ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਅੰਦਰ ਉਹਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਾਸੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ!"

ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਜਟ ਦੇ ਦਸਤਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜਟ ਏਕੜਾ ਵਢਦਾ ਰਿਹਾ। ਲਗਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਥੀਜ਼ ਓ ਖਿਆਲ ਡਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਉਨਾ ਚਿਰ ਵਢਦਾ ਗਿਆ, ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ ਤਕ ਉਹਨੇ ਪੂਰੇ ਗੱਥ ਜਿੰਨਾ ਛਾਦਾ ਤਿਆਰ ਨਾ ਕਰ ਲਿਆ।

"ਹੁਟ," ਜਟ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਘਰ ਜਾ ਸਕਨਾਂ ਮੈਂ।"

ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਨੇ ਭਥੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨ ਲਗਾ, ਪਰ ਉਹ ਪੰਥਰ ਵਾਂਗ ਸਖਰ ਤੇ ਆਕਲੇ ਹੋਏ ਸਨ।

"ਕੱਛਾ, ਤੇ ਹੁਟ ਕੀ ਕਰੇਗਾ?" ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਉਹਦੀਆਂ ਜੋਥਦ ਲਗ।

ਪਰ ਜਟ ਨੇ ਇਹ ਢੇਖ ਕਿ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਦਸਤਾਨੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪੈ ਰਹੇ ਆਪਣਾ ਕੁਹਾੜਾ ਵੜਿਆ ਤੇ ਦਸਤਾਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਇਕਸਾਰ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗਾ।

ਜਟ ਕੁਹਾੜੇ ਨਾਲ ਦਸਤਾਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਫੂਏ-ਫੂਏ ਕਰਦਾ ਗਿਆ।

ਤੇ ਜਟ ਨੇ ਜਵਾਨ ਕੰਕਰ ਨੂੰ ਏਡਾ ਸਖਰ ਕੁਹਾੜਾ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਉਹ, ਆਪ-ਮੋਦਿਆਂ ਤੇ, ਜਟ ਤੋਂ ਭਜ ਨਿਕਲਿਆ।

ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਚਿਕਰਾ, ਜਦ ਛੱਕੜ ਲੈ ਖੜ ਖੜ ਨੂੰ ਰੋ ਪਿਆ। ਤੇ ਜਗਨ ਛੱਕੜ
 ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦਾ, ਪੈਰ ਘਸੀਸਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਵਲ ਚਲ ਪਿਆ
 ਖੁੰਢੇ ਕੱਕਰ ਨੇ ਜਵਾਨ ਛੱਕੜ ਨੂੰ ਰਕਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਧਾੜ ਨਿਕਣ ਗਿਆ।
 “ਕੀ ਹੋਇਆ ਲੀ, ਪੁਤਰਾ,” ਉਹਨੇ ਪੁਛਿਆ, “ਦਿੱਸ ਪੈਰ ਕਿਉਂ ਘਸੀਸਦਾ ਆ ਰਿਹਾ?”
 “ਜਦ ਨੂੰ ਯਕ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਖਿਣਕੁਣ ਬੁਰ ਹੋ ਗਿਆ।”
 “ਤੇ ਏਡੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ?”
 “ਕੌਣ ਤਾ ਕਰਦਾ, ਜੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ! ਜਦ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਪਿੱਛ ਚੜ੍ਹੀ ਦੇ ਉਹਦੇ ਹਾਠ
 ਮੇਰੇ ਪਾਸੇ ਪੀੜਾ ਸਭ ਕਰੇ ਨੇ।”
 “ਕੌਣ ਪੁਤਰਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਸਫਲ ਸਿਲ। ਕਿਹੜਾ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਰੀਜ਼ਾ ਬਦਲਾ ਤਾ ਸੀਰਾ ਤੇ,
 ਪਰ ਜਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਰਾ ਸਕਦਾ। ਤੇ ਵਿਹ ਘੜ ਕਰੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ!”

ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਘੋੜਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾ
 ਦਿਤਾ ਗਿਆ
 ਫਰਕੀਸ਼ਨ ਪਕੀ-ਕਹਾਈ

ਪੁਰਾਣੇ ਝਮਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਗ਼ਲਮ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਗ਼ਲਮਾਂ ਦਾ ਕਈ
 ਵੀ ਇਹਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਚਿਨਾ ਕਿਰ ਕੰਮ ਕਰਵਾਈ ਕਾਂਦਾ, ਜਿੰਨਾ ਖਿਰ ਉਹ
 ਅਪ-ਮੰਦੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਦਿਨ-ਦਿਹਾਦ ਨੂੰ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਅਧਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇਵਾ
 ਇਕ ਦਿਨ ਸਬੇਰੇ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਡਾ ਫਿਰਾਰ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝੋਂ ਨੇਕਾਂ ਹੋ ਆਪਣਾ ਕੀਮ-ਕਾਜ ਡਰਿਆ
 ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਇਆ ਦੀ ਬਹਾਈ ਕਈ ਬੰਨੇ ਨੂੰ ਘਟਿਆ।
 ਏਹਰ ਕਾਮੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕਹਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਏਨੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ
 ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਖੜੋਤਾ ਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ।
 ਉਹਨਾਂ ਕੰਮ ਬੁਝੂ ਹੀ ਕੀਰਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਇਕ ਸੱਟੀ ਫੜੀ ਕੋਠੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਅੱ
 ਦਮਿਆ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਮੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਿੰਨੇ ਖੜੇ, ਤੇ ਉਹ ਸੱਟੀ ਉਕਰਦਾ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਟੁਟ
 ਪਿਆ, ਤਰਾਕੇ ਦੇਣ ਲਗਾ ਤੇ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢਣ ਲਗਾ।
 “ਠਕੋਠੀਉ!” ਉਹ ਘੜਿਆ। “ਜਿੰਨਾ ਰਿਹਾ ਜਾਈ ਰਾਈ ਰਾਧ ਨਾ ਖੜੇ ਕੋਠੇ ‘ਚੋ ਬਾਦਰ
 ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਧਰ ਸਕਦੇ ਰਸੀ!”
 ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਕਾਫ਼ੇ ਨਾਲ ਜੱਟ ਕਈ ਇਕ ਘੋਰਾ ਮੰਗਿਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਕੰਮ ਛੇਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਜਾ ਸਕੇ।
 “ਕੀ ਰਿਹਾ ਜੇ!?” ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਘੜਿਆ। “ਘੋੜਾ ਇਥੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ?... ਜੇ ਢੇਰ ਜਿੰਨੇ ਤੇ
 ਇਥੋਂ ਜਿਹੀ ਗ਼ਿਰ ਦਾ ਨਾ ਡਿਆ, ਤਾਂ ਕੀ ਆਪਣੇ ਖ਼ਾਲੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ਼ ਟੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਲਾਗੀ ਦੀ
 ਜੱਖੀ ਨੱਪ ਡਡਟੀ ਏ! ਘੋੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਗੇ ਕੋਠੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣ ਲਗਾ! ਘੋੜੇ ਨੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨੇ। ਕੰਮ
 ਤੁਸੀਂ ਆਪੋ ਕੀ ਨਿਕੇਲ ਸਕਦੇ ਹੋ।”

ਹੈ ਚੰਗਾ ਸ਼ਿਖ ਪਾਤ੍ਰ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੇ ਗਹਾਈ ਵਾਲੇ ਕੰਮੇ ਵਿਚ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਗੱਲੀ ਇਸ ਲਈ
ਕਿ ਘੋਟਾ ਫੱਕਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਅਜੇ ਉਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਕੰਨੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ

"ਉਛੇ ਤੇਰੀ! ਨਹਿਰ! ਉਛੇ ਤੇਰੇ!..."

ਫੇਰ ਇਕ ਘੰਟੇ ਨੇ ਹਿਣ-ਹਿਣ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਕ ਲਗਾਮ ਛਟਕੀ। ਸਾਡਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਪਿਆ ਸੀ,
ਕਿਸੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਜੋਦਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹੋਣ ਜੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਕਾ?

ਢਾਟਾਬਕ ਹੀ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਿਰਧ ਆਦਮੀ ਨੇ ਪੈਰ ਪਰਿਆ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ
ਦਾ ਸੀ ਉਹਦੀ ਲੰਮੀ ਚਿੱਟੀ ਵਾਲ਼ੀ ਸੀ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ। ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ, ਠਗਾਅ
ਤੇ ਪੰਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਠਿਆਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਇਕ ਤਕਤਾ ਕੁਮੇਲ ਘੋੜਾ ਸੀ।

ਬਿਰਧ ਆਦਮੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਿਆਂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ

ਮੇਰੇ ਲਛੇ ਖੰਡਾ। ਫਲੈਂ ਅਗੇ ਕੇ ਲਛੇ ਤੇ ਸਖਤ ਤੇ ਸਖਤ ਕੰਮ ਲਈ ਵਰਤੇ ਸੁ। ਸਦੇ
ਜੰਗਲ 'ਚ ਜਾਓ, ਲੰਕਤ ਗਏ' ਤੇ ਢੇਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਗੋਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦਰਖਤ ਵੱਖ ਲਏ ਉਹਦੀ
ਲੈਸੀ ਨਾਲ ਘੱਲੇ ਨੂੰ ਖੰਨ੍ਹ ਦਿਓ ਤੇ ਟਾਹਣਿਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮੇਰ ਦਰਖਤ ਨੂੰ
ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੇ ਘਰ ਧਰੀਕ ਬਿਆਦ ਦਿਓ ਸੁ ਜਾਂ ਅਛੇ ਤੇ ਕੰਮ ਤੇ ਨਾਂਹ ਕਰੋ, ਤੇ ਬੇ-ਤਰਜੀ ਨਾਲ
ਛਾਟੇ ਮਾਰੋ ਸੁ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨਾ ਛਾਟੇ ਕਿਉਂ ਵਲਦੇ ਹੋ! ਪਾਜਿਆ 'ਤੇ ਮਾਰੋ ਸੁ ਤੇ ਪਿਲ 'ਤੇ ਮਾਰੋ
ਸੁ ਪਰ ਬਿਆਨ ਰਖਣਾ ਸਿਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਛੁਹਣਾ 'ਤੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਕਤ ਨਾ ਦੇਣਾ ਸੁ। ਜਦੋਂ ਸਾਜੀ
ਤਰੇਫੇ 'ਚ ਇਹਨੂੰ ਦਿਖਦੀ ਪਰਲੀ ਵਲ ਨਿਜਾਓ, ਤਾਂ ਵਧਰੀਆਂ ਨਾਲ ਉਤੇ ਛਤ ਤੇ ਲਮਕਾ ਦਿਓ
ਸੁ। ਇਨ ਦੇ ਕੰਮ ਪਿਛੇ ਰਾਤ ਰਾਤ ਲਮਕੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਸੁ। ਵਜ਼ੀਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁ ਦਿਹਦਾ।"

ਇਹ ਲੜਕਾ ਕਹਿ ਬਿਰਧ ਆਦਮੀ ਅਲੰਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਖੰਡੇ ਨੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹਿਣ-ਹਿਣ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਲਹਿਜਾ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼
ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਨਾਲ ਏਨਾ ਗਲਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਉਛੇ ਲਿਆ, ਉਹ ਘੜਾ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੀ।

"ਇਹ ਆਪ ਗਰਜ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਹੋਵਦਾ, ਭੂਵਾ ਬਾਪੂ ਪੋਰਕੋਨ ਹੋਣੀ, ਜਿਹੜਾ ਇਹਨੂੰ ਥੇਥੇ
ਠਿਆਇਓ!" ਉਹਨਾਂ ਅਖਿਆ। "ਤੇ ਪੋਰਕੋਨ ਦਾ ਕੁਝਮ ਮੰਨਣਾ ਈ ਪਰੇਛਾ ਘੱਲੇ ਨਾਲ ਜੋ ਦੁਝ
ਕਰਨ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਕਿਏ, ਉਹ ਅਜੀ ਕਰਾਂਗੇ।"

ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੁਮੇਰ ਨੂੰ ਛਲ੍ਹੇ ਅਛੇ ਜੋ ਲਿਆ ਤੇ ਇਕਦਮ ਖੜੀ ਭਗ ਛਾਏ ਘੋੜਾ ਚਿੱਦਲ ਸੀ ਉਹ
ਦੰਦ ਬਰੀਬਦਾ ਤੇ ਹਿਣ-ਹਿਣ ਬਾਵਾ, ਪੋੜ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਪੈਟ ਮਰੇਦਾ ਅਜਲੋਂ ਸਾਡੇ ਇਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ
ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਚੰਗਾ ਛੋਟਾ ਚਾਹਿਆ,
ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਅਛੇ ਹੋਰ ਨਾ ਅਣਕੇ।

ਤੇ ਉਸ ਇਨ ਪਿਛੇ ਰੋਜ਼ ਇੰਜ ਹੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਅੱਥੇ ਤੇ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ
ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਖਿਤ ਨੂੰ ਜੋਦੇ। ਤੇ ਜੋ ਉਹ ਅਣਕਦਾ, ਉਹ ਛਾਟੇ ਤੇ ਸੀਖਾ ਛੇ ਉਹਨੂੰ ਰੋਤਰਜੀ
ਨਾਲ ਮਾਰਦੇ।

ਘੋੜਾ ਸਾਹ ਲਏ ਘਿਨਾਂ ਸਾਰਾ ਲਿਨ ਕੰਮ ਕਿਓਂ ਕੁੱਝ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਸਦੇ ਰਾਤ ਪੈਦੀ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੀ
ਬੁਰਲੀ ਕੱਲ ਨਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਅਗਲੀ ਸਦੇਰ ਤੱਕ ਲਮਕੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਵਧਰੀਆਂ ਨਾਲ ਛਤ ਉਤੇ
ਟੋਂਡੇ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਤਾਂ ■ ਉਹਨੂੰ ਬੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਚਿਰ ਉਹ ਵੀਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਨੇ
ਰਿਥ ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਆਦ ਉੱਤੇ ਵਿਕ ਕੱਢੇ ਤੇ ਪਚਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਗੁੱਝ ਹੀ ਬੁਝਾ ਜਾਇਆ ਤੇ ਹੁਨਾਲ
ਉੱਤੇ ਵਾਲ਼ ਹੇਠਾ ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਕੰਡਿਆਲੇ ਬੁਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਹੀ ਮਾਰ ਜਾਇਆ, ਤੇ ਇਕ ਤੇ ਵਧ ਹੋਰ
ਕੁਝ ਨਾ।

ਗੋਇਆ ਗੀ ਕਿ ਅਸਲੋਂ ਉਸੇ ਹੀ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਕੁਮੇਰ ਘੋੜਾ ਆਇਆ ਸੀ, ਲਾਲਮ ਜਾਗੀਰਦਾਰ
ਅਲੰਪ ਹੋ ਗਿਆ ■। ਉਹਦੀ ਲਹੁਣੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬੜਾ ਚੁੰਡਿਆ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਲਗ ਨਾ
ਸਕਿਆ।

ਖੁਫਾ ਇਕ ਕਰ੍ਹਾ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਬੁਝ ਵਿਚ ਕੁਝ ਘੋੜਾ ਜੋਰ ਵਾਝਾ, ਡਕਕਾ, ਤੇ ਬਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ
ਵਧੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਉਹ ਮਾਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਝਲ ਗਈਆਂ ਸਨ,
ਮੂੰਹ ਲਮਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਪਸਲੀਆਂ ਪਾਜਿਆ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਈਆਂ ਸਨ ਪਿਠ ਅੰਦਰ ਵਲ ਚਹਿ
ਪਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਾਲ਼ ਲਿਥਲਿਥੇ ਤੇ ਪਿੰਡੇ-ਪਿੰਡੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਾਗੀਰਦਾਰਨੀ ਨੇ ਘੋੜਾ ਦਿਹਾਤੇ ਵਿਚ ਤਕਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੂੰ
ਖਲਾਇਆ।

ਏਸ ਕੁਲਹਿਣੀ ਟੋਰ ਨੂੰ ਜੰਗਲ 'ਚ ਲੈ ਜਾਓ ਤੇ ਛੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ
ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਵੱਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕੱਚਾ ਹੋ ਜਾਏ।"

ਪਰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਵੀ ਬੁਝ ਲਿਆ, ਉਹ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਘੋੜਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸ ਲਈ ਉਹਨੇ
ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਿਆ।

ਇਕ ਸਵੇਰੇ ਜਿਸੇ ਵਧੇ ਦਿਹਾਤ ਵਾਤੇ ਦਿਨ, ਜਦੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੁਮੇਰ
ਘੜਾ ਅਲੰਪ ਹੀ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਨੀ ਕੋਲੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਉਹ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਜਾਂ
ਵਜ਼ਿਆ ਤੇ ਰੋੜੀ ਖਾਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਜਾਗੀਰਦਾਰਨੀ ਸੈਰ ਨੁਈ ਬੰਦਰ ਨਿਕਲੀ ਟਹਿਲਦੀ-ਟਹਿਲਦੀ ਬਾਗੀਚੇ ਵਿਚ ਆਟ ਵਜੀ, ਤੇ
ਓਥੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਉੱਚੀਓ ਕੁਲਹਿਣੀ ਘੋੜਾ ਹਾਕੀਆ ਹੋਇਆ ਗੋਰੀ ਦੇ ਪੱਤੇ ਲਹਦਾ ਤੇ ਅੰਦਰ
ਲੰਘਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਜਾਗੀਰਦਾਰਨੀ ਨੂੰ ਰਾਮ ਚਲੂ ਗਿਆ।

ਓਏ ਨਿਕੀਆਂ ਵਹਿਲੀਆਂ "ਉਹ ਚਿੱਦਲੀ "ਲਹਿਰ ਜਾ ਸ਼ੂੰ, ਜਿਖਾਣੀ ਧਾਂ ਤੇਨੂੰ
ਸਥਦ!"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕ ਮੋਟਾ ਸਾਰਾ ਡੰਡਾ ਕੁਝ, ਠਾਪ ਕਰਦਾ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਦੇ ਮਾਠਿਆਂ ਤੇ ਚੌਂਦਿਆ
ਕੀ! ਕਿਉਂ ਪਿਟ ਵਿਚ ਓਥੇ ਆਪ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਆਟ ਖੜੋਤਾ ਸੀ

ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੇ ਮਾਂਦੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਰਸ ਵਾਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਅਖਿਆ:

“ਮੇਰੀਏ ਵਹੁਟੀਏ ਪਿਆਰੀਏ! ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰਨੀ ਦੇਂ? ਜੇ ਮੈਂ ਰਾਤ ਪੜੇ ਗੱਲੀ ਦੇ ਆਣਾਂ ਤੇ ਦੀ ਮਾਝਾ ਲਗਦਾ ਹੀ?.. ਵਹੁੰ ਦੀ ਹੁਕ ਪਿਛੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਹ ਪੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਹੋਏ ਵਹੀਆ ਤੇ ਬਧੀਆ ਪਰਥਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਿੱਠੇ ਠਕਦੇ ਜੇ!”

ਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਨੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਉਛ-ਉਛ ਤੇ ਹਵੇ-ਹਵੇ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬ ਉਥੇ ਠਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਪਿਛੇ ਵਾ ਬਹੁਤ ਪਰਦਾ ਤੇ ਫੰਕ ਦਾ ਬਹੁਤ ਥਾਫ਼ਾ ਤੇ ਗਿਅ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤੇ ਠਪੋਂ ਬਹੁਤ ਠਮੇਂ ਹੋ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹਦਾ ਸਰਾ ਪਿੱਛਾ ਛਕੀਟੇ-ਛਕੀਟੇ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਮਿਥੁਣਾ ਤੇ ਠੀਰਾ ਤੇ ਚਿਕਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।

ਜਾਗੀਰਦਾਰਨੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਹਥ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਅਡੱਫ਼ ਯੋ ਉਹਨੂੰ ਹਥੋਲੀ ਵਿਚ ਠੇ ਕਈ ਤੇ ਸੀ ਕੋਈ ਰੋਖ ਨਾ ਲਵੇ।

ਤੇ ਉਸ ਬੋਲੇ ਤੇ ਪਿਛੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਚਮੜਾ ਹੀ ਮਸਕੀਨ ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਿਆ ਰਿਹਾ।

ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ

ਦੋਸਤੋਗੀਅਨ ਪਲੀ-ਛਪਲੀ

ਇਕ ਵਾਲੀ ਦੀ ਬੱਲ ਦੇ, ਇਕ ਕਰੀਬ ਬੁੱਢਾ ਰਾਪੀ ਕਿਸੇ ਰਾਬ ਉਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਰਥਾਨਾਂ ਪੈ ਫਈਆਂ ਸਨ, ਤੇ ਰਾਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ।

ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਆਸਰਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੋਚੀ ਤੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਘਰ ਦੀ ਬਾਹੀ ਖੜਕਾਈ।

“ਕਣੇ ਲੋਕੋਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਤ ਵਰ ਲਈ ਆਸਰਾ ਦਿਓ!” ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ।

ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਨ ਬਿਹਲੀ ਇਕ ਕੋਝੇ-ਪੁੱਜੀ ਗੋਲੀ ਸੀ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਬਹੁਤ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੂੰ ਬਿਕਰਣ ਥਾਕਣ ਠਕ ਪਈ।

“ਬੁੱਢੇ ਛਡ ਦਿਆਂਗੀ ਤੇਰੇ ‘ਤੇ!” ਉਹ ਚਿੱਠਾਈ। “ਭੇਟ ਲੱਗੇਲਾ ਪਰਾ ਰਾਤ ਲਈ ਆਸਰਾ ਕਿਵੇਂ ਮੰਗੀਏ। ਫੂਹ ਹੀ ਜਾ ਲਏ!”

ਬੁੱਢਾ ਅਜੇ ਟੁਕ ਪਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਰੀਬ ਘਰ ਚਿੱਲਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਬਾਹੀ ‘ਤੇ ਬਥਾਕ ਕੀਤਾ।

“ਕਣੇ ਲੋਕੋਂ, ਰਾਤ ਭਰ ਲਈ ਅਸਰਾ ਦਿਓਗੇ ਮੈਨੂੰ?” ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਆ, ਕੋਝ ਆ ਅੰਦਰ!” ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਨ ਨੇ ਸੁਭਾਵੋਂ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਜੀ ਸਵਾਗੇ ਤਾਤ ਸਾਥੇ ਕੱਲ ਕੁਝਾਚ। ਬਸ ਸਿਰਫ਼ ਰੋੜਾ ਹੋਰੋਗਾ ਤੇ ਥਾਂ ਭੀ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ। ਪਿਛੇ ਨਾ ਕਰੀ।”

ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਘਰ ਅੰਦਰ ਆ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੋਝਿਆ, ਪਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੋਝੇ ਸਨ, ਤੇ ਬੱਚੇ ਸਿਧੇ ਉਹਨਾਂ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਕੋਝੇ-ਲੀਹ ਤੇ ਘਸੇ ਹੋਏ ਸਨ।

“ਕੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲੀਹਾ ਦਿਓ ਪਾਦਿਆਂ ਹੇਠੀਆਂ ਨੀ?” ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। “ਨਦੇ ਕੋਝੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛਟਾ ਦੇਈ ਲਿਹਨਾਂ ਨੂੰ?”

"ਕਿਵੇਂ ਖਵਾ ਚਿਐ?" ਤੀਵੀ ਨੇ ਯਕਾਥ ਦਿਤਾ "ਘਰ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਕੁਝਰ ਗਿਆ ਹੋਇਐ ਤੇ ਬੁੱਢੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਿਹ ਤੇ ਜੀ ਪਾਏਏ ਪੈ ਤਰੇ ਨੇ... ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਛੱਡ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਟੀ ਬਾਟ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈਸੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।"

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਲਛੜੀ ਵੀ ਨਾ ਕਿਤਾ। ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਨ ਨੇ ਹੋਟੀ ਮੋਰ ਉਤੇ ਖਰੋਸ਼ਾਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਅਖਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਆ ਬੈਠੇ।

"ਆ ਸਭੀ ਨਾਲ ਖਾ ਲੈ," ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ।

"ਨਹੀਂ, ਖੁਰਕੀਆ," ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਟੀ ਮੈਂ ਵੇਛਾ ਕਿਹ ਦੀ ਹੋਇਐ, ਖਾਧੀ ਸੀ।"

ਤੇ ਆਪਣਾ ਵੱਡਾ ਖੋਲ੍ਹ, ਉਹਨੇ ਖਾਟ ਵਾਲੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਨ, ਕੱਚੀਆਂ ਤੇ ਖੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਆ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਸ ਪਿਛੇ ਉਹ ਬੋਟ ਗਿਆ ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਸੋ ਜਿਸਾ।

ਸਬੋਰੇ ਬੁੱਢਾ ਉਠਿਆ, ਖੁਰਦਦਾਰੀ ਲਈ ਉਹਨੇ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਨ ਦਾ ਸੁਭਗੀਆ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭਿਦਿਆ ਹੋਟ ਬੋਲੇ ਅਖਿਆ,

"ਜੇ ਤੂੰ ਸਵੇਰੇ ਕਰੇ, ਭਾਮ ਤਕ ਕਰਦੀ ਰਹੇ।"

ਤੀਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਲਛੜਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਪਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹਿਆਨ ਨਾ ਕਿਤਾ। ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਫਾਟਕ ਤਕ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤੇ ਵੇਟ ਘਰ ਅੰਦਰ ਪਛਤ ਆਈ।

"ਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਭਰੋਸੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂਥੇ ਕੋਲੋਂ-ਲਸਕਾਰੇ ਤੇ, ਤਾਂ ਢੇਰ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ।" ਉਹਨੇ ਚਿਲ ਹੀ ਚਿਲ ਫਿਰ ਸੋਚਿਆ।

ਕਿਉਂਕਿ ਬੁੱਢਿਆਂ ਲਈ ਕਪੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਘਰ ਪਾਏ ਹੋਏ ਕਪੜੇ ਦੇ ਅਖੀਰੀ ਟੋਟੇ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਬਟਾਣਾ ਦਾ ਮਰਾ ਪਕਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਰੱਜੀ-ਪੁੱਜੀ ਕਰਾਵਟ ਦੇ ਘਰੇ ਰੱਖ ਮੰਗਣ ਗਈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਪੜਾ ਮਾਪ ਤੇ ਢੇਰ ਸਵੇ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵੱਡੇ ਜਿਹਾ ਵੀ ਸੀ ਜਾ ਨਹੀਂ।

ਕਰਾਵਟ ਦੇ ਘਰੇ ਆ ਉਹ ਇਕਦਮ ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਲਈ ਉਹਨੇ ਵੇਟ ਤੇ ਕਪੜੀ ਦਾ ਟੋਟਾ ਢੁਕਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਮਾਪਣ ਲਈ ਕਪੜਾ ਵੱਡਾ ਹੀ ਵਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦਾ ਦੁਜਾ ਜਿਹਾ ਕਦੀ ਆਉਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਾਡਾ ਚਿਨ ਉਹ ਕਪੜਾ ਮਾਪਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਚਿਰਾਇਆਂ ਭਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਨ ਕਰ ਸਕੀ।

ਫਟ ਉਹਨੂੰ ਬਗੈਨ ਤੋਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਏਨਾ ਕਪੜਾ ਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਲਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਕਾਫੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਮਰੇ ਲਾਭੀ ਸੀ।

"ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਕਲ ਦਾ ਮਹਲਾਬ ਚਿਹ ਸੀ।" ਉਹਨੇ ਇਸ ਫਿਰ ਸੋਚਿਆ।

ਉਸੇ ਹੀ ਬਾਗੀ ਉਹ ਗਏ ਆਪਣੇ ਰੱਜੀ-ਪੁੱਜੀ ਕਰਾਵਟ ਨੂੰ ਮੇਰਨ ਲਈ, ਤੇ ਉਹਨੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲੁਕਾਅ ਤੇ, ਉਹਨੂੰ ਦਸਿਆ, ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੀਤਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇਕ ਸਟੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

"ਮੈਂ ਵੀ ਹੱਦ ਕਰ ਛੱਡੀ, ਉਹਨੂੰ ਦਾਤ ਲਈ ਅਜਨਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿਤਾ।" ਰੱਜੀ-ਪੁੱਜੀ ਤੀਵੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਝੁਲਾਇਆ;

"ਏਥ, ਤਨੇ ਆਦਮੀਆਂ ਕਟਾਕਟ ਖੋਤਾ ਲੈ ਤੇ ਤੋਲ-ਤੋਲ ਓਸ ਮੰਗਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਪਵੇ। ਹਰ ਹਾਲੇ ਉਹਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਿਐ। ਭਾਰੀਆਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ; ਮੈਂ ਸਭਾ ਦੀ ਬਹਿਦੀ ਰਹੀ ਆ।"

ਕਮਾ ਇਕਦਮ ਬੁੱਢੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਪਿਆ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹਨੂੰ ਜਾ ਗਲਿਆ। ਪਰ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਕਮਾ ਭਾਢਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ,

ਕਿੱਛਾ ਦੁਖੀ ਆ ਮੈਂ ਵੀ," ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ। "ਜੇ ਰੋਨੂੰ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਕਰੀ ਲੈ ਜਾਓ, ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮਾਰਕਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮਜ਼੍ਹਰੀ ਦਿਤੇ ਕਿਥੇ ਕੱਢ ਦੇਣ।"

ਬਰਬਿਆ, ਫਿਰ ਨਾ," ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਅਖਿਆ। "ਇੰਜ ਲੀ ਸਕੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਨ।"

ਤੇ ਕੋਢੇ ਵਿਚ ਕੜ੍ਹ ਉਹ ਕਮੇ ਨਾਲ ਹੋ ਪਿਆ।

ਰੱਜੀ-ਪੁੱਜੀ ਤੀਵੀ, ਬੇਜ਼ਬਰੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਬਣੀ ਫਾਟਕ ਤੇ ਖੜੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਿਕਾ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਮਿਲੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਖਰ ਅੰਦਰ ਨਿਕਾ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਈ ਚਿਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਅਖੀ ਆਰਾਮਦੇਹ ਇਕਤਰਾ ਰਿਹਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਰਿਹਾ।

"ਬਾਪੂ ਜੀ, ਏਟ ਜਾਓ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰੋ।"

ਬੁੱਢਾ ਰੱਜੀ-ਪੁੱਜੀ ਤੀਵੀ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਦਿਨ ਰਿਹਾ, ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਰ ਤੇ ਤੀਜਾ ਦਿਨ ਵੀ ਉਹ ਖਾਣਾ ਪੀਣ, ਸੋਢਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪਾਈਪ ਖੀਦਾ ਰਿਹਾ। ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਿਹਰ ਵਾਲੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਅੰਤਰੇ ਉਹਨੂੰ ਵੇਟ ਕੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਇਹ ਕਿਜੇ ਨਾ ਕੰਮ ਦਾ ਬੁੱਢਾ ਏਥੇ ਨਿਕਲੇਗਾ ਕਦੇ।" ਉਹਨੇ ਦਿਲ ਹੀ ਦਿਲ ਫਿਰ ਕਿਹਾ।

ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਬਦਰ ਕਦ ਲੋਟ ਦੀ ਜਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈ ਰਹੀ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਉਹਨੇ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਖਾਧੀ ਸੀ, ਅਜਦੀ ਕਲੀ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਵੇਰੇ ਦਿਨ, ਸਵੇਰੇ ਚੀ, ਉਹਨੇ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਦਿਆਣ ਹੁੰਦਾ ਬੋਧਿਆ, ਉਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਰੱਜੀ-ਪੁੱਜੀ ਤੀਵੀ ਉਹਨੂੰ ਕਪੜਾ ਰੱਖ ਛੱਡਣ ਲਈ। ਬੁੱਢਾ ਕੁਪ-ਕੁਪ ਫਾਟਕ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ ਤੇ ਕੁਪ-ਕੁਪ ਹੀ ਉਹ ਉਹਦੇ ਕਿਰੇ ਲੱਭ ਗਿਆ। ਰੱਜੀ-ਪੁੱਜੀ ਹੋਈ ਤੇ ਹੋਰ ਨਾ ਰਿਹਾ ਗਿਆ।

"ਏਥੋਂ, ਅਜ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ?" ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਕਲ ਕਹਿਆ।

"ਜੇ ਤੂੰ ਸਵੇਰੇ ਕਰੇ, ਭਾਮ ਤਕ ਕਰਦੀ ਰਹੇ।"

ਰੱਜੀ-ਪੁੱਜੀ ਤੀਵੀ ਨੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਆ ਵਜਨ ਤੇ ਕਪੜਾ ਮਾਪਣ ਲਈ ਕੋਢ ਵਜਨ ਦੀ ਗੋਤੀ।

ਪਰ ਚਾਣਕਰੇ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਚੋਰ ਦੀ ਨਿਛ ਆ ਛਾਈ। ਏਨੀ ਚੋਰ ਦੀ ਕਿ ਵਾਹਲੇ ਹਾਰੇ ਵਿਚ ਬੁਰੇ
 ਫਰ ਕਦੇ ਤੇ ਚੋਰ ਪਾਸੇ ਉਥੇ ਬੰਨੇ।
 ਤੇ ਉਹਨੂੰ, ਅਣਕਿਆਂ ਖਿਲਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਦਿਨ ਨਿੱਛ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।
 'ਆ-ਛੀ! ਆ-ਛੀ! ਆ-ਛੀ!'
 ਨਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਆਧਾ ਗਿਆ, ਨਾ ਪੈਰਾਂ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਦਾਸ਼ ਨਾ ਸਦਾਸ਼ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ
 ਤੇ ਨਿਰਲ ਇਹ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ।
 "ਆ-ਛੀ! ਆ-ਛੀ! ਆ-ਛੀ!"
 ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਨਿੱਛ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹੀ ਖੰਭ ਹੋਈਆਂ, ਜਦੋਂ ਮੂਰਜ ਕੁਝ ਛਿਆ ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੀਸੀ ਦਾ ਪੁੱਤ

ਬੇਥੇਲੀ ਪਰੀ-ਭਾਦਲੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਓ ਭਰਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ,
 ਨਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿਕ ਰਾਂ ਗਰੀਬ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜਾ
 ਰੱਜ-ਪੁੱਜਾ। ਰੱਜ-ਪੁੱਜਾ ਭਰਾ ਬਾਵਾਂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਂ
 ਬਣੇ ਬੇ ਚਪਦਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਸ ਕਰਨ ਲਈ
 ਜ਼ਿਆਦ ਰਹਿੰਦਾ, ਪਰ ਬੁਧ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ
 ਉਹਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਸਿੱਧੇ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੂੰ
 ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਤੋਖਣਾ ਲਗਾ
 ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਗਰੀਬ ਭਰਾ ਉਹਦੇ ਤੇ ਕੁਝ ਮੰਗਣ
 ਨਾ ਆਸਦੇ।

ਦਿੱਜ ਲਹੀ ਸੀ ਕਿ ਗਰੀਬ ਭਰਾ ਰੱਜ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਮੰਗਣ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਕਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ,
 ਪਰ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਹਾਰ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਘਰ ਕੁਝ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ,
 ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਉਹਨੂੰ ਆਖਣ ਲਈ
 "ਦਿਹਾਰ ਕਿਵੇਂ ਮਨਾਵੀਓ? ਭਰਾ ਕੋਲ ਜਾ ਤੇ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਮਾਸ ਚੁਢਾਵਾ ਮੰਗ ਲਿਆ। ਕਲ੍ਹ ਉਹਨੇ
 ਆਪਣਾ ਪੁੱਤ ਕੰਢਿਆ ਸੀ, ਪੈ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਉਹਨੂੰ।"
 ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ
 ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਜਾ ਸਕਦਾ।
 ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ:
 "ਭਰਾਵਾ, ਮੈਨੂੰ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਮਾਸ ਚੁਢਾਵਾ ਦੇ ਦੇ, ਦਿਹਾਰ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਘਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ।"
 ਤੇ ਰੱਜ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵਲ ਰਾਂ ਦਾ ਦਿਕ ਖਰੋੜਾ ਸੁਟਿਆ ਤੇ ਕਿੱਠਾਇਆ,
 "ਐਹ, ਏ ਫੜ ਤੇ ਜਾ ਹੀਸੀ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਦਿਓ, ਕੋਲ।"
 ਗਰੀਬ ਭਰਾ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ
 "ਪੇੜ ਮੇਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁ ਦਿਤਾ ਮੰਗਣ ਦੇ ਦਿਓ ਹੀਸੀ, ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਸੁ, ਏਸ ਲਈ ਰੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਮੈਂ
 ਇਹਨੂੰ ਹੀਸੀ ਕੋਲ ਲੈ ਲੈ ਜਾਵਾਂ।"
 ਤੇ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ।
 ਉਹਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਜਾਂ ਲਾ, ਇਹਦਾ ਮੰਗਣੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ; ਪਰ
 ਕੁਝਦਿਆਂ ਕੁਝਦਿਆਂ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਖੋਬਕਾਰੀ ਮਿਲ ਪਈ।
 "ਕਿੱਥਰ ਜਾ ਰਿਹੀ?" ਲੱਕੜਹਾਇਆ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਗਰੀਬ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀਸੀ ਕੋਲ ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹ ਖਰੀਦਾ ਦੇਣ ਲਈ," ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, "ਪਰ ਜੇ, ਉਹਦੀ ਝੁੰਗੀ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਏ?"

ਲੱਕੜਹਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ

"ਜਿੰਨਾ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਜਾ, ਰਾਹੋਂ ਚੁੱਕਾ ਨਾ ਖੁੜੀ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਸਾਡੀ ਛਾਤ ਨੁੱਟ। ਜੇ ਘਰ ਦੇ ਖਰੌੜੇ ਦੀ ਥਰਥਰ ਹੀਸੀ ਤੈਨੂੰ ਚਾਚੀ ਦੇਣਾ ਬਾਧੀ, ਨਾ ਲਈ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਸਿਨਾ ਦੇਣਾ ਬਾਧੀ ਤਾਂ ਸੋਨਾ ਬੈ ਨਾ ਲਈ। ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਪੁਰ ਮੰਗੀ, ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ।"

ਖੰਡੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੇ ਲੱਕੜਹਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਘੜਾ ਕੀਤਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਛਾਦਿਆ ਅੱਖੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਰ ਪਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਕ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਜਾਂ ਨਾ ਜਾਣਾ ਪਿਆ, ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਤੁਰੀਦਿਆਂ-ਤੁਰੀਦਿਆਂ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਝੁੰਗੀ ਦਿਲ ਪਈ ਉਹ ਅੰਦਰ ਢਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕੀ ਦੇਖਣਾ ਏ, ਓਥੇ ਆਪ ਹੀਸੀ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਹੀਸੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਝਣ ਠਹਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ

"ਏਕ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸੁਭਾਤ' ਠਿਆਲਗੇ ਪਰ ਚਿਆਂਦੇ ਕਈ ਘਟ ਈ ਨੇ। ਤੂੰ ਕੀ ਚਿਆਂਦੇ ਮੇਰੇ ਲਈ?"

"ਭਾ' ਦਾ ਪੇਰ"

ਹੀਸੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ।

"ਤੈਹ ਕਹਿੰਦਾ ਤੇ ਜੋ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ," ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ। "ਖਰੋੜਾ ਸਿੰਨੂੰ ਫੇਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕਰ।" ਉਹਦੇ ਪੇੜ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਖਾ ਲਿਆ।

"ਤੇ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਇਹਦਾ ਵਿਚਰਾਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁਨਾ" ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। "ਥਰਾ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ ਈ ਇਹਦੇ ਲਈ? ਐਹ ਚੋ, ਦ ਮੁੱਰਾ ਚਾਚੀ ਦੀਆਂ ਲੈ ਜਾ।"

"ਸਿੰਨੂੰ ਚਾਚੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ" ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਤਾਂ ਹੀਸੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸੋਨਾ ਕਹਿਆ ਤੇ ਦ ਮੁੱਰਾ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਅਗੇ ਰਖ ਦਿਤਾ।

"ਸਿੰਨੂੰ ਸੋਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ," ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਤਾਂ ਏਹ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਕੀ ਏ?"

"ਕੁਹਾਣਾ ਪੁਰ।"

"ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਰਹੀ ਸਿਲ ਸਵਾਹ! ਪਰ ਪੇਸ਼ ਜਿੰਨੇ ਚਾਹੇ ਲੈ ਲੈ।"

ਪਰ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਆਇਆ ਤੇ ਪੁਰ ਮੰਗਣਾ ਰਿਖਾ।

"ਮੈਂ ਪੁਰ ਦਾ ਖਰੋੜਾ ਖਾ ਲਿਆ," ਹੀਸੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਤੇ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਏ ਸਿੰਨੂੰ

ਇਕਤਰਾ ਉਹਦਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਘਟੇਗਾ ਫੀਕ ਓ ਰੋਹ ਲੈ ਲੈ ਮੇਰਾ ਪੁਰ। ਪਰ ਪਤਾ ਹੈ ਈ, ਉਹਦਾ ਕਰਨਾ ਕੀ ਏ?"

"ਨਹੀਂ, ਸਿੰਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਚਲ ਰਿਹਾ।"

"ਸੋਰ," ਹੀਸੀ ਨੇ ਆਖਿਆ "ਇਹ ਕੁਝ ਆਮ ਪੁਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੰਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਦਾਇਗਾ ਸਿੰਦਰ ਇਹ ਵੱਡਾ 'ਪੈਰ, ਪੁਰਾ ਮੰਗਿਆ! ਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਬਾਧੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਬੰਦ ਦੇ ਬਸ ਹੈ, ਜਾ ਖਲੋ! ਤੇ ਵਿਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੇ ਕੁਝ ਜਾ!"

ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਨੇ ਹੀਸੀ ਚਾ ਸੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਧਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਰਲਾਏ ਛੂਟ ਪਏ, ਹਵਾ ਜੈਟੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲਗੀ, ਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਟਹਿਰੀਆਂ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਵਜਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਘਣ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਸਕੋਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਸੀ।

"ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕਿਸੇ ਟਕਰਾ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ?" ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।
ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਲਗ ਪਈ ਸਾਂ, ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਥੋਰ ਥਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ।"

"ਮੈਂ ਤੇਜ਼ ਜੰਗਲ ਦੇ ਦਿਓਂ ਪਹਿਲੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ, ' ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ "ਏਕ, ਉਹਨੇ ਮੇਨੂੰ ਟੀ ਦਿਤਾ।"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਪੁੱਛ ਸੁਧਕੇ ਕਿਸੇ ਕਹਿਆ।

"ਪੀਹ, ਮੇਰੇ ਪੁਰਾ!" ਉਹ ਬੋਲਿਆ। "ਸਾਨੂੰ ਚਿਹਾਰ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਚੰਗੀਆਂ-ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ।"

ਤੇ ਪੁਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਗੋਰੇ ਖਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਆਣਾ ਤੇ ਦਾਣਾ ਤੇ ਖੰਡ ਤੇ ਮਸ ਦੇ ਮੀਂਹੀ ਤੇ ਹਰ ਹੋਰ ਚੀਜ਼, ਸਿੰਦਰੀ ਚਾਹ ਵੀ ਸ਼ਕਾਈ ਸੀ, ਢੇਰ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ। ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਬੰਗੀਆਂ ਤੇ ਡਾਂਡੇ ਚੁਕ ਲਿਆਈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਨੇ ਪੁਰ ਉਠੇ ਉੱਡਲ ਨਾਲ ਟਕ-ਟਕ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬੋਲਿਆ "ਬਸ ਹੋ, ਮਾ ਖੜੋ!" ਤੇ ਪੁਰ ਨੇ ਗਿੜਲਾ ਇਕਦਮ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਸਲੀ ਅਹਿਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਨੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਹਾੜ ਬਿਨੇ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾਇਆ, ਜਿੰਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਮਨਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗਹਿਣ-ਗਹਿਣ ਛੱਦਲ ਚੰਗੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ਵਿਚ ਹਰ ਸ਼ੈ ਦੀ ਖਰ੍ਹੇਲਾ ਸੀ, ਚੰਦਿਆਂ ਕੋਲ ਸੁਹਣੇ, ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਤੇ ਬੂਰ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਉਹਦੇ ਘੋੜੇ ਠੀਕ ਰੱਖੀ ਸਾਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪੀਹ ਕੱਢ। ਪੁਰ ਨੇ ਇੰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਖੋਜਾ ਘਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਖਾਣਾ ਰਿਹਾ।

ਐਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਰੱਜੇ-ਖੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਮਾ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮਿਖਾ ਲਿਆਉਣ ਭੀਲ ਤੇ ਘੁਲਿਆ।

ਕਮਾ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੀਲ ਟਣ ਹਿਥ ਲਿਜਾਣ ਲਗਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਰੀਫ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਅਣਕ ਚੁਣੇ ਤੇ ਸ਼ਰੀਫ ਭਰਾ ਦੇ ਘੋੜੇ ਨਾਲ ਰਲ ਜਗ੍ਹਾ ਖਾਣ ਲਗ ਪਈ। ਰੱਜੇ-ਖੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਰ ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਉਹ ਖਾਹੁਣ ਡਿਉਂਦੀ ਕਿਸ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

"ਓਏ, ਭਲ ਸੁਣ, ਉਹਨੇ ਕਮੇ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। "ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰਕਮ ਦੇ ਜਾ! ਹੁਜਾ ਚਾਹ ਰਹੇ ਨੇ।"

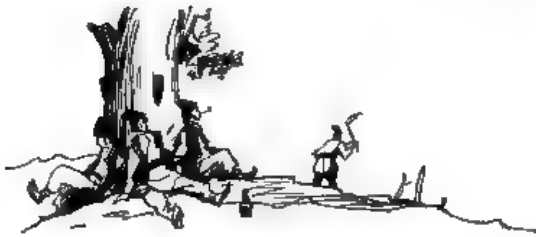
ਕਮਾ ਘੋੜੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਇਆ।

"ਮਾਲਕ ਵਸੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਦੇ ਕਹਿ ਰਹੇ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। "ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵਧੀਆ ਤੇ ਵਧੀਆ ਜਣੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਤੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਜਣੀ ਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਰਜਗੀ ਦੇ।"

ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਲਿਲ ਲਗ ਗਈ।
 'ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਾਂ ਤਾਂ ਸਹੀ ਇਹ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਹੈ ਇਕਦਮ ਅਸੀਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਕਰਮਾਤ ਹੋ
 ਕਿਵੇਂ ਭਈ ਦੇ।'
 ਤੇ ਉਹ ਅਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ।
 'ਇਹ ਅਚਟਕੋਰੀ ਦੀ ਅਸੀਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ?' ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ 'ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ-
 ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਥੇ ਆਈਆਂ ਨੀ?'
 ਗਰੀਬ ਅਦਮੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੀ ਨਾ ਲੁਥਾਇਆ।
 'ਹੀਸੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ,' ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।
 'ਕੀ ਮਰਝਾ ਦੇ ਤੋਰਾ?' ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।
 'ਉਹੀਉ ਦੀ ਮੈਂ ਮੰਨ ਰਿਹਾ। ਟੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਵਾਲੀ ਖਾਮ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਖਰੋਦਾ
 ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਅਥਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਲੈ ਲਾਵਾਂ ਗੈਸੀ ਕੋਲ। ਤੇ ਮੈਂ ਖੋਲ ਉਥੋਂ ਦੀ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਹੀਸੀ ਨੂੰ
 ਖਰੋਦਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ, ਬਦਲੇ 'ਥ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਦਾ ਪੁੱਛ ਮੰਗ ਦਿਤਾ। ਇਹੀਉ ਪੁੱਛ ਓ, ਜਿਹੜਾ ਕੋ
 ਈ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇ।'
 'ਮੈਨੂੰ ਵਿਖਾ ਖਾ।'
 'ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ।'
 ਤੇ ਡਗੋਬ ਭਰਾ ਨੇ ਅਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਦੁਕਮ ਦਿਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਪਕਵਾਨ ਦੇਵੇ। ਪੁੱਤ ਇਕਦਮ ਗਿਲਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਮੇਰ ਨੂੰ ਪਛੋਆ-ਕਚੋਰੀਆਂ, ਫੁੱਜੇ ਹੋਏ
 ਮਾਸ ਤੇ ਹੋਏ ਚੰਗੀਆਂ-ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿਤਾ।
 ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਦੇ ਹੋਰਾਨੀ ਤੇ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਆਨੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।
 'ਪੁਤ ਮੇਰੇ ਅਭੀ ਚੋਚਦੇ' ਉਹ ਮੰਨਤ ਕਰਨ ਲਗਾ।
 'ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ' ਡਗੋਬ ਭਰਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। 'ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜਾਹੀਦੇ।'
 ਪਰ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਏਡੀ ਸੋਚੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚਾ ਛੱਡਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।
 'ਜੇ ਮਰਝੀ ਮੁਲ ਪਾ ਲੈ ਵੇਚ ਦੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅਭੇ। ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।
 'ਦਿਕਾਉ ਨਹੀਂ ਇਹ।'
 ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਐਵੇਂ ਖਿਝਾਈ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਲਗਾ,
 ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਅਲਾਸ਼ਾ ਚਾਹਿਆ।
 'ਹੇਰੇ ਵਰਝਾ ਨਾ-ਮੁਕਰਾ ਕੀ ਮੈਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਰਕਿਆ' ਉਹ ਕੂਕਿਆ। 'ਮੈਂ ਈ ਨਹੀਂ ਸਾਂ,
 ਏਡੀ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਖਰੋਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।'
 'ਤੂੰ ਈ ਸੀ।'
 'ਗਲ ਹਵੀ ਨਾ, ਫੇਰ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤ ਨਹੀਂ ਦੇ ਜਾਯਾ। ਚੰਗਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅਭੇ ਚੋਚਣਾ
 ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪੁਦਰਾ ਈ ਦੇ ਦੇ।'
 'ਕਿੰਨ ਦੀ ਸਹੀ,' ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, 'ਕੁਝ ਚਿਰ ਰਖ ਲੈ।'

ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਚਲ੍ਹ ਕਈ ਉਹਨੇ ਪੁੱਤ ਵਧ ਲਿਆ, ਤੇ ਪੁਕ ਕੇ ਫਰ ਨੂੰ ਭਜ ਗਿਆ ਤੇ
 ਉਹਨੇ ਏਨਾ ਕੀ ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਗਿਲਣ ਤੇ ਖੰਢ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਣਾ ਹੈ।
 ਅਗਲੀ ਸਬੋਰੇ ਉਹ ਬੋਲੇ 'ਹ, ਪੁਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ, ਅਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।
 'ਏਸ ਵੇਲੇ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਫੂਟਣਾ ਹਰੀ ਨੇ,' ਉਹਨੇ ਚਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ, 'ਤੇ ਫੂਟ ਮਹਿੰਗਾ
 ਖੋ: ਮੈਂ ਫੂਟਣਾ ਡਾ ਪੰਚਾ ਕਰਨਾ।'
 ਚੰਦੇ ਤਕ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਢੁਹ ਜਾ ਰੁਕਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਪੁਤ ਨੂੰ ਆਖਿਆ
 'ਪੰਚ, ਮੇਰੇ ਪੁਤਾ! ਮੈਨੂੰ ਫੂਟ ਚਾਹੀਦੇ, ਜਿੰਨਾ ਬਦਰਾ ਚੰਗਾ ਈ ਚੰਗਾ।'
 ਪੁਤ ਬੈਠ ਤੇ ਗਿਲਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਝਸ ਹੋ ਬਾਝਸ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਫੂਟ
 ਨਿਕਲਣ ਲਗ ਪਿਆ।
 ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਆਦਮੀ ਅਪਣੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਦਿਆ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਖਦਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ
 ਪੁਤ ਨੂੰ ਯਸ ਕਹਿਣ ਦਾ ਫਕੜ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸੀ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਪਿਛੇ
 ਇਹ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਣਾ।
 'ਪੰਚ, ਪੁਤਾ ਮੇਰਿਆ, ਪੰਚ, ਖਡੋਈ ਨਾ।'
 ਫੂਟ ਏਨਾ ਭਾਰਾ ਸੀ ਕਿ ਖੇਡੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀਉਂਦੀ ਡੁੱਬੀ ਕਹਿੰਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ
 ਆਦਮੀ ਦੇ ਹੱਥ ਰੱਵਾਸ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹੇ ਲਕਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਇਹ ਲਕੜ ਦੁਹਰਾਈ
 ਜਾਣ ਹੋ ਖਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ।
 'ਪੰਚ, ਮੇਰੇ ਪੁਤਾ, ਪੰਚ।'
 ਪੁਤ ਤਕ ਪਾਣੀ ਪਾਸਿਉਂ ਤੇ ਅੰਦਰ ਪੈਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਖੇਡੀ ਭੁੱਫਣ ਦੀ ਵਾਲੀ ਸੀ
 ਦਿਹਵੇ ਨਾਲ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਸੁਰਤ ਆ ਗਈ।
 'ਪੁਤਾ, ਪੰਚਣਾ ਖੰਢ ਕਰ ਦੇ।' ਉਹ ਕੂਕਿਆ।
 ਪਰ ਪੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਏਨਾ ਹੀ ਪਹਿੰਚਾ ਚਲਾ ਗਿਆ
 'ਪੁਤਾ, ਪੰਚਣਾ ਖੰਢ ਕਰ ਦੇ, ਪੰਚਣਾ ਖੰਢ ਕਰ ਦੇ।' ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਆਦਮੀ ਭੇਰ ਕੂਕਿਆ,
 ਪਰ ਪੁਤ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਚਦਾ ਰਿਹਾ।
 ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਪੁਤ ਨੂੰ ਚੁੱਫਣ ਤੇ ਚੋਰੀਉਂ ਬਾਹਰ ਚੁੱਫਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਹੇਠਾ
 ਕਮਰੇ ਨਾਲ ਕੰਮੁੰਦ ਗਿਆ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਕੂਕਿਆ ਨਾ ਗਿਆ।
 'ਬਹੁਤ।' ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਭਰਾ ਨੇ ਫੂਟ ਮਾਰੀ। 'ਬਹੁਤ ਮੈਨੂੰ।'
 ਪਰ ਉਥੇ ਐਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੂੰ ਖਾਣ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੂੰ
 ਕਹੁੜ ਸਕਦਾ।
 ਖੇਡੀ ਵੁਥ ਕਈ ਤੇ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਰਨ ਡੁੱਪਾਈਆਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕਈ,
 ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਉਹਦੇ ਉਹੇ ਮੋਰਿਆ ਗਿਆ।
 ਤੇ ਪੁਕ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਗੰਧ ਉਥੇ ਦੀ ਉਹਨੇ ਪਹਿਲਾ ਖੰਢ ਨਾ
 ਕੀਤਾ, ਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ ਚੰਦ ਫੂਟ ਬਣਦਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਮੰਨੇ ਰਾਏ ਨਾ ਮੰਨੇ, ਇਸੇ ਕਰ ਕਰ ਕੇ
 ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਫੂਟਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦਾ
ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਿਵੇਂ ਲੁਕਿਆ
ਮੋਲਦਾਰੀ ਪਰੀ-ਯਾਦੀ

ਇਹ ਵਾਰੀ ਦੀ ਰਾਤ ਵੀ, ਇਕ ਆਖਰੀ ਰੁੱਦਾ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਉਹ ਸਭਾ ਉਹਨੀ
ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਕੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਦੀ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਹਿੰਦਾ, ਤੇ ਪੁੱਤ-ਭਾਖਣੇ ਤੇ ਨੇ ਕੇ ਦਿਰਾਕੀ ਰਾਤ
ਤਕ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਕਈ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟਕਰਾ, ਤੇ ਉਹ ਹਰ ਕੰਮ ਯੋਗਾ ਪੀ
ਚੰਗੀ ਬਹੁਤਾ ਤੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਤੇ ਏਥਰ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ, ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਉਚੇ-ਲੰਮੇ, ਸੁਠੇ ਤੇ ਤਕੜੇ ਕੁਝਾਨਾਂ ਨੂੰ, ਕੰਮ
ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ।

ਪਿਉ ਪੈਲੀ ਫਿਰ, ਬਾਡ਼ ਵਿਚ ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਚਰਮੜੇ ਦੀ
ਵਾਢੇ ਭੀਮ ਮਾਰਦੇ ਦਿਹਲੇ ਵੇਲੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਜਾਂ ਚੰਗਾ ਚਲੀਸਤਰ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਫਰਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ।

“ਕਦੀ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਭਾਪੁ ਦਾ ਧੁਬ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਟਾਂਦੇ?” ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਭਰਾਵਾਂ ਪੁਛਦੇ।

“ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ?” ਪੁੱਤਰ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦੇ “ਭਾਪੁ ਸਾਡਾ ਬਹੁਤ ਮਿਆਨ
ਰਖਦੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਆਪੇ ਦੀ ਖੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ।”

ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ-ਸਾਰ ਦਿਨ ਯੇ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਪੁੱਤਰ ਹੋਰ ਜਵਾਬ ਹ ਯਦੇ ਤੇ ਪਿਉ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਜੂਟ
ਉਹਦੇ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਦੇ ਘਰ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਖਾਡ਼ ਨੂੰ ਜੰਗਲ
ਜਾਣ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਪੈਲੀਆਂ ਵਾਧੂ ਘਰ-ਬੂਟ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈਆਂ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਇਹ
ਕੁਝ ਕੰਮਾਂ ਪਰ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਨਾ ਮਾੜਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਉਤੇ-ਪਰ ਪਟ ਬੈਠੇ ਰਹੇ।

“ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰੇ ਚਿਥੇ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਕਿਹੜੇ ਕਰਕ ਕਿਉਂ ਰਹਾਂਦੇ ਹੋ?” ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿਉ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ। “ਕਦੇ ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸਾਂ, ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਕਰਕ ਆ
ਗਿਆ।”

“ਛੱਡੋ ਦੀ, ਕਾਦੇ ਰਹਾਕੀ ਕੰਮ,” ਪੁੱਤਰ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦੇ

ਇਸ ਬੋਲੇ ਭਾਈ ਦਿਲਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੇਲੇ ਭੇਟੁ ਸਭਾ ਬੁਢਾ ਚੁਪ ਨਾਲ ਥੀਮਰ
ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਪੈ ਗਿਆ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਟੰਬਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਭਾਈ ਹੀ ਮੰਦੀ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਬਾਡ਼ ਜੰਗਲ ਬਣਿਆ
ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਬਿੰਦੂ-ਬੂਟੀ ਤੇ ਭਖੜਾ ਏਨਾ ਉਚਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਕਾਨ ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਸੀ।
ਇਕ ਦਿਨ ਬੁਢੇ ਨੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ।

“ਪੁੱਤਰੇ,” ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, “ਮੇਰਾ ਅਖੀਰੀ ਕੰਡਾ ਆ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਕਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ
ਭਟ ਲੰਘਾਉਂਦੇ? ਕੰਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਤੇ ਕੰਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।”

ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲੀ ਲਰਦਾ ਪਈਆਂ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਥਰੂ ਵਹਿ ਨਿਕਲੇ।

“ਜਾਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਭਾਪੁ, ਜਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਖੀਰੀ ਸਲਾਹ ਦਿਓ,” ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਮੰਨਤ
ਕੀਤੀ।

“ਚੰਗਾ!” ਪਿਉ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਥੋਰ ਦਸਾਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ, ਮੈਂ ਕੇ
ਤੁਹਾਡੀ ਥੋਰੇ ਨੇ ਸਮਰ ਤੇ ਪੂਰੇ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਕੰਮਾਂ ‘ਚ, ਵੈਡਾ ਵੈਡਾ ਕਰ ਕੇ, ਅਸੀਂ
ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਈ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ—ਸੋਢੇ ਦਾ ਇਕ ਘਰ। ਮੈਂ ਘਣੇ ਨੂੰ ਘਰ ਬੰਨ ਲਥ ਦਿਤਾ ਸੀ,
ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿਥੇ। ਮੇਰਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲਕ ਚਲੇ, ਤੇ ਕਰੀਬੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਥ ਨਹੀਂ
ਪਏਗੀ, ਤੇ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਗੈਰ ਦੀ ਬੁਝ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹੋਏਗੀ।”

ਇਹ ਕਹਿ ਉਹਨੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਵਿਦਾ ਲਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਭਾਸ ਪੁਰੇ ਹੋ ਗਏ।

ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੁੱਢੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਚਾਕ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੋਭ ਮਨਾਇਆ। ਥੋਰ
ਇਕ ਦਿਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਪੁੱਤਰ ਬਹਿਣ ਲਗਾ

‘ਸੁਣੋ, ਭਰਾਵੇਂ ਕੁਝੀਕ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਮੁਚੀ ਦੀ ਯਾਂ, ਦੇਖੋ ਤਕ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭੈਣੀ ਮਜ਼ਾਦਣ
ਜੇਗੇ ਵੀ ਭੀਜੇ ਨਹੀਂ। ਚੇਤੇ ਜੋ ਬਾਪੁ ਨੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਦਲੇ ਸੋਢੇ ਵਾਲਾ ਘਰ
ਲਗੀਏ।”

ਉਹਨਾਂ ਵੇਲੇਕੇ ਲਕ ਲਦੇ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤਿੱਕੇ-ਤਿੱਕੇ ਟੋਭੇ ਪੁੱਟਣ ਲਗ ਪਏ ਉਹ ਪੁੱਟਦੇ ਰਹੇ
ਤੇ ਪੁੱਟਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਢੇ ਵਾਲਾ ਘਰ ਨਾ ਮਿਲਾ।

ਦਿਹਲੇ ਤਰਾ ਨੇ ਆਇਆ।

“ਮੇਰੇ ਭਰਾਵੇਂ ਮੇ ਅਸੀਂ ਏਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟਦੇ ਰਹੇ ਜਾਨੂੰ ਚਪੁ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣ
ਲਗਾ। ਚਲੋ, ਘਰ ਵਾਪਸੇ ਵਾਲੀ ਸਾਹੀ ਲਾਮਣੇ ਪੁੱਟ ਛੱਡੀਏ।”

ਭਰਾ ਮੰਨ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਵੇਰ ਬੋਲਦੇ ਫੜੇ, ਘਰ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸਾਹੀ ਲਾਮਣੇ ਪੁੱਟ ਛੱਡੀ, ਪਰ ਅਜੇ
ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਢੇ ਵਾਲਾ ਘਰ ਕੋਈ ਨਾ ਲੱਭਾ।

“ਆਖੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਪੁਣੀਏ, ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਡੁੱਖਾ ” ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਆਖਿਆ
' ਸਾਇਦ ਉਥੋਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਵਾਲਾ ਘੜਾ ਡੁੱਖਾ ਦਿਖਿਆ ਹੋਵੇ। '

ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਭਰਾ ਮੰਨ ਗਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਥਾਪੂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੱਭਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।
ਉਹ ਕੰਮ ਲਗ ਗਏ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਸਿਰ ਤੇ ਪੁਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਚਾਣਚੰਗ
ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਦਾ ਬੇਲਚਾ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਲਕਾ ਹੋਵੇ ਵੇਖ ਨਾਲ
ਉਹਦਾ ਫਿਲ ਧਕਕਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਬੁਝਾਇਆ।

“ਛੋਲੀ ਆਉਦਾ ਮੈਨੂੰ ਲਾਭ ਪਿਆ ਜੇ ਥਾਪੂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ”

ਫਿਰਲਾ ਭਰਾ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਭੱਧੇ ਆਏ, ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਵਲ ਹੋ ਪਏ ਤੇ
ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਣ ਲਗੇ।

ਉਹਨਾਂ ਖ਼ਬਰ ਹੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਉਹਨਾਂ ਚਾਹੀਨ ਵਿਚੋਂ ਪੁੱਟੀ, ਉਹ ਸੋਨੇ
ਵਾਲਾ ਘੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਕ ਥਪੁਰ ਵਰਗਾ ਪੈਰਾ ਸੀ।

ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਨਿਰਾਸ਼ਰਾ ਹੋਈ।

“ਕਿਸ ਪੈਰਾ ਦਾ ਕੀ ਬਣਾਈਏ ? ” ਉਹ ਗਹਿਣੇ ਲਗੇ। ‘ਚਲੋ, ਇਹਨੂੰ ਲੈ ਜਾਈਏ ਤੇ ਖਰ
ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਓਏ।”

ਉਹਨਾਂ ਇੰਜ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਪੈਰਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਖਥਾਸੀ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਫੇਰ ਪੁੱਟਣ ਲਗ ਪਏ ਉਹ
ਸਾਫ਼ ਇਨ ਕੰਮ ਲਗੇ ਰਹੇ ਇਕ ਪਲ ਖਾਣ ਨਾਂ ਆਰਾਮ ਲਈ ਚੋ ਨਾ ਆਏ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਾ
ਰਾਗ ਖੁਟ ਮਾਰਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੇਲਚਿਆਂ ਹੋਰ ਨਿੱਕੀ ਪੈਦਾ ਤੇ ਕੁਚਰੂਹੀ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਸੋਨੇ ਵਾਲਾ ਘੜਾ ਕੋਈ ਨਾ ਲੱਭਾ।

“ਚੰਗਾ,” ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਸਾਂ ਮਿੱਟੀ ਪੁਟ ਈ ਲਈ ਏ ਇਹਨੂੰ
ਬੱਜਰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਆਖੇ ਅਭਿਰਾ ਦਿਆਂ ਵੇਖਾ ਲਾ ਦਈਏ ਏਥੇ। ”

“ਖਿਆਲ ਕਰੋ ਏ। ” ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਮੰਨ ਗਏ। “ਅਖੀਰ ਸਾਡੀ ਮਿਹਨਤ ਚਾਇਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ
ਜਾਣਗੀ।”

ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਥ ਅੰਗੂਰਾਂ ਚੀਖਾ ਵੇਖਾਂ ਲਾ ਇਕੱਠੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਹ ਬਣੇ ਪਿਆਨ ਨਾਲ
ਸੰਤਾਲ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ।

ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੇ ਪੱਕੇ, ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਰਸ-ਭਰੇ ਗੁਫਿਆਂ
ਵਾਲਾ ਇਕ ਸੁਹਾਦਾ, ਵਭਾ ਸਾਂਦਾ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ

ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਭਰਾਈ ਫਸਲ ਸਮੇਟੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਅੰਗੂਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰਾਹੀਂ ਸਭ ਉਹ
ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਕਰ ਲਏ, ਤੇ ਖਾਕੀ ਦੇ ਰੰਗ ਤੇ ਵੇਖ ਚਿਤੇ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਗਹਿਣੇ ਲਗੇ।

‘ਅਖੀਰ, ਸਾਡਾ ਅਪਣੀ ਗਮੀਨ ਪੁਟਣਾ ਅਜਾਈ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹ
ਖਜ਼ਾਨਾ ਲਾਭ ਦੀ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਥਾਪੂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।”

ਨਿਆਜ-ਬੋ ਫੇਤ-ਫਰੂਮੇਸ਼ ਤੇ ਸੁਰਜ ਦੀ
ਥੈਟ, ਇਲਾਨਾ ਕੋਸਿਨਚਾਨਾ

ਮੋਰਦਾਦੀ ਪਰੀ-ਫਾਦੀ

ਜੇ ਗਲ ਸੱਕੀ ਉਹ ਹੋ ਸਕੀ ਰਹਾਣੀ
ਜੁੱਦੀ ਦੇ ਕਹਾਣੀ, ਜੇ ਕੁਝ ਕੀ ਨਾ ਕਹੀ
ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿਨੇ ਅਭਵਾਹ ਭੋਰਾਣੀ,

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗਲ ਏ ਇਕ ਆਦਮੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ
ਧੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਏਨੀ ਸੁਹਾਈ ਸੀ ਜਿੰਨੀ ਉੱਜਲ ਸਦੇਰ। ਉਹ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਕਿਥੇ ਫੁਰਤੀਲੀ ਸੀ ਤੇ
ਤੱਥਾ ਦੀ ਹੁੰਨਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਇੰਜ ਇੱਥ ਤੇ ਚੰਦਲ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਬਣੀ ਪੋਟ ਜੇ ਕਦੀ ਕਦੀ ਉਹਦੇ
ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਥ, ਉਹਦੇ ਤਣਕਦੇ ਫੈਟ, ਉਹਦੀਆਂ ਦੱਕਦੀਆਂ, ਫੁਲਬੀ ਗਲਾਂ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਉਹਨੂੰ
ਉਹ ਥਾਈ ਦੀ ਉਮਰ ਨਾ ਭੁਲਦੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੋਖਦਿਆਂ ਮੁਰਿਆ ਓ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਧੜਕਨ ਤੇਜ਼
ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਇਕ ਧੁਮਿਆਲੇ ਦਿਨ, ਸੁਹਾਈ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਦੋ ਘਰੇ ਖੁਭੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਲਿਆਣ ਲਈ ਖੂਹ ਵਲ
ਟੁਰ ਪਈ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਘੜੇ ਭਰ ਲਏ, ਉਹਦਾ ਖੂਹ ਕੋਲ ਰਹਾ ਬਹਿ ਜਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰ ਆਇਆ।
ਬੈਠਿਆ-ਬੈਠਿਆ ਉਹਨੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਵੇਖਿਆ, ਅੰਦਰ ਇਕ ਨਿਆਜ-ਬੋ ਦਾ ਬੂਟਾ
ਉਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਸੋਚਿਆ, ਉਹਨੇ ਬੂਟਾ ਪੁਟ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਖੁਬਰੀ ਲੈਘੀ ਤੇ
ਉਹਦੀ ਖੁਬਰੀ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਕੁੱਖ ਭਰੀ ਹੋ ਗਈ।

ਮੁਟਿਆਰ ਦੇ ਮਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਧਰਮ ਲਗਾ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਚਿਕਨ-ਫਾਸ਼ਨ ਲਗਾ ਪਈ। ਦੁਨੀਆਂ ਹੁਣ ਜਿਉਣ ਲਈ ਮਿੱਠੀ ਸੁਖਾਵੀ ਚਾਹ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਕਿਤੇ ਭਜ ਜਾਣ ਦੀ ਧਾਰ ਲਈ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਉਹਨੇ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਛੋਪਲੇ ਦੀ ਘੋਰ ਨਿਗਲ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਛੋਤੀ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਨਾ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਲੱਭਾ।

ਮਹਿਮ ਤੇ ਕੋ-ਪੜੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ, ਮੁਟਿਆਰ ਅਣਚਿੰਤਾ ਬਿਨਾ ਅਗੇ ਹੀ ਅਗੇ ਤੁਰਦੀ ਗਈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਕ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਪੁੱਜੀ ਤੇ ਉਥੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹੀ ਇਕ ਗੁਫਾ ਵੱਲ ਆ ਨਿਕਲੀ ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਉਥੇ ਫਰਾ ਸਾਚ ਲਾਏਗੀ। ਤੇ ਉਹਨੇ ਅੰਦਰ ਪੈਰ ਰੱਖੇ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਜਿਸਿਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁੱਬਾ ਆਦਮੀ ਮੰਗਦਾ ਤੇ ਅੰਗੂਰਦਾ ਉਹਦੇ ਵਲ ਟੁਰੇ ਆ ਰਹਾ ਸੀ ਉਹਦੀ ਪਿਠ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਢੱਠਾਂ ਕਿਰੀਆਂ ਸਨ, ਦਾਵੀਂ ਵੇਰੀ ਲੀਨੀ ਸੀ ਕਿ ਗੱਠਿਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਸੀ, ਮੁੱਛਾਂ ਏਨੀਆਂ ਲੀਨੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਸੋਚਿਆਂ ਤਕ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਵਾਣ ਏਨੇ ਲੰਮੇ ਸਨ ਕਿ ਗਿਣਿਆਂ ਤਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

"ਕੌਣ ਏ ਤੂੰ, ਤੇ ਇਥੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ?" ਸੰਘਣੇ ਰੱਥੇਵਟਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੱਥੇਵਟੀ ਨਾਲ ਉਪਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਦੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਚੱਥੇਵਟਿਆਂ ਨੇ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੀ ਲੁਕਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਸੁਣ ਮੁਟਿਆਰ ਕੁਸਕਣ ਤੋਂ ਰੋਣ ਲਗ ਪਈ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਉਹਦੀ ਕੁਝ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਪਈ ਸੀ।

ਉਹਨੇ ਨੇ ਬੁਧ-ਬੁਧ ਉਹਦੀ ਕਰਾਣੀ ਸੁਣੀ। ਉਹਨੇ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਪੰਛਤ ਦੇ ਬੜੇ ਤੇ ਬਿਨਾ ਚਿਤਾ ਤੇ ਚੰਗੀਆਂ-ਰੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਹ ਉਹਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇਣ ਲਗਾ।

ਅਥਸਥ ਇੰਜ ਕੁੰਦਾ ਦੇ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸੁਰਜ ਦੀ ਛੁੱਧ ਦੀ ਟਾਪਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਮੀਂਹ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਟੱਕ ਪਾ ਕੇਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਐਥੀਆਂ ਪੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਦਾ ਕਿਸ-ਮਾਧਿਆ ਲੋਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਚਿਲਾਂ ਉਹੇ ਮਰਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਕਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚਿਰ ਰਹਿਣਾ ਮੰਨ ਗਈ।

ਤੇ ਚੰਗੇ ਇਥੇ ਘਰ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਬੁਝੇ ਦੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਕਮਲ ਪਟਣੀ ਲਗਦੀ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਨੂੰ — ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਉਮਰ ਆਰਾਮ ਮਿਲਦਾ।

ਯਕ ਤੋੜ ਸਮੇਂ, ਹਿੰਨ ਬਲਗੀਆਂ ਗੁਫਾ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਖੁੱਬਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰ ਕਦਦਾ, ਤੇ ਉਹ ਏਸੇ ਦੁਪ ਨਾਲ ਚੰਦ ਲੱਖਦੇ।

ਜਾਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਰੱਖਦਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਬਾਠ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਇੰਜ ਗੋਰਾ ਤੇ ਸੁਹਾਵਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੁਰਜ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਦਾ, ਉਹਦੇ ਬੁਝੇ ਉਹੇ ਮੁਸਕਾਣ ਆ ਜਾਈ। ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਉੱਥੇ ਦੀ ਖਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਥ-ਕੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਪੈਰ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਨਹਦੇ ਲਗਦੇ, ਤੇ ਉਹਦਾ ਇਲ ਇੰਜ ਸੁਭਕ ਹੀ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਈ ਜਵਾਨੀ ਦੇਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਜਿਸ ਪੜ ਦੀ ਬਾਠ ਹੋਇਆ ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਉਮਰ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਬਲਦੀ ਮਸਾਲ ਤੇ ਛੋਟਾਦ ਦੀ ਤਣਵਾਰ ਲੱਖਦੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪੀੜਾਂ ਤੇ ਆਖਿਆਈਆਂ ਕਿਓਂ ਬੋ-ਬਰਦ ਲੱਖ ਜਾਣ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੰਜ

ਸੁੱਕ ਤੇ ਰੁਖਨਾਇਆ ਰਹੇ, ਜਿਵੇਂ ਸੁਰਜ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੇ ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਬਹਾਵਰ ਤੇ ਹਿੰਡਰ ਬਣਾਣ ਲਈ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਮੰਤਰ ਪੜੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨੇ ਗੁਫਾ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਤੇ ਹਨੇਰੀਆਂ ਨੁਕਲਾਂ ਵੱਲ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਇਕ ਗੁਰਜ ਤੇ ਇਕ ਖੰਡਾ ਲਗਿਆ ਉਹ ਉਹਦੇ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਉਹਨੇ ਬਾਠ ਨੂੰ ਛੋਟ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਦੇ ਉਹ ਕੰਮ ਆ ਸਕਣ।

ਤਾਂ ਛੋਟ ਦੇਲ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਹਦੀ ਕਸਰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਹਾਸਾ ਦੀਆਂ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਤੇ ਖਾਣੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨੇ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਨਿਆਰ-ਬੰ ਰੱਖਿਆ ਉਸ ਬੂਟੇ ਉੱਤੇ, ਜਿਹੜਾ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਪੁਟਿਆ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਂ ਰੱਖਾ ਦਿਤਾ — ਛੋਟ-ਛੋਟੀਆ, ਜਾਂ ਸੁਪਣਾ ਰੁਕੂ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰਾ ਬੱਚਾ ਬੜਾ ਸੁਪਣਾ ਜੋ ਲੱਖਦਾ ਸੀ।

ਸਮਾਂ ਉੱਡਦਾ ਗਿਆ, ਖੁੱਬਾ ਗੁਰਜ ਗਿਆ ਤੇ ਉੱਡਾ ਵਡਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਕਾਹ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਂਦਾ, ਜਿਸਦੀ ਉਹਨੂੰ ਰਚ ਹੁੰਦੀ। ਜਿੰਨਾ ਵਡਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਓਨੇ ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਾਲੀ ਜਿੰਦਗੀ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਪੁੱਟੀ ਰਈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੀ ਕਹਿਣੀ ਨਾਲ ਕੀ ਤੇ ਕਰਣੀ ਨਾਲ ਕੀ, ਸੁਖ ਤੇ ਗੁਲਾਸ ਜੁੜਦਾ।

ਜਦੋਂ ਨਿਆਰ-ਬੰ ਛੋਟ-ਛੋਟੀਆ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਘਰ ਤੋਂ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਬੀੜ ਤੇ ਸ਼ਾਪ ਬਲੂਕ ਦੇ ਦੁਰਾਡੇ ਤੇ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ, ਜਿਹਾਦ ਲਈ ਜਾਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਪਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਆਏ, ਜਿਵੇਂ ਤਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਜਾਦੀ, ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਨਿਆਰ-ਬੰ ਇਕ ਵਾਦੀ ਦੇ ਮੁਹਾਰੇ ਤਕ ਆਇਆ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਦੂਰ ਅਗੇ ਤਕਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਵਡੀ ਸਾਗੀ, ਸਾਵੀਆਂ ਭਾਗਾਂ ਮਾਰਦੀ ਸ਼ੀਲ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁਰਜ ਰਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੇੜੇ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਕੋਪਿਆ ਸ਼ੀਲ ਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਖਾਲਸਾ ਸੀ ਤੇ ਸੋਤੀਆ ਦਾ ਮਹਿਲ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਖੇਅਰ ਪਸਾਰੇ ਗਲੇ ਹਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕਾ ਤੇ ਤਲਵਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਇਹੋ ਸਿਹਤੀ ਸੁਪਣੀ ਚੀਜ਼ ਅਗੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਖੀ, ਤੇ ਕੁਰਸ ਤੇ ਪੜੇ ਨੂੰ ਪੋਟੀ ਵਿਚ ਟਿਕਾ, ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਮਹਿਲ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ। ਵਾਟ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਪਿਆ। ਮਹਿਲ ਦੀਆਂ ਚੂਹੇ-ਚਾਗੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਨਾ ਤੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਦੇ ਆਉਣੇ ਦੇਲ ਤੇਲੇ ਥੀਏ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਨਿਆਰ-ਬੰ ਛੋਟ-ਛੋਟੀਆ ਦੇ ਕਮਰ-ਕਮਰਾ ਵੇਖ ਮਾਇਆ, ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਵਾ ਮਹਿਲ ਕੀ। ਉਹ ਬਾਹਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਥੇ ਉਹਨੇ ਓਰ ਚੁੰਗਦੇ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤਿਆ। ਛੋਟ, ਕਾਟਕਕ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚੀ ਰੱਖ-ਰੱਖ ਤੇ ਸਾਂ-ਸਾਂ ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਦੇ ਤਿਕਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੀ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਦਿੱਤਿਆ। ਜੰਗਲ ਵਲੋਂ ਸੁਰ ਤਰਾਉਣੀ ਅਲਗ ਆ ਰਹੀ ਸਨ, ਹਰ ਇਕ ਦਾ

ਮਿਰ ਸੀ	ਨੁਸ਼ਕੇ ਸਨ
ਬਕਰੇ ਯਾ,	ਬਖਿਆਰ ਦੀ,
ਖੁਰ ਸਨ	ਤੇ ਆਖਾਂ ਸਨ,
ਝੋਟੇ ਏ,	ਕਿੱਜ ਲਾਲ ਰਹੀਆਂ।

ਉਹ ਟਪੇਰੀ ਮਾਰਦੀ, ਟਪਦੇ ਤੇ ਉਲਾਹਦੇ ਟੂਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮੰਦਿਆਂ ਉਤੇ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਰਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਹ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ। ਉਹਨਾਂ ਬਣੇ ਕੁਝਦੇ ਹੇਠ ਅਕੁ ਬਾਣੀ, ਕੋ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਉਥਾਏ ਖਾਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੋਚੀ ਨੂੰ ਕਰਾਹੇ ਵਿਚ ਲੁਟ ਦਿਤਾ ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਚਾਕੂਆ ਤੇ ਛੋੜੀ ਨਾਲ ਖਾ ਠਿਆ, ਹੱਥੀਆਂ ਤੇ ਚੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਟੇ, ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਦਿੱਧੇ ਹਾਲ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਜ ਹਾਥਲ ਕੇ ਧਾਧਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਥੇਏ ਵਸਦੇ ਸੁਟਾਈ ਦੇ ਠਹੇ ਸਨ।

ਬੂਧੇ ਤੇ ਪਿਛੇ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨਿਆਚ-ਬੋ ਫੇਰ ਫਰਮੋਸ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਤੇ ਅਰਬਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਜਿਹਾ ਖੁੰਧਾਰ ਤੁੰਦ ਅਸਗਰਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਅਖੀਰਲੀਂ ਬੁਰਗੀ ਭਭ ਨਿਖਾਰ ਠਿਆ, ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਮੂੰਹ ਬੁਆਇਆ, ਉਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਿਆਚ-ਬੋ ਉਤੇ ਪਈ, ਤੇ ਉਹ ਇੰਜ ਟਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਉਹਨੂੰ ਭੱਕ ਕਾਚ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ।

‘ਖਾਹਿਰ ਹਾਏ ਵਿਚ, ਬਾਹਰ ਹਾਏ ਵਿਚ।’ ਉਹ ਕੁਝਨ ਲਗਾ। ‘ਓਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜੇ, ਉਸੀਕ ਰਿਹੈ, ਬੜਾਧੇ ‘ਚ ਬੁੱਟੇ ਜਾਣ ਲਈ!’

ਇਹ ਸੁਣ, ਸਾਧੇ ਦੇ ਸਾਧੇ ਅਜਗਰ ਭੜਕ ਕੇ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹੇ ਤੇ ਝੁੱਗੇ ਵਲ ਭੱਜੇ। ਪਰ ਨਿਆਚ-ਬੋ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖੰਭਾ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ, ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਇਕ-ਇਕ ਅਜਗਰ ਦਿਹਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਦੀ ਤਲਵਾਰ ਕਾਜ਼-ਕਰਦੀ ਅਜਗਰ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆ ਪੈਂਦੀ ਸਿਰ ਪੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੋੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਫੜਦਾ ਉਤੇ ਚਿੜਨ ਲਗੇ ਤੇ ਨਿਆਚ-ਬੋ ਫੇਰ-ਫਰਮੋਸ ਨੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਅਜਗਰ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਪਰ ਸਭਦੇ ਦਾ ਉੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਕਾਜ਼ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹਦਾ ਖੰਭਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ। ਉਹਨੇ ਕੁਝਕਾਰ ਕੇ ਫਲ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਜਿੱਥੀ ਉਤੇ ਕਾਚ ਕੀਤਾ, ਉਹਦੇ ਉਹਦਾ ਸਵਾਹਾ ਪਾਸਾ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆ, ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਬਿੰਨ ਦੇਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕਾਝ ਨਾ ਬੰਨਿਆ। ਫੇਰ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੱਚੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਆਚ-ਬੋ ਫੇਰ-ਫਰਮੋਸ ਨੇ ਕੁਰਜ ਕੜ ਲਿਆ, ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਪਸਾਇਆ ਤੇ ਅਜਗਰ ਦੀ ਪੁੜਪੁੜੀ ਉਤੇ ਦੋਫੇਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦੇ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਅਜਗਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸੁਹਮਣੇ ਕੁਟੀਆਂ ਹੋਨੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਗਰ ਲਗਾਤਾਰ ਉਹਦੀਆਂ ਖਾਣ ਤੇ ਪਿਛੇ ਹੱਟਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹਰ ਕਦਮ ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਰੋਪਾਂ ਨਾਲ ਵਜਦਾ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਮਹਿਲ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਫਰਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਚੋਰ-ਬੁਰਾ ਬੱਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਗਾਈ ਤੇ ਜਾਣੇ ਨਾਲ ਭਰੀ ਇਕ ਪੋਰੀ ਉਤੇ ਬਹਿ ਪਿਆ ਤੇ ਨਿਆਚ-ਬੋ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਹ ਨਾ ਲੈਣ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਹੋ ਪਿਆ। ਉਹ ਚੋਰੇ ਦੇ ਬਾਧੂੰ ਬਰਤਾਇਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਅਖੀਰ ਹਰਿ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਪਏ। ਅਜਗਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਖ ਨੂੰ ਕੰਧ ਨਾਲ ਜੁੜਕੇ ਲਿਆ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤਿਹਨ ਲੱਝੀਆਂ ਤੇ ਚੰਚ ਨੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਸਹਿਮ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਪਟਾਕਾ ਢੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਲਗਦਾ ਸੀ।

ਪਰ ਨਿਆਚ-ਬੋ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਬਿਹਾ, ਉਹਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਕ ਕੇ ਝੂਠਾ ਬੰਬ ਕਥ ਦਿਤਾ, ਉਹਦੀ ਬਿਟਕਣੀ ਲਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸੀਸਾਂ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਤੇ ਫੇਰ ਪੈਸ਼ੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਲੰਘਦਿਆਂ-ਲੰਘਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਸਾਂ ਚੜ੍ਹ ਦਿਤੀਆਂ, ਅਖੀਰਲੇ ਨੂੰ ਕੰਦਰਾ ਲਾ ਦਿਤਾ ਤੇ

ਚਾਕੀ ਆਪਣੀ ਕੋਟ ਅੰਦਰ ਧਰ ਲਈ। ਉਸ ਪਿਛੇ ਇਸ ਖੜੀ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹਨੇ ਢੱਲਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਖਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਉਹ ਗੁਰਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਰਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਗਾ ‘ਮਾਂ, ਮਾਂ, ਮੇ ਇਕ ਵਡਾ ਸਾਰਾ ਤੇ ਸੁਹਣਾ ਮਹਿਲ ਲਾਭੀਐ। ਆਖੋ ਕੁਟ ਰੋਕੇ ਰਿਹਾ ਕਰਾਭੀ।’ ਮਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਹ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਹਨੇ ਤੇ ਨਿਆਚ-ਬੋ ਨੇ ਕੁਝ ਫੜ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸੋਨੇ ਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਢਲੇ ਕਦੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣਾ ਖਰ ਉਥੇ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਨਿਆਚ-ਬੋ ਫੇਰ-ਫਰਮੋਸ ਨੇ ਆਖਿਆ

‘ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਭਾ ਕੇ। ਪਰ ਅਖੀਰਲਾ ਰਮਰਾ ਕਰੀ ਕੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੱਲ, ਨਾ ਬੱਲ੍ਹਣਾ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਕ ਆਖਰੀ ਅਜਗਰ ਅਜੇ ਉਥੇ ਹੈ।’

ਪਰਗਾ, ਬੁਰਜਾ ਕਾਪ,” ਮਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਅਜਗਰ ਤੈਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਪਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਭੱਤੇ ਰਹੇਗਾ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕੰਦਰਾ ਕਿਵੇਂ ਲਾਈ ਰਖਣੈ।’

ਤੇ ਬਾਧੀ ਕਾਪ ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਸਲ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਲਿਆ, ਕੁਸਲ ਨੂੰ ਦਸ ਕੰਦਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿਤੇ ਏਥੇ ਚੁੱਕ ਰਾਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਉਹਨੂੰ ਬਿਆਬਰ ਦੇ ਦਿਨ ਤਕ ਵੀ ਲਤਦਾ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਆ ਨਾ ਲਲ ਸਕੇ।

ਮਾਂ ਪੁਰਤ ਉਥੇ ਇੰਜ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਲਤਾ ਦੇ ਸਿੰਗ ਵਿਚੋਂ, ਜਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਨਿਆਬਰਾਂ ਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਦੀ ਵਾਛਲ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ। ਜਿਸ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਉਹ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਬਾਨਦਾਰ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਬੁਗਿਰਦੇ ਦੇ ਸੁਹਜ ਦੀ ਹੀਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਬਿਕਾਰ ਪੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਰਜਰਾ ਸੀ।

ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਦਿਸ ਵਧਾ ਨਹੀਂ, ਦੇ ਵਧੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬਿੰਨੇ ਦੀ ਵਧੇ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਧੀ ਭਾਟਕਰ ਦੀ ਆਪਣੇ ਹਾਲ ਹੁਨਾਰੇ ਦਾ ਮੱਠਾ-ਮੱਠਾ ਖਿੱਚ ਫੈ ਆਉਂਦੀ ਏ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਪਰਦੀ ਉਤੇ ਬੰਖਲ ਕੁਲ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬਣੀ-ਫੋਸਰੀ ਹਰ ਕਸਤ ਨੂੰ ਚੁਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ।

ਸਭ ਅਜਗਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਰਬਾਰੀ ਤੇ ਅਧੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਜਾਧੂਗਰਨੀ ਕਥੋਂ-ਅੰਡਰ, ਨੇ ਪਾਠਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਾਧੂਗਰਨੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਨਾ ਕਾਲਾ ਸੀ, ਜਿੰਨੀ ਲੁੱਕ ਤੇ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਏਨੀ ਕਮੀਨਕੀ ਤਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੀ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਗੀ ਸਵਾਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕਥੋਂ-ਅੰਡਰਾ ਹੁਣ ਅਜਗਰਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੱਲ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਬਾਹਰੇ ਵਿਚ ਪਿਛੇ, ਉਹ ਆਉਣ ਉਕ ਥਾਏ, ਉਹਨੂੰ ਦੋਫੇਂ ਬੰਦੇ-ਬੰਦੇ ਵਹਿਮ ਪੈਣ ਲਗ ਪਈ ਕਿ ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਲਹਿੰਦਾ ਗਿਆ। ਕਥੋਂ-ਅੰਡਰਾ ਅਕ ਵਿਚ ਪਈ ਸਪ ਕਾਝ ਪਲਸੇਟੇ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨੇ ਖਾਣ ਲਗੀ ਤੇ ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਕੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਜਲ੍ਹੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਮਹਿਲ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ, ਅਜਗਰਾਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਭਾਵੀ ਬੀਰੀ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਖੁਟ ਲਿਆ। ਹੋਰ ਉਹਨੂੰ ਭਾਧਾ ਚੁੱਕ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਨਿਆਚ-ਬੋ ਦੀ ਮਾਂ ਉਤੇ ਟੁਟ ਪਈ। ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਬਾਧੀ ਕਵਰਾ ਲਈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਬੋਰ ਲਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਉਸ ਕਾਝ-ਕੱਠੜੀ ਵਿਚ ਧਕ ਕੇ ਠੀ ਕਈ, ਜਿਵੇਂ

ਅਜਗਰ ਤਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਜਗਰ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਛੁਡਾ ਲਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਰਹਿਆ ਨਾਵੇਂ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਬਾਰਾਂ ਏ ਬਾਰਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਦਰ ਤੇ ਸੀਖਾਂ ਨਾ ਦਿਤੀਆਂ।

ਕਲੋਅੰਡਸਾ ਤੇ ਅਜਗਰ ਬਹਿ ਗਏ ਤੇ ਮਲੁਹਵਾਂ ਕਰਨ ਲਗੇ, ਨਿਆਰ-ਬੇ ਤੇ ਬਦਲਾ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹੋਂ ਮਾਰ-ਮੁਕਾਇਆ ਜਾਵੇ

"ਭਰਾਈ ਲਈ ਬੰਗਾਰ ਹੁ, " ਜਾਦੂਕਰਨੀ ਨੇ ਅਜਗਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ।

"ਨਹੀ, ਉਹਦੇ ਕੇ ਰਾਹ ਲਗਾਏ ਸਿੰਨੂੰ, " ਅਜਗਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। " ਉਹਦੀ ਬਾਹੁ ਬ ਹੋਰ ਮੋਰੀ ਬੰਗ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਮਰਾ ਬਿਆਡ ਏ, ਅਜੇ ਮਰੇ ਬੋਲਾ ਏ, ਨਿਕਲ ਰਲੀਏ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਨਰਾਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਨਾ ਪੈਣ ਦਈਏ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਜਾਏ ਲਈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। "

"ਜੇ ਤੂੰ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨੇ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਬਾਢੀਏ, " ਕਲੋਅੰਡਸਾ ॥ ਆਖਿਆ। 'ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਈ ਜਾਵਾਂਗੀ ਜਿੰਨਾ ਬਿਰ ਉਹਦੀ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਕਰੋਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੰਗਦਾ ਸਪ ਦੀ ਬੰਬ 'ਚ ਜਾ ਪਛਿ, ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਰਹਾਣ ਲਈ ਮੂੰਹੋਂ ਮੋਰ ਮੋਰੇ "

ਤੇ ਇਹ ਆਖ, ਉਹਨੇ ਅਜਗਰ ਨੂੰ ਥੁਕਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਗੈਰ ਛਾਟ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਪਈ ਤੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਘੁੰਮਦੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹਨੇ ਨਿਆਰ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮੇਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਨਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਹਦੇ ਭਾਵੇ ਬੀਮਾਰ ਤੇ ਪੀੜੇ-ਪੀੜ ਹੋਣ ਦਾ ਪੰਜ ਪਾਇਆ ਤੇ ਕਈ ਤੇ ਨਿਆਰ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮੇਸ ਨੂੰ ਉਡਾਕਣ ਲੱਗੀ

ਇਕ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਹੋਰ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਤੇ ਨਿਆਰ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮੇਸ ਬਿਰਾਰ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਦਿਹਲੀਬ ਟੱਪੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਲੋਅੰਡਸਾ ਸਿਸਕਣ ਤੇ ਹਉਵੇ ਭਰਨ ਲੱਗ ਪਈ

"ਬਚਕਿਆ, ਮੇਰੇ ਬਚਕਿਆ, " ਹਉਵੇ ਕਲੋਅੰਡਸਾ-ਤਰਾਓਆਂ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, "ਮੈਂ ਸਥੀ ਮੁਕੀ ਲੀ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਤੂੰ ਚਲਾ ਜੇ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਸਿਆਲ ਦੀ ਨਾ ਬੀੜਾ, ਸਿੰਨੂੰ ਤੇਰੀ ਭੰਡ ਪੈ ਸਕਦੀ ਏ। ਤੇ ਮੈਂ ਡਾਲੀ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਵਾਤ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਇ, ਜੇ ਕਦੀ ਮੈਨੂੰ ਪੰਛੀ ਦੇ ਦੁਖ ਦੀ ਇਕ ਬੂੰਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਇਕੋ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬੂੰਦ!... ਤੇ ਫੇਰ ਮੇਰੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹਟ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਉੱਠਣ-ਬਹਿਣ ਜੋਗੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ। "

ਨਿਆਰ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮੇਸ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਰਾਹੋਂ ਇਲ ਨਾਲ, ਮਾਂ ਦੇ ਭਾਵੇ ਹੇਠ ਦੀ ਬਹਾਈ ਸੁਣੀ। ਉਹਨੇ ਇਕ ਪੜਾ ਕੱਢਿਆ, ਤੇ ਕਲੋਅੰਡਸਾ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰਿ, ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਉਹਦੇ ਛੋਟੀ ਮੁਸ ਆਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਰਖੇ ਪੰਛੀ ਦੇ ਦੁਖ ਦੀ ਵਾਲ ਬਿਰ ਨਿਕਲ ਪਿਆ।

ਉਹ ਪਤਾਤੀਆਂ ਤੇ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਕ ਮਹਿੰਤ ਬੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਉਹਨੇ ਫਾਟਕ ਬਰਕਾਇਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਮੁਣਿਆਰ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਤੇ ਆਖਿਆ :

"ਜੇ ਛਲਾ ਆਵਾਂਗੀ ਏ, ਤਾਂ ਲੰਘ ਆ। ਜੇ ਬੁਰਾ ਆਵਾਂਗੀ ਏ, ਤਾਂ ਲੰਘ ਜਾ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੁੱਟੇ ਬੋਟੀਆਂ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਨੀ। "

'ਮਿਨ-ਕੋਲਾਏ ਮੁਣਿਆਰ ਤੋਰਾ ਫਾਟਕ ਤਲਾ ਆਵਾਂਗੀ ਬਜ਼ਕਾ ਰਿਹੇ, ਨਿਆਰ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮੇਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਫਾਟਕ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਖੁਲ੍ਹ ਥਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਣਾ ਘਰ ਦਿਸਿਆ, ਉਹਦੇ ਬੂਹੇ ਤੇ ਥਾਹੀਆਂ ਵੱਪੇਟ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ।

"ਸੁਭ ਸੱਧਿਆ" ਅੰਦਰ ਫੜਦਿਆਂ, ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਸੁਭ ਸੱਧਿਆ," ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ਜੋ ਕਿੱਛੀ ਸੁਹਣੀ ਮੁਟਿਆਰ ਸੀ ਉਹ ਉਹਦੇ ਸੁਹਾਸ ਅਗੇ ਸੁਰਜ, ਚੰਨ ਤੇ ਸਰਘੀ ਚੌਲੇ ਦੀਆਂ ਭਲਰਦੀਆਂ ਫਿਰਨਾਂ ਮਾਂਦ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਉਹਨੂੰ ਨਿਉਂ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਆਜ਼-ਬੋ ਫੱਤ-ਫਰੂਮਸ ਨੇ ਕਿਹਾ

"ਮੈਂ ਯਜ਼ੀ ਦੂਰੋਂ ਆਇਆਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਯਜ਼ੀ ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇਖੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਲੈਣ ਦੇਕੌੜੀ?"

"ਜੀ ਜਦਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰ" ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਸ ਮਿਲਰਧਾਨ ਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਨਵਾਜ਼ ਮੀਜ਼ਬਾਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚਹੀ ਦੇ ਗਲੀਚੇ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਪਰੇਸ ਦਿਤੇ

ਦਮੜਗਮਾਨ ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ, ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੋ ਫੇਰ-ਫਰੂਮਸ ਨੇ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿਹੜੀ ਗਲ ਉਹਨੂੰ ਖਰੋ ਏਨੀ ਦੂਰ ਲੈ ਆਈ ਸੀ

"ਪਤਾ ਦੀ ਪੰਛੀ ਦਾ ਦੁਧ ਕਿਥੇ ਲਏਗਾ?" ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਜਦੋਂ ਦੀ ਮੈਂ ਏਸ ਪੜ੍ਹੀ 'ਤੇ ਗੱਦੀਆਂ ਅੰ, ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਖਾਲ-ਪੀਣ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਨਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਇਲਾਜ ਦਾ," ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਪਰ ਤੂੰ ਫਾਟਾ ਆਲਸੀ ਹੈਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮਿਰਥ ਬਚਾਈ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜਰਨ ਕਰਾਂਗੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕੁਝ ਇਹ ਪਿਛੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ, ਆਸਦੇ ਸੁਹਾਸ, ਫੱਤ ਜਵਾਹੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੋਲੇ ਪੁੱਛਾਂਗੀ। ਹੋਰ ਤਾਵੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਤੈ, ਪੜ੍ਹੀ ਉਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰਿੰਦ-ਰਿੰਦ ਪੁੱਛੀਆਂ ਨੇ।"

ਤੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੋ ਫੱਤ-ਫਰੂਮਸ ਦਾ ਮੁਖਤਮ ਦੀ ਭੈਣ, ਇਲਾਨਾ ਕੋਸਿਨਜ਼ਨਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ

ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੇ ਜਦੋਂ ਉਹਦਾ ਮਹਿਮਾਨ, ਬਕੇਵੇ ਤੇ ਘੋਂਸ ਹੋ, ਮੈਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਲਾਨਾ ਕੋਸਿਨਜ਼ਨਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਕੰਠ ਗਵੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲਗੀ, ਕੀ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਪੰਛੀ ਦਾ ਦੁਧ ਕਿਥੇ ਲਭ ਸਕਦਾ ਸੀ।

"ਬੜੀ ਦੁਖੇ, ਨਿੱਕੀਓ ਕੋਟੇ ਬੜੇ ਦੁਖੇ," ਚਾਕਦੇ ਸੁਹਾਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਓਥੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਹਫ਼ਤੇ ਲਗ ਜਾਣਗੇ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਲ ਜਾਣੈ, ਰਾਹੇ ਦੇ ਪਹਾਨ ਤੇ ਮਾਰ ਵਲ। ਪਰ ਪੰਛੀ ਜਿਹੜਾ ਦੁਧ ਦੇਂਦਾ, ਫਾਟਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਏਡਾ ਏਡਾ ਹੈ ਕਿੰਨਾ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਤਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਉਹਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਪਰ ਬੱਦਲ ਮਿੱਥਾ ਦੇ, ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਨੜੇ ਆਉਂਦਾ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਸੁਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ 'ਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਕੋਟੀ-ਕੋਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਧਰਿਆਂ ਅੱਡੇ ਪਾ ਕੇਂਦੇ।"

ਉਸ ਤਿਆਨਕ ਹੱਥੀ ਦੇ ਪਿਆਲ ਨਾਲ, ਜਿਹੜੀ ਨਿਆਜ਼-ਬੋ ਫੱਤ-ਫਰੂਮਸ ਨੂੰ ਉਭਾਏ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਦਾ ਕਿਆ ਸੀ, ਸੁਹਾਸ ਦੀ ਭੈਣ ਇਲਾਨਾ ਕੋਸਿਨਜ਼ਨਾ ਦਾ ਇਲ ਮਿਹਰ ਤੇ ਸਹਿਮ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਮਾਂਦ ਬਰਨ ਦਾ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰੇ, ਉਹ

ਆਪਣੇ ਹਥੇਲੀ ਵਿਚੋਂ ਥਾਵਾਂ ਖੰਭਾ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ ਲੈ ਆਈ ਤੇ ਉਹ ਉਹਨੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਨੂੰ ਪੈਸ ਕਰ ਦਿਤਾ 'ਤੇ ਠੇਕੇ ਠੋਜਵਾਨਾ, ਇਹ ਘੋੜਾ ਕੌ ਜਾ', ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ। "ਠੇਕੇ ਕੀਸ ਆਏਗਾ ਤੇ ਠੇਕੇ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰਹੇਗਾ। ਕਿਸਮਤ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਥਾਪਸ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵੇਗੀ।'

ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਇਸ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਸੁਹਣੀ ਮੁਨਿਆਰ ਵੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਰਖ ਦੇਣ ਲਈ ਡਾਂਬ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹਦਾ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਸੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕੀਤਾ, ਪਛਾਣੀ ਮਾਰ ਪੇਸ਼ੋ ਢਲ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਬਥ ਪਿਆ।

ਉਹ ਕੁਝਦਾ ਕਿਆ ਖੋਜਾ
ਪਹਾਜ਼ ਤੇ ਵਾਦੀਆਂ ਉਡੇ
ਦੁਣ ਤੇ ਪੈਲੀਆਂ ਉਡੇ
ਜੰਗਲਾਂ ਤੇ ਚਰਾਦਾਂ ਉਡੇ,
ਖੜ੍ਹਿਆਂ ਮੈਦਾਨਾਂ ਉਡੇ

ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਦੂਰ ਕੁਝ ਦਿਸਿਆ ਜੋ ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਕੰਧ ਵਾਂਗ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੋੜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਕੰਧ ਉਚੀਉਂ ਉਚੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਤੇ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਬਣ ਗਈ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਖੜਾ ਪਹਾੜ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਅਪੜਿਆ, ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਹਦੀ ਟੀਸੀ ਅਸਮਾਨ ਛੂਹ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੇਖੋ ਉਹਦੇ ਪਹਾੜ ਸ਼ਕੀ ਮੁਕੀ ਕਿਥੇ ਟਾਵੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਨੇ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਘੇਰਿਆ-ਪਰਿਆ ਉਹਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਹੇਠਾਂ ਚੋਂ ਤੇ ਟੀਸੀ ਫਰ ਫਿਰ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉੱਪਰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਪੰਛੀ ਦਿਸਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਖੰਭ ਰੂਠਾਨੀ ਬਲਬਲਾਂ ਵਾਂਗ ਵੱਡੇ ਆਲੇ ਸਨ। ਪੰਛੀ ਖੰਭ ਉੱਚੇ ਚੱਕਰ ਕੱਚੀ ਗਿਆ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਅੱਥੇ ਉਹਨੇ ਹੀ ਗਿਆ।

ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਨੇ ਲਗਮ ਨੂੰ ਖਿਚਿਆ ਤੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਉਪਰ ਪਹਾੜ ਉੱਚੇ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਬਰਤ-ਬਰਤ ਪੱਥਰ ਸਿਰਪਟ ਦੇੜ ਪਿਆ ਅਤੇ ਵਧੀ ਹੋਈ ਇਕ ਬਟਾਨ ਤੇ ਦੁਸ਼ੀ ਬਟਾਨ ਉੱਤੇ ਟਪਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਟੀਸੀ ਉੱਤੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਵੇਖਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਰਸਾਲ ਦੀ ਝਾਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਆਕ੍ਰਿਤਿਆਂ ਵਿਚ ਉੱਚ ਪੰਛੀ ਦੇ ਬੰਬੇ ਵੇਖੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ, ਜਾਂਵੇਂ ਅਜੇ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਪਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਘੇ ਢੰਗੇ ਸਿੱਧਾ ਸੀ, ਤੇ ਰੁਖ ਨਾਨ ਕੁਦਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਨੇ ਦੁਆਲੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ, ਤੇ ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਬਟਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦਰਾੜ ਵੇਖ, ਉਹ ਘੋੜੇ ਸਮੇਤ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਡੁਕ ਗਿਆ। ਡੋਰੀ ਹੀ ਮਾ-ਪੰਛੀ ਉਡਾਰੀ ਲਾਵਾ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਕ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਆਕ੍ਰਿਤੀ 'ਤੇ ਉਡਦਾ ਤੇ ਬੈਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁਪ ਪਿਆਰ ਲਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਡ ਉਸ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਵੇਖ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿਹਦੇ ਨੇੜੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਲੁਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਖੰਮ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੜਾ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਪੰਛੀ ਨੇ ਅਣ-ਜਾਣਿਆਂ ਹੀ ਕੁਝ ਦੁਪ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਦਿਤਾ।

ਫੇਰ ਉਹ ਪਛਾਕੀ ਮਾਰ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਬਸ ਗਿਆ ਤੇ ਅਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਜਾਨ ਬਚਾਣ ਲਈ ਭਜ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਓਸੇ ਹੀ ਵੇਲੇ ਇਕ ਬੇਟ ਖੋਲ੍ਹ ਰੁਖ ਨਾਲ ਚੱਕਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਮਾ-ਪੰਛੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੁਪਾਸੀ ਤਰਿਆ ਉਹਨੂੰ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਦਿਸ ਪਿਆ। ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਖਸ਼ਸ ਵਾਂਗ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਡ ਪਿਆ ਪਰ ਉਹਦੇ ਨਾਭ ਨੂੰ ਫੜ ਨਾ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਉਹਦੇ ਕੰਠ ਦੇ ਹੀ ਖੰਭ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਵੱਡੇ ਜਾਦੂ ਸਨ, ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਰੋਕ ਉਡ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਵਾਪਸ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਚੋਖ

ਘੋੜਾ ਦੁਬਾਰਾ ਗਿਆ
ਪਹਾੜ ਤੇ ਠੇਕੀਆਂ ਉਡੇ
ਦੁਣ ਤੇ ਪੈਲੀਆਂ ਉਡੇ
ਜੰਗਲਾਂ ਤੇ ਚਰਾਦਾਂ ਉਡੇ,
ਖੜ੍ਹਿਆਂ ਮੈਦਾਨਾਂ ਉਡੇ।

ਏਵੇਂ ਠਕ ਕਿ ਉਹ ਇਨਕਾਰ ਕੀਮਨਦਾਨਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਪਿਆ। ਇਲਾਨ ਉਹਨੂੰ ਸਿਰ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗੀ, ਕੁਝ ਚਿਰ ਅਣਕ ਜਾਏ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲਵੋ।

ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਨੇ ਪਾਧਾ ਪੀਤਾ ਤੇ ਸੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਲਾਨਾ ਨੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਕਦੇਦੀ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਪਤਾ ਸੀ, ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਏ, ਪੰਛੀ ਦਾ ਦੁਪ ਲੁਕਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਦੁਪ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿਤਾ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਅਪਣਾ ਪੜਾ ਕੁਕ ਡਿਆ:

"ਫੂੰ, ਭੀਏ, ਸਭੀ ਮੁਢੀ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਕੀ ਸਿਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਈ ਹੋ," ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ, "ਤੇ ਭੇਵੇ ਘਰ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਚੰਗੇ; ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਰਚਦਾ ਚਾਹੀਦੀ, ਮੇਰੀ ਬੀਮਾਰ ਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਤੇ ਜਦਕਿ ਇਕ ਇਲਾਨ ਨੇ ਅਖਿਆ

"ਤਾਂ ਫੇਰ, ਬਰਾਦਰ ਜਵਾਨਾ, ਰੋਹੀ ਸਫ਼ਰ ਚੰਗੀ ਲੱਘੀ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਵਾ ਨਾ ਭੱਲੀ।"

ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੋਰ-ਡਰੂਮੇਸ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਨਿਊਂ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਈ, ਤੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਭਾਰੇ ਪਾ ਦਿਤਾ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਫਰ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਕਲੋਅੰਡਸਾ ਉਹਦਾ ਆਉਣਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ, ਚਿੱਜ ਮਲੋੜੇ ਖਾਣ ਤੇ ਪਲਸੇਰੇ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਈ, ਜਿਵੇਂ ਅਲ-ਵਦੂਦੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿੱਜੋ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਹਨੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਉੱਤੇ ਸੁਟ ਪਾਇਆ ਤੇ ਚਿੱਜ ਜਿਸਦਾ ਤੇ ਹਉਕੇ-ਹਾਵੇ ਲੈਣ ਲਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਮਰਨ-ਬੰਦੀ ਹੋਵੇ।

"ਮਲ ਜਾਂ ਮੀ! ਮਲ ਜਾਂ ਮੀ! ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ।"

ਪਰ ਜਦੋਂ ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਡਰੂਮੈਂਸ ਨੇ ਚਾਹਲੀਏ ਪਾਠ ਕੀਤੀ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਭਰਿਣ ਲਗੀ
'ਬਚਿਆ, ਕਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ ਆ ਮੈ, ਤੂੰ ਰਾਪਲ ਆ ਘੁੰਚਿਐ, ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਤੇ ਰੇਨੂੰ ਉਭਰੇ ਰਹੀ ਆ
ਦੁਹ ਲਿਆਇਆ ਈ ਮੇਰੇ ਠਣੀ ?'

ਇਆਇਆ ਏ, " ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਡਰੂਮੈਂਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਘੜਾ ਅਗੇ ਧਰ ਦਿਤਾ।
ਕਲੰਅੰਤਸਾ ਨੇ ਖੜੇ ਨੂੰ ਮੁੱਧ ਨਾਲ ਛਾ ਲਿਆ, ਤੇ ਸਾਰਾ ਦੁਧ ਪੀ ਗਈ।
'ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੋ, ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਬਚਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਧੁੰਦੇ ਈ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਭੀ ਆਰਾਮ ਲਗ
ਰਿਹੇ " ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

ਉਹ ਚੋਟ ਗਈ ਤੇ ਸੁੰਨੀ ਪਈ ਹੋਣ ਜਾ ਪਲ ਪਾਣ ਲਗੀ, ਪਰ ਨੀਦਰ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਪਲ ਵੀ
ਨਾ ਆ ਸਕੀ। ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ, ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਡਰੂਮੈਂਸ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਘਲਿਆ ਜਾਏ, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦਾ
ਕਿਰੇ ਨੂੰ ਬੇਤਾ ਭਕ ਵੀ ਨਾ ਆ ਸਕੇ। ਉਹ ਲੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰਹੀ, ਤੇ ਫੋਰ ਚਾਣਕਕ ਹੀ ਉਹ ਪਲਮੇਟੇ
ਮਾਰਨ, ਮਰੇਝੇ ਖਾਣ ਤੇ ਜਿਸਕਣ ਲਭ ਪਈ, ਇੰਜ ਪਸ ਪਾਣ ਲਭ ਪਈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਫਕਲੀਏ ਉਹਨੂੰ
ਪੁਣ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਉੰਨੀ ਅਗੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

"ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਫੜੇ ਪਿਆਰੇ ਬਚਿਆ।" ਉਹ ਕੁਹਲਾਈ। "ਮੈਨੂੰ ਢੇਰ ਥੀਮਾਨੀ ਦਾ ਦੌਰਾ
ਹੋ ਗਿਐ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਆਇਐ ਜੇ ਮੈਂ ਠਵੇ ਜੰਗਲੀ ਸੁਰ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਰ ਚੋ
ਜਾਵਾਗੀ।"

"ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਲਾਂ ਤੇ ਫੁਹਾਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਸੁਰ ਦਾ ਮਾਸ ਲਿਆ ਦੇਨਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਕੋ-ਇਕ
ਹੀਰ ਇਹ ਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਵਰ ਰਹੋ," ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਡਰੂਮੈਂਸ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਤੇ ਪਲਾਥੀ ਮਾਧ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਬੜ੍ਹ ਉਹ ਚਲ ਪਿਆ। ਉਹ ਘੋੜਾ ਚੌਥਾ ਚਿਰ ਦੁਰਾਧਾ ਗਿਆ,
ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਲਾਨਾ ਕੋਸਿਨਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਪਿਆ।

"ਮੈਂ ਆ ਸੁਣਨਾ?" ਉਹਨੇ ਇਲਾਨਾ ਕੋਸਿਨਜ਼ਾਨਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਜੀ ਸਕਦੇ," ਇਲਾਨਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਨਿੱਘੇ ਇਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਰੇਫਾ ਬੁਆਫ਼ਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।"

ਫੋਰ ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਡਰੂਮੈਂਸ ਸਾਧ ਲੈਣ ਲਈ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਇਲਾਨਾ ਨੂੰ ਸਿਰ ਆ ਪਈ ਲਈ
ਥਦ-ਥਸੀਥੀ ਵੀ ਕਲ ਸੁਣਾਣ ਲਗੇ।

"ਪੜਾ ਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਠਵਾ ਜੰਗਲੀ ਸੁਰ ਕਿਥੇ ਲਭੇਗਾ," ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ। "ਮੇਰੀ
ਮਾਂ ਢੇਰ ਥੀਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਏ ਉਹਨੂੰ ਠਵੇ ਜੰਗਲੀ ਸੁਰ ਦਾ ਮਾਸ ਈ ਖਾਣਾ ਸਕਦੇ।"

"ਨਕੀ, ਮੈਨੂੰ ਠਵੀ ਪੜਾ, ਪਲ ਢੇਰੇ ਸੁਝ ਚਿਰ ਨਹਿਰ ਤੇ ਅਥਮ ਕਰ, ਤੇ ਥੀਮੀ ਮੈਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਸੁਰਜ, ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਪੜਾ ਲਭ ਜਾਏਗਾ," ਇਲਾਨਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਉਹਨੂੰ
ਜ਼ਰੂਰ ਈ ਪੜਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਲਮਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ, ਉਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੋਖ ਜੋ ਸਕਦੇ ਤੇ ਉਸ
ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।"

ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਡਰੂਮੈਂਸ ਨੇ ਰਾਤ ਇਲਾਨਾ ਦੇ ਘਰ ਬੁਹਾਰੀ, ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਵੇਲੇ, ਆਪਣੀਆਂ
ਜਿਰਲਾਂ ਸਭ-ਸਮੇਟ, ਇਲਾਨਾ ਦਾ ਭਰਾ ਵੀ ਅਥਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆ ਗਿਆ।

ਇਲਾਨਾ ਨੇ ਅਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ;

'ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਸੁਰਾਂ ਵੀ ਕਲ ਕਰਚਿਆਂ ਸੁਣਿਐ ਪੜਾ ਜ, ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸ
ਹਿਸੇ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ?'

ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਮੇਰੀਏ ਤੇਏ, ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਉੱਤਰ ਵਲ " ਸੁਰਜ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, "ਖੁਧੀਆਂ
ਪੋਲੀਆਂ ਤੇ ਕੁੱਠਾਂ-ਫੁੱਠੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਪਾਥ, ਦਿਦਿਦਾਰ ਨੁਆਂ ਦੇ ਵਿਕ ਬਹੁਤ ਦਲੇ ਸੰਘਟੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ।"

'ਤੇ ਜੇ ਲਥਾ ਜੰਗਲੀ ਸੁਰ ਉੰਨਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਥੇ ਬਚਿਆ ਜਾਏ?'

"ਨਕੀ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭੈਏ। ਜੰਗਲ 'ਚ ਦਿਦਿਦਾਰ ਏਨੇ ਸੰਘਟੇ ਨੇ ਹਿ ਥੰਦੇ ਈ ਤਾਂ ਗਲ
ਈ ਛਡੋ, ਮੇਰੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਤਕ ਥੀ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵਲ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਥੇ ਤਕ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਜੰਗਲੀ
ਸੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦੁਪਹਿਰਾ ਵੇਲੇ ਵੇਖਨਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਲੋਟਣੀਆਂ ਲੈਣ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ
ਆਂਦੇ ਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚੰਦ ਰੋਸ਼ ਨੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨੱਝੇ ਦੁਰਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰਨਾ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ-ਬੇਟੀ
ਕਰਵਾਣ ਕਰਾਬਰ ਏ।"

ਇਲਾਨਾ ਕੋਸਿਨਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਡਰੂਮੈਂਸ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਤਾ, ਜੋ ਉਹਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਸੀ ਤੇ ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਡਰੂਮੈਂਸ ਜਿਸਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪੜਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ
ਕਿੱਥਾ ਖਰਚਾ ਉਹ ਮੁਲ ਲੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਬੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਹਾੜਾਂ
ਉੱਤੇ, ਤੇ ਵਾਦੀਆਂ ਉੱਤੇ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਉੱਤੇ ਦੇ ਖੰਡਾਂ ਉੱਤੇ ਘੋੜਾ ਉਡਾਂਦਾ ਤੇ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਖਲੀਆਂ
ਪੋਲੀਆਂ ਤੇ ਫੁੱਠਾਂ-ਫੁੱਠੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਥ ਕੱਢੀਆਂ, ਤੇ ਉਹ ਦਿਦਿਦਾਰ ਨੁਆਂ ਦੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੇ,
ਸੰਘਟੇ ਜੰਗਲ ਕੋਲ ਆਣ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਿਆ, ਤੇ ਉੱਥੇ ਇੰਜ ਹੱਟੇਰਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ
ਪਤਾਲ ਵਿਚ, ਉਹਦਾ ਬਾਹਾਂ ਖੰਡ ਕਾਨਾਂ ਘੋੜਾ ਉਡਦਾ-ਉਡਦਾ ਅਲਮਾਨ ਵਿਚ ਆ ਨਿਰਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ
ਉੱਥੇ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਦਿਦਿਦਾਰ ਦੇ ਵੀ ਉਪਰ ਤੇ ਗਿਆ, ਤੇ ਨਿਆਚ-ਬੇ ਨੂੰ ਉਹ ਬਲਦਲ ਦਿਸ ਪਈ,
ਜਿਹਦੀ ਦਲ ਉਹਨੂੰ ਇਲਾਨਾ ਨੇ ਪਾਈ ਸੀ। ਬੁਖਰਿਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਤੇ ਜੰਗਲ ਵਲੋਂ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ
ਘਰ-ਘਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਜੰਗਲੀ ਸੁਰ ਰਿੱਝਰ ਵਿਚ ਲੋਟਣੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ
ਝਜਦੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਗੀ।

ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਡਰੂਮੈਂਸ ਨੇ ਵਿਕ ਸੁਹਣਾ ਲਵਾ ਜੰਗਲੀ ਸੁਰ ਤਾਜ ਠਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਭਰ ਲਿਆ
ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਿਠ ਉੱਤੇ ਰਖ ਲਿਆ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਅਨ ਬਚਾਣ ਲਈ ਭਰ ਨਿਗੋਲਿਆ
ਪਰ ਸੁਰਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕੋਖ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਭੁੰਨੀਆਂ ਅਜੀਨ ਉੱਤੇ ਮਾਰਦੇ, ਉਹਨੂੰ
ਲਣ ਲਈ ਉਹਦੇ ਪਿਥੇ ਵੱਜੇ। ਨਿਆਚ-ਬੇ ਦਾ ਘੋੜਾ ਰੋਚ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਾਲਾਂ ਅੰਤ ਹੋ
ਗਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਉਹਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਡੇਰੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਖੂਬਾਰ ਲਟੇਰਾਂ ਦੇ ਰੋਸ਼ ਚੋਖੇ ਤੋਂ ਬਾਝ ਲਿਆ। ਤੇ ਇਸ
ਪਿਥੇ ਘੋੜਾ ਕਲੋਲ ਕਰਦਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਅੰਨਲ ਡੰਡਿਆ ਡਿਫਾ ਤੇ ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਡਰੂਮੈਂਸ ਕੋਰੀ ਸੁਰ
ਅਲਪਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਕਲ ਦੀ ਕਿ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਕੀ ਕਾਮਾਈ ਨੇ ਉਹਦੇ ਪੈਰ ਕੁੰਮੀ
ਮਨ, ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਖੁਭੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਫਾਪਸ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਹ ਇਲਾਨਾ ਕੋਸਿਨਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਘਰ ਚੋਟ ਲਈ
ਅਟਕ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਖ-ਪੀ ਲਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਿੱਠੀ ਨੀਦਰੇ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ, ਇਲਾਨਾ
ਕੋਸਿਨਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਜੰਗਲੀ ਸੁਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਥਾਂ ਆਮ ਸੁਰ ਦਾ ਘੋੜਾ ਰਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤੀ ਨਿਸ਼ਾਨ

ਜਾ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ ਕਿਸ ਤੇ ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮਿਸ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਸ਼ਕ ਪੈਣਾ ਦੇ ਸਕੇ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਨਿਯੇ ਤੇ ਨਿਯੇ ਚੰਗੇ ਨਾਥ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਪਾ ਦਿਤਾ।

ਜਦੋਂ ਬਰੇਅਰਸਾ ਨੇ ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮਿਸ ਨੂੰ ਘਰ ਪਰਤਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਉਹ ਦਿੱਸੇ ਵੱਟ ਬਰੇਅਰਸਾ ਲਗ ਪਈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥਿਆਵੇ ਵਜ੍ਹਾ ਨਿਕਲ ਪਈ। ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੋਚਣਾ ਤੇ ਛਾਏ ਗੰਮਾਹ ਪਏ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਪਾਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮਿਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲਗੀ:

"ਵਾਹ, ਮੇਰੇ ਬੰਦਿਆ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਬੰਦਿਆ, ਕੁਝ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਤੂੰ ਅਜ ਨਿਯੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਦੇਖ ਸਕੀਂ ਹਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਰਤਾ ਸਮਾ ਢੀ ਹੋਰ ਭਿਣ ਮੀਡੀ ਹੁੰਦੀ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਫਟਾ। ਸੁਚ ਤੂੰ ਫੇਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਧਾ ਕਰ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਦਾ ਸਜਾ ਦੇਖਣ ਦੇ।"

ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮਿਸ ਨੇ ਸੁਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਉੱਚੇ ਤਕ ਖੜਿਆਰਾ ਉੱਤੇ ਭੁੱਲਿਆ ਜਦੋਂ ਤਕ ਬੋਲੇ ਕਿ ਉਹਦਾ ਕੋਢ ਗੁਜ਼ਰਾ ਨਿਸ਼ਚਈ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਬਰੇਅਰਸਾ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਵਾਇਆ।

"ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਏ ਆਰਾਮ ਲਗਦੇ, ਉਥੋਂ-ਉਥੇ ਵਲ ਹੋਰੀ ਲਫਟੀ, ਗਾਧੂਗਰਨੀ ਤੇ ਅਧਿਆ, "ਤੇ ਹੁਣ ਨਜ਼ਾਰ ਮੇਰੀ ਚਿੰਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।"

ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾ ਖਾ ਲਿਆ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਸਿਸਕਣ ਤੇ ਭੁਸਕਣ ਲਗ ਪਈ, ਸੋਫੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਗੀ:

"ਹਾਇ ਮੇਰੇ ਬਰੇਅਰਸਾ, ਵਿਚਾਰਿਆ, ਕੂਚ-ਕੂਚ ਸਫ਼ਰ ਬਾਕ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਦੁਖ ਲਾਣਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਤੂੰ ਸ਼ਰੀ ਮੁਰੀ ਦੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਮੈਂ ਵਲ ਹੋ ਸਾਧੀ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੱਟ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਦਾਨਰ ਫੇਰ ਸਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਮੁਰਦਾ ਤੇ ਕੁਝ ਜਿਉਂਦਾ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਦੇਂਦਾ, ਮੈਂ ਮਥ ਜਾਣਾ ਦੇ।"

"ਤਾਂ ਤੇ ਮਾਂ ਮੈਂ ਰਹੂਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰਾ, ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮਿਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਫ਼ਰ ਉੱਤੇ ਬਰਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਹ ਜੋਰ ਨਾਲ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਬੋਲਾ ਬੁਝਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਜੀ-ਭਿਆਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਨਿਰਾਸ਼ਰਾ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹਨੇ ਮਾਂ ਨੇ ਮੰਗਾ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਲਭਦਾ ਨਿਰਾਸ਼ਰਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਵਿਚ ਉਹ ਦਿਲਾਨਾ ਕੋਰਿਸ਼ਰਾਨਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਦੁਖੀ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੰਦੇ ਹਾਲਤ ਦਾ ਗਿਣਾ ਕਰਨ ਲਗਾ।

"ਚੰਗੇ ਭੇਟੇ, ਉਹਨੇ ਦਿਲਾਨਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, "ਲੱਗ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਕੇ ਉਹਨੇ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਸਨੂੰ ਤੇ ਕਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਖੋਲੀ ਦੀ ਚੜਾ-ਚੜ੍ਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੈਂ ਮੁਰਦਾ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਪਾਣੀ ਲਿਆ ਦਿਆਂ ਸੂ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ, ਇਹ ਗਿਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆ ਸਕਦੀ? "

"ਕੁਝ ਚਿਰ ਹਥਿਰ ਜਾ ਤੇ ਸੁਰ ਲੈ ਲੈ। ਸਾਇਦ ਇਸ ਵਾਰੀ ਵੀ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਾਂ " ਦਿਲਾਨਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਤਰਯਾਲਾ ਹੋਣ ਹੀ ਵਾਲੀਆਂ ਸਭ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ, ਸੂਰਜ, ਕੋਲ ਕੋਈ, ਉਹ ਅਜੇ ਪਰਚਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਮੇਲੀਆਂ ਕੁਰਦੇਲੀਆਂ ਪਿਛੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠਿਆ ਹੀ ਸੀ।

"ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ, ਫੋਰਨ ਸੂਰਜਾ," ਦਿਲਾਨਾ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਉਪਰ ਅਸਲਾਨ 'ਚ ਤੇਰੀ ਬ' ਤੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਤੇਰੀ ਨੀਝ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਾ ਬੀ, ਮੁਰਦਾ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਪਾਣੀ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ 'ਚ ਹੁੰਦੇ? "

"ਫੂਰ, ਤੈਰੇ, ਬਲੀ ਈ ਕੂਰ," ਸੂਰਜ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ "ਫਿੰਨ-ਨਾਥੋਂ ਦੇਸਾਂ ਤੇ ਫਿੰਨ-ਨਾਥੋਂ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੇ ਪਾਰ, ਪਿਲੀਆਂ ਦੀ ਭਾਣੀ ਦੇ ਦੇਸ 'ਚ। ਪਰ ਜਿਸਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਰਦਾ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਲਏ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਪਰਤਿਆ। ਦੇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਦੇਸ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਇਕ ਖੁਆਰ ਅਜਗਰ ਪਹਿਰਾ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਭੋਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ 'ਚ ਫੜਨ ਤਾਂ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ: ਮੁਰਦਾ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਪਾਣੀ ਉਹ ਆਪ ਪੀ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਹਾਦਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਸਿਧਤ ਪਾਣੀ ਲੱਭਣ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਹੁਣ ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਸੁਕਾ ਰਿਹਾ। "

ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਪੈਸੇ ਪੈਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਭਰ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਪੱਛਾ ਤੇ ਗੁਰਜ ਪੈਟੀ ਵਿਚ ਲਾ ਲਏ, ਦਿਲਾਨਾ ਕੋਰਿਸ਼ਰਾਨਾ ਤੇ ਦਿਲਾ ਲਈ, ਪਲਾਹੀ ਮਾਰ ਪਾਏ ਉੱਤੇ ਜਾ ਚਲਿਆ ਤੇ ਬਲ ਲਿਆ। ਭਾਟ ਲੰਮੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਪੋਲੀਆਂ ਤੇ ਸਰਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰਦਾ, ਕਰਿਆ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਥੇ ਛਾਣਦਾ, ਅਟਕਿਆਂ ਬਿਨਾਂ, ਘੋੜਾ ਚਸ਼ੀਕੀ ਗਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਫਿੰਨ-ਨਾਥੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਫਿੰਨ-ਨਾਥੇ ਦੇਸਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਫੇਲੀ ਬਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਛਾਲਾਹੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਉਹਨੇ ਅਗੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖੀ ਨਿਥੇ ਵਰਗੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸੁਰਜ ਦੀ ਹੀਜ ਹੋਰ ਕਿਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸੁੰਗੀ ਰਾਹਵੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਵੀ ਵਲੀ ਹੋਈ ਤਿਛਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੂਟੇ ਛੋੜੀ ਉਥੇ, ਭਰ ਤੇ ਪਿਛਦੇ ਤੇ ਚੰਬੇ ਫੜਦੇ ਸਨ।

ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮਿਸ ਨੇ ਦੇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲਾਇਆ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹਨੇ ਬੋਧਿਆ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਇਕ ਸਾਕ-ਸਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਰਦਿਆਂ-ਕੁਰਦਿਆਂ ਉਹ ਦੇ ਦਰਾਨਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਚੜ੍ਹੇ ਵਟ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਹੀਓਂ ਹੋਣੀ ਮੁਰਦਾ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਪਾਣੀ " ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮਿਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਤੇ ਪਰ ਵਰਨ ਲਈ ਉਹਨੇ ਇਕ ਤਿਤਲੀ ਭੜੀ, ਉਹਦੇ ਟੋਟੇ ਭਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਖਰਮੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਭੱਥਿਆ ਤੇਰੇ ਇਕਦਮ ਇਕ ਖੂਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕਥੇ ਤੇ ਤਿਤਲੀ ਕੰਦ ਸਥੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਤੇ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਜੀ ਚੜ੍ਹੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਭੱਥਿਆ, ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਪਈ।

ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮਿਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ ਉਹਨੇ ਰਸਮਿਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਵੀ ਮਥਾਂ ਭਰ ਲਈਆਂ ਤੇ ਘੋਲ ਵਲ ਲਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਰਾਹਗਾਹੀ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਉੱਤੇ ਅਪੰਜਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੋ ਦਰਸਤ ਦਿੱਸੇ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਤੇ ਘੋਲ-ਘੋਲ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਹੱਥੀ-ਕੁਛਾਨ ਫੇਲੇ ਕਰਦੇ ਨੇ; ਅਸਮਾਨ ਉੱਤੇ ਹਰੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨਾਲ ਪੁਛ ਹਿਲਾਈ, ਦੱਸੀ ਸਿਰਾ ਛਾਣਾ ਇਕ ਅਜਗਰ ਉੱਠ ਖੜਿਆ।

ਨਿਆਚ-ਬੇ ਫੋਰ-ਫਰੂਮਿਸ ਨੇ ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਗੁਰਜ ਵਲ ਲਿਆ ਤੇ ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੰਡਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਗਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਹੱਥ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਲਮਕਾਈ, ਉਹਨੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਗੁਰਜ ਦੀ ਮਸ਼ੀਆ ਤੇ ਪੱਛੇ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਭਾਹ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ। ਚੂਸੇ ਸਿਰ ਦਾ ਵੀ ਉਹਨੇ ਇਹੀਉਂ ਹਾਥ ਬੰਗਾ ਤੇ ਹੀਸੇ ਸਿਰ

ਦਾ ਵੀ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਉਹਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਅਜਕਰ ਉਹਰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਦਾ ਖੰਭਾ ਉਡ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉੱਪਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਨੇ ਅਜਕਰ ਦੇ ਚੱਲੇ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹ ਖੜਕ ਫੜੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਫੁੱਲੇ ਪਟਕਾ ਮਾਰਿਆ।

ਫੇਰ ਉਹ ਥਿਰ ਕਿਸੇ ਭੈੜੇ ਤੋਂ ਖੰਭਾ ਦੁਆਰਾ ਆਇਆ ਤੇ ਇਲਾਨਾ ਕੌਸਿਨਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਪਿਆ ਉਹ ਸਖਤ ਲੜਾਈ ਤੇ ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਆਰਾਮ ਲਈ ਲੋਟ ਗਿਆ ਤੇ ਇਲਾਨਾ ਕੌਸਿਨਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਉਹਦੀਆਂ ਲਿਆਈਆਂ ਦੋਵਾਂ ਮਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਦੋ ਮਸ਼ਕਾਂ ਰੱਖ ਦਿਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਪਾਣੀ ਸੀ। ਤੇ ਬੇ-ਸ਼ਰ ਹੀ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਦੇ ਦਮਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਚੀ ਇਹ ਜਿਆਦ ਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਇਲਾਨਾ ਕੌਸਿਨਜ਼ਾਨਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਵਧੀ ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿੰਨੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਯੋਗ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਚੰਗਾ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ, ਘੰਤਾ ਖੋਜਿਆ ਤੇ ਘਰ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ।

ਜਦੋਂ ਕਬੱਲਾਨਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਉਹ ਫੁੱਲੇ ਨਾਲ ਭਰਦੀ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਢਿਲ ਫਿੱਸ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਧੁੜ ਪਾਣੀ ਪੀਰਾ ਸੁਝਾਇਆ ਤੇ ਹੇਠ-ਹੱਥਾਂ ਤੁਰ ਨੀਕ ਕਰ, ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਦਾ ਫਸਤਾ ਮੁਕਾਟ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਸੋਧਣ ਲਾਜ਼ ਪਈ।

ਉਹਨੂੰ ਉਹਨੇ ਸਰਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਕਢ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੀ ਬੈਠ ਸੁਟਿਆ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਦੁੱਖਿਆ ਤੇ ਆਇਆ।

"ਪਿਆਰੇ ਬਚਿਆ, ਮੇਰੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੀਆ, ਤੂੰ ਘੜੀ ਸਫ਼ਰ ਝਾੜੇ ਨੇ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਦੀ ਅਟ-ਭਾਏ ਹਾਥ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਸ਼ਰਫ਼ ਨਾ ਲੈ, ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਢੋਲ ਖਰਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਣੈ। ਆ ਢੇਕਣੀ ਆ ਤੇਰੇ ਤੇ ਇਹ ਰੋਲੀ ਗੱਲਾਂ ਟੁੱਟਦੀ ਏ ਕਿ ਨਹੀਂ?"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕ ਰੋਲੀ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀ ਉਹ ਉਹਨੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਦੁਆਰੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ।

"ਆ, ਬਚਿਆ, ਉਹ ਆਖਣ ਲਗੇ, "ਪੂਰੀ ਕਾਚ ਲਾ, ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਵਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਫਿਲੀਆਂ ਤੇ ਅਫੇਰੇ ਹਾਥ ਕਾਹਦਿਆਂ ਸਾਰਾ ਚੋਰ ਕਾਂ ਨਹੀਉਂ ਮੁੱਕ ਗਿਆ।

ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਤਾਣਿਆ, ਤੇਰੀ ਉਤੇ ਜੋਰ ਪਾਇਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਰੋਕ ਪਾਇਆ।

"ਤੇ ਰੁਣ ਵੇਖਣ ਦੇ, ਤੂੰ ਦੋ ਰਸੀਆਂ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਕਿ ਨਹੀਂ," ਜਾਦੂਕਰਨੀ ਕੁਰਲਾਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੋ ਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ।

ਪਰ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਨ ਦੋ ਰਸੀਆਂ ਕੀ ਉਥੇ ਹੀ ਰੋਕ ਦਿਤੀਆਂ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਰੋਕੀ ਰੋਲੀ ਸੀ। "ਤੋਰੇ 'ਚ ਅਕੇ ਵੀ ਸੱਚੇ ਸੂਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਰੋਹ ਦੇ, ਪਰ ਵੇਖਣੇ ਹਾਂ, ਸਾਇਦ ਤੂੰ ਕੁਝ ਖਰਚ ਖਰ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ," ਜਾਦੂਕਰਨੀ ਨੇ ਅਖੀਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਤਿੰਨ ਰੋਲੀਆਂ ਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ।

ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਅਕਾਏ ਰੋਲੀਆਂ ਉਤੇ ਜੋਰ ਪਾਇਆ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਹੱਥ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਉਹਨੇ ਰੋਹ ਵਾਹ ਲਈ ਤੇ ਹਿਰ ਪਾਇਆ ਤੇ ਖਿੱਚਿਆ-ਫੁੱਟਿਆ, ਪਰ ਰੋਲੀਆਂ ਸਭੇ

ਉਹਦੇ ਮਾਧ ਵਿਚ ਘੜ ਗਈਆਂ ਤੇ ਉਹ ਸਭੇ ਹੋਰ ਵੀ ਘੁਟ ਕੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਰੋਲੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਲਈ, ਤੇ ਇਸ ਜ਼ਰਨ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਰੋਹ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਰੋਲੀਆਂ ਰੋਲੀਆਂ ਉਹਦੇ ਮਾਧ ਵਿਚੋਂ ਹੱਥੀਆਂ ਤਰ ਧਸ ਗਈਆਂ ਤੇ ਟੁੱਟਣ ਵਿਚ ਨਾ ਆਈਆਂ।

ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਬੱਲਾਨਾ ਇਕ ਖੇਡ ਉਤੇ ਟਪਸੀਆਂ ਮਚਾਨ ਤੇ ਲਟੂ ਵਾਂਗ ਕੁਆਂਟਰੀਆਂ ਪਾਣ ਲਗਾ ਪਈ ਤੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਚੋਣ ਲਗੀ।

"ਆ ਜਾ, ਅਜਕਰਾ, ਕਿਥੇ ਨਹਿਆ ਹੋਇਆਂ? ਡੇਰੀ ਕਰ ਤੇ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਵਾਲਾ ਕਾਚਾ ਕਾਚ ਦੇ।"

ਅਜਕਰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੁੱਝਾਇਆ, ਉਸ ਵਾਂਗੋਂ ਨਿਆਜ਼ ਆਇਆ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਇਕ ਖੰਭਾ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਨੂੰ ਰੋਲੀ ਦੇ ਢੁੱਢ ਵਾਂਗ ਵਧ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਫੇਰ, ਡਕਰੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਘਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਛੱਟਾਂ ਵਿਚ ਪਾ, ਉਹਨੇ ਛੱਟਾਂ ਨੂੰ ਕਾਢੀ ਉਤੇ ਲਮਕਾ ਦਿਤਾ, ਪਿੱਛੋਂ ਨੂੰ ਛਾਟਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਘਾਮੀ ਪਾਇਆ ਭੁਕਿਆ।

"ਏਏ, ਚੂਰ ਹੋ ਜਾ, ਘੋਲਿਆ ਕਾਚ। ਜਿਥੇ ਇਹਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਡੇਰ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਨੂੰ ਖੁਰਾ ਪਿਆ।"

ਤੇ ਖੰਭਾ ਕਿਸੇ ਪੁੱਛ ਵਾਂਗ ਉਡਦਾ, ਝਨ ਨਿਕਰਿਆ, ਧਰਤੀ ਉਹਦੇ ਮੁੱਖਾਂ ਹੇਠ ਸਾਂ-ਜਾਂ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਉਹ ਇਲਾਨਾ ਕੌਸਿਨਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ, ਉਥੇ ਉਹ ਜੰਮਿਆ ਤੇ ਪਸਿਆ ਕੇ ਸੀ, ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਉਹਦੀ ਸੱਭਣ ਤੇ ਪਰਕਰਥ ਜੋ ਹੋਈ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਸਾਮਾਣੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਲੀ ਆ, ਖਰੇ ਗਿਆ।

ਇਲਾਨਾ ਕੌਸਿਨਜ਼ਾਨਾ ਬਹੁੱਧਾਂ ਠਕ ਅਈ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਤੰਨੀ ਸਲਾਹੀ ਪਿਛੋਂ ਆਰਾਮ ਤੇ ਫੁੱਟ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਘੋਜ਼ਜ਼ਾਵਾਰ ਨਾ ਦਿਸਿਆ, ਉਹਦੀ ਵਾਂਗ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖੰਭਾ ਦਿਸਿਆ ਤੇਰੇ-ਭਗ ਰੋਇਆ ਤੇ ਲਧੂ ਨਾਲ ਲਿਕੜਿਆ ਪਿਆ ਕਮ ਨਾਲ ਕਲਿਸ ਧਾ, ਉਹ ਖੰਭੀ ਵਲ ਭੱਜੀ, ਉਹਨੇ ਛੱਟਾਂ ਲਾਹ ਲਈਆਂ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਖੇਲੂ ਕੇ ਉਪੀਆ, ਉਹਨੂੰ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਦੇ ਨੱਥ ਦੇ ਟੋਟੇ ਅੱਖੇ।

ਹਾਇ, ਕਿਹਾਨਾ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ। "ਉਹ ਕੁਰਲਾਈ।" "ਤੇ ਤੇਰਾ ਇਹ ਹਾਥ ਕੀਰਾ ਨੇ।" ਤੇ ਉਹ, ਟੋਟਾ ਟੋਟਾ ਕਰ, ਉਹਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੋਝਣ ਲਗੀ, ਕੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਹ ਪਹਿਲੋਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਇਹ ਕਰ ਉਹ ਕੁਦਾਮ ਵਲ ਭੱਜੀ ਤੇ ਮੁਰਦਾ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਪਾਈ ਜੰਗਲੀ ਸੂਰ ਦਾ ਬੰਬਾ ਤੇ ਖੰਭੀ ਦਾ ਕੁਝ ਕਾਚ ਲਿਆਈ। ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਮਾਸ ਦਾ ਟੋਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਨੇ ਜੰਗਲੀ ਸੂਰ ਦੀਆਂ ਰੋਲੀਆਂ ਰੱਖ ਦਿਤੀਆਂ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸੂਰਦਾ ਪਾਈ ਫਿਕੜਿਆ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੋਟੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕਏ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਪਾਈ ਨਾਲ ਕੁਆਇਆ, ਤੇ ਜਵਾਨ ਸੂਰਮਾ ਫੇਰ ਜਿਉਂਦੇ ਪਿਆ ਉਹਨੇ, ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਡੇਰ-ਫ਼ਰੂਮਿਸ ਨੇ ਕਾਹੁਤ ਹੀ ਨੰਡਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ।

"ਤੋਰਾ ਕਿੰਨਾ ਇਹ ਸੁਰਾ ਰਿਹਾ ਮੈਂ।"

"ਕੌਸਿਨਿਆ, ਮੈਂ ਮੈਂ ਲੰਬੇ ਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਸੁਰਾ ਦੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਤੇ ਟੋਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਗਣਾ," ਖੰਭੀ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਚਾ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਘਸਾ ਉਹਦੇ ਸੂਰਾਂ ਨਾਲ ਲਾਇਆ, ਇਲਾਨਾ ਕੌਸਿਨਜ਼ਾਨਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚਮਿਆ।

ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਫ਼ੋਤ-ਫ਼ਰੂਮ ਦੂਜ ਪੀੜ ਲਗ ਪਿਆ, ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਣਾਲ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਤਾਕਤ ਆਉਂਦੀ ਗਈ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਸਾਰਾ ਦੂਜ ਪੀੜ ਲਿਆ, ਉਹ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨਿੱਛਾ ਉਹ ਪਹਿਲੋਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਇਕੋ ਸਥਾਨ ਨਾਲ ਚਕਮਾਕ ਪੁੱਥਰ ਦੀ ਚਟਾਕ ਨੂੰ ਚੁਕਾ ਫਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਉੱਠਿਆ, ਉਹਦੇ ਆਪਣੀ ਕਮਰੇ ਦੀ ਛੱਤ ਚੁਕਾਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਖੇਤਰ ਆਇਆ ਅਸਰਦਾਰ ਨੇ ਉਹਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਆਪਣਾ ਗੁਰਜ਼ ਬੁਕ ਲਿਆ ਤੇ ਵਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਮੰਜਲ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ।

ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਦੀ ਇਹ ਇੱਕ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਪਰਨਾਲੇ ਬਣ ਵਗਦਾ ਸੀ ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਟੁਰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਮਹਿਲ 'ਚ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ; ਤੇ ਓਥੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਤੇ ਅਸਰਦਾਰ ਦਸਤਰਖ਼ਾਨ ਤੇ ਬੈਠੇ ਚਿਯਾਵਤ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੇ ਉਹਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕੋਲ ਖੜੋਤੀ ਖਾਣੇ ਪਹੋਂਚ ਰਹੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਫ਼ੋਤ-ਫ਼ਰੂਮ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵੜਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਏਲਾ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਚਮਕੀਲੇ ਰਿਕਲਦੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਰਨ ਦੀ ਮੁਹਤਜ਼ ਨਾ ਚਿੰਤਾ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਨਾਭ ਜਾਣੂਕਰਨੀ ਨੂੰ ਤੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਅਜਕਰ ਨੂੰ ਵਜ਼ ਲਿਆ, ਬਹੁੰਦਾ-ਬਹੁੰਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਇਹਨੇ ਵਿਚ ਨੇ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਡਰੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਓਹ ਉਹਨੇ ਰਾਖੇ ਦੀ ਤੱਠੀ ਕਾਲੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਚਮਕੀਲੇ ਉੱਤੇ, ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ, ਪੁਕੁਆਂ ਬਰਾਦੀ, ਜਾਂ ਮੱਤਿਆਂ-ਭਰੇ ਸਮੁੰਦਰੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ, ਹੇਠ ਨੀਏ ਅਸਮਾਨ, ਇੱਥੇ ਉਥੇ ਉਡਾਈਆਂ ਲਾਣ, ਰਹੇ ਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾ-ਨਿਬਾਨ।

ਇਹ ਕਰ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਫ਼ੋਤ-ਫ਼ਰੂਮ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜੱਫ਼ੀ ਧਾ ਲਈ, ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਮਿਆ ਤੇ ਪਰਵਾਸ ਦਿੱਤੀ।

ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਚੁੱਤੀ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਫ਼ੋਤ-ਫ਼ਰੂਮ ਨੇ ਬਿਲਾਨਾ ਕੋਸਿਨਗਾਨਾ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਸਥਾ ਲਈ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਮੰਨ ਗਈ।

ਵਿਆਹ ਉੱਤੇ ਏਨੇ ਪ੍ਰਚੁੱਤੇ ਆਏ ਕਿ ਕੋਈ ਸੁਮਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤ ਖਾਖੀ ਤੇ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਆਪ ਹੋਲਨ ਸੁਰਜ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਬਰਾਬ ਦੇ ਕੱਪੇ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਭਨਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਲਕਣੇ ਸਭ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਮੇਜ਼-ਬਹਾਰਾਂ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵੰਡਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਤੇ ਵਿਆਹ ਪਿੱਛੋਂ ਨਿਆਜ਼-ਬੀ ਫ਼ੋਤ-ਫ਼ਰੂਮ ਤੇ ਬਿਲਾਨਾ ਕੋਸਿਨਗਾਨਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਅਨਨ ਸਹਿਤ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਰ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆ ਗਿਆ ਹੋਇਆ।

ਕਹਾਣੀ ਜਰਨਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਿਹੜੀ ਬੜੀ ਸਿਆਣੀ ਸੀ

ਆਪਰਥਾਈਸਾਨੀ ਪਰੀ-ਜਹਾਨੀ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਸੁਣਾਵਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਪਤੈਂ, ਕੀ ਸੁਣਾਵਾਂ ਦੇ। ਕਹਾਣੀ ਮਾਮੇਦ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸੁਥਾਕਰ ਦੀ ਜ਼ਿਹੜਾ ਬਹਿਰ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਪੁਣੇਸੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਲ ਦੀ ਸੁਦਯੋਗੀ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਾਡੇ ਕੋਲ ਹਲ ਪੈਣ ਦੀ ਸੁੱਝੀ। ਉਹਨੇ ਰੱਖਾ ਸਾਰਾ ਫ਼ਰ੍ਹੀ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਖਰੀਦਿਆ, ਡੈਕ-ਚਾਕਰ ਵਾਲ਼ੇ ਉਹੇ ਕੋਠੇ, ਆਪਣੇ ਰੱਬਰ ਤੇ ਵਿਚਿਆ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਢਣੇ ਨਾਲ ਰਾਖੇ ਪੈ ਗਿਆ।

ਉਹ ਇਕ ਵਾਂ ਗਿਆ ਤੇ ਫੌਰ ਇਕ ਹੋਰ ਵਾਂ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਇਕ ਗਹਿਰ ਅਪਤਿਆ, ਜਿਹਦਾ ਨਾਂ ਉਹਨੇ ਪਹਿਲੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ।

ਏਥੇ ਉਹਨੇ ਚੰਮੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰੀ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਠੋਕਰਾਂ-ਚਾਕਰਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਕਾਢਣਾ-ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਖਾ-ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਕ ਚਿਪਰਾ ਆਇਆ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ।

“ਕੈ, ਓਏ, ਸੁਣਾਗਰਾ!” ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ “ਛੇ ਕਿਤੇ ਛੂਰੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਜੋ ਤੇਨੂੰ ਏਥੇ ਦੇ ਰਿਦਾਕਾਂ ਚਾ ਪਰਾ ਨਹੀਂ।”

“ਤੇ ਏਸ਼ ਬਹਿਰ ਦੇ ਰਿਦਾਕਾਂ ਜੋ ਏ?” ਮਾਮੇਦ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਜੋ ਫਸਨਾਂ, ਕੀ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਕੀ ਸੁਥਾਕਰ ਏਥੇ ਆਉਂਦੈ, ਉਹਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਾਨ ਦੇ

ਸਾਥਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਬਦਲਾਂ 'ਚ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੁਦਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲੀ ਬੁਝਾਏ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਰਦੀ * ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾਏ।

ਮਮੇਦ ਕੀ ਕਰਦਾ? ਉਹ ਬਾਜ਼ੀਦਾਰ ਨਾ ਬਾਜ਼ੀਦਾਰ ਉਹਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਖਾਧੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਥਾਪਕੇ ਚੁਣੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੇ ਥਾਣ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਮਹਿਲ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲਿਆ।

ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤੁਹਫ਼ੇ ਕਬੂਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸੁਦਾਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਸਹਿਥੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਕਿਹੜੇ ਮਾਲ ਦੀ ਸੁਦਾਸ਼ਨੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਕਿਥੇ-ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਮੇਦ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਚ-ਸਚ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

“ਅਜ ਬਾਜ਼ੀ ਮੇਰੇ ਮਹਿਲੀ ਆਈ, ਤੇ ਮੈਂ ਤੇ ਮੈਂ ਨਰਦੀ ਖੇਡਾਂਗੇ।”

ਬਾਜ਼ੀ ਮਮੇਦ ਮਹਿਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ, ਤੇ ਉਥੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਹਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ‘ਨਰਦੀ’ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਖਿਡੀ ਹੋਈ ਸੀ।

‘ਸੁਦਾਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਕਾਇਦੇ ਸੁਣ ਲੈਂ’ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਬਿੱਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਚਾਤ, ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਸਵੇਰ ਰੁਕ, ਆਪਣੀ ਪੁਛਣ ‘ਤੇ ਸਭ ਜਾਣੇ ਹੋਏ ਦੀਵੇ ਟਿਕਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਚਿਰ ਅਜੀ ਖੋਛਦੀ ਹੈ, ਉਹਾ ਦੀ ਚਿਰ ਦੀਵੇ ਟਿਕਾ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸਾਰੀ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਮਾਲ-ਅਸਬਾਬ ਮੇਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੁਰਮ ਨਾਲ ਤੇਰੀਆਂ ਮੁਥਕਾਂ ਕੱਸ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਕੰਦਾਖਾਨੇ ‘ਚ ਫਿੜਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਬਿੱਲੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਰਹੇ-ਮਾਸਾ ਦੀ ਹਿਲਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਤੇਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਜੋ ਵੀ ਹਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ, ਕਰ ਸਕੇਂਗਾ।’

ਸੁਦਾਸ਼ਨ ਬਰਦਾਸ਼ ਨੇ ਕੀ ਕਰਦਾ? ਬੁੱਝਿਆ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਨਾ-ਨੁਕਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਠਦਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਬਰਦਾਸ਼ ਮੰਨਣ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਮਨਤਰਾਂ ਪਾਣ ਲਗਾ, ਕਿਉਂ ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਆਇਆ।

‘ਮਾਲ-ਅਸਬਾਬ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਦੀ ਛੱਡੋ, ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਦਿੰਦਾਏ ਤੇ ਵੀ ਹੁਸ਼ ਚੰਦਾ ਪੈ ਸਕਦੀ!’

ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ:

ਭਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਬਿੱਲੀ ਆਈ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਛਣ ਘੁਲਾਈ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਗਈ।

‘ਦੀਵੇ ਲਿਆਉ,’ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੁਰਮ ਦਿੱਤਾ।

ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਨੱਕਰ ਸਰ ਬੀਬ ਛੋਂ ਆਏ ਤੇ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਬਿੱਲੀ ਦੀ ਪੁਛਣ ਉੱਤੇ ਰਖ ਦਿੱਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗਿਣੀਆਂ ਗਿਣੀਆਂ, ਤੇ ਬਾਜ਼ੀ ਨੁਕੂ ਹੋ ਗਈ।

ਸੁਦਾਸ਼ਨ ਬਸਤਰ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਬਿੱਲੀ ਵਲ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਤੇ ਬਿੱਲੀ ਉਥੇ ਬੈਠੀ ਸੀ,

* ਨਰਦੀ—ਫੌਜਰ। ਅਫ਼.

ਇੱਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਪੱਥਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਛਾਈ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ ਉਥੇ ਤਕ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ।

ਇਸ ਰਾਤ ਇਕ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇ ਇਕ ਰਾਤ ਤੇ ਫੇਰ ਚੋ ਹੋਰ ਦਿਨ ਤੇ ਚੋ ਹੋਰ ਰਾਤਾਂ ਲੰਘ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਮਮੇਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਨਰਦੀ ਖੇਡਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਬਿੱਲੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੈਠੀ ਰਹੀ।

ਅਖੀਰ ਮਮੇਦ ਤੋਂ ਹੋਰ ਨਾ ਸਿਰਾ ਗਿਆ

“ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਸਕਦਾ!” ਉਹ ਬੋਲ ਉਠਿਆ। “ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਬੁਝੀ ਜਿਫ਼ ਕਰੋ।”

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸੇ ਕੋਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ

“ਸੁਦਾਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਲ-ਅਸਬਾਬ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸੋਨਾ ਲੈ ਆਓ। ਤੇ ਸੁਦਾਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਕਰੋ, ਦਿਹੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਕੱਸ ਦਿਓ ਤੇ ਕੰਦਾਖਾਨੇ ‘ਚ ਦਿਓ।”

ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਮਮੇਦ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਥੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਦੇਖਾਏ ਪਿਆ, ਮਮੇਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਮਨਤਰਾਂ ਪਾਣ ਲਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਰਹਿਤ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸਿਉਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਉਂ ਨਾ ਆਈ, ਤੇ ਦਿਲ ਹੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਉਹਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸਫ਼ਵਾਤਾਂ ਸੁਣਾਣ ਲਗਾ।

ਪਰ ਹੁਣ ਅਜੀ ਮਮੇਦ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਫੜਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਕੁਹਟੀ ਚਰਗਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਏ ਹਾਂ।

ਜਗਨਿਆਰ ਆਪਣੇ ਖਾਵੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਘਰੇ ਟਿਕੀ ਰਹੀ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਆਖਿਰੇ ਚਾ ਨਾ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਿਆ।

“ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੁਝ ਤੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਸੁ?” ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ।

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਉਹਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਡਿਕਰ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਕ ਦਿਨ ਮਮੇਦ ਦਾ ਨੌਕਰ ਰੱਜਦਾ-ਰੱਜਦਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹਦਾ ਸੂਹ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਚਿਬਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ ਲੰਘਾਰ ਲਥੇ ਹੋਏ ਸਨ।

“ਮਾਲਕਣ, ਮਾਲਕਣ!” ਉਹ ਕੁਰਨਾਇਆ “ਦੁਰਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਲ-ਅਸਬਾਬ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸੋਨਾ ਬੰਗ ਲਿਆ। ਸਿਰਫ਼ ਮੈਂ ਦੀ ਤਜ ਸਕਿਆ, ਮਸਾ ਵੀ ਜਾਨ ਬਰਾ ਤੇ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ?”

ਜਗਨਿਆਰ ਨੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਉਹਨੂੰ, ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੱਸੋ। ਇਸ ਖਿੜੇ ਉਹਨੇ ਕੁਰਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੂਚੇ ਟਾਂਡੇ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਛੋਟੀ ਸ਼ਾਖੀ ਪੋਟੀ ਭਰ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਕੁਝ ਸੋਨਾ ਚਾਚੀ ਲੈ, ਉਹਨੇ ਮਰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਲਓ, ਆਪਣੇ ਲੰਮੇ ਵਾਲ ਪੱਥਰ ਦੀ ਇਕ ਉਹੀ ਸਾਜੀ ਟੱਪੀ ਵਿਚ ਕੁਕਾ ਲਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖਾਵੇਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਫ਼ਾਦ ਲਈ ਕਾਡਰੇ ਦੇ ਅਭੇ ਹੋ ਚਲਾਈ।

ਉਹ ਅਟੱਕਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੀ ਬਿਜ਼ਮ ਦੀ ਫਿਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਚਲਦੀ ਗਈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਸ ਜਹਿਰ ਅੱਪੜ ਪਈ, ਜਿਥੇ ਉਹਦਾ ਖਾਵੇਂ ਜੰਦੁਖਾਨੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ।

ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਹਦੀ ਕਾਕਾ-ਸਾਲੀ ਵਿਚ ਉਡੀਕ ਰਹਨ ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਹਿਲੀ ਚੱਲਣ ਵੇਰ ਉਹਨੇ ਸਭੇ ਹੱਥੇ ਸਿੱਧੇ ਦਾ ਇਕ ਵਜਾ ਸਾਲਾ ਬਾਜ਼ ਲਿਆ, ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਿਰੀ ਝੁਹਣੇ ਪਰਮੇ ਤੇ ਮਹਿਲ ਕੁਝ ਨੂੰ ਖੜਾ ਪਾਏ। ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਉਹਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਰੂਹਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਰੀ ਪੈਟੀ ਚੁਕੀ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਹਿਲ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ: "ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ 'ਨਕਲ' ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਰੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਕਰ ਬਸਦੇ 'ਚ ਡਫ਼ਾ ਦੇਣਾ।"

ਨੌਕਰ ਪੈਟੀ ਲੈ ਖੁਦੋਂ ਕੋਲ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ:

"ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਕੁਝ ਜੁਗ ਜੀਵੇ! ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਦੇਸ 'ਚ ਵਿਦਾਜ਼ਾ ਦੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕਮਿਰੀ ਕੁਹਾ ਲਿਆਇਆ।"

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਨੂੰ ਮਰਦ ਸਮਝਦਿਆਂ, ਉਹਦਾ ਬਹੁਤ ਵੀ ਆਦਰ-ਮਾਣ ਨਾਲ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ, ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀਕਾ ਤੇ ਵਧੀਆ ਪਕਵਾਨ ਰਖੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ 'ਨਕਲ' ਦੀ ਇਕ ਬਾਗੀ ਲਾਣ 'ਚ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ:

"ਉਹ ਹਾਥੀ ਦੇ ਹਾਥੀ, ਤੇਰੀਆਂ ਬਰਤਾਂ ਗੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ?" ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਖਿਆ:

"ਅਜੇ ਉਹ ਖੁਦ ਬੰਨ੍ਹਾਏ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਵਿਦਵਾਨ ਖਿੱਲੀ ਆਪਣੀ ਜਥਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੀ।"

"ਏ ਜੇ ਤੇਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਖਿੱਲੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਿਲ ਪਵੇਂ ਤਾਂ?" ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ।

"ਫੇਰ ਮੈਂ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਗੀ ਹਾਰ ਗਿਆ, ਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਜੀ ਵੀ ਹਾਥ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ, ਬਕੀ।"

"ਠੀਕ ਹੈ," ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਿਹੋ, ਉਥੇ ਹੀ ਸਕੀ।"

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਾਨ ਖਿੱਲੀ ਨੂੰ ਸਦਿਆ, ਤੇ ਖਿੱਲੀ ਪੈਟੀ-ਪੈਟੀ ਪੈਰ ਧਰਦੀ ਅੰਦਰ ਆ ਗਈ, ਤੇ ਭਾਵੀਂ ਰੀਜ਼ੋਲਾ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਲੀਚੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨੌਕਰ ਆਏ। ਉਹਨਾਂ ਹਥ ਸਤ ਦੀਵੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਖਿੱਲੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਉੱਤੇ ਤਖ਼ਤ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਦਿਤੇ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਨਾਲ 'ਨਕਲ' ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਬੰਨ੍ਹਦੇ-ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਸੁਆਗਤ ਮੰਨ ਲਏ ਕਿ ਉਹ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਰ ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਪੈਟੀ ਪੈਟੀ ਲਈ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਚੂਹਾ ਡਫ਼ਾ ਦਿਤਾ।

ਜਦੋਂ ਖਿੱਲੀ ਨੇ ਚੂਹਾ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚਮਕਣ ਲਗ ਪਈਆਂ ਤੇ ਦਿੱਜ ਲਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਿਲਣ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵਲ ਟੁੱਕੀ ਸਮਤੀ ਦੀ ਲਗ

ਨਾਹ ਕੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਕਦਮ ਅਡੋਲ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਤੇ ਦਿੱਜ ਜਾਪਟ ਲਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਸੁੱਟ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਕੁਝ ਇਕ ਵਿਚ ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਬਾਗੇ ਵਿਚ ਖਿੱਲੀ ਹੀ ਹੋਰ ਕੁਝ ਡਫ਼ਾ ਦਿਤੇ। ਕੁਝ ਡਫ਼ਰ ਉੱਤੇ ਦੇਧਰ-ਓਧਰ ਲੱਸਣ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾੜ-ਧਾੜੀ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਵਿਦਵਾਨ ਖਿੱਲੀ ਲਈ ਇਹ ਕੁਝ ਖ਼ਰਾਬ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਿਆਉਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਕਦਮ ਕੁਦ (ਸਿਸ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਦੇ ਸੱਤੇ ਦੀਵੇ ਡਰਸ ਉੱਤੇ ਜਾ ਪਏ) ਸਾਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰੂਹਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨੱਟਣ ਲਗ ਪਏ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਡਾਵੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਕਦੇ ਮਾਰੇ, ਉਹਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਖਿੱਲੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਵੇਰ ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭੱਜੇ ਆਏ, ਉਹਨਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਖੁਦ ਕੇ ਮੁਥਰਾਂ ਬੰਨ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦੁੱਥੇ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਤੇ ਮਾਰਦੇ ਕਦੇ ਜਦੇ ਤਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਹਿਮ-ਕਹਿਮ ਨਾ ਪੁਕਾਰ ਉੱਠਿਆ।

"ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦੀ ਡਫ਼ਾ ਦਿਆਂਗਾ," ਉਹ ਬੁਲਾਇਆ, "ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੈਂ ਚਿਨਾ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਦਿਅੰਗਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ ਦੇ।"

ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਦੇ ਨੌਕਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੁੱਥੇ ਮਾਰਦੇ ਗਏ, ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਗੀਕਾ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ; ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਹਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਉਹਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਨਾ ਆਏ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੇ ਮਾਰੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਰਿਕ ਤੇ ਉਹਦੇ ਜੁਲਮ ਤੇ ਡਾਲਰ ਤੇ ਅੱਖੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਨੇ ਵੇਰ ਆਪਣੇ ਖਾਵੇਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ, ਜੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਭੱਠੇ ਵਿਚ ਸੁਟਵਾ ਦਿਤਾ।

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਜ਼ਰਨਿਆਰ ਤੇ ਮਾਮੇਬ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਮਿਲਾਥ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਤੇ ਉਥੇ ਉਹ ਅਲ-ਫ਼ੈਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ, ਏਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੁਝ ਖਾਵੇ-ਚਾਵੇ, ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਤੇ ਕੁਸ਼ੀ ਦੀ ਖਾਵ ਪੀਉਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਰਹੇ।

ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਿਖ ਖਿੱਲੇ ਨੇ; ਇਕ ਮੇਰਾ ਏ, ਦੂਜਾ ਇੱਕ ਕਰਾਣੀ ਸੁਟਾਵ ਵਾਲੇ ਦਾ ਤੇ ਤੀਜਾ ਉਹਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣੀ।

ਭੈਦੂ ਸੈਦੁੱਲਾ

ਆਜ਼ਾਦਭਾਈਜਾਨੀ ਪਹੀ-ਬਹਾਈ

ਸਾਡੇ ਫੇਲਿਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲੇ, ਪਰਾਣੇ ਘਮਣੇ ਵਿਚ ਸੈਦੁੱਲਾ ਨਾ ਦਾ ਇਕ ਆਲਮੀ ਦੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਬੇਦੂ ਤੇ ਨਿਕਮਾ ਸੀ

ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਨੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤਾ ਬਕਰ ਉੱਪੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਫਨਾ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈ ਸਕਦੇ।

ਸੈਦੁੱਲੇ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਉਹਨੂੰ ਬਿਕਰਮਣ ਲਗ ਪੈਦੀ, ਗਰੀਬੀ, ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਭੁੱਖੇ ਘੋ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਬੇਦੁਲਾ ਆਖਦਾ-

"ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰ ਕਮ ਤਾਂ ਖਾ ਅਸ਼ ਅਸੀਂ ਕਰੀਬ ਸਹੀ, ਪਰ ਭੇਡੇ ਦੀ ਅਸੀਂ ਚੋਲਤਮੰਦ ਹੋਵਾਂਗੇ।"

"ਕੀ ਕੋਈ ਜਾ ਰਿਹੈ" ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਫੁਕ ਉਠਦੀ। "ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਹੈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਚਿਨੇ ਰਾਤੀ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉੱਗਣ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਿਰਾਦਾ।"

ਪਰ ਸੈਦੁੱਲਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਹਿਣ

"ਹਥਾ ਚਮੇ ਲੀ! ਢਕਤ ਆਏਗਾ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੋਲਤਮੰਦ ਹੋਵਾਂਗੇ।"

ਅਰ ਵਾਲੀ ਉਝੀਰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਬੰਦੇ ਉਝੀਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ, ਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਗਤੀਬ ਰਹੇ

"ਉਝੀਰਦਾ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਇਦਾ ਨਹੀਂ," ਅਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਜੇ ਇੰਨ ਦੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ।"

ਇਸ ਛਤੀ ਸੈਦੁੱਲੇ ਨੇ ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਮਕਾ ਪਕਾਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਹੀਬ ਹੋਵੇ ਕਿਵੇਂ ਰਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਨੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫੇਰ ਕਲ ਪਿਆ।

ਸੈਦੁੱਲਾ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਰਿਹਾਤਣ, ਆਜ਼ਾਦ ਸਿਰਾ ਭਾਇਆ ਸਿਲ ਪਿਆ।

"ਭਲਿਆ ਲੋਕਾ, ਕਿੱਧਰ ਜਾ ਰਿਹੈ?" ਭਾਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ।

"ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਕੋਲ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਸਰਾਹ ਲੈਣ ਠੀਕ ਕਿ, ਦੋਲਤਮੰਦ ਕਿਵੇਂ ਬਣੀਏ।" ਸੈਦੁੱਲੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਭਾਇਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਕੋਲ ਜੁਟੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸੈਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਅਖਿਆ-

"ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਜਾ ਵੀ ਰਿਹੈ, ਸਿਰਫ਼ਾਨੀ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਇਹ ਕੀ ਪੁੱਛੀ ਕਿ, ਮੈ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਸਿਰੇ ਮੇਅਰੇ 'ਚ ਛਤੀ ਸਖਤ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਏ ਦਿਨੋਂ ਰਾਤੀ ਇਹ ਮੇਨੂੰ ਚੋਲ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਂਦੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਿਆਣਾ ਤੇਨੂੰ ਦਸ ਸਕੇ, ਮੇਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦੇ।"

"ਬਹੁਤ ਹੌਡਾ," ਸੈਦੁੱਲੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, "ਮੈ ਪੁੱਛਾਂਗਾ ਸੁ।"

ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ।

ਉਹ ਚੌਥ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੇ ਚੌਥ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਪਾਏ ਉਠਿਆ ਹੋਇਆ ਸੈਆ ਦਾ ਇਕ ਦਰਖਤ ਦਿਸਿਆ।

"ਭਲਿਆ ਲੋਕਾ, ਕਿੱਧਰ ਜਾ ਰਿਹੈ?" ਸੈਆ ਦੇ ਦਰਖਤ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁਛਿਆ

"ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਕੋਲ, ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਲਈ, ਕਿ ਕਿਨਾ ਕੁਝ ਘੋਤਿਆ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਰਿਹਾ-ਮਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦੇ।"

"ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਸਿਆਣੇ ਨੂੰ ਕਹੀ ਮੇਨੂੰ ਚੋਲੀ, ਮੈ ਕੀ ਕਰਾਂ, 'ਸੈਆ' ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਹਰ ਬਹਾਰ ਮੇਨੂੰ ਕੁਲ ਪੈਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕੁਲ ਪਿਛਦੇ ਨੇ, ਭਉਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਭਥ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਮੇਨੂੰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਕੁਲ ਨਹੀਂ ਰਕਦਾ। ਸਿਆਣੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀ ਇੰਜ ਦਿਉਂ ਦੁੰਦਾ ਏ।"

"ਭੱਠਾ, ਪੁਛਾਂਗਾ ਸੁ।" ਸੈਦੁੱਲੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਅਗੇ ਤੁਰ ਪਿਆ

ਉਹ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋਣ ਤੇ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਰਾਹੇ ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਇਕ ਚੰਗੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਚਾਣਚਕ ਹੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਮੰਗੀ ਨੇ ਘੋਲਪ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਪਾਟੀ ਫਿਰੇ ਬਾਹਰ ਕਹਿਿਆ।

"ਭਲਿਆ ਲੋਕਾ, ਕਿੱਧਰ ਜਾ ਰਿਹੈ?" ਮੰਗੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ।

"ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਕੋਲ, ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਤੇ ਮਦਦ ਮੰਗਣ ਲਈ।"

"ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਪੁਛ ਆਈ। ਸਭਕਾ ਕਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੇਨੂੰ ਸੱਥ 'ਚ ਰਾਢੀ ਸਖਤ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਏ; ਸਿਆਣੇ ਨੂੰ ਕਹੀ, ਮੇਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦੇ।"

"ਬਹੁਤ ਅੱਡਾ, ਪੁੱਛਾਂਗਾ ਸੁ," ਸੈਦੁੱਲੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਅਗੇ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਉਹ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਉਹਨੇ ਨਕਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦਿਸਿਆ ਇਕ ਭਾਈ ਹੋਣ, ਲਮੀ ਸਾਰੀ ਚੋਲੀ ਚਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਸ਼ੈਰਾ ਸੀ।

ਸੈਦੁੱਲੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਬੁੱਢਾ ਪੁੱਛਿਆ

"ਕੀ ਬਾਹੀਦਾ ਦੀ ਨਿਦੁੱਲਿਆ?"

ਸੈਦੁੱਲਾ ਹੋਰਾਨੀ ਵਿਚ ਰਤਕ ਪਿਆ।

ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਾ ਲਗਾਈ, " ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। "ਪੜ੍ਹ ਲਾਇਦਾ ਤੂੰ ਘੀ ਉਹ ਜਿਆਣਾ
ਏ, ਜਿਹਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਲਣ ਆਇਆ।"

"ਆਏ, ਮੈਂ ਦੀ ਆ, " ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਫੇਰੀ ਨਾਲ ਦਸ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਕੀ ਚਾਹੀਦੀ
ਤੈਨੂੰ?"

ਬੈਂਦਰੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਬਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣਾ, " ਜਿਆਣੇ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਪੁਛਣਾ ਏ, " ਬੈਂਦਰੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਤੇ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਜੋ ਕੁਝ ਬਿਆਜ, ਸੇਆ ਦੇ
ਦਰਮਤ ਤੇ ਮੱਛੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

ਜਿਆਣਾ ਕਹਿਲਾ।

"ਮੱਛੀ ਦੇ ਸੱਖ 'ਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਰਤਾ ਮੱਛੀ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਦੀ ਉਹ ਮੱਛੀ ਰਬ 'ਲਿਆ
ਜਾਏ ਮੱਛੀ ਕੋਲ ਹ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੇਆ ਦੇ ਦਰਮਤ ਕੋਲੋਂ ਚਾਈ ਦਾ ਇਕ ਥਾਂ ਸਾਰਾ ਮਰਤਬਾਨ ਦੱਸਿਆ
ਹੋਇਆ ਸੇਆ ਦੇ ਦਰਮਤ ਦੇ ਕੁਝ ਖੁੱਟੇ ਚੀਟੇ ਤੇ ਜਾਣਕੇ ਤੇ ਦਰਮਤ ਨੂੰ ਟਲ ਲੱਗਣ ਲਗ ਪਏਗਾ,
ਜਿਵੇਂ ਦੀ ਉਹ ਮਰਤਬਾਨ ਕੁਝ ਗਿਆ ਗਿਆ। ਤੇ ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ ਬਿਆਜ, ਜੋ ਉਹ ਮੱਛੀ ਤੋਂ ਆਰਮ
ਚਾਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਸਿਰਫਾ ਵੀ ਪਹਿਲਾ ਤੋੜ ਮਿਲੇ, ਉਹਨੂੰ ਨਿਥਾਰ ਜਾਵੇ।"

"ਤੇ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਦਾ ਕੀ ਖੰਟਿਆ?"

"ਜੋ ਤੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਦਿਤਾ ਜਾ ਵਰਿਐ। ਥਾਵਾ ਜਾ।"

ਸੇਦਰੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ, ਤੇ ਉਹ ਜਿਆਣੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਵਾਬ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ
ਘਰ ਵਲ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਉਹ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿਥੇ ਵਡੀ ਸਾਰੀ ਮੱਛੀ
ਬੋਜਬਰੀ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਉਤੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

"ਹੱਛਾ, ਤੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਆਖਿਆ ਹਰਨ ਤੂੰ?" ਮੱਛੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਭੇਰੇ ਸੱਖ 'ਚ ਇਕ ਮੱਛੀ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਕਦੇ ਉਹ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਨੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, "
ਬੈਂਦਰੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਤੇ ਅਜੇ ਦਰਨ ਲਈ ਮੂੰਹ ਕੋਰਿਆ।

"ਭਰਿਆ ਲੱਗਾ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕਰਮ ਆ, " ਮੱਛੀ ਫੂਕੀ। "ਮੇਰੇ ਸੱਖ 'ਚੋਂ ਮੇਰੀ ਕਥ ਲੈ। ਮੈਨੂੰ
ਆਰਮ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੱਛੀ ਵੀ ਆਪ ਹੁਥ ਲਈ।"

"ਨਾ, ਨਾ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਪਿਆ ਸਿਰ ਬਾਧਾ, " ਬੈਂਦਰੇ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਂਗਲ ਨਹੀਂ
ਹਿਲਾਈ ਤੇ ਦੋਲਤਮੰਦ ਬਣ ਜਾਵਾਂ।"

ਇਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ।

ਉਹ ਸੇਆ ਦੇ ਦਰਮਤ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖ ਦਰਮਤ ਦੀਆਂ ਜਥੇ ਡਾਹਟਾਂ ਫੜਕਣ ਲਗ
ਪਈਆਂ, ਮੱਛੀ ਪੱਤੇ ਸਰਸਰਾਣ ਲਗ ਪਈ

"ਸੁਣਾ, " ਸੇਆ ਦੇ ਦਰਮਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। "ਸਿਆਣੇ ਕੋਲੋਂ ਪੜ੍ਹਾ ਲਗਾਈ, ਮੇਰਾ ਵਧਾ ਕਿਵੇਂ
ਹੋਵੇਗਾ?"

ਆਪਣੇ, ਪੜ੍ਹਾ ਲਗੇ " ਬੈਂਦਰੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਤੇਰੀਆਂ ਜਥਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਾਈ ਦਾ ਇਕ
ਬਹੁਤ ਰਤਾ ਮਰਤਬਾਨ ਦੱਸਿਆ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਕਾਢਣਾ ਪਏਗਾ, ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਵਲ ਨਹੀਂ
ਖੁੱਟੇਗੇ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਸੇਆ ਲੱਗਣ ਲਗ ਪੈਣਗੇ।"

ਤੇ ਇਹ ਠਹਿਰਾ ਕਹਿ ਬੈਂਦਰੇ ਨੇ ਦੁਰਲ ਲਈ ਮੂੰਹ ਮੋੜਿਆ

ਸੇਆ ਦੇ ਦਰਮਤ ਨੇ ਮਿੱਠੇ ਢਾਲੀ ਅਥਾਵਾ ਬਿਥ ਰਿਹਾ

'ਬੈਂਦਰਿਆ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਜਥਾਂ ਹੇਠੋਂ ਚਾਈ ਦਾ ਮਰਤਬਾਨ ਪੁਟ ਕਰ। ਇਹ
ਤੇਰੀ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਵੀ ਹੈਵੇਗੀ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਚਾਈ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ।

"ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਿਰ ਖਪਾਈ ਕਰਨੀ ਜਿਆਣੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੱਛੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ
ਉਂਜੇ ਈ ਹੋ ਜਾਣਾ ਏ। ਬੈਂਦਰੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਗੇ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਉਹ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਫਿਫਲੇਲ ਬਿਆਜ ਮਿਲ ਪਿਆ। ਉਹ
ਸੋਝੁੱਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖ, ਬੋਜਬਰੀ ਨਾਲ ਕੱਥਣ ਲਗ ਪਿਆ।

"ਸੁਣਾ, " ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ, "ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਜਲਾਹ ਦਿਤੀ ਏ? ਮੇਰੇ ਉਤੀਕ ਨਾ ਕਰਾ,
ਫੇਰੀ ਨਾਲ ਚੰਮਟ ਦੀ ਕਰ . . ."

"ਤੈਨੂੰ ਢਾਕੀਏ, ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਤੋੜ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਾਏ, ਉਹਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵੇ। ਇਹਨੇ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ
ਜਿਵਦਮ ਆਰਮ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, " ਬੈਂਦਰੇ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਬਿਆਜ ਨੇ ਸਿਦਲੇ ਦਾ ਸ਼ੁਰੀਆ ਅਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਉਹਨੇ ਰਾਹ
ਦਿਸ ਕੀ-ਕੁਝ ਬੋਝਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਬੈਂਦਰੇ ਨੇ ਬਿਆਜ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਤੇ ਸੇਆ ਦੇ ਦਰਮਤ ਨਾਲ
ਆਪਣੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਆਖਿਆ ਸੀ।

ਪਰ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰ-ਖਪਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ, " ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, 'ਏਸ ਲਈ ਕਿ
ਦੋਲਤਮੰਦ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਏ।"

ਬਿਆਜ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ

"ਮੈਨੂੰ ਤੋੜ ਲੱਭਣ ਦੀ ਚੋਜ ਨਹੀਂ " ਉਹਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ, "ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ
ਉਹ ਆਪ ਤੁਰ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਬੈਂਦਰੇ ਤੇ ਮੁਰਬ ਤੇ ਸੁਸਤ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੋਰ ਕੋਣ ਹੋਣਾ।"

ਤੇ ਬੈਂਦਰੇ ਉਹੇ ਖਪਾਣ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਬਾਏ ਹੀ ਸਭਤ ਦਾ ਸਭਤ ਨਿਥਾਰ ਗਿਆ।

ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਝ ਬੈਂਦਰੇ ਦਾ ਘੇਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਰੋਸ ਸੇਆ ਡਿੱਗੇ ਨੇ ਇਕ ਕਪਾਟੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਚਾ ਏ, ਦੂਜਾ ਕਪਾਟੀ ਸੁਣਣ
ਵਾਲੇ ਚਾ, ਤੇ ਤੀਜਾ ਕਪਾਟੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਚਾ।

ਜਾਰ ਤੇ ਬੁਲਾਹ:

ਆਰਮੇਨੀ ਪਰੀ-ਬਰਦੀ

ਇਹ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਏ, ਇਕ ਜਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਇਹ ਦਿਨ ਉਹ ਅਪਣੇ ਤਖਤ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੁਹਾਰੇ ਤੇਜ਼ ਉਹਦੇ ਕੰਠ ਇਕ
ਹੋਰ ਜਾਰ ਦਾ ਦੌਲਤੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਦੌਲਤੀ ਨੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਆਖੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ, ਜਾਰ ਦੇ ਤਖਤ ਦੁਆਲੇ ਚਾਕ ਨਾਲ
ਇਕ ਕੋਲ ਚੱਕਰ ਥਾਪ ਦਿਤਾ ਤੇ ਚੁਪ-ਚਾਪ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਪਲੱਤਾ।

ਜਾਰ ਦੇ ਪਿਤ-ਪੁੱਤੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਪਿਆ।

“ਇਹਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਕੱਢਿਆ?” ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਪਰ ਦੌਲਤੀ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ।

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜਾਰ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰ ਤੇ ਦਰਬਾਰੀ ਸੱਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ
ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾਉ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਤਖਤ ਦੁਆਲੇ ਛੀਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।
ਦੌਲਤੀ ਤੇ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਨੇ ਲੀਕ ਦਾ ਹੱਥੀ ਰਲ੍ਹਾ ਮੁਆਫਿਨਾ ਮੀਡਾ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ
ਦਾਣੀ ਕੱਠ ਕੋਈ ਨਾ ਸੁੱਝੀ।

ਜਾਰ ਨੂੰ ਫੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

“ਕਦਮ ਨਾਲ ਟੁਕ ਮਰੋ!” ਉਹ ਕਰਕਿਆ। “ਛੱਕ ਮਰੇ ਬਰਖ ਨਾਲ! ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ‘ਚ ਇਕ
ਕੀ ਛੀਦਾ ਚਿਹਰੇ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤਖਤ ਦੁਆਲੇ ਛੀਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੁਝ ਸਵੈ?”

ਏ ਜਾਰ ਨੇ ਸਮਝ ਦੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕੱਠਾ ਉਹਦੀ ਜਾਰਬਾਰੀ ਦੇ ਸਭੇ ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਕੱਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ
ਤੇ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਜਾਰ ਨਾਲ ਵਾਰੀ ਲੀਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੱਢਣ। ਦੁਕਮ ‘ਚ ਅਜੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਜਿਸਨੂੰ
ਨਮਾਤਾ ਨਾ ਸਭੇ ਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਦੌਲਤੀ ਸਭਨਾਂ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖਣ ਲਈ ਨਿਕਲ ਬੱਝੇ। ਉਹਨਾਂ ਬਹਿਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੀ ਪਿੱਛ ਕੱਠ
ਮਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਹਰ ਬੁਰਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਹੇ ਘਰ ਕੋਲ ਪੁੱਜੇ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ
ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਚੁਪ-ਚਾਪ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਪੰਥੂਡਾ ਲਗਾ ਹੋਇਆ
ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਝੁਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਇਹਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਕੱਢਿਆ?” ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹੋਰਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। “ਪੰਥੂਡਾ ਕਿਉਂ ਝੁਲੀ
ਹੋਈ? ਏਥੇ ਤੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।”

ਉਹ ਉਥੇ ਖੜਕੇ ਅੜ-ਅੜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਖੇਰ ਚੁੱਕੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵਜ਼। ਏਥੇ ਦੀ ਇਕ
ਪੰਥੂਡਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਕੀ ਝੁਲੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਵਾਥੇ ਉਹਦੇ ਲੋਕੋ-ਲੋਕੋ ਤੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਦੌਲਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਉਪਰ ਖੜਕੇ ਉਥੇ ਰਹੁ ਕਢੇ। ਉਥੇ ਕਦਰ
ਸਕਦੇ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਪੰਥੀ ਉਹਦੇ ਉਥੇ ਉਥਾਈਆਂ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਦਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਾ ਮਾਧਨਾ
ਥਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈ ਰਹੀ, ਇਕ ਲਈ ਕਿ ਰੱਠੋਂ ਉਥੇ ਲਗਾ ਕਾਨਿਆ ਦਾ
ਇਕ ਪੰਥਾ ਏਧਰ-ਏਧਰ ਝੁਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਝਰਾ ਕੇ ਪਸ਼ੂ ਕਰ ਦੇਦਾ ਸੀ।

ਜਾਰ ਦੇ ਦੋਲਚੀਆਂ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ।

“ਪੰਥਾ ਕਿਵੇਂ ਝੁਲ ਰਿਹਾ,” ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲਗੇ। “ਹਵਾ ਵਹ ਨਹੀਂ ਧਰੀ, ਤੇ ਲੋਕੋ
ਵਾਲੇ ਦਰਮਾਤਾ ਦੀ ਇਕ ਕੀ ਟਾਪਣੀ, ਇਕ ਵੀ ਪੰਥਾ, ਸਰਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।”

ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਉਠਦੇ ਉਹ ਫੇਰ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕਥੇ ਹੋ ਗੱਜੇ ਤੇ ਅਖੀਰਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਛਾਏ। ਉਥੇ ਇਕ
ਮੁਲਾਹਾ ਬੈਠਾ ਪੰਥੀ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਤੈਰੇ ਘਰ ‘ਚ ਇਹ ਕਰਮਾਤ ਕੀ ਹੋ ਰਹੀ ਏ?” ਜਾਰ ਦੇ ਦੋਲਚੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਥਾਣੀ ਕਾਨਿਆ ‘ਚ ਪੰਥੂਡੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਕਿਉਂ ਝੁਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਨੇ? ਤੈ ਕੋਠੇ ‘ਤੇ ਕਾਨਿਆ ਦਾ ਪੰਥਾ
ਕਿਉਂ ਝੁਲੀ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਵਾ ਕੱਢੇ ਨਹੀਂ ਵਰਦੀ ਪਈ?”

“ਇਹ ਕੋਈ ਕਰਮਾਤ ਨਹੀਂ,” ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ “ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮੈਂ ਆਪ ਕਰ
ਰਿਹਾ।”

“ਤੇਰੀ ਏਥੀ ਜੁਲਮਤ ਕਿ ਸਥਾ ਮਗਰ ਟੁਕਾਵੇ?” ਜਾਰ ਦੇ ਵਲੀਹ ਕਰਕੇ। “ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਏਥੇ ਬੈਠਾ
ਬਣ ਰਿਹਾ, ਤੂੰ ਇਹ ਆਪ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ?”

“ਏਸ ਤੋਂ ਸੋਚਾ ਕੀ ਹੋਰ ਕਿਹਨਾ ਹੋਇਆ,” ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ “ਮੈਂ ਪੰਥੀ ਹਵਾ ਤਿੰਨ
ਗੱਜੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਸੈਂ ਪਹਿਲੇ ਪੰਥੂਡੇ ਹਾਲ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਏ, ਦੂਜੀ ਦੂਜੇ ਪੰਥੂਡੇ ਹਾਲ
ਤੇ ਗੱਜੀ ਕਾਨਿਆ ਦੀ ਪੰਥੇ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੁਣਨਾ, ਗੱਜੀਆਂ ਹਿਲਚੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਪੰਥੂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋ
ਕੋਠੇ ‘ਤੇ ਕਾਨਿਆ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦੇਈਆਂ ਨੇ।”

ਢਾਹ ਦੇ ਏਲਈਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਤਕਿਆ ਤੇ ਵੀਖਿਆ ਖੱਬੀ ਨਾਲ ਸਜੀ ਮੁਰੀ ਹੀ ਹਿਰ ਝੋਰੀਆਂ ਲਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ; ਦੋ ਪਿਪ੍ਰਤਿਆਂ ਵਲ ਜਾਈਆ ਸਨ ਤੇ ਇਕ ਕਾਨਿਆ ਦੇ ਪੱਪੇ ਵਲ।

‘ਸਹੀ ਮੁਰੀ ਦੀ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭਲ ਵੇ,’ ਉਹ ਕੁਝ ਉੱਚੇ ‘ਜੁਲਾਹਾ ਕਾਇਆ ਦੀ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਵੀ ਏਸੇ ਦੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹੈ ਜੁਲਾਹਿਆ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਫਾਰ ਫੈਲ ਚਲ, ਸਾਇਰ ਨੂੰ ਬੁਝਾਏ ਕੁਝ ਸਕੇ।’

‘ਪੱਪੇਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਸੇ, ਇਹ ਹੈ ਕੀ ਦੇ,’ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ

‘ਪਿਛੇ ਜਿਥੇ ਇਕ ਉਪਰੇ ਏਸ ਦੇ ਢਾਹ ਦਾ ਏਲਈ ਸਾਡੇ ਚਰ ਫੈਲ ਆਇਆ ਉਹਨੇ ਢਾਕ ਦਾ ਇਕ ਟੋਟਾ ਵਤਿਆ ਤੇ ਤਖ਼ਤ ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਲੋਕ ਵਾਹ ਛੱਡੀ ਤੇ ਉਹ ਲੀਕ ਗੀਏ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਝ ਰਿਹਾ ਨਾ ਢਾਹ ਨੂੰ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਦੇ ਕਿਸੇ ਦਰਬਾਰੀ ਨੂੰ ਏਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਢਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜਿਆਦਾ ਠਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਢਾਕ ਨਾਲ ਵਾਹੀ ਲੀਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਾ ਸਕੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਸਮਝਾ ਸਕੇਂ, ਤਾਂ ਢਾਹ ਤੇਨੂੰ ਇਨਾਮ-ਅਕਰਮ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿਓਗਾ।’

ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਢਾਹ ਦੇ ਟੋਟਾਈਆਂ ਦੀ ਕੱਠ ਸੁਣੀ ਤੇ ਢੁੱਪੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਢੋਹ ਉਹਨੇ ਦੋ ਸੱਪੀਆਂ ਬੁਝੀਆਂ ਜਿਹੀ ਜਿਹੀਆਂ ਨਾਲ ਮੂੰਹੋਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ, ਥੋੜੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਤੇ ਇਕ ਰੂਝਾ ਵਜ਼ ਇਨਾਉਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਹਾਤੇ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਵਜ਼ੀਰ ਹੋਰਨੀ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਤੱਕਣ ਲਗੇ।

‘ਜੁਲਾਹਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਏ?’ ਉਹਨਾਂ ਪੁੱਛਿਆ।

‘ਇਹਨਾਂ ਲੱਭ ਪਏਗੇ ਮੈਨੂੰ’ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂਦੇ ਜੂਧੇ ਨੂੰ ਇਕ ਫਿਕਰੀ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ।

ਇਸ ਪਿਛੇ ਉਹ ਢਾਹ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਲ ਹੋ ਪਏ

ਜੁਲਾਹਾ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਵਾਇਆ, ਉਹਨੇ ਢਾਹ ਨੂੰ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ, ਹਮਰ ਬੁਆਲੇ ਵਧੀ ਫਿੱਲੇ ਢਾਕ ਦੀ ਲੀਕ ਵਲ ਤੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਉਹ ਵਾਹੀ ਸੀ, ਹੱਸਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਵੇਂ ਸੱਪੀਆਂ ਸੁਟ ਦਿਤੀਆਂ।

ਦੂਜੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਕੁਝ ਥੀਲੇ ਬਿਨਾਂ, ਥੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਬੁਕ ਬਜ਼ਾਕ ਕੀਤਿਆ ਤੇ ਫਰਸ ਉਤੇ ਖਲੋਰ ਦਿਤਾ।

ਜੁਲਾਹਾ ਹੱਸ ਪਿਆ, ਉਹਨੇ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਜੁਲਾਹਾ ਕੀਤਿਆ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਪਦੇ ਦਾਇਆ ਉਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਜੁਲਾਹਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੁਧੀਆਂ ਵਾਲ ਉੱਛਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਛੋਟੀ ਹੀ ਛਕੜ ਉਤੇ ਬਜਰੇ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਢਾਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।

ਪ੍ਰਏਸੀ ਨੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਇਕ ਵੀ ਲਕੜ ਆਖੇ ਬਿਨਾਂ, ਜਾਣ ਦੀ ਕੀਤੀ।

ਢਾਹ ਤੇ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਪ੍ਰਏਸੀ ਤੇ ਜੁਲਾਹੇ ਨੂੰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੋਰਨੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਝ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

‘ਪ੍ਰਏਸੀ ਨੇ ਜੋ ਕਥ ਕੀਤਾ, ਉਹਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ?’ ਢਾਹ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

‘ਉਹ ਕੁਝਨੂੰ ਵਿਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ,’ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ‘ਕਿ ਉਹਦਾ ਜਾਬ ਕੁਝਾਡੇ ਏਸ ਦੇ ਪਿਛਾਣ ਜੱਥ ਦਾ ਐਨਾਨ ਘਰਦੇ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸਿਉਂ ਘੇਰ ਲੈਣੇ ਉਹ ਇਹ ਕੀ ਪਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕੁਨੀਂ ਲੜੀਓ ਜਾਂ ਹੱਥਿਆਰ ਸੁਟ ਦਿਉਗੇ। ਕੁਝਾਡੇ ਤਮਬ ਦੁਆਲੇ ਲੀਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੇ।’

‘ਹਾਂ, ਠੀਕ ਏ,’ ਢਾਹ ਨੇ ਆਖਿਆ ‘ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਲਗ ਗਈ ਏ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਹੀ, ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਪੈਰੀਂ ਦੋ ਸੱਪੀਆਂ ਕਿਉਂ ਸੁੱਟੀਆਂ ਸਨ।’

ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਆਖਿਆ

‘ਮੈਂ ਸੱਪੀਆਂ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਦਸਣ ਲਈ ਸੁੱਟੀਆਂ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਤਕੜੇ ਅੰ, ਤੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਜਿੰਦੋਂ ਲਕੜਾਂ ‘ਚ ਜੋ ਮੈਂ ਕੀਤਾ, ਉਹਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ‘ਚ ਤੁਸੀਂ ਖਿੱਚੋ ਤੋ, ਢਾਹ ਹੋਵੇ ਜੇ ਘਰੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਟੈਣ ਦੀ ਕੀ ਸੱਪੀਆਂ ਪੇਡੇ।’

‘ਹੱਥ! ਢਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ।’ ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਸਾਥ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ, ਪ੍ਰਏਸੀ ਨੇ ਫਰਸ ਉਤੇ ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਬੁਕ ਕਿਉਂ ਸੁੱਟੀ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਟੋਕਰੀ ‘ਚੋਂ ਜੁਲਾਹਾ ਕਿਉਂ ਕਢ ਦਿਤਾ ਸੀ।’

‘ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਕੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਰਹੀ’ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਆਖਿਆ। ‘ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਬੁਕ ਫਰਸ ‘ਤੇ ਸੁੱਟ ਪ੍ਰਏਸੀ ਇਹ ਵਿਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਢਾਹ ਦੀਆਂ ਛੋੜਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਸੁਮਾਰ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਮੈਂ ਸਾਡੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਚੁਧਾ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਜੁਲਾਹਾ ਇਹ ਵਿਖਾਣ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕੀ ਸਿਪਾਹੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਰਤ ਲਗਾ।’

ਉਹਨੂੰ ਭੇਰੀ ਸਮਝ ਲਗ ਗਈ ਸੀ।

‘ਚਟੂਰ ਨਗ ਜਦੋਂ ਹੋਏਗੇ ਏਸੇ ਲਈ ਹਾਂ ਉਹਨੇ ਕਪਾਲੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।’

ਢਾਹ ਨੇ ਜੁਲਾਹੇ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਕੀਮਤੀ ਕੁਝਾਡੇ ਦਿਤੇ ਤੇ ਆਖਿਆ

‘ਜੁਲਾਹਿਆ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਮਹਿਲੀ ਤੇ ਫੁੱ ਮੇਰਾ ਫਰਾ ਕਰੀਓ ਹੋਵੇਗਾ।’

‘ਨਹੀਂ’ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ‘ਮੈਂ ਕੁਝਾਡਾ ਬਚੀਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੇਰੇ ਫੈਲ ਵਰਨ ਢਾਹੋਂ ਆਪਣੇ ਫੈਲ ਨੇ।’

ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਜੁਲਾਹਾ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਅਨਾਉਤ

ਆਰਮੇਨੀ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ

ਇਹ ਵਾਰੀ ਬਸੰਤ ਨੂੰ ਏਕ ਸਵੇਰੇ, ਜਾਰ ਵਾਧੇ ਦਾ ਦਿਨ—ਇਕ ਪੁੰਡਰ, ਨੌਜਵਾਨ ਵਾਚਾਗਾਨ, ਆਪਣੇ ਭਰੋਏ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਫੰਨ-ਸੁਫੰਨੇ ਪੰਛੀ ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਕਹਿ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨਾ ਸੁਹਣਾ ਬੰਦੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਜਿਹਾ, ਜਿੰਨਾ ਸੁਹਣਾ ਬੁਲਬੁਲ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਬੁਲਬੁਲ ਕਾਉਣ ਲਗਦੀ ਵਾਗੀ ਦੇ ਜਾਰੇ ਪੰਛੀ ਰੂਪ ਹੀ ਜਾਂਦੇ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ, ਉਹਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਭੇਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ। ਵੀਹੀ ਬੁਲਬੁਲ ਦੀ ਬਹਿਕ ਦੀ ਠਕਠ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਹਦੇ ਅਲਾਪ ਦੀ ਤੇ ਭੀਜ ਕੋਈ ਉਹਦੀ ਸੀਲੀ ਦੀ, ਤੇ ਵੇਰ ਫਿਨੇ ਰਕ ਨੇ ਉਹ ਨਕਸ਼ੇ ਯਕੂਰਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਉਹਨਾਂ ਮਿੱਥੇ ਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਵਾਚਾਗਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸੁਣਦਾ, ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਜੋ ਹੁਖੀ ਸੀ।

ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਮਾਂ, ਬਾਇਬਾ ਆਰਮੇਨ ਉਹਦੇ ਕੰਨ ਆਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੀ।

“ਬਚਿਆ, ਮੈਂ ਵੱਖ ਰਹੀ ਆਂ, ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਤੇ ਫਲ ਦਾ ਬੋਰ ਦੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਦੁਆ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਦਸ ਤੂੰ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਏ।”

ਐਸੀ, ਜਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।” ਵਾਚਾਗਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਜੀ ਕਰਦੇ ਕਿਸੇ ‘ਕੋਈ ਬਾ’ ਤੇ ਦੱਸਾ ਜਾਵਾ। ਰਾਵੇ ਮਿਡ ਅਰਜੀਕ ਈ ਸਨੀ।”

੧੩੬

ਸਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ? ਏਸ ਬਰ ਕੇ ਅਰਜੀਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਰਾਹਿਦਾ ਕਿ ਓਥੇ ਤੇਰੀ ਸਿਆਣੀ ਆਇਤ ਰਹਿੰਦੀ ਏ?”

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗੇ ਐਸੀ?”

“ਸਾਡੇ ਬਾਗ ਦੀਆਂ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੀ ਦਸ ਪਾਈ ਏ। ਪਿਆਰਿਆ, ਸੁਹਣਿਆਂ ਵਾਚਾਗਾਨ, ਇਹ ਨਾ ਭੁਲ ਕਿ ਤੂੰ ਅਫਗਾਨ ਜਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਏ ਤੇ ਜਾਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਕਿਸੇ ਜ਼ਾਹਾਦੀ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦੀ ਬਣਾਵਾ ਹੁੰਦੇ, ਤੇ ਇਕ ਆਮ ਕਿਸਾਨ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਾਰਜੀਆ ਦੇ ਭਾਧ ਦੀਆਂ ਫਿਨ ਪੈਆਂ ਨੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੁਣ ਸਬਣੇ ਯੂਯਾ ਦੇ ਜਹਿਰਾਏ ਦੀ ਬਣੀ ਸੁਹਣੀ ਧੀ ਏ। ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਬਿਰਸੇ ‘ਚ ਮਿਲਾਣਗੀਆਂ। ਸ਼ਨੀਕ ਦੇ ਸਹਿਜ਼ਾਏ ਦੀ ਪੀ ਫੀ ਕੋਈ ਖਾਣ ਸੁਹਣੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਵਰਸੇਨੀਕ ਏ ਸਾਡੇ ਸਿਪਾਹ ਸਲਾਰ ਦੀ ਪੀ ਯਾਰ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਾਈ ਹੋਈ—ਭੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਉਹ?”

“ਐਸੀ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਨਾਉਤ ਚਾਹੀਦੀ ਏ।”

ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਵਾਚਾਗਾਨ ਬਾਗ ਵਿਚ ਭਜ ਗਿਆ।

੨

ਵਾਚਾਗਾਨ ਦਾ ਅਜੇ ਦੌਹਵਾ ਸਨਮ-ਦਿਨ ਲੱਭਿਆ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਖੀਲਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ, ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਹੜਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

“ਵਾਚਾਗਾਨ, ਬਚਿਆ,” ਉਹਦਾ ਪਿਓ ਉਹਨੂੰ ਆਖਦਾ “ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਤੇਰੇ ‘ਤੇ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਤੈਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਰਾਹੀਂ, ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਾਇਦਾ ਹੀ ਫਿਰੇ ਏ।”

ਪਰ ਵਾਚਾਗਾਨ ਜਾਰ ਦੇ ਕਮੇ ਉਤੇ ਕੰਨ ਨਾ ਧਰਦਾ ਸਵੇਰੇ ਜਾਰ ਉਹ ਪਹਾਡਾਂ ਵਿਚ ਸਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਚਿਯਾਕਾ ਰਾਤੀ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਕਿੰਨਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਹਾਠ ਦੇਸਰੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਖਰਚਾਂਵਾ, ਤੇ ਜ਼ਿਫਰ ਖੇਡਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾ ਲੈ ਜਾਂਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂਦੇ ਆਪਣੇ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਅਰਜੀਕ ਨੌਕਰ, ਵਾਧੀਨਾਕ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਫਕਦਾਰ ਭੋਡ-ਫੁੱਡੇ, ਜਾਡੀ, ਤੇ। ਜੇ ਸਿਕਾਰ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਲ ਧੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਦਸ ਨਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਕੋਟ ਬੋ ਤੇ ਨੌਕਰ ਕੋਟ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਸਿਪਾਹ ਸਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਤੀਰ-ਜਮਣ ਲੁਟਕਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪੋਟੀ ਵਿਚ ਦੰਗ ਪੰਜਰ ਰੱਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਪਿੰਡਾ ਦੀਆਂ ਦਿਹਾੜੀਆਂ ਵਾਚਾਗਾਨ ਲਈ ਰੰਗੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਤੇ ਉਹ ਪਾਇਲਾਂ ਲਾਭੇ ਰਖੜਾ, ਨਹਿੰਦਿਆ ਤੇ ਸਕਲਾਏ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਵਾਚਾਗਾਨ ਤੇ ਵਾਧੀਨਾਕ ਖੁਸ਼ਦੇ-ਖੁਸ਼ਦੇ ਅਤਸੋਕ ਪੰਡ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਏ ਤੇ ਸਪਾ ਨੈਣ ਲਈ ਇਕ ਰਾਮੇ ਕੋਲ ਬਹਿ ਗਏ। ਐਨ ਓਸੇ ਹੀ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੁਟਿਆਰਾਂ ਚਲੇ ਉਤੇ

੧੩੭

ਪਾਣੀ ਫਰਨ ਆਈਆਂ। ਵਾਚਗਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ। ਉਹਨਾ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਗ ਭਰਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਲ ਅਗੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਉਹਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਗ ਪੋਹ ਲਿਆ ਤੇ ਪਾਣੀ ਡੱਢਾ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੇ ਰੋਹ ਜਗ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਪਰ ਪਾਣੀ ਥੋਕ ਡੱਢਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਵਾਚਗਾਨ ਦਾ ਸੋਧ ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਭਾਈ ਤਿਹ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੁਟਿਆਰ ਉਹਨੂੰ ਚਿਜ਼ਾ ਕਹੀ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਪਹਿਲੋਂ ਜਗ ਨੂੰ ਛਕਦੀ ਤੇ ਰੋਹ ਖਾਲੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ। ਉਹਨੇ ਜਗ ਨੂੰ ਵਾਚਗਾਨ ਵਲ ਓਹੋ ਹੀ ਵਧਾਇਆ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਛੇਵਾਂ ਘਾਹ ਨਾ ਚਰਾਇਆ।

ਵਾਚਗਾਨ ਪਾਣੀ ਟੀਕਾ ਭਾ ਕੇ ਪੀ ਗਿਆ

“ਪਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਦੀ ਦਿਤਾ?” ਉਹਨੇ ਮੁਟਿਆਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ। “ਮੈਨੂੰ ਚਿਰਾਫ਼ ਤੇ ਗੱਸਾ ਚਾਹੁਣ ਦੀ ਕੋਇਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ?”

“ਅਸੀਂ ਪੁਟੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿਰਾਫ਼ੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦੇ,” ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਪਰ ਤੂੰ ਥੱਕਿਆ ਤੇ ਰੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਟੱਛੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤੈਨੂੰ, ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਡੀਕਿਆ।”

ਮੁਟਿਆਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਵਾਚਗਾਨ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ।

“ਭੇਰਾ ਨਾ ਕੀ ਏ?” ਉਹਨੇ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਅਠਾਇਤ,” ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ

“ਤੇ ਤਰਾ ਪਿਓਂ ਕੌਣ ਏ?”

“ਮੇਰਾ ਪਿਓ ਪਿਛੇ ਦਾ ਵਾਗੀ ਏ, ਤੇ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਏ ਅਰਾਠ ਤੂੰ ਪੁਛ ਕੇ ਕੀ ਲੋਨੇ?”

“ਪੁਛਣਾ ਗੁਨਾਹ ਏ ਕੋਈ?”

“ਗੁਨਾਹ ਕਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਦਸ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਪੁੱਛੇ ਤੇ ਕਿਥੇ ਆਇਓ?”

“ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਖੂਨ ਥੋਲ੍ਹਾ ਦਾ ਸਵ-ਸਵ ਆਖਾ?”

ਉਹਦੇ ਕਰ, ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਣਾ ਢੁਕਦੇ।

“ਕਿਲਾਂ ਲਕ, ਸਾਹ, ਤੇ ਸਾਹ ਵਿਚ ਕੋ, ਅਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ ਮੈਂ ਕੌਣ ਅੰ। ਪਰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕੋਰਾਂ ਦੀ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ।”

“ਇਸੇ ਦੀ ਸਕੀ। ਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਜਗ ਮੈਨੂੰ ਮੋੜ ਦੇ।”

ਤੇ ਬਹਿਰਾਏ ਉਂ ਅਠਾਇਤ ਆਖ, ਅਠਾਇਤ ਨੇ ਜਗ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ।

ਕਿਸੇ ਦੀ ਘਰ ਪੁਰਤ ਆਏ, ਤੇ ਵਾਪੀਨਾਥ ਨੇ, ਅਤਵਾਈ ਨੋਕਰ ਜੋ ਸੀ ਉਥ, ਜੋ ਕੁਝ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਗ਼ਰਿਬਸਾ ਨੂੰ ਸਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਵਾਚਗਾਨ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਡੋਰ ਦਾ ਪੜਾ ਬਿੱਜ ਲਗਾ ਸੀ।

ਵਾਚਗਾਨ ਅਨਾਇਤ ਤੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰੀਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਦਾ। ਅਖੀਰ ਘਰ ਤੇ ਗ਼ਰਿਬਸਾ ਨੇ ਉਹਦੀ ਦੇਣ ਮੰਨ ਲਈ, ਤੇ ਉਹਨਾ ਵਾਪੀਨਾਥ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਸਰਦਾਰ ਸਾਕ ਕਰਾਣ ਲਈ ਅਲਾਹੀਕ ਘੱਲ

ਵਾਗੀ ਅਰਾਠ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿੱਖਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖੰਘਣ ਲਈ ਗੱਲੀਆਂ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ,

“ਕਿੱਛਾ ਸੁਹਣਾ ਗਲੀਥਾ ਏ” ਵਾਪੀਨਾਥ ਨੇ ਆਖਿਆ। “ਮੇਰਾ ਦਿਆਲ ਏ, ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਨੇ ਬੁਟਿਆ ਹੋਣੇ?”

“ਮੇਰੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ,” ਅਰਾਠ ਨੇ ਕਿਹਾ। “ਦਸ ਢੁਕੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਗਲੀਥਾ ਮੇਰੀ ਘੀ, ਅਨਾਇਤ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬੁਟਿਆ।”

“ਆਪ ਚਾਰ ਥੇ ਮਹਿਲੀ ਵੀ ਦੇਤਾ ਸੁਹਣਾ ਗਲੀਥਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਏ, ਤੇਰੀ ਘੀ ਬੇਬੀ ਹੋਨਰਵੇਂਦ ਬੁਟਕਾਰ ਏ,” ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ। “ਉਹਦੀ ਸੱਭਾ ਢਾਹ ਦੇ ਕੱਨਾਂ ਤਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ਏ; ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਸਾਕ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ। ਜ਼ਾਰ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਕੋ-ਵਿਕ ਪੁੱਤਰ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਵਾਰਸ, ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਘੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇਵੇ।”

ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸੀ, ਜਾਂ ਤੇ ਅਰਾਠ ਵਿੱਸੇ ਸਿਰ ਪਿਲਾਏਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਨੂੰ ਧਰੀਨ ਹੀ ਨਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਟਪ ਖੜਵੇਗਾ। ਪਰ ਵਾਗੀ ਨੇ ਨਾ ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਦਾ ਉੱਜ। ਉਹਨੇ ਸਿਰ ਨੀਕਾ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਅਗਲੀ ਦੁੱਰਲ ਗਲੀਥੇ ਉੱਤੇ ਨਪੁੰਨੇ ਵਾਹੁਣ ਲਗ ਪਈ।

ਵਾਪੀਨਾਥ ਨੇ ਕਿਹਾ

“ਅਰਾਠ, ਭਰਾਵਾ ਮੇਰਿਆ, ਇਨਾ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਓ? ਅਸੀਂ ਡੇਰੇ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦਿਆਂਦੀ ਏ, ਦੁਖ ਦੀ ਅਗਰ ਨਹੀਂ ਠਿਆਂਦੀ, ਅਸੀਂ ਰੋਹੀ ਘੀ ਡੇਰੇ ਅਥਰਚਸਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਉਹਦਾ ਵਿਆਹ ਤੇਰੀ ਮਰਦੀ ਉੱਤੇ ਏ।

“ਪਿਆਰੇ ਮਹਿਮਾਨੋਂ” ਅਰਾਠ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, “ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਘੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇ ਉਹ ਸਹਿਜਾਏ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਮੰਨ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ ਨਾ ਕਬੀ।”

ਐਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੇਕੋ ਗਲਾ ਦੀ ਟੈਕਰੀ ਬੂਰੀ ਅਠਾਇਤ ਅੰਦਰ ਆਈ। ਉਹਨੇ ਬਾਹਰੇ ਆਇਆ ਨੂੰ ਫੂਕ ਤੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ, ਭਲ ਨੂੰ ਸ਼ਬਰਗੀ ਉੱਤੇ ਪਹੋਲਿਆ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਟੰਡ ਗਲੀਥਾ ਬੂਟਨ ਵਾਲੇ ਅੰਗੇ ਤੇ ਬਹਿ ਗਈ ਸਰਦਾਰ ਉਹਨੂੰ ਖੇਖਣ ਲੱਗੇ, ਉਹਦੀਆਂ ਦੁੱਰਲਾਂ ਦੀ ਹੁਸਰੀ ਤਕ ਕੇ ਦੱਬ ਰਹਿ ਗਏ।

“ਅਠਾਇਤ, ‘ਕੋਈ ਕਿਉਂ’ ਕੀਮ ਕਰਨੀ ਏ, ਮੈਂ ਸੁਣਿਐ, ਰੋਹੀਆਂ ਧਰੀਆਂ ਸਾਹਿਰਚਨਾਂ ਨੇ।” “ਮੈਂ ਕਾਂ ਸੁਰੀ,” ਅਠਾਇਤ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, “ਪਰ ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਤੀ ਅਗੂਰਾਂ ਦੀ ਫ਼ਜ਼ਲ ਸਮੇਟਣ ਲਈ।”

ਮੈਂ ਇਹ ਕੀ ਸੁਣਿਐ, ਤੂੰ ਸਾਹਿਰਚਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ-ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਸਿਖਾਈ ਦੇ,”

ਸਿਖਾਣੀ ਆ," ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਫੇਰ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਾਗੀ ਦੀ ਜਦ ਵਫ਼ਾ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਸ਼ੂਦੇ ਤੇ ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਸਿਖਾਣੇ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਨਾ ਵਰਤਣਾਂ ਦੇ ਜਦੋਂ ਚਿਖਾਈ ਨਾਲ ਚਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਿਉਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਝਟਕਾਂ ਤੇ ਪਥਰਾਂ ਉਤੇ ਰੋਣੇ ਨਾਲ ਚਿਖਾਈ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਇਕ ਆਲਸੀ ਚਿਕ ਲਗਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਭੈ ਚੂਸਾ ਇਕ ਹੋਰ, ਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਲਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਪਰਾਰ ਤੇ ਖੰਭੇ ਚਿਖਾਈ ਨਾਲ ਚਲੇ ਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ।"

"ਅਜੇ ਇਲਮ ਦੀ ਏਡੀ ਕਦਾਹ ਜਹੀਂ ਕਰਦੇ " ਵਾਧੀਨਾਥ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਬਹਿਰੀਏ ਸੁਸਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਥਰਾਂ ਤੇ ਜਾਏ ਨਾਲ ਆ ਰਹੇ, ਉਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਪਨਣੀ ਬਣਨ ਦੀ ਸਾਥ ਖਿਧਾ ਦਏ ਇਕ ਪਲ ਬਣਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇ, ਅਨਾਇਤ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵਿਚਾਣੀ। ਵੇਖ ਚਾਹ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਤੀਆਂ ਸਫ਼ਟੀਆਂ-ਸੁਹਟੀਆਂ ਸੁਗਤਾਂ ਰੱਜੀਆਂ ਨੇ।"

ਤੇ ਵਾਧੀਨਾਥ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੀਤੀ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਡੇਅਰੀ ਗਾਉਂਦੇ ਰੱਖੇ। ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਇਕ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ।

"ਜਾਹ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਏਨਾ ਸਿਪਨਣੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਐ?" ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਜਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰੰਭ, ਵਾਚਾਗਨ, ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਚੁਫ਼ਾ ਜੋਲ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚਾ ਲੀ, ਉਹਨੂੰ ਨੂੰ ਕੰਧੀ ਲਗ ਗਈ। ਅਜੇ ਹੁਣ ਜਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਆਏ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਵਾਚਾਗਨ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਤੇ ਇਹ ਮੁੰਦਰੀ, ਇਹ ਚਾਹ, ਇਹ ਕੰਧੀ ਤੇ ਹੋਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਰੋਹ ਲਈ ਦੇ।

"ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਇਕਾਗੀ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਜਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰੰਭ ਸੀ?"

"ਹਾਂ,"

"ਸਹਣਾ ਠੋਲਵਾਨ ਏ ਉਹ। ਪਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਸੂ?"

"ਅਨਾਇਤ ਉਹ ਜਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰੰਭ ਏ, ਤੇ ਜਾਹ ਦੀ ਸਾਡੀ ਰਈਅਤ ਉਹਦੀ ਨੇਕਰ ਏ। ਉਹਨੂੰ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀ ਸੋਚ ਏ?"

"ਇੰਜ ਦੀ ਜਹੀ, ਪਰ ਹਿਜ਼ਾਤ ਕਦੀ ਹੰਗ ਵਿਖਾਏ ਏ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਅਜ ਮਾਝਕ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਕਣ ਨੇਕਰ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਉਹ ਛਾਹ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਸਹਿਜਾਦਾ ਜਾਂ ਆਮ ਕੰਧਾ ਥੋਲੀ ਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਲਾਗੀਏ।"

ਸਰਦਾਰ ਅਨਾਇਤ ਦੀ ਕੋਲ ਸੁਣ ਹੋਰਨ ਰਹਿ ਜਾਏ ਪਰ ਵਾਲੀ ਅਗਨ ਨੂੰ ਅਪਾਹੀ ਧੀ ਛਾ ਕਿਹਾ ਚੰਗਾ ਲਗਾ।

"ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਹਿਜਾਦੇ ਨਾਲ ਏਸ ਕਰ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰਨੇ ਏ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ?" ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਹਾਂ। ਜੇ ਤੁਝ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲਿਖਾਏ ਹੋ, ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾਓ। ਤੇ ਸਹਿਜਾਦੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਏ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੀ ਅਰਥ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਹੀ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਏ ਓਸ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਵਾਂਗੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਆਵੇ ਹੋਵੇ।"

ਜਾਹ ਦੇ ਏਲਚੀਆਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਅਨਾਇਤ ਦਾ ਇਕਾਦਾ ਪੱਕਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹੋਰ ਜੋਰ ਨਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਜਾਹ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਘਟ ਦੱਸਿਆ।

ਅਨਾਇਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣ, ਚਾਹ ਤੇ ਚਾਰਿਤਸਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਵਾਚਾਗਨ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਣ ਲਗੀ। ਪਰ ਵਾਚਾਗਨ ਕਹਿਣ ਲਗਾ।

"ਅਨਾਇਤ ਨੀਂਹ ਕਹਿਣੀ ਏ। ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹੀਏ।"

ਜਾਹ ਨੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਏ, ਸਹਿਜਾਦੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕੰਮੀ ਦੀ ਬੁਣਾਈ ਸੀ। ਇਕਦਮ ਹੀ ਈਗਨ ਤੇ ਇਕ ਚੁਲਰਵੰਦ ਕਾਰੀਗਰ ਠਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ, ਵਾਚਾਗਨ ਤੇ ਕੰਮ ਸਿਖ ਗਿਆ। ਸੁਹਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਤਾਕ ਵਲਦੇ ਥੇ ਉਹਨੇ ਕੋਮਤੀ ਜ਼ਰੀ ਦਾ ਇਕ ਦੋਣਾ ਬੁਣਿਆ ਤੇ ਵਾਧੀਨਾਥ ਹਥ ਅਨਾਇਤ ਨੂੰ ਖਰਾ ਦਿਤਾ।

ਅਨਾਇਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਟੋਟਾ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੀ

"ਜਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਪਾਇਆ ਜਾਏ, ਅਜ਼ਮਾਇਓ ਕਿਸਮਤ ਦੀਆਂ ਭਲ ਜਾਏ ਉਹ ਬੰਦਾ ਗ਼ਰੀਬੀ ਨਾ ਫ਼ਹਰੇ ਜੇ ਆਵੇ ਕੋਈ ਘੰਦਾ ਸਹਿਜਾਦੇ ਨੂੰ ਕਹੀ, ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਣ 'ਤੇ ਰਾਜ਼ੀ ਅੰ ਤੇ ਇਹ ਗ਼ਲੀਰਾ ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਸੁਗਤ ਲਈ।"

ਕਿਆਹ ਲਈ ਗਿਆਈਆਂ ਇਕਦਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਚਿਆਣਤਾਂ ਸਰ ਰਿਨ ਤੇ ਸਰ ਰਾਹਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ।

ਪਰ ਕਿਆਹ ਤੇ ਛੋਟੀ ਹੀ ਪਿਛੇ ਵਾਚਾਗਨ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਦੋਸਤ ਏ ਨੇਕਰ, ਵਾਧੀਨਾਥ ਕਿਤੇ ਛਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਬਿਰ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਵੁੱਡਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨਾਂ ਉਹਦੇ ਠਰ ਪੈਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਸ ਲਾਹ ਛੱਡੀ। ਏਧਰ ਅਪਣੀ ਪੁਰੀ ਬੁਧ ਵਿਰੋਸੇ ਬਿਤਾ ਜਾਹ ਤੇ ਚਾਰਿਤਸਾ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਵਾਚਾਗਨ ਜਾਹ ਬਣ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ

"ਮੇਰਿਆ ਜਾਹਾ ਮੈਂ ਵੱਖ ਰਹੀ ਆਂ, ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਣਗਾਹੀ ਦਾ ਖ਼ਬਰਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਲੋਕ ਤੇਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸੱਥ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਸਕੀਨ ਕਰਾਣਾ ਵਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸਰ ਕੁਝ ਨੀਕ-ਨੀਕ ਚਲ ਰਿਹੀ। ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਅਸਲੇ ਇੰਜ ਨਹੀਂ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਏਸ ਦਾ ਬੱਧਰ ਲਾਏ, ਕਦੀ ਕਿਆਹੀ ਏ ਓਸ ਵਿਚ ਕਦੀ ਮਚਦੂਰ ਜਾਂ ਸੁਦਾਗਰ ਦੇ ਭੇਜ ਵਿਚ।"

"ਨੀਕ ਕਹਿ ਰਹੀ ਏ ਤੂੰ ਅਨਾਇਤ," ਵਾਚਾਗਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿੱਛਾ ਹੋ ਗਿਆ ਖੇਡਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਕੌਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂ ਸਕਨਾਂ? ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਰਾਸ ਬੰਦ ਕਰੋਗਾ?"

ਮੈਂ ਕਰਾਂਗੀ," ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਥੋਲੀ, "ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਹੋਇਐ।"

"ਠੀਕ ਏ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਕਰ ਤੇ ਕਲ੍ਹ ਵਫਾਨਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਤੇ ਮੈਂ ਈਹ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂ, ਤਾਂ ਨਾਲ ਲਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਬੋਲੀ ਮਸੀਬਤ ਆ ਗਈ ਏ।"

੫

ਏ ਇਸ ਡਰਾਂ ਇਕ ਅਮ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਝੋਲ ਵਣਾ, ਚਾਰ ਵਾਚਾਗਾਨ ਆਪਣੀ ਜਾਬਜ਼ਾਹੀ ਦਾ ਚੱਰਨ ਲਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਉਹਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ, ਹੋ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੇ ਉਹ ਪੱਤਲ ਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਓਥੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਚੌੜ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਮੰਡੀ, ਜਿਹਦੇ ਉਹ ਪਾਸੀ ਬਸਰਕਾਰਾਂ ਹੋ ਵਾਪਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਵਾਚਾਗਾਨ ਚੌੜ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਝੋਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਬੀੜ ਵੇਖੀ, ਸਿਹਰੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਬੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਕਰ-ਮਕਰ ਡਰੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਝੋਲਾ ਡਾਢਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਜਾੜ ਕੀੜਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਠ ਚਿੱਟਾ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਹੋਰ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਉਹ ਪੈਰ ਰਖਦਾ ਸੀ।

ਵਾਚਾਗਾਨ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਿਪਟੇ-ਨਜ਼ਦੀ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਉਹ ਕੁਝ ਕੌਣ ਸੀ।

"ਇਹ ਈ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਤੈਨੂੰ।" ਆਦਮੀ ਬੋਲ ਉੱਠਿਆ। "ਢਲੇ ਮਹੰਤ ਚੁਗੀ ਨ ਤੇ ਏਨੇ ਪਾਸ-ਸਾਣ ਨੇ ਇ ਝੋਲੇ ਪੈਰ ਰਖ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਮਨੋ ਕੀਤੀ ਕੀੜਾ ਨਾ ਮਿਹਿਆ ਜਾਵੇ।"

ਫੇਰ ਚੌੜ ਵਿਚ ਇਕ ਜ਼ਾਲੀਜ਼ਾ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਵਡਾ ਮਹੰਤ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗੱਡਿਆਂ ਛਾਰ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਝੋਲੇ ਦੀ ਨੀਵੇਂ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਸੁਣਨ ਲਈ, ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਏ, ਵਾਚਾਗਾਨ ਭੀਜ ਵਿਚੋਂ ਡਾਹ ਲਟਕਾ ਅੱਗੇ ਆਇਆ। ਕੌੜੇ ਮਹੰਤ ਦੀਆਂ ਅੱਗਾਂ ਤਿਰ ਸਨ ਵਾਚਾਗਾਨ ਨੂੰ ਬੋਖਦਿਆਂ ਸਾਰ ਯੈ ਉਹਨਾਂ ਰਾਜ ਲਿਆ, ਇ ਉਹ ਕੋਈ ਉਪਰਾ ਆਦਮੀ ਸੀ।

"ਕੌੜ ਤੇ ਤੂੰ ਕੇ ਛੁੜਾਏ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦੀ?" ਕੌੜੇ ਮਹੰਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਂ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਆਇਆ ਕਾਟੀਰਰ ਹਾਂ," ਵਾਚਾਗਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੈਂ ਕਹਿਰ ਕੀਮ ਲੱਭਣ ਆਇਆਂ।"

"ਨੀਕ ਏ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀਮ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਚੌੜ ਮਿਹਨਤਾਵਾਂ।"

ਵਾਚਾਗਾਨ ਨੇ ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਠਾਇਆ ਤੇ ਵੱਡੇ ਮਹੰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਹਾਇਕਾਂ, ਆਪਣੇ ਫਰਸ਼ੇ ਦੀ ਮਹੰਤਾਂ, ਦੇ ਕੰਨੀ ਕੁਝ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਇਕਦਮ ਹੀ ਵਖ-ਵਖ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੇ ਉਹ ਪਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਪਰਹ ਆਏ, ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਮਾਨ ਲਭ ਲੱਭੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਫੇਰ ਬੜਾ ਮਹੰਤ ਉੱਠਿਆ ਤੇ ਚੌੜ ਤੇ ਡਲ ਪਿਆ ਤੇ ਵਾਚਾਗਾਨ ਚੁਪ-ਚੁਪ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਪਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਫਾਟਕਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਥੋਥ ਵੱਡੇ ਮਹੰਤ ਨੇ ਛੱਡਾਂ ਨੂੰ ਅਛੀਰਦਾ ਦਿਤਾ। ਲੋਕ ਛੇੜੀ ਦੀ ਪਿੱਛ-ਪਿੱਛ ਕਰੇ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਮਹੰਤ, ਪਾਸੀ ਰੇ ਵਾਚਾਗਾਨ ਦੀ ਰਹਿ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਹ ਇਕ ਉਹੀ

ਕੰਧ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਟਕ ਸੀ। ਵਡੇ ਮਹੰਤ ਨੇ ਇਕ ਨਮੀ-ਚੌੜੀ ਵਾਲੀ ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਵਾਟਕ ਬੰਨ੍ਹਿਆ।

ਅੰਦਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਚੌੜ ਸੀ ਤੇ ਅਧ-ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਚ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਚੁਕਿਰਦੇ ਬੁਟਿਆਵਾਂ ਸਨ। ਪਾਸੀਆਂ ਤੇ ਚੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੰਧਾਂ ਰਖ ਚਿਤੀਆਂ ਤੇ ਵਡਾ ਮਹੰਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਵਾਚਾਗਾਨ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਚੂਨੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਲੰਘੇ ਦਾ ਇਕ ਖੂਹ ਖੇਡ, ਕਹਿਣ ਲਗਾ।

"ਲੰਘ ਜਾਓ ਅੰਦਰ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਓਥੇ ਕੀਮ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਉਹ ਬੋਲਣਾ ਕਦੇ, ਚੁਪ-ਚੁਪ ਅੰਦਰ ਵਜ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵੇਖਿਆ ਉਹ ਹਨੇਰੇ ਚੌੜੇ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਢਲਣ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਮਹੰਤ ਨੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਕੰਦਰਾ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਪਏ।

੬

ਉਹ ਕਿੱਥਾ ਹੀ ਚਿਰ ਤਵਾਏ ਗਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਚਾਟਕਕ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਇਕ ਮਾਂਦੀ ਜਿਹੀ ਲੰ ਬੋਲੀ ਵੇਖੀ ਉਹ ਉਹਦੇ ਵਲ ਹੋ ਪਏ ਤੇ ਛੇੜੀ ਹੀ ਪੱਥਰ ਦੀ ਇਕ ਗੁਫਾ ਕੋਲ ਆਈ ਪਈ। ਉਹਦੇ ਅੱਖਰੇ ਜਿਸਕੀਆਂ ਤੇ ਦੀਕਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਹੋਰ ਬਹੁਤਾ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕੰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਰ ਪਾਇਆ ਉਹਨਾਂ ਹੋਰਨੀਂ ਨਾਲ ਅਪਣੇ ਦੁਆਰੇ ਵੇਖਿਆ ਓਸੇ ਪਲ ਲਖੀ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਰਗਾ ਅਵਾਰ ਦਿਸਿਆ। ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਉਹ ਜੋੜੇ ਅਗੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ-ਮੁਹਿਰ ਉਖੜਦਾ ਗਿਆ। ਵਾਚਾਗਾਨ ਉਹਦੇ ਵਲ ਵਖਿਆ।

"ਕੌੜ ਓ ਤੂੰ—ਕੰਦਾ ਜਾਂ ਕੂੜ?" ਉਹਨੇ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ "ਜੇ ਤੂੰ ਕੰਦਾ ਏ ਤਾਂ ਦਸ, ਆਸੋਂ ਜਿਥੇ ਆਂ।"

ਪਲਛਾਵਾਂ ਹੋਰ ਜੋੜੇ ਅਗੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕੰਬਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਗਿਆ ਉਹ ਕੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੰਦਾ ਏਡੀ ਬੁਝੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ, ਜਿਹੀ ਦੀ ਬੁਝੀ ਸੋਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਏ। ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਜਿਹੇ ਠੱਥ ਵਰਗਾ ਸੀ, ਅਖੀਰ ਅੰਤਰ ਵਲੀਆਂ ਹੋਰੀਆਂ ਸਨ, ਖੁੱਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਕੀਆਂ ਹੱਥੀਆਂ ਇਸ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਲਾਸਦਿਆਂ ਤੇ ਵਧਿਆਪਿਛਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ:

"ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਓ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਖਾਵਾਂ।"

ਉਹ ਹੋਨਾਂ ਜੋੜੇ ਜਿਹੇ ਲਖੀ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਮਕਰ ਕੁਰ ਪਏ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਫਾ ਕੋਲ ਪੁੱਜੇ। ਓਥੇ ਕਿੱਥੇ ਹੀ ਥੋਥੇ, ਲੰਘ-ਮੁਰੱਛੇ, ਮਰਨ-ਪੀੜ ਨਾਲ ਕਬੂੱਲ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਖੀਜੀ ਬੁਝਾ ਵਿਚ ਢਲੇ-ਢਲੇ ਕਾਹਦੇ ਰਖੇ ਪਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚਾਕੀਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਲਕਰਦਾ ਸੀ। ਵਾਚਾਗਾਨ ਇਕ ਕਰਮੀ ਉੱਤੇ ਉੱਜਿਆ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾਲ ਇਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲਛਕ ਦੀ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਅਗੇ ਉਹਨਾਂ ਵੇਖਿਆ, ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਲਖੀ ਵਿਚ ਪਏ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਖੁਸ਼ਮੁਖੇ ਰਿਹ ਗਏ ਸੀ ਆਦਮੀ ਲੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਹੱਥ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੀਲ-ਵਾਲਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਕਦਾਈਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਬੁਝ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਬੰਬ-ਬਰਦੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਖਿਆ

“ਹਿਰਾਓਂ ਦੀ ਬੇਤਾਨ ਮਹੰਤ ਜਿਥੇ ਵੱਡਾ ਨਾਲ ਰੁਸੀ ਏਸ ਬੰਬੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਫੜਬ ਦੇ ਕੇ ਏਥੇ ਲੈ ਆਇਆ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਮਿ ਏਥੇ ਕਿੰਨੇ ਵਧੇ ਰੁਜ਼ਾਰੇ ਨੇ, ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਏਥੇ ਨਾ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਨਾ ਰਾਤ ਪੈਂਦੀ ਏ, ਬਸ ਇਹ ਖੁੱਕਣ ਨਾ ਵਾਲਾ ਸਦੀਕੀ ਘੁਲਾਸਾ ਰਹਿੰਦਾ ਏ। ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਪਤਾ, ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਏ ਸਨ, ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਨੇ। ਮਹੰਤ ਉਹਨਾਂ ਬੰਬਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਡਿਆਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਖਹਿਲਿਆਂ ਬੰਬੇ ਉਹ ਏਨਾ ਕੰਮ ਕਰਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਬਾਕੀਆਂ ਦਿਆ ਨੂੰ ਉਹ ਟੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਵੱਢੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤਿਆਰਕ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਉਸਨੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਜਿਹੜੇ ਰੁਸੀ ਵੇਖੇ ਨੇ, ਉਹ ਬੇਤਾਨ ਬੰਬਾਂ ਬਤਾ ਮਹੰਤ ਕੱਚਾ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਦੀ ਮਹੰਤ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਏ।”

ਵਾਚਾਗਨ ਨੇ ਬੰਬਣ ਰਾਏ ਵਲ ਜਦੋਂ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਕੰਪਿਆ, ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਤਬਿਆ, ਉਹ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਵਡਾਚਾਰ ਵਾਖਾਨਾਕ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਮਿਲ ਪੈਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਹ ਕੱਚੀ ਝੰਡ ਵਟ ਜਾਏ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਕਾਪੀਨਾਕ ਨੂੰ ਜਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

੨

ਕਦੇ ਵਾਖਾਨਾਕ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਵਾਚਾਗਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਪੁੱਛਿਆ ਉਹ ਕੌਣ ਸਨ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਦਰਜੀ ਏ, ਦੂਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਹ ਫੁਟਕਰ ਏ; ਤਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ, ਪਰ ਵਾਚਾਗਨ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਕਾ ਪਕਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਹਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸਨ।

ਫੇਰੀ ਤੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂ ਦਾ ਖਤਾਕ ਸੁਣੀਤਾ, ਤੇ ਇਕ ਮਹੰਤ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਣ ਪਰੋਂਦਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਆਦਮੀ ਸਨ। ਮਹੰਤ ਨੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਖੋਰ-ਖੋਰਨ ਤੇ ਬੇ-ਦਰਦੀ ਦੀ ਮੁਹਰ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ।

“ਰੁਸੀ ਓ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ?” ਮਹੰਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਆਹ, ਅਜੀ ਏੀ ਰਾਂ, ਫਰਸਦਾਨ ਮਹੰਤ ਜੀ ਤੁਹਾਥੇ ਸੇਵਰ, “ਵਾਚਾਗਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਫੁਰਕੇ “ਓ ਕੰਮ ਕਿਹਨੂੰ-ਕਿਹਨੂੰ ਆਉਂਦੇ?”

“ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ।” ਵਾਚਾਗਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਸਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਜ਼ਰੀ ਬੁਰਨੀ ਆਉਂਦੀ ਏ, ਜਿਹੜੀ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਸੋ ਜੁਣਾ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋਈ ਏ।”

“ਨੀਕ ਆਖ ਰਿਹੋ?”

“ਇਹ ਰੁਸੀ ਆਪ ਖਰਬ ਸਕਦੇ ਹੋ।”

“ਫੇਰ, ਪਰਖੀਤਾ। ਤੁਛ ਮੈਨੂੰ ਕਸੀ, ਜਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਔਲਾਣ ਤੇ ਸਮਾਨ ਰਾਹੀਂਦਾ ਸੁੱ, ਤੇ ਫੇਰ ਸਭੇ ਰਾਖਾਮੀ ‘ਚ ਕੋਮ ਕਰਨ ਲਗ ਪਵੇ।”

੧੪੪

"ਅਜੀ ਉਥੇ ਰੀਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ" ਵਾਚਾਗਾਨ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। "ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਥੇ ਹੀ ਜੰਮ ਰਹਨਾ ਚੰਗਾ, ਤੇ ਜੇ ਸਾਡੇ ਖਾਣ ਦੀ ਪੁਛਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਜੋ ਖਾਏ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਥੋਰੀ ਖੁਆਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮੱਥੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਨੀਕ ਦੇ "ਮਹੰਤ ਨੇ ਆਖਿਆ।" "ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲਗੀ ਪਰ ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ, ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਉਸ ਤੇ ਘਟ ਕੀਮਤੀ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁੱਧਵਾਨੇ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗਾ ਤੇ ਰਸੀਏ ਦੁਆ ਦੁਆ ਮਰਵਾ ਦਿਆਂਗਾ।"

ਮਹੰਤ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਬੁਝ ਰੋਟੀ ਭੇਜੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਵਾਧੀਨਾਕ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਵੰਡਾ ਕੇ ਖਾਧੀ, ਤੇ ਵਾਚਾਗਾਨ ਕੰਮ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਛੋਟੀ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਾਬਾਦਾਰ ਚਲੀ ਦਾ ਇਕ ਟੋਟਾ ਚੁਣਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਉਹ ਨਮੂਨੇ ਪਾਏ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਡਰਾਉਣੇ ਜੇਕੁਥਾਨੇ ਦੀਆਂ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਬੰਦ ਪਿਆ ਸੀ ਸਾਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਈਆਂ ਹੋਣਨਾਦੀਆਂ ਬਿਤਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਇਸ ਥੀਚ ਦੇ ਇਲਾਮ ਦਾਇਆ ਰੋਲੀ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ-ਬੁੱਝੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਵਾਚਾਗਾਨ ਦੀ ਯਾਗੀਗਰੀ ਵੱਖ ਮਹੰਤ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ।

ਵਾਚਾਗਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ:

"ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜ਼ਰੀ ਜਿਹੜੀ ਅਜੀ ਖੁਲੀ ਹੈ, ਸੋਨੇ ਨਾਲੋਂ ਜੋ ਗੁਣਾਂ ਕੀਮਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਚੁਣੀ ਕੀਮਤ ਵਾਲੀ ਜੋ ਏਕ ਲਈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਮੂਨੇ 'ਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੁਝੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਦੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਇਹਦਾ ਮੁਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮਰਲਥ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਬ-ਸੁਜਾਨ ਬਾਹਿਰਾ ਅਨਾਇਤ ਸੀ ਸਮਝੋਗੀ।"

ਲਾਖਰੀ ਮਹੰਤ ਦੇਵ ਗੱਦ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਜ਼ਰੀ ਵੇਚਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਦੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚੇ ਹਿੱਸਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਸਾਢੇ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵਧੇ ਮਹੰਤ ਨਾਲ ਇਹਦੀ ਗਲ ਦੀ ਤਾ ਗੋਰੀ ਤੇ ਨਾ ਜ਼ਰੀ ਹੀ ਵਿਖਾਈ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਫਸ ਵਾਚਾਗਾਨ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ।

੮

ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਦੇਸ ਉੱਤੇ ਬੰਬਾ ਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਹਰ ਥਿਕੇ ਨੂੰ ਤਸੱਫੀ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਪਿਆ, ਕਿ ਵਾਰ ਕਿਤੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਆਪ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਚਿੰਨਾ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੀਅਤ ਵਕਤ ਟੋਂ ਦੇਸ ਦਿਨ ਚੁੱਤੀ ਛੱਪ ਚਾਏ ਸਨ ਪਰ ਅਜੇ ਵਾਚਾਗਾਨ ਪਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜੀ ਅਨਾਇਤ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣੇ ਸੁਣਨੇ ਆਉਂਦੇ। ਦਿਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਥ-ਅਸੀਥ ਭੈਣੇ ਪੈਂਦੇ। ਵਾਚਾਗਾਨ ਦਾ ਕੂੜਾ, ਖਾਗੀ, ਲਕਾਰਾਧ ਪੁਰਕਦਾ ਤੇ ਗਾਫ਼ਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ; ਉਹਦਾ ਘੋੜਾ ਕਿਸੇ ਬੀਜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਾ ਖਾਂਦਾ, ਤੇ ਖਿੱਜ ਰਹਸ-ਸੰਗ ਚੱਛ ਨਾਲ ਹਿਫ਼ਾਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵਧੇਰੇ ਦੀ ਮਾਂ ਗੁਆਚ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਕੂਧੇ ਕੁੱਕਰਾਂ ਵਾਂਗ ਬੰਬਾਂ ਵੇਚੋ ਤੇ ਕੁੱਕਰ ਰੋਂਦੀਆਂ ਵਾਂਗ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਤੇ ਖਲੋਕਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਤੇ ਉਹ ਨਿਮੀ ਪੁੱਤੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਵਹਿੰਦਾ। ਤਿਰ

ਨਿਰੰਕਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾਈ ਅਨਾਇਤ ਸੰਗ੍ਰਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਆਪਣੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨਾਥ ਹੀ ਤਰਾਹ ਨਿਕਲ ਜਾਵਾ ਸੀ।

ਇਕ ਸਵੇਰੇ ਉਹਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ, ਸੁਹਣਾ ਮਾਝ ਥੋਂ ਇਕ ਸੁਦਾਰਨ ਆਇਆ ਹੈ।

ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਪੁੱਛੀ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

ਜਿਹੜਾ ਆਖ਼ਰੀ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਥੀ ਤਰਾਹਿਣੀ ਮੂੰਹ ਵਾਠਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਹਾਇਤਸਾ ਅਗੇ ਸਿਧ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਚਾਂਚੇ ਵਿਚ ਦੀ ਤਸਤਰੀ ਅਗੇ ਕੀਤੀ ਜਿਹਦੇ ਉੱਤੇ ਚਰੀ ਦਾ ਟੋਟਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਗੋਲਿਆਂ ਜਿਹਾ ਉਹਦੇ ■■■ ਤਰਿਆ।

"ਏਸ ਚਰੀ ਦੀ ਕੀ ਕੀਮਤ ਹੈ?"

"ਮਰਵਾ ਸਲਾਮਤ, ਇਹ ਸਭੇ ਲਾਭੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਮਹਿੰਗੀਂ ਦੇ, ਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਾਰੀਗਰੀ ਤੇ ਇਹਦੇ ਠਾਣੀ ਖਗੋਤਿਆ ਗਿਆ ਸਮਾਨ ਦੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੇ ਏਥੇ ਇਅੰਤਰ ਠਾਣੀ ਮੋਰੀ, ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਚਾਅ ਦਾ ਮੁਠ ਤਾਂ, ਮਠਕਾ ਸਲਾਮਤ ਤੁਰੀ ਆਪ ਦੀ ਪਾਉਰੇ।"

"ਪਰ ਇਹ ਏਨੀ ਮਹਿੰਗੀ ਕਿਉਂ ਹੈ?"

"ਸ਼ਿਮਰਥਾਨਾਂ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਥਾਨ ਜ਼ਾਇਤਸਾ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਉਹ ਤਾਕਤ ਦੇ, ਬਿਦ੍ਵਾ ਮੁਠ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹਦਾ ਨਮੂਨਾ ਈ ਕੋਝ ਉਹ ਨਿਰੀਆਂ ਮੁਰਤਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਭੱਖੀ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਲੋਕ ਚਰੀ ਦਾ ਵੇਲ ਪਾਵੇਗਾ ਉਹਨੂੰ ਕਦੀ ਕੋਈ ਭਾਮ ਜਾਂ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ।"

"ਇੰਜ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ? ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਜਰੀ ਨੂੰ ਘੋੜਿਆ। ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਉਹਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਬਟੀਆਂ ਕੋਈ ਨਾ ਚਿੰਨੀਆਂ, ਸਭੋਂ ਕਹੁਤ ਹੀ ਬਗੈਰ ਨਮੂਨੇ ਵਿਚ ਬੁਣੇ ਅਖਰ ਦਿੱਸੇ। ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਬੁਖ-ਰਾਪ ਸੁਰੇਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ।

"ਮੋਰੀ ਆਪਣੀ ਚੇ-ਠਬੀਰ ਅਨਾਇਤ, ਮੈਂ ਇਕ ਸਰੀ ਮੁਚੀ ਦੇ ਚੋਫ਼ਸ 'ਚ ਕੋਚੀ ਬਣਾਇਆ ਪਿਆਂ ਚਰੀ ਦਾ ਇਹ ਟੋਟਾ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਉਹਦੇ ਸ਼ੋਰਾਹੀ ਮਾਲਕਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਵਾਧੀਨਾਕ ਮੋਰੇ ਨਾਲ਼ ਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਪੋਰੇਜ਼ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਲ ਉਚੀਆ-ਉਚੀਆਂ ਕੀਏ ਨਾਲ਼ ਵਲੋਂ ਇਕ ਮੰਦਰ ਦੇ ਚੋਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੱਲੀ, ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਵਾਧਾਭਾਣ।"

ਅਨਾਇਤ ਦਾ ਰਮ-ਰਮ ਭੱਭ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਵੁਜੀ ਵਾਰੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਇੰਜ ਜਿਥੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

ਉਂਦੇ ਠੀਕ ਕਿਹੈ, 'ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਆਖਿਆ: "ਇਹਨਾਂ ਮੁਰਤਾਂ 'ਚ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ। ਅਜੇ ਸਵੇਰੇ ਦੀ ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਸਾਂ, ਤੇ ਦੁਖ ਮੋਰਾ ਫਿਲ ਹੋਛਾ ਹੋ ਫਿਲੋ ਤੇ ਖੁਸ਼-ਖੁਸ਼। ਤੇਰੀ ਜਰੀ ਜਰੀ ਮੁਚੀ ਦੀ ਅਟਮੇਲ ਦੇ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਠਾਣੀ ਆਪਣੀ ਅੱਧੀ ਕਾਰਥਾਹੀ ਕੀ ਕੇ ਇਆਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਅਤਸ਼ਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਵੀ, ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਲਾ-ਕਿਸ਼ਰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਫੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।"

"ਕਾਰਿਤਸਾ, ਸਾਥਾ ਤੁਸੀਂ ਜੁਗ-ਜੁਗ ਜੀਏ ਸਭ ਆਖ ਰਹੇ ਹੋ ਭਾਈ!"

"ਤਾਂ ਤੂੰ ਓਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਇਹ ਜਰੀ ਖੁਦੀ ਦੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਇਨਾਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਆਂ ਤੇ ਤੇਨੂੰ ਵੀ।"

ਮਿਹਰਬਾਨਾ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਾਰਿਤਸਾ "ਲਾਝਦੀ ਮਹਿੰਤ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੈਨੂੰ ਹਦੀ ਪਤਾ, ਉਹ ਕੌਣ ਦੇ। ਜੇ ਚਰੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਯਹੂਦੀ ਤੋਂ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਇਹ ਅਗੇ ਇਕ ਅਰਬ ਤੋਂ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਅਰਬ ਨੇ ਅਗੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿਥੋਂ ਲਈ ਸੀ।"

"ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਯਮ ਤੇ ਸਮਾਨ ਉੱਤੇ ਤੇਰੀ ਕਿੰਨੀ ਠਾਠਤ ਅਵੀ ਦੇ। ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਦੇ ਤੂੰ ਜਰੀ ਖਰੀਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣਵਾਈ ਸੀ।"

ਮਿਹਰਬਾਨਾ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਥਾਨ ਜ਼ਾਇਤਸਾ, ਇਹੀ ਮੈਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ "ਰੂਪ ਹੋ ਜਾ।" ਅਨਾਇਤ ਕੁਸ਼ਿ ਨਾਲ਼ ਕਤਰੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤੂੰ ਭੈਣ ਵੇਂ ਨੌਤਰੇ ਲੋਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਫਰ ਛਾਏ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓ।"

੯

ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਹੁਕਮ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੁਕਮਗੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਖਤਰੇ ਦੀ ਸੂਰ ਵਜਾਏ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਧੀ ਆਪੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼-ਖੁਸ਼ ਕਰਦੇ, ਮਹਿਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾ ਭੀਕ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਅਨਾਇਤ ਬਾਹਰ ਭਰੇ 'ਤੇ ਆਈ।

ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਧੀ, ਸੂਣੀ "ਉਹ ਖਿਲਟ ਲਗੀ।" ਕੁਝਾਝੇ ਜ਼ਾਹ ਦੀ ਚਿੰਨੀ ਮਤਰੇ 'ਚ ਦੇ।

ਜਿਹਦੇ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਚਿੰਨੀ ਨੂੰ ਅਚੀਰ ਸਮਝਦੇ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਆਣ। ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਅਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪਰਤ ਪਹੁੰਚਦੇ।

ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਬਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ਼ ਲੋਸ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਅਨਾਇਤ ਇਕ ਸੁਨੱਖ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਤੇ "ਚਰੋ, ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ!" ਬੋਲ ਉਹਦੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪੋਰੇਜ਼ ਵਲ ਸਰਪਟ ਦੇਣਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਰਾਹ ਵਿਚ ਨਾ ਅਟਕੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਮ ਹਥੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲਾਹਮ ਪੋਰੇਜ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਝੋਕ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਖਿੱਚੀ ਪੋਰੇਜ਼ 'ਚ ਲੱਕਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਉੱਤਰੀ ਕੋਈ ਦੇਖੀ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਮੰਗੇ ਟੇਕਣ ਲਗ ਪਏ।

"ਏਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕਸ਼ਰਨਰ ਕਿਥੇ ਹੈ?" ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਫੁਆਲ ਨਾਲ਼ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਜੇ ਹਾਂ ਕਸ਼ਰਨਰ, ਤੁਹਾਡਾ ਕੂਲਾਮ, ਮਠਕਾ ਸਲਾਮਤ," ਅਗੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਕਸ਼ਰਨਰ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਈ ਨਖਰਵਾਹ ਚੋ, ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ 'ਚ ਕੀ ਹੋ ਰਹੈ।"

"ਸਚੀ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਮਠਕਾ ਸਲਾਮਤ।" ਤੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਸੋਸ ਨਿਵਾ ਦਿਤਾ।

"ਅਏ-ਘਟੇ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਦੀ, ਮੰਦਰ ਹੈ ਕਿਥੇ ਹੈ?"

"ਤੁਸੀਂ ਮਠੋਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਮਾਲਕਾ ਸਲਾਮਤ। ਬੋਲਕ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ।"

"ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਓਥੇ ਲੈ ਚਲ।"

ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕਸ਼ਰਨਰ ਅਨਾਇਤ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਲ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਭੀਜ ਉਰਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਹੋ ਪਈ।

ਇਹ ਸਚ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਆ ਪਰ੍ਹੇ ਸਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਪਹਿਲਾ ਵਰਕਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਅਨਾਇਤ ਭਿਰਾਮ ਘੋੜਾ ਦੁਆਰਾ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਭ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤੇ ਉਧਰੇ ਕੁਝਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੰਦਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ ਜਾਣ। ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੀ ਸਮਝ ਪਈ, ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਡਾ ਮਹੰਤ ਘੋੜੇ ਬੜੀ ਜ਼ਰਿਫ਼ਤਾਰਾ ਵਲ ਭਜਿਆ, ਪਰ ਅਨਾਇਤ ਦੇ ਸਿਮਾਏ ਘੋੜੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੁਲੇ ਹੋਏ ਮੰਦਰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ।

ਏਨੇ ਨੂੰ ਅਨਾਇਤ ਦੇ ਸਿਮਾਏ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੀ ਪਾਏ ਭੁਭਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਟੋਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬੇਵਠਾਏ ਟੋਕ ਰਹੇ ਸਨ।

"ਏਧਰ ਆਓ," ਅਨਾਇਤ ਬੋਲੀ। "ਏਧਰ, ਤੁਹਾਡੇ ਬੇਬੇਡਿਆਂ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਕੀ ਲਗਦਿਆਂ ਪਿਆ?"

ਇਹਦਾ ਹੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਟੋਕ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ। ਟੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਡਰਾਉਣੀ ਬਾਝੀ ਦਿੱਤੀ।

ਫੁੱਟ ਠਕਦੇ ਕੰਢੇ ਗੋਬ-ਗੋਬ ਗੋਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਗੇ। ਖੁਭ ਮਰਨ ਕੰਢੇ ਸਨ ਤੇ ਫੁੱਟ ਨਿਰਾਣੇ ਕਿ ਖੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਥਾਈ। ਹੋਰ, ਇਸ ਦੀ ਟੋਕਣੀ ਨਾਲ ਬੁਧਿਆਏ ਕਿਸਕ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਲੱਗੇਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਵਾਕ ਹੁਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਇਕ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਵਾਹਾਗਣ ਤੇ ਵਾਹੀਨਾਲ। ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਮੰਦਰ ਦੇ ਫੁੱਟ ਰਹੇ ਸਨ, ਮੰਦਰ ਦੇ ਟੋਕਣੀ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ਸਿਮਾਏ ਗੋਬਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰਹੇ ਤੇ ਲੱਖਣ ਤੇ ਲੱਖਣ ਦੇ ਟੋਕ ਦੇ ਅੰਗਰ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਏ।

ਬਾਹੀਮੰਦਰ ਦੇ ਟੋਕ ਪਹਿਰ-ਬਾਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਬਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਨਾਇਤ ਵਾਹਾਗਣ ਤੇ ਵਾਹੀਨਾਲ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛੇ ਪੁੱਛੇ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਉਭੀਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਰੱਖ ਉਭੀਕਾਂ ਲਈ ਕਾਚਰੀ-ਕਾਚਰੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਠੀ ਪਰਨੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਗੋਬਾਂ ਹੀ ਇਕ ਇਕ ਉੱਚੇ ਬਲ ਟਕ ਟਾ ਬੋਧਦੇ ਰਹੇ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅਸਰੂਆਂ ਨਾਲ, ਵਾਹੀਨਾਲ ਨੇ ਬੁਲ੍ਹ ਅਨਾਇਤ ਦੇ ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ।

"ਏ-ਨਾਗੋਰ ਵਾਹਾਗਣ," ਉਹ ਉਭੀਕ ਸਾਰੀ ਬੋਲਿਆ, "ਅਜ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਰ ਲਾਈਆਂ ਨੇ।"

"ਇਕ ਨਾਗੋਰ ਵਾਹੀਨਾਲ," ਵਾਹਾਗਣ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅੱਖਿਆਂ। "ਅਨਾਇਤ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਬਾਹਰ ਚਿਤੀਆਂ ਸਨ ਏਸ ਇਨ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰ ਦੇ ਪੁੱਛੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਏਮ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਚੋਤਾ ਏ, ਜੇਬਾਬ 'ਚ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਹੈ?"

੧੦

ਬਾਹੀਰ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਵਿਚ ਜ਼ਰ ਵਾਹਾਗਣ ਦੇ ਡਰਾਉਣ ਮਾਅਰਥੇ ਦੀ ਮਕਰ ਪੁੱਛ ਗਈ। ਉਹਦੀ ਮਕਰ ਬੁਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੁੱਟ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਨਾਇਤ ਤੇ ਵਾਹਾਗਣ ਦੀ ਸੱਭ ਯੋਤੀ। ਆਬੂਰੀ, ਜਾਂ ਕਾਚਰੀ ਉਹਨਾਂ ਬਾਹਰੇ ਟੋਕ ਬਣਾਏ ਅਕਸਿਸ ਏ, ਟੋਕਣੀ ਸਾਡੀ ਵਕਤ ਡਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਪਰ ਖੁਭੀ ਦੀ ਟੋਕਣੀ ਏ, ਵਾਹਾਗਣ ਤੇ ਅਨਾਇਤ ਦੀ ਕਾਚਰੀ ਜਿਵੇਂ ਦੀ ਰਹੀ ਏ

੧੮੮

ਹਰਨੰਦਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ

ਜ਼ਰਕੀਅਨ ਪਾਠੀ-ਕਾਚਰੀ

ਇਹ ਸਚ ਵੀ ਹੈ ਸਕਦਾ ਏ ਤੇ ਹੁਰ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ, ਪਰ, ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਟੋਕਣੀਮੰਦਰ ਬਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਕ ਇਨ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਿਆ

ਜਾਂ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਜਾਨਵਰ ਮਿਲੇ, ਮਾਰ ਲਿਆਓ।"

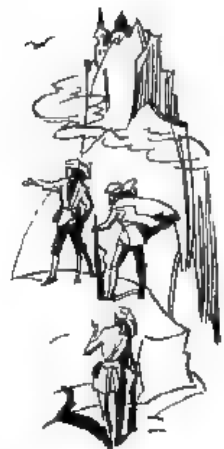
ਜਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਜਾਨਵਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ ਸੀ ਜੰਕਣ ਦੀ ਇਕ ਖੁਭੀ ਵੀ ਉਹੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦੀ ਇਕ ਹਿਰਤੀ। ਜਿਥੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਬੁਧਮ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨਿਬਾਨਾ ਬੰਦਿਆ, ਤੇ ਹਿਰਤੀ ਨੂੰ ਉਹ ਉਭੀਕ ਹੀ ਲਗੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਿਆ, ਇਕ ਬੰਦਾ ਜਿਹਾ ਬਾਹਰ ਉਹਦਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹਿਰਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਨੇ ਜਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਉਹਨੇ ਉਹ ਚੁੱਪਣਾ ਕੰਢੇ ਬਰ ਦਿਤਾ ਅਪਣੀਆਂ ਬਾਹਰੀ ਹਿਰਤੀ ਦੇ ਟੋਕ ਦੁਆਰੇ ਵਲ ਲਈਆਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਉਮਲ ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਤਕ ਪਿਆ।

ਇਕਾਰੀ ਹੋਰਾਨ ਹੋਰ ਗਏ।

ਉਹਨਾਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੱਗ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬਾਹਰ ਟੋਕਣੀ ਰਹੇ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾ ਬੰਦਿਆ, ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ।

ਏਧਰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਜਿਹਦੀ ਉਮਰ ਚੰਨੀ ਹੀ ਸੀ, ਜਿੰਨੀ ਉਸ ਬਾਲ ਦੀ, ਜਿਹੜਾ ਬਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨੇ ਏਕਾ ਦਾ ਨਾ ਇਕੋ ਟੋਕਣੀ ਰਖਗਈਆਂ ਤੇ ਟੋਕਣੀ-ਲੱਗਾਏ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾ ਹਰਨੰਦਾ ਰਖਿਆ ਗਿਆ।

੧੮੯

ਹਰਨੇਟਾ ਲਹਿਰਾਏ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਇਆ, ਉਹ ਇਕੋ ਥਾਂ ਹੀ ਇਕ ਸਿਰੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਥਾਂ ਹੀ ਦੁੱਖ ਪਿਆਇਆ।

ਕੁਝ ਇਹ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਵਰ੍ਹੇ ਫਰਾਦੇ ਨੇ ਪਰ ਇਹ ਚੰਗੇ ਦਿਨ-ਦਿਨੀ ਵਧੇ ਤੇ ਖੇਡਦਿਆਂ-ਖੇਡਦਿਆਂ ਹੀ ਖਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਦ ਆਪਣੇ ਮਹਿਰੀ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਹੁੰਦਾ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਹਾਂ ਮੁੱਛ ਆਪਣੇ ਭੀਰ ਕਮਨ ਭਰ ਕਾਰ ਪੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਖਲ ਗਏ। ਸਹਿਚਾਰੇ ਨੇ ਇਕ ਤੋਰ ਭਰਿਆ ਤੇ ਭੀਰ ਚੱਲ ਕੇ ਪਾਈ ਪੁੱਛੀ ਨਿਖਾਈ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਜਗ ਨੂੰ ਯਾ ਵੱਧਾ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਜਗ ਦੀ ਹੱਥੀ ਚੌੜ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ।

ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਮੂੰਹ ਭੁਕਾਇਆ ਤੇ ਆਖਿਆ:
"ਬਦਾਸ਼ੀਸ਼ ਬੈਠੇ ਮੈਂ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਠਗੀ, ਤੂੰ ਇਕੋ-ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਜੇ ਹੈ, ਪਰ ਨਫ ਕਰੇ ਤੇਰੇ ਇਕ ਹ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਲਨਾ ਦੇ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਤਰਾਣਾ ਪੈਣ।"

ਹਰਨੇਟਾ ਉਹਦੀ ਕੰਨ ਨੁਹ ਵੇਚਨ ਚੱਤ ਗਿਆ।
"ਉਹਦੇ ਕਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੋਇਆ?" ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

ਪਰ ਉਸ ਪਲ ਤੇ ਸਹਿਚਾਰਾ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਲਨਾ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਰ ਕੱਢ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਰ ਕੱਢੇਦਾ, ਕਿਆਸ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਇਲ ਵਿਚ ਪਿਆਚ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਨੇ ਚੰਗੇ ਫਲ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਬੰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੈਣ ਦੇਣ ਰਹੇ।

ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ? ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਬੰਨ ਰਹੇ। ਸਹਿਚਾਰਾ ਕਿਸੇ ਅੱਧ ਜਿਉਂਦੇ ਵੱਡੇ ਤੁਰਾਣਾ-ਬਿਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸੁੰਦਰੀ ਦਾ ਪਿਆਚ, ਜਿਹਨੂੰ ਉਹਨੇ ਕਈ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਦੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਤਾਕਤ ਨਕਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ
'ਤੇਰਾ ਕੁਪ-ਭਰਾ ਮਰ ਸਾਏ ਜੇ ਉਹ ਤੇਰੇ ਲਈ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਲਨਾ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਲਿਆਉਂਦਾ ਤਾਂ'

ਭੇਰ ਉਹ ਗਰ ਕੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਆਖਣ ਲਗਾ
'ਬਾਪੂ, ਬਾਪੂ, ਕੁਰਾਹ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਓ ਜਿਨ੍ਹੇ ਲੱਗੇ ਲਈ ਪਰਚੀਆਂ ਤੇ ਇਕ ਲੋਭ ਦੀ ਭਾਸ਼ਨ ਤੇ ਭੀਰ ਬਣਾ ਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਲਨਾ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਜਾਣਾ ਦੇ।"

ਜਦ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਹਰਨੇਟੇ ਲਈ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਪੁੱਛੇ ਬਚਨ ਵਾਠੇ ਤੀਰ ਬਮਾਲ ਤੇ ਇਕ ਤੀਰਾ ਤੇ ਲਗਾ ਦਿਆਂ ਪਰਚੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਉਹ ਤੇ ਸਹਿਚਾਰਾ ਹਲ ਕੇ ਨਿਖਲ ਪਏ ਆਪਣੇ ਮਸ਼ਰੇਏ ਪਿਛੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਬਾਪੂ, ਤੇਰੇ ਲਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਤੁਸੀਂ ਹਰਨੇਟੇ 'ਤੇ ਫਰੋਸ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਬਾਪੂ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇ ਉਲੀਕਦਾ ਤੇ ਚੇਤੇ ਰਖਣਾ ਜਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਨ ਨਾਲ ਪਰਚੀਆਂ, ਤੇ ਜਾਂ ਸਰਤਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਣੋਂ ਭਰਾ ਤੁਰ ਪਏ। ਉਹ ਤੁਰਦੇ ਜਾਣੇ ਤੇ ਡਰਦੇ ਗਏ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਕ ਸੀਪਣੀ, ਲੀਧੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸੰਘਲ ਕੋਲ ਆ ਨਿਬਲੇ। ਉਹ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਫਲ ਰਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ

ਉੱਚੀ ਸਾਗੀ ਦਰਨ ਚਿੱਲੀ, ਜਿਹਦੀ ਲੀਧੀ ਉੱਚੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਘਰ ਸੀ ਤੇ ਘਰ ਅਤੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣਾ ਗਾਹ। ਤੇ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨੌ-ਲੇ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਆਦਮ-ਯੋਗ ਇਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸਹਿਚਾਰੇ ਨੇ ਹਰਨੇਟੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ
"ਭਰਾਵਾ ਮੇਰਿਆ, ਮੈਂ ਬਥੇ ਗਿਆਂ। ਆ ਰਹਾ ਜਾਹ ਤੇ ਲਈਏ।"

"ਲੀਧੀ ਦੇ," ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਗੱਲ ਮਿਲਾਈ।
ਤੇ ਸਹਿਚਾਰਾ ਲੀਧੀ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ।

'ਏਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਰਹੂ ਤੇ ਮੈਂ,' ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਤੇ ਮੈਂ ਥੋੜੇ ਬਾਕ 'ਚ ਜਾਣਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਮਿੱਠ-ਮਿੱਠੇ ਫਲ ਲਿਆਵਾਂ।"

ਹਰਨੇਟਾ ਸਹਿਚਾਰੇ ਦਾ ਵਿੱਸ਼ ਪਿਆਨ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਭਰਾ ਭਰਾ ਆ ਨਹੀਂ, ਪਿਛੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਬਾਗ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਸਮਾਂ ਦਾ ਸਭ ਹੋਂ ਸੁਹਣਾ ਦਰਖਤ ਲਫ, ਸੁਫ਼ ਬਲ ਤੇਰਨ ਲਗ ਪਿਆ।

ਦਾਦਲਕ ਹੀ ਇਕ ਨੌਂ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਦਿਓ ਬਾਹਰ ਭੱਜ ਆਇਆ।
'ਕਿਹਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਪਈ ਹੈ ਮੇਰੇ ਬਾਗ 'ਚ ਵਰਨ ਦੀ?' ਉਹ ਤਰਕਿਆ। 'ਏਥੇ ਮੇਰੇ ਭਰ ਮਰੇ ਅਸਮਾਨ 'ਚ ਪੱਛੀ ਨਹੀਂ ਫਰਦੇ, ਲਮਿਨ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀਆਂ।'

'ਮੈਂ ਹਾਂ ਹਰਨੇਟਾ!'" ਜਵਾਨ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ
ਇਹ ਸੁਣ 'ਦਿਓ ਸਹਿਮ ਤੇ ਕੁੱਝੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਉੱਚ-ਬਚ ਕਰਦਾ ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਾਗੀ ਦਿਓਆਂ ਵੱਡੇ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਪਰਾ ਸੀ, ਹਰਨੇਟੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੋਤ ਸੀ। ਸਚੀ ਮੁਚੀ ਤੇ ਦਿਓ ਬੇਨੇ ਸਹਿਮ ਫਲੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੁਕਾਣ ਲਈ ਚੋਰਾ ਪਾਸੀ ਬਸ ਨਿਕਲੇ। ਪਰ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਸਹਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਜਿਵੇਂ ਇਕੋ ਪੰਜਾ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦਿਓ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮਿਆਨੀ ਵਿਚ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਏਥੇ ਸਹਿਚਾਰਾ ਭਾਵੇਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ,
ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਦਿਓਆਂ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਪੈਰ ਪਿਛਾਹ ਮੋੜੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਜਰਾਇਆ। ਹੁਣ ਦਿਓਆਂ ਦਾ ਘਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਗੀ ਚੱਲਣ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੀ।
ਭਰਾ ਬਾਗ ਵਿਚ ਟਹਿਲਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਪਰਚੀਆਂ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਂ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਦਿਓ ਬਚਾਪਨਜ਼ਮੀ, ਭਰ ਨਾਲ ਕੱਢਦਾ ਮਿਆਨੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ।

ਅਖੀਰ ਆਪਣੇ ਭਰ ਉਹੇ ਕਾਸ਼ੁ ਪਾ, ਬਚਾਪਨਜ਼ਮੀ ਉਸ ਕੁਕਰੇ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਸੁੱਕਿਆ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਲੱਗ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਮਿਆਨੀ ਤੇ ਉਲੀਕਦਾ ਤੇ ਹਰਨੇਟੇ ਨੂੰ ਮਿਠਿਤ ਕਰਨ ਲਗਾ।
"ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ," ਉਹ ਆਖਣ ਲਗਾ "ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਭਰਾ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਜਾਤੀ ਸਾਗੀ ਲੱਭਣ ਲਗਾਓ ਹੋਣਗੀ।"

ਹਰਨੇਟਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਦਿਓ ਕੋਲੀ ਗਿਆ।

“ਰੂਹਾਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਣ ਤੇ ਪਿਛੀ-ਪਿਛੀ, ਬਹਿਰੀ-ਬਹਿਰੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਗਾਏ ਵੀ ਚੌੜ ਵੀ ਪੈ ਡਾਟੀ
 ਦੇ ?”

ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਆਖਿਆ,

ਅਜਾਂ ਇਕ ਥੀ: ਘਰਨਾ ਥੇ ਜੇ, ਜੈ ਜਾਈ ਮਦਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਬਰਕੇ ਅਜੀ
 ਨਾਪਟਾ ਕੀਮ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਉਥੇ ਈ ਮਾਰ ਚਿਅੰਗ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦਿਉਆਂ ਨੂੰ
 ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਅਜੀ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਨੂੰ ਲੜ ਰਹੇ ਯਾਂ, ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਜਾਏ ਨਾਲ
 ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ,”

ਬਾਹਰਨਜ਼ੋਮੀ ਕੋਲ ਬਾਉਂ ਬਾਈ ਨਿਸਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਤਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਘਰ ਸੀ ਮਿਯਨੂੰ
 ਉਹ, ਜਿਥੇ ਈ ਜਾਵਾ, ਨਾਲ ਪਿਠ ਉਤੇ ਰਖ ਕੇ ਨਿਸਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਦਿਉ ਨੇ ਆਖਿਆ

‘ਮੇਰੇ ਬੇਸ ਫੇਰੇ ਜਿਥੇ ਘਰ ‘ਬ ਫਲ ਸਥੀ, ਤੇ ਅਜੀ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਹਲਦੇ ਯਾਂ
 ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਜਿਹਣਾ ਜੋਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਛਡਾ। ਕਿੰਨੇ ਈ ਨੇ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਣਾਵਾ ਚਾਹੁੰਦੇ
 ਨੇ।”

ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਦਿਉ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਪਿਠ ਉਤੇ ਅਸਥਾਈ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਪਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬਣਦੇ ਰਹੇ, ਤੇ ਅਜੀਹ ਉਹ ਇਕ
 ਚਰਿਆ ਕੱਢ ਪੁੱਜੇ।

“ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਿਅਾਂ,” ਬਹਿਰਾਏ ਨੇ ਹਰਨੇਟੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਆ ਸਾਧ ਕੇ ਲਵੀਏ।”

ਤੇ ਬੇਸਕ ਬਾਹਰਨਜ਼ੋਮੀ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਬਜਿਆ ਚੱਲਿਆ ਸੀ। ਭਰਾ ਉਹਦੇ ਡੇਟੇ ਜਿਥੇ ਘਰ
 ਵਿਖੇ ਹਿਕਲੇ ਤੇ ਸਾਧ ਉੱਠ ਲਈ ਦੱਸਿਆ ਦੇ ਕੱਢੇ ਕੇਡ ਰਫੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਡਿਹ ਲਗੀ ਹੋਈ
 ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਰਿਆ ਵਿਖੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਪਾਣੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੁੱਟਾ ਲਗਾ

ਪਾਣੀ ਕੂਟਾ ਕਿਉਂ ਦੇ? ਹੋਰਨ ਪੈ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ

“ਇਹ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਆਰੂ ਨੇ,” ਬਾਹਰਨਜ਼ੋਮੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਉਪਰ ਵਲ
 ਪੰਜਾ ਜਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਦਿਓ ਰਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਨਾਲ ਲਿਭਣ ਦੇ ਪਰ ਸੁੰਦਰੀ
 ਯੇਲੇਨਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਹੀ ਦੇ। ਉਹਦਾ ਇਕਕ ਉਹਨੂੰ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਲਾਗ ਰਿਹੀ, ਤੇ ਉਹ
 ਅਥਰੂਆਂ ਦੇ ਦਰਿਆ ਵਹਾ ਰਿਹੀ।”

ਹਰਨੇਟਾ ਛਾਏ ਅਚੀਓ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ।

“ਜੇ ਮੈਂ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਲਈ ਨਾ ਕਿੱਰ ਨਿਆਂਦਾ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ,

“ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਹਰਨੇਟਾ ਨਹੀਂ।”

ਉਹ ਦਰਿਆ ਦੇ ਉਪਰ ਵਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਿਓ ਕੋਢ ਰਫੇ, ਤੇ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ

“ਕੁਸ ਥੀ, ਦਿਉਆ, ਕੇਰਾ ਝੁੱਝ ਪਿਆਰ ਦੇ ਤੈਨੂੰ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਨਾਲ?”

ਦਿਉ ਕੋਢਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਅਥਰੂ ਵਹਿ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਦਰਿਆ ਬਣ ਰਫੇ।

‘ਜੇ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੋਸ਼ਾਦ ਕਰ ਲਾਂ, ਤਾਂ ਤਾਵੇਂ ਮੈਂ ਮਰ ਵੀ ਜਾਵਾਂ,” ਉਹਨੇ ਜਵਾਬ
 ਦਿਤਾ।

ਚੰਡਾ,” ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਭਾਅਦਾ ਰਿਹਾ, ਦੀਦਾਰ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤੂੰ ਉਹਦਾ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ
 ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘਰ ਲਿਜਾਵਾਂਗੇ।”

ਇਹ ਕਹਿ ਉਹ ਅੱਕੇ ਆਪਣੇ ਫਾਹ ਰੂਰ ਪਏ,

ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਤੁਰਦੇ ਗਏ। ਭਾਏ ਜਿਧੜ ਵੀ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਉਹਨਾਂ
 ਨੂੰ ਚਾਬ ਵਿਚ ਲੱਭਿਆ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਖਾ ਲਿਆ ਸੀ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਸਕ ਮੁਥਵੀ ਜਾ
 ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਕੇ ਤੁਰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਛਟੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਝੰਡ ਕੋਲ ਠਾ ਪਹੁੰਚ
 ਪਏ ਅਜੇ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਵਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਿਆ

ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਆਖਿਆ

“ਉਹ ਖਲੂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ। ਮੈਂ ਜਾਨਾਂ ਤੇ ਪਛਨਾਂ ਬਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਛਾ ਹੋਵੇ, ਸੁੰਦਰੀ
 ਯੇਲੇਨਾ ਕਿਸ ਹੁੰਦੀ ਥੀ।”

ਤੇ ਬਾਹਰਨਜ਼ੋਮੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਿੱਥੇ ਜਿਹੇ ਪਛ ਤੇ ਉਹਦੇ ਅੰਤਰ ਸਹਿਜਾਏ ਨੂੰ ਫੁਲ ਹਰਨੇਟਾ ਪਿੰਡ
 ਵਲ ਰੂਰ ਪਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਆਪਣੀ ਬੁੱਢੀ ਕੋਲ ਖੜਕੀ ਚਿੱਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ,

“ਕੇਥੇ ਯਿਸ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਿਹੜਾ ਮਾਵਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੀ
 ਜੋ ਪਠਾ ਈ, ਮੈਂ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਥਾਉਂ ਲੱਭਾਂ?”

ਬੁੱਢੀ ਹੱਥੀ-ਕੱਥੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਹਨੂੰ ਪਛਾ ਸੀ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਕਿੰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ
 ਸੀ ਤੇ ਜਵਾਨ ਦਾ ਸਿੱਧ-ਸਦਾ ਆਖਿਆ ਸੁਣ ਉਹ ਹੋਰਨ ਹੋ ਗਈ

‘ਪਰਗ, ਉਹਨੂੰ ਲਭਣਾ ਬਹੁਤ ਈ, ਬਹੁਤ ਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਈ,” ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਆਖਿਆ।
 ‘ਜਾਪਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਪਛਾ ਨਹੀਂ। ਪੇਟਾਂ ਵਾ ਮਹਾਨ ਜਾਹ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ, ਤੇ
 ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹਨੂੰ ਖੜੀ ਉਡਾ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਡਰੀਏ ਸੰਢਦਾ ਰਹਿੰਦੇ। ਏਸੇ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਸਭ ਜੰਢੇ
 ਛਾ ਕੇ ਰਖਿਆ ਜਾਏ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਈ ਸੁਭਸ਼ ਥੀ ਕਿਕ ਕਿਰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਿੱਠੀ ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਾਇਆ
 ਨੂੰ ਭਰ ਕੇਹੰਥੇ, ਉਹਨੂੰ ਉਡਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਤੇ ਬੁੱਢੀ ਹਰਨੇਟੇ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਦਾ ਬ-ਇਕਾਵਾ ਬੰਨਣ ਲਗੀ

‘ਉਹਦਾ ਕਿਥਾ,” ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਕਮਰ ਦੇ ਪਿਛੇ ਵਲ ਦੇ, ਤੇ ਉਹਦੇ
 ਦੁਆਲੇ ਉੱਚੀ ਕੰਧ ਦੇ, ਤੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਈ”

ਪਰ ਅਜੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?” ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। “ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਉਹਦੇ
 ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।”

‘ਇਹ ਸੋਧ ਨਹੀਂ,” ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਆਖਿਆ। “ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੇਨਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਬਹੁਤ ਨੇ ਤੇ
 ਉਹਦੇ ਪਰ ਭਾਲੋ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਹ ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਲਿਆ
 ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਦੇ ਤੇ ਯਿਸ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦੀ ਦੇ ਜਿਧੜਾ
 ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇਦੇ। ਪਰ ਜਿਥੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਭਰਾ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਨੀ।”

ਹਰਨੰਦਾ ਹਜਿਆ। ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਦੀ ਸੋਚ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਉਹ ਤੇ ਉਹਦੇ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਣਗੇ? ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਕਾ ਪਰਤ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੱਬਾ ਤੇ ਬਰਾਹਨਜੋਮੀ ਨੂੰ ਭਭ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦਿਓ ਨੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਘਰ ਪਿਠ ਉਤੇ ਰਖ ਲਿਆ, ਹਰਨੰਦਾ ਤੇ ਬਹਿਸ਼ਾਦਾ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਸਨ, ਤੇ ਉਹ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਪਏ।

ਉਹ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਦੀ ਕਿਥੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਪਏ, ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹਰਨੰਦਾ ਹੀ ਸੀ।

ਦੇਪਰ, ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਦੀ ਮਾਂ ਜਾਗ੍ਰਤਰਨੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਬੰਦੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਵੀ ਸਕਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਥਾ ਕੀ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਉਹਦੇ ਹਰਨੰਦੇ ਬਲ ਕੋਖਿਆ ਤੇ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਜੋਜ ਉਥਾ-ਭੱਥਾ, ਤਗ਼ਤਾ ਤੇ ਰੁਹਣਾ ਲਗਾ ਕਿ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਉਹਦੀਆਂ ਕੱਖਾਂ ਨਾ ਰੱਜੀਆਂ।

ਕੋਣ ਦੇ ਤੂੰ ਤੇ ਏਥੇ ਕੀ ਕਰਨ ਆਇਐ? " ਉਹਦੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਹਰਨੰਦੇ ਨੇ ਆਖਿਆ:

ਮੈਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਦੇਸਤ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆਂ "

"ਪਰ ਚਾਹੁਨੇ ਕੀ ਦੇ?"

"ਮੈਂ ਰੋਗੀ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਨੂੰ ਭਰਨਾਈ ਬਣਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ "

ਦੇਪਰ ਯੇਲੋਨਾ ਦੇ ਡਿੱਠ ਫਰਾ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਰੱਭੇ ਤਿੰਨੇ ਸਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਜੰਗਲ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ।

"ਕਹਿਓ ਜਾ " ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, " ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੁਤਰਾ ਦੀ ਮੁਸ਼ਨ ਫਰ ਉਡੀਕ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਖੱਲ ਬਾਢੀ " ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ "

ਤੇ ਹਰਨੰਦਾ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕਣ ਲਈ ਬਾਗ ਵਿਚ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਥੱਡੇ, ਬਹਿਸ਼ਾਦਾ ਤੇ ਬਰਾਹਨਜੋਮੀ ਹਰਨੰਦੇ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਖਣਾ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮਤੇ ਪੋਟਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਜਾਗ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਲਾ ਪਏ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ ਦੇਏ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਆ, ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਹਰਨੰਦੇ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਸੀ।

ਜਿਵੇਂ ਤਕ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਸਲਾਹ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦਿਹ ਤੀ ਮੂੰਹ ਆ ਵਿਖਦੇ, ਜਦੋਂ ਹੋਇਆ ਹੀ ਗਿਆ—ਇਕ ਨੇ ਸਾਹੁਰਾ ਹਿਰਨ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਦੂਜੇ ਨੇ—ਇਕ ਹਿਰਨ ਦਾ ਰੱਬਾ ਤੇ ਤੀਜੇ ਨੇ—ਅਗ ਬਾਸਣ ਲਈ ਦਰਮਾਜ ਦਾ ਰਤਾ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਓਪਰੇ ਦੀ ਥੋਂ ਆਈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲਗੇ।

"ਮਾਂ ਮਾਂ ਕੌਣ ਆਇਆ ਹੋਇਐ?"

"ਬੱਚੇ ਉਹ ਕੋਈ ਜਿਹੜਾ ਦੇਸਤ ਬਣ ਕੇ ਆਇਐ। ਤੁਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਵਧ ਨਹੀਂ ਕਹਿਦਾ " ਮਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਦੇਪਰ, ਬਰਾਹਨਜੋਮੀ ਬਹਿਸ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰੋ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਬਹਿਸ਼ਾਦਾ ਓਥੇ ਪੜਾ ਸੀ ਤੇ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਵੱਖਰੇ ਕੀ ਪੁੱਦਾ ਏ।

ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਦੇ ਭਰਾ ਹਿਰਨ ਦੀ ਖੱਲ ਲਾਹੁਣ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਹਰਨੰਦਾ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਲਲ ਪਿਆ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਵਲਤ ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਥੱਡ ਉਤੇ ਠਾਇਆ ਹਰਨੰਦੇ ਨੇ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤਰੀ ਨਾਲ, ਪੂਰੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹਿਰਨ ਦੀ ਖੱਲ ਲਾਹ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤੀ। ਤਿੰਨੇ ਭਰਾ ਹੋਰਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਫਲ ਕੇਖਦੇ ਰਹੇ।

ਉਹ ਆਣ ਲਈ ਬੰਦ ਗਏ, ਤੇ ਹਰਨੰਦਾ ਮਾਸ ਦੇ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਟੁੱਟੇ ਭਪਟ ਕੇ ਖਾ ਗਿਆ। ਤੇ ਫੇਰ ਤਿੰਨੇ ਭਰਾ ਹੋਰਨ ਹੋਏ ਉਹਦੇ ਵਲ ਕੇਖਦੇ ਰਹੇ।

ਉਹਨਾਂ ਆਣਾ ਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਸੇ ਗਏ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਨੇ ਆਖਿਆ:

"ਜੇ ਬਹਿਸ਼ਾਦਾ ਮੇਰੇ ਦਿਤੇ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਜੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ, ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲਗੀ।"

ਬਹਿਸ਼ਾਦਾ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਵਿਚਾਰਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸੁੱਝ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਆਕਾਫ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਉਹ ਵੇਰਾ ਬੋਲਾਈਆ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੀ ਰਹੀ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਚਾਬੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

"ਫੁੱਟੀ ਕਰ!" ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਕੂਕੀ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਬਹਿਸ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਦਿਤਾ।

ਬਹਿਸ਼ਾਦਾ ਕਿਸ ਰਸਾਈ ਲਾਗ ਬਿੜਕਦਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਤੇ ਹਰਨੰਦਾ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ:

"ਸੁਣਾ, ਬਹਿਸ਼ਾਦੀ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸਾਈ?"

"ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਭਰਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੀ ਬੋਲਾਈਆ ਹੋਇਆ ਸੀ," ਬਹਿਸ਼ਾਦੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਹਰਨੰਦੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਉਹ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਿਆ ਉਹਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਇਕ ਕਾਲੀ ਫੇਰ ਮਿਲੇ।

ਪਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਬਹਿਸ਼ਾਦਾ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੁਪ-ਚਾਪ ਕੀ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਕੋਲ਼ ਇਸ ਆਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਸੁਫ਼ਨੇ ਵਿਚ ਫੁਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਹਰਨੰਦੇ ਨੇ ਮਾਰੀ ਰੱਭ ਬਰਾਹਨਜੋਮੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਰਭ ਕੇ ਜੋਦਣ ਲਗੇ, ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਉਹਨਾਂ ਸਲਾਹ ਪਕਾ ਲਈ। ਫੇਰ ਹਰਨੰਦਾ ਮੁੜ ਕੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਅੰਗਣ ਲਗਾ, ਉਹ ਬਹਿਸ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਮਿਲੇ।

ਪਰ ਬਹਿਸ਼ਾਦਾ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਘੜੀ ਹੋਏ ਫੁਲ ਵਾਲਾ ਖੜਾ ਗਿਆ, ਯੇਲੋਨਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਫੇਰ ਜਾਬੂ ਜੋ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਬਰਾਹਨਜੋਮੀ ਆ ਗਿਆ, ਤੇ ਕੁਝ ਨਿਬੜਾ ਕਢ, ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ, ਜਿਹੀ ਜਿਹੀਆਂ ਜਾਬੂ ਤੋੜਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹਨੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਸੁੰਦਰੀ ਯੇਲੋਨਾ ਬੇਨੀ ਬਹਿਸ਼ਾਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਰਾਣਕਰੀ ਦੀ ਰੀਝਾ ਵੂਰਣ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਬਹਿਥਾਏ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਰ ਪਰ ਆਈ। ਧੁਣ ਜਦੋਂ ਜਾਨੂ ਵਟ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਠਰਠਾ ਉਂਦਰੀ ਥੋਲੋਨਾ ਉਂਤੇ ਜਾ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਭੱਜ-ਭੱਜਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਦਾ ਹਥ ਫੜ ਲਿਆ।

"ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਏ। ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਥੇ।" ਉਹ ਬੁਕਿਆ

ਹਰਨੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਰ ਨਾ ਰਹੀ, ਤੇ ਏਥੇ ਰਹੀ ਹੀ ਉਹਦੀ ਯੋਲੋਨਾ ਦੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਰ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਉਹਦੇ ਬਾਪੂਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉਹੇ ਜਾਨੂ ਕਰ ਦੇਈ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਖੋਲੋਨਾ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਾ ਜਾਏ। ਇਸ ਰਹੀ ਉਹ ਤੇ ਬਹਿਥਾਏ, ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਖੁਸ਼-ਖੁਸ਼, ਫਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ।

ਅਛਲੀ ਸਬੋਰੋ ਲਾਨਾ ਲਾਨੀ ਬਾਬ ਵਿਚ ਸੋਹ ਬਰਨ ਕਵੇ, ਤੇ ਹਰਨੇਟਾ ਕੋਲ ਘਰ ਕੋਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਕ-ਤਕ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਣਕਰੀ ਹੀ ਜੁੰਦਰੀ ਯੋਲੋਨਾ ਪੈਂਦਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਜਾਹ ਦੇ ਤਜਰੀ ਕਰ ਕਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਬਹਿਥਾਏ ਉਂਤੇ ਛਾਪਣ ਮਾਰਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਉਹਦਾ ਕੁਝ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤੇ ਕੁਆਰੀਆਂ ਫਿਰੀਆਂ ਤੇ ਕੋਰ ਰੁੱਜ ਪਛਣਾ ਮਾਰਿਆ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਜੁੰਦਰੀ ਯੋਲੋਨਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਉਪਰ ਅਖਮਨ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਰੁੱਜ ਨਿਰਮਿਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਕੋਖਿਆ ਕੁਝ ਨਾਲ ਉਹ ਬੁਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਜੁੰਦਰੀ ਯੋਲੋਨਾ ਕੁਲ ਰਈ। ਧੁਣ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਬੁੱਢੀ ਯਾਦ ਆਈ, ਜਿਹਨੂੰ ਉਹ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹਨੂੰ ਉਹਨੂੰ ਪੈਂਦਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਬਾਹ ਬਾਹੇ ਰਾਣਨਾ ਕੋਈ ਸੀ ਪਰ ਅਥਸਿ, ਧੁਣ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।

ਰਾਣਨੇਟਾ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਚਾਏ-ਚਾਹ ਰੋਟ ਲਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਜੁੰਦਰੀ ਯੋਲੋਨਾ ਦੀ ਮਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗੀ।

"ਜੇ ਨਾ ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਿਵਾ ਦੇਈ ਹਾਂ। ਪਰ ਪੈਣਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਜਾਹ ਜੁੰਦਰੀ ਯੋਲੋਨਾ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਕੇ ਗੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਚੁਰਾ ਕੇ ਕਿਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਏ, ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ।"

ਉਹਨੇ ਇਕ ਕੁਮਾਲ ਕਹਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਸਹਿਯਾਏ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਗੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਇਕਦਮ ਹੀ ਜੀ ਪਿਆ। ਉਹ ਉਹ ਖੜੋਤਾ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮਲੀਆਂ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ।

"ਮੈਂ ਵਲਾ ਬਿਰ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ।"

ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਦੁਆਲੇ ਵੇਖਿਆ, ਤੇ ਤਕਿਆ ਉਥੇ ਜੁੰਦਰੀ ਯੋਲੋਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ ਉਹ ਰੋਣ ਲੈ ਫੁਸਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਸੁਝ ਜੋ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾਏ।

ਫੇਰ ਹਰਨੇਟਾ ਬਾਹਰਨੇਮੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ।

ਪੈਂਦਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਜਾਹ ਵਧਣੀ ਲੈ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਹਰ ਵਾਲੇ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਂਦੇ।

ਇਉਂ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਬਾਬ ਕਰੇ ਬਾਹਰਨੇਮੀ ਬਾਏ ਦੀ ਮਰ ਜਾਏ, ਜੇ ਉਹ ਠੀਕ ਮਦਦ ਨਾ ਕਰੇ ਮੇਰੇ ਸੱਜੇ ਕੱਠ 'ਚ ਵੇਖ, ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਉਥੇ ਵਿਚ ਧਾਨੀ ਦਿੱਤੀ, ਮੇਰੇ ਬੱਝ ਕੰਨ ਬ ਦੇਖ ਤੈਨੂੰ ਉਥੇ ਇਕ ਲਗਮ ਤੇ ਛਾਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਥਾ ਤੋਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਗਮ ਪਾ ਲੈ, ਤੇ ਅੱਜ ਇਕਦਮ ਚਲ ਪਵਾਂਗੇ।"

ਬਹਿਥਾਏ ਨੂੰ ਜੁੰਦਰੀ ਯੋਲੋਨਾ ਦੇ ਘਰ ਫੜ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਬਾਹਰਨੇਮੀ ਨੂੰ ਲਗਮ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਿਠ ਉਂਤੇ ਨੇ ਵਾਹੀਆ ਵਾਲੀ ਕਾਨੀ ਪੀੜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨੇ ਬਾਹਰਨੇਮੀ ਉਹਦੇ ਪੰਜੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਲਏ।

ਧੁਣ ਪਸ਼ਾਕੋ ਮਾਰ ਮਗੀ ਪਿਠ ਉਂਤੇ ਬਹਿ ਜਾ "ਬਾਹਰਨੇਮੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਤੇ ਆਪਣਾ ਛਾਣਾ ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਏਸ ਰਹੀ ਮਾਰ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਿਠ ਤੇ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਤੇ ਫੜਣਾ ਲਹਿ ਜਾਣ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਫੜੀ ਰਹੀ ਤੇ ਫੜੀ ਨਾ, ਮੈਂ ਦਿੱਤੇ ਹੋਰ ਉੱਠਾਗਾ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ।"

ਜਿਵੇਂ ਬਾਹਰਨੇਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਦੋਂ ਬਾਬ ਤੇ ਪਿਠਨੂੰ ਚੜ੍ਹਨੇਟਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ, ਬਹਿਥਾਏ ਤੇ ਵਿਚ ਦੋਟ ਗਿਆ।

"ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ" ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ "ਅਸੀਂ ਜੁੰਦਰੀ ਯੋਲੋਨਾ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਚੱਲੇ ਹਾਂ।"

ਫੇਰ ਉਹ ਪਸ਼ਾਕੋ ਮਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਪਿਠ ਉਂਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਪਿਠ ਉਂਤੇ ਤਿੰਨ ਫਾਟੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਤੇ ਫੜਣਾ ਲਹਿ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰਨੇਮੀ ਨੇ ਬੁਕਰਿਆ ਉਹਨੇ ਕੋਮੀਨ ਉਂਤੇ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਉਪਰ ਉਹਦੀ ਨਾ ਉਹ ਬਦਲਾ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਉਹ ਕੁਝ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਹੀ ਆਏ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪੈਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਸੀ ਤੇ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਪੁਛਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਪੈਂਦਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਜਾਹ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਬੁੱਢੀ ਕੁਸਕਣ ਤੇ ਵੱਟ ਪਾਣ ਲਗ ਪਈ।

"ਏ ਬਰਝਿਆ, ਏ ਬਰਝਿਆ," ਉਹ ਕੁਰਾਣਾ ਲੱਗੀ, "ਕੀ ਲੈਣ ਆਇਓ ਏਥੇ? ਨਿਮਿਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਆ ਏਥੇ ਮੂੰਹ ਕਿਖਾਣ ਦੀ ਪੈਂਦਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਜਾਹ ਨੂੰ ਚਿਪਰੇ ਆਦਮੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ, ਤੂੰ ਏਥੇ ਏ, ਤੇ ਉਹ ਜਾਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਕੁਝ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹਾਏ, ਉਹ ਏਨੀ ਸੁਹਣੀ ਮੁਟਿਆਰ ਲਿਆਇਓ ਕਿ ਭੇਸ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਉਹਦੇ ਜੁਹਜ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪੈਂਦਾ ਦਾ ਭਾਰ ਉਥੇ ਹੋਰ ਦਾ ਭੁਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੀ ਕੁਝ ਤੇ ਉਂ-ਉਂ ਤੇ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਦਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਚੱਲ ਰਾਹ ਕਰਦੀ ਰੁੱਜੇ ਆ ਪਈ ਸੀ।

"ਓਥੇ ਦੀ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲਭ ਲਿਆ," ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਮੈਨੂੰ ਚਲੂਰ ਕਿਹਾ ਪੈਂਦਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਜਾਹ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ।"

"ਕੰਧਾ," ਬੁੱਢੀ ਮੰਨ ਗਈ, ਪਰ ਸਹਿਮ ਨਾਨ ਉਹ ਕੰਧੇ ਹਰੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਹ ਮਲ-ਮਲਾ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹਰਨੇਟਾ ਉਤਰਿਆ, ਉਹਨੇ ਕਾਨੀ ਲਗਮ ਤੇ ਛਾਣਾ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਂਝੀ ਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਾਹਰਨੇਮੀ ਪਿਛੇ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਉਪਰ-ਉਪਰ ਲਿਫਾਫਾ ਰਿਹਾ ਚਰ ਚੀੜ ਕੇਖਾ-ਵਾਖਾ ਰਿਹਾ, ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਬਰਧਾ ਲਿਫਾ, ਏਥੇ ਫੜ ਕਿ ਉਹਨੇ ਪੈਂਦਾ ਦੇ ਜਾਹ ਦੇ ਜਾਹੇ ਕੂਝੇ ਕੀ ਖਾ ਕੇਛੇ।

ਖੁੱਦੀ ਹਰਨੇਟੇ ਨੂੰ ਪੈਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਦੇ ਕਿਨ੍ਹੇ ਕੰਠ ਲੈ ਆਈ ਤੇ ਬਣੀ ਗਈ।
 ਉਸੇ ਹੀ ਸਕੋਥੇ ਚਾਰ ਇਕਾਦ ਬੇਝਟ ਲਈ ਬਦਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸੁੰਦਰੀ
 ਯੋਨੇਨਾ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕੱਲੀ ਸੀ ਤੇ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ
 ਹਰਨੇਟਾ ਉਹਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬੂਟੇ ਕੰਠ ਆਇਆ, ਉਹਨੂੰ ਘਰ ਬੈਠੇ ਬਿਥੁਆ ਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵੜਿਆ
 ਉਥੇ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਪਿਆ? "ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਨੇਨਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। "ਤੇ ਮੇਰੇ ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਲਾਗੂ ਜਾ
 ਕੀ ਬਣਿਆ?"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਹਰਨੇਟੇ ਨੂੰ ਜੋੜੀ ਪਾਈ ਤੇ ਚੁੱਪਿਆ ਤੇ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਰਾ ਭਰ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ
 ਹੋਇਆ ਸੀ, ਦੱਸਿਆ।

"ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖੇ ਬੈਠਾ ਆਇਆਂ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਇਹ ਤੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣ ਲਗਾ" ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਨੇਨਾ ਕੂਹੀ। "ਪੈਣਾਂ ਯਾ ਮਹਾਨ
 ਜਾਹ, ਠਾਹਣਰ ਪਥੇ ਸੁ, ਸਾਨੂੰ ਚੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ।"

ਫੇਰ ਹਰਨੇਟਾ ਉਸ ਖੁੱਦੀ ਕੰਠ ਛਿਆ ਜਿਨ੍ਹੇ ਉਹਨੂੰ ਪੈਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਦੇ ਕਿਨ੍ਹੇ ਦਾ ਰਾਹ
 ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੰਠੇ ਸਫਾਹ ਭੈਣ ਲਗਾ, ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਨੇਨਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ
 ਸੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੈਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਤੇ ਖਲਾਸੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਖੁੱਦੀ ਨੇ ਆਖਿਆ

"ਪਹਿਲੇ ਜਾਹ ਤੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਨੇਨਾ ਨੂੰ ਆਖ ਕਿ ਅਛਲੀ ਚਾਈ ਜਲੀ ਪੈਣਾਂ ਯਾ ਮਹਾਨ ਚਾਰ
 ਸਿਕਾਹ ਲਈ ਜਾਏ, ਉਹ ਘਰ ਦੀ ਇਕ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਛੋਤੀ-ਛੋਤੀ ਚੁੱਥਾਂ ਨਾਫ ਸਜਾ ਠਹੇ, ਤੇ ਏਰ ਜਦੋਂ
 ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਵੇ ਉਹਨੂੰ ਉਥਲ ਮੂੰਹ ਕਣਾ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਇੰਜ ਵਿਆਹ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ
 ਈ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।"

ਅਛਲੀ ਸਕੋਥੇ, ਜਿਸ ਪਰ ਹੀ ਪੈਣਾਂ ਯਾ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਕਿਨ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਨੇਨਾ
 ਵਾਹਾ ਵਿਚ ਗਈ, ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਕੁਝ ਚੁੱਥੇ ਦੇ ਉਹ ਖੋਤੀ ਲਗੇ ਕਿਸੇ ਬੰਬੇ ਵਾਲ ਘਰ ਦੀ ਇਕ
 ਨੌਕਰ ਸਲਾਟ ਲਾਹ ਪਈ।

ਸਮਾਂ ਚਾਰ ਘਰ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖ ਦੀਯ ਰਹਿ ਗਿਆ।

"ਛੁੱਟਾਂ ਨਾਲ ਬਧਿਆ ਵਾਂਗ ਕਿਉਂ ਖੋਣ ਰਹੀ ਹੈ?" ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਖੋਣ ਕਰਾਂ ਵੀ ਸਿ ਕੀ?" ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ: "ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਗਿਆ ਹੋਇ, ਮੈਂ ਦਿਲ ਪਰਚਾਣ ਨੂੰ
 ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਜਾ ਲਗਣਾ ਦੀ ਹੋਇ। ਜੇ ਤੂੰ ਕਦੀ ਮੈਨੂੰ ਵਿਆ ਦੇਵੇ, ਰੋਹੀ ਰੂਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ
 ਮੈਂ ਏਨੀ ਨਾ ਅੰਕਾ ਤੇ ਬੰਨੀ-ਬੰਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂ।"

ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰੇਗੀ ਸੁਰਬੀਏ?"

ਤੂੰ ਵੀ ਅਜੀਬ ਆਦਮੀ ਏ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਿਥੇ ਏ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਮੁਕਨ ਦੀ ਉਥੀਕ
 ਕਰਦੀ ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਪ ਤੇ ਲਗਿਆ ਤਾਂ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਨਾ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਯਾਦਦੀ ਹਾਂ। ਮਿਹਰ ਯਦ ਓ ਦਰ
 ਮੈਨੂੰ, ਉਹ ਕਿਥੇ ਹੈ।"

'ਬੰਨਾ,' ਪੈਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਦੇ ਕਿਨ੍ਹੇ। "ਫੇਰ ਚਾਹੁਣੀ ਹੋ ਏਰ ਨਦੀ ਤੈਨੂੰ ਦਸਨਾ, ਉਹ
 ਕਿਥੇ ਹੈ।"

ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹੇ ਦੀ ਫਰ ਉਤੇ ਠਿਜ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ -

"ਉਹ ਦੂਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਫਾ ਤੇ ਖੜਾ ਹਿਰਨ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਛਕੀ ਤਿੰਨ ਛੰਦੇ ਘਾਹ
 ਵਧਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਕੋਲਾ ਦੀ ਖਾ ਜਾਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਬੰਦੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ
 ਸਕਦੇ ਤੇ ਉਸ ਹਿਰਨ ਦੇ ਸਿਰ 'ਚ ਤਿੰਨ ਤਿੱਕੇ-ਨਿਕੇ ਡੰਕੇ ਨੇ, ਤੇ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਉਹਨਾਂ 'ਚ ਕੁਕਾਈ ਪਈ
 ਹੈ।"

ਪਰ ਜੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਹਿਰਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ?" ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਨੇਨਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ

"ਨਹੀਂ, ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਮੇਰੇ ਦੀ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕਦੇ," ਚਾਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।
 "ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਛਕਿਆ 'ਚ ਇਕ-ਇਕ ਪੰਛੀ ਏ। ਜੇ ਇਕ ਪੰਛੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ, ਮੈਂ ਪੈਣਾਂ ਤੇ
 ਛੱਡਿਆ ਜਾਵਾਂ ਪਰ ਦੂਜਾ ਪੰਛੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ, ਮੈਂ ਲਕ ਤਰ ਪੰਛੀ ਦਾ ਹੋ
 ਜਾਵਾਂਗਾ, ਤੇ ਜੇ ਤੀਜਾ ਪੰਛੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ, ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਲਕ ਗਈ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਰੂਹ
 ਕਿਥੇ ਹੈ।"

ਸਕੋਥੇ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਪੈਣਾਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਅਘਾਟ ਕੰਮ ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਨੇਨਾ ਨੇ
 ਉਹਦਾ ਤੀਰ-ਕਮਾਨ ਲਾਹ ਲਿਆ ਤੇ ਹਰਨੇਟੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਲਾਹ ਦਿਤਾ, ਪੈਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਾਰ
 ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਹਰਨੇਟੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਦ ਨਾ ਹੋਈ। ਉਹਨੇ ਤੀਰ-ਕਮਾਨ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਜੰਗਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ
 ਵੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿਥੇ ਹਿਰਨ ਮੂੰਹ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਇਕ ਰੀਝ ਛਕਿਆ, ਹਿਰਨ ਨੂੰ ਮਾਰ
 ਦਿਤਾ, ਤੇ ਭੱਜ ਕੇ ਉਹਦੇ ਬੰਧ ਪਹੁੰਚ ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਦੁਬਾਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਰਾਹੀਂ ਛਾਹ ਲਈ।

ਏਧਰ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਹਿਰਨ ਮਰਿਆ ਸੀ, ਪੈਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਨਾ
 ਕੁਝ ਖਾਸਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਛੋਤੀ ਨਾਲ ਖਰ ਕੁਲ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਆ।

ਪਰ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਛੰਦੇ ਜਿਹੇ ਪੰਛੀ ਦੀ ਹੋਣ ਮੰਨਣ ਵੱਲੀ ਤੇ ਪੈਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਜਾਨਾਂ
 ਲੱਤਾ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਕਈਆ। ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਦੂਜੇ ਛੰਦੇ ਜਿਹੇ ਪੰਛੀ ਵੇਖੇ ਕਿੰਨੀ ਮੌਜ ਦਿਤੀ ਤੇ ਪੈਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ
 ਚਾਰ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਛਿੱਕ ਸੁੱਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਛੰਦੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਸਾਂ ਦਰਿਯੋਜਾਂ ਤਕ ਹੀ
 ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਪੈਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਨੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਨੇਨਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ

"ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਨੇਨਾ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਧਾ ਕੀਤਾ ਦੀ " ਤੇ ਉਹਨੇ ਪੈੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼
 ਕੀਤੀ, ਪਰ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਭਾਂਜੇ ਛੰਦੇ ਜਿਹੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਹਥ ਵਿਚ ਫੜ ਲਿਆ।

"ਇਹ ਵੀ ਬਝਣਾ ਰੋਹੇ ਗੋਰੇ ਛੰਦੇ ਦਾ।" ਉਹ ਕੁਝਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਤੀਜੇ ਛੰਦੇ ਜਿਹੇ ਪੰਛੀ ਦੀ
 ਜਿੰਦੀ ਮੰਨਣ ਦਿਤੀ।

ਪੈਣਾਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਮਰ ਕੇ ਹੁੰਦੇ ਦਿਹ ਗਿਆ, ਤੇ ਹਰਨੇਟਾ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਨੇਨਾ ਕੰਠ ਗਿਆ ਤੇ
 ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, ਸਾਰਾ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਨੀਕ' ਦੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਧੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। 'ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨੇ ਧਮਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਾ ਤੇ ਅਗੇ ਵਧੇਂ 'ਖ, ਤੈਨੂੰ ਪੌਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਦਾ ਘੋੜਾ ਵੱਡਾ ਠੰਡੇਰਾ। ਉਹ ਹਰ ਵਾਕਾ ਤੇਜ਼ ਦੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਭਰਮ ਮਾਰਕ ਤੇ ਉਤਰ ਜਾਂਗੇ।

ਹਰਨੰਦੇ ਨੂੰ ਪੌਣਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਾਰ ਦਾ ਘੋੜਾ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਬਰਾਹਮਣੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਉਹਨੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਜ ਉਹਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਇਆ, ਉਹਦੀ ਪਿਠ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠਾ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਪਛੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਧੇ ਨੇ ਵੇਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਏ ਨੂੰ ਆ ਲਿਆ। ਬੜੇ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਰਨੰਦੇ ਦਾ ਬੁਝਾਰੀਆ ਅਦਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਦੇ ਸਦਾ ਇਹ ਹੋ ਸਕਿਆ ਸੀ।

ਏਧਰ ਬੁੱਢੇ ਜਾਰ, ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਦੇ ਸੰਘੇ ਤੇ ਹਰਨੰਦੇ ਦੇ ਮਤਲੇ ਪਿਛੇ, ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਉਹ ਇਸ ਨਜ਼ਰੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਬੁਝਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਰ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਤੇ ਵੱਖ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਏਕਾ ਸੁਰਾ ਹਾਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਦਿਤਾ, ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਰਾਬੀ ਵਿਚ ਸਿਰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ-ਹੋ ਕੇ ਕੁਲਚਰਨ ਲਗਾ।

ਏਧਰ ਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਪਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹਵਾਨਾ ਖਾ ਡਿੱਡ ਪਿਛੇ, ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ, ਹਰਨੰਦਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਧੇ ਨੇ ਬਰਾਹਮਣੀ ਦੇ ਪਿਠ ਵਾਲੇ ਡੰਡੇ ਵਿਚੋਂ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਚੱਲ ਘਰ ਭਲ ਨੂੰ ਹੋ ਪਏ। ਸਦੇ ਉਹ ਉਸ ਦਿਓਂ ਕੱਢੇ ਲੰਘੇ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਧੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਅਥਰੂਆਂ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਵਹਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਹਰਨੰਦਾ ਕਪਿਟ ਲਗਾ।

"ਕਿਉਂ ਬਾਣੀ ਦਿਉਆ, ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਧੇ ਨੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਕਰਨਾ ਹੀ?"

"ਫੜ ਹਰਨੰਦਿਆ, ਉਹਦਾ ਦਾਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੌਣ ਕਰਨ ਦੇਣ ਲਗਾ ਵੇ?" ਦਿਓਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਆਹ ਵੇਖ ਦੇਖੋ ਹੀ ਉਹ ਕਰ ਛੋਂ ਦੀਵਾਰ, ਜੇ ਚਾਹੁਣੇ ਤਾਂ" ਹਰਨੰਦੇ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਦਿਓਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਹ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਧੇ ਨੇ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਅੱਖਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਮਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਮਰ ਕੇ ਡਿਗ ਪਿਆ।

ਹਰਨੰਦਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਗੇ ਨੁਕਤੇ ਹੋਏ, ਤੇ ਨੀ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਚਿਓਂ ਦੀ ਖਾਡੀ ਘਰ ਵਿਚ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰ, ਫੌਰ ਅਗੇ ਚਲ ਪਏ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕ ਅੱਗੇ ਲੈਲ ਆਗਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸਫਰ ਹੋਰ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਰਾਤ ਬੋਲੇ ਅਰਥਵੇਰ ਹੀ ਜਿਨੇ ਬਾਬਰ ਉਥੇ ਆਏ, ਉਹ ਇਕ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਟਾਹਲੀ ਉੱਤੇ ਬਥਿਰ ਗਏ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕਹਿਣ ਲਗਾ।

"ਲਛੇ ਬੁਢੇ ਜਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ, ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬੱਚੀ ਯੋਧੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਏ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਸੁਰਾਬ ਵਜੋਂ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕ ਘੋੜੇਗਾ, ਬੰਦੂਕ ਚਲ ਪਏਗੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਾਡੀ ਗਲ ਸੁਣ ਲਈ ਤੇ ਅਗੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲੀ ਉਹ ਪੱਖਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ।"

"ਭਿੰਜ ਦੀ ਘੋੜੇਗਾ," ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਦੋਵਾਂ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੇ ਬੁਝਾਰੀਆ।

ਦੂਜੇ ਕਬੂਤਰ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਜਦੋਂ ਸੁਢੇ ਬਾਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ, ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਠੇਕੇ ਦੇ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਅਗੇ ਲੈਣ ਪਹਿੰਚਾ ਉਥੇ ਲਈ ਪੱਤਾ ਲਿਆਇਆ, ਤੇ ਘੋੜਾ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਖੰਡੇਗਾ ਤੇ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ।"

"ਭਿੰਜ ਦੀ ਘੋੜੇਗਾ!" ਬਾਕੀ ਦੇ ਦੋ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੇ ਬੁਝਾਰੀਆ ਤੇ ਕਿਹਾ "ਪਰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ਤੇ ਅਗੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲੀ, ਉਹ ਪੱਖਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਤੀਜੇ ਕਬੂਤਰ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਨੇ ਜਦੋਂ ਲਾਸ਼ੀ ਪਹਿੰਚਣਗੇ, ਕੁਲਚਰਨ ਡੰਡੇ ਵਢੇਲੇਗਾ" ਰਾਤੀ ਆਇਗਾ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸੋਖੀ ਘੋੜ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤੇ ਅਗੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲੀ ਉਹ ਪੱਖਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕਬੂਤਰ ਉਠ ਗਏ।

ਹਰਨੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੁਣ ਲਿਆ ਪਰ ਆਖਿਆ-ਬੁਝਿਆ ਕੁਝ ਨਾ।

ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਿਓਂ ਦੇ ਡੰਡੇ ਜਿਓਂ ਘੋੜੇ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੇ ਸਿੱਧੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਬੁੱਢੇ ਜਾਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੇ ਪੱਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਿਓਂ-ਬਾਬ ਤੇ ਸਹੀ-ਸਲਾਮਤ ਸੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰੀ ਯੋਧੇ ਨੇ ਨਾਲ ਘਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਸੁਰਾਬ ਵਜੋਂ ਇਕ ਬੰਦੂਕ ਘੋੜੀ, ਪਰ ਇਕ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਉਹਨੂੰ ਵਰ ਕੀ ਸਕਦਾ, ਹਰਨੰਦਾ ਭੋਗੀ ਨਾਲ ਅਗੇ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਬੰਦੂਕ ਖੋਲ ਲਈ ਤੇ ਦੂਰ ਸਾਰੇ ਵੱਡਾ ਮਾਰੀ।

"ਰਾਤ, ਮਰੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਸੁਫਾਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਸਲਾਮਤਿਆ ਪਰ ਹਰਨੰਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਨਾ ਲਾਣ ਦਿਤਾ।" ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਰਾਤਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਖਿਆ।

ਉਹ ਚੱਢ ਅਗੇ ਟੁਰ ਪਏ ਤੇ ਬੁੱਢੇ ਜਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਭੇਜਿਆ ਪਰ ਹਰਨੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦਿਤਾ ਤੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਦਿਓਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਖ ਹੋਇਆ।

ਉਹ ਘਰ ਪੁੱਜੇ, ਤੇ ਬੁੱਢੇ ਜਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਣ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਆਹਵਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਫੋਰ ਹਰਨੰਦਾ ਕਿਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਚਾਹਰ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਬਰਾਹਮਣੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ,

"ਰੇਰੀ ਇਨ ਦਾ ਕੇ ਕੀਰੀ ਸੋਚਾ ਦਾ ਬੁਝਾਰੀਆ। ਉਥੇ ਤੈਨੂੰ ਫੁੱਲੀ ਦੇ ਜਾਣ ਦੇ ਗੱਲਟ ਦੀ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਤੂੰ ਖੋਲ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕੇ।"

ਦਿਓਂ ਜਲਾ ਗਿਆ ਪਰ ਹਰਨੰਦਾ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਠਾਢੇ-ਠਾਡੀ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਫੂਰੇ ਬੱਠ ਖਲੋ ਉਥੇ-ਥਾਢੇ ਲਗਾ। ਠਾਡੀ-ਠਾਡੀ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਸਰ ਪਰ ਹਰਨੰਦਾ ਜਾਗਦਾ ਸੀ ਉਹ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਥੇ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਦੁਹ-ਭਰਾ ਕੀ ਜਾਣ ਉਥੇ ਹੋਯਾ ਸੀ।

ਅੱਖੀਂ ਰਾਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ 'ਫਲੇਲੇਲੇ-ਪੀ' ਆ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹ ਚੋਲੇ-ਚੋਲੀ ਗੀਰਾ ਠਾਢੇ-ਠਾਡੀ

ਦੇ ਪਲੰਘ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੇ ਲਾਡੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਘੋਪਣ ਹੀ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਕਲਵਾਰ ਚੁੱਕੀ ਤੇ ਇਕੋ ਵਾਰ ਨਾਲ ਦੋਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਡੋਰ ਬਣ ਲਈ ਤੇ ਟੋਟੇ ਪਲੰਘ ਪੈਣ ਸੁਣ ਦਿਤੇ। ਸਕੋਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਲਾਡੀ ਲਾਡੀ ਜਾਏ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਅਣਜਾਣ ਕਿ ਰਾਤੀਂ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਨੌਰਰ ਲਾਡੀ ਲਾਡੀ ਥਾਣਾ ਕਮਰਾ ਜਾਣ ਕਰਨ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਲੰਘ ਬੰਦੋਲੀ ਮੁਰਦਾਰ ਦੇ ਟੋਟੇ ਲੱਭੇ ਮਾਰ ਨੂੰ ਗੋਲਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਬਹਿਸ਼ਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗ ਪਏ, ਇਹ ਕਿਨ੍ਹੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਹਰਨੇਟੇ ਦੇ ਸਿਰ ਬਸ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਉਹਨੇ ਰਾਤ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਪਰ੍ਹੇ ਸੁਰ ਤੇ ਘੋੜਾ ਮੌਕਾ ਸੋਚਿਆ ਭਾਈ ਆਦਰ ਦੀ ਘਾਟ ਤੇ ਰੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਨੇਟੇ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਭਾਈ ਲਾਡੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੁਰਦਾਰ ਹੋਰ ਕਿਨ੍ਹੇ ਗੱਲਿਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸੋਚਿਆ ਦਾ ਮੰਜੂ ਕਿਨ੍ਹੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਆਖਿਆ
"ਮੈਂ ਕੁਝ ਭਾਈ ਭਾਈ ਬਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਵਾਹੁੰਦੇ ਹੈ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮੀ ਜਿਓਂਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਣਦੇ ਲੱਗੇ।"

ਪਰ ਉਹ ਉਹਨੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਖਿਓ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੋਸ਼, ਮੁਰਦਾਰ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਸੀ।

"ਕੱਛਾ," ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਜੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਦਸਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰ ਲਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਓਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਰਨ ਦਾ ਜਾਨਨ ਬਣੋ ਹੋ, ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਵਾ ਚੋਰ ਲਾਇਆ, ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਤਾ 'ਤੇ ਕਮ ਦਾ ਰਾਹ ਨਾ ਪਏ। ਜੁਦੋਂ ਰੋਰ ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਜਿਓ 'ਤੇ ਇਕ ਪੈਲੀ 'ਚ ਅਣਕੋ ਸਾਂ ਰਾਤੀਂ ਤਿੰਨ ਬੰਦੂਕਾਂ ਉਡਦੇ ਆ ਨਿਕਲੇ ਸਨ, ਤੇ ਇਕ ਟਹਿਲੀ ਉਤੇ ਬੰਦ, ਬੋਲਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ। ਪਹਿਲੇ ਕਸੂਤਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ 'ਜਦੋਂ ਲਾਡੀ-ਲਾਡੀ ਨੇਕੋ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਬੁੱਢਾ ਚਾਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਭੇਜੇਗਾ, ਤੇ ਉਹ ਕਲ ਪਏਗੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਪਰ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹੇ ਵਿਹਲੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ, ਪੱਥਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।"

ਤੇ ਇਹ ਲਹਜ਼ਾ ਹਰਨੇਟੇ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਇਹਦੀ ਬੰਦ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਭੇ ਉਹ ਕੁਝ ਹਰਿਣ ਲਈ ਉਹਦੀ ਮਿਨਤ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਬਹਿਣ ਲਗ ਪਏ

"ਹਰਨੇਟਿਆ, ਹੋਰ ਨਾ ਬੋਲੀ, ਹੋਰ ਨਾ ਬੋਲੀ"

ਪਰ ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ:

"ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਲਗ ਪਿਆਂ, ਮੈਂ ਛੱਲੀ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਜੁਦੋਂ ਵੇਰ-ਦੂਜੇ ਕਸੂਤਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ 'ਬੁਢਾ ਚਾਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰਾ ਭੇਜੇਗਾ, ਤੇ ਬਹਿਸ਼ਦਾ ਉਹਦੀ ਪਿਛੋਂ ਤੋਂ ਡਿਗ ਪਏਗਾ ਤੇ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਹਦੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ, ਪੱਥਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਤੇ ਹਰਨੇਟਾ ਲਕ ਤਕ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਿਆ।

"ਬਕ ਕਰ ਧਰ ਨਾ ਬੈਠ!" ਉਹਨਾਂ ਉਹਦਾ ਤਰਤਾ ਕੀਤਾ

"ਨਹੀਂ," ਹਰਨੇਟੇ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਅਤਥਾਹ ਲਗੀ ਸੀ ਰਹਿੰਦੇ—ਕੁਝ ਕੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹਿਠਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਠੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਸੂਤਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ: 'ਰਾਤੀਂ, ਜਦੋਂ ਲਾਡੀ-ਲਾਡੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਜਾਣਗੇ, ਰਬਿਬਰਪੀ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਘੋਪ ਦੇਵੇਗਾ—"

ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਹਰਨੇਟਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕੰਮ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਪੂਰੇ ਤਾ ਪੂਰਾ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੁੱਢੇ ਰਾਹ ਤੇ ਬਹਿਸ਼ਦੇ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਬਲੀਆਂ ਦਾ ਦਿਤੀਆਂ ਪਰ, ਬੈਠਕ ਹੀ, ਹੋਣ ਲਾਗ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਦਾ ਖੁਫ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਸੁੰਦਰੀ ਜੇਲੋਨਾ ਦੀ ਕੁਖ ਵਿਚ ਬਾਣ ਸੀ, ਪਰ ਬਹਿਸ਼ਦੇ ਨੇ ਇਹਦੇ ਲਕ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਈ।

ਮੈਂਦੂ ਰਾਵੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਠ ਕਿਉਂ ਨਾ ਰਾਹਨਾ ਪਏ, ਜੇ ਆਪਣੇ ਵਧਾਵਰ ਦੋਸਤ ਤੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਸਿਵਾਲ ਕੇ ਛੱਡਣੇ "ਬਹਿਸ਼ਦੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ।

ਉਹਨੇ ਲੱਭਾ ਵਾਲੀਆਂ ਲੱਭੇ ਦੀਆਂ ਪਤਰੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਇਕ ਲੱਭੇ ਦਾ ਜੰਤਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਕੰਕਰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਨਿਕਲ ਪਿਆ। ਉਹ ਬਾਉਂ-ਬਾਉਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਡਿਗ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੰਦੀ ਦੀ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਦਾ, ਉਸ ਤੇ ਉਹ ਪੁਛਦਾ ਰਿਹਾ, ਕੀ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਕੁਪ-ਭਰਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਵੇਂ ਸਿਵਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਬਿਨ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਰਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਜਾਪ ਕੈਣ ਲਈ ਇਕ ਜੰਗਲ ਕੋਲ ਜਾ ਗਿਆ। ਜਾਣਕਾਰ ਹੀ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਤੇ ਸਹਿਜਾਏ ਹੋ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜੋ ਉਹਨੇ ਖਾਣੀ ਦੇ ਸਾਜ਼ਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।

ਬੱਢੇ ਨੇ ਆਖਿਆ

"ਘਰ ਜਾ, ਜੇ ਬੰਦ ਤੇਰੇ ਕੁਪ-ਭਰਾ ਨੂੰ ਬਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਹੈ।"

ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਹਿਜਾਵਾ ਉਹਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਮਨਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ਬੁੱਢਾ ਫੇਰ ਕੀਤਾ:

"ਪਤਾ ਲੀ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਹੋਇਆ, ਸੁਰਪਿਹੀ ਵਾਲਾ ਵਾਲਾ ਇਕ ਬੱਚਾ? ਜੇ ਬਾਬੁਟੀ, ਭੋਭਾ ਕੁਪ-ਭਰਾ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇ, ਤੇਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਲੀ ਬਜ਼ਾਈ ਪਵੇਗੀ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੰਝੂਓ 'ਚ ਮਾਰ ਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਉਥਲ ਫੇਂ ਤੇ ਪਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁਪ-ਭਰਾ ਉਤੇ ਫਿਕਰ ਦੇ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਫੇਰ ਜਿਉਂ ਪਵੇਗਾ।"

ਬਹਿਸ਼ਦੇ ਨੇ ਬੁੱਢੇ ਦਾ ਕਿਹਾ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਲਿਆ ਤੇ ਘਰ ਵਧ ਹੋ ਪਿਆ।

ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਖਿਆ

"ਬੰਦੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਹਰਨੇਟੇ ਅਜਾ ਦੋਸਤ ਤੇ ਭਰਾ ਕਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਾ।"

ਉਹ ਘਰ ਖਹੁੰਦਿਆਂ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪੰਝੂਓ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕੁੰਡਲ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਛਲਕੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਚੱਟ ਅਸਮਾਨੀ!

ਬਹਿਸ਼ਦੇ ਨੇ ਸੁੰਦਰੀ ਜੇਲੋਨਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਾ ਕਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਮੰਨ ਗਈ, ਇਹ ਕਫ਼ਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜਾਪੀਦਾ ਸੀ।

"ਇਸ ਲਈ ਕਿ," ਕੋਲੋਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, " ਸਾਡੀ ਪਰਜੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਿਵਾਸਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਾਧਾ ਲਾਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਭਰਨ ਲਈ ਢੂੰਢੇ ਨੇ ਅਖਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਹਰਕੋਟਾ ਹਿਲ ਪਿਆ, ਉਹਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈਆਂ ਤੇ ਜਿਉਂ ਪਿਆ। ਸਕੋਰੇ ਸੁੰਬਰੀ ਜੇਕੋਲਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਪੰਝੂਡੇ ਕੱਲ ਭਈ। ਉਹ ਮਾਂ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਇਲ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸੱਲੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨੇ ਚੋਸਰੀ ਲਈ ਬਲੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਰਾਣਕਰ ਹੀ ਪੰਝੂਡੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਹਿਥਿਆ। ਉਹਨੇ ਢਾਬਰਾਂ ਕੁਛੀਆਂ ਤੇ ਕੀ ਰਖਿਆ। ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਸਿਧੂਦਾ ਤੇ ਮਨੀ-ਸਲਾਮਤ ਠੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰ ਨਿਸ਼ੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ। ਉਹਨਾਂ ਪੰਝੂਡੇ ਕੇਡਾ ਵੱਢੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਕਰ ਦੀਆਂ ਸਾਬਣ ਸੀਕਾਂ ਉੱਤੇ ਬੁੱਝਿਆ। ਚੇਵਾਂ ਇਨ ਉਹ ਖਾਧੇ ਰਹੇ, ਮੇਜ ਉਥਾਂਥੇ ਰਹੇ।

ਸਰ ਤੇ ਖਰਗੋਸ

ਸਾਕਸ਼ੀਅਨ ਪਾਠੀ-ਬਾਦਲੀ

ਕਿਸੇ ਇਕ ਸੰਗਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਲਲ ਰੋਟਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ, ਪਰ ਹਰ ਵਾਰੀ ਹੀ ਬੋਰ ਆ ਨਿਕਲਦਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਉੱਤੇ ਛਾਪਣ ਦੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਥਾਢੇ ਹੀ ਨਿਖਾਰ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੇਲ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਿਰ ਵਾਕ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਗਲ ਵਿਚ ਸੁੱਕੇ ਤੇ ਲੱਲ ਸੱਰਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਪਰ-ਪਲ ਦੇ ਸਹਿਮ ਤੋਂ ਪਣਾਸੀ ਯਾਣ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਸਿਰ ਜੋੜ ਬੰਦ ਰਾਏ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਬਿਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਵੇ ਰਹੇ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ, ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰ ਨੂੰ ਚਿੰਦਗੀ ਬਰ ਚੋਟ ਦੇਵੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਇਹ ਉਹਨੂੰ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚਾਣਗੇ ਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੰਦਾ ਲਈ ਨਿਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਹਿਮ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਦੇਵੇ ਇਹ ਮਤਾ ਪਕਾ ਉਹ ਸੋਰ ਕੱਲ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਲਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀਖਿਆ।

ਸੋਰ ਨੂੰ ਜਿਹ ਸੁਭਾ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਉੱਤੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਚੋਟ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਨੀਅਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇਕ ਵੀ ਪਲ ਦੀ ਇਲ-ਮਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

"ਨਹੀਂ ਕੀ ਮੇਂ ਕੁਹਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ " ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

ਤੇ ਇਸ ਫ਼ਰਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਹਰ ਚੋਟ ਜਾਨਵਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਸੋਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਪਹੁੰਚਾਣ ਲਗ ਪਏ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਚੋਟ ਕੱਲ ਰਿਜਾਣੇ ਜਾਣ ਲਈ ਖਰਗੋਸ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ।

ਥੋੜੀ ਨਹੀਂ ਵਾਰੀ ਮੇਰੀ ਏ ਏ ਕੀੜਾ ਕੂੜ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ " ਮਰਹੋਲ ਨੇ ਕਿਹਾ।
 " ਕੁਸੀ ਮੇਰੇ ਬਸ ਥੋਰ ਕੋਠ ਕੋਠਿਆਂ ਜਾ ਚੋਣ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਤਮਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼
 ਕਰਾਂਗਾ; ਜਾਇਦਾ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੋੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਖਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖੁਸ਼ੀਬਤ ਤੇ।"
 ਜਾਨਕਰ ਦਾ ਹੜਾ ਜਿਕਲ ਗਿਆ। ਥੋੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਟਾ ਡਰੂ ਮਰਹੋਲ ਬੰਦੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਾਰ
 ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਹ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਬੁਧਨੇ ਵਿਚ ਬੋਟਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬਗੈਂ ਕੁਝ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ।
 ਉਹ ਅਜ ਵਾਯੋ ਇਲਕਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਕਰੀਬਦੇ ਚੰਦਾਂ ਨਾਲ ਚਿਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚੋਦ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ
 ਸੀ। ਉਹ ਚੋਣ ਤੇ ਜਾਇਆ ਪੀ ਜਾਨਕਰਾਂ ਉੱਤੇ ਟੁਟ ਪੈਣ ਨੂੰ ਸੌ ਕਿ ਜਾਣ-ਭੂਤ ਕੇ ਚਿਕਰ ਕਰਦਾ
 ਮਰਹੋਲ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਮਰਹੋਲ ਭਲਾ ਜਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਜੋਰ ਕੀਤਾ।

ਤੇਰੀ ਇਹ ਮਜ਼ਾਕ ਇਹੀ ਚਿਕਰ ਕਰ ਰੇ ਆਏ।"

"ਤਨਾਬ " ਮਰਹੋਲ ਨੇ ਮਸਕਰਾਹੀ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ। "ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਕੁਝ ਖਾਣੇ ਲਈ ਇਕ
 ਮਰਹੋਲ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕੰਮ ਦਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਟੋਫੀ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਹਾਥ ਕ ਮਾਫੇ
 'ਤੇ ਇਕ ਹੱਥ ਜੋਰ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੇ ਫੂਰੇ ਮਰਹੋਲ ਨੂੰ ਵਫ਼ਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਕ ਫੂਫੀ
 ਪੱਤੇ ਧਰੀਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ "

"ਤਨ ਖਾਂ, ਇਕ ਮੇਰੇ ਜਿਥੇ ਦੇ ਉਹ। ਥੋਰ ਗੁਜਿਆ।

ਮਰਹੋਲ ਜੋਰ ਨੂੰ ਇਕ ਖੂਹ ਉੱਤੇ ਲੈ ਆਇਆ।

"ਜਨਾਬ, ਉਥੇ ਕੋਠੇ ਜੋ " ਮਰਹੋਲ ਨੇ ਅਖਿਆ, " ਮੇਰੇ ਸਿਰਫ ਉਹਦੇ ਵਲ 'ਕੋਠਿਆਂ' ਦੇਖ
 ਕੇ ਭਰ ਭਰਦੇ ਸਿਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜਿਆਂ 'ਚ ਰਖ ਲਵ, ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਖਾਵਾਂ।"

ਜੋਰ ਨੇ ਮਰਹੋਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਰਖ ਲਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਵੱਖਿਆ ਤੇ ਗੱਧੇ
 ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਭਾਸ ਦਿਸਿਆ, ਇਕ ਥੋਰ ਨਿਮਰੇ ਪੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮਰਹੋਲ ਜੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ
 ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਵੇਖ ਲਾ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਆ ਜੋਰ ਨੇ ਮਰਹੋਲ ਨੂੰ ਖਰ੍ਹਾਂ ਵਫ਼ਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਤਕੀਬ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ
 ਤੇ ਆਪਣਾ ਇਕਾਏ ਕੋਹਣ ਲਾਈ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਾਲ ਕਢ ਮਾਰੀ। ਪਰ ਖੂਹ ਡੀਘ ਸੀ, ਤੇ ਖੂਹਾਰ ਜੋਰ ਫੁੱਫ
 ਗਿਆ।

ਜਾਨਕਰਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮਰਹੋਲ ਲੱਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ
 ਚੋੜੇ ਜਾਨਮ ਫੇਰੀ ਤੇ ਖਲਾਸੀ ਹੀ ਗਈ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਰਹੋਲ ਦਾ ਖੂਹੇ ਵਿਚ ਨਾਲ ਸੁਕਰਾਨਾ ਅਯਾ
 ਕੀਤਾ।

ਜਿਆਣਪ ਦਾ ਸਬਕ

ਜਰਜੀਬਨ ਪਰੀ-ਬਹਾਦਰੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਹਿੰਦੂ, ਇਕ ਬਾਪਿਆਤ ਤੇ ਇਕ ਚੁੰਮਕੀ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਛਿਲਾ
 ਕਰਨ ਲਗੇ, ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦਿਨ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿਣਾ ਪੈਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ
 ਪੀੜ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਦੀ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਹੋਣਾ ਰੋਦਾ ਰੋਦਾ, ਸਾਰੀ ਕਲਾਵਤ ਕੀਤੀ
 ਤੇ ਚੋਣ-ਚਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, ਅਗੋਂ ਤੇ ਜੋ ਵੀ ਖੁਰਾਕ
 ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਂਗ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਸਹਾ ਪਕਾ ਲਿਆ, ਜੋਧੇ ਤਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ
 ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜੱਗੀ ਪਾਈ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਬਾਨੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ
 ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਗਏ।

ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਹ ਟੁਟ ਕੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਕੁਰਦੇ ਗਏ ਤੇ
 ਕੁਝ ਸਿਰ ਪਿਛੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਫੇਟਕ ਹਿਰਨ ਲੱਭ ਪਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਚਾਏ ਦੀ ਮਾਝ, ਉਹ ਖਾਹ ਦੀ
 ਛਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਲੁਟ ਦਾ ਮਸਲ ਫੰਡਣ ਲਗੇ।

ਬਾਪਿਆਤ ਨੂੰ ਜਿਹਦੇ ਕੁਝ ਠੱਥ ਚੰਢ ਕਰੀਬਦਿਆਂ ਜਾਕੇ ਆਕਸ਼ ਕਦੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਕਿਸ ਨੇ
 ਅਖਿਆ

"ਕਣ ਬਾਪਿਆਤ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ 'ਚ ਚਿਰਨ ਕੰਡ।"

"ਕਰੁਤ ਹੋਂਡਾ," ਬਾਪਿਆਤ ਮੰਨ ਗਿਆ। "ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਪਾਤਕਾਂ ਤੇ ਮਾਫਕ
 ਹੋ, ਸਿਰ ਝੁਧਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਪਿੰਡਾ ਮੇਰੇ, ਤੇ ਚੋੜੇ ਚੁੰਮਕੀ ਨੂੰ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਫੁਹਲੀ
 ਏ।"

ਪਰ ਅਜੇ ਬਾਪਿਆਤ ਨੇ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੁਫਾਈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਸਿਰ
 ਉੱਤੇ ਛਾਢੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਉਹਨਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਗੁੱਜ ਉੱਠੇ। ਬਾਪਿਆਤ ਪੀੜ ਨਾਲ

ਕੁਰਲਾਇਆ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਾ ਪਿਆ। ਤੇ ਫੇਰ ਹਿਛ ਨੇ ਲੁਮਰੀ ਫਲ ਮੂੰਹ ਘੋੜਾ ਹੋ ਕਹਿਣ

“ਤੇ ਹੁਣ, ਗੋਬੀ ਬੁੱਝੀ, ਤੂੰ ਵੰਡ ਹਿਰਨ।”

ਲੁਮਰੀ ਘੱਲੀ ਖਚਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਉੱਲੀ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹਾ-ਖੋਲ੍ਹੇ ਲਹਿਜੇ ਕਿਹਾ ਕਹਿਣ ਲਗੀ

“ਹਿਛ ਸੀ, ਹਿਛਨ ਦਾ ਸਿਰ ਹੱਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਹਿਰਨ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਬੁਝਾਵਾ ਦੇ, ਇਸਲਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਘੋੜਾ ਵੀ ਪਿਛਿਆ ਵਾਲ ਹਿਆਨ ਜਾਇਓ, ਤੇ ਹਿਰਨ ਦੀਆਂ ਚੱਕਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਛੱਡੇ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਅੱਖੋਂ-ਅੱਖੋਂ ਜਾਵੋ ਹੋ।”

“ਬੀਬੀ ਬੁੱਝੀ, ਤੂੰ ਸਚੀ ਖੁਰੀ ਵੀ ਸਿਆਣੀ ਦੇ,” ਹਿਛ ਨੇ ਅਖਿਆ। “ਇਸਦਾ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਫੇਰਾ ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਸੁਰ-ਸੁਰ ਘਾਣਾ ਵੰਡ ਕਿਸ ਤੋਂ ਆਇਆ ਵੀ?”

“ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਮੈਂ ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਹੀ ਹੋਈ,” ਲੁਮਰੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਮੈਂ ਚੌਥੇਥੇ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਘੱਧਾਘਾੜ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਸਿਆਣੀਓ”

ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੰਖੀ

ਬਸ਼ਕੀਰ ਪਰੀ-ਕਾਦੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਏ, ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਤੇ ਬੁੱਢੀ ਨਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੰਖੀ, ਕਦੇ ਸਨ ਹਿਉਂ-ਹਿਉਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੰਖੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ ਵਾਂਗ ਸੰਖੀਆਂ ਖੇਡਣੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਈਆਂ। ਇਸ ਬੇੜ ਵਿਚ ਉਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਰਾ ਦੇਂਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬੁੱਢਾ ਆਪਣੇ ਘਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਆਣ ਭੀਲ ਉੱਤੇ ਲਿਆ।

ਉਹ ਇੱਕਲ ਨੂੰ ਹਿਕਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ, ਪਰ ਘਿੱਝ ਆਪਣੀਆਂ ਖੋਪਾਣੀ ਤੇ ਪੂਰੇ ਹਿਲਾਟ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਸ਼ੰਮ ਮਾਰਨ, ਕਿਰਕ ਨਾਲ ਹਿਟ-ਹਿਟਾਣ ਤੇ ਚੀਲ ਤੇ ਪਿਛ ਖੱਟਣ ਲਈ ਹੋਰ ਛਾਣ ਲਗ ਪਏ ਸਾਫ਼ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਕੋਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅੱਥਲ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹਾਂ ਤੋਂ ਧਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੀਣ ਦੇ ਰਿਹਾ।

“ਗੱਲ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ?” ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਿਆ। “ਜਾ ਕੇ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ।”

ਪਰ ਉਹ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਉਝਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਰਾਣਚਕ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦਾਯੀਉਂ ਫੜ ਲਿਆ। ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਡਾਣ ਲਈ ਪੂਰਾ ਜੋਰ ਲਾਇਆ ਪਰ ਛੁਡਾ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਉਹਨੇ ਡਰਿਆ ਤੇ ਫੋਪਿਆ ਉਹਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਆਪ ਬੁੱਢੀ ਜਾਦੂਗਰਨੀ ਉਥੀਰ ਨੇ ਵਲੀ ਹੋਈ ਸੀ।

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਫੜ ਉਥੀਰ, ਛੱਡ ਦੇ ਮੈਨੂੰ” ਬੁੱਢਾ ਕੂਕਿਆ ਤੇ ਛਕ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਝੇਡਾਂ ਦਾ ਦਿੱਖ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ।”

“ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਾਯੀਦੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਝੇਡਾਂ,” ਉਥੀਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਤਾਂ ਫੇਰ ਘੱਧਿਆ ਦਾ ਇੱਕਤ ਸਹੀ।”

“ਮੈਨੂੰ ਲਈ ਚਾਹੀਏ ਤੇਰੇ ਘੋੜੇ।”

"ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਦਿਆਂ?"
 "ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦੇ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਤੇਰੇ 'ਬੁਰੇ' 'ਚ ਇਕੋ-ਇਕ ਦੇ।"
 ਸ਼ਹਿਮ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਉਹ ਵੀ ਸੋਚਣ ਦੀ ਨਾ ਸੁੱਚੀ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹਦੇ
 ਕੋਲ ਇਕੋ-ਇਕ ਸੀ।
 ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ " ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, "ਮੇਲ ਜਾਏਗੀ, ਛੱਡ ਸਹੀ ਕੂੰ ਮੈਨੂੰ।"
 ਤੇ ਉਥੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਆਖਿਆ ਛੱਡ ਦਿਤਾ
 "ਕੇਤੇ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਵਾਂ ਲਭ ਲਭਾਗੀ ਤੇਨੂੰ ਮੇ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਲੁਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।"
 ਉੱਚਾ ਘਰ ਆਇਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਓਥੋਂ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ, ਉਥੋਂ ਤੋਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੀ ਮੰਗਿਆ
 ਸੀ। ਉਥੇ ਦਾ ਮਝਲਬ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਪਿਆਰੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁੱਤਰ
 ਉਹਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਸੀ।
 ਬੁੱਢਾ ਉਦਾਸ ਤੇ ਨਿਮੋਤੁਣਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਖਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਇਹਦੇ
 ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ।
 "ਕੁਣ ਡੇਰਾ ਬਿਸੇ ਨਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾ ਲਦੀਏ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਦੇ, ਡੇਰੇ ਦੀਆਂ ਚਮੀਨਾਂ ਮਾਝੀਆਂ ਨੇ,"
 ਇਹ ਸੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜੋ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।
 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਇਕ ਨਵੇਂ ਭਰੇ 'ਤੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਬੁਰਤਾ 'ਓਥੇ ਲਾ ਲਿਆ,
 ਪਰ ਅਸਫ਼ ਅਫ਼ਰੀਏ ਦੀ ਇਨ ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੰਘੀ ਨਾ ਚੱਕੀ।
 "ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੰਘੀ ਕਿਥੇ ਦੇ ਮੇਰੀ?" ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ।
 ਕੁਝ ਦੇ ਆਖਿਆ
 "ਸਾਥੇ ਜਗ੍ਹਾ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੁਝ ਓਥੇ ਜਾਵੀਂ ਨਾ, ਉਥੇ ਹਰ ਵਜ਼ ਤੇਰੇਗੀ
 ਤੈਨੂੰ।"
 ਤੇ ਉਹਨੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਕੁਝ ਈਨ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ
 ਸੀ।
 ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੀ ਗੱਲ ਪਿਆਨ ਲਾਭ ਲਈ, ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ
 ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਮਾਝਿਆ ਹੋਇਆ! ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਮੇ
 ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਕੁਸ਼ੀ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਭਰ ਇਹ ਦੀ ਦੱਸ, ਮੇ ਘੋੜੇ ਲਿਪੜੇ ਹਫ਼ਾਂ।"
 ਪਿਓ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹੱਲਤ ਦੀ ਕੋਝਿਕ ਯੋਗੀ ਪਰ ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਪੱਕਾ ਰਿਹਾ: ਉਥੇ ਦਾ
 ਉਹਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਝਿਆ ਹੋਇਆ, ਜਦਾ ਉਹਨੇ ਕਰੂਰ ਸੀ, ਤੇ ਘਰ। ਜੋ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ
 ਉਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੱਥਟ ਦਾ ਕੋਈ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ।
 ਪਿਓ ਨੇ ਆਖਿਆ:

* ਕੁਰਬਾ—ਮੇਰੇ ਕਮਾਏ ਦਾ ਮੇਰਾ—ਅਨੁ:

"ਤੈਨੂੰ ਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁਣੇ ਉਦੇ ਦੀ ਸਹੀ। ਤੇ ਹੁਣ ਜਾ ਜਿਥੇ ਚਿੰਜਣ ਦੇ, ਆਪਣਾ 'ਕੋਰਕ' *
 ਘੁਮਾ ਆਪਣੀ ਲਗਾਮ ਖੜਕਾ, ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੀ ਪੰਡਾ ਦੋੜਦਾ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਚਿੰਜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ
 ਹੋਵੇਗਾ।"
 ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਓਥੇ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਚਿੰਜਣ ਚਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ 'ਕੋਰਕ' ਘੁਮਾਇਆ
 ਤੇ ਆਪਣੀ ਲਗਾਮ ਖੜਕਾਈ, ਤੇ ਵਿਕਦਮ ਹੀ ਵਿਕ ਵਿਕਦੀਲ, ਖੜਕੇ ਵਾਣਾਂ ਵਾਲਾ ਵਡੇਰਾ ਉਹਦੇ
 ਕੋਲ ਭਜਾ ਆਇਆ।
 ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਭਜਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਕੋਲ ਜਾ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ,
 'ਬੰਦੇ ਬਾਪੂ, ਮੇ ਕਿਥੇ ਘੁੱਤੋ ਬੜਾ?'
 'ਤੈਨੂੰ ਮੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਪਣਾ 'ਕੋਰਕ' ਘੁਮਾਓ ਤੇ ਆਪਣੀ ਲਗਾਮ ਖੜਕਾਓ?' ਪਿਓ
 ਨੇ ਕਿਹਾ।
 ਤੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਫੇਰ ਉਸ ਵਾਂ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਚਿੰਜਣ ਚਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ 'ਕੋਰਕ'
 ਘੁਮਾਇਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਲਗਾਮ ਖੜਕਾਈ ਤੇ ਅਜਲੋਂ ਉਹੀਉ ਵਡੇਰਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਫੇਰ ਭੱਜਾ ਆਇਆ।
 "ਲਗਏ, ਮੈਨੂੰ ਏਥੇ ਕੋਰੇ 'ਤੇ ਬੜਾ ਪੈਣੇ,' ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ
 ਉਹਨੇ ਵਡੇਰੇ ਦੀ ਪੈਣ ਨੂੰ ਛੁਹਿਆ ਤੇ ਹੌਇਆ ਕੀ! ਉਹਦੇ ਕੰਢੇ, ਅਲਚੇ-ਪਲਚੇ ਕਾਲ ਫਹਿ
 ਗਏ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਲਗਾਮ ਪਾਈ ਤੇ ਵਡੇਰਾ ਤਕੜਾ ਤੇ ਫੁਸਰ ਹੋ ਗਿਆ; ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਵਲਕਣ ਵਿਚੋਂ
 ਘਾਹਰ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਵਡੇਰਾ ਉੱਚ-ਲੀਮਾ, ਬਾਕਾ ਘੋੜਾ ਬਣ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕਾਠੀ
 ਪਾਈ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਚਿੰਜਣ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤੇ ਚਹੀਆ ਪੱਤਾ ਬਣ ਗਿਆ।
 ਘੋੜਾ ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ:
 "ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ?"
 "ਮੇ ਆਪਣੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੰਘੀ ਲੈਣ ਆਪਣੇ ਪਾਣੀ ਡੇਰੇ ਜਾ ਰਿਹਾ," ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਨੇ ਜਵਾਬ
 ਦਿਤਾ
 "ਓਥੇ ਤੇਨੂੰ ਉਥੇਰ ਉਥੇਰ ਰਹੀਂ ਦੇ," ਘੋੜੇ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਆਖੇਗੀ ਮੇਰੀ ਪਿਠੀ
 ਉਤਰ ਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੰਘੀ ਫੁਕ ਲੈ, ਪਰ ਉਹਦੀ ਛਾਣ ਤੇ ਖੰਭ ਨਾ ਧਰੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇ ਜੋ ਤੂੰ
 ਮੇਰੇ ਤੇ ਉਤਰ ਖੜੋਤਾ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਥਾਹ ਨਾਈ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਤੇ ਕੰਮ ਲਈ, ਛੇਤੀ ਨਾਥ
 ਨਿਉਂ ਜਾਈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੰਘੀ ਛੱਡ ਲਈ।"
 ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਪਲਾਕੀ ਮਾਰ ਖੜੋ ਉਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇਰੇ ਉਤ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹਨੇ
 ਨਛਰ ਦੇਡਾਈ, ਫੇਰ ਬੰਦਿਆ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੁਣੀ ਹੋਲ ਬੀਨੀ ਉਥੇਰ ਹਸ ਸ਼ੋਕ ਰਹੀ ਸੀ।
 ਅਲਤੀਨ-ਸਰੇ ਨੇ ਆਖਿਆ
 "ਥੇਰੇ, ਥੇਰੇ, ਮੇਰੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੰਘੀ ਦੇ ਦੇ"

* ਕੋਰਕ—ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਸੰਦ, ਇਕ ਹੋਰਾ ਵਾਂਜ ਜਿਹਦੇ ਜਿਥੇ ਉਤੇ ਥੱਲੀ ਦਾ ਵਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 ਕੋਰਕ ਨਾਭ ਚਰਦੇ ਘੋੜੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।—ਅਨੁ:

"ਪੁਰਾਣਾ, ਸ਼ਿਖੀ ਗੀਤ 'ਤੇ ਫੀ ਫੀ ਆ" ਉਥੋਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। "ਘੋੜੇ ਤੇ ਉਹਰ ਆ ਰੇ ਬੁਥ ਤੇ ਸੁ। ਮੇਰੀ ਪਿਰ ਵੇਰੀ ਪੰਝ ਕਰ ਰਹੀ ਦੇ, ਉਠਿਆ ਈ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ।

ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਦਾ ਘੋੜਾ ਨਿਉਂ ਵੇਂ ਚੀਨ ਨਾਲ ਲਗ ਗਿਆ ਤੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੇ ਸੁਣਕੀ ਸ਼ਿਖੀ ਬੁੱਕਣ ਦੀ ਗੀਤੀ ਤੇ ਘੋੜਾ ਸਿਰਪਟ ਦੇਵਾਂਦਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਨਾਲ ਚਾਂਗਰਦੀ ਉਥੋਂ ਕੁਝ ਖੜੋਤੀ ਉਹਨੇ ਇਕ ਬੁਥ ਸੁੱਟੀ ਤੇ ਵਿਖ ਵਛਾ ਸਾਰਾ ਕਾਣਾ ਘੋੜਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਣ ਖੜੋਤਾ ਉਹਨੇ ਦੂਜੀ ਬੁਥ ਸੁੱਟੀ ਤੇ ਲਗਾਮ ਆ ਰਈ। ਉਹ ਪਰਾਥੀ ਸਾਰ ਪੰਝੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਤੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਪਿਛੇ ਹੋ ਪਈ।

ਉਹ ਰਵਾ ਵੱਧ ਉਤਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ ਆਪਣੇ ਸੁਨਪਿਰੀ ਘੋੜੇ ਉਤੇ, ਤੇ ਉਥੋਂ ਆਪਣੇ ਵਛੇ ਸਾਰੇ ਕਾਣੇ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਬਲੂਰ ਹੀ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬਜ਼ਰ ਹੀ ਲਾਭੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦਾ ਘੋੜਾ ਬਿਛਕ ਗਿਆ, ਉਚੀ-ਉਚੀ ਫੁੱਕਾਰਾ, ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘਦਾ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਨੇ ਲਗਾਮ ਪਿੱਚੀ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਪਿਛੇ ਦੇ ਪਾਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹਸਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਪਰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਹੜਤਾਰ ਹੋਈ ਤੇ ਹੋਰ ਧੌਲੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਤੇ ਉਥੋਂ ਨੂੰ ਭਾਅ ਕੜ੍ਹ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ ਏਨਾ ਕੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਖਾ ਰਈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ ਪਿਛੇ ਪੋਚਲ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ।

ਅਪਣੀਆਂ ਚੋਖੀਆਂ ਤੇ ਪਿਰ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੱਢੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਤੋਚ ਕਰਦੀ ਉਥੋਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚੱਲਦੀ ਗਈ ਉਹ ਘੋੜੇ ਨਾਲ ਸਾ ਰਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਚੰਦ ਮਾਰ ਉਹਦੀ ਸੱਜੀ ਵੱਥ ਵਿੱਚ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਘੋੜਾ ਤਿੰਨ ਥੱਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੌਲਦਾ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਪਿਛੇ ਠਾ ਰਹੀ ਉਹ ਫੇਰ ਘੋੜੇ ਨਾਲ ਆ ਰਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਚੰਦ ਮਾਰ ਉਹਦੀ ਖੱਬੀ ਵੱਥ ਵਿੱਚ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਘੋੜੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸੀਰੀ ਚੋਰ ਨਾਹਿਆ, ਤੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਖੜੋਤਾ, ਅੱਗੇ ਕੁਦਾ ਪਿਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬਲੂਰੀ ਰਾਖਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਤੇ ਦੋਰਦਾ-ਦੋਰਦਾ ਇਕ ਚੀਨ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਣ ਆ ਤੇ ਉਹ ਬਹਿਰੇ ਲਗਾ।

ਮੈਂ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਤੋਂ ਚੀਨ 'ਚ ਲੁਕ ਜਾਣਾ, ਤੇ ਨੂੰ ਏਨੀ ਕਰ, ਤੇ ਚਿੰਨ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੀਆਂ ਟਾਂਗਾਂ ਲੀਕ ਹੋ ਗਈਆਂ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਜਾਵਾਂਗਾ।"

ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਪੱਥਰ ਚੀਨ ਵਿਚ ਟੁੱਥੀ ਮਾਰ ਗਿਆ ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ ਫੇਰੀ-ਫੇਰੀ ਚੀਨ ਬੱਠ ਉਥੋਂ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਅਪ ਨੂੰ ਉਹਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਤੇ ਉੱਚੀਆਂ ਟਹਿਲੀਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਲਿਆ।

ਉਥੋਂ ਤੁਜਾਈ-ਤਜਾਈ ਅੱਪ ਪਈ ਉਹਨੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੂੰ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਉਤੇ ਬੋਖਿਆ ਤੇ ਚਿੱਠਾਈ।

"ਹੁਣ ਆ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਕਾਬੂ! ਤੇਨੂੰ ਮੈਂ ਚੋਣੀ ਧਰੀਕ ਲੈਣੇ ਦੇ ਖਾ ਜਾਣੇ।"

ਉਹਨੇ ਇਕ ਬੁਥ ਸੁੱਟੀ, ਤੇ ਇਕ ਕੁਹਾੜਾ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਇਕ ਛੱਥ ਕਥਿਆ, ਤੇ ਕੁਹਾੜੇ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਤੋਰ ਇਸ ਉਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਜਿੰਨਾ ਕਿਹ ਥੋਂ ਉਹ ਬਲੂਰ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਨਾ ਰੱਖ ਗਿਆ,

ਉਹ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਚੱਥਣ ਲਗ ਪਈ ਉਹਦੇ ਵੱਥਣ ਨਾਲ ਛੋੜੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉੱਡਣ ਲਗ ਪਏ।

ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਇਕ ਲੁੰਮਤੀ ਖੁੰਝੀ-ਭੁੰਝੀ ਆਈ।

"ਥੇਥੇ ਥੇਥੇ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦਾ ਦਰਖਤ ਕਿਉਂ ਰੱਖ ਰਹੀ ਏ?" ਲੁੰਮਤੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਇਸਦਾ ਨਾਉਂਉ", ਉਹਦੇ ਤੇ ਕੋਢ ਖੰਭਾ ਹੋਇਆ।" ਉਥੋਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। "ਮੈਂ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦਾ ਦਰਖਤ ਰੱਖ ਚੋਣੀ, ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ, ਬੁਰੀਧੀ ਸ਼ਿਖੀ, ਨੂੰ ਰੱਖ ਲੈਣੀ ਦੇ ਉਹਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣੀ।"

ਲੁੰਮਤੀ ਨੇ ਉਪਰ ਕਦ ਚੋਖਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਇਕ ਸੁਹਟਾ ਮੁੰਡਾ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਰੱਖਿਆ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਬਹਿਣ ਲਗੀ।

ਉਥੋਂ, ਨੂੰ ਖੁੰਝੀ ਦੇ "ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਤੇਨੂੰ" ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਵਥ ਏਨੀ ਆ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦਾ ਦਰਖਤ।

"ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ।" ਉਥੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਆਪੋ ਵਥ ਲੈਣੀ ਤੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣੀ।"

ਪਰ ਲੁੰਮਤੀ ਏਨੀ ਸ਼ਿਖੀ ਟਲਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੀ।

"ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦਾ ਦਰਖਤ ਵਥ ਮੈਂ ਏਨੀ ਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਖਾ ਨੂੰ ਲਈ।"

ਉਥੋਂ ਨੇ ਲੁੰਮਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਹਾਣਾ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਆਪ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਬੱਠੇ ਚੰਦ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕਦਮ ਹੀ ਨੀਵਰ ਆ ਗਈ। ਸੁੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਮਾਧਨ ਲਗੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਨਰ ਵਿਚ ਚੋਖਿਆ ਤੇ ਮੁੱਖਾਂ ਨਿਕਲਣ ਲਗਾ।

ਜਦੋਂ ਉਥੋਂ ਸੁੱਚੀ ਹੋਈ ਸੀ ਲੁੰਮਤੀ ਨੇ ਕਹਾਣਾ ਤੇ ਉਹ ਦੰਦ, ਜਿਹੜਾ ਉਥੋਂ ਨੇ ਸਾਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਾਣਿਆ ਸੀ ਭੀਲ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਛੋੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਕੁਪੜੇ ਨਾਲ ਪਟੇ ਕਰਖਣ ਦੇ ਵਥੇ ਵਿਚ ਸੋਧ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਫੇਰ ਉਤੇ ਬੁੱਧਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬਣਿਆ ਤੇ ਛੋੜੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਪੜੇ ਸੁਤ ਗਏ, ਤੇ ਉਹ ਫੇਰ ਸਾਧਣ ਦਾ ਸਾਧਣ ਹੋ ਗਿਆ।

ਤਦ ਲੁੰਮਤੀ ਨੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖੀ ਤੇ ਰਜ ਗਈ।

ਉਥੋਂ ਜਾਣ ਪਈ ਉਹਨੇ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਉਤੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਆਖਿਆ।

ਕੀ ਪਈ ਕੇਖਈ ਆ ਮੈਂ ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਚੋਰ ਨਾਥਣ ਦਾ ਸਾਧਣ ਦੇ ਦਿੱਖ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਕਈ ਕੁਹਿਆ ਹੀ ਜਾ ਰੋਵੇ।"

ਤੇ ਉਹ ਲੁੰਮਤੀ ਨੂੰ ਕਾਅਨਤਾਂ ਪਾਣ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ, ਜਿਹੜੀਆਂ-ਜਿਹੜੀਆਂ ਥੀ ਉਹ ਸੋਚ ਸਕੀ, ਸਨਵਾਤਾਂ ਸੁਟਣ ਲਗ ਪਈ।

ਤਾਂ, ਉਹਨੇ ਇਕ ਕਾਹੀ ਫੇਰ ਬੁਥ ਸੁੱਟੀ, ਤੇ ਇਕ ਕੁਹਾੜਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਚੰਦ ਪੁਟਿਆ ਤੇ ਇਸ ਉਤੇ ਕੁਹਾੜੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਗ ਪਏ ਆਪਣੇ ਕੰਮੀ ਲਗੀ ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਉ ਉਹ ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਕਲ ਰੱਖਕੀ ਰਹੀ।

"ਸਾਰ ਬਲੂਰ ਦਾ ਦਰਖਤ ਮੈਂ ਰੱਖ ਏਨੀ ਤੇ ਤੇਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣੀ।"

ਜਦੋਂ ਉਹਦਾ ਕੁਹਾੜਾ ਤੋੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਥੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਵੱਢਣ ਲਗ ਪਈ।
ਛੇਤੇ ਸਜ਼ਾ ਪਾਏ ਉੱਡਣ ਲਗ ਪਈ, ਤੇ ਦਰਖਤ ਹਿੱਲਣ ਤੇ ਝੰਝਟ ਲਗ ਪਿਆ। ਕੁਹਾੜੇ ਦੀ ਇਕ
ਸਟ ਹੋਰ ਲਗਈ ਸੀ, ਤੇ ਦਰਖਤ ਨੇ ਹੋਰ ਆ ਪੈਣਾ ਸੀ।

ਚਾਟਚਕ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਲੁੱਮੀ ਝੱਜੀ-ਝੱਜੀ ਆਈ
ਢੇਰੇ, ਢੇਰੇ, ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਏ?" ਉਹਨੇ ਉਥੋਂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ।

ਸਾਹ ਬਦ੍ਰੁਤ ਦਾ ਦਰਖਤ ਵਧ ਰਹੀ ਆ।

ਕਿਉਂ ਭਲਾ?"

ਮੈਂ ਉਹ ਭੈਣ ਅਲਤੀਨ-ਸਥੇ, ਖੁਨਹਿਰੀ ਸੰਘੀ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਤੇ ਖਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁਣੀ ਅੰ।

ਲੁੱਮੀ ਕਹਿਣ ਲਗੀ:

ਤੈਨੂੰ ਦੋਨਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਲਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੰਨਾ ਬਾਹਰ ਬਦ੍ਰੁਤ ਦਾ ਦਰਖਤ ਕਿੰਨੇ ਸੌ ਵਧ ਚੋਣੀ
ਅੰ।"

"ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ," ਉਥੋਂ ਬੁਝਝੁਣਾਈ, "ਮੈਂ ਆਪੋ ਵਧ ਰਵਾਂਗੀ; ਅਲਤੀਨ-ਸਥੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪ
ਖਾਣਾ ਚਾਹੁਣੀ ਅੰ।"

"ਤੂੰ ਈ ਖਾਈ," ਲੁੱਮੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਹ ਬਦ੍ਰੁਤ ਦਾ ਦਰਖਤ ਏ
ਫੜਾਂਗੀ।"

"ਨਹੀਂ!" ਉਥੋਂ ਚਿੱਠਾਈ। "ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੁਹਾੜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਇਕ ਹੋਰ ਲੁੱਮੀ ਸੀ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਝਾ ਹਥ ਫੜਾਣ ਦਾ ਦਰਖਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਗਈ।"

"ਇਸ ਲੁੱਮੀ ਦਾ ਫੰਡ ਕੀ ਸੀ?" ਲੁੱਮੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ

"ਝਾਲ।"

"ਢੇਰੇ, ਝਾਲ ਲੁੱਮੀਆਂ ਦਾ ਕਦੇ ਝਾਲ ਨਾ ਖਾਈ," ਡੰਡੀ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਝਾਲ ਲੁੱਮੀਆਂ
ਫੜੀਆਂ ਮੁੰਢੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਹੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਹੀਆਂ। ਸਿਰਫ਼ ਸਾਹ, ਕਾਣੀਆਂ ਲੁੱਮੀਆਂ ਦਾ, ਅਤਰਾਰ
ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੀ।"

ਉਥੋਂ ਨੇ ਡੰਡੀਆ ਤੇ ਬੋਧਿਆ, ਲੁੱਮੀ ਜਰੀ ਮੁਈ ਹੀ ਝਾਲੋਂ ਲੱਗ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ
ਉਸਨੇ ਲੁੱਮੀ ਨੂੰ ਕੁਹਾੜਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਟੋਟ ਗਈ ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਘਰਾਫ਼ੇ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਈ
ਤੇ ਚੋਘਾਝਾ ਤੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਾ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚੇ ਨਿਕਲਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਕਾਲੀ ਲੁੱਮੀ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ ਤੇ ਢੰਢ ਖੀਲ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਡੰਡੀਆ ਨੂੰ ਦਰਖਤ
ਵਿਚ ਪਈ ਵਧ ਵਿਚ ਰਖ ਦਿਤਾ, ਉਹਨੇ ਉਹ ਉਥੋਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਤੇ ਹੋਇਆ ਡੰਡੀ: ਉਹ
ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਪੈਰੋਂ ਜੁੜ ਕੇ ਤੇ ਦਰਖਤ ਤੋੜ ਸਾਬਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਫੌਰ ਲੁੱਮੀ ਨੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਥੇ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖੀ ਤੇ ਰਾਤ ਛੋਟੀ।

ਛੋਟੀ ਯੋ ਪਿਛੇ ਉਥੋਂ ਜਾਗ ਪਈ ਉਹਨੇ ਸਾਹ ਬਦ੍ਰੁਤ ਦੇ ਦਰਖਤ ਵਧ ਬੋਧਿਆ ਤੇ ਫੁਕ ਉਠੀ

"ਕਿਉਂ ਫਿਰ ਖੀ ਏ?..." ਸਾਹ ਬਦ੍ਰੁਤ ਦੇਰ ਸਾਬਰ ਹੋ ਗਿਲੇ!"

ਉਥੋਂ ਨੇ ਫੁੱਕ ਮੁੰਢੀ, ਤੇ ਇਕ ਕੁਹਾੜਾ ਆਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਤੀਜਾ ਦੰਦ

ਬੋਧਿਆ ਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਨਾਟ ਲਗ ਪਈ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੱਬਾ ਤੋੜ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਹ ਬਦ੍ਰੁਤ ਦੇ ਦਰਖਤ
ਨੂੰ ਛੱਡ ਵੱਢਣ ਲਗ ਪਈ। ਤੇ ਹੀਮੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਅਲਤੀਨ-ਸਥੇ ਤੇ ਲੁੱਮੀ ਨੂੰ ਸਫ਼ਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ ਲਈ,
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਸੁਝ ਸਕੀਆਂ, ਭੈੜੀਆਂ ਤੇ ਭੈੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣੀ ਲਗੀ। ਅਖੀਰ
ਸਾਹ ਬਦ੍ਰੁਤ ਦਾ ਦਰਖਤ ਘੱਟ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਤੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਥੇ ਨੇ ਹੋਰਾਂ ਬੋਧਿਆ ਤੇ ਇਕ ਵਿਚ
ਸਿਰਫ਼ ਲਗਾ

"ਉਥੋਂ ਨੇ ਕੁਣ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲੈਣੇ।"

ਚਾਟਚਕ ਹੀ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਲੁੱਮੀ ਝੱਜੀ-ਝੱਜੀ ਬਾਹਰ ਬਦ੍ਰੁਤ ਦੇ ਦਰਖਤ ਵੱਢ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਉਥੋਂ ਨੂੰ
ਕਹਿਣ ਲਗੀ

"ਢੇਰੇ ਵਿਆ ਸਾਹ ਬਦ੍ਰੁਤ ਦਾ ਦਰਖਤ ਵੱਢਣ 'ਚ ਤੇਰਾ ਹਥ ਵਟਾਵਾਂ"

"ਉਹ ਹੋ ਜਾ, ਖਜੇ ਜਦੋਂ ਮੌਕਾ ਈ," ਉਥੋਂ ਚਿੱਠਾਈ "ਬੁਣ ਲਗ ਦੋ ਵਾਰੀ ਲੁੱਮੀਆਂ ਮੈਨੂੰ
ਚਾਰ ਫੁਕੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਭਜ ਗਈਆਂ ਨੇ।"

"ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰੋਗ ਕੀ ਸੀ, ਢੇਰ?" ਲੁੱਮੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ।

"ਇਕ ਝਾਲ ਮੀ ਡੇ ਵੁਝੋਂ ਕਾਣੀ," ਉਥੋਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ

"ਢੇਰੇ ਝਾਲ ਤੇ ਕਾਣੀਆਂ ਲੁੱਮੀਆਂ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਝਾਲ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ," ਲੁੱਮੀ
ਨੇ ਆਖਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਜਿਹਾ ਵੀ ਕੁਝ ਕੋਈ ਹੁੰਦੀ। ਸਿਰਫ਼ ਸਾਹ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਲੁੱਮੀਆਂ ਦਾ ਅਤਰਾਰ
ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਚਾਰਨ ਲਗੀ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਹਥ ਵਟਾਵਾਂਗੀ।"

ਉਥੋਂ ਨੂੰ ਲੁੱਮੀ ਉਹੇ ਅਤਰਾਰ ਆਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਹਾੜਾ ਫੜਾ ਉਹ ਸੀ ਗਈ।
ਤੇ ਲੁੱਮੀ ਨੇ ਕੁਹਾੜਾ ਤੇ ਉਹ ਦੰਦ, ਜਿਹੜਾ ਉਥੋਂ ਨੇ ਸਾਣ ਪਣਾ ਕੇ ਵਰਤਿਆ ਸੀ, ਖੀਲ ਵਿਚ
ਸੁਟ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਡੇਢੀ-ਡੇਢੀ ਛੋਟੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ, ਦਰਖਤ ਵਿਚ ਪਏ ਢੇਰੇ ਵਿਚ ਰਿਕਾ ਦਿਤੇ। ਉਹਨੇ
ਉਹਨਾਂ ਉਹੇ ਬੋਧਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਤੇ ਉਹ ਦਰਖਤ ਨਾਲ ਪੈਰੋਂ ਜੁੜ ਗਈ।

ਲੁੱਮੀ ਨੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਥੇ ਨੂੰ ਅਖਿਆ

"ਅਲਤੀਨ-ਸਥੇ, ਖੁਨਹਿਰੀ ਸੰਘੀ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮਰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੜ ਨੂੰ
ਪਿਛਲੇ ਕਾਣੀ ਤੇ ਫੌਰ ਚਿੱਠੀ ਮਿੱਤੀ ਨਾਲ ਲਥੇੜਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਥੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਾ ਸਕੇ।
ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।"

ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ, ਉਹ ਚੱਲ ਗਈ।

ਫੌਰ ਹੀ ਪਿਛੇ ਉਥੋਂ ਜਾਗ ਪਈ

ਕੀ ਢੇਰੀ ਪਈ ਤਾਂ ਮੈਂ?" ਉਹ ਕੂਟੀ। "ਇੰਜ ਲਗਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਹਥ ਵੀ ਨਾ
ਲਾਇਆ ਹੋਵੇ।"

ਉਹਨੇ ਫੁੱਕ ਮੁੰਢੀ, ਤੇ ਇਕ ਕੁਹਾੜਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਅਖੀਰ ਦੰਦ ਪੁਟਿਆ ਤੇ ਉਹ ਉੱਤੇ
ਕੁਹਾੜਾ ਲਾਣ ਲਗ ਪਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਤੋੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਹ ਬਦ੍ਰੁਤ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਵੱਢਣ ਲਗ
ਪਈ, ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਲਗੀ ਤੇ ਫੁੜਝੁੜਾਈ ਗਈ।

“ਹੁਣ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ। ਮੈਂ ‘ਕੋਲਿਆਂ’ ਦੀ ਸਾਰ ਲਾਂਗੀ।”
 ਛੋਟੇ ਸਰਨਾਂ ਪਾਸੀ ਉੱਥੇ ਲੜਕੇ ਅਤੇ, ਤੇ ਸਾਹ ਧਰਤੀ ਖੁਲਣ ਤੇ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ
 ਤੇ ਇੰਜ ਜਾਪਣ ਲਗਾ ਜਿਵੇਂ ਵਹਿ ਪਏਗਾ।
 ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਹਿਚਾ ਸੀ ਕਿ ਉਥੋਂ ਉਹਨੂੰ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਮੁਥੀ
 ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਵੇਗੀ।
 ‘ਹੁਣ ਕਰ’ ਤੇ ਕੀ ਕਰਾਂ?’ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਪੁਛਿਆ।
 ਚਾਟਚਰ ਹੀ ਇਹ ਘੋਰ-ਘਾ ਉਥੇ ਆ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਸਾਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦਰਖਤ ਦੀ ਟੀਸੀ
 ਉੱਤੇ ਆ ਬੈਠਾ।
 “ਕੋਲ ਸੁਣ, ਪੰਕਜ-ਕਾਕਾਂ, ਗੱਲ ਸੁਣ, ਮੇਰੇ ਕੰਡੇ ਚੰਗੇ ਹਨ।” ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੇ ਮਿੱਠਾ ਕੀਤਾ।
 “ਤੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਉੱਡ ਪਹੁੰਚਣੀ ਤੇ ਤੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਜਾਵੇਂ। ਉੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਛੋਟੇ ‘ਤੇ ਜਾ, ਮੇਰੇ ਦੋਵਾਂ ਕੁਤਿਆਂ,
 ਅਕੂਲਾਕ ਤੇ ਅਕਤੀਰਨਾਕ ਨੂੰ ਲੜਕੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਛੋਟੀ ਨਾਝ ਆ ਜਾਣ, ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ
 ਸਦਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।”
 “ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਲਗਾ।” ਪੰਕਜ-ਕਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਉਥੇ ਵੇ, ਉਥੋਂ ਤੇਨੂੰ ਕਰ
 ਲਵੇਗੀ, ਤੇ ਚੋਰ ਮੈਨੂੰ ਦੀ ਸਿਕਾਹ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।”
 ਤੇ ਇਕ ਟਿੱਪਣੀ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਲ ਰਹਿ ਉਹ ਉੱਡੀਕਣ ਲਈ ਨਿਰ ਪਿਆ।
 ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ ਨੇ ਚੋਰਾਂ ਪਾਸੇ ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ, ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮਦਦ ਦੀ ਉਮੀਦ
 ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਐਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਮਿਗਪਣੀ ਉੱਡਦੀ ਆ ਨਿਕਲੀ।
 ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੇ ਆਖਿਆ
 “ਕੱਲ ਸੁਣ, ਮੇਰਾਪਾਈਓ, ਕੱਲ ਸੁਣ, ਮੇਰੇ ਕੰਡੇ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਉੱਡ ਪਹੁੰਚਣੀ ਤੇ
 ਤੇ ਤੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਜਾਵੇਂ। ਉੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਛੋਟੇ ‘ਤੇ ਜਾਏ ਮੇਰੇ ਕੁਤਿਆਂ, ਅਕੂਲਾਕ ਤੇ ਅਕਤੀਰਨਾਕ,
 ਨੂੰ ਆਪ, ਛੋਟੀ ਨਾਝ ਆ ਜਾਣ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।”
 ‘ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਲਗੀ।’ ਮੇਰਾਪਾਈ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਮੈਂ ਰਾਪੁਣੀ ਅੰ, ਉਥੋਂ ਤੇਨੂੰ ਕਾਬੂ
 ਕਰ ਲਵੇ, ਤੇ ਚੋਰ ਕੋਲ ਬਹੁਤਾ ਬਿਕਾਸ ਮੇਰੇ ਹਥ ਦੀ ਧਰਤੀ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ।”
 ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਦਾਸ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੁਣਾ ਹੋ ਗਿਆ।
 ‘ਮੇਰਾ ਅਖੀਰ ਆਗਾਏ’ ਉਹ ਸੋਚਣ ਲਗਾ।
 ਚਾਟਚਰ ਹੀ ਕਿਤੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਝਰ ਆ ਨਿਕਲੀ ਉਹ ਐਨ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਉੱਡ ਰਹੀ ਸੀ।
 ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੇ ਆਖਿਆ
 “ਕੱਲ ਸੁਣ, ਕਿੰਨੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਕੱਲ ਸੁਣ, ਮੇਰੀ ਚੰਗੀ ਚੰਗੀ ਚੰਗੀ ਉੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਛੋਟੇ
 ਦੇ ਜਾਓ, ਮੇਰੇ ਕੁਤਿਆਂ ਅਕੂਲਾਕ ਤੇ ਅਕਤੀਰਨਾਕ ਨੂੰ ਲੜਕੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ, ਪੁੱਖੀ ਜਾਦੂਗਰਨੀ
 ਉਥੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਦਦ ਨੂੰ ਆ ਜਾਣ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।”
 ‘ਲੜਕੇ ਲਵਾਂਗੀਆਂ! ਲੜਕੇ ਲਵਾਂਗੀਆਂ! ਦਸ ਦਿਆਂਗੀਆਂ! ਦਸ ਦਿਆਂਗੀਆਂ!’ ਚਿੜੀਆਂ
 ਉਥੋਂ ਤੇ ਉਹ ਉੱਡ-ਉੱਡ ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਕਲ ਉੱਡ ਪਈਆਂ।

ਉਹ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੰਪਿਆ, ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਕੁੱਤੇ ਘੁਬ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ
 ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਕਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਨਹਦੇ (ਵੇਦੇ) ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਏਨੇ ਬਕ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਮੁੱਖੇ ਹੋਏ
 ਪਏ ਸਨ। ਚਿੜੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਡੇ ਉੱਡੀ ਚੁੱਫਾ ਮਾਰਨ
 ਲਗੀਆਂ, ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਰੂ-ਰੂ ਤੇ ਫਲ-ਫਲ ਲਗੂ ਕਰ ਦਿਤੀ।
 “ਕੱਲ ਅਕੂਲਾਕ, ਕੱਲ, ਅਕਤੀਰਨਾਕ,” ਉਹ ਕੂੜੀਆਂ। ‘ਛੋਟੀ ਕਰੋ ਤੇ ਕੱਲ ਕੇ ਸਾਹ
 ਕਲੂਤ ਦੇ ਚਿਸ ਵਾਂਗੋ ਸਾਰੇ ਕਰਮਤ ਕੱਲ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਹੜਾ ਕੀਲ ਕੱਲ ਉੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਡਲ
 ਨੂੰ ਬਰਾਓ। ਉਥੋਂ ਉਹਨੂੰ ਥਾ ਜਾਣ ਚਾਹੀਦੀ ਜੇ।
 ਅਕੂਲਾਕ ਤੇ ਅਕਤੀਰਨਾਕ ਕੁੱਤਕ ਪਏ ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੀਲ ਕਲ ਨੂੰ ਹੀ ਪਏ।
 ਚਿੜੀਆਂ ਚਾਚ ਉੱਤੇ ਉੱਡਦੀਆਂ ਘਟੀਆਂ ਤੇ ਕੁੱਤੇ, ਕੱਲਿਆਂ ਕੱਲਿਆਂ ਧੂੜ ਦੇ ਕੰਦਲ ਉੱਡਾਏ,
 ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਪਏ।
 ਉਥੋਂ ਨੇ ਧੂੜ ਵੇਖੀ, ਤੇ ਉਹ ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ
 ‘ਕੇਖ, ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਸ਼ੰਖੀ, ਕੇਖ! ਸੜਕ ‘ਤੇ ਉਹ ਧੂੜ ਦੇ ਬੰਦਲ ਕੀ ਨੇ?’
 “ਉਹ ਮੇਰੇ ਕਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਿਆ ਰਹੀ ਨੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਕਲੀ ਦੁਖ।” ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।
 ਉਥੋਂ ਨੇ ਕੁਤਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਤੇ ਪਿੱਛਾ ਲਗੀ
 ਸੁਣਦਾ ਪਿਆ ਦੇ, ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸ਼ੰਖੀ ਬਿਹ ਚਕਲ-ਦਗਲ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ?’
 ‘ਇਹ ਮੇਰੇ ਕਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਿਆ ਰਹੀ ਦੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਕਲੀ ਦੁਖ।” ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।
 ਐਨ ਚਿਸ ਵੇਲੇ ਅਕੂਲਾਕ ਤੇ ਅਕਤੀਰਨਾਕ ਕੱਲ ਦੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹ ਉਥੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਕਲੇ ਤੇ
 ਉਹਨੂੰ ਚਕ ਵੱਢਣ ਤੇ ਟੁੱਕਣ ਲਗ ਪਏ,
 ਉਥੋਂ ਕਰ ਗਈ, ਉਹਨੇ ਕੁਰਤਾ ਕੀਲ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮਗਰ ਆਪ ਦੀ ਕੁਚ
 ਪਈ।
 ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ
 “ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਮਗਰ ਕੁੱਝੀ ਮਾਰਨ ਲਗੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਤੂੰ ਦੇਖੋ ਨਹਿਰ ਤੇ ਹਾਣੀ ਕੰਧਲਾ ਰਹੀ। ਜੇ
 ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਕੀਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕਾਕਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਤੇ ਉਥੋਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ,
 ਤਾਂ ਇਹ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।”
 ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਉਹ ਟੁੱਥੀ ਮਾਰ ਗਈ। ਕੀਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਥੇ ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਗ ਪਿਆ।
 ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੇ ਕੰਪਿਆ, ਤੇ ਕੰਪਿਆ, ਉਹ ਲਾਡ ਕੁੱਝਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।
 ਉਥੋਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੁੱਤੇ ਸਾਫ ਦਿੱਤੇ ਨੇ।’ ਉਹਨੇ ਇਹ ਵਿਚ ਕੰਪਿਆ।
 ਉਹਨੇ ਕੋਰ ਕੰਪਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਚਿੰਨ੍ਹਿਆ। ਪਾਣੀ ਹੁਣ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
 ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਹਾ ਹੋਈ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਲਾਲ ਹੱਦ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਚਾਚ ਕਲੂਤ
 ਦੇ ਦਰਖਤ ਤੇ ਉੱਤਰ ਆਇਆ, ਤੇ ਅਕੂਲਾਕ ਤੇ ਅਕਤੀਰਨਾਕ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤੇ ਨਿਕਲ ਆਏ ਤੇ ਆਪਣੇ
 ਆਪ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਗ ਪਏ।

“ਗੈਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਹਲੋਂ ਲਾਭ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ?” ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ।

ਕਲਤੀਰਨਾਥ ■ ਅਧਿਆ

ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਥੋਂ ਸਾਥੇ ‘ਤੇ ਭਾਸ਼ੂ ਹੋ ਗਈ ਜੀ ਤੇ ਵੇਖੋ ਤਕ ਕਿ ਉਹਨੇ ਮੇਰਾ ਇਕ ਬੰਨ ਵੀ ਵਢ ਖਾਧਾ। ਪਰ ਛੋਟੀ ਦੀ ਅਸੀਂ ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਤਮਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ।”

ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਘੋੜਾ ਵੀ ਭੀਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

“ਆ, ਅਲਤੀਨ-ਸਕੇ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੰਘੀ, ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, “ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ ਬਹਿ ਤੇ ਮੈਂ ਜੈਨੂੰ ਖਰ ਲੈ ਜਾਨਾਂ।”

ਫੇ ਅਲਤੀਨ-ਸਕਾ ਆਪਣੇ ਛੋਰੇ ਜਹੀ-ਸਲਾਮਤ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਮਾਂ ਪਿਓਂ ਬਹੁਤ ਝੁਲ ਹੋਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਦਿਲਾਸਾ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਭਨਾਂ ਸਾਥੀ-ਸੰਗੀਦਿਆਂ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਵਾਸਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ। ਤੇ ਇਨ ਉਹ ਖੰਭੇ ਲਏ ਤੇ ਜੋ ਬਿਨ ਉਹ ਪਹਿੰਚੇ ਰਹੇ ਤੇ ਪੂਰੇ ਨੇ ਇਨ ਉਹ ਹੀਰ-ਰਣੀਆਂ ਮਰਾਏ ਰਹੇ।

ਭਾਰਤੀਨ ਖਾਨ ਤੇ ਤੀਰਯੰਦਾਜ

ਜਨਮੀਕ ਪਰੀ-ਕਹਾਣੀ

ਪੂਰਾ ਤੇ ਵਕਰਾਂ ਦੀ ਕੱਛ ਹੈ ਕਿ, ਭਾਰਤੀਨ ਖਾਨ ਦੀ ਸਭਰਨਤ ਵਿਚ ਇਕ ਤੀਰਯੰਦਾਜ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਬਹਾਦਰ ਸੁਹਦਾ ਤੇ ਤਰਜਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਜੰਗਲੀ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦਾ ਖਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਥੇ ਖੀਲ ਦੇ ਕੱਢੇ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਿੱਠੇ ਹੀਸ ਦਿੱਤੇ। ਤੀਰਯੰਦਾਜ ਇਕਦਮ ਚਮੀਨ ਉਤੇ ਪੈ ਗਿਆ, ਅਖਲਾ ਆਪ ਉਹਨੇ ਸ਼ਰੂਣਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਛੋਕਣ ਲਗਾ। ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਿੱਠੇ ਹੀਸ ਉਡਦੇ-ਉਡਦੇ ਕੱਢੇ ਉਤੇ ਜਾ ਛਾਏ, ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਪੰਛ ਨਾਹ ਲਏ ਤੇ ਕਿੱਠੇ ਸੁਹਣੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਬਣ ਗਏ, ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਭਿਰ ਵਜ ਗਈਆਂ।

ਤੀਰਯੰਦਾਜ ਦੀਕਦਾ-ਗੋਰਦਾ ਨੇੜੇ ਜਾ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਇਕ ਹੀਸ ਦਾ ਲਾਹੇ ਹੋਏ ਖੰਭੇ ਰੂਪ ਲਏ ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਉਹਨੇ ਫੇਰ ਸਹੁਟਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਲਿਆ।

ਹੀਸ-ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ ਨਹਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਿੱਧੇ ਚੌਰਾਂ ਨੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਆਪਣੇ ਖੰਭੇ ਪਾ ਲਏ, ਪਰ ਤੀਰਯੰਦਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੰਭੇ ਨਾ ਲੱਭੇ। ਤੇ ਹੀਸ-ਉਪਰ ਹਕਾ ਵਿਚ ਉਡ ਪਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇ ਪੰਛ ਲੱਭਣ ਲਗ ਪਏ ਪਰ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤੇ।

‘ਦਿੱਜ ਦੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਭੈਣ!’ ਉਹ ਧੁਕੇ ਤੇ ਉਡ ਗਏ।

ਹੀਸ-ਮੁਟਿਆਰ ਇੱਥਲੀ ਹਥਿ ਛਾਏ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੰਛ ਲਭਦੀ ਤੇ ਅੱਖੀਂ ਵਾਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇਰਦੀ, ਕੱਢੇ ‘ਤੇ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਭੱਜਣ ਲਗ ਪਈ।

ਜੇ ਉਹ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਖਭ ਲੱਭੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਲ ਦੇਵੇ, ਜ਼ਰੀਫ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੀ, “ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਆਖੇਰ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੀ ਜੇ ਉਹ ਬੰਧਾ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਸੁਝਾ ਬਣਾ

ਦਿਆਲੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆਂਗੀ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਉਹਨੇ ਮੰਗੀ... ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਹਰ ਖਾਹਸ਼ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗੀ।"

ਕੁੰਦੇ ਉਹੇ ਵੇਸ਼-ਬੰਧਰ ਭਰਦੀ, ਡਾਢੀ ਫੁਲਕਦੀ, ਉਹ ਇੰਜ ਬੋਲਦੀ ਗਈ।

ਭੋਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਸਹੁਟਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਖਿੱਲੇ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਹੰਸ-ਮੁਣਿਆਰੇ, ਚੁਪੀ ਨਾ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਵਲ ਆ। ਤੇਰੇ ਖੰਭ ਮੇਰੇ ਥੋੜ ਨੇ।"

ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਸੁਹਣੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੌਜ, ਹੰਸ-ਮੁਣਿਆਰ ਨੂੰ ਖਲੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਸੰਭਾਲੀ-ਸੰਭਾਲੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਈ।

"ਮੇਰਿਆ ਭਰਾਵਾ" ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੀ, "ਤੂੰ ਨਹ ਕੰਮ ਕੀਤੈ, ਮੇਰੇ ਖੰਭ ਲਭ ਕੇ। ਹੁਣ ਇਕ ਨੇਕ ਕੰਮ ਹੋਵ ਕਰ, ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿੱਥ ਦੇ। ਬਦਲੇ 'ਚ, ਤੇਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਮਿਠ ਜਾਏਗਾ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਹਰ ਖਾਹਸ਼ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗੀ।"

"ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਕਾਦਿਆ ਤੋਂ ਸਿਰਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ," ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਿਅਹ ਬਣਾਏਗੀ?"

ਹੰਸ-ਮੁਣਿਆਰ ਨੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਵਲ ਭਕਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਏਨਾ ਜਵਾਬ ਉੱਚਾ-ਲੀਜ਼ਾ ਤੇ ਸੁੱਖੀ ਢੇਰ ਪੁੱਛੇ ਜਿਹੇ ਆਖਿਆ -
"ਹਾਂ।"

ਏਨਾ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟਪਰੀਦਾਸਾਂ ਦੇ ਭੇਰੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਿਆ। ਘਰ ਵਾਸਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ 'ਕੀਬੋਰਕਾ' ਹੀ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਨਿਕੁਣਾ ਜਿਹਾ ਖੋਲ੍ਹਾ, ਪਰ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹੁਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਖਣ ਭਈ ਵੀ ਸ਼ਿਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਟਿਕਦੀ ਨਾ ਦਿਖ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਬੜ ਸਮਾਂ ਹੋਮ ਗਿਆ, ਤੇ ਜ਼ਰਬਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਕਿ ਉਹਦੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਦੁਰਲੱਭ ਤੇ ਆਮ-ਰੁੱਧਿਆਵੇ ਹੁਸਨ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਖਾਨ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਬਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਇਹ ਸਚ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੇ ਭੇਰੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਰੋਖ ਕੇ ਠੇਕਣ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਈ ਫਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ, ਬਧਾਅ-ਰਜ਼ਾਅ ਤੇ ਖੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ ਉਹਨੇ ਈਡਾ ਸੁਰਣਾ ਕਈ ਕੋਈ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਏਡੀ ਸੁਰਣੀ ਸੀ, ਜਿੰਨੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਹੀ। ਉਹਦੇ ਵਲ ਰੋਖ-ਰੋਖ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਕ ਸਕਦੀਆਂ, ਨਾ ਹੀ ਉਹਦੀ ਸਲਤਨਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਹੰਸ-ਮੁਣਿਆਰ ਦੇ ਹੁਸਨ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਰਸਾ, ਜ਼ਰਬਿਨ ਖਾਨ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਰਿਸਦਮ ਹੀ ਆਪਣੇ 'ਦਰਖਾਨ', ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਸਦ ਘੜੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰ ਤੇ ਵਖੀਆ ਕੁਝ ਖੁਆਇਆ-ਪਿਆਇਆ, ਤੇ ਫੇਰ ਬਹਿਣ ਲਗਾ

"ਸੁਣੋ ਮੇਰੇ ਦਰਖਾਨ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਨ ਜਿੰਨਾ ਅਗ਼ੈਰ ਸਾਜ਼ਨਾਂ, ਸਲਾਹ ਮੰਗਦਾ।"

"ਸਲਾਹ ਅੱਖੀ ਦਿਆਗੇ, ਖਾਨ!" 'ਦਰਖਾਨ' ਨੇ ਇਕ ਆਖਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਜ਼ਰਬਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ

"ਮੇਰੇ ਇਕ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੋਲ ਵਹੁਟੀ ਈ ਜਿਥਦੇ ਸਿਰਾ ਹੁਸਨ ਕਿਸੇ ਕਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਉਹਦਾ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ ਠਠ ਸਕਦਾ, ਉਹਦੇ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਜਾ ਸਕਦੀ- ਸਭੋ ਮਾੜ ਨੇ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ।"

ਤੇ ਜ਼ਰਬਿਨ ਖਾਨ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਜਵਾਨ ਵਹੁਟੀ ਦੇ ਮਾਨ-ਮੰਤੋ ਕੱਚ-ਬੁਰ ਤੇ ਸੁਹਣੇ ਨਲਕਾਂ ਦੀ ਉਹਦੀ ਮਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਉਹਦੀ ਥਾਂਕੀ ਚਾਲ ਦੀ ਉਹਦੇ ਨੈਣਾਂ ਤੇ ਉਹਦੇ ਲੱਮੇ, ਕੁੰਦੇ ਜੇਜਾਂ ਦੀ ਭੱਲ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ

"ਤੇ ਏਡੇ ਠਾਥੇ ਹੁਸਨ ਵਾਲੀ ਔਰਤ, ਇੰਜ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਹੋਣ, ਇਕ ਆਮ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਦੇ," ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿਓ। ਏੱਜ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਿਥ ਬਣਾ ਸਕਦਾ।"

ਕੁਝ ਦਰਖਾਨਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ

ਉਹਦੇ ਘਰ ਉਹਨੂੰ ਜੂਰਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮਹਿਲ 'ਚ ਉਹਨੂੰ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰਖ ਭੇ।'

ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਵੁੱਧਾ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ

"ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ।"

ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਆਖਿਆ

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਲਤਨਤ 'ਚੋਂ ਕਢ ਦੇ, ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਵਹੁਟੀ ਕੂੰ ਕਿਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਰੋ ਸਕਦੈ।"

ਜਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ਫੇਲ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਵਡਾ ਦਰਖਾਨ, ਜਿਹੜਾ ਖਾਨ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹਥ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਪਈਤਾ

'ਇਹਨਾ ਸਾਰੀਆਂ ਸਲਾਹਦਾ 'ਚ ਸਿਆਣਪ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ,' ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ। "ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਘਰੋਂ ਜੂਰਾ ਲਿਆਣਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਥੋਰੀ-ਫੁੱਧੇ ਖਾਨ ਦੇ ਮਹਿਲ 'ਚ ਰਖਣਾ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛਾ ਸੋਚੇ ਬਿਨਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਏ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘੋਰੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਜਾਏਗੀ। ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਵਿਧਵਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇਣਾ ਖਤਰਨਾਕ ਏ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਭੱਕ ਖ਼ਬਰਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਕਿ ਵੇਕ ਮੁਸੀਬਤ ਕਈ ਮੁਲਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗੀ। ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਲਤਨਤ ਤੋਂ ਕਢ ਦੇਣਾ ਬੇਬਕੂਫੀ ਏ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਥੋਰੀ-ਫੁੱਧੇ ਆ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਏਗਾ। ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਜਿਸ ਵੀਜ਼ ਤੇ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦੈ ਉਹ ਏ ਰਠਾਕੀ।"

"ਤਾਂ ਵੇਰ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣੈ?" ਜ਼ਰਬਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਕੁਝ ਦਰਖਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ

ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤੇ ਸੁਣਕੇ ਕਿ ਵੁਥਦੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਡੇਜ 'ਚ, ਇਕ ਬੇਜ਼ੋ ਰਹਿਆ ਕੋ ਖੜਕੋ ਤੇ ਬਾਝਦੇ ਕੋ 'ਤੇ ਇਕ ਸ਼ੇਰਲੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੱਧੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਕੁਝ ਤੇ ਖੁੰਘਾਰ ਇਹ ਸ਼ੇਰਲੀ ਏ, ਓਨਾ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਰੋਰ ਨਹੀਂ। ਤੈਨੂੰ, ਮੇਰਿਆ ਖਵਾ, ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਜੁਆ

ਦੇਵਾ ਛਾਹੀਏ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੀ ਦਾ ਕੁਝ ਦੁਃਖ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਪਰਤਣ ਲਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਏਕੜੀ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖਾ ਜਾਵੇਗੀ। ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਸੁਹਣੀ ਚੁਹਣੀ ਨੂੰ ਮਾਸਤ ਕਰਨਾ ਤੇਰੇ ਲਈ ਸੋਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ 'ਤੇ ਚੋਖਾ ਘੋਰਾ ਛਾਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਖਾਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਫੜੇ 'ਬਰਖਾਨ' ਦੀ ਬਲਾਖੀ ਝਾਈ ਹਰਬੀਬ ਅਪ ਜਾਰਜਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਲਗੀ।

ਤਰਕੀਬ ਇਹ ਸਿਆਣਪ ਵਾਲੀ ਏ," ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਖਿਆ।

ਜਾਰਜਨ ਖਾਨ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਬੀਰਾ, ਜਿਥੇ ਉਹਦੇ 'ਬਰਖਾਨ' ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਤਾਏ ਬੀਰਾ ਪਰੇ ਹੱਥ ਭਾ ਪਸ ਪਾਇਆ ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਦ ਘਾਲਿਆ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਅਖਿਆ, ਤੇ ਖਾਨ ਨੇ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਰੜਕਿਆ ਉਹਨੂੰ ਅਖਿਆ

"ਤੂੰ ਆਪ ਈ ਕੋਧ ਮਕਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਬੋਲੀ ਡਾਢਾ ਰੋਗ ਲਗ ਗਿਏ। ਮੇਰੀ ਅਨੁਰ ਦਾ ਦਾਗ਼ ਕੁਝਦੇ ਸੁਲਾਸ ਏ ਏਸ 'ਤੇ ਲਗਦੇ। ਉਥੇ ਇਹ ਬੋਲੀ ਦੁਸਿਆ ਏ ਖੜਕੇ ਤੇ ਛਾਛਕੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਲੀ ਬਰਾਨੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੱਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਓਠਾਣ ਉਸ ਬੇਰਨੀ ਦਾ ਦੁਪ ਈ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਨਵ-ਨਗੋਦਿਆਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਫੇਰਨ ਜਾ ਤੇ ਘੋੜਾ ਜਿਹਾ ਲਿਆ ਏ ਮੈਨੂੰ "

ਤੇ ਜਾਰਜਨ ਖਾਨ ਹੋਰ ਵੀ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਨ ਤੇ ਇੰਜ ਪਲਸੇਟੇ ਮਾਧਨ ਲਗ ਪਿਆ ਜਿਥੇ ਉਹਨੂੰ ਤਰਾਨਾ ਪੈ ਗਈਆਂ ਹੋਣ

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਆਪਣੇ ਖੋਮੇ ਵਿਚ ਪਰਤਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੇ ਸੁਹਣੇ ਕਪੜੇ ਖਾ ਲਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਨ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕਮਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਭੋਜ ਕਰ ਲਿਆ

"ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ?" ਉਹਦੀ ਵਹੁਟੀ ਪੁੱਛਣ ਲਗੀ।

"ਖਾਨ ਬਹੁਤ ਈ ਬੀਰਾ ਏ। ਉਹ ਭਲ ਰਾ ਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਬੇਰਨੀ ਦਾ ਦੁਪ ਪੀਏ ਨਿਹਾੜੀ ਇਕ ਬੋਲੀ ਦੁਸਿਆ ਏ ਖੜਕੇ ਬੱਚੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਏ। ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤੇ, ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਫੇਰ ਕੀਤਿਆਂ ਓਥੇ ਜਾਵਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਹੁਕਮ-ਅਦੂਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ "

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਸੁਣ ਕਈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮਤਲਬ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਬੀਰਾ ਖਾਨ ਉਹਦੇ ਘਰ ਛਾਛੇ ਨੂੰ ਬੇਰਨੀ ਦਾ ਦੁਪ ਨਿਹਾੜੀ ਲਈ ਖਲ ਹਿਰਾ ਸੀ; ਉਹ ਸਮਝ ਕਈ ਜਾਰਜਨ ਖਾਨ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਕਿਉਂਤ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਪੀਲੇ ਵੱਲਾ ਵਾਲਾ ਰੁਮਾਲ ਚੁਕਿਆ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਫੜਾਇਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ:

ਇਸ ਰੁਮਾਲ ਨੂੰ ਧੋਕੜਾ ਆਪਣੇ ਕੰਠ ਰਖੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਰੋਨੂੰ ਮੇਰਾ ਤੇ ਬਚਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਬੇਰਨੀ ਭੇਰੇ 'ਤੇ ਵਪਟਾ ਮਾਧਨ ਲਗੇ, ਇਹਨੂੰ ਕੜ ਲਈ ਤੇ ਹਿਲਾਈ ਤੇ ਉਹ ਇਕਥਾ ਹੀ ਮਸਕੀਨ ਤੇ ਨਰਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਤੇਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁਪ ਵੀ ਭੈਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਏ ਮੇਰੇ ਘਰ ਫਰੀ ਹੋਈ ਏ ਉਹਦੇ। "

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਪੀਲੇ ਵੱਲਾ ਵਾਲਾ ਰੁਮਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਬੜੇ ਉਤੇ ਕਾਨੀ ਯਾਦੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨ ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਘੱਲਾ ਕੁਝਦੇ ਸੁਰਗ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਲ ਮਿਲਪਟ ਦੇਤਾ ਇਤਾ

ਪਰਾੜੀਆਂ ਤੇ ਬੱਚੇ, ਉਹਦੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਭੀਲਾਂ ਤੇ ਰੋੜ-ਫੱਠਾਵੇ ਪਿਛੇ ਛੱਡਦਾ, ਉਹ ਬਦਲਾ ਤੇ ਨੀਵਾਂ, ਪਰ ਟਪਰੀਫਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੋਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ਤੇ ਉੱਚਾ, ਉਛਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਨੂੰ ਖਾਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਕੰਠ ਵਾਲਾ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਦੇਨੀ ਕਾਧਤ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖਾਨ-ਪੀਟ ਲਈ ਨਾ ਅਟਕਿਆ ਤੇ ਨਾ ਰੁਕੀ ਜੈਣ ਲਈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਾਤ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਚੋਰਾ ਨਾ ਰਿਹਾ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਦਿਨ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਜਿੰਨੇ ਬੇੜੇ ਇਕ ਦੁਹਿਆ ਏ ਅਗੇ ਫਰੀ ਦਾਲਵ ਕੰਢੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਪਿਆ ਏਥੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਫੜੀ ਬੇਰਨੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੱਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਬੇਰਨੀ ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਝੱਖ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਇਕ ਇਨ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਪਿਛੇ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਕੰਠ-ਪਾੜੀ ਦੁਹਾਥ ਛੱਡੀ ਤੇ ਅਗੇ ਵਲ ਕੁਚ ਪਈ, ਉਹ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਉਤੇ ਭਪਟਾ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਬੇਟੀ-ਬੇਟੀ ਕਰ ਦੇਵਾ ਕਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ, ਕਿਸ਼ਕੀ ਵਰਗੀ ਰੋੜੀ ਨਾਲ, ਪੀਲੇ ਵੱਲਾ ਵਾਲਾ ਉਹ ਰੁਮਾਲ ਕਢ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਹਿਲਾਟ ਲਗਾ। ਬੇਰਨੀ ਅਗਿਨ ਤੇ ਖਲ੍ਹੇ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕਥਾ ਦੁਹਾੜੀ ਕੰਢ ਕਰ ਦਿਤਾ

"ਦਸ ਖਾ ਲਾਪਾਟ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼, ਇਹ ਰੁਮਾਲ ਕਿਥੇ ਲਿਆ ਜਾਵੀ?" ਬੇਰਨੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਦਿਤਾ ਸੀ," ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ

"ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਦਸ, ਕਿਥੇ ਕੀ ਕਰਨ ਆਇਓ, " ਬੇਰਨੀ ਬੋਲਦੀ ਗਈ

"ਮੇਰਾ ਖਾਨ ਡਾਢਾ ਬੀਰਾ ਹੋ ਗਿਏ," ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦਸਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਕੁਝ ਦੁਪ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਵਾਂ।"

"ਜੇ ਇਹ ਭਲ ਏ," ਬੇਰਨੀ ਨੇ ਅਖਿਆ, "ਤਾਂ ਫੇਰੀ ਨਾਲ ਘੋੜੀਉਂ ਉਤਰ ਆ, ਤੇ ਮੈਂ ਰੋਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁਪ ਦੇ ਲੈਣ ਦਿਆਂਗੀ। ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ 'ਬੋਰਫਾਛੇ' ਦੁਪ ਨਾਲ ਭਰ ਲਵੇਂ "

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਉਤਰਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਬੇਰਨੀ ਦਾ ਦੁਪ ਦੇ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹਦਾ 'ਬੋਰਫਾਛੇ' ਭਰ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਨੀ ਨਾਲ ਘੁਟ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਬੇਰਨੀ ਦਾ ਬੁਕਰੀਆ ਅੰਦਾ ਬੀਰਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਬੋਲੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਦੁਆ ਮੰਗੀ।

"ਫੇਰੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਵੀ ਮੈਂ ਦੁਆ ਮੰਗਦੀ ਆਂ," ਬੇਰਨੀ ਨੇ ਅਖਿਆ। "ਘਰ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤੀ ਕੋਲ ਜਾ, ਆਪਣੇ ਖਾਨ ਨੂੰ ਫੇਰ ਵਲ ਕਰ ਕੀ, ਤੇ ਸਾਡਾ, ਖੁਸ਼-ਨਸੀਬੀ ਸਭਾ ਭੇਰੇ ਪਰ ਚੁੱਮੇ।"

ਤੇ ਇਹ ਆਪ ਬੇਰਨੀ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆ ਕੰਠ ਲਈ ਲਈ, ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਪਲਾਕੀ ਮਰ ਪਲੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਘਰ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ,

"ਬੋਰਫਾਛੇ — ਮਸ਼ਰ — ਖਲ੍ਹ"

ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਉਹ ਬੰਦਰਾਗੇ ਖਾਨ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾਨਕਿਨ ਖਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਦੁਪ ਦਾ ਇਕ ਘਟ ਹੀ ਭਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਆਖ ਜ਼ਰਿਆ

ਫਾਹ ਮੇ ਭੋਰ ਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ "

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦਰਖਾਨੇ ' ਨੂੰ ਮੁੜਾ ਇਰਾਨਿਆਂ ਕੀਤਾ :

ਮਰੇ ਫੜੇ ਦਰਖਾਨ ਨੇ ਸਫ਼ਾਹ ਤਾਂ ਮੇਨੂੰ ਸਿਆਣੀ ਵਿਰੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹਦਾ ਟਾਇਦਾ ਦੁਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ " ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ : 'ਸੁਰਤੀ ਨੂੰ ਕਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਸੋਣੀ ਬੋਲੀ ਕਰ ਦੇਈ, ਉਹ ਸਗੋਂ ਘਰ ਜਹੀ-ਜਰਾਮਤ ਮਰ ਆਇਆ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਪੜ੍ਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਏਥੇ ਵਾਪਸ ਕਾਈ ਚੀ ਨਾ ਆ ਸਕੇ ?'

'ਦਰਖਾਨ ਸੋਫ਼ਟ ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਸਿਰ ਉਹਨਾਂ ਵੱਖਾ ਖਪਾਇਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਸੁਝਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਅਕਲ ਵਾਲੀ ਉਹ ਕੋਈ ਫਲ ਆਖ ਸਕੇ।

ਭੋਰ ਵਾਣਾ ਦਰਖਾਨ 'ਜਿਹੜਾ ਖਾਨ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਠਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ :

"ਅਜੀ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਹੋ ਨਿਸ਼ੀ ਢਾ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਥੇ ਸਾਡਾ ਮਿਆਲ ਸੀ, ਉਹ ਮਰ-ਮੁਰ ਮਾਏਗਾ ਜੋ ਚਿੰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਹਦਾ ਮਰਦਾਬ ਇਹੋ ਈ ਈ, ਸਨੂੰ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਪਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਰਨ ਗਲੀ ਗਲ ਇਕੋ ਵੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਹਰ 'ਚਰਬੇ ਦੇ ਭਾਏ-ਬੁਝਰੇ, ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸੁਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿਕਨੇ ਕਰਨਾ, ਬਰਾਬ ਕਥਾਬ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਛਾ ਚੁਕਨੇ ਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਜਿ ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਆਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਤਮਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤੇ ਖਾਨ ਦੀ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

'ਫੜੇ 'ਦਰਖਾਨ' ਸੱਖੀ ਗਲ ਬੀਣੀ ਦੇ, ਇਹੀ ਦੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ " ਉਹਨਾਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਰਾਇ ਮਿਲਾਈ।

ਨੀਅਤ ਇਨ ਜਾਨਕਿਨ ਖਾਨ ਤੇ ਉਹਦੇ 'ਦਰਖਾਨਾਂ' ਨੇ ਬੀਰੀ-ਫੁਪੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ, ਰੋਗਾਂ, ਪੱਥਰਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਜ਼ਿਸਮ ਦੇ ਗਲ-ਕਰਾਂ ਦਾ ਟੋਝਾ ਝੁਲਾਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਛਾ ਸਰਬ ਸਥਾਬ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿਓ ਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਕੋਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਗ, ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਖਾਨ ਦੀ ਉਹਦੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਜੋ ਤੁਹਾਥੇ 'ਚ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਖਾਨ ਚਲੇ ਮਰਦ ਕਰ ਸਕੇ, " ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ "ਤਾਂ ਬਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਜਾਵਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ?"

ਤੇ ਇਹ ਭਰਿ ਜਾਨਕਿਨ ਖਾਨ ਤੇ ਉਹਦੇ 'ਦਰਖਾਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਟੋਝੇ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਲਗ ਪਏ ਉਹਨਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕੰਨ ਲਾ ਰਹੇ, ਲੁਕੇ ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਵਾਬ ਕੋਈ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਲੁਕੇ ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਇੰਜ ਢੁਪ ਰਹੇ, ਜਿਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉਸ ਮਾਸ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹੋਣ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਖਾਏ ਰਹੇ ਸਨ। ਫੜੇ ਦਰਖਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਥਾਨ ਖੁਭ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਤੇ ਲੁਕੇ ਤੇ

ਬਦਮਾਸ਼ ਫੇਰ ਢੁਪ ਲਏ। ਜਾਨਕਿਨ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ, ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਅੱਖ ਅੱਖਾਂ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਖਰਾ ਸਿਰਾਨ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਜੋਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਕਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਬਝੋਤਾ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਚੋੜਾ ਖੋਲ੍ਹ ਧਰਿਆ ਤੇ ਅਪਣੀ ਛਾਤੀ ਉਤੇ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰਾ ਜੜਦਿਆਂ ਕੁਕ ਪਿਆ

'ਮੇਨੂੰ ਪਠੇ, ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ! "

ਜਾਨਕਿਨ ਖਾਨ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਤਾਂ, ਚੋਣ ਭੋਰ ਤੇ ਫਲ ਕੀ ਕਰੀਏ!"

ਇਕ ਅੱਖ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਖਿਆ

"ਫੁਹਾਨੂੰ ਰਾਹੀਏ, ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕਿਥੇ ਭੇਜੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਕਮ ਦਿਓ, ਪਤਾ-ਨਹੀਂ ਕੀ ਲਿਆਵੇ। ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਲੱਭਣ ਸਾਧੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਲਹੀ ਹੋਵੇਗੇ, ਕੋਈ ਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਕੋਈ ਛਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਨਾ ਲੱਭੀ, ਇਹਨਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਆਣ ਕੀ ਚਿੰਮਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗੇ ਸ਼ੂ "

ਜਾਨਕਿਨ ਖਾਨ ਤੇ ਉਹਦੇ 'ਦਰਖਾਨ ਇਨ-ਅੱਖ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸੁਝਾ ਸੁਣ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਨਸਾ-ਅਕਰਾਮ ਚੀ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਲ ਦਿਓ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਾਂ ਗੁਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭਣ ਲਈ, ਜਾਨਕਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਭਾਵੇਂ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਜਾਣ ਦਾ ਪਲ ਪਾਇਆ, ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਭਾ 'ਜਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਹਉਥੇ ਤਰਦਿਆਂ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਗਾ :

"ਮੇ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਮੇ ਠੀਕ ਤਾਂ ਈ ਹੋ ਸਕਾਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕਿਥੇ ਜਾਣ ਤੇ ਮੇਨੂੰ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਵੇ ਤੇਰੇ ਸਿਵਾ ਇਹ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਜਾ ਤੇ ਮੇਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ, ਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਤੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ।"

"ਪਰ ਮੈ ਜਾਵਾਂ ਕਿਥੇ ਤੇ ਲਿਆਵਾਂ ਕੀ ?" ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੇਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਮੇਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ," ਜਾਨਕਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਮੇਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਕ ਤੂੰ ਈ ਦੇ, ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਤੂੰ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਮੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ।" ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉੱਚੀ ਆਹਵਾ ਕਰਨ ਤੇ ਚਿੰਜ ਪੜ੍ਹਾਏ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹਨੂੰ ਕਰਾਟਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ 'ਕੀਬਰਕੇ' ਗਿਆ ਤੇ ਸੋਫ਼ਟ ਲਗਾ, ਉਹ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇ। ਚਿੰਨ ਇਨ ਤੇ ਚਿੰਨ ਲਾਤਾਂ ਉਹ ਸੋਫ਼ੀ ਫੌਕਾ ਬਿਧਾ। ਇਨੇ ਉਹ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਟੀਥੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ, ਤੇ ਗਾਡੀ ਉਹਨੂੰ ਨੀਚਰ ਨਾ ਪੈਵੀ ਤੇ ਉਹ ਨਾਲੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੋਟੀ ਤਲਾਈ ਉਤੇ ਪਾਸੇ ਪਰਚਦਾ ਤੇ ਵਲ ਖਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹਨੇ ਚਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਲਾ ਕੇ ਜਿਹਿਆ ਪਰ ਸੁਭ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਸਾਧਿਆ। ਭੇਰ ਕੀ, ਉਹਨੇ ਚਿਸ ਫੜੇ ਕਿ ਉਹਦੀ ਥਾਹ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਲਗ ਜਾਏ, ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹਦਾ ਨਾਂ ਹਕ ਨਾ ਲਿਆ।

ਚਿੰਨ ਇਨ ਚੀਘ ਛਾਏ ਤੇ ਫੇਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਕਾਡੀ ਪਾਈ।

"ਸ਼ਾਇਦ ਮੇ ਮੇ ਨਕ ਦੀ ਸੋਹੇ ਚਲਦਾ ਜਾਵਾਂ, ਮੇ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚ ਪਛਾਣਾਂ, ਜਿਥੇ ਮੇਨੂੰ ਖਾਨ ਭੇਜ

ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਇਲ ਹੀ ਇਲ ਫਿਰ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਪਥਾਰੀ ਮਾਰ ਘੋੜ ਉੱਤੇ ਬਹੁੰਦਿਆਂ ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ।

"ਕਿਥ ਜਾ ਰਿਹੈ?" ਉਹਨੇ ਗੋਰਾਮੰਦਾਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਖਾਨ ਫੋਰ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਿਐ," ਗੋਰਾਮੰਦਾਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੁ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ-ਕੀ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂ।"

ਇਹ ਸੁਣ ਗੋਰਾਮੰਦਾਬ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਆਪਣੇ ਠਗੀ

"ਉਥੇ ਤੂੰ ਘੋੜ ਉੱਤੇ ਬਹੁੰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣ ਲੱਗਾ, ਦੰਗ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਪੈਦਲ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਧਾਗੇ ਦਾ ਕੋਠਾ ਦੀ ਤਿੰਨ ਪੈਰ ਪੁਟ, ਥੋੜੇ ਫੋਰ ਫਿਰਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਸੁਣ ਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਇਹ ਰਿਹਦਾ ਜਾਵੇ, ਤੂੰ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਜਾਣਾ ਖੋਵੇਂਗਾ। ਇਹ ਸੁਰਹਿਰੀ ਕੰਪੀ ਦੀ ਆ। ਇਹਨੂੰ ਨਾਲ ਛੇ ਜਾ। ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਥਾਹੀਂ।

ਗੋਰਾਮੰਦਾਬ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨ ਬਹੁੰਦੀ ਤੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਹਨੇ ਤਿੰਨ ਧੋਰ ਪੁੱਟੇ ਤੇ ਧਾਗੇ ਦਾ ਕੋਠਾ ਸੁਣ ਦਿਤਾ। ਧਾਗੇ ਦੇ ਗੋਲ ਨੇ ਬਹੁਰ ਦੀ ਚੋਲ ਫਿਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਗੋਰਾਮੰਦਾਬ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਚੱਲ ਪਿਆ।

ਉਹ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਸੁਣੀਆਂ ਦਲਦਲਾਂ ਤੇ ਹੱਤ-ਭਰਾਵਿਆਂ ਉੱਤੇ ਉਤਾਰ ਉੱਚਿਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਤੇ ਹੱਲਾਂ ਵੱਖੀਆਂ ਖੱਬੇ ਵਿਚੋਂ, ਖੋਲਾਂ ਤੇ ਗੋਰਿਆਂ ਫੋਲਾਂ ਜੰਮਦੇ ਸੁਣਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਲੰਘਦਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਦਿਨੇ ਉਹ ਖਾਣ ਲੱਭੇ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤੇ ਰਾਤੀ ਉਹ ਨਾ ਸੀਦਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਲੰਘਦੇ ਦਿਨਾਂ, ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਅਖੀਰ ਧਾਗੇ ਦਾ ਗੋਲਾ-ਰਿਸਦਾ-ਰਿਸਦਾ ਇਕ ਖ਼ੁਰਤ ਵੱਡੇ, ਹੱਠੇ ਜੰਘਲ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਗੋਰਾਮੰਦਾਬ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਹੋ ਪਿਆ ਉਹ ਇਨ੍ਹੇ ਰਾਤੀਂ ਹੁਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਉਹਨੇ ਸਾਹ ਲਿਆ, ਨਾ ਸੁੱਤਾ ਤੇ ਧਾਗੇ ਦਾ ਗੋਲਾ ਅਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਖੀਰ ਉਹ ਨਮਦ ਦੇ ਇਕ ਛੇਟ ਜਿਹੇ 'ਕੋਬੀਰਕੇ' ਕੋਲ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਇੰਜ ਜਿਵੇਂ ਧੰਧਲ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

"ਕੁਝ ਕੀ ਕਰਾ?" ਗੋਰਾਮੰਦਾਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ 'ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਔਖਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦੇ।

ਤੇ ਕਦਾਕੀ ਵਾਲੇ ਨਮਦ ਦਾ ਪਲਾਤਾ ਦੁਰ, ਉਹ 'ਹੀਰੀਤਕੇ' ਅੰਦਰ ਲੱਭ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਥੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਜਵ ਦੀ ਔਖਰ ਮਿਲੀ, ਜਿਹੜੀ ਬਹੁਰ ਹੀ ਸੁਹਣੀ ਸੀ।

"ਕੌਣ ਦੋ ਤੂੰ, ਕਿਥੋਂ ਆਇਆਂ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਜਾ ਰਿਹੈ?" ਔਖਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਂ ਖਾਨ ਦਾ ਗੋਰਾਮੰਦਾਬ ਹਾਂ," ਉਹਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਮੈਂ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕੀ ਲੱਭਣ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ।"

ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਖਰ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਕਦ ਉਹਨੂੰ ਹੱਥ ਆਣ-ਪਾਣ ਨੂੰ ਪਾਲ ਦਿਤਾ ਤੇ ਗੋਰਾਮੰਦਾਬ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਧੌਦਿਆਂ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਆ ਕਦੀ

ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਉਠਿਆ ਨਗਰਾ ਤੇ ਸੁਰਹਿਰੀ ਕੰਪੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਵਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਤੇ 'ਕੋਬੀਰਕੇ' ਦੀ ਮਾਥਕਨ, ਛੋਟੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਖਰ, ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ,

'ਇਹ ਸੁਲਹਿਥੀ ਕੀਯੀ ਕਿਥੇ ਲਈ ਆ?'
 "ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹੀ ਸੀ," ਗੋਰਾਇਆ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।
 ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ
 ਜੇ ਇਹ ਬਲਕੇ, "ਉਹ ਬਹਿਣ ਲਗੀ," "ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਵਹੂਣੀ ਮੇਰੀ
 ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਜਾਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਲ੍ਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੱਸਿਆ?"
 ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਆਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਪਰੋਜ਼ਰੀ, ਉਹ ਬਹਿਣ ਲਗੀ।
 ਏਡੇ ਲੰਮੇ ਤੇ ਐਥੇ ਸਫ਼ਰ ਪਿਛੇ ਆਪਣੇ ਥਕੇ ਹੋਏ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੇਣ ਲਈ, ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਖਿੱਚ
 ਦਿਲ ਹੋਰ ਚੱਲਿਆ।
 ਗੋਰਾਇਆ ਖੜ੍ਹੇ-ਖੜ੍ਹੇ ਮੰਨ ਗਿਆ ਤੇ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦੇ 'ਕੀਬੀਰਕੇ' ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ
 ਹੋਰ ਰਹਿਣ ਪਿਆ।
 ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਗੋਰਾਇਆ ਨੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੇ ਉਹਨੂੰ
 ਆਖਿਆ
 'ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਸ ਕੰਮ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।'
 ਗੋਰਾਇਆ ਨੇ ਅਖਿਆ,
 ਮੇਰਾ ਖਾਨ ਭਾਵਾ ਬੀਮਾਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਧੁਲਮ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ-ਲਹੀ-ਕੰਥੇ
 ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹ-ਲਹੀ-ਕੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਵਾਂ। ਇਹ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਘਰ
 ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਡੋਲੀ ਭੇਟ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਦਾ ਇਕ ਗੱਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਅਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ
 ਦੁਰੀ ਜਾਵਾਂ, ਤੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਰੋਰ ਕੱਠ ਆਇਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ,
 ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਧਾਗੇ ਦਾ ਗੰਠਾ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ।"
 ਇਹ ਸੁਣ, 'ਕੀਬੀਰਕੇ' ਦੀ ਮਾਲਕਣ, ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ, ਤੇ ਗੋਰਾਇਆ ਨੂੰ ਹੱਥਮੀ ਧਾਗੇ
 ਦਾ ਇਕ ਗੰਠਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ
 "ਧਾਗੇ ਦੇ ਇਸ ਗੰਠੇ ਪਿਛੇ ਰਹਿਆ ਜਾ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਸਾਡੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਕੱਠ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ।
 ਸਾਵਿਤਰੀ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਦਸ ਸਕੇ, ਤੇਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂ ਆਖੀਏ, ਜਿਥੇ ਬਾਬਲ ਕੰਢੀ
 ਨਹੀਂ, ਸੁਰਤ ਕੰਢੀ ਨਹੀਂ, ਥਾਂ ਕੰਢੀ ਨਹੀਂ।"
 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੋਰਾਇਆ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦੇ ਗੰਠੇ ਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਹੋ ਪਿਆ। ਕਈ ਦਿਨ ਤੇ
 ਕਈ ਰਾਤਾਂ ਉਹ ਭੁੱਕਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਹ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਦਿਨ ਪਠ ਵੀ ਨਾ ਆਇਆ। ਉਹਨੇ ਫੜਾ,
 ਹਠੇਰਾ ਜੰਗਲ ਪਿਛੇ ਲੁਕਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਰਾਤਾਂ ਇਕ ਸੁਭੇਰੀ-ਮੰਦਾਨ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ,
 ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੇ ਜੰਗਲ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹਾ ਤੇ
 ਹਠੇਰਾ ਸੀ।
 ਧਾਗੀ ਦਾ ਗੰਠਾ ਦੁਬਾਰਾ ਤੇ ਥਾਵੀਆਂ ਵਿਚ ਵਜ਼ਾ ਤੇ ਨਿਕਲਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਵਾਗੀਆਂ ਨੇ
 ਗੋਰਾਇਆ ਦੇ ਹੱਥ ਤੇ ਪਿੰਗਾ ਤਰੀਟ ਛੱਡਿਆ, ਉਹ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਵਜ਼ਾਈਆਂ ਧਰੀਆਂ, ਪੜ੍ਹ ਉਹ
 ਅਟਕੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚੱਲਦਾ ਗਿਆ।

ਅਸੀਂ ਹਾਥੋ ਦਾ ਚੱਲਾ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅਪ-ਵਿਚਾਰ ਵਲੋਂ, ਨਮਦੇ ਦੇ ਇਕ ਨਿਰ-ਮੁਨਿਕ 'ਕੀਬੀਤਕੇ' ਦੇ ਦੂਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਿਲਾ ਆਇਆ ਤੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਦੀ ਔਰਤ, ਜਿਹੜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਪਣੀ ਸੀ, 'ਕੀਬੀਤਕੇ' ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ।

"ਕੌਣ ਹੈ ਤੂੰ, ਕਿਸੇ ਆਇਓ ਤੇ ਕਿਸੇ ਜਾ ਰਿਹੈ?" ਉਹਨੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਂ," ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਆਇਆਂ ਤੇ ਮੈਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਿਹਾ।"

ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ 'ਕੀਬੀਤਕੇ' ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ, ਫੇਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਭੁਭ ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਅੱਖਰ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਚਾ ਚਿਹਰਾ, ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਵਾ ਦਿਤਾ।

ਸਦੇਹੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਉੱਠਿਆ, ਚਾਹਤਾ ਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕੰਪੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਵਧੂਟ ਲਗ ਪਿਆ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ 'ਕੀਬੀਤਕੇ' ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ, ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਤਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ।

"ਇਹ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕੰਪੀ ਕਿਥੋਂ ਲਈ ਆ?"

"ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਦਿਤੀ ਸੀ।" ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਨਾਲ ਚਲ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਬੋਲੀ

"ਜੇ ਇਹ ਕਦ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਕਿਸਤੇਦਾਰ ਏ ਫੇਰਾਂ ਦਹੁਣੀ ਮੇਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਭੋਟੇ ਫਿਰ ਤੂੰ

ਹੋਈ; ਇਹ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੱਸਿਆ?"

ਤੇ ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਥੀ ਹੋ ਸੀ, ਸਭ ਤੇ ਵਧੀਆ ਪਕਵਾਨ ਤੇ ਸਭ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸਰਾਬ, ਠੀ ਆਈ, ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਗੀ।

ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਇਥੇ ਫਿਰ ਜੋ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਬਹਿਣ ਲਗੇ।

"ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਦੇ ਹੋਏ ਪਿੰਗੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਤੇ ਚੰਗਾ ਆਰਾਮ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦੈ। ਭੁਭ ਚਿਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹੇ।"

ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦੇ 'ਕੀਬੀਤਕੇ' ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਚਿਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਚਾੜਾਂ ਕੁਚਾਰੀਆਂ, ਤੇ ਬੋਧੇ ਚਿਨ ਔਰਤ ਨੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਉਹਨੂੰ ਚਮੇ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਤੇ ਕਿਸ ਔਮ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਦ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਰਖੀ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਭੁਭ ਦੱਸਿਆ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੇ ਕਿਸ ਔਮ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੇ ਉਹਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ, ਜਿਹ ਹਿਥਾਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ।

"ਤੂੰ ਜਿਹੜੀ ਥਾਂ ਜਾ ਰਿਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਉਹਦਾ ਅੜ-ਪੜਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਦਦਗਾਰਾਂ ਤੇ ਖੁਫ਼ਤੀ ਆ।"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿੱਕਾ ਰੱਖਿਆ, ਆਪਣੇ 'ਕੀਬੀਤਕੇ' ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਈਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਵਜਾਇਆ।

ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੌ ਅਣ ਉੱਚਾਈ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਬਾਣ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ, ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ, ਆਮਾਣ ਦੇ ਪੰਛੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਲੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਭੋਂ ਜਿਉਂ-ਦੀਆਂ ਬੀਜਾਂ ਭੁਭਦੀਆਂ, ਉੱਚਦੀਆਂ ਕੰਗੜੀਆਂ ਤੇ ਟਪੋਲੀਆਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ; ਉਹ ਆਦੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ 'ਕੀਬੀਤਕੇ' ਦੀ ਮਾਲਕਣ, ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦੁਆਲੇ ਖੁਰਮਟ ਪਾ ਲਿਆ।

ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਪਸ਼ੁਓ ਤੇ ਪੰਛੀਓਂ ਦੂਸਰੀ ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ, ਜਿਹੜੇ ਦੁਰ-ਦੁਰ ਤਕ ਫੇੜ ਤੇ ਦੁਰ-ਦੁਰ ਤਕ ਉਹ ਅਖਤਦੇ ਹੋ, ਹੁਰਾਤੇ 'ਓ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੋਵੇ, ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ ਕਿੱਥੇ ਪੁੱਛੀ ਦੇ ਜਿਵੀਂ ਸਕਣ ਨਹੀਂ, ਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਤੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ? ਉਹ ਜਿਸਨੂੰ ਪਤਾ ਏ, ਅਗੇ ਆ ਜਾਏ ਤੇ ਕਦੇ 'ਮੈਨੂੰ ਪਤੈ,' ਤੇ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ, 'ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ' ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੂਸਰੀ ਸਾਰੇ ਵਾਪਸ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ-ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਸਾਂਝ।"

ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ!" ਤੇ ਉਹ ਇਕਦਮ ਉਭਰ ਗਏ।

ਪਸ਼ੁਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।" ਤੇ ਇਕਦਮ ਸਤੀਪੀ ਤੇ ਚੰਗਤਾ ਨੂੰ ਭਜ ਗਏ।

ਕੀਬੀਆਂ ਤੇ ਕਿਰਮਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ!" ਤੇ ਇਕਦਮ ਗੀਰ ਟਰੇ।

ਫੇਰ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਭੁਭਿਆ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਦਸਾਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੌ ਅਣ ਉੱਚਾਈ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਬਾਣ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ, ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਭਨਾਂ ਚੰਦਾਂ ਤੇ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਆ ਖੁਰਮਟ ਪਾਇਆ। ਮੱਛੀਆਂ ਤੇ ਕੰਢੂ-ਕੁੰਮੀਆਂ ਤੇ, ਡੱਫ਼ੀਆਂ ਮੱਝੀ ਤੇ ਕੇਕੜਿਆਂ ਨੇ।

ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ 'ਕੀਬੀਤਕੇ' ਦੀ ਮਾਲਕਣ, ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ, ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਜੱਧ ਤੇ ਮੱਛੀਓਂ ਦੂਸਰੀ ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ, ਜਿਹੜੇ ਦੁਰਾਥੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ, ਹੁਰਾਥੇ ਸਾਰਾ ਭੁਭ ਸਾਦਦੇ ਹੋ ਤੇ ਸਾਰਾ ਭੁਭ ਸੁਣਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਹੁਰਾਥੇ 'ਓ ਕੋਈ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਚੰਗੇ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੇ ਦੇ ਜਿਵੀਂ ਕੋਈ ਸਕਣ ਨਹੀਂ, ਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਥਾਂ ਨਹੀਂ? ਉਹ ਜਿਹਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਅਗੇ ਆ ਜਾਏ ਤੇ ਕਦੇ, 'ਮੈਨੂੰ ਪਤੈ' ਤੇ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ, 'ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ' ਤੇ ਫੇਰ ਦੂਸਰੀ ਸਾਰੇ ਵਾਪਸ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ-ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਸਾਂਝ।"

"ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ! ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ! ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।" ਮੱਛੀਆਂ ਕੰਢੂ-ਕੁੰਮੀ, ਸੱਪ, ਭੱਭ ਤੇ ਰੇਸ਼ਤੇ ਕੁਝ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਦਲਦਲਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਗਏ।

ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਰਾ ਭੁਭ ਨਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਵਲ ਗੰਗਣ ਲਗਾ, ਫੇਰ ਵਾਪਸ 'ਕੀਬੀਤਕੇ' ਵਲ ਤੇ ਛੇਤ ਪਾਣੀ ਵਲ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਿਆ।

ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ 'ਕੋਈਤਰੇ' ਦੀ ਮਾਲਕਨ, ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ, ਨੇ ਇਹ ਬੋਲ ਕੇ ਕਿ ਰੋਕਣ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਜੀ ਕਰੇ, ਰਹਿਣ ਲਗੀ।

"ਫੁੱਲੇ ਸਾਹਿਆਂ ਕੋਈਤਰੇ ਦਾ ਖਾਨ ਵੇ, ਹੀ ਨਾ?"

"ਹਾ ਮੈ," ਰੋਕਣ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਕੀ ਪਤਾ ਈ? ਕੀ ਸੁਣਿਆ ਈ? ਜੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ? ਝੱਲ ਸਹੀ ਰੂੰ, ਭਾਵੇਂ ਸਬ ਹੱਥੇ ਜਾਵੇਂ ਫੂਣ।"

ਕੋਕਰੇ ਦੇ ਆਖਿਆ

"ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ, ਸਬ ਦੇ ਕਿ ਨਹੀਂ।"

ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੀ ਹੱਥ, ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਕਹਿਣ, ਤੈਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦੇ," ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ 'ਕੋਈਤਰੇ' ਦੀ ਮਾਲਕਨ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ, ਨੇ ਹੋਰ ਦਿਤਾ।

"ਹੱਥਾ" ਕੋਕਰਾ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, "ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਲਗ ਰਿਹੀ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ, ਭਾ ਨਹੀਂ ਵੱਖਣ ਵਲ ਜਾਵੇ, ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਪਿਛੇ ਉਹ ਇਕ ਥਾਂ ਸਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਨਾ ਕੱਢਾ ਜਾਵੇ ਉਹ ਪੱਛਮ ਵਲ ਮੁੜ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਪਿਛੇ ਉਹ ਇਕ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਵੇ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਇਕ ਥਾਂ ਰੋਕੇ ਰਹੇ ਤੇ ਅਪਯੋਗ। ਇਹ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਲ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਰਾਹੇ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਰੁਕਣਾ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੂਰਬ ਵਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਢੰਗ ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ ਦਿੱਸੇਗਾ, ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਤੇ ਪਹੀਆਂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਪਿਆ ਜੰਗਲ ਵਲ ਜਾਵੇ। ਚਿਥੇ ਰਾਹ ਮੁੜਮ ਹੀ ਜਾਵੇ ਉਸ ਤੇ ਅਗੇ ਕੀ ਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।"

ਤੇ ਇਹ ਅਖ, ਕੋਕਰਾ ਗੋਗਦ-ਗੋਗਦ ਆਪਣੀ ਭੀਲ ਵਲ ਚਲਾ ਗਿਆ।

"ਤੇ ਹਾਂ, ਬਹਾਦਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼, ਸੁਣਿਆ ਸਾਈ, ਜੇ ਕੋਰਤਿਆ ਦੇ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ?" ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਉਣਿਆ ਸੀ" ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰੇ ਚਲ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਜੇ ਤੂੰ ਢੁੱਡ ਰਿਹੀ, ਤੈਨੂੰ ਲਭ ਪਵੇ। ਇਹਦਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਆਪ ਰਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।"

ਉਹਨੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਹਥ ਬਟਾਇਆ, ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹ ਆਪਣੇ ਸਫ਼ਰ ਉਤੇ ਰਤ ਪਿਆ।

ਉਹ ਦਿਨ ਪਿਛੇ ਦਿਨ, ਅਗੇ ਹੀ ਅਗੇ ਝੁਝਦਾ ਗਿਆ, ਕਦੀ ਇਕ ਪਲ ਤਕ ਨਹੀਂ ਅਟਕਿਆ ਜਦੋਂ ਅਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਹੀਨਾ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਪਾਰ ਵਲ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਤੇ ਇਹ ਮੰਜ਼ਿਲ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਹਨੂੰ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਉਹ ਪੱਛਮ ਵਲ ਹੀ ਪਿਆ ਤੇ ਕੋਈ ਦੋ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਝੁਕਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਮਹੀਨੇ ਭਰ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਪਿਛੇ ਉਹ ਇਕ ਪੱਛਮ ਪਹੁੰਚਿਆ ਉਹਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਾਰਲੇ ਕੰਢੇ ਵਾਲਾ ਚੌੜਾ ਰਾਹ ਲੱਭਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਹੋਰ ਝੁਕਣਾ ਰਿਹਾ ਅਖੀਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਹਥ ਇਕ ਬਹੁਤ ਢੰਗ ਸੰਘਣਾ

ਜੰਗਲ ਦਿੱਸਿਆ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਪਲ ਦੀ ਅਟਕਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਪਾਰੇ ਝੁਕ ਪਿਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਪਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਹਿ 'ਤੇ ਅੱਪੜ ਪਿਆ ਉਹ ਰਾਹ ਤੇ ਮੁੜ ਗਿਆ ਤੇ ਪਹਿ ਉੱਤੇ ਪੈ ਗਿਆ, ਤੇ ਅੱਧੇ ਫੇਕੜ ਉਹ ਜੰਗਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ।

ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਤਕਿਆ, ਦੋ ਪਹੀਆਂ ਵਾਲਾ ਪਿਆ ਦਰਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਝੁਕਦਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਪਾਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਖਾਨ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਭਾਇਬ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਵੱਡੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਲਾਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਚੱਡਣ ਲਗਾ ਉੱਥੇ ਕੋ ਦਰਖਤ ਲੰਮੇ ਤੇ ਹਨੇਰੇ ਸਨ, ਉਹਨੇ ਅਪਣੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨਾਲ ਆਖ਼ਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਕਿਰਨ ਜਾਂ ਕਾਨਣ ਨੂੰ ਖਾੜਕ ਅਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। ਕਿਸੇ ਵਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਡੀ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਅਗੇ ਵਲ, ਨਾ ਹੀ ਸੰਜੇ ਹਥ, ਨਾ ਹੀ ਖੰਭੇ ਰਕ। ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਅਟਕ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਕਰਾ ਤੇ ਕੀ ਕਰਾ? ਮੈਂ ਫੇਰੀ ਢੁਕ ਆ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਉਹਨੇ ਬਾਪਸੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਅਭਣਬੇਤੀ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਇਕ ਮੰਗ ਦਿੱਸਿਆ ਉਹ ਮਰੇਂ ਵਿਚ ਉਤਰ ਗਿਆ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਫੇਰਿਆ, ਉਹ ਇਕ ਚਮਕੀਲੇ ਹੋਣਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਲੰਘੇ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਸੀ ਉਹਨੇ ਰਾਹ ਟੱਪ-ਟੱਪ ਅਰ ਜਾਣਾ ਖੁਬ ਕੀਤਾ ਉਹ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਕ ਫੁੱਲੀ ਕੱਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿਹੜੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਪੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਫੁੱਲੀ ਵਿਚ ਕੜ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਪਸੀ ਕੋਖਣ ਲਗਾ, ਖਰ ਚਿਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਕੰਨ ਲਾਏ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤਾ। ਖਰ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਇਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਸ ਵਾਂ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

"ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੌਣ ਰਹਿੰਦੇ ਦੇਵੇ," ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, "ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਨ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦੇ ਮਰੇਂ ਅੱਧੇ ਫਸ-ਫਸਾ ਜਾਵਾਂ,"

ਤੇ ਖੋਪ ਵਿਚ ਇਹ ਫੁੱਲੀ ਮਹਿਰਾਬ ਕੇਖ, ਉਹ ਗੀਕ ਕੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ ਤੇ ਇਕਦਮ ਫੁੱਲੀ ਨੀਚਰੇ ਮੇ ਗਿਆ।

ਸੁਰਿਆ-ਸੁਰਿਆ ਉਹਨੇ ਗੱਡੇ ਦੇ ਪਹੀਆਂ ਦੀ ਖੜ-ਖੜ ਸੁਣੀ, ਤੇ ਅਵਾਜ਼ ਢੇਰੀ ਉੱਚੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਭ ਗਿਆ, ਇਹ ਗੱਡਾ ਕੋਈ ਆਮ ਗੱਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਕਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਲੁਕਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਇਹ ਸੋਚਦਾ, "ਥਕਦੇ, ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ," ਭੂਹੇ ਢਾਂਢ ਅੱਛੇਲ ਹੋ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲੇ ਉਹਨੇ ਸੁਟਿਆ ਗੱਡਾ ਖੁੱਲੀ ਦੇ ਖੂਹੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖਲੋਤਾ ਸੀ, ਤੇ ਢੇਰ ਕਪੂੜ ਦੀ ਡਰਾਉਣੀ ਮੂੰਹ-ਮੁਹਾਦਰੇ ਵਾਲਾ ਇਕ ਟੋਲਵਾਨ ਦਿਓਂ ਅੰਦਰ ਆਣ ਫੜਿਆ। ਉਹਨੇ ਫੁੱਲੀਆ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਤੇ ਉਹਦੀ ਮੰਟੀ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਹਥਿਆਰ ਲਮਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਿਓਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਲਾਹ ਲਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਉੱਤੇ ਟੰਗ ਦਿਤਾ, ਵੇਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹ ਲਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਮ ਉੱਤੇ ਟੰਗ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਪਿਛੇ ਉਹ ਢੇਕੜੀ ਮਥ ਕੇ ਬਹਿ ਤੇ ਗਿਆ ਬੱਝਿਆ

"ਆ, ਮੁਰਜਿਆ, ਵੱਖ ਲਈ ਏ ਮੈਨੂੰ!"
ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਨਵਜ ਨਿਕਲੇ ਹੋ ਸਨ ਕਿ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੀਲੇ ਵੱਲਾ ਵਾਲਾ ਇਕ ਮੋਜਮੋਜ਼ ਫਿਕ
ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਪਰ ਵਧੀਆ ਤੇ ਵਧੀਆ ਪਕਰਾਨ ਤੇ ਸਰਾਬਾਂ ਤੇ ਚੋਟਵੇਂ ਤੇ ਚੋਟਵੇਂ ਵਲ, ਹਰ
ਬੀਜ ਨਿਕਲੀ ਸੁਆਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਨੂੰ ਖੁਭ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਪਰਮੀ ਰਈ।

ਇਥੋ ਨੇ ਇਕ ਭਰ ਤੇ ਖਾ-ਪੀ ਲਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ

"ਆ, ਮੁਰਜਿਆ, ਲੈ ਜਾ ਖੁਭ ਭੀ!"

ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਪੀਲੇ ਵੱਲਾ ਵਾਲਾ ਮੋਜਮੋਜ਼, ਸਮੇਤ ਆਪਣੀਆਂ ਡਡਡਰੀਆਂ, ਦੱਗਾਂ ਤੇ ਪਿਆਲਿਆਂ
ਦੇ, ਦੁਈਆ ਕਿਥੇ ਦਿੱਜ ਗਇਆ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਪੰਧਰ ਦੀ ਗਿਆ ਹੋਵੇ
ਦਿਥੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਿਆਂ ਭਰੇ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ-ਪੋਤਤੀ ਟੁਕੀ ਕਿਥੇ ਨਿਕਲ
ਗਿਆ। ਇਕਦਮ ਹੀ ਦੁਰ-ਮੁਕਈ ਬੀਓ ਦੇ ਪੰਧਿਆਂ ਦੀ ਫੁੱਲ-ਫੁੱਲ ਤੇ ਖੜ-ਖੜ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ ਦਿਥੋ
ਜਾ ਚੁਕਾ ਸੀ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੀਤ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੇ
ਦੁਆਲੇ ਫੇਰਿਆ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਬੀਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਉਹ ਖੜੋਤਾ ਰਿਹਾ, ਹੋਰਾਨ
ਮੂਰਾ ਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਿਹ ਸੋਚਦਾ।

"ਇਹ ਦਿਥੋ ਕੌਣ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਬੇਬੇ ਆਪਣੇ ਛੱਡੇ 'ਚ ਆਇਆ? ਤੇ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਉਹਦੇ
ਅਗੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਧੀਆ ਪਕਰਾਨ ਪਰੰਧੇ? ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਖਾਣਾ ਉਹਨੇ ਖੁਹਿਆ ਠਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਰਾਇਬ
ਕਿਥੇ ਹੋ ਗਿਆ? ਜੇ ਵੀ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਵੇਖੇ, ਜੋ ਉਹਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।"

ਫੇਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਿਆਂ ਲਾਹੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕਿੱਤੀ ਉਤੇ ਟੰਕ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੜੀ
ਦਿਥੋ ਨੇ ਵਰਤੀ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਜੀ ਕਿੱਤੀ ਉਤੇ ਟੰਕ ਦਿਤਾ,
ਜਿਹੜੀ ਦਿਥੋ ਨੇ ਵਰਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਨਮਦੇ ਦੀ ਸਭ ਉਤੇ ਬੈਠਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ
ਬੋਲਿਆ

"ਆ, ਮੁਰਜਿਆ, ਵੁੱਖ ਲਗੀ ਏ ਮੈਨੂੰ!"

ਇਕਦਮ ਹੀ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੀਲੇ ਵੱਲਾ ਵਾਲਾ ਇਕ ਮੋਜਮੋਜ਼ ਫਿਕ ਗਿਆ ਚੋਟਵੇਂ ਤੇ ਚੋਟਵੇਂ
ਪਕਰਾਨਾਂ ਤੇ ਵਧੀਆ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸਰਾਬਾਂ ਨਾਲ, ਹਰ ਉਸ ਬੀਜ ਨਾਲ ਲਕਿਆ, ਜਿਹੜੀ ਸੁਆਦ ਦੇਣ
ਵਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਨੂੰ ਖੁਭ ਕਰਨ ਵਾਲੀ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਖਾ-ਪੀ ਲਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ

"ਮੁਰਜਿਆ, ਕਿਥੇ ਏ? ਆ, ਬਹਿ ਜਾ ਤੇ ਫਿਕ ਭਰ ਕੇ ਖਾ-ਪੀ ਲੈ।"

ਇਹ ਸੁਣ ਮੁਹਬਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਇਕਦਮ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਪਾਟ ਠਗ ਪਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ
ਉਹਨੇ ਮੁੱਕਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਕੋਹਿਣ ਲਗਾ।

"ਪੂਰੇ ਗੀਤ ਵਰ੍ਹੇ ਮੇ ਉਸ ਦਿਥੋ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਏਥੇ ਸੀ, ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ
ਪਕਰਾਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ।
ਤੂੰ ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੇ ਡੇਰੇ ਖਰੀ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਪਰੰਧਿਆਂ, ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਮਿਆਦ ਆ ਗਿਆ ਤੇ

ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਵੰਡਣ ਲਈ ਸਦ ਲਿਆ। ਤੈਰੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਚੰਗਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ।"

"ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਲਿਜਾਵਾਂਗਾ," ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਸਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਕਿਨਾਂ ਜਾਇਆ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ
ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਭੈਣੂੰ ਲਿਖਾਣ ਤੇ ਚੁਫਾਣ ਲਈ ਈ ਨਿਕਲਿਆ ਜਾਂ ਤੇ ਅਖੀਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ
ਅਦਵੇਦ ਈ ਲਕ ਪਿਆ ਏ।"

"ਏਫ਼, ਅਜ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤੈਰਾ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਤੈਰੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਹਾਂਗਾ," ਮੁਹਬਤ ਤੇ ਘੋਲਨ
ਕੀਤਾ।

"ਬਹੁਤ ਹੱਥ," ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਰਾਇ ਮੋਲੀ "ਚਿੰਜ ਦੀ ਸਹੀ।"

ਉਹ ਫ਼ਸੀਨ-ਹੋਨਲੀ ਭੁੱਗੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕਦੇ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਰੁਕ ਪਏ, ਮੁਹਬਤ ਹਰ ਪਲ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼
ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਕਿਹਾ ਉਹ ਹਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅਵਿਧ ਹੀ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਚਕਰ ਲਗਾ ਜਾਂ ਫੈਸਾ ਚਕਲ ਲਗਾ, ਕਿਹਾਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਬਰ
ਨਹੀਂ ਖਬ ਚਾਦਰਕ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਉਠੇ-ਉਠੀ ਖੜ-ਖੜ ਕਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ।
ਮੁਹਬਤ ਨੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਆਖਿਆ,

"ਇਹ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਢਾਲਾ ਮਾਫ਼ਕ ਆ ਰਿਹਾ, ਆਪਣੇ ਅਨ ਕਾਫ਼ੇ ਪਕਿਆਂ ਕੁੰਦੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ
ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਰਈ ਨੇ। ਚਲ੍ਹੇਰ ਕੁਝ ਲਗੀ ਹੋਈਗੀ ਸੁ. ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਵੇਗਾ ਪਕਿਸਤ ਲਈ, ਪਰ
ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਓਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।"

ਉਹ ਅਗੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲਿਕਾਕੀਆਂ ਖਾਧਾਂ ਖੇਡੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਹੜੀ
ਕੁਲ-ਪੁਕੋਲੀ ਤੇ ਬੀਰਾਨ ਲਕਚੀ ਸੀ। ਓਥੇ ਇਕ ਹਨੇਰਾ ਤੇ ਸੁਆਖਿਆ ਹੋਇਆ 'ਗੀਬੀਤਕ' ਫੁੱਲ
ਜੋ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪਿਆ ਲਮਾ ਘਜਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫੇਰੇ-ਫੇਰੇ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਬੀਤਕੇ ਅੰਦਰ ਫੜ ਗਿਆ, ਤੇ ਓਥੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ 'ਦਯਾਨਦੀ' ਇਕ ਦਰਵੇਸ਼,
ਦਿੱਸਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਜਿਸਦੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਵਿਚਾਦਰ ਵਿਚ ਇੰਜ ਝੁੱਕ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ
ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕਣਨ ਵਲ ਉਹਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪਿਆਨ ਨਾ ਦਿਤਾ।

"ਪੁਜਨੀਕਾਂ ਦੇ ਪੁਜਨੀਕ ਦਯਾਨਦੀ," ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਮੇਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਕਲ ਲਈ
ਬੋਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁਨ। ਮੈਨੂੰ ਜਲ ਆਪਣੇ 'ਗੀਬੀਤਕ' 'ਚ ਗੁਧਾਰ ਲੈਣ ਓ।"

"ਦਯਾਨਦੀ" ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਿਥਾਵਰ ਨੀਕੀ ਤੇ ਬੋਲਿਆ,

"ਇਹਨਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਕਈ ਜੰਗੀ ਕੰਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਿਆ। ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆਂ ਤੇ ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ?"

"ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖਾਨ ਦੇ ਰੂਖਮ 'ਤੇ ਦੁਹਾਡੇ ਦੋਜਾ ਦੇ ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ
ਪਲ ਟਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ," ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਦਯਾਨਦੀ" ਨੇ ਆਖਿਆ

"ਕਾਤ ਦੇਖੇ ਜੀ ਸਭਕੀ ਬੁਧਵ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੈਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਪੋਸ ਕਣਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ,
ਕੋਈ ਮਸ ਦਾ ਬੋਰਕਾ ਨਹੀਂ, ਰਾਹ ਨਹੀਂ, ਉੱਥਾ ਖੁਭ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ 'ਕੀਬੀਤਕ' 'ਚ ਕੋਈ ਭਾਯਾ ਜਾਂ
ਕਿਪਾਈ ਫਕ ਵੀ ਨਹੀਂ।"

“ਮੈਨੂੰ ਲੋਦੀ ਚੋਲ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ,” ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, “ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦੇ, ਉਹ ਏ ਜ਼ਾਤ ਗ਼ੁਲਾਮਨ ਲਈ ਥਾਂ।”

ਤੌਕ ਏ, ਫੇਰ, ਇਕ ਸਕਣੇ ਤੂੰ,” ‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤੇ ਜਿਸਦੇ ਕਰਕੇ ਥੋਰ ਇਕਦਰ ਵਿਚ ਹੁਚ ਗਿਆ। ਪਰ ਸੋਨ ਤੋਂ ਐਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੇ ਅਪਣੀ ਰਸਦ ਕੱਢੀ ਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਬਹਿ ਗਿਆ ਉਹਦਾ ਖਾਣਾ ਬਣਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਲਾਂ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਰੀਆਂ ਰਸਤਰੀਆਂ, ਸੁਰਾਇਆ ਮੇਲਾ ਤੇ ਜੰਗਲ ਝੋਲਿਆਂਦੇ ਕੱਤਿਆਲੋਂ ਫਲ ਸਨ

‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਬੈਠਾ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

“ਵੇਖਿਆਈ, ਮੈਂ ਕੀ ਖਾ ਰਿਹਾ? ਏਡਾ ਰੋਡਾ ਖਾਣਾ ਡੋਲ੍ਹੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਂਗੀ। ਨਾਲੇ, ਇਹ ਹੈ ਕੀ ਖਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਫਲ ‘ਕੋਨਾ ਕਰੇਨ’ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਕਦਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੁੱਝੀ ਏ,”

ਪਰ ਇਹਦਾ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ

“ਤੇ ਅਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖਾ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, “ਤੇ ਮੈਂ ਅਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖਾਵਾਂਗਾ।” ਤੇ ਉਹੀ ਸਾਰੀ ਬੰਦ ਪਿਆ

“ਆ ਮੁਰਗਿਆ, ਕੁਝ ਠਕੀ ਏ ਮੈਨੂੰ,”

ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਲਕੜ ਨਿਕਲੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੀਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਕਪੜਾ ਵਿਚ ਗਿਆ ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਡਸਤਗੀਆਂ, ਤੇ ਹਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਪਰੋਨੀ ਪਈ ਸੀ ਜਿਹਦੀ ਸੁਆਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਖਾਣ ਲਈ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ:

“ਤੇ, ਹੁਣ ਮੁਰਗਿਆ ਦੇ ਪੁਸ਼ਟੀਕ ‘ਦਯਾਨਰੀ’, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੁਰੀਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਖਾਣਾ ਕੁਝ ਥੋਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ?”

‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਪੈਰਨ ਹੁੰਦਾ, ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਖਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹਨੇ ਖਾਧਾ, ਉਹਦੀ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਮੁਰਗੇ ਨੂੰ ਆਦਾਜ਼ ਦਿਤੀ

ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਆਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਬਰੀਕ ਹੋਣ ਲਈ ਸੌਂਦ ਗਿਆ

ਜਦੋਂ ਉਹਨਾ ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਇਕ ਫਰ ਕੇ ਖਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਉਨ ਪਛੇਤੇ ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਬੈਠਿਆ

“ਉਕ ਲੈ, ਮੁਰਗਿਆ।”

ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਪੀਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਉਤੇ ਪਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਆਪ ਕਪੜਾ ਵੀ, ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਦਯਾਨਰੀ” ਜਿਹਤਾ ਆਪਣੇ ਅਪੇ ਸੁਆਦੀ ਕਾਣੇ ਤੇ ਕੁਝ ਖੁਸ਼ ਸੀ, ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ, ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸੋਧਾ ਕਰ ਲਵੇ

“ਬਹਾਦਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼, ਜਿਹਦਾਨੀ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਮ ਏ ਉਹਦਾ ਜਾਨ ਦਾ ਕਪੜਾ ਮੈਨੂੰ ਏ ਫੁੱਲ,” ਉਹਨੇ ਚਾਕਾ ਕੀਤਾ। “ਤੇਨੂੰ ਬਾਝੇ ‘ਚ ਇਕ ਕੁਝ ਵਧੇਰਾ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ।”

“ਠਕੀ, ਕਹਿਣ ਏ,” ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਮੁਰਗੇ ਦਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਗੱਮਤ ‘ਚੀ ਵੀ ਸੋਧਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਚਾਹੀਦੇ।”

ਪਰ ‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਟਕ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ

“ਭਲ, ਬਹਾਦਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, “ਮੁਰਗੇ ਦੇ ਕੱਟੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਰੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਦਿਆਂਗਾ।”

‘ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਕੀ ਸਕਣੇ?’ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਤੈਨੂੰ ਵਿਖਾਵਾਂ,” ‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕ ‘ਖਾਦਾਕ’, ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਹਾ ਹੋਸ਼ਮੀ ਛਾਨ, ਕੀਤਿਆ ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਖਾਧਾ ਅਵੇ। ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਉਦੇ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਤੇ ‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਨੇ ‘ਖਾਦਾਕ’ ਨੂੰ ਲਹਿਰਾਇਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ:

‘ਬਣ ਜਾਏ, ਮਹਿਲ।’

ਓਸੇ ਹੀ ਪਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਸਾਨਦਾਰ ਮਹਿਲ ਬਣ ਗਿਆ ਉਹਦੀ ਫਤ ਅਜਮਾਨ ਫੁੱਲਦੀ ਠਕਰੀ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਮੁਬਸ਼ਰਤੀ ਦਿੱਤੇ ਜਿਹੀ ਸੀ, ਜਿਹੀ ਜਿਹੀ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੱਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਾਹਰੇ ਉਹ ਜੋਨੇ ਤੇ ਚਾਂਕੀ ਨਾਲ ਸਿੰਗਰਿਆ ਤੇ ਮੰਗਿਰੀਆਂ, ਮੋਰੀਆਂ ਤੇ ਕੋਮਰੀ ਪਥਰਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ, ਉਹਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਤਾਵਟਾਂ ਅੰਦਰ ਕੁੱਝਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ— ਏਡੀ ਜਾਨ-ਸ਼ੇਕਰ ਕਰੇ ਤੇ ਚਰੇ ਖਾਣਾਂ ਤੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੱਲੀ।

‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ:

“ਬਹਾਦਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼, ਤੂੰ ਨੌਜਵਾਨ ਏ, ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮਹਿਲ ਦੀ ਚੋੜ ਪਥਰਾਂ ਤੇ ਏਧਰ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਚੀਜ਼ ਚਾਹੀਦੀ ਏ, ਜਿਹਤੀ ਕੀਤੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਠਕੀ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ‘ਖਾਦਾਕ’, ਜਾਨ ਦਾ ਛਮਲ, ਲੈ ਲੈ ਤੇ ਮੁਰਗੇ ਤੇ ਉਹਦਾ ਪੀਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਕਪੜਾ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਲੈਣ ਏ।”

“ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਮੈਂ ਮੁਰਗੇ ਨਹੀਂ ਡਰ ਸਕਦਾ।’

ਪਰ ਮੁਰਗੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਕੰਠੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼-ਖੁਸ਼ ਕੀਤੀ

“ਮੇਰਾ ਮੋਜਾ ਕਰ ਲੈ। ਮਹਿਲ ਤੇਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਤੇ ਮੈਂ ਕੀ ਤੇਰਾ ਦੀ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਕੇਥ ਲਈ ਤੂੰ।”

ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਮੁਰਗੇ ਦੇ ਕਰੇ ਉਤੇ ਕੰਠੇ ਪਰੇ ਤੇ ‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਨਾਲ ਸੋਧਾ ਕਰਨ ਮੰਨ ਗਿਆ।

ਫੇਰ ‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਨੇ ਅਪਣਾ ਜਾਨ ਦਾ ਕੁਮਾਲ ਸਿਰਦਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ: “ਭਾਵੇਂ ਹੋ ਜਾ।”

ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਮਹਿਲ ਅਲੰਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਕੁਮਾਲ ਦੀ ਬਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ,

“ਹੁਣ ਮੁਰਗੇ ਤੇਰਾ ਹੋਇਆ।”

ਤੇ ‘ਦਯਾਨਰੀ’ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਅਖ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ।

ਉਹ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਦਰੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਉਹਦੇ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਲੰਮਾ ਇਕ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

“ਮੈਂ ਕਾਫਲ ਹੋ ਅੰਮ ਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕੱਟਾ-ਸੱਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਾਨਦਾਰ ਮਹਿਲ ਹੈ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਰਗੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਏ ਉਹ ਹੈ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ? ਚਾਚਕ ਹੀ ਉਹਨੇ ਅਪ ਮੁਰਗੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਉਹ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ

ਬਹਾਦਰ ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼, ਭਾਮ ਨਾ ਕਰ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਆਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਵਖ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਲਗਾ।"

"ਦਯਾਨਗੀ' ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਪਿਆਰ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਦਾ," ਮੁਰਸ਼ੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਨੌਕਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਲਗਾ।"

ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਖਲੀ ਦੀ ਪਟ ਨਾ ਧਰੀ ਤੇ ਉਹ ਅਚੇਤ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਲੜਾਈ ਤੇ ਫਿਰੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਭਜ ਪੈਂਦਾ, ਏਡਾ ਉਤਾਵਲਾ ਸੀ, ਉਹ ਘਰ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨ ਤੇ ਸੁਹਣੀ ਵਰਤੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣ ਨੂੰ। ਉਹ ਅਟੱਕਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਅਗੇ ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਉਹਨੇ ਇਨ ਗਿਣੇ ਤੇ ਨਾ ਰਾਤਾਂ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

"ਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬੋਰਲ ਲਾ ਕੇ ਜਾਵਾਂ" ਉਹ ਜੋਸ਼ਣ ਲਗਾ, "ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਹੋਰ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਰ ਸਮੁੰਦਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬੇਸ਼ੀ ਕਾਣਾ ਮਿਲ ਪਵੇ।"

ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ-ਕੰਢੇ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੀ ਵੇਖਿਆ, ਇਕ ਵਡਾ ਸਾਗਾ ਜਹਾਜ਼ ਲੰਗਰ ਜੁੱਟੀ ਖੜਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੇ ਜਾਹੇ ਪਾਰ ਨਿੱਕਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਹੌਂਸਲਾ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਬਹਾਦਰ ਸਿਪਾਹੀ, ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਆਇਆਂ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਾਥਮੈਂ ਕੱਢ ਲੈ ਜਾਓ।"

ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ

"ਠੀ ਜਾਏ ਤੈਨੂੰ, ਭੜ੍ਹ ਖਾ:"

ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਜਹਾਜ਼ ਉੱਤੇ ਦੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਲਲ ਨਿਲ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖ਼ਬਰ ਪਈ ਤੇ ਉਹ ਖਾਣ ਲਈ ਬਹਿ ਗਏ।

ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਆਖਿਆ

"ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਓਗੇ ਕੁਝ?"

"ਤੈਰਾ ਵੀ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ," ਸਿਪਾਹੀ ਕਿੱਥਾਏ: "ਤੇਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਹੁਣ ਨਾਲ ਤੂੰ ਇਥੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਨੂੰ ਖੁਆਈਏ-ਪਿਆਈਏ" ਤੇ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਅਸਾਂ ਭੈਣਾ ਕੀ ਹੈ? ਖਾਣ ਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਲਗੇ ਅਸੀਂ। ਜਦੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਬੰਦੇ ਪਿਛੇ ਦੋਨੇ ਮੁਰਾਬ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ"

ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ

"ਕੁਹਾਣੀ ਖੁਰਾਕ ਮਿਟੀ-ਮਿੱਥੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾ ਮੈਂ ਕੁਹਾਣੀ ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਆ-ਪਿਆ ਸਕਾਂ, ਤੇ ਤੇਰੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਿੰਨ ਹੋਰਨਾ ਲਈ ਵੀ ਖਾਣੀ ਕੁਝ ਬਚ ਰਹੀ।"

ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਅੜ ਲੱਗ ਗਈ।

"ਖੋਪੀਧੋ। ਫੂਫੇ।" ਉਹ ਹੁੱਸ ਨਾਲ ਚਿਲਾਏ। ਤੇ ਉਹ ਲਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀ ਭਲ ਆਪਣੇ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਜਾ ਸੁਣਾਈ।

"ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ, ਤੂੰ ਬੇਖੀ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਇਕਦਮ ਖੁਆ-ਪਿਆ ਸਕਦੇ?"

"ਮੈਂ ਸੱਚੀ ਭਲ ਦੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ" ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ,

"ਜੇ ਦਿਹ ਭਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗੇ, ਤੂੰ ਈਮਾਨਦਾਰ ਨੇ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਤੈਰਾ ਕਿਹਾ ਤੂਣ ਨਿਕਲਿਆ, ਤਾਂ ਰਹਿਮ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਰਹੀ। ਧੋਣ ਦੁਆਣੇ ਸੰਭੋ ਜਿੰਡਾ ਮੱਥਰ ਖੋਨੂੰ ਚਿਅੰਡੇ ਤੇ ਖਾਣੀ 'ਚ ਸਟ ਕੱਚਾਗੇ ਤੋਨੂੰ"

"ਨੀਕ ਭੇ," ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ, ਮੈਂ ਸਭ ਆਖਿਆ ਸੀ। ਖਹਿ ਜਾਓ, ਸਾਰੇ ਦੇ ਕਰਚਾਂ 'ਚ, ਪਰ ਖੋਖਣਾ ਕਿਰਕਾਰ ਲੱਖਣ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਡਰ ਦੇਣਾ।"

ਜਿਵੇਂ ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂ, ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਖੀਰਾ ਉੱਚ ਦਿਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਆਪਸ-ਸਾਥਮੈਂ, ਦੇ ਖਤਾਬਾ ਵਿਚ ਛੱਡ ਛਾਏ ਤੇ ਉਹ ਦੋਨੇ ਸਾਰੇ ਸਨ ਕਿ ਬਤਾਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

"ਅੱ, ਮੁਰਜਿਆ," ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਆਖਿਆ "ਇਹ ਸਿਪਾਹੀ ਕੁੱਝ ਨੇ, ਚੰਗਾ ਖੁਆ-ਪਿਆ ਨੂੰ।"

ਓਸੇ ਹੀ ਪਲ, ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤਕ, ਦੋਵੇਂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚਲੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਪੀਠੇ ਨੁੱਕਾਂ ਟਾਕਾ ਇਕ ਕਪਲ ਵਿਛ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਹਰ ਫਰਾਂ ਦੇ ਪਸ਼ਵਾਨ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬਾਂ, ਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਫਲ ਭਲ ਕੀ, ਹਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਪਰੋਸੀ ਪਈ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਸੁਆਦ ਚੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ।

ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਝਿਝ ਰਹੇ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ, ਪਰ ਖਾਣ ਤੇ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾ ਪਟੀਆਂ ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਟੋਨਾ ਕੁਝ ਬਚ ਰਿਹਾ ਕਿ ਓਨੇ ਦੀ ਚੋਣ ਜਟਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਆਇਆ-ਪਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

"ਰੱਜ ਕੇ ਖਾ ਲਿਆ ਜੇ?" ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਆਹ!" ਸਿਪਾਹੀ ਉੱਚੀ ਸਵੀ ਚੋਲੇ।

"ਚੰਗਾ!" ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਬੋਲਿਆ "ਆ, ਮੁਰਜਿਆ, ਕੁਝ ਨੇ।"

ਓਸੇ ਹੀ ਪਲ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਰਾਸ਼ਿਥ ਹੋ ਗਈ: ਕਪਲਾ ਤੇ ਕਸਰਤੀਆਂ, ਫਲ ਤੇ ਪਿਆਣੇ।

ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕੱਢ ਛਾਏ।

"ਅਸੀਂ ਦੇਡੀ ਕਮਾਲ ਵੀ ਰੱਜ ਅਗੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ," ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ।

ਤੇ ਉਹ ਆਪੋ ਵਿਚ ਭੀੜਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਸੋਫਟ ਦਾ ਸ਼ਰਨ ਕਰਨ ਲਗੇ, ਮੁਰਸ਼ੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਕਪਲ ਨੂੰ ਲੈ ਭਿਵੇਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

"ਸਾਡੇ ਅਗੇ ਵੇਚ ਦੇ, ਉਹ ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ।

"ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ," ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਵਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਉਹ।"

ਤੇ ਕਾਫ਼ ਉਹਨਾ ਜਿੰਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿੰਨਤਾ ਕੀਤੀਆਂ, ਤੇ ਕਾਫ਼ ਕਿੱਸ ਹੋ ਸਕਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਡਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਰਾਹੀਂ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।

"ਜੇ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਭੇਰਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ," ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, "ਤਾਂ ਆ ਭੇਰ ਮੈਂਦਾ ਕਰ ਲਈਏ ਅਸੀਂ ਵੱਧੇ 'ਚ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਸਿਪਾਹੀ ਰੀਝ ਦਿਅਾਰੇ, ਜਿਹੜੀ ਘਟ ਕਮਾਲ ਵਾਲੀ ਹਵਾ ਹੋਵੇਗੀ।"

"ਦੇ ਕੀ ਸਕਦੇ ਹੋ ਮੈਨੂੰ?" ਗੋਰਖੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। "ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਮੇਰੇ ਲਈ ਓਹੀ ਬੇਮਤੀ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾ ਮੇਰਾ ਮੁਰਜਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੀ ਲੱਥ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਬਹੁਤੀ ਹੈ"

ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਇਕ ਝੰਡਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਹਦਾ ਇਕ ਸਿਰਾ ਬਰੀਕ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਸਿਰਾ ਮੋਟਾ। ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਤੇ ਕੱਢਣ ਲਗੇ।

“ਅਜੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਝੰਡਾ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਹ ਜਾਦੂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰਾ ਯਮੀਨ ਤੇ ਮਾਰੀਏ ਤੇ ਏਨੇ ਘੋੜਸਵਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਆ ਨਿਕਲਣਗੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਤਿ-ਬੁਰਾਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਾ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਚਮਕੀਲੀ ਢਾਲ ਤੇ ਚੋਰਾਦ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਪਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇ ਬਰੀਕ ਸਿਰਾ ਯਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਰੀਏ, ਤਾਂ ਏਨੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਆ ਨਿਕਲਣਗੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਤਿ-ਬੁਰਾਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਾ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਹਰ ਇਕ ਕੋਲ ਇਕ-ਇਕ ਕਮਨ ਤੇ ਗੋਦ ਹੋਵੇਗੀ।”

ਜਾਦੂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਕੇਖ, ਖੁਰਚੇ ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੇ ਜੰਨ ਸਿਲ ਖੁਸ਼ਰ-ਫੁਸ਼ਰ ਕੀਤੀ:
“ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼, ਸੋਚਾ ਕਰ ਲੈ ਕਰ ਲੈ। ਝੰਡਾ ਤੇਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰਾ ਬਹਾਦਰ।”

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਉਹਦੇ ਕੰਧੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਧੌੜੇ ਤੇ ਮੁਰਚੇ ਦੇ ਕੰਧੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਥਾਂ ਝੰਡਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਝੰਡੀ ਹੀ ਪਿਛੇ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਝੰਝੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਜਦਕਿ ਉਹਦਾ ਪਾਏ, ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਇਕ ਖਾਸ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਖੁੱਲੇ ਪਾਏ।

ਉਹ ਫੁਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ:

“ਇਸ ਫੇਲੇ ਮੇਰਾ ਮੁਰਚਾ ਕਿਥੇ ਹੋਵੇਗਾ?”

ਪਰ ਮੁਰਚ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਇਆ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਇਕ ਚਿਨ੍ਹ ਹੋਰ ਤੇ ਉਹ ਰਾਹ ਹੋਰ ਟੁਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੁੜ ਆਖਿਆ:

“ਮੁਰਚਿਆ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤਾ, ਕਿਥੇ ਤੂੰ?”

ਪਰ ਮੁਰਚੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਇਆ। ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਅਜੇ ਟੁਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਰ ਤੇ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਹੋਰ ਲੰਘ ਗਈਆਂ, ਉਹਨੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਤੇ ਆਖਿਆ:

“ਮੁਰਚਿਆ, ਕਿਥੇ ਤੂੰ? ਜਵਾਬ ਦੇ ਮੈਨੂੰ?”

ਪਰ ਮੁਰਚੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਇਆ। ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਡਮ ਠਾਲ ਚੁਰਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

“ਅਖੀਰ, ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਚੋ ਚੋ ਲੱਗੇ,” ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਖਣ ਲਗਾ। “ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਸੋਢਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।”

ਪਿੱਛੋਂ ਦਿਨ ਦੋ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ, ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਅਪਣੀ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ:

“ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਥੇ ਆਖਣੀ ਕਹਾ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣੀ?” ਤੇ ਉਹ ਉਥੀ ਸਾਰੀ ਬੈਠਿਆ।

“ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਮੁਰਚਿਆ! ਕਿਥੇ ਤੂੰ?”

ਤੇ ਚਾਣਕ ਹੀ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਕੰਨੀ ਆਪ ਮੁਰਚੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੇ ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ

“ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼, ਡਮ ਨਾ ਕਰ। ਤੇਰਾ ਮੁਰਚਾ ਦੇਖੋ ਤੇਰੇ ਕੋਲ਼ ਵੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੇ ਆਇਆ ਸਾਂ।”

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ, ਉਹ ਚਮਕ ਉਠੇ ਕਹਿ ਲਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ:

“ਤੁਥ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਪ-ਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਪਿਆ। ਆ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਆਵੀਏ।”

ਇਕਦਮ ਹੀ ਹਰ ਥਾਹੀਂ ਦੁਆਰੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਪੀਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਕਪੜਾ ਪਿਛੇ ਰਿਹਾ। ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਤੇ ਮੁਰਚੇ ਨੇ ਇਕ ਝਗੜੇ ਦੀ ਖਾਹ ਤੇ ਫੇਰ ਅਜੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਤੇ ਉਹ ਦੋਖਾ ਸਮਾ ਫੁਰਦੇ ਰਹੇ, ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਅਖੀਰ ਇਕ ਦਿਨ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਫੈਲੇ ਉਹ ਚਾਰਬੰਨ ਖਾਨ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਪਏ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਆਪਣੇ ‘ਕੀਸੀਰਕੇ’ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਫਹੁਲੀ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ।

“ਜਾਗ।” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਆ ਗਿਆ ਮੈਂ।”

ਫਹੁਲੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ ਤੇ ਉਹ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਉੱਠੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਅੱਗ ਬਾਲੀ।

“ਮੇਰ-ਖਰੋਅਰ ਦੀ ਨਾ?” ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਥੂੜੇ ਬੈਠਣ ਲਗ ਪਏ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਲੰਮੇ ਦਿਨ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘਾਏ ਸਨ ਤੇ ਕੀ-ਕੁਝ ਹੋਇਆ-ਬੋਲਿਆ ਸੀ।

“ਖਾਨ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ?” ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। “ਅਜੇ ਵੀ ਵੀਮਾਰ ਦੇ ਉਹ?”

“ਤੇਰੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ,” ਫਹੁਲੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, “ਖਾਨ ਠੀਕ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਡਕ ਡਿੱਗ ਵਾਲੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ਼ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੁਸਾਣ ਦੀ ਕੀਸਤ ਕਰਨ ਆ ਚੁਕੀ, ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਕਹੁਟੀ ਬਣ ਜਾਵਾਂ। ਪਰ ਹਰ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ: ‘ਮੇਰੇ ਲਈ ਢੁਕੇਂ ਵਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਪਰ ਵਾਲਾ ਹਵਾਈ ਲੱਭਣ ਕਿਥੇ ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਆਖੀ ਸੀ, ਤੇ ਜਿਥੇ ਲਕ ਮੈਨੂੰ ਪਈ, ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ਼ ਵਿਆਹ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਵਾਂ?’ ਪਰ ਖਾਨ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ‘ਨਹੀਂ, ਤੇਰਾ ਪਰ ਵਾਲਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋਇਆ, ਮਰ ਗਿਆ।’ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ, ‘ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੁਣੀ, ਉਹੇ ‘ਤੇ ਜਕੀਨ ਕਰ ਲਵਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੀਆਂ ਹੱਥੀਆਂ ਦਿਖਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੇਖ ਲਾਂਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ, ਤੇਨੂੰ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂ।’ ਇਹ ਨਾਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਖਾਨ ਨੂੰ ਝਾੜਾ ਗੱਲਾਂ ਬਤੁਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਇੰਜੜ ਤੇ ਮਾਲ-ਅਸਬਾਬ ਕੱਢ ਲਿਆ ਜਾਏ ਤੇ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ਼ ਸਾਡੇ ਸਖ਼ਟੇ ‘ਕੀਸੀਰਕੇ’ ਤੇ ਸਿਧਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।”

ਜਦੋਂ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ਜੋ ਉਹਦੀ ਫਹੁਲੀ ਕਹਿਣਾ ਆਪਣੀਆਂ ਉਹਨੂੰ ਝਾੜਾ ਤਪਾ ਕੜ੍ਹ ਗਿਆ।

“ਕੁਝ ਖਾਨ ਕੋਲ਼ ਬਹੀਏ!” ਉਹ ਕਰਕਿਆ। “ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਦਿਆਂਗਾ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੇ ਕਮਾਚ ਖਾਣ ਤੇ ਕੇ-ਬਾਜ਼ੀਏ ਦਿੱਤਾ ਦੀ।”

ਉਹ ਖਾਨ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਲ਼ ਆਏ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਫਸਲੇ ‘ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਅਟਕ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਜਾਦੂ ਦਾ ਝਾੜਾ ਪਿਲਾਇਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ:

“ਇਸ ਦੀ ‘ਤੇ ਮਹਿਲ ਬਣ ਜਾਏ।”

ਇਕਦਮ ਹੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਮਹਿਲ ਬਣ ਗਿਆ, ਦੋਨਾ ਉੱਚਾ ਕਿ ਉਹ ਬਦਲਾਂ ਭਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਏਡਾ ਅਭੀਮਾਨ ਤੇ ਮੁਹੱਈ ਕਿ ਖਾਨ ਦਾ ਮਹਿਲ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਹਾ ਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਗੋਰਾਦਾਜ਼ ਤੇ ਉਹਦੀ ਭਰਪੂਰੀ ਮਹਿਲ ਅੰਦਰ ਵਸੇ, ਤੇ ਕੀਰਾਮੀਦਾਜ਼ ਬੈਠਿਆ:

“ਆ, ਮੁਕੰਦਾਮ ਫ਼ਕ ਲੱਗੀ ਦੇ ਸਾਨੂੰ, ਖੁਆ-ਪਿਆ”

ਉਹਨਾਂ ਚਿੱਠ ਫ਼ਰੋ ਕੇ ਖਾਧਾ ਤੇ ਫੇਰ ਤੀਰਾਮੀਦਾਜ਼ ਮਹਿਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਅਪਣੇ ਸਨ ਦੇ ਡੱਠੇ ਦਾ ਬਰੀਕ ਸਿਰਾ ਢਾਨਿ ਉੱਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਉਸੇ ਹੀ ਪਲ ਤੀਰ-ਫ਼ਾਨਾਂ ਨਾਲ਼ ਫ਼ੈਸ ਦੇਣੇ ਅਦਮੀ ਆਏ ਜੁੱਤੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨੀਂਬੀ ਅੰਤ-ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਮਹਿਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਤੀਰਾਮੀਦਾਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤੀਕਣ ਲਗੇ।

ਤੀਰਾਮੀਦਾਜ਼ ਤੇ ਆਖਿਆ:

“ਜਿੰਨਾ ਚਿੱਠ ਮੈਂ ਜਾਬਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਘਿਰਤਰੰ ਤੇ ਉਠਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਦਰ ਨਾ ਆਣ ਦੇਣਾ”

ਸਵੇਰੇ, ਖਾਨ ਦੇ ਨੈਕਰ-ਚਾਕਰਾਂ ਨੇ ਖਾਨ ਦੇ ਮਹਿਲ ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਚਾ ਉਠਦਾ ਇਕ ਖਰੜ ਦੜਾ ਤੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਹਿਲ ਚੌਪਿਆ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ, ਉਹ ਕੀ ਸੀ

“ਇਹ ਕੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ?” ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗੇ। “ਭਾਏ ਰਾਤ ਵਿਚ ਮਹਿਲ ਵਜੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੇ ਪੜਾ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਜਾਂ ਬੈਰਾਨ ਨੇ ਬਣਾਇਆ?”

ਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਲਈ ਉਹ ਖੋਜੇ-ਖੋਜੇ ਫ਼ਾਰਸ਼ਿਨ ਖਾਨ ਕੋਲ਼ ਗਏ। ਫ਼ਾਰਸ਼ਿਨ ਖਾਨ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਮਹਿਲ ਲਈ ਥੱਕਿਆ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ਼ ਉਹਦਾ ਏਡਾ ਝੁੱਗ ਹਾਲ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਦੀ ਸੂਰਤ ਹੋ ਮਾਰੀ ਢੱਲੀ ਸੀ

“ਇਹ ਕੀ ਹੈ?” ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ। “ਅਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਾ ਕੁੱਖੀ ਕੀ ਮੈਂ ਜਿਥੇ ਡਕ ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਢੇਰਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਹਿਲ ਨਾ ਕਦੀ ਵੇਖਿਆ ਏ ਤੇ ਯਾ ਕੀ ਕਦੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਕਿਨ੍ਹੇ ਬਣਾਇਆ ਇਹ ਤੇ ਅੰਦਰ ਕੌਣ ਰਹਿੰਦੇ? ਜਾਓ ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ਼ ਭਿਆਓ!”

ਖਾਨ ਦੇ ਪਰਕਾਰੇ ਉਹਦਾ ਝੁਕਮ ਖੁਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰ ਪਏ।

ਉਹ ਤੀਰਾਮੀਦਾਜ਼ ਦੇ ਮਹਿਲ ਕੋਲ਼ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦਾ ਉਚੇ-ਲੀਂ ਤੇ ਨਮਾਤ ਬਕਰ-ਸੂਰਤ ਵਾਲ਼ ਚੌਵਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ

“ਮਹਿਲ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਕੌਣ ਰਹਿੰਦੇ? ਤੇ ਕੁਸੀ ਪਹਿਲਾ ਏਡ ਵਾਣੇ ਕੌਣ ਹੈ? ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਫ਼ਿੱਕੋ ਹੈ ਕਿ ਝਮੀਨ ‘ਚੋਂ ਉਗ੍ਰੇ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਇਕਦਮ ਜਵਾਬ ਦਿਓ!”

ਪਰ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਮੁਹਾਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨੇ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲ਼ੇ ਨਹਿਜੇ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ:

“ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਇੰਨੇ ਸਵਾਲ਼ ਪੁੱਛੀ ਜਾਣ ਲਾਏ?”

“ਅਸੀਂ ਕੋਰਾਸ਼ਰ ਫ਼ਾਰਸ਼ਿਨ ਖਾਨ ਦੇ ਏਕਲੀ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੁਲਾਸ ਦਿਤੇ, ਉਹਨੂੰ ਆ ਹੈ ਦਸੀਏ, ਜੋ ਕੁਝ ਦੁਰਾਸ਼ ਹੋ ਪੜਾ ਲਗੇ”

“ਹਿਰ ਫ਼ਾਰਸ਼ਿਨ ਖਾਨ ਕੌਣ ਹੈ?” ਮੁਹਾਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। “ਅਸੀਂ ਉਹਦਾ ਕਦੀ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਨਾ ਸਣਨਾ ਈ ਦਾਵ੍ਹੇ ਏ। ਸਾਡੇ ਫ਼ੱਤ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਖਾਨ ਥੇ, ਤੇ ਉਹ ਮਹਿਲ ‘ਚ ਏ, ਸੁੱਚਾ ਮਿਐ। ਦੁਣ ਦੜਾ ਹੋ ਜਾਓ ਏਥੇ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੌਖਿਆ ‘ਤੇ ਸ਼ਰ ਸਰਾਮਤ ਹੋ।”

ਏਲੀ ਫ਼ਰ ਗਏ। ਉਹ ਵੱਜੇ-ਫੱਜੇ ਫ਼ਾਰਸ਼ਿਨ ਖਾਨ ਕੋਲ਼ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਡਾ ਕਥਾ ਬਜਾ ਦਿਤਾ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਫ਼ਾਰਸ਼ਿਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਕੌਣ ਚੜ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਝਿਕਕਟ ਲਗਾ ਪਿਆ

“ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਹਾਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨਾਲ਼ ਭਲ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੌਂਜਿਆ” ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। “ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਾਣਕ ਨੂੰ ਠਿਆਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ”

ਤੇ ਉਹਨੇ ਦੋਵਾਂ ਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਜਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਸਭ ਤੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਿਪਾਹੀ, ਦੋਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਉਚੇ-ਲੀਂ ਜਵਾਨ ਖੁਲਾਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਗਾ।

ਉਸ ਮਹਿਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਫੜ ਲਵੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਧਰੀਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ਼ ਲੈ ਆਓ”

ਖਾਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਿਪਾਹੀ ਮਹਿਲ ਕੋਲ਼ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਮੁਹਾਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਧਕ ਦਿਤਾ।

“ਕੌਣ ਹੋ ਤੁਸੀਂ? ਜੋ ਜਾਨ ਚਾਹੀਂਗੀ ਜ, ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹੋ!” ਉਹਨਾਂ ਕੜਕਾ ਮਾਰਿਆ।

ਫ਼ਾਰਸ਼ਿਨ ਖਾਨ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਿਪਾਹੀਆਂ ਤੇ ਅਖਿਆ

“ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਘੱਲਿਆ ਗਿਆ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ਼ ਭਾਲ਼ ਕਰੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਹਿਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਫੜਨ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਾਨ ਅਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।”

ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵੇਖ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਧਕ ਵਜ਼ਰ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਮੁਹਾਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਤੇ ਫੜਣ ਲਗ ਪਈ

“ਤੁਹਾਡਾ ਖਾਨ ਸਾਡੇ ਠਈ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ” ਉਹ ਕੜਕੇ। “ਅਸੀਂ ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣਨੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ”

ਤੇ ਖਾਨ ਦੇ ਸ਼ਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਫੁਟਾਘਾ ਢਾਢੂ ਉਹਨਾਂ ਪਿਛ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ਿਪਾਹੀ, ਬੰਡਾਰੇ ਤੇ ਕਰਹਿਏ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਜ਼ੀਸਬੇ ਫ਼ਾਰਸ਼ਿਨ ਖਾਨ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ।

“ਮੁਹਾਫ਼ਜ਼ਾਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਹਿਲ ‘ਚ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦਿਤਾ,” ਉਹ ਕੁਕਟ ਲਗੇ। “ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਾਡੇ ‘ਚ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖੀਂ ਤਾਕਤ ਕੀ ਨਹੀਂ।”

ਇਹ ਸੁਣ, ਫ਼ਾਰਸ਼ਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਸਲਾਹ ਬਹਨ ਲਈ ਅਪਣੇ ‘ਦਰਖਾਨਾਂ’ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ।

“ਕੋਲ਼ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਇਕ ਤਾਕਤਵਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਇਸ ਮਹਿਲ ‘ਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਰਿਐ।”

‘ਦਰਖਾਨਾਂ’ ਨੇ ਆਖਿਆ

“ਆਪਣੀ ਫ਼ੌਜ ਖਾਢ ਦਿਓ ਹੁ।”

ਤੇ ਫ਼ਾਰਸ਼ਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਇਕਦਮ ਦੁਲਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹਦੀ ਫ਼ੌਜ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਮਾਏ ਜਾਵੇ

“ਹਰ ਆਦਮੀ ਖਾ ਜਾਵੇ ਭਾਵੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਿਠ ਉੱਤੇ ਬਿਠਾ ਸਕਣ ਜੋਗਾ ਈ ਹੋਵੇ!” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਫੇਰੀ ਆਵੇ, ਏਲਾ ਈ ਲੱਗਾ ਏ।”

ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਫੌਜ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਠਿਆ ਖੜ੍ਹਾ। ਤੇਰੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤੇ ਡੀਰਮੰਦਾ ਦੇ ਮਹਿਲ ਛਾਅਲ ਖੰਗਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਤੇਰੀ ਜ਼ਰਾਰਾ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸਨ ਤੇ ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਰੇ, ਉਹਦੇ ਨਕੀਬਾਂ ਨੇ ਅਥਾਵਾ ਦਿਤਾ।

“ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਾ, ਅਜੇ ਜ਼ੇਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਸੂਰਜ ਝਲ ਰਿਹਾ ਏ ਤੇ ਅਪਣੀ ਡਾਕੜ ਸਾਡੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਅਰਾ।”

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਵੱਧਰ ਸੁਣੀ, ਤੇ ਅਪਣੀ ਥਾਈ ਬੋਲ, ਉਹ ਠਕ ਠਕ ਖਾਹ ਉੱਠਿਆ।

“ਕੌਣ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਏਥੇ ਕਿਉਂ ਚਿਕੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?” ਉਹਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ।

ਤੇ ‘ਸਿਪਾਹੀ’ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਅਸੀਂ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਹਾਂ।”

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਆਖਿਆ।

“ਮੈਂ ਵੱਧੀ ਚਾਚਕਿਨ ਖਾਨ ਦਾ ਝੁਲਮ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਨਾ ਦੀ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਦੱਸਤ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਮਹਿਲ ‘ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਡਾਡ ਲਵਾਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਜੋ ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਲੜਾਈ ਲੜਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦੋਂ ਆਪ ਬਹੇ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਲੜਾਂਗਾ!”

“ਮੈਂ ਲੜਦੀਂ ਲੜਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ!” ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਕੂਕਿਆ।

ਇਹ ਸੁਣ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਵਿਖੇ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਅਪਣੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਡੱਬੇ ਦਾ ਸੋਟਾ ਸਿਰਾ ਝਮੀਨ ਉੱਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਓਸੇ ਹੀ ਪਲ ਏਨੇ ਘੋੜ-ਸਵਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਆ ਗਏ ਕਿ ਨਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਫ਼ਿਟਣੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਇਕੋ ਨਜ਼ਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਕੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਫ਼ਾਸਤੀਆ ਝਰੜਤ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਪਰ ਇਹ ਦੋ ਪੜ ਵਿਚ ਉਹਦੀਂ ਤਲਵਾਰ ਸੀ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਉੱਚਾਈਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਕੂਕੇ।

“ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼, ਕੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਰੇਹਾ?”

“ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰੋ!” ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਆਖਿਆ। ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਅਜੇ ਵਧੇ ਤੇ ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਏ।

ਜ਼ੋਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਅਪਣੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਡੱਬੇ ਦਾ ਥਰੀਕ ਸਿਰਾ ਝਮੀਨ ਉੱਤੇ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਡੀਰ-ਫ਼ਾਸਤਾਂ ਨਾਲ ਠੋਸ ਏਨੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਆ ਗਏ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਈ ਅੰਤ-ਹੁਮਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਫ਼ਾਸਤਾਂ ਚੁਕੇ ਤੇ ਬੋਲੇ।

“ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼, ਕੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਰੇਹਾ?”

“ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਂਦਾ।” ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਅਜੇ ਵਧ ਪਏ ਤੇ ਪੰਡਸਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਲਤ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਹੱਥੋਂ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਛਿਕਕ ਹਈ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਈ, ਪਰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ, ਕਦੀ-ਕਦੀ-ਟੁਕੀਆਂ, ਅਜੇ ਵੱਧ ਪਾਈ ਰਖਿਆ। ਲੜਾਈ ਸਰੇਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਤੇ ਫ਼ਾਸਤਾਂ ਤਕ ਕੱਢੀ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਆਪ ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਨੂੰ

ਕਤਲ ਹੀ ਕਰੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਘੋੜੇ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਕੁਝ ਪਿਆ, ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾ ਚੋਰ ਕਾ, ਇਹ ਕੂਕਾ ਮਾਰਦਾ, ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੇ ਮਹਿਲ ਢਲ ਨਹਿਆ।

“ਰਹਿਮ! ਰਹਿਮ! ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇ!”

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਅਪਣੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

“ਇਹਨੂੰ ਮਾਰੋ ਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਤੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਓ। ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।”

ਜਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਉਹਦੀਆਂ ਕਾਹਵਾਂ ਤੇ ਛੱਡੀ ਤੇ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹੁੰਚ ਲਿਆ, ਤੇ ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਉਹਦੇ ਅਗੇ ਲੋੜ ਕੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਲਗ ਪਿਆ — ਸਹਿਮ ਨਾਲ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ — ਤੇ ਹਾੜੇ ਕੱਢਦਾ ਲਗਾ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰਨਾ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਹਦੀ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਵੇ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਹੱਥ ਫੁਟ ਪਿਆ।

“ਫਰ ਨਾ” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਮਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾ। ਤੂੰ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਲੜਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਸ਼ਮਰਖਾਨ ਤੇ ਬਹੇ। ਆ, ਮੁਰਦਿਆ, ਕੁਝ ਲਗੀਂ ਹੋਈ ਏ ਸਾਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਦੇ।”

ਦਿਖਾਇਆ ਹੀ ਪੀਲੇ ਕੁੱਚਾਂ ਵਾਲਾ ਕਪੜਾ ਵਿਛ ਗਿਆ, ਫ਼ਾਸਤਾਂ ਦੇ ਪਕਵਾਨ ਤੇ ਫਰਸ਼ਾਂ ਪਰਿਸ਼ੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਆਪਣੀ ਪਾਤਰ ਬਥਰ ਲਗਾ, ਕਈ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਪਕਵਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ, ਕਈ ਦੂਜਾ।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਤੇਰੀ ਸਲਤਨਤ ਚ ਇਹ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਦੇ ਜਵਾਨ, ਸੁਹਣਾ ਤੇ ਤੱਖਣਾ, ਬਹਾਦਰਾਂ ਦਾ ਫ਼ਾਹਦਰ ਉੱਚ ਕਿੱਥੇ ਏ? ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।”

ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ? ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ?” ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ।”

“ਸਥੀ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ, ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਏ ਤੇ ਠੀਕ ਠਾਕ ਏ।”

ਉਹ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕੀ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਸੀ, “ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ: “ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲੋਂ ਆ ਸਟਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਉਹ ਕੌਰ ਮਰ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਏ।”

“ਹਰ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕਿਥੇ ਕਿਨੂੰ ਤੇ ਕਿਉਂ ਭੇਜਿਆ?” ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਕਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੇਜਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਸ ਕਰ ਕੇ, ਇਹਦੀ ਮਿੱਠੀ ਮਥਰ ਨਹੀਂ।” ਜ਼ਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਇਹ ਸੁਣ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਡਾਢਾ ਸਮਰ ਕੁੱਝ ਚਲੂ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾ ਰਿਖਿਆ, ਪਰ ਤੇਰੇ ਕਰਕੇ ਕੋਰਕਮ ਹੋ ਕੀ ਮਰਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਏ, ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਕੁੰ ਏ ਜਿਨੂੰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਉਹ ਥੋਂ ਇਸ ਕਰਕੇ

ਕਿ ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਉਹਦੀ ਵਧੂ ਖੋਹਦਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰਿਠੋਂ ਤੂੰ ਬੰਮਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪਸ ਪਾਇਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੈਨੂੰ ਬੇਰਨੀ ਦਾ ਦੁਹ ਬਿਆ ਕੇ ਦੇਖੇ ਤੇ ਜਦ ਉਹਨੇ ਲਿਆ ਇਹਾ, ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ ਕੀ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕਿਥੇ ਘਲ ਦਿਤਾ ਮੇਰੇ ਵਲ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖ, ਜੇ ਫਰ ਨਾਲ ਤੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਈ ਅਨ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਸੇਗਾ ਮੈਂ ਉਹੀਓਂ ਦੀ ਤਰੀਖਾਂਦਾ ਹਾਂ... ਮੈਂ ਦੂਰ, ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਗਿਆ ਜਾਂ ਪਤਾ-ਨਹੀਂ-ਕਿਥੇ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹ ਚੌੜ ਲੈ ਆਈ ਵ ਜਿਉਂ ਸ਼ਕਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਸੂਰਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਭਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਜਿਉਂ-ਵਾ-ਸਰਦਾ ਤੇ ਚੰਗ-ਭਲਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਬਲ ਮਨਸੂਬੇ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਇਨਸਾਫ਼ ਕੇ ਇਹ ਦੋ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂ।"

ਚਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਫਰ ਨਾਲ ਕੱਢਣ ਡਗ ਪਿਆ ਤੇ ਤਰੀਖਾਂਦਾਰ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਉਹਨੇ ਲਾਗਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਤਾਰ ਚੌੜਣ ਤੇ ਜਾਨ ਬਾਣੀ ਲਈ ਅਚਰੇਬੀਆਂ ਫਰਨ ਲਗਾ ਤਰੀਖਾਂਦਾਰ ਨੇ ਚਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਪੈਰ ਲਾਂਭ ਪਾਏ ਧਕ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਖਿਆ

"ਬੇਰੂਤਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਥਾਨੀਆਂ ਕੰਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਮਾਰਨ ਜਾਣ ਲਗਾ। ਖੋਹ ਵੀ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਏਕੇ ਹੋਣਾ ਬਾਦਾਸ਼ਤ ਲਈ ਥਰ ਜਾਵਾ ਤੇਰਨ ਦਸਾ ਹੋ ਜਾ ਤੇ ਇਸ ਸਫ਼ਰਤ ਤੇ ਖੋਖਾ ਦੂਰ ਰਹੀ, ਤਾਂ ਜੁ ਹੁਣ ਹੋਰ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿੱਸੇ "

"ਮੈਂ ਇਸ ਮਿਹਨ ਲਈ ਤੇਰਾ ਸੁਰੀਆ ਅਲਾ ਕਰਨਾਂ," ਚਾਰਕਿਨ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਟੱਬਰ ਲਾਨ ਲੈ ਯਮੋਸ਼ਾ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਜਿਥੇ ਤਕ ਬਹਾਦਰ ਤਰੀਖਾਂਦਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਏ, ਉਹਨੇ ਤੇ ਉਹਦੀ ਜਵਾਨ ਵਰਤੀ ਨੇ ਟਪਰੀਵਾਸਾ ਦੇ ਓਸੇ ਹੀ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਤੇ ਉਸ ਪਿਛੇ ਉਹ ਯਮੋਸ਼ਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸਹਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ।

ਹੀਰਿਆ ਦਾ ਪਹਾੜ
ਰੁਕਮੇਸ਼ੀ ਪਰੀ-ਬਹਾਦਰੀ

ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਵਿਧਵਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਜਿਹਦਾ ਮੇਰਾਨਕੇ ਨਾਂ ਵਾ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਹੋਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੜੇ ਗਰੀਬ ਸਨ ਬੁੱਢੀ ਉਨ ਤੁੱਝਦੀ ਸੀ ਕਪੜੇ ਸਿਉਂਦੀ ਤੇ ਧੁਆਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਨਾ ਕੁ ਕਮਾ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਚਿਡ ਭਰ ਸਕੇ।

ਜਦੋਂ ਮਿਰਾਨਕੇ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ

"ਪਰਾਹਾ ਹੁਣ ਮੇਰੇ 'ਬ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਯਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਲਭ ਲੈ, ਤੇ ਇੰਜ ਆਪਣਾ ਗੁਰਾਨਾ ਆਪ ਚਲਾ।"

"ਬਹੁਤ ਚੌਛਾ," ਮਿਰਾਨਕੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਹ ਰੋਹੀ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਥੇ ਵਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਝੁਲੀ ਵਾਂ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਲੱਭਾ

ਕੁਝ ਵਕਤ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਇਕ ਥਾਂ 'ਬ ਦੀ ਹਜ਼ੇਰੀ ਵਿਖ ਪਹੁੰਚਿਆ

"'ਬੇ', ਕੋਈ ਮਜ਼ਦੂਰ ਰਹੀਂਦਾ ਈ?"

"ਹਾਹਿਸ਼ੀ," 'ਬੇ' ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਤੇ ਉਹਨੇ ਮਿਰਾਨਕੇ ਨੂੰ ਭਾਨੂੰ 'ਤੇ ਰਖ ਲਿਆ।

ਇਕ ਰਿਠ ਨੱਥ ਰਿਹਾ, ਤੇ 'ਬੇ' ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਉਕਾ ਗੁਰ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਾ ਜਿਹਾ ਇਕ

* 'ਬੇ'—ਪੁਰਾਣੇ ਰੁਕਮੇਸ਼ੀਆ ਦਾ ਦੋਲਤਮੰਦ ਤੇ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਬਾ-ਮਰਾਥ ਆਉਂਦੀ—ਅਣੂ.

ਦਿਨ ਹੋਰ ਰੋਜ਼ ਗਿਆ, ਤੇ 'ਬੇ' ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਤੀਜਾ ਦਿਨ ਲੰਮਾ ਗਿਆ ਤੇ ਬੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵਲ ਤੱਕਣ ਤਕ ਦੀ ਕੋ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਬੜਾ ਅਜੀਬ ਲਗਾ ਉਹ ਸੋਚਣ ਲਗਾ, ਬੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਭਾਣੇ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂ ਸੀ?

ਤੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਖੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ

"ਮਾਤਰ, ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੀਮ ਕੱਢੀ ਮਿਲੇਗਾ ਮੈਨੂੰ?"

"ਹਾ ਹਾ " 'ਬੇ' ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ " ਕਲ੍ਹ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਾਭ ਵਾਲੀ।"

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬੇ ਨੇ ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਇਕ ਵੱਡਾ ਬਕਾ ਕਰੇ ਤੇ ਉਹਦੀ ਖੱਲ ਖਾਹ ਲਵ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਚਾਰ ਵੱਡੀਆਂ-ਚੋਟੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਨੀ ਆਵੇ ਤੇ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਦੋ ਉਹ ਦਿਆਰ ਕਰ ਲਵੇ। ਚੱਕ ਦੀ ਖੱਲ ਤੇ ਚੋਟੀਆਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਲਦ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ 'ਬੇ' ਬਕ੍ਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਕਰੇ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕ ਦੁਰਲੱਭ ਪਹਾੜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪੁੱਜੇ 'ਬੇ' ਨੇ ਉੱਠ ਖੜੇ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਕੱਚੀਆਂ ਤੇ ਚੋਟੀ ਦੀ ਖੱਲ ਠਾਹ ਲਵੇ। ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ 'ਬੇ' ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ "ਜੇਕਰ ਦੀ ਖੱਲ ਤੂੰ ਉਲਟਾ ਲਵੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਲੱਭ ਜਾਵੇ। ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਪਈ, ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਹੁਕਮ-ਅਨੁਸਾਰੀ ਈ ਚਲਾਤਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਥੇ ਉਹਦੇ ਮਾਣਕ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ।

'ਬੇ' ਨੇ, ਮਿਰਾਨੀ ਸਮਝ, ਖੱਲ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਭੀੜ ਬਣਾ ਲਈ, ਉੱਤੇ ਉਹਨੂੰ ਘੁਟ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਇਕ ਢਾਨ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕ ਗਿਆ।

ਕੁਝ ਛਿਤ ਪਿਛੇ ਦੋ ਸਿਕਾਨੀ ਪਹਿੰਚੇ ਉਹਦੇ ਆਏ ਉਹਨਾਂ ਖੱਲ ਨੂੰ ਜਿਹਦੇ ਵਿਖੇ ਅਜੇ ਠਾਹੇ ਮਾਸ ਦੀ ਮਥਕ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਚੁੱਲ੍ਹਾਂ ਛਿਤ ਫੜ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਕ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਉੱਤੇ ਭੇਜ ਗਏ।

ਦੀਸੀ ਉੱਤੇ ਪਹਿੰਚੇ ਖੱਲ ਨੂੰ ਚੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਮਾਨ ਨੇ ਏਧਰ-ਏਧਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਗਾ ਪਏ। ਖੱਲ ਪਾਟ ਢਾਈ ਮਿਰਾਨੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਵੱਖ ਪਹਿੰਚੇ ਤਰਫ਼ ਗਏ, ਤੇ ਖੱਲ ਨੂੰ ਹਾਲ ਲਈ, ਉੱਤ ਗਏ।

ਮਿਰਾਨੀ ਖੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਣ ਲਗਾ।

'ਬੇ' ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਹੋਠਾਂ ਤਕਿਆ ਤੇ ਉਸੀ ਸਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ

"ਉਥੇ ਖੱਲਤਾ ਹੈ ਕਰ ਰਿਹਾ? ਰੰਗੀਨ ਪੱਥਰ ਜਿਹੜੇ ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਪਏ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਸੁਟ।"

ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਥਾਂ ਕੀਮਤੀ ਪਥਰਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿੰਚੀ ਪਈ ਸੀ। ਓਥੇ ਹੀਥੋਂ ਤੇ ਲਾਲ ਸਨ ਲੱਲਾਮ ਤੇ ਪੀਠ ਸਨ ਤੇ ਭਰੇ ਦੇ ਢੇਲੇ। ਹੀਥੋਂ ਛੱਡੇ-ਛੱਡੇ ਤੇ ਸੁਪਣੇ ਸਨ, ਤੇ ਉਹ ਘੁਪ ਕਿਚ ਭਲਕ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮਿਰਾਨੀ ਹੀਥੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਤੇ ਹੇਠਾਂ 'ਬੇ' ਵਲ ਚੁੱਲ੍ਹਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਤੇ 'ਬੇ' ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ

ਜਿਹਦੇ, ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਬੁਝਦਾ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਵਡੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲਈਆਂ।

ਮਿਰਾਨੀ ਉਦੋਂ ਕੁਝ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਨਾ ਆ ਗਈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਨੰਡਾ-ਨਾਹ ਹੋ ਗਿਆ।

"ਮੈਂ, ਮਾਤਰ, ਏਕੋ ਹੋਠਾਂ ਕਿਵੇਂ ਉਤਰਾਂਗਾ?" ਉਹਨੇ 'ਬੇ' ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ।

"ਮੇਰੇ ਬਲ ਹੋਰ ਪੱਥਰ ਸੁਟ," 'ਬੇ' ਨੇ ਪਰਤਕੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, "ਤੇ ਮੈਂ ਕੰਨੂੰ ਚੱਲਾਂਗਾ, ਪਿਛੋਂ ਪਹਾੜ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਤਰਨੈ।"

ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਉਹਦਾ ਅਤਬਾਹ ਕਰ ਲਿਆ, ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀਰੇ ਸੁਟਦਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਕੱਚੀਆਂ ਮੂੰਹ ਤਕ ਭਰ ਗਈਆਂ, 'ਬੇ' ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਲਦ ਲਿਆ

"ਸੁਟਾ ਚਿਏ ਪੁਤਲਾ," ਉਹਨੇ ਹਸ ਕੇ ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਆਖਾਬ ਦਿਤੀ। "ਹੁਣ ਸਮਝ ਲਗ ਗਈ ਆ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਵਾਂ। ਫੇਰ, ਉੱਤੇ ਉਪਰ ਪਹਾੜ ਤੇ ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿੱਨੇ ਕੁ ਨੇ।"

ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ 'ਬੇ' ਉੱਠ ਉੱਥੇ ਬਹਿ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਮਿਰਾਨੀ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਉੱਥੇ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪੱਥਰ ਤੇ ਚੱਟੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੱਥੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਲੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਥੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਹਨੇ ਮਿਰਾਨੀ ਫਾਂਕ 'ਬੇ' ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਹੋਠ ਪੈਣ ਲਗਾ।

ਚਾਣਕਾਰ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਸੋਚ ਉੱਤੇ ਬੀਜ ਦੀ ਸਰ-ਸਰ ਸੁਟਾਈ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੂੰਹ ਫੁੱਲਾ ਸਕਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਾ ਉਕਾਬ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਭਾਪਣ ਪਿਆ। ਉਹ ਮਿਰਾਨੀ ਦੀ ਬੰਟੀ-ਬੰਟੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਪਰ ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਸਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਕਾਬ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਨੂੰ ਚੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫੜ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਣ ਕੇ ਪੀਠ ਦਿਤਾ ਉਕਾਬ ਨੇ ਕੀਮ ਮਾਰੀ, ਹੜਾ ਕਿਛ ਉੱਤ ਪਿਆ, ਤੇ ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਵਧਾਤ ਦੀ ਬੋਝਿਰ ਕਰਦਾ ਗੱਲ-ਗੱਲ ਘੁਮਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਅਮੀਰ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਤੇ ਚੁੱਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਸਮੀਠ ਉੱਤੇ ਆ ਪਿਆ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੱਲ੍ਹ ਚੋਟੀ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਉਛ ਗਿਆ।

ਦਿਸ ਲਵਾਂ, ਮਿਰਾਨੀ ਦਾ ਭਿਅਨਕ ਮੋੜ ਤੇ ਬਥਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਹ ਮੌਤੀ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਕੀਮ ਲੱਭਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਚਾਣਕਾਰ ਹੀ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਬੇ, ਉਹਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਾਲਕ, ਉਹਦੇ ਵਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"'ਬੇ', ਮਜ਼ਦੂਰ ਚਾਹੀਦਾ ਈ?" ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਏਧਰ 'ਬੇ' ਨੂੰ ਮਿਅਲ਼ ਰਕ ਨਾ ਆਇਆ, ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਮਰਦੂਰ ਨਿਊਂਦਾ ਦੀ ਕੰਧ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ—ਅਜੇ ਤਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ—ਤੇ ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਕੱਚੀ ਹੋਰ ਬੰਦਾ ਸਮਝ, ਉਹਨੂੰ ਉਹਨੇ ਕਲੀ ਉੱਤੇ ਰਖ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ।

ਛੋਟੀ ਹੀ ਪਿਛੋ, 'ਬੇ' ਨੇ ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਚਿਤਾ ਉਹ ਇਕ ਛੱਡਾ ਲਭਾ ਕਦੇ ਤੇ ਉਹਦੀ ਖਲ ਲਾਹ ਲਵੇ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਤੇ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅਖਿਆ, 'ਬੇ' ਉਹ ਖਿਆਰ ਕਰੇ ਤੇ ਚਾਰ ਬੰਗਿਆਂ 'ਤੇ ਆਵੇ।

ਉਹ ਉਸੇ ਹੀ ਪਹਾੜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪਹੁੰਚੇ, ਤੇ ਅਜਲ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਡਾ ਹੀ 'ਬੇ' ਨੇ ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤੇ ਲੇਟ ਜਾਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਲੈਣ ਲਈ ਆਇਆ।

'ਮੈਨੂੰ ਦਸ, ਇਹ ਕਰਨਾ ਕਿਵੇਂ 'ਬੇ', ਮੈਨੂੰ ਕੀਕ ਫੜ੍ਹਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਈ,' ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਜਾਣਕ ਵਾਲੀ ਗਲ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਏ? ਵੇਖ ਇੰਜ ਕਰੀਏ,' 'ਬੇ' ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, 'ਤੇ ਉਹ ਉਠਾਈ ਪਈ ਖੱਲ ਉਤੇ ਪਸਦ ਗਿਆ।

ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਖੱਲ ਨੂੰ, 'ਬੇ' ਸਮੇਤ, ਢਲੇਟ ਕੇ ਗੱਥ ਬਣਾ ਲਈ ਉਤੇ ਉਹਨੂੰ ਖੁਦ ਵੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਧੜ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ।

'ਨਹਿਰ ਜਾ ਪੁੱਤਰਾ,' 'ਬੇ' ਕੁਝ ਠਾਇਆ। 'ਮੇਰਾ ਕੀ ਹਾਲ ਕੀਤਾ ਈ!'

ਪਰ ਉਸੇ ਪਲ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪਹਿੰਚੇ ਉਡਦੇ ਆ ਨਿਕਲੇ ਉਹਨਾਂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਦੀ ਖੱਲ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਓ ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਦ ਉਹ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਪਏ, ਉਹ ਖੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਝੁੰਜਾਂ ਤੇ ਪੌਂਢਿਆਂ ਨਾਲ ਪਾਕਨ ਲਗੇ, ਪਰ 'ਬੇ' ਨੂੰ ਵੱਖ ਤਰਾਹਿ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਗਏ। 'ਬੇ' ਨੇ ਖਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਕੀਤੀ।

'ਸੁਣ ਕਈ, 'ਬੇ' ਕਰਕ ਜਾਇਆ ਨਾ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਕਲ ਡੇਰੇ ਸੁਣ, ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਟਲ ਮੇ ਸੁਣੇ ਸਨ,' ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਹੋਰੋ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

'ਬੇ' ਨੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਸਮਝਿ ਤੇ ਕੁੱਝੇ ਨਾਲ ਕੱਬਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਪਹਾੜ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਤਰਿਆ ਸੀ,' ਉਥੇ ਮਿਰਾਨੀ ਨੂੰ ਆਕਾਸ਼ ਦਿਤੀ, 'ਛੋਟੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇ ਮੇਨੂੰ।'

ਰੋਹ ਰੀਝੇ ਸੁਣ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਾਛੀ ਹੀ ਜਾਣਗੇ, ਤੇਨੂੰ ਦੋਹਾਂਗਾ ਪਹਾੜ ਤੇ ਥਿਵੇ ਉਤਰੀਏ ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਫੇਰ 'ਬੇ' ਹੀਰੇ ਹਠਾਂ ਸੁਟਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਮਿਰਾਨੀ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਤਿਕਦੇ ਚੁਕਦਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਬੰਗਿਆਂ ਡਰ ਲਈਆਂ, ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾ ਉਤੇ ਡਲ ਲਿਆ।

"ਸੁਣ, 'ਬੇ', ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੇਖ" ਮਿਰਾਨੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ "ਉਹਨਾਂ

ਬੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਥੀਆਂ, ਚਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੂੰ ਮੋਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ 'ਚ ਸੁਟਿਆ, ਹਰ ਥਾਂ ਖਿਡਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਲਈ ਪੁਛ ਰੋਂਦਾ, ਪਹਾੜ ਤੇ ਥਿਵੇ ਉਤਰੀਏ? ਮੇਰਾ ਪਲ ਜਾ ਰਿਹਾ।"

ਤੇ ਉਠਾ ਦੇ ਸੁੱਪ ਭੁੱਖਾ, ਮਿਰਾਨੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪਲ ਕਲ ਹੋ ਪਿਆ।

'ਬੇ' ਡਰਾਵੇ ਦੋੜਾ ਤੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਬਰਦਾ, ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਲੱਜਣ ਲਗਾ, ਪਰ ਕੋਈ ਡਾਇਦਾ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹਨੂੰ ਸੁਟਨ ਵਾਨਾ ਓਥੇ ਹੀ ਚੋਟ ਸੀ!।

ਲਾਲਚੀ ਕਾਜ਼ੀ

ਕਾਜ਼ੀਯ ਪਰੀ-ਬਹਾਈ

ਮੈਨੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਮੰਨੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਕਰੀਬ ਆਦਮੀ ਦੁੱਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਹੜ-ਚੱਟੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਕਰੀਬ ਦਾ ਕਰੀਬ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨੇ ਮਰਾ ਪਕਾਇਆ ਉਹ ਆਪਣਾ ਇਲਾਕਾ ਛੱਡ ਮਿਹਨਤ-ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲਈ ਹਿੰਸੇ ਦੁਰਾਡੇ ਸਹਿਰ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਤੇ ਇਕਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਚਲ ਪਿਆ।

ਉਹਨੂੰ ਠਾਹ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਫਕਤ ਲਗਾ, ਜਾਂ ਰੋਤਾ ਫਕਤ ਲਗਾ ਇਹਦੀ ਖਬਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਖੀਰ ਉਹ ਉਕ ਬਹਿਰ ਆਪਸ ਪਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਤੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਕੰਮ ਵੀ ਗਲ ਵਿਚ ਪਰੇ-ਪਰੀ ਜਾਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਲਗਦਾ, ਉਹ ਕਰਦਾ, ਉਹਨੇ ਕਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਤੇ ਦਿਲਕਾਸ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਕਾਫੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਸਮਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਦਾ ਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਖੂਹੀ ਲਵਾਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ।

ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਧੀਸੇ ਵੀ ਗਯਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਓਨੇ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰਦਾ, ਜਿੰਨੇ ਹੋਟੀ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਾਹੀਏ ਹੁੰਦੇ, ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਧੀਸੇ ਉਹ ਇਕ ਮਿੱਠੀ ਜਿਹੀ ਕੁੱਝੀ ਵਿਚ ਧਾ ਡਰਦਾ ਤੇ ਇਲ ਹੀ ਫਿਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ।

"ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕੰਮ ਲਚਾਂਗਾ ਹੋਰ ਧੀਸੇ ਕੋਲ ਲਚਾਂਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਕੋਲ ਪਰਚ ਪਵਾਂਗਾ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹਨੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਵੀ ਜਾਨ ਤੋੜ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਰੋ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਟਾਂਕੇ* ਜੰਤ ਲਏ, ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਦਿਨ ਇਕ ਭਰੋਸ਼ ਆਦਮੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਰਕਮ ਸੀ ਉਹ ਬਿਹਤਰੀਆਂ ਸੌਰਾਂ ਸੋਧਣ ਤੇ ਵਿਕਰ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦਾ

“ਜੇ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਭੁਆਓ ਕਦੇ ਨਾ? ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਈ ਵਿਦਨਾ ਬੇਵਕੂਫੀ ਦੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੁਆਰ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਨਾਏ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਤੇ ਦੁਰ ਸਕਦੇ। ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਕਾਣੇ ਲੁਕਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਲਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਓਥੇ ਵੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਲੁਕਾਇਆ ਵੇਖ ਸਕਦੇ, ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖਚਰੇ ਤੇ ਬਦ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਨਹੀਂ। ਮੈਥੇ ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਜਾਂਦੇ ਕੰਧਣੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਪਣੇ ਟੱਬਰ ਕੋਲ ਖਾਲੀ ਹੱਥੀ ਮੁੜਨਾ ਪਵੇਗਾ।”

ਉਹ ਵਿੱਸ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ। ਪਰ ਅਖੀਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ਾਰ ਟਾਂਕੇ* ਵੱਖਣ ਲਈ ਕਾਗ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ।

“ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਈਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਨੇਕ ਆਦਮੀ ਹੈ,” ਉਹ ਚਿੰਤ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। “ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਮਹਿਭੂਤ ਕਹਿਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਘਰ ਆਪਣੇ ਜੋਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਧਾਰੀ, ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਦੇ ਲਵਾਂਗਾ।”

ਫ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਕਾਗ਼ੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਗਾ। ਕਾਗ਼ੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਆਉਣ ਲਿਖਾ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਕੰਮ ਸੀ।

“ਬਹੁਤ ਵੀ ਅਲਬ-ਜੰਗ ਕਾਗ਼ੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਮਹਿਭੂਤ। ਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਭਦੀ। ਜਿਨਾ ਕਿਸੇ ਮੇਰੇ ਇਸ ਸਹਿਰ ‘ਖ਼’ ਕਹਿ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਖ।”

ਕਾਗ਼ੀ ਨੇ ਪੈਸਿਆਂ ਬਦਲੀ ਕੁੱਝੀ ਫੜ ਲਈ ਤੇ ਭੰਗੀਦਾਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲਗਾ।

“ਜਿਥੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹੇ ਮੈਨੂੰ ਕਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫ਼ਲ ਨੂੰ ਸਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਸ ਤੇ ਮਹਿਭੂਤ ਸਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਭ ਸਕਦੀ।”

ਫ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਕਹਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਕਾਗ਼ੀ ਨੇ ਪੈਸੇ ਫਿਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਡੇ ਸਾਰੇ ਰੱਖੇ ਵਿਚ ਰਖ ਦਿਤਾ।

ਕੁਝ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਗਿਆਂ ਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲਗਾ। ਉਹ ਕਾਗ਼ੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ।

“ਬਹੁਤ ਵੀ ਅਲਬ-ਜੰਗ ਕਾਗ਼ੀ ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਮੈਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇ ਲਭਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾ ਰਿਹਾ।” ਕਾਗ਼ੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਤਕਿਆ।

“ਕਿਹੜੇ ਪੈਸੇ ਕਹਿ ਰਿਹੇ?” ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

* ਟਾਂਕਾ—ਪੁਰਾਣੇ ਵਕਤ ਦਾ ਇਕ ਤਾਜ਼ਿਕ ਮਿੱਠਾ—ਅਣ

ਬਹੁਤ ਵੀ ਅਲਬ-ਜੰਗ ਕਾਗ਼ੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਟਾਂਕੇ* ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਰਖੇ ਸਨ।”
 “ਚਮਾਗ਼ ਮਰਾਬ ਹੋ ਗਿਐ ਹੋਰ!” ਕਾਗ਼ੀ ਕਤਕਿਆ। “ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਤੂੰ ਦਿਓ ਕਦੇ ਸਨ? ਕਮਾਲ ਦੀ ਕੋਲ ਕੀਤੀ ਆ, ਸਚੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਟਾਂਕੇ*। ਤੇਰੇ ਵਡ-ਫ਼ਰੋਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਸੋ ਟਾਂਕੇ* ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਤੇਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹਜ਼ਾਰ ਟਾਂਕੇ* ਲਭ ਕਿਥੇ ਹੋਣੇ ਸਨ?”

ਫ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਾਗ਼ੀ ਨੂੰ ਚੋਤੇ ਕਰਾਣ ਦੀ ਬੱਝਿਕ ਕੀਤੀ, ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪੈਸੇ ਕਦੇ ਲਿਆ ਕੇ ਚਿਤੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕੀ ਚੱਢਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਕਾਗ਼ੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਉਹਨੇ ਪੈਰ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਟੋਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਦਿਆ।

“ਇਹ ਆਦਮੀ ਧੰਨੇਵਾਜ਼ ਹੈ” ਉਹ ਚਿੰਤਾਇਆ। “ਦਿਹਨੂੰ ਕੁੱਝ, ਲੁੱਕੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਘਰੋਂ ਬਚਾਓ ਧਰ ਦਿਓ।”

ਕਾਗ਼ੀ ਦੇ ਨੌਕਰ ਫ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਉਤੇ ਟੁਟ ਪਏ, ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਖੇ-ਤਰਸੀ ਨਾਲ ਕੁਟਿਆ ਤੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ।

ਫ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹੋਣ-ਘੋਣਾ ਨੇੜੇ ਖਾਂਦਾ ਬਾਹਰ ਸੜਕ ਉਤੇ ਜੁੜ ਪਿਆ।

“ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਮੂਹ-ਆਪੇ ਹੀ ਭਰੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ ਕੁਝ ਕਦੇ ਨੇ।” ਉਹ ਚਿਲਗੀਰੀ ਨਾਲ ਮੁੜ-ਘਿੜ ਵੇਲੀ ਸਾਂਝਾ: “ਲਾਣਗੀ ਕਾਗ਼ੀ ਸਾਥੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਾ ਰਿਐ।”

ਸੈਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਔਰਤ ਲੱਖੇ। ਫ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਦਾ ਹੋਣ-ਘੋਣਾ ਸੁਣ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਣ ਮਾਰਦੀ ਕਹਿਣ ਲਗੀ।

“ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਦੀ ਭਰਾਵਾ? ਦਾਗ਼ੀ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਚਾਲਾ ਦੇਤੀ ਉਮਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਏ ਤੂੰ, ਕੱਢੇ ਵਾਂਗ ਕਿਉਂ ਵਿਲਕੀ ਜਾ ਰਿਹੇ?”

ਫ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਅਖਿਆ।

ਫੈਟੇ ਜੋ ਕਦੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਫੈਟੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਆ ਬੰਡਿਆ ਗਿਐ! ਸਾਡਾ ਖੁੱਧੀ ਮੈਂ ਲਕ ਤੇਤਦਾ ਰਿਹਾ ਮੈਂ ਕਦੀ ਇਕ ਭਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਾਏ ਫੈਟੇ ਪੂਰਾ ਸੁੱਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਭਾਏ ਜੰਗਲ ਜਾਣ ਕੇ ਮੈਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਟਾਂਕੇ* ਜੋੜ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੁਆ ਕੈਣਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਭੇ, ਮਿਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਐ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਹਦੇ ਲਾ ਸਾਰੇ।”

“ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਐ,” ਅੰਗਤ ਤੇ ਅਖਿਆ।

ਤੇ ਫ਼ਰੀਬ ਆਦਮੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦਸਿਆ ਉਹਦੇ ਪੈਸੇ ਕਿਵੇਂ ਲੁਟ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਨ।

“ਤੇ ਲੋਕੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਾਗ਼ੀ ਦੀਮਾਨਦਾਰ ਤੇ ਪਾਬ ਏ!” ਕੁਝਿਤਨ ਨਾਲ ਉਹ ਅੱਧੀ ਬੋਲਿਆ।

“ਦਿਲਾਨੀਰ ਨਾ ਹੋ, ਸਰ ਕੁਝ ਚਲਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ,” ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੀ। “ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਤਰਕੀਬ ਸੋਚਾਂਗੀ।”

ਉਹ ਔਰਤ ਦੇ ਘਰ ਆਏ, ਤੇ ਔਰਤ ਨੇ ਫਿਰ ਪਤੀ ਵਿਚ ਵਤੀ ਸਦੀ ਮੰਝੂਕਰੀ ਲਗੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਫੈਟੇ ਸਿਰੇ ਪੁੱਥਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ।

“ਮੈਂ ਇਸ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਕਾਗ਼ੀ ਕੋਲ ਜਾ ਰਹੀ ਜਾਂ। ਕੁਝ ਦੂਰ ਰਹਿ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆ ਸਾਂ,

ਪਰ ਬਹੁਤਾ ਨੇੜੇ ਨਾ ਹੋਣੀ। ਏਸੀ ਤੈਨੂੰ ਵੇਲੀ ਭਕ ਨਾ ਭਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਏ, ਥੁਕ ਜਾਈਂ ਤੇ ਉੱਚੇ ਟਕ ਉਥੀਂ, ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਢਾਢੀ ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਜਦੋਂ ਵੇਖੋ ਕਿ, ਕਾਜ਼ੀ ਇਹ ਸੰਢੂਕੜੀ ਫੜਨ ਲਈ ਪੱਥ ਅਤੇ ਕਰਾਰਹਾ ਦੇ ਚੰਜਾ-ਚੰਜਾ ਆਈ ਤੇ ਆਖੀ 'ਅੱਧਾ ਅਪਣੇ ਦੂਠਾਂ ਤੇ ਮਾਲ-ਅਸਬਾਬ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ'।

"ਹੱਛਾ, ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਿਹੋ ਮੈਂ ਉਥੇ ਦੀ ਕਰਾਫਾ," ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਔਰਤ ਨੇ ਸੰਢੂਕੜੀ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਰਖ ਲਈ ਤੇ ਉਹ ਤੇ ਖਾਸੀਥ ਆਦਮੀ ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਹੋ ਪਏ, ਤੇ ਔਰਤ ਦਾ ਪੱਤਰ ਕੁਝ ਫਾਸਲੇ ਉੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆਣ ਨਗਾ।

ਉਹ ਕਾਜ਼ੀ ਦਾ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਤੇ ਔਰਤ ਗਲੀਥ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ।

"ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਜਾਵੇਂ।"

ਉਹ ਘਰ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ, ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਫਲ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਰਖੀ ਫੜੀ ਸਾਰੀ ਸੰਢੂਕੜੀ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ।

"ਆ ਭੈਣੋ, ਕਿਵੇਂ ਆਈਂ ਏ?"

ਔਰਤ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਬਹੁਤ ਦੀ ਅਦਬ-ਜੋਗ ਕਾਜ਼ੀ, ਰਵਿਦ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪਰਾ ਏ? ਮੈਂ ਦੋਲਤਮੰਦ ਸੁਦਾਗਰ ਹਰੀਮ ਦੀ ਬੀਵੀ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਬਾਛਲਾ ਲੈ ਕੇ ਦੁਹਾਏ ਦੇਸੀਂ ਕਿਸਾ ਕੀਦਿਆ ਏ, ਤੇ ਉਹ ਖਬਰੇ ਕਦੇ ਪਰਤੇ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਰਾਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਰੋਸ ਠਾਲ ਸੋ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਚੰਗੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੁਆਲੇ ਘਾਤ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਏ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੀਆਂ ਚਰੀਥੀ ਸਿਰ ਹਰੇ ਨੇ ਇਸ ਸੰਢੂਕੜੀ 'ਚ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਪਿਸ਼ੇ, ਤੇ ਫਲੇ ਸਾਡਾ ਸਾਗਾ ਸੋਨਾ ਤੇ ਹੀਰੋ-ਜਵਾਹਰ ਨੇ ਇਹ ਵੰਨੀ ਭਾਰੀ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਏਥੇ ਫਾਥੀ ਮੁਸਕਣ ਨਾਲ ਫਿਰਾਈ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਰਾਹੁੜੀ ਹਾਂ ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਅਪਣੇ ਕੋਲ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰਖੋ। ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਪਰਤੋਗਾ, ਉਹ ਆਪੇ ਆ ਕੇ ਭੈ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਸੰਢੂਕੜੀ ਚੁੱਕੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਭਾਰੀ ਸੀ, ਫਾਲਤ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਹਥ ਕੱਢਣ ਲਗ ਪਏ।

"ਇਸ ਸੰਢੂਕੜੀ 'ਚ ਚਾਲੀ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਟੋਕਾਸੇ ਰਕਮ ਏ," ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ, "ਤੇ ਠਾਢੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਹੀਰੋ-ਜਵਾਹਰ। ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ, ਹਰੀਮ ਬਹੁਤ ਦੀ ਦੋਲਤਮੰਦ ਸੁਦਾਗਰ ਏ..." ਤੇ ਔਰਤ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। "ਠੀਕ ਏ, ਭੈਣੋ, ਤੇਰਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੈਂ ਰਖ ਲਾਂਗਾ। ਬਕੀਨ ਰਖ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰਹੇਗਾ। ਤੇ ਤੇਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਕ-ਇਕ ਟਾਂਗੇ ਤਕ," ਪਰ ਔਰਤ ਨੇ ਸੰਢੂਕੜੀ ਭਾਰੀ ਦੋ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ।

"ਮੈਨੂੰ ਸਾਡੇ ਫਾ ਸਾਗਾ ਸਾਰੀ ਮੁਢੀ ਦੀ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ?" ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਭੈਣੋ, ਇਹਦਾ ਸਭ ਨਾ ਰਖ!" ਕਾਜ਼ੀ ਬੋਲਿਆ। "ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਛੋਕਰੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਦੇ ਪਾਕਵਾਲੀ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਏ।"

ਉਸੇ ਪਲ ਫ਼ਰੀਥ ਆਦਮੀ ਅੰਦਰ ਆ ਵੜਿਆ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਤਕਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਕਰੀ।

'ਰਬ ਨੇ ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਪ ਭੇਜਿਆ,' ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਚਣ ਲਗਾ। "ਇਸ ਔਰਤ ਅਗੇ ਆਪਣੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਫਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਇਥ ਹਜ਼ਾਰ 'ਟਾਂਗੇ' ਦੇ ਦੇਨਾਂ ਤੇ ਬਦਲੇ 'ਚ ਪੈਸੇ ਤੇ ਹੀਰੋ-ਜਵਾਹਰਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਸੰਢੂਕੜੀ ਲੈ ਕੇਨਾਂ ਦੇਨੇ ਜੋਗੀ ਇਹ ਪੈ ਏ, ਹਾ-ਹਾ।"

ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਔਰਤ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ।

ਮੈਂ ਭੇਡ ਕਹਿਣਾ ਭੈਣੋ ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਏ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦੇ ਕਾਬਲ ਕੋਰ ਖੁਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੀ ਸੰਢੂਕੜੀ ਥੋਥੇ ਕਿਤੇ ਚਿਜਾਵਾ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ, ਤੇਰੇ ਇਹਨੂੰ ਅਪਣੇ ਈ ਘਰ ਰੱਖਣ ਨਾਲੋਂ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਲਤ, ਜਦੋਂ ਤੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਕਈ ਤੂੰ ਆਪ ਚਾਹਵੇਂ, ਆਪਣੀ ਸੰਢੂਕੜੀ ਤੂੰ ਲਿਜਾ ਸਕਦੀ ਏ,"

ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਟੋਕਰਾਂ-ਦਾਰਾਂ ਤੇ ਭੇਡ ਸਾਰਿਥਾਂ ਨੇ ਸਿਮਤ ਬੰਨਕ ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਇੰਜ ਹਿਲਾਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਕਾਜ਼ੀ ਸਹੀ ਮੁਰੀ ਦੀ ਸਥ ਬੰਨਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਹਰ ਲਫਥ ਉੱਤੇ ਅਨਬਾਵ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਇੰਜ ਪੰਜ ਪਾਂਦਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਫ਼ਰੀਥ ਆਦਮੀ ਦੀ ਮੋਜੂਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਹਨੂੰ ਖੁਦੇ ਹੀ ਕੀਦਿਆ ਹੋਵੇ, ਬੋਲ ਉਠਿਆ।

"ਇਹ ਭੈ, ਇਹ ਭੈਣ ਈ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਬੱਥਕ, ਇਹ ਹਜ਼ਾਰ 'ਟਾਂਗੇ,' ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਖੀ। ਇਹ ਅਸ ਸਭੇਰੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣ ਲਗਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆਂ ਨਾਂ, ਮੈਂ ਫ਼ਲਹੀ ਨਾਲ ਇਹਨੂੰ ਚੋਰ ਜਮਥ ਲਿਆ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਦੇਣ ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਣਾ ਸਿਹਤਾ ਜੋਦੀ ਇਹਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਉਹ ਇਹਦੀ ਜਾਮਨੀ ਦੇ ਵੇਖੇ ਡਾ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਪੈਸੇ ਇਹਨੂੰ ਇਕਦਮ ਮੇਰੇ ਦਿਆਂਗਾ।"

ਔਰਤ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਬਹੁਤ ਦੀ ਅਦਬ-ਜੋਗ ਕਾਜ਼ੀ" ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਲੀਥ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਬੁਰੀ ਆਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਉਸ ਬਕਰ ਤੋਂ ਬੀ ਸਭ ਮਿਸਤਰ ਕਰ ਕੀਏ। ਇਹ ਕੁਝ ਇਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਫ਼ਸਰ ਕਰੀ, ਜੋ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਹਾ ਕਰਾਂ, ਇਹਨੇ ਪੈਸੇ ਬਾਅਦ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤਾ ਫੁਝ ਕੀਤੇ। ਇਹਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਕੰਢਾਂ ਅੰਥੇ ਨਹੀਂ ਪੈ ਗਈਆਂ।"

ਕਾਜ਼ੀ ਅੱਥਰ ਕੋਮਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ।

"ਤੂੰ, ਜਾਣਨੀ ਏਂ ਤੂੰ ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ। ਫਾਂ ਵੇਰ ਇਲ-ਮਰ ਦੀ ਚੋਰ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ, ਰਹਾਵਾ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ਾਰ 'ਟਾਂਗੇ' ਲੈ ਲੈ। ਫੇਰਨ ਲੈ ਲੈ।"

ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੱਢੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਇਆ, ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਕੱਢੇ, ਤੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ 'ਟਾਂਗੇ' ਗਿਣ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿਣਾ।

"ਹੇ ਚਾ, ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪ ਕੋਖ ਰਿਥੇ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੂਜੇ ਛੋਕਰੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਕਿੰਨੇ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਅਫ਼ਸਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਣਕਾਂ ਤੂੰ ਮੰਜ਼ ਦੇਵਾਂ," ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਾਬਲੀ-ਕਾਦਲੀ ਆਖਿਆ। "ਅਪਣੀ ਸੰਢੂਕੜੀ ਏਥੇ ਫੜ ਜਾ ਤੇ ਚੈਨ ਨਾਲ ਅਪਣੇ ਘਰ ਜਾ।"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਸੰਦੂਕੜੀ ਨਦੀ ਆਪਣੇ ਹਥ ਅਗੇ ਕੀਤੇ ਉਸੇ ਪੱਛ ਯੋਰਤ ਦਾ ਮੂੰਹਾ ਕਾਫੀ ਫਿਰੇ
 ਭੱਜਾ-ਭੱਜਾ ਆਇਆ।

"ਅੱਛ," ਉਹਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ। "ਭੈਰੋਂ ਨਾਲ ਘਰ ਆ! ਅੱਛਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਾਝ-ਅਸਥਾ ਨਾਲ
 ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ।"

"ਉਏ ਮੇਰਾ ਖਾਵੰਦ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਨਦੀ ਦੁਵ ਮੈਨੂੰ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਫਰਨ ਦੀ ਛੱਡ ਨਹੀਂ,"
 ਔਰਤ ਹੀਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੀ। "ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਾਬੇ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਅਦਬ-ਜੋਗ ਕਾਫੀ ਦੀ ਮਦਦ ਤੇ
 ਸਿਨੇ ਦੀ ਕਰ ਲਵੇਗੀ।"

ਤੇ ਇਹ ਬਣਦਾ ਕਹਿ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਦੂਕੜੀ ਛੱਡ ਲਈ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਰਖ
 ਲਿਆ ਤੇ ਕਰੀਬ ਆਪਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਆਈ।

"ਰਹਾਵਾ, ਮਾਝੁਸ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ," ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ। "ਥੋੜੇ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਵੀ ਅੰਧਾ
 ਰੋਬੇਬਾਸ ਤੇ ਕੁੱਝ ਚਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਰਠਾਥੀਆਂ ਹਰ ਰਾਤ ਰਲ ਜਾਓਗੇ ਹੋਣ। ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ
 ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾ ਤੇ ਅਮਨ-ਬੈਠ ਨਾਲ ਰਹੋ। ਤੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ੀ ਸਾਡੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਆਪਣਾ
 ਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕਮਾਇਆ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰ ਤੇ ਮਰੇ ਉਤਾ।"

ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਉਹ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਰਾਹੇ ਪੈ ਗਏ।

ਤੇ ਉਹਨੇ ਕਾਫੀ ਦਾ, ਪੁਟ ਜਾਣ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕੁੱਝ ਨਾਲ ਬਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ
 ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਢਾਢੀ ਖਿੱਚੀ, ਪਰ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਉਹ ਦੋਨਾ ਭਿੱਝ ਤੇ ਵੁਖ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ
 ਸੁੱਢੇ ਹੀ ਨਾ ਆਪਣਾ ਕੀ ਬਣਾਏ

"ਬਦਨਸੀਬ ਆਪਣੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਦੀ।" ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੇ ਫਿਰ ਮੁੜ-ਘੁੜ ਕਰਦਿੰਦਾ। "ਕਿੱਥੀ
 ਭਥਾਈ ਆਣ ਮਗੀ ਹੈ! ਬਦ-ਦੁਆ ਲੱਕੇ ਬੁਰਾਫ਼ਰ ਰਹੀਮ ਹੂੰ। ਉਹ ਇਕ ਘੰਟੇ ਇਕੋ ਥੀ ਘੰਟੇ ਪਿਛੇ
 ਕਿਉਂ ਨਾ ਖਰ੍ਹੋਬ ਸੁੱਕਿਆ ਓਦੇ ਤਕ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਖਰਾਨੇ ਵਾਲੀ ਸੰਦੂਕੜੀ ਮੇਰੀ
 ਹੈ ਗਈ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਦੰਠਰ ਬੁਟ-ਜਾਵਾਈ ਹੋ ਜਾਈ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਬੱਡਾ ਗੱਲਾ ਨਕੇ-ਨਕ ਡਰ ਜਾਣਾ
 ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਈ ਨਹੀਂ ਜੁੱਲਣ ਠਕਾ, ਥਾਈਂ ਦੀ ਨਹੀਂ! ਮੇਰੇ ਨਸੀਬੇ ਦੁਖ ਦੇ। ਮੇਰੇ ਨਸੀਬੇ ਦੁਖ ਦੇ!"

ਸਿਆਣੇ ਚੋਰਾ

ਉਹਰੋਰ ਪਲੀ-ਕਹਾਈ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਤਿੰਨ
 ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ

"ਬੰਦਉ। ਸਾਡੇ ਬੰਨ ਇੰਜ ਕੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਲੋਨਾ ਕੱਟੀ
 ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਕੋਠੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ।' ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਰਾਕਾ ਕੁਝ ਸਮਝਣ ਤੇ
 ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਦੀ ਜਾਬ ਸਿਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅੱਧ ਕੁਝ
 ਨਹੀਂ ਲੰਘਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੁਣੇ-ਫੁੱਟੇ ਇੰਜ ਦਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ
 ਕੰਨ ਤੇਕ ਦਮਾਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇ ਖੰਨੇ ਦੀ ਝਾਂ ਤੇਕ ਸੁਝ ਲਿਓ
 ਜਿਹੀ ਵੰਬਰ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਖਾਓਗੇ ਤੇ
 ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਠਤ ਚੂੜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਲਗੇ।"

ਪਰ ਵਕਰ ਤੱਖ ਗਿਆ ਜਾਂ ਬੰਡਾ ਵਕਰ ਤੱਖ ਗਿਆ,
 ਤੇ ਬੰਡਾ ਕੁਰਬ ਗਿਆ ਤਰਾ ਜੁੜ ਬੈਠ, ਉਹਨਾਂ ਸਭਾਧ ਕੀਤੀ
 ਦੇ ਢੇਰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ

"ਏਧੇ ਸਾਡੇ ਕਾਰਨ ਹੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਚਲੋ ਸਫ਼ਰ ਕਰੋ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵੇਖੋ। ਛੱਡ ਪਈ ਤੇ ਅਸੀਂ
 ਦਮਾਈ ਈ ਆਪਣੀਆਂ ਤੇ ਬੇੜ-ਸਜਦੁਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ
 ਮਰਨ ਲਗੇ।"

ਤੇ ਉਹ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹੇ ਪੈ ਗਏ।

ਉਹਨਾਂ ਸੁਨੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਪਰ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਉਥੇ-ਉਥੇ ਪਹਾੜੀ ਉੱਤਰ ਲੰਘੇ ਤੇ ਪੂਰੇ ਰਾਣੀ ਇਨ
 ਜੁਰਦੇ ਰਹੇ।

ਪੁਣੇ ਕਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ੀਂ ਨਜ਼ਦ ਮੁਕਾ ਬੁੱਝੇ ਸਨ ਤੇ ਬੰਨੇ-ਟੁੱਟੇ ਪਏ ਸਨ ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਸਫ਼ਰ
 ਮੁੜਮ ਪੁੱਛੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦੀ। ਉਹ ਸਾਧ ਝੰਡ ਲਈ ਅਣਕ ਭਏ, ਤੇ ਪਿਛੇ ਫੇਰ ਕੁਝ ਪਏ।

ਅਖੀਰ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਦਰਮਦ, ਮੁਨਾਰੇ ਤੇ ਮਕਾਨ ਇੰਜਲ ਝਗ ਪਏ ਉਹ ਇਕ ਵਰੇ ਸਾਰੇ
 ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਤਰਾਵਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹਵਾ ਨਾ ਠਹੀ ਤੇ ਉਹ ਵੈਰ ਤੇਜ਼ ਤੁਰਨ ਲਗ ਪਏ

"ਸਭ ਤੇ ਭੈੜਾ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਹੈ," ਉਹਨਾਂ
 ਆਖਿਆ।

ਉਹ ਬਹਿਰ ਬੱਲ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਾ ਭਰਾ ਅਰਦਾਸ਼ੀ ਹੀ ਅਟਕ ਗਿਆ ਉਹਨੇ
ਫ਼ੀਮਨ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ

“ਕੁਝ ਚਿਹਰੇ ਚੌੜ੍ਹੇ, ਦੇਖੋ ਕਿਸ ਵੱਡਾ ਸਫ਼ਾ ਉਨ ਛੱਪਿਓ”

ਉਹ ਕੁਝ ਰਾਹ ਅੱਗੇ ਗਏ, ਤੇ ਵਿਚਲਾ ਭਰਾ ਅਟਕ ਗਿਆ, ਤੇ ਸੜਕ ਦੇ ਚੌੜਾ ਪਾਸੇ ਢੇਖ ਗਏ

ਲਗਾ

“ਉਨ ਦੀ ਇਕ ਅਪ ਮਾਝੀ ਹੋਈ ਏ”

ਉਹ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਚੁੱਕੇ ਬਣੇ, ਤੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਆਖਿਆ:

“ਉਨ ਤੋਂ ਇਕ ਔਰਤ ਨੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ।”

“ਕੀ ਏ,” ਦੋਵਾਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੁਰ ਪਏ।

ਕੁਝ ਚਿਹਰੇ ਪਿੱਛੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਘੋੜਸਵਾਰ ਆ ਗਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਉਹਦੇ ਬਲ
ਕਹਿਆ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ

“ਘੋੜਸਵਾਰ, ਕੋਈ ਕੁਆਰੀ ਚੋਸ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਭ ਰਿਹਾ?”

ਘੋੜਸਵਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਦੀ ਲਕਾਮ ਖਿੱਚ ਲਈ।

“ਆਹ, ਲਭ ਰਿਹਾ,” ਉਹਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਕੋਈ ਉਹ ਕੁਆਰੀ ਰਿਹਾ ਏ?” ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ

“ਆਹ, ਉਨ ਦੀ ਕੁਆਰੀ” ਉਹਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ

“ਵਡਾ ਸਾਫ਼ ਉਨ ਸੀ?”

“ਆਹ!”

“ਤੇ ਉਹਨੀ ਖੱਬੀ ਅਖ ਮਾਝੀ ਹੋਈ ਸੀ?” ਵਿਚਲਾ ਭਰਾ ਬੋਲ ਪਿਆ।

“ਆਹ!”

“ਤੇ ਉਹਦੇ ‘ਤੇ ਇਕ ਔਰਤ ਤੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ?” ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ
ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਘੋੜਸਵਾਰ ਨੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਲ ਬਲ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ:

“ਹੱਛਾ, ਤੇ ਦੂਜੀ ਹੀ ਇਕੱਠੀ ਕੋਠ ਮੇਰਾ ਉਨ ਏ। ਕੋਠੀ, ਕੀ ਕੋਠੀ ਜੋ ਉਹਦਾ।”

ਤੇਰਾ ਉਨ ਅਜੀ ਕਈ ਕਹਿਆ ਏ ਨਹੀਂ,” ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਤੇ ਵੇਰ ਡੁਹਾਨੂੰ ਉਹਦਾ ਏਨਾ ਪਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਭ ਗਿਆ?”

“ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਰਤਣ ਤੇ ਮਾਸਰੇ ਨੂੰ ਜਾਸਟ ਦੀ ਜਾਬ ਆਉਂਦੀ ਏ,” ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ
ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। “ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਤੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਘੋੜਾ ਦੜਾ, ਤੇ ਉਨ ਲਭ ਪਵੇਗਾ ਏ।”

ਨਹੀਂ, ਉਨ ਦਾ ਮਾਸਕ ਆਖਣ ਲਗਾ “ਮੈਂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਮੇਰਾ ਉਹ ਕੁਹਾਡੇ
ਕੋਠ ਏ, ਤੇ ਡੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਮੇਨੂੰ ਮੋੜਨਾ ਪਇਗਾ।

“ਅਜੀ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਉਨ ਨੂੰ ਤਕਿਆ ਬਕ ਦੀ ਨਹੀਂ,” ਭਰਾ ਕੁਝ ਉਠੇ।

ਪਰ ਘੋੜਸਵਾਰ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਲਈ, ਤੇ

ਉਹਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਾਹ ਘੁਮਾਇਆ, ਉਹਨੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝਮ ਦਿਤਾ, ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਚੁੱਕ ਪੈਣ। ਇਕ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਦੇਸ ਦੇ ਹਾਕਮ ਪਾਸਾਰਾਹ, ਦੇ ਮਹਿਲ ਵੀ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ
ਮੁਹਾੜਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਜਿੱਥਾ ਪਾਸਾਰਾਹ ਕੋਠ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ।

‘ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇੱਜ਼ਤ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ’ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, ‘ਤੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲਾਂ ਤੇ
ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਇਕ ਵਡੇ ਸਾਰੇ ਉਨ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ
ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਸੜਕ ਉੱਕ ਰਹੇ ਤੇ ਰਾਹ ਝੁਲ ਗਏ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਿਆ ਤੇ ਤਿੰਨ ਬੀਦਿਆਂ
ਨੂੰ ਫੜ ਕੱਲਿਆ ਜਿਹੜੇ ਪੇਸ਼ਲ ਜਾ ਕੀ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਬਕੀਠ ਏ, ਇਹਨਾਂ ਬੀਦਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਉਨ ਕੁਹਾ
ਕਿਸੇ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਕੁਬ ਬੀ ਤਰ ਤੇ, ਇਹਨਾਂ ਮੇਰੀ ਬੀਦੀ ਤੇ ਬਚੇ ਨੂੰ ਖੜਕ ਕਰ ਦਿਤੇ।”

ਇਹ ਮਿਆਨ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਏ? ‘ਜਦੋਂ ਉਸ ਆਖਣੀ ਨੇ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਲਈ ਤਾਂ ਪਾਸਾਰਾਹ ਨੇ
ਪੁੱਛਿਆ।

“ਮੇਰੇ ਇਕ ਵੀ ਲਾਭਜ਼ ਕਹੇ ਕਿਨਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਬੀਦਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦਸ ਦਿਤਾ, ਉਨ ਕੁਹਾ
ਸਾਫ਼ਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਇਕ ਅੱਖ ਮਾਝੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ‘ਤੇ ਇਕ ਔਰਤ ਤੇ ਇਕ ਬੱਚਾ ਬੜਿਆ
ਹੋਇਆ ਸੀ।”

ਪਾਸਾਰਾਹ ਨੇ ਇਕ ਪਲ ਸੋਚਿਆ।

‘ਜੇ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਰਿਹਾ, ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਸਿਆ, ਤੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਕੋਠੇ ਉਨ
ਨੂੰ ਏਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕੇ ਸਨ’ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਸਚੀਂ ਮੁਢੀ ਹੀ ਚੁਰਾਇਆ
ਹੋਣੇ ਉਹ: ਜਾ, ਕੋਠਾਂ ਨੂੰ ਅਰਿਰ ਛੋ ਆ।’

ਉਨ ਦਾ ਮਾਸਕ ਖਾਤਰ ਗਿਆ ਤੇ ਛੋਟੀ ਹੀ ਗਿੱਠ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੇ ਕਾਪਸ ਆ ਗਿਆ।

“ਜਵਾਬ ਦਿਓ, ਕੋਠੇ” ਪਾਸਾਰਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ ਜਿਸ ਆਖਣੀ ਤੇ ਉਨ ਨੂੰ
ਕੀ ਕੀਤਾ ਜੇ?”

“ਅਜੀ ਬੋਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਅਜੀ ਇਹਦਾ ਉਨ ਕਈ ਕਹਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ,” ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ
ਦਿਤਾ

ਪਾਸਾਰਾਹ ਨੇ ਆਖਿਆ:

“ਕੁਸੀ ਮਾਸਕ ਏ ਕੁਝ ਕੀ ਦੱਸਣ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਉਨ ਦਾ ਸਾਫ਼ ਕੁਝ ਦਸ ਦਿਤਾ।
ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁੱਝੋਲ ਕਿਸੇ ਪੇ ਜਹੀ ਏ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵੀ, ਕਿ ਕੁਸੀ ਨਹੀਂ ਚੁਰਾਇਆ।”

“ਪਾਸਾਰਾਹ, ਇਹਦੇ ‘ਤੇ ਹੋਰਾਨੀ ਲਾਈ ਕੱਢ ਕਈ ਨਹੀਂ।” ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। ਅਜੀ
ਛੋਟੇ ਹੀਰਾਵਾਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਏ ਹੀ, ਲਭੀ ਕੁਝ ਨਾ ਛੱਪਣ ਵਾਲੀ। ਅਜੀ ਕੋਠ ਤੇ ਸਿਫ਼-ਸਮਝਣ ਦੀ
ਜਾਬ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਚੱਖਾ ਕਰਕੇ ਲਾਇਆ। ਕਿਸੇ ਕਰ ਕੇ, ਉਨ ਨੂੰ ਕਈ ਕਹਿਆ ਕਿਨਾਂ, ਅਜੀ ਘਸ
ਅਕੇ, ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ।”

ਪਾਸਾਰਾਹ ਕੱਸ ਪਿਆ।

“ਜਿਹੜੀ ਚੌੜ ਕਈ ਕਿਸੇ ਤੱਕੀ ਨਾ ਹੋਏ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਏਨਾ ਇਲਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ?”

“ਹੋ ਸਕਦੈ,” ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਭੱਗਾ, ਚੰਗਾ, ਵੇਖਣੇ ਹਾਂ ਸਬ ਬੱਲ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਨਹੀਂ"
 ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਸਵਿਆ ਕੇ ਉਹਦੇ ਕੰਨ ਛਿੜ ਕੁਝ ਆਖਿਆ
 ਵਧੀਰ ਇਕਦਮ ਮਹਿਲ ਤੇ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਖੋਲੀ ਤੀ ਥੋਂ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ
 ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਰੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਬਿਥ ਵਛੀ ਸਾਫ਼ੀ ਪੋਟੀ ਰਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੋਟੀ ਨੂੰ
 ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦਿਖੇ ਜਿਥੇ ਥਾ ਉੱਤੇ ਰਖਾਇਆ ਜਿਥੇ ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦਿਸ ਸਕੇ, ਉਹ ਪਰ੍ਹਾ ਹੋ
 ਆਏ ਭਰਾ ਦੁਹੇ ਵੱਖਦੇ ਖਰੌਤੇ ਚੱਢੇ। ਉਹਨਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤਕਿਆ, ਪੋਟੀ ਕਿਥੇ ਲਿਆਈ ਗਈ ਸੀ,
 ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਫਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਖੀ ਗਈ ਸੀ।
 "ਚੜ੍ਹੇ, ਚੜ੍ਹੇ, ਸ਼ਾਨੂੰ ਦੱਸੋ ਇਸ ਪੋਟੀ 'ਚ ਕੀ ਹੈ," ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।
 "ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਚੌਰ ਨਹੀਂ," ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ
 ਆਖਿਆ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰ ਸਕਨਾਂ, ਉਸ ਪੋਟੀ 'ਚ ਕੀ ਹੈ ਪੋਟੀ 'ਚ
 ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੋਲ ਦੋਗਾ ਹੈ।"
 "ਅਨਾਰ ਦੇ" ਇਕਦਮ ਭਰਾ ਬੋਲ ਪਿਆ।
 ਆਹੋ, ਤੇ ਉਹ ਪੁਰਾ ਪਕਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ "ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਅੱਧ ਆਖਿਆ।
 ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਿਹਾ ਸੁਣ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਪੋਟੀ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਈ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਨੌਕਰ
 ਉਹਨੂੰ ਛੇਰਨ ਅਤੇ ਲਿਆਣੇ ਨਾ ਉੱਥੇ। ਚੌਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਨੂੰ ਫੁਲਮ ਦਿਤਾ, ਪੋਟੀ ਬੋਲੂ ਚੋਟ,
 ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੋਲੂ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵੇਖਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਪੋਟੀ ਵਿਚ ਇਕ ਅਣ-
 ਪੱਕਾ ਅਨਾਰ ਪਿਆ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਣ-ਅਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ
 ਅਨਾਰ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਉੱਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਸਭ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ। ਫੇਰ ਗੁਆਂਢ ਉਠ ਦੇ ਮਾਣਕ
 ਵਾਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ
 ਇਹਨਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸਾਬਕ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਉਹ ਚੋਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਹੀ ਮਰੀ ਦੀ ਲਿਆਈ ਨੇ।
 ਸ਼ਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਉੱਠ ਨੂੰ ਛਿੱਤ ਹੋਰ ਢੁੱਕ,"
 ਜਿੰਨੇ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਖਾਣਪ ਵੇਖ ਦੌਰ ਰੱਖ ਗਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਦੰਗਾ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਜਿੰਨਾ ਅਪ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਉਹਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਕਵਾਨ
 ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਖਾਣਕ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ
 "ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਕਰੂਰ ਨਹੀਂ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। "ਤੁਸੀਂ ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਜਾ
 ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵੀਚ ਦੱਸੋ, ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਉਹ ਹੋਈ ਸੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗਾ
 ਕਿ ਇਸ ਆਲਸੀ ਦਾ ਉੱਠ ਕੁਆਰਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਦਸ ਸਕੇ, ਉੱਠ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਦਾ
 ਸੀ?"
 ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਆਖਿਆ
 "ਉੱਠ ਮਿੱਟੀ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਕ
 ਬਹੁਤ ਥਕਾ ਉੱਠ ਲੱਖਿਆ ਏ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਆਲਸੀ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਗਇਆ
 ਏ, ਚੋਰਾਂ ਪਾਸੇ ਦੱਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਇਕਦਮ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਉਹ ਕੀ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।"

'ਬਹੁਤ ਹੱਛਾ!' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋ ਕਿੱਥੇ ਦਸਿਆ ਸੀ, ਉੱਠ ਦੀ ਖੱਬੀ
 ਕਾਬ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ? ਅਪ ਦਾ ਮਾਇਆ ਹੋਣਾ ਸੜਕ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੀ ਫਰ ਜਾਂਦਾ।"
 ਮੈਨੂੰ ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਦੀ ਸਦੀ ਘਾਹ ਸੜਕ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ
 ਦੱਖੀ ਪਈ ਸੀ, ਪਰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ ਘਾਹ ਫੁੱਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ," ਵਿਚਲੇ ਭਰਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।
 ਫਰਮਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਆ!" ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋ ਕਿੱਥੇ ਭੁੱਲਿਆ ਸੀ ਉੱਠ
 ਤੇ ਇਕ ਖੇਰਤ ਤੇ ਬੰਬਾ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ?"
 "ਮੈਂ ਬੁਝਿਆ ਸੀ," ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੈਂ ਇਕ ਥਾਂ ਵੇਖੀ ਜਿਥੇ ਉੱਠ ਨੇ
 ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਤੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਰੋੜੇ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਅੰਗਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੇਖਿਆ ਫੂਰੇ, ਉਹਦੇ
 ਤੇ ਛੋਟੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਅੰਗਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬੰਬਾ ਸੀ।"
 'ਠੀਕ ਹੈ, ਤੇ ਤੂੰ ਸਭ ਆਖਿਆ," ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾ,
 ਪੋਟੀ 'ਚ ਇਕੋ ਅਣ-ਪੱਕਾ ਅਨਾਰ ਏ? ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉੱਥਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।"
 ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਆਖਿਆ
 ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਪੋਟੀ ਅੰਦਰ ਲਿਆਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਹਿਜ ਸੀ, ਉਹ ਭਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ।
 ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਰਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਮੇਰੇ ਕੰਨੀ ਕਿਸੇ ਗੋਲ ਚੀਜ਼ ਦੀ, ਜੋ ਬਹੁਤੀ ਵਛੀ ਨਹੀਂ ਸੀ
 ਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਹਰ ਕਿਤ ਕਰੀ ਸੀ ਮੁਖ-ਖੁਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਪਈ।'
 ਕਿਸੇ ਭਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ
 "ਤੇ ਮੈਂ ਅੰਦਰਾ ਲਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੋਟੀ ਬਾਗ਼ ਤੇ ਲਿਆਈ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵ ਕੋਈ ਇਕ
 ਗੋਲ ਚੀਜ਼ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਰਹੂਰ ਦੀ ਅਨਾਰ ਹੋਈ ਏ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮਹਿਲ
 ਕੋਲ ਅਨਾਰਾਂ ਦੇ ਦਰਖਤ ਬਹੁਤ ਲਯੇ ਹੋਏ ਹਨ।"
 ਬਹੁਤ ਹੱਛਾ "ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ।
 'ਪਰ ਤੂੰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਦਸ ਸਕਿਆ ਅਨਾਰ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ?"
 'ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਦਾ ਇਹ ਜਿਹਾ ਵਕਰ ਏ," ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, "ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ
 ਸਾਰੇ ਦੋ ਸਾਰੇ ਅਨਾਰ ਹਰ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਤੱਕ ਸੜਦੇ ਹੋ।"
 ਤੇ ਉਹਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਬਾਗ਼ੀ ■■■ ਇਲਾਕਾ ਕੀਤਾ।
 ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਾਗੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੱਖਿਆ ਉਹਦੇ ਬਾਗ ਦੇ ਅਨਾਰਾਂ ਦੇ
 ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਵਰ ਰੱਖਾ ਹੋਇਆ ਸੀ
 ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵੇਖਣ-ਚਾਖਣ ਦੀ ਅਨੀਯੋ ਰਾਬਤ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਰੂਝ ਉੱਤੇ ਅਣ-ਅਣ ਕਰ
 ਉਂਦਿਆ।
 'ਤੁਸੀਂ ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਲੋਂ ਲੋਲਤਮੰਦ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਪਰ ਸਿਆਣਪ ਵਲੋਂ
 ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਮੁਰੀ ਦੀ ਦੋਲਤਮੰਦ ਹੋ।" ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਕਿਰਲੀਲ ਪਤੀ-ਰਹਾਈ

ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਫਸ-ਅਸਰਾ ਵੱਧਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਵਖ ਹੋਣ ਤੇ ਅਛ-ਅਛ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਰਾਇਆ। ਪਰ ਇਕ ਵੇਰਾ ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਡਿਆ ਕਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ? ਪਹਿਲੇ ਉਹਨਾਂ ਸੋਚਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਏਡਾ ਮਾਲਦਾਰ ਬੰਦਾ ਨਾ ਲੱਭਾ ਇਸਲਾ ਉਹਨੂੰ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ। ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਸੋਚਿਆ, ਚੱਕ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਰੇਖਿਡ

ਆਪੇ ਵਿਚ ਵੰਡ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਇੰਜ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਢੇਰੀ ਦਾ ਦੁਖ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਉਹ ਰਾਗੀ ਠਹਿਰੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੱਡਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਦਿ ਚਿਰਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਇਸ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਿ ਸਾਇਦ ਉਹ ਮਾਲਕਾ ਠਿਪਰਾ ਸਕੇ

"ਨਿਕੋਂ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਉਥੋਂ ਅਜੇ ਕਰਾਗੇ," ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, ਤੇ ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਸਿਆਣੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਲ ਹੋ ਪਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਚੱਕੋ ਦੇ ਸਿਰ ਕੋਲ ਫੁਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਵਿਚਲਾ ਭਰਾ ਚੱਕੋ ਦੇ ਪਾਸੇ ਕੋਲ, ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਭਰਾ, ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਹਿਕਦਾ, ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

੨੨੦

ਸਰਾਥੀ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪੰਡਸਵਾਰ ਆਣ ਗੱਲਿਆ। ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪੁੱਕਣ ਲਗਾ, ਉਹ ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਰ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਚੰਸਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ।

"ਅਜੇ ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਕੋਲ ਬਿਜਾ ਕਰੇ ਜਾਂ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਮਾਲਕਾ ਲਿਪਟਾਏਗਾ। ਅਜੇ ਉਹਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਾਗੇ।

ਤੇ ਪੰਡਸਵਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਚਾ ਆਖਦਿਆਂ, ਉਹ ਅਲੀ ਕਹਿਣ ਲਗਾ:

"ਛੋਟੀ ਦੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਚਲੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇਗਾ ਉਹ ਚੱਕੋ ਦੇ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਫੁਰ ਰਿਹਾ। ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਭਾਅ ਆਪੀ ਤੇ ਕਹੀ, ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਹਿਕਦਾ ਜਾਵੇ। ਅਜੇ ਸਿਆਣੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾਡ ਪੈਰ ਤੇ ਪਹਿਨਾ ਪਹੁੰਚਦੇ"

"ਬਹੁਤ ਹੱਛਾ" ਪੰਡਸਵਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਦੁਸਰੇ ਪਾਇਆ, ਉਹ ਅਲੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ

ਦੁਪਹਿਲ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵਿਚਲੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਆ ਰਹਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਰਭ-ਖੋਲਕੇ ਚੱਕੋ ਦੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫੁਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪੰਡਸਵਾਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਖਣ ਲਗਾ:

"ਤੇਰੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਪੱਲੀ ਦੇ ਕੇ ਆਖਿਆ ਏ, ਜੇ ਤੂੰ ਉਥੇ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਖਾਤ ਪੈਦਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਹਿਕਦੇ ਜਾਵੇ।"

ਦਿਲਲੇ ਭਰਾ ਨੇ ਪੰਡਸਵਾਰ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਜਦੋਂ ਕੋ ਦਗੇ ਦੇ ਜਿਹ ਰਕ ਪਹੁੰਚੇ, ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਭਾਅ ਦਈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹੀ, ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਹਿਕਦਾ ਜਾਵੇ। ਅਜੇ ਸਿਆਣੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਛੋਟੀ ਤੇ ਛੋਟੀ ਪਹੁੰਚਦੇ।"

ਪੰਡਸਵਾਰ ਅਲੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੱਕੋ ਦੇ ਸਿਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕਹੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਭਾਅ ਤੇ ਸੁਣੇਹੇ ਦਿਤੇ ਜਾਮ ਪੀ ਚੁੱਕੀ ਸੀ

"ਮੇਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ," ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। "ਖੁਸ਼ਮਾਨਾ ਹੁੰਦੀ ਵੀ ਹੋ ਗਿਐ। ਸਾਨੂੰ ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਹਿਕਦਾ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਤੇ ਰਾਤ ਸਭਕ ਕੱਚੇ ਲੀ ਕੁਜ਼ਾਰਨੀ ਪੈਣੀ ਏ,"

ਪੰਡਸਵਾਰ ਨਾ ਕੁਝਿਆ ਤੇ ਅਲੀ ਨਿਕਲ ਗਿਆ

ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੈਪੀ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਅਲੀ ਹਿਕਦੇ ਅਕਲੀ ਸਕੋਰੇ ਫੇਰ ਤੁਰ ਪਏ। ਤਾਂ, ਅਚਨਚੇਤ ਹੀ ਇਕ ਭਾਘੀ ਤਿਆਰਾਧ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਪਈ। ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਉਕਾਬ ਨੇ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਟਪਣਾ ਮਾਰਿਆ ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਜਿਆਂ ਵਿਚ ਫੜ ਲਿਆ, ਭੁਕ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਬਦਲਾ ਦਿਓ ਠੀ ਗਿਆ ਤੇ ਫੂਰ ਉਡ ਗਿਆ।

ਭਰਾ ਕੁਝ ਜਿਹ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦੇ ਤੇ ਦੁਖ ਮਨਾਏ ਰਹੇ, ਤੇ ਫੇਰ ਖਾਣੀ ਪੀਣੀ ਘਰ ਪਰਤ ਗਏ

ਦੇਹਤ ਚੱਕੋ ਨੂੰ ਪੱਜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੜੀ ਉਕਾਬ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡਦਾ ਗਿਆ। ਛੋਟੀ ਦੀ ਉਹਨੂੰ, ਪੈਣੀ ਇਕ ਚਰਾਂਚ ਵਿਚ ਬਝਰੀਆਂ ਚਾ ਇਕ ਦਿੱਜ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਕਦਾ ਦਿੱਜਿਆ, ਜਿਹ

੨੨੧

ਦੇ ਸਿੱਧ ਸਭ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਨ। ਉਕਾਬ ਨੇ ਹੋਰਾ ਲਭ ਭੇਟ ਮਾਲੀ ਬਕਰੇ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਚੂੜੇ ਆ ਬੈਠਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੋਹਾਂ ਪਾਸੇ ਹੋਰੀਆਂ ਬਿਛਾਰਦਾ ਢੰਗ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਗ ਪਿਆ।
 ਬਾਟਚਰ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਮੀਂਹ ਬੋਲਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਅਜ਼ਾਬੀ ਨੇ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਬਕਰੀਆਂ ਦੇ ਇੰਜੜੇ ਨੇ ਉਸੇ ਹੀ ਥਕਰੇ ਦੀ ਢਾਢੀ ਚੋਰ ਆ ਬਿਟ ਲਈ।

ਬਾਟਚਰ ਹੀ ਅਜ਼ਾਬੀ ਨੂੰ ਖੋਰੀ ਅਖ ਵਿਚ ਡਾਢੀ ਸਖਤ ਪੈੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ।
 ਅੱਖ 'ਚ ਕੋਈ ਤੀਲਾ ਪੈ ਡਿਗੇ " ਉਹਨੇ ਜੋਥਿਆ।
 ਆਮ ਰੋਲੇ ਆਜ਼ਾਬੀ ਆਪਣੇ ਇੰਜੜੇ ਨੂੰ ਹਿਕ ਪਿੰਡ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਹਦੀ ਅਖ ਦੀ ਪੀੜ ਬਹੁਤ ਵਧ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਚੋਰਾਂ ਮਾਰਦਾ ਮਿਨਤਾ ਕਰਨ ਲੱਗ।
 "ਪਿੰਡ ਵਾਇਓ ਢੇਰੀ ਲਾਭ ਹਕੀਮ ਬੁਝਾਓ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਅੱਖ 'ਚ ਜਾਊ ਬੋਰੀਆ 'ਚ ਬੰਦ ਨਿਲ ਪੈਣ ਤੇ ਜੌਲਾ ਲਭ ਟੈਰ ਮਿਠੇ ਇਕ ਪਛ ਕੀ ਬੋਨ ਨਹੀਂ ਲੋਣ ਦੇ ਰਿਹਾ।"
 ਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਚਾਲੀ ਹਕੀਮ ਲੱਭੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਲਭੇ।
 ਸਾਡੇ ਆਜ਼ਾਬੀ ਦੀ ਅੱਖ 'ਚ ਨਿਲ ਪਵੇ ਚੌਲਾ ਲਭ ਲਭ ਤੇ ਇਹਦੀ ਪੀੜ ਅਤਮ ਬਰ ਦਿਓ।
 ਖਰ ਬਿਆਲ ਇਹ ਰਖਣਾ, ਅੱਖ ਨੂੰ ਸਟ ਨਾ ਲਭ ਜਾਏ ਸੁ।"

ਚਾਲੀ ਹਕੀਮ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਲੀ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਲ ਪਏ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੀਲਾ ਲਭ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਅਸਭ ਵਿਚ ਤੀਲਾ ਨਹੀਂ, ਢੇਰੀ ਵੇ ਮੋਢੇ ਦੀ ਹੱਥੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਜ਼ਾਬੀ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਆ ਕਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਬਕਰੇ ਦੀ ਢਾਢੀ ਹੱਥ ਮੀਂਹ ਤੇ ਬਿਟ ਲਈ ਹੋਰੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਅਜ਼ਾਬੀ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਪੀੜ ਬੰਦੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਹਕੀਮ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਤੇ ਢੰਗੇ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਚੀ ਹੱਥੀ ਪਿੰਡੇ ਦੂਰ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਈ ਤੇ ਸੁਟ ਦਿਤੀ ਥਈ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਿੱਕੇ, ਨਿੱਕੇ ਮੱਥੇ ਦੀ ਹੱਥੀ ਪਈ ਸੀ, ਉਥੇ ਫੁੱਫ ਟਪਰੀਵਾਸ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ ਸੀ, ਵਡਿਆਂ ਨੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਗਲ ਸੀਕੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਅਣਕ ਪੈਣ ਤੇ ਹੂਣੀ ਬਲਟ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਪਕਾਇਆ।

ਇਹ ਖੂਣੀ ਦਫ਼ਤਲ ਸਭ ਤੇ ਹੱਥੀ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਾਂ ਹੋ, ਸਾਡੇ ਰਾਤ ਖੁਸ਼ਾਹ ਸਕਣ ਲਈ," ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ।

ਪਰ ਸਦੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਟਿਕ ਰਹੇ ਤੇ ਸੱਭ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲਗੇ ਬਾਟਚਰ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੱਢਣ ਤੇ ਪਿੱਠਣ ਲਗ ਪਈ। ਟਪਰੀਵਾਸ ਸਹਿਮ ਕਰੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ, ਕਾਪਲੀ-ਕਾਪਲੀ ਆਪਣਾ ਮਾਲ-ਅਲਾਬ ਆਪਣੇ ਗਡਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਏ, ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਜੱਫ਼ ਲਏ ਤੇ ਛੇਤੀ ਹਾਲ ਵਿਲਭ ਹੁਏ।

ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਹਿਮ ਚਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਉਤੇ ਹੀ ਲੱਥੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਪਿੰਡੇ ਵਡਿਆਂ ਦੇ ਚਾਲੀ ਘੋੜਾਵਾਰ ਡੁਕਾਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਇਹ ਪੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜੇ, ਚਿਥੇ ਹੋਇਆ ਕੀ ਸੀ।

ਚਾਲੀ ਘੋੜਾਵਾਰ ਢੇਰੀ ਹੀ ਅੱਖੜ ਪਈ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬੋਧਿਆ, ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਰਾਤੀ ਖੂਣੀ ਦਫ਼ਤਲ ਸਾਭ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਸਭ ਇਹ ਇੰਝ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੱਥੀ ਸੀ ਕਿਸੇ ਢੰਗੇ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦੀ ਹੱਥੀ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ-ਵੇਖਦਿਆਂ ਢੇਰੀ, ਇਕ ਖੂਮੀਲੀ ਬਕ ਰਹੀ ਸੀ।

"ਤੇ ਇਹਨੇ ਕੱਢਾਈ ਸੀ ਜ਼ਮੀਨ!" ਅਜ਼ਾਬਾਹ ਕੂਝ ਉਹੇ ਉਹਨਾਂ ਨਿਕਾਨਾਂ ਬੋਲਿਆ ਜੋਰੇ ਭੱਭੇ ਤੇ ਖੂਮੀਲੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ।

ਇਸ ਪਿੰਡੇ ਉਹ ਉਹਦੀ ਪੱਥ ਡਾਕੂਣ ਲਗ ਪਈ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਹਤ ਵਿਚੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ ਪੱਥ ਡਾਕੂ ਸਕੇ ਤੇ ਡੁਸਾ ਪਾਸਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਣ-ਲੱਥਾ ਕੀ ਛਡਣਾ ਮਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਰੋਭ ਲਾਇਆ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਖੂਮੀਲੀ ਉਲਟਾਈ ਨਾ ਜਾ ਸਕੀ।

ਘੋੜਾਵਾਰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਕੱਥ ਸੁਣਾਈ, ਤੇ ਖੱਬੇ ਸੱਭ ਲਭੇ ਵੀ ਕੀੜਾ ਜਾਏ।

ਅੰਤ ਉਸੇ ਹੀ ਵੇਲੇ ਇਕ ਜਵਾਨ ਔਰਤ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ:
 "ਮਿਹਸਾਨੀ ਕਦੇ ਖੂਮੀਲੀ ਦੀ ਪੱਥ ਦਾ ਉਹ ਟੋਟਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਜਿਹੜਾ ਡੁਕਾਣੇ ਘੋੜਾਵਾਰ ਲਿਆਏ ਨੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਰੇ ਹੋਏ ਬਾਲ ਦੀ ਟੋਪੀ ਬਣਾਵਾਂ ਏ।"

"ਬਹੁਤ ਹੱਥਾ" ਵਡਿਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਲੈ ਜਾ।"

ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਮੋਢਾ ਲਿਆ ਤੇ ਖੂਮੀਲੀ ਦੀ ਪੱਥ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਲਈ ਟੋਪੀ ਕੱਟਣ ਲਗ ਪਈ। ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਪਿਆ, ਪੱਥ ਏਨੀ ਕੁ ਸੌਂ ਕਿ ਅੱਧੀ ਟੋਪੀ ਬਣ ਸਕੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕੱਥ ਕੱਥੀਆਂ ਕੱਥ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਖੂਮੀਲੀ ਦੀ ਪੱਥ ਦਾ ਡੁਸਾ ਅਹ ਮੰਗਣ ਨਹੀਂ।
 ਤਾਂ ਚਾਲੀ ਘੋੜਾਵਾਰ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਉਹ ਖੂਮੀਲੀ ਨੂੰ ਡੁਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਪੱਥ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਾਹ ਸਕੇ।

"ਜੇ ਖੂਮੀਲੀ ਦੀ ਅੱਧੀ ਪੱਥ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਟੋਪੀ ਨਹੀਂ ਬਣਵਾਂ" ਉਹ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲਗ, 'ਤੇ ਉਹਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਆਪ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਖੂਮੀਲੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਪੱਥ ਆਪ ਲਾਹ ਲਿਆਵੇ।

ਔਰਤ ਨੇ ਅਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਚੁੰਨਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਗਈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਖੂਮੀਲੀ ਨੂੰ ਛਡ ਆਏ ਸਨ। ਉਹਾ ਕੋਈ ਬੋਰ ਲਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਉਹਨੇ ਖੂਮੀਲੀ ਨੂੰ ਪੜਾ ਲਿਆ ਉਹਦੇ ਡੁੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਪੱਥ ਡਾਕੂ ਲਈ ਤੇ ਪੱਥ ਦੇ ਦੋ ਅੱਧੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਟੋਪੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ।

ਤੇ ਹੁਣ ਇਕ ਕੱਥ ਏ, ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਡੁਕਾਣੇ ਤੋਂ ਪੁਕਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਖੁਹਾਣੇ ਬਿਆਲ ਬਿੰਦ ਸਰ ਕੇ ਵਧਾ ਕੱਟ ਸੀ।

ਕੀ ਇਹ ਵੱਧਾ ਸੀ?
 ਢੇਰੇ ਹਕਾਏ ਕਿ ਇਹਦੀ ਪੁਕਾਣ ਤੇ ਸਿਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇਕ ਘੋੜਾਵਾਰ ਨੂੰ ਪੁਕਾ ਇਨ ਲਗ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੀ ਇਹ ਉਕਾਬ ਸੀ?
 ਢੇਰੇ ਹਕਾਏ ਕਿ ਉਹ ਵੱਧੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅਸਾਨੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੀ ਇਹ ਬਕਰਾ ਸੀ?

ਢੇਰੇ ਹਕਾਏ ਕਿ ਉਹ ਇਹਦੇ ਸਿੱਧੇ ਦੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਉਕਾਬ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਥੇ ਉਹਨੇ ਢੰਗੇ ਨੂੰ ਖਾਧਾ ਸੀ।

ਕੀ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ ?
 ਚੇਤੇ ਰਖਣਾ ਕਿ ਉਹਦੀ ਆਖ ਵਿਚ ਚਾਈ ਹਕੀਮ ਚਾਣੀ ਬੋਝੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿੱਲੇ ਸਨ ?
 ਕੀ ਇਹ ਖੁੰਮੜੀ ਸੀ ?
 ਚੇਤੇ ਰਖਣਾ ਕਿ ਉਹਨੇ ਢੰਗੇ ਦੇ ਸੰਦੇ ਵੀ ਚੱਡੀ ਨੂੰ ਮੁਹ ਪਾ ਬੁਰਾਨ ਲੈ ਆਂਦਾ ਸੀ।
 ਕੀ ਇਹ ਬਾਲ ਸੀ ?
 ਚੇਤੇ ਰਖਣਾ ਕਿ ਉਹ ਬੜਾ ਫੜਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੀ ਟੋਪੀ ਖੁੰਮੜੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਖੱਠ ਡ ਬਣੀ ਸੀ।
 ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਔਰਤ ਸੀ, ਜਿਹਦਾ ਦਿਉਆਂ ਚਿੱਡਾ ਬਾਲ ਸੀ ?
 ਸੋਢੇ, ਚਮਾਕ ਲਾ ਕੇ ਸੱਚ, ਛੇ, ਬਾਇਦ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਸਗੋਂ।

ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਤੇ ਸਿਗਾਏ-ਬੇ

ਬਜ਼ਾਸ ਪਸੀ-ਬਹਾਈ

ਬੀਤੇ ਸ਼ਮਿਆ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਤੋਪੀ-ਸੰਦਾਨ ਵਿਚ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਿਫਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਉਹ ਖਰੂਰ ਸੀ ਤੇ ਕਿੱਲੇ ਪਾਰੇ ਕਰਕੇ ਤੇ ਮਫਕ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕੁਝ ਕੇ ਵਿਖਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਤੇ ਏਧਰ ਢਿਲੇ ਹੀ ਸਤੋਪੀ ਵਿਚ ਸਿਗਾਏ-ਬੇ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਟੋਲਤਮੰਦ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਿਗਾਏ-ਬੇ ਖਰੂਰ ਕੰਜੂਸ ਸੀ। ਜੱਗੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਕੰਜੂਸੀ ਉਹਦੀ ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਪਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਫੂਮ ਹੋਣ ਦੀ ਹਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਦੇ-ਕਦੇ ਅਗੇ ਰੋਟੀ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਥਾਵਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਤੇ ਬਹਰੇ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੇ ਸਿਗਾਏ-ਬੇ ਨੂੰ ਸਭਕ ਸਿਖਾਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਕਾ ਲਿਆ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਕੇ ਸਿਗਾਏ-ਬੇ ਨੂੰ ਸਿਖਾਣ ਲਈ ਚਲ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਨਾਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਾਸਾ ਫੂਟ ਪਿਆ। ਨਹਿਰ ਜਾ ਫੂ, ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ, "ਉਹ ਆਖਦੇ ਲਗੇ।" ਸਿਗਾਏ-ਬੇ ਤੇਰੀ ਬਹਾਨਾ ਚਿਆੜਤ ਕਰਕੇ ਫੋਟ ਦੇ ਗੱਧਰ ਤੇ ਵਧੀਆ ਤੇ ਵਧੀਆ 'ਏਰਾਨ' * ਨਾਲ ਫਿਰ ਤਰ ਜਾਏਗਾ ਤੇਰਾ।"

"ਪਰਕਾਹ ਨਾ ਕਰੇ," ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, "ਵੇਖ ਲਵਾਓ।"

ਉਹ ਸਿਗਾਏ-ਬੇ ਦਾ 'ਯੂਰਤਾ' ਲਭਦਾ, ਸਤੋਪੀ ਵਿਚ ਕਿੱਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਘੋੜਾ ਦੁੜਾਦਾ ਭਿਰਿਆ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਹ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ।

* ਏਰਾਨ ਖਾਨੀਓ ਗੋਰੇ ਦੁਹ ਤੇ ਬਦਾਈ ਪੀਟ ਦੀ ਇਕ ਬੰਦ—ਅਲੂ :

"ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਨੂੰ ਏਥੇ ਨਾ ਲਭਦਾ ਫਿਰ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਭ ਤੋਂ ਲਾਭੇ, ਕਿਤੀ ਬਹੁਤ ਘੁਰ ਬਨਾ ਗਿਐ।"

ਅਠਦਾਰ-ਥੇਜ਼ ਲਈ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸਿਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਸਰੋਪੀ ਵਿਚ ਖੜੋਤਾ ਇਕ ਕੱਲ੍ਹ-ਮੁਲੱਭਾ 'ਧੁਰਡੇ' ਇਕ ਪਿਆ। ਉਹਦੇ ਚੋਟੀ ਪਾਸੇ ਸੰਘਣੇ ਸਰੂਟ ਸਨ।

"ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਸਰੂਟਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕਿਸੇ ਕੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਆ ਬਸਿਆ ਹੋਇਐ," ਅਠਦਾਰ-ਥੇਜ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਂਝਦਾ ਲਗਾ।

ਹੈ, ਸਚੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦਿੱਜ ਇਸ ਲਈ ਗੀਤਾ ਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਓਪਰਾ ਆਦਮੀ ਹੋਵੇ ਆ ਤਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਉਹਦੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਸਰੂਟਾਂ ਦੀ ਸਰ-ਸਰ ਨਾਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਖਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਸਭੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੁਕਾ ਦੇਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਦਾ-ਮਿਸਾਲਾ ਨਾ ਪਵੇ।

ਪੁਰਿਆਰ ਅਠਦਾਰ-ਥੇਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਚਲਾਈ ਇਕਲਮ ਹੀ ਸੁਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀਜ਼ ਸੰਚਣ ਨਕਾ, ਜਿਸ ਨਾਕ ਉਹ ਸਰੂਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੜਾਕ ਕੀਤੀ ਛਿਨਾ ਲੰਘ ਜਾਏ ਤੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਦੇ 'ਧੁਰਡੇ' ਪਹੁੰਚ ਪਵੇ।

ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਜੋਰਿਆ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾ ਚੰਗ ਨਾ ਸੁਝ ਸਕਿਆ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਬਟਾਕੀ ਵਾਲੀ ਤਰਫੀਬ ਅਹੁੜੇ।

ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾ, ਉਹ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪਥਰ ਤੇ ਕੀਟੇ ਦਿੱਕੋਰੇ ਰਕਨ ਲੜ ਪਿਆ, ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹਨੇ ਥਰੁਰ ਸਾਥੇ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਬਥ ਲਏ, ਓਹਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਲਾ ਅਟੱਕਿਆ। ਇਸ ਪਿਛੇ ਉਹ ਯਨੇਰਾ ਪੈਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਰੂਟਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਉਹਨੇ ਇਕ ਪੱਥਰ ਸੁਟਿਆ ਤੇ ਸਰੂਟ ਬੂਲਣ ਤੇ ਸਰਸਰਾਣ ਲਗੇ ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਛੋਟੀ ਨਾਲ ਖੁਰਡੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਛੇਪਿਆ ਤੇ ਇਕ ਪਲ ਕੰਨ ਲਾਈ ਰਥੇ।

"ਕੀਟਾ ਏ?" ਉਹਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਦਾਪਸ ਆਪਣੇ 'ਧੁਰਡੇ' ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਫੇਰ ਅਠਦਾਰ-ਥੇਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਪੱਥਰ ਚੰਡ ਸੁਟਿਆ। ਸਰੂਟ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਰਸਰਾਏ ਤੇ ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਛੋਟ 'ਧੁਰਡੇ' ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਭੱਜਾ ਆਇਆ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਹੋਰਾਂ ਪਾਸੇ ਜੋਰਿਆ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਦਿਸਿਆ।

'ਧੁਰੁਰ' ਹਵਾ ਸਰੂਟਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਰਹੀ ਹੋਈ ਏ," ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਧੁਰੁਰ ਤੋਂ ਵਿਛੋਂ ਬਾਹਰ ਭੱਜਾ ਆਉਣਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ।

ਅਠਦਾਰ-ਥੇਜ਼ ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਛੇ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਤੇ ਫਿਰਿਆ ਤੇ ਸਰੂਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੱਲੀ-ਚੱਲੀ ਕੰਨ੍ਹਸ ਦੇ 'ਧੁਰਡੇ' ਫਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਗਾ। ਉਹ ਇਕ ਪੈਰ ਪੁਟਦਾ

ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਉਡੀਕਦਾ, ਫੇਰ ਇਕ ਪੈਰ ਪੁਟਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਮੁੜ ਉਡੀਕਣ ਲਗਦਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ 'ਧੁਰਡੇ' ਦੇ ਬੂਹੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਹਨੇ ਮਿੱਟੇ ਨਮਦੇ ਦੀ ਇਕ ਚੱਲੀ ਤੇ ਅੰਦਰ ਥਾੜੀ ਮਾਰੀ। ਧੁਰਡਾ ਹਰ ਭਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੂੜਿਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਹਰ ਵਾਂਗ ਚਲੀਓ ਤੇ ਹੱਦਿ ਪਵੇ ਸਨ ਤੇ ਤਾਰੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਵਾਲੇ ਗੱਲੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉੱਚੇ ਰਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਤੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਅਧ-ਬਰਫਾਰ, ਕੁਝੇਂ ਕੀਲ, ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਅਗ ਉਤੇ ਟੋਲੀ ਪਈ ਇਕ ਚੜੀ ਸਦੀ ਹਾਂਦੀ ਚਿਰ ਭੇਡ ਦਾ ਚੰਬਰ ਉਥਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਲੀ-ਕਲੀ ਚਕ ਕੇ ਤਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੱਕ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਨਾਈ-ਲਾਠ ਹੀ ਉਹ ਇਕ ਆਦਰ ਵਿਚ ਕੀਮਾ ਫਰਦਾ, ਸਮੇਜ਼ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਦੀ ਬਹੁਤਾਂ ਆਦਾ ਕੂੜੇ ਭਰੀ ਥੀ, ਉਹਦੀ ਹੀ ਇਕ ਮੱਘ ਦੇ ਛੱਗ ਲਾਹ ਕੁਹੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਦਾ ਟੱਬਰ ਅੱਗ ਉੱਤੇ ਰੇਡ ਦਾ ਜਿਥ ਝੁੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਓਸੇ ਪਲ ਅਠਦਾਰ-ਥੇਜ਼ੇ ਅਚਣਚੱਕ ਹੀ ਐਂਬਰ ਲਾ ਅਇਆ।

"ਬੁਝ ਬਾਮ" ਉਹਨੇ ਅਖਿਆ।

ਓਸੇ ਹੀ ਬਿੰਦ ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਨੇ ਭਾਡ ਦਾ ਚੱਬਣ ਠਾਹ ਕਰ ਕੇ ਚੱਦ ਬਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਘੜਮ ਬਰਦਾ ਸਮੇਜ਼ ਉੱਚੇ ਜਾ ਪਿਆ ਉਹਦੀ ਵਾਹੀ ਆਣੇ ਉੱਚੇ ਬਹਿ ਛਈ ਉਹਦੀ ਧੀ ਨੇ ਮੱਘ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਕਰਟ ਦੀ ਕੱਚੀ ਨਾਲ ਕਜ ਲਿਆ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਟੱਬਰ ਨੇ ਭੇਡ ਦਾ ਸਿਰ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਲੁਕਾ ਲਿਆ।

ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਨੇ ਅਠਦਾਰ-ਥੇਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਆਖੀ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

ਸੁਣਾ ਫੇਰ, ਸਤੋਪੀ ਦੋਮਨਾ ਕੀ ਖਬਰਾਂ ਨੇ?

ਸਤੋਪੀ 'ਥੇ ਸੁਆਧ ਚੋਣੇ ਕਾਨਾ ਬੇਨਾ ਕੁੱਝ ਏ ਤੇ ਬੁੱਝਣ-ਪਿਛਣ ਕਾਨਾ ਬੇਨਾ ਕੁੱਝ ਕਿ ਉਹਦੀ ਕੋਨੀ ਗਡ ਸੁਣਾਓਂਦਾ' ਬਹੁਤ ਬਿਖ ਲਗ ਜਾਏਗਾ।

"ਜੇ ਕੁੱਝ ਮੈਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕੁਝ ਲਾਨੀ ਸੁਣਾ ਸਕਦਾ, ਹਾਂ ਪਵੇ-ਅਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹਾਂ ਸੁਣਾ।"

"ਹੱਡਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ 'ਧੁਰਡੇ' ਵਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਇਕ ਢਡਾ ਸਾਫਾ, ਮੈਟਾ ਸੱਪ ਚੀਬਦਾ ਜਾਂਦਾ ਤੱਕਿਆ, ਉਹ ਉਸ ਸਾਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਡਾ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਥੇ ਕੁੱਝ ਖਿੱਟ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸਾਂ।"

ਸਿਰਾਈ-ਥੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਝੋੜਾ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਅਖਿਆ ਕੁਝ ਨਾ, ਤੇ ਅਠਦਾਰ-ਥੇਜ਼ੇ ਕੰਲਦਾ ਗਿਆ,

"ਥੇ ਅਠਦਾਰ ਆ ਜਾਇਗਾ," ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, "ਥੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੱਲਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੱਪ ਦਾ ਸਿਰ ਏਨਾ ਢਡਾ ਤੇ ਕਾਲਾ-ਕਾਲਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਉਹ ਭੇਡ ਦਾ ਸਿਰ ਨਿਸ਼ਾ ਏਨਾ ਨੱਕਰ ਹੁਣੇ ਦੀ ਅੱਛ 'ਤੇ ਫੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸਨਾ ਉਹਨੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਲੁਕਾ ਲਿਆ ਸੀ।"

ਦਿਰਾਈ-ਥੇ ਨੇ ਫੇਰ ਤੀਫਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਕਿਹਾ ਕੁਝ ਨਾ, ਤੇ ਫਰਜ਼ ਅਠਦਾਰ-ਥੇਜ਼ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਵਾ ਗਿਆ।

"ਇਹ ਸੱਪ ਚੀਭ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕੁਝ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਹਾਂਦੀ ਵਾਂਗੂ, ਜਿਦੇ 'ਥੇ ਤੋਰਾ ਚੰਬਰ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹੀ। ਮੈਂ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਭਾਣ ਕਦ ਮਾਰੀ ਇਕ ਭਾਟਾ ਪੱਥਰ ਖੁਰਿਆ ਤੇ ਪੂਰਾ ਚੋਰ ਲਾ ਸੰਘ ਨੂੰ ਦੇ ਮਾਰਿਆ।

ਉਹਦੀ ਸਿਰੀ ਦਿਸ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਗੁੱਜੇ ਹੋਏ ਆਏ ਭਾਂਗ ਜਾਪਣ ਲਗੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਤੇਰੀ ਫਰੂਟੀ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਏ। ਸਤੋਪੀ 'ਤੇ ਸੇ ਵਿਹੇ-ਵਿਹੇ ਜਿਹੀਆਂ ਕਮਾਣ ਦੀਆਂ ਢੋਢਾਂ ਰੱਖੀਆਂ। ਜੇ ਮੈਂ ਭੂਣ ਬੈਠਿਆ ਹੋਵਾਂ, ਤਾਂ ਰਬ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਉਹੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਮੱਥੇ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੀ ਪੀ ਨੇ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਪੰਥ ਪੁੱਟਿ ਨੇ।"

ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੂੰ ਫੁਟਦੀ ਡਿਝ ਗਈ, ਉਹ ਥਪੁਰ ਹੀ ਪਿਥ ਰਿਖਾ, ਘਰ ਉਹਨੇ ਇਕ ਲਾਜ਼ ਵੀ ਨਾ ਆਖਿਆ, ਤੇ ਠਾ ਹੀ ਉਹਨੇ ਧਾਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਅਡੇ ਰਖਿਆ।

ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਤੇ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਬੈਠੇ ਦੋਰ ਹੁਕ ਕੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਤੇ ਮਾਸ ਹਾਂਢੀ ਵਿਚ ਉਥਲਦਾ ਤੇ ਸੁਰ-ਸੁਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਇਕ ਖੁਆਲਣੀ ਗਾਸਨਾ 'ਯੁਰਰੇ' ਵਿਚ ਝਰ ਗਈ।

ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖੋਖਾ ਚਿਰ ਲਗਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਲੁਠਦਾ ਦਿਲ ਨਾਨ, ਹਾਂਢੀ ਵਛ ਡਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਚਿੰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਖੋਖ ਲਿਆ ਤੇ ਥੱਲਿਆ

"ਉਥਰਦੀ ਜਦ, ਮੇਰੇ ਦਿ ਹਾਂਢੀਏ, ਅੱਪਾ ਸਾਥ ਉਥਰਦੀ ਹਵਾ!"

ਇਹ ਸੁਣ, ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹੁਣ ਲਾਹੇ, ਲੱਸਾ ਪੇ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਉਥਲੀ ਲਈ ਤੇ ਬੈਠ ਪਿਆ

'ਯਾਰਮ ਕਰੋ ਮੇਰੇ ਖੁਰੇ, ਦੋ ਸਾਥ ਯਾਰਮ ਕਰੋ"

ਇਹ ਕੇਖ ਕੇ ਕਿ ਉਹਦੇ ਖੁਰੇ ਦੀ ਸਾਥ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੇ ਆਪ ਹੋਰੀ ਖਾਧੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਸਾਥ ਗਾ ਤੇਲਣਾ ਕੀਤਾ

ਭੇਰ ਕੇਹਰ ਵਾਖਾਂ ਹਾਂਢੀ ਨੂੰ ਫਿਪਾਲੀ ਉਥੇ ਛਡ, ਹਰ ਕੋਈ ਕਛੋਰੇ ਉਤੇ ਕੋਟ ਗਿਆ।

"ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਸੀ ਜਾਂਦੇ," ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ, "ਮੈਂ ਟੋਲਣ ਨੂੰ ਲਗਾ ਲਾਵਾਂਗਾ, ਤੇ ਅਜੇ ਕੁਝ ਕੇਹਰ ਖਾ ਲਾਂਗੇ।"

"ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਸੀ ਜਾਂਦੇ," ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ, "ਮੈਂ ਚਿਝ ਭਰ ਕੇ ਖਾਵਾਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਹਾਂਢੀ 'ਚ ਛੋੜਭ ਥੜਿਆ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਫੁੱਖਾ ਮੈਂ ਥਿਉਂ ਰਹਾਂ!"

ਦੋਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨੀਂਦਰ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੂੰ ਆਈ ਉਹ ਕੁਝ ਚਿਝ ਚੋਟਿਆ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਭੇਰ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀਆ ਲਈਆਂ ਤੇ 'ਯੁਰਰੇ' ਉਹਦੇ ਘੁਰਾੜਿਆਂ ਨਾਲ ਝਰ ਗਿਆ

ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਉਠਿਆ, ਉਹਨੇ ਹਾਂਢੀ ਵਿਚੋਂ ਕੋਸਰ ਕੱਢਿਆ ਉਹਨੂੰ ਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਭੇਰ ਉਹਨੇ ਹਾਂਢੀ ਵਿਚ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹੁਣ ਹੁਣ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨੇ ਹਾਂਢੀ ਖੋਖ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਛੇਰ ਛੇਰ ਗਿਆ ਤੇ ਦਿਹ ਖੋਖਾ ਲਾਹੀ ਉਥੋਂਕੜ ਲਗਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ।

ਕੁਝ ਦਿਹ ਪਿਛੋਂ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਜਾਗ ਪਿਆ ਉਹਨੇ ਪਲ ਕੁ ਲਾਹੀ ਕੰਨ ਛਾਏ, ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਛਲ ਖੋਖਿਆ, ਤੇ ਇਹ ਸੱਦ ਕੇ ਕਿ ਉਹ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਏ, ਉਹਨੇ ਅੱਡਪਥੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਫਰੂਟੀ ਤੇ ਪੀ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ।

'ਜਾਗ, ਜਾਗ ਪਵੈ ਹੁਣ!" ਉਹ ਕੀਹਣ ਲਗਾ। "ਜਦੋਂ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ, ਕੁਝ ਕੇਹਰ ਖਾ ਲਈਏ ਅਜੇ।"

ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੇ ਢੱਕਣ ਫੁੱਕਿਆ, ਆਪਣੇ ਫੁਟ ਕੱਢੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫਰੂਟੀ ਨਾਲ ਕਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਖਾਣ ਲਗ ਪਏ ਕਥਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਕਥਦੇ ਛਾਏ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਟੁਕਰ ਹੋਏ ਨਾ ਆਏ। ਕੀ ਛਲ ਸੀ, ਕੀਸਰ ਏਨਾ ਘੱਲਾ ਕਿਉਂ ਸੀ?

'ਇਹ ਸਭ ਉਸ ਨਿਕਸੇ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਦਾ ਕਸੂਰ ਏ," ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਰੂਟੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ "ਉਹਦੇ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਕੇਹਰ ਏਨਾ ਸਖਰ ਹੋ ਗਿਐ। ਪਰ ਕੋਈ ਕੱਲ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ, ਇਹਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਪਕਾਵਾਂਗੀ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਨਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਚੋਰ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਤੇ ਹੁਣ ਬੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਲਫ ਤੇ ਫਾਪਸ ਹਾਂਦੀ 'ਚ ਖਾ ਦਿਓ।"

ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਦੀ ਫਰੂਟੀ ਨੇ ਚਮਕੀ ਤੇ ਟੁਕੜ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਂਢੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਅੱਡ ਥਾਏ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਲੇ ਆਏ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਟਿੱਕੀਆਂ ਛਣਾ ਦੇਵੇ।

ਜਦੋਂ ਟਿੱਕੀਆਂ ਤਿਆਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨੱਥੇ ਹੱਟ ਦੀ ਉਥੋਂਕੜ ਥੋੜੇ ਬਿਨਾਂ, ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕੱਛ ਵਿਚ ਪਾਟ ਦੇ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਇੰਜਲ ਉਤੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰ ਸਰੋਪੀ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਉਹ ਧੁਰਰੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਉਹਦੇ ਸਰੋਰ-ਸਰੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਭੱਜਾ-ਭੱਜਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

ਦਾਹ, ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਕਲ ਏ, ਮੈਂ ਜਾਣ ਪਿਆ, ਠਹੀ ਛਾ ਤੇਰੇ ਤੇ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ। ਮੈਂ ਅਜ ਘਰ ਜਾ ਗਿਓਂ।"

ਉਹਦੇ ਬਾਹਰਾਂ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਦੇ ਕਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘੁਟਿਆ, ਤੇ ਗਲ-ਗਲ ਇੱਕੋਥੇ ਨੇ ਕੰਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਲੁਧ ਲਾਇਆ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੇ ਪੀਲ ਸਹਾਰ ਲਈ, ਪਰ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਨਾ ਸਹਾਰੀ ਗਈ, ਉਹ ਕੁਝ ਉਠਿਆ

"ਉਹ! ਉਹ! ਮੈਨੂੰ ਸਾਜ਼ਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ! ਮੈਨੂੰ ਸਾਜ਼ਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ!"

ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਛ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਦਿਆਂ ਉਹ ਫੁੱਕਿਆ

"ਕੁੱਝ ਪਟ ਖਾਣ ਨੇ!"

'ਭਾਬ ਕੀ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ," ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੇ ਆਖਿਆ "ਆਪਣੇ ਕੁਝਿਆਂ ਨੂੰ ਫਰਮ-ਫਰਮ

ਟਿੱਕੀਆਂ ਕਿਉਂ ਖੁਆਏ! ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਖੁਆ ਦੇ ਖਾਂ!"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਟਿੱਕੀਆਂ ਛਡ ਲਈਆਂ ਤੇ ਖਾ ਗਿਆ।

"ਤੋਰੀ ਫਰੂਟੀ ਟਿੱਕੀਆਂ ਛਡੀਆਂ ਸੁਪਣੀਆਂ ਬਟਾਂਦੀ ਏ ਸਿਕਾਏ-ਥੇ," ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਮੈਂ ਏਨੇ ਚਿਰ ਤੇ ਏਥੀਆਂ ਢੱਕੀਆਂ ਟਿੱਕੀਆਂ ਨਹੀਂ ਖਾਈਆਂ।"

ਸਿਕਾਏ-ਥੇ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਭਾਏ ਕੁਝ ਉਹਨੂੰ ਠਹੀ ਠਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਪੀਲੇ ਚਕ੍ਰ ਸਰੋਪੀ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਸਾਮੀ ਉਹ ਪਾਰ ਪਸਰਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਛੀ ਖੋਖਿਆ। ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਉਹਦੇ 'ਯੁਰਰੇ' ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ

ਮੇਥੇ ਹੁਸ਼ਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੀ ਰਿਹਾ? ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ 'ਭੂ' ਨਾ ਨਿਯੋ, 'ਸਿਕਾਏ-ਬੇ' ਨੇ ਆਖਿਆ।
 'ਜਾ' ਮੈਂ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਪਰ ਫੇਰ ਮੈਂ ਸਿਆਲ ਬਦਲ ਗਿਆ, "ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ
 "ਮੇਰਾ ਏਥੇ ਤੇਥੇ 'ਯੁਰਤੇ' 'ਚ ਬੈਠਾ ਦਿਲ ਲਈ।"

ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਨੇ ਸਿਫ਼ ਨਾਲ ਖੂਹੀ ਝੰਟੀ, ਘਰ ਥੀੜਾ ਰੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਉਹ ਆਪਣੇ
 ਪ੍ਰਾਪਣੇ ਨੂੰ ਘਰੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ।

ਅਗਲੀ ਸਪੇਰੇ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਫੇਰ ਸਤੀਪੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਲਗਾ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ
 ਵਜ੍ਹਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ।

"ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਚੈ ਜਾਣ ਲਈ ਇਕ ਕੁੱਪਾ 'ਏਰਾਨ' ਦਾ ਦੇ-ਦੇ, ਪਰ ਢੇਰੀ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਤੇਨੂੰ
 ਤਕ ਨਾ ਲਵੇ।"

ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਬਮਲੇ ਦਾ ਇਕ ਦਸਾ ਸਨਾ ਕੁੱਪਾ ਵੇਚਾਨ 'ਦਾਨ ਭਰ ਦਿਤਾ, ਤੇ
 ਉਹਨੂੰ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਨੇ ਕੁੱਪੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਢੇਲੇ ਦੇ ਪਲਥੇ ਹੇਠ ਫੁਟਾ ਗਿਆ ਤੇ 'ਯੁਰਤੇ'
 ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

"ਐਤਰੀ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਕ-ਨਾਕ ਖੋਜੀਗਾ " ਉਹਨੇ ਇਲ 'ਚ ਆਖਿਆ।

ਪਰ ਚੌਠਾ ਰਿੱਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਇਕਦਮ ਹੀ ਬਾਹਰ ਰੱਜਾ-ਬੱਜਾ
 ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਫਲ ਝਰਕੇ ਪਾ ਲਏ। ਉਹਨੇ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਨੂੰ ਇਨਾ ਫ਼ਿਰ
 ਦਾ ਖੁਦਿਆ ਕਿ 'ਏਰਾਨ' ਦਾ ਕੁੱਪਾ ਉਲਟ ਗਿਆ, ਤੇ 'ਏਰਾਨ' ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਦੇ ਢੇਲੇ ਉੱਤੇ
 ਫਲ ਗਈ।

ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪਾਗਲ ਹੋ, ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਨੇ ਕੁੱਪਾ ਫਲ ਰਿਖਾ, ਉਹਨੂੰ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ
 ਧਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕੂਕ ਉੱਠਿਆ।

"ਪੈ ਲੈ ਪੈ ਲੈ "

"ਪੈ ਲੈਠਾਂ ਮੇਨੂੰ ਤੂੰ ਕਹਿ ਜੁ ਰਿਹੇ," ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਮੈਂ ਨੱਧ ਥਰ ਕੇ
 ਤੇਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।"

ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਚੀ ਸਾਰੀ 'ਏਰਾਨ' ਪੈ ਗਿਆ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਸਤੀਪੀ ਨੂੰ ਕੁੱਪਾ-ਫਾਟਾ ਗਿਅ ਤੇ ਬਲਾਬ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ 'ਯੁਰਤੇ'
 ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੀ ਵਹੁਟੀ ਤੇ ਪੀ ਨਾਲ ਰੱਖਾਂ ਕਢਨ ਲਗ ਪਿਆ।

ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਬੰਨ੍ਹਸ ਦੇ ਅਰ ਕਿੱਤੇ ਹੀ ਦਿਨ ਰਿਹਾ। ਰਾਬੇ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਨੇ ਕਿੱਤੀ ਦੀ ਫਲਾਸੀ
 ਤੇ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਨਾ ਰਿਖਾ, ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਬਰਕਾਏ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੋਚੀਆਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ
 ਪ੍ਰਾਪਣੇ ਨੂੰ ਫੁੱਲਣਾ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਚਪੁੱਦਿਆਂ ਨਾ ਚਪੁੱਦਿਆਂ ਉਹਨੂੰ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੂੰ ਖੁਆਦ-ਪਿਆਦਾ
 ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਟਾਟ ਤਕ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਬੈਠੀ ਢੰਗ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਪਣੇ ਨੂੰ
 ਆਪਣੇ 'ਯੁਰਤੇ' ਤੋਂ ਕਥਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਗਿਆ, ਸੋਚਦਾ ਗਿਆ
 ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਸੁਝ ਪਿਆ, ਉਹਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਇਕ ਕਿੱਟਾ ਭਾਰਾ ਸੀ,
 ਤੇ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਨੇ ਹੁਟ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਟ ਦੀ ਪਾਹ ਲਈ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਲਈ ਵੀ ਘੋੜੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ
 ਹੁੰਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕੋਖਦਾ, ਤੇ ਉਹਦੀ ਤਰਫੀ ਵਿਚ ਖਾਦ-ਖੁਟਸ ਕੁੱਦੀ।

ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨੇ ਇਹ ਬੌਧ ਕੋਖ ਲਈ, ਤੇ ਉਸ ਸਾਰੀ ਉਹਨੇ ਰੁਝ ਕਾਲਮ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ
 ਘੋੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕਿੱਟੇ ਤਾਰੇ ਉੱਤੇ ਮਲ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨੇ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ
 ਘੋੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਕਥਾ ਕਿੱਟੀ ਮਿੱਟੀ ਲਿੱਥ ਦਿਤੀ। ਉਹ 'ਯੁਰਤੇ' ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸੋ ਰਿਖਾ।

ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਯੁਰਤੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਖੋਜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਘੋੜਾ
 ਹੁਟ ਰਿਖਾ ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਕਿੱਟਾ ਭਾਰਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉੱਪਰੋਂ ਉੱਪਰੋਂ ਰੋਣਾ ਖਾਣ ਲਗ
 ਪਿਆ।

"ਉਣ, ਉਣ, ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ, ਤੈਸੇ ਇਨ ਯਾ ਕਣੇ ਤੇ ਤੇਥੇ! ਘੋੜੇ ਤੇਥੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਭਾਵਾ ਧੁਰਾ
 ਹੋ ਗਿਏ।"

ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ 'ਯੁਰਤੇ' ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਝਕ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ।

"ਸਿਕਾਏ-ਬੇ, ਬਹੁਤਾ ਇਲ 'ਚੇ ਨਾ ਠਾ," ਉਹ ਕਹਿਨ ਲਗਾ "ਫੋਫਾ ਨਾ ਪਾ। ਉਹੀ ਕੰਝੀ
 ਲਲ ਨਹੀਂ। ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ, ਤੇ ਤੇਥੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਖਾਦ ਨੂੰ ਗੋਬਤ ਚੋਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਇਹ ਸੁਣ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹਥ ਫੂਟ ਪਿਆ ਉਹ ਇਸ ਗ਼ਨ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਥਰ ਸੀ
 ਕਿ ਅਖੀਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਖਿਊਣਤ ਪ੍ਰਾਪਣੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਉਹਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਦਿੱਸਿਆ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਘੋੜਾ ਵਥ ਕੇ ਰਖ ਭਿਰਾ
 ਸੀ।

ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਸੜ-ਫੁੱਲ ਗਿਆ, ਪਰ ਚਾਰਾ ਵੀ ਕੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਗੋਬਤ ਪਕਾਵਾ ਤੇ
 ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਨਾਲ ਵੰਝਾਣਾ ਪਿਆ।

ਪਰ ਸਾਰੀ ਪੁਲੀ ਹੀ, ਅਖੀਰ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਕੋਲ ਭੱਧ-ਰੱਧ ਅਕ ਪਿਆ ਉਹਨੇ
 ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਦੀ ਪੀ ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਗਾ ਪਕਾਇਆ।

ਜੇ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਹੁਟੀ ਬਣਾ ਲਵਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਢੰਗਾ ਬਹੇਗਾ," ਉਹਨੇ ਸੋਚਿਆ।
 "ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਜਿਹੇ ਪਿਓ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ-ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਇਹ ਵੀ ਉਹਦੇ ਫਾਂਗ ਕੱਜੁਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਤੇ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ ਦੀ ਪੀ ਦਾ ਨਾ ਵਿਚ-ਖੁਟਦੂਕ ਸੀ, ਤੇ ਪਿੰਡੀ ਗਰ ਤਕਦਿਆਂ ਹੀ, ਉਹਨੂੰ ਮੇਜੀ
 ਤੇ ਬੇ-ਪਾਥਾਵਾ ਸੁਝਾ ਵਾਲਾ ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਝੰਗ ਲਗਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਉਹਦੇ ਵਲ ਵੇਖਦੀ ਚਲੀ
 ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ, ਜਦੋਂ ਸਿਕਾਏ-ਬੇ, ਨਿਭ ਵਾਂਗ, ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਬੱਧ ਸਤੀਪੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਹੀ ਵਾਲਾ
 ਸੀ, ਤੇ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਲਦਾਰ-ਕੋਸੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ।

"ਚੌਫਾ, ਸਿਕਾਏ-ਬੇ, ਮੈਂ ਚੰਘਾ ਫਿਰ ਫੋਫਾ ਪ੍ਰਾਪਣਾ ਕੀਤਿਆ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਫਰਤ ਆ ਗਿਏ, ਮੈਂ
 ਘਰ ਜਾਵਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਰਾਤੀ ਵਾਪਸ ਘਰ ਆਵੇਗਾ, ਤੇਥੇ 'ਯੁਰਤੇ' 'ਚ ਖੁਫ਼ੁ ਈ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਸਿਰਾਏ-ਬੇ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਸੁਣੇ ਉੱਤੇ ਅਭਵਾਹ ਹੀ ਨਾ ਆਇਆ
 ਸਿਰਫ਼ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪਣੀ ਬਿਰਾ "ਏ-ਏ," ਅਭਵਾਹ-ਬੰਸੇ ਬੰਨੀ ਗਿਆ, "ਜਾਣ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਮੈਂ
 ਆਪਣੇ ਬੂਟ ਮਝੇੜ ਕਰਨ ਨੇ। ਅਸਲੋਂ ਟੁੱਟੇ ਪਏ ਨੇ।"
 "ਕੀਕ ਏ ਕੀਕ ਏ," ਸਿਰਾਏ-ਬੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। "ਕਿਸ ਲੋ-ਲੋ, ਆਪਣੇ ਬੂਟ ਤੀਕ ਕਰ ਦੇ
 ਤੇ ਦਣਾ ਹੈ ਜਾ ਹੇ ਗਿਲੇ ਵਰਤ ਪੁਣ"
 ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਉਹ ਸਰੋਪੀ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।
 ਹੇ ਏਥਰ ਅਭਵਾਹ-ਬੰਸੇ 'ਯੁਰਏ' ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਤੇ ਸਿਰਾਏ-ਬੇ ਦੀ ਬਹੁਣੀ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਗਾ
 "ਹੱਥਾ, ਤੇ ਕਲੰਏ ਚੱਕੇ, ਬਿਜ-ਬਲਦੁਕ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ, ਮੇਥੇ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੀ ਏ ਉਹ"
 "ਦਮਾਕ ਮਰਾਥ ਹੋ ਗਿਆ ਦੀ?" ਸਿਰਾਏ-ਬੇ ਦੀ ਬਹੁਣੀ ਖੋਲ ਪਈ। "ਤੂੰ ਸੋਥਣੇ, ਸਿਰਾਏ-ਬੇ
 ਬਿਜ ਡੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੰਨਣੇ ਏ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ?"
 "ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਵੀ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਏ। ਜੇ ਅਭਵਾਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਆਪ
 ਉਹਦੇ ਤੇ ਪੁਛ ਲੈ।"
 ਸਿਰਾਏ-ਬੇ ਵੀ ਬਹੁਣੀ ਬੱਸੀ-ਬੱਸੀ 'ਯੁਰਏ' ਤੇ ਬਚਰ ਜ਼ਬੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਖਾਵੇਣ ਨੂੰ ਆਥਾਜ
 ਦਿੱਤੀ
 "ਸਿਰਾਏ-ਬੇ! ਸਿਰਾਏ-ਬੇ! ਕਥ ਏ, ਤੂੰ ਕਿਸ ਅਭਵਾਹ-ਬੰਸੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤੇ?"
 "ਸਭ ਏ, ਸਭ ਏ!" ਸਿਰਾਏ-ਬੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। "ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬਿਜ ਦੇ-ਏ
 ਤੇ ਪਰੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੇ ਸੁ"
 ਤੇ ਇਹ ਬਛਤ ਕਹਿ, ਸਿਰਾਏ-ਬੇ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਡਾਟਾ ਪਰਿਯਾ ਤੇ ਸਰੋਪੀ ਝਲ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।
 ਸਿਰਾਏ-ਬੇ ਵੀ ਬਹੁਣੀ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਉਥਾਸ-ਅਵਾਜ਼ ਦੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤਰੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਥੀ ਨੂੰ
 ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ 'ਯੁਰਏ' ਤੇ ਬਚਰ ਥੀ ਆਈ। ਅਭਵਾਹ-ਬੰਸੇ ਨੇ ਭੁਜੇ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਬਿਠਾ
 ਲਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਬਿੰਨਾ ਰਾਹ ਸੀ, ਤੇ ਸਿਰਾਏ-ਬੇ ਵੀ 'ਯੁਰਏ' ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਪਿਛਾਪ ਡਰਦੇ ਉਹ
 ਪਰ੍ਹੇ 'ਨਿਕਲ ਗਏ।
 ਜਦ ਉਹ ਘੋੜੇ ਰੁੱਤੇ ਇੱਕਠੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਭਵਾਹ-ਬੰਸੇ ਨੇ ਕੁਝੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ
 "ਤੂੰ ਚੱਕ ਲੇਕੇ 'ਚ ਰਹੇਗੇ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਚੱਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।"
 ਸਮੇਂ ਸਿਰਾਏ-ਬੇ ਆਪਣੇ 'ਯੁਰਏ' ਨੂੰ ਪਰਿਯਾ। ਜਦ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ, ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ ਕੀ
 ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਹੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲਾਜ-ਪੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਲਾਕੇ ਮਾਟ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਲੈਣਾ
 ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹੋ ਪਿਆ। ਉਹਨੇ ਸਾਰਾ ਸਰੋਪੀ ਰਾਹ ਮਾਰਿਆ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਅਭਵਾਹ-ਬੰਸੇ ਕਿਤੇ
 ਨਾ ਲਗਾ ਤੇ ਉਹ ਖਾਲੀ ਹੁੱਸੀ ਮੁੜ ਆਇਆ

* ਫਿਰ — ਆਰ — ਅਨ

ਥਰੋਲਦੋਈ-ਮਰਗੋਨ ਤੇ ਉਹਦਾ ਬਹਾਦਰ ਪੁੱਤਰ

ਅਲਹਾਈ ਪਹੀ-ਬਹਾਣੀ

ਪਥਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ, ਕੋਠੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਥੀਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਹੇ ਅਲਹਾਈ ਪਹਾਣਾਂ ਵਿਚ ਅਲਮੀਸ ਨਾਂ ਦਾ
 ਇਹ ਆਦਮੀ ਦਿੱਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ
 ਅਲਮੀਸ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ਮੁੰਡਾ ਸਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਹ, ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਂਗ ਮੋਦਿਆਂ ਉੱਤੇ
 ਟੁੱਟੇ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਦਾਦੀ ਉਹਦੇ ਚੰਡਿਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਸੀ। ਅੱਖ ਉਹਦੀਆਂ ਲਾਲ ਸੁਹੀਆਂ
 ਸਨ। ਵੱਢ ਉਹਦੇ ਲੱਮੇ ਤੇ ਰੋੜ ਸਨ। ਉਹਨੇ ਨਹੀਂ ਦੀ ਥਾ ਉਹਦੇ ਤੇਰ-ਤੋਰ ਪਸੇ ਸਨ। ਤੇ
 ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡਾ ਮੱਟੇ-ਮੱਟੇ ਵਾਲਾ ਹਾਥ ਕਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ
 ਅਲਮੀਸ ਕੁਸੈਲ, ਖੂਬਰ ਤੇ ਥੇ-ਤਰਸ ਸੀ। ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ
 ਲਾਹੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆ ਪੈਦਾ, ਤੇ ਨਾ ਉਹ ਕੁਝਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਦਾ, ਨਾ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਕਾਬੂ-
 ਆਇਆਂ ਉੱਤੇ ਭਘਟ ਪੈਦਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦਾ।
 ਅਲਮੀਸ ਇਨਾ ਬੇਰਾਵਰ ਤੇ ਖਰਬਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਹਾਥ ਲਗਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ
 ਸੀ ਪੈਦੀ। ਜਿਥੇ ਹੀ ਅਲਮੀਸ ਜਿਜਦਾ, ਲੋਕੀ ਭਜ ਨਿਕਲਦੇ ਤੇ ਲੁਕਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
 ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਸੁਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
 "ਅਲਮੀਸ ਸਾਰੇ ਨਾਫੇ ਤਰਸਾ ਤੇ ਹੁੰਦਿਆਰ ਏ, 'ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ।' ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ
 ਸਕਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵਰਥਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਤੇ ਚੰਗੇ ਵੱਡੇ ਚੰਡਾ ਦੀ ਜਾਬ ਸਿਖਦੀ
 ਰਾਹੀਂਦੀ ਏ।"

ਜੇ ਇਸ ਡਰੂ ਉਹ ਜਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਸ ਖੰਟੀ ਚੱਲੀ।

ਜਿਸੇ ਇਹ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬੋਰੋਲਦੇਈ-ਮੋਰਗੋਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬਿਕਾਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਰਗੜਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਪਾਦਲ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਹੁੱਸਿਆਰ ਸੀ। ਕੁਝ ਠੀਕ ਹਿਕਾਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉ ਖਾਲੀ ਪੈਂਬ ਮੁਰ ਆਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਬੋਰੋਲਦੇਈ-ਮੋਰਗੋਨ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੁੜਦਾ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਚੜ੍ਹੇ ਖੁਰਕੇ ਨਾਲ ਮੁੜਦਾ: ਉਹ ਖੁੰਮਬੀਆਂ ਤੇ ਸੋਕੜਾਂ ਤੇ ਅਡਮੀਨਾਂ ਤੇ ਗਾੜ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਉਂਦਾ। ਉਹਨੇ ਸਭੇ ਹੀ ਜੰਗਲ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਹਾੜ ਭਾਰੇ ਚੋਟੇ ਸਨ। ਜਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕਦੀ ਫੁਹਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਕਦੀ ਥੱਟੀ ਸਟ-ਥੇਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲੀ, ਉਹਦਾ ਦਮਾਕਾ ਰੋਕ ਜੀ, ਹਰਰ ਤਿੱਖੀ ਸੀ ਤੇ ਚਾਹ ਉਹਦੀ ਵਿਚ ਖੋਰ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਲਮੀਸ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਬੋਰੋਲਦੇਈ-ਮੋਰਗੋਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਠੀਕ ਵੇਪਰ-ਓਰਰ ਭੱਜਣ ਲਗੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗੇ ਉਹ ਲੁਕਣ ਕਿਥੇ: ਤੇ ਅਲਮੀਸ ਨੇ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਕਪਾਸ ਪਹਾੜਾ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਉਹ ਫੜ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਖੁਸਰ-ਫੁਸਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸਿਰਾ, ਖੰਡਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੀ ਨਾ ਪਈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਭੱਜਣ ਕਰਨ ਤੇ ਰੋਣ ਲਗ ਪਏ।

“ਦਿਓ ਅੱਧੇ ਕਿਵਾ ਬੱਚਾ ਕੀ ਜਾਵੇਕਾ?” ਜਿਸਕੀਆਂ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮਾਝਾਂ ਕੁਝੀਆਂ, ਤੇ ਬੱਚੇ ਰੀ-ਰੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੱਥਾ ਢਟਦੇ ਤੇ ਚੁਮ ਰਹਿੰਦੇ।

ਫੋਰ ਬੋਰੋਲਦੇਈ-ਮੋਰਗੋਨ ਬੈਠਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

“ਅਥਰੂ ਵਹਾਣਾ ਤੇ ਲੁਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਬੇ-ਫਾਇਦਾ ਏ। ਸਾਨੂੰ ਅਲਮੀਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮ ਤੇ ਘਿਨਾ ਰਹਿ ਸਕਾਂਗੇ।”

ਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ:

“ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਅਲਮੀਸ ਨੂੰ ਹਰਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਖਰਾਬੀ ਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਉਪਰ ਅਲਮਾਨ ‘ਚ ਉੱਥਾ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡੀਆਂ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਣੀ ‘ਚ ਕੁਝ ਜਾਈਏ। ਸਾਡਾ ਭਾਹਣਗੇ ਦਿਓ ਓ ਪੰਜਿਆਂ ਤੇ ਦੰਦਾ ਨਾਲ ਮਰ ਮੁਕ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ।”

ਬੋਰੋਲਦੇਈ-ਮੋਰਗੋਨ ਭਾਵਾ ਉਦਾਸ ਤੇ ਸੀ-ਭਿਆਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਫਲ ਤਰਿਆ ਤੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

“ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਅਲਮੀਸ ਆਪਣੇ ਤੋਬ ਦੰਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੀਆਂ ਬੰਟੀਆਂ ਕਰ ਛੱਡੇ। ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚਲੀ ਏ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਇਸ ਲਈ ਜੰਮੇ ਨੇ। ਨਹਿਲ ਆਦਮਿਕ ਅਲਮੀਸ ਵਾਣਾ ਕੰਮ ਮੁਕਾਣਾ ਤੇ ਮਾਦਾ ਚਾ ਦੁਖ ਚਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।”

ਪਰ ਇਹ ਸੀਰਾ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇ?

ਅਲਮੀਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਦੀ ਲਈ ਵੱਧਾਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਠਦਾ, ਅਲਮੀਸ ਦੇਨਾ ਰਗੜਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤਾਂ ਰਠ ਦੀ ਛੱਡ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਨਾਲੇ, ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਉਤੇ ਚਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ। ਅਲਮੀਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਤੇ

ਦਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਸਲੇ ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਵਾਲਿਆਂ ਕੀਤਾ ਦੋਇਆ ਸੀ। ਅਲਮੀਸ ਨੂੰ ਭੁਚਲਾਇਆ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਉਹ ਖਰਕੇ ਤੇ ਚੰਗੇ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰਾਧ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁਭ ਠੰਦਾ ਸੀ।

ਬੋਰੋਲਦੇਈ-ਮੋਰਗੋਨ ਠੰਡਾਂ ਦੀ ਅਲਮੀਸ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਕਰਾਣ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਸੋਚਦਾ ਇਕ ਪਲ ਦੀ ਵੇਨ ਲਾਭ ਨਾ ਵੇਨਾ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਲਿਆ ਸੋਚਦਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਬੜਾ ਚਿਰ, ਬੜਾ ਹੀ ਚਿਰ, ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਸੁਭ ਪਿਆ, ਕਿ ਉਹਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕੀ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਕਿਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਚਲਿਆ।

ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੰਕਾ ਕਮਾਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਰੋੜ ਹੀਰ ਕੁਝੇ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ

“ਦਿਲ ‘ਚ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਦੀ?”

“ਹੈ ਏ!” ਖੁੰਡੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਦਿਲ ‘ਚ ਲੱਕਾਂ ਲਈ ਦਰਦ ਹੈ ਦੀ?”

“ਹੈ ਏ!”

“ਤਾਂ ਆ ਮੇਰੇ ਨਾਭ; ਕਾਟ ਸਾਥੀ ਲੁੱਕੀ ਏ, ਤੇ ਕੰਮ ਸਾਡਾ ਡਰਾਉਣਾ ਪਰ ਜਾਣਾ ਅਸੀਂ ਜਲੂਰ ਏ। ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਤੇ ਪਛਾਣਾ ਰਹੂਏ?”

ਪਰ ਖੁੰਡੇ ਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਜ਼ਿਕਾਰੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰੂਪ-ਰਾਪ ਕੂਭ ਪਈ, ਉਹਨਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਕਲ ਰੇ ਪਈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਲਮੀਸ ਦਾ ਡਾਂਘਾ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ:

ਉਹ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ, ਪਾਰਹੀਲੇਆਂ ਢਾਨਾਟਾ ਉੱਤੇ ਭੜੇ ਤੇ ਚਾਹ ਵਿਖਾਣ ਲਈ ਜਿਸ ਪਹਿ ਤਕ ਦੀ ਹੋਰ ਤੇ ਵੀ ਖਿਨਾ ਉਹ ਅਗੇ ਤੁਰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਕ ਖੁੰਡੀ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਉਥੋਂ ਚਰਖੜ ਚਾ ਇਕ ਉਚਾ ਸਰਾ ਨੁੱਤ ਖੜਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਖਾੜੀਆਂ ਤੇ ਦਰਖੜ ਉੱਥੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰ ਦਿਸਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡੀ।

ਬੋਰੋਲਦੇਈ-ਮੋਰਗੋਨ ਖਤੋ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਕਾਰ ਦਾਣੇ ਕਪੜੇ ਠਾਹੇ ਤੇ ਉਹ ਦਰਖੜ ਦੇ ਫੁੱਡ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿਤੇ ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਰੂਪ-ਰਾਪ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਕੀ ਸਥਾਨ ਨਾ ਪੁਛਿਆ। ਪਿਓ ਨੇ ਫੁੱਡ ਦੇ ਕੱਲ ਕੁਝ ਕੇ ਧੂਟੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਤਾਂ ਦੀ ਮੁੰਨਾ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ।

ਜਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ

“ਲੰਘੇ ਧੂਟੀ ਕੱਲ ਬਹਿ ਜਾ, ਤੇ ਜਾਵੇ ਕੀ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਤੁੱਝੇ ਨਾ।”

“ਨਹੀਂ ਰੱਜਾਂਗਾ।”

“ਜੇ ਕੁਝ ਹੋਵੇਗਾ, ਦਹਿਲੜ ਪਾ ਦੇਵੇਗਾ ਤੈਨੂੰ।”

“ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ।”

“ਚੰਗਾ ਫੋਰ, ਬਹਿ ਜਾ ਤੇ ਉਖੀਕ।”

ਮੁੰਡਾ ਧੂਟੀ ਕੱਲ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਫ਼ਮਾਨ ਤੇ ਤੌਰ ਫੜੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਜੀਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਕੱਚੀ ਡਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਸਥੂ ਕੁਝ ਚੁਪ-ਚਾਪ ਤੇ ਅਫ਼ੋਲ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਕਿੱਲਾ ਹੀ ਚਿਰ ਥੋੜੇ ਰਹੇ। ਚਾਣਕੀ ਹੀ ਟਾਪਟਿਆਂ ਦੇ ਹਿਜਰਤ ਤੇ ਡਾਹਟੀ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਤੇ ਦਰਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਅਲਮੀਸ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਉਹਦੀਆਂ ਘਾਣੀਆਂ ਮੁੰਡਾਂ ਉਹਦੇ ਮੱਥਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪਵੀਆਂ ਸਨ ਅੱਖਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਲਾਲ ਸੂਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੋਚ ਦੰਦ ਬਹੀਰ ਹਿਰਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਧੂਟੀ ਬੱਲ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਪਸੀ ਨਾਲ ਭਰਾਬ ਪਿਆ।

‘ਸੀ ਮਾਸ ਲਈ ਪਿੰਡ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤੇ ਮਾਸ ਮੈਨੂੰ ਏਥੇ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਏ!’

ਫੌਰ ਉਹਨੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਟੁੱਡ ਵਲ ਕੋਖਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸਮਝ, ਹਸ ਕੇ ਆਖਣ ਲਗਾ ਸੁਣਾ, ਭਿੜਾਈਆ, ਡਿੱਖ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਖਾਓਦਾ! ਉਹਨੂੰ ਚਰਾਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਕਰੀ।

ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਅਲਮੀਸ ਧੂਟੀ ਵਲ ਭੱਜਿਆ। ਭੱਜਣ ਵੇਲੇ ਉਹਦੀ ਦਾਬੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਬਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਲੰਮੇ ਜੱਤ ਦੇ ਕੰਟ ਦੇ ਪਲਤੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਅਲਮੀਸ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵਫ਼ਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਮੁੰਡਾ ਟੁੱਡ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਿਆ, ਪਰ ਮੁੰਡਾ ਟੁੱਡ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੌੜਦਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਇਥੇ ਉਹਨੂੰ ਝੜਾ ਹਾ ਸਕਿਆ।

ਹੁਣ ਬੇਰੋਲਦਈ-ਮੋਰਗੇਨ ਨੇ ਨਿਬੰਧਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਇਕ ਤੀਰ ਫੜਿਆ ਤੇ ਉਹ ਅਲਮੀਸ ਨੂੰ ਛਾਹੀ ਦੇ ਆ-ਵਿਚਰਾਹ ਵੱਜਾ। ਪੀੜ ਨਾਲ ਅਲਮੀਸ ਦੀਕਾ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਉਹਦੀਆਂ ਦੀਕਾਂ ਵੇਨੀਆਂ ਉਜੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਰੋਲੋ ਨਾਲ ਦਰਖਤ ਲਿਟ ਗਏ, ਤੇ ਚਰਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫੜੀਆਂ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਰਿਤੋਂ ਆਈਆਂ।

ਤੇ ਬੇਰੋਲਦਈ-ਮੋਰਗੇਨ ਦੇਰ ਨੂੰ ਇਕ ਪਿੰਡੋਂ ਦੂਜਾ ਤੀਰ ਮਾਰਦਾ ਗਿਆ।

ਅਲਮੀਸ ਨੂੰ ਕਹਿਰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਦਰਖਤ ਦੇ ਟੁੱਡ ਵਲ ਭੱਜਾ ਜਿਹਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਬੰਬਣ ਤੇ ਟੁੱਕਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਚਾਣਕੀ ਹੀ ਉਹ ਬਸੀਂ ਬਰਦਾ ਦੀਨ ਉਹੇ ਆ ਪਿਆ। ਬੇਰੋਲਦਈ-ਮੋਰਗੇਨ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਅਲਮੀਸ ਮਰ ਬੁਰਾ ਸੀ।

ਬੇਰੋਲਦਈ-ਮੋਰਗੇਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਤਰ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਖ਼ਬਰ ਹੀ ਕਿਹਾ

‘ਆ’

ਤੇ ਭੇਰ ਦੰਦੇ ਪਿੰਡ ਵਲ ਚਲ ਪਏ।

ਸਏ ਉਹ ਪਿੰਡ ਪੁੱਜੇ, ਬੇਰੋਲਦਈ-ਮੋਰਗੇਨ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ,

‘ਸਾਡੇ ਬੰਢੇ ਅਮਰ-ਦੀਨ ਨਾਲ ਵਧੇ ਹੋਏਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਵਾਂ ਸਹਿਮੇ ਬਿਨਾਂ ਜੀਣਕੀਆਂ। ਅਲਮੀਸ ਮਰ ਚੁਕਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।’

‘ਕਿਨੇ ਮਾਰਿਆ ਉਹਨੂੰ?’ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

‘ਮੈਂ ਮਾਰਿਆ।’

‘ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ?’

‘ਉਹਨੇ ਅਲਮੀਸ ਲਈ ਰਸ਼ੀ ਢਾ ਕੀਤਾ।’

‘ਪਰ ਅਲਮੀਸ ਉਹਦੀ ਥੋਟੀ-ਥੋਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ?’

‘ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।’

ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹੋਰ ਖ਼ਬਰ ਆਖੇ ਬਿਨਾਂ, ਬੇਰੋਲਦਈ-ਮੋਰਗੇਨ ਆਪਣੇ ਪਰ ਅੰਦਰ ਫੜ ਗਿਆ।

ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਲੇ ਅਛਾਦੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਛੱਕਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਤੇ ਬੇ-ਤਰਸ ਫੈਰੀ ਤੇ ਪਛਾਨੀ ਕਰਾਈ ਗਈ।

ਫਰਨ-ਮੁਟਿਆਰ

ਯਾਕੂਬ ਪਲੀ-ਫਰਾਈ

ਮਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਕ ਸਵੇਰੇ ਪੰਜਾਂ ਆਵਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕਨ, ਛੋਟੇ ਯਕ ਦੀ ਇਕ ਬੁੱਢੀ, ਉਨੀ ਹੋ ਬਾਹਰ ਪੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਗਈ।

ਇਕ ਵਜੀ ਚੰਦੀ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਇਕ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪੂਛ ਦੀ ਸਕਲ ਦਾ ਬੂਟਾ ਪੰਜ ਕੁੰਬਲਾਂ ਵਾਲੀ ਇਕ ਫਰਨ, ਵੇਖੀ। ਉਹਨੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਇਸੇ ਦੀ ਬਾਹੁੰਬਲ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਕਿਨਾਂ, ਜੜ੍ਹਾਂ ਮੁਟੇ ਰਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਯੁਰਤੇ' ਵਿਚ ਲੈ ਆਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰਾਹਣੇ ਉਤੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਮਾਪਣੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਦੀ ਧਾਰ ਕੱਢਣ ਬੰਦ ਹੋਈ।

ਉਹ ਉਥੇ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਤੇ ਚਾਣਚਕ ਹੀ ਉਹਦੇ ਕੰਨੀ 'ਯੁਰਤੇ' ਵਿਚੋਂ ਟੱਲੀਆ ਦੀ ਟਣ-ਟਣ ਪਈ। ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੁਹ ਵਾਲੀ ਚੰਗੀ ਰਖ ਦਿਤੀ, ਬਾਹਲੀ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਦੁਹ ਫਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਭੱਜੀ-ਭੱਜੀ 'ਯੁਰਤੇ' ਵਿਚ ਗਈ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਛੋਖਣ ਲਗੀ, ਪਰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਸਰਵੀਂ ਸੀ ਸਰਾਹਣੇ ਉਤੇ ਪੈਣੇ ਦੀ ਪੂਛ ਦੀ ਸਕਲ ਦਾ ਬੂਟਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਰ ਫਰਨ ਫਰਨੀ ਫਰਨ। ਬੁੱਢੀ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਦੀ ਧਾਰ ਕੱਢਣ ਬੰਦ ਹੋਈ, ਤੇ ਚਾਣਚਕ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਟੱਲੀਆਂ ਦੀ ਟਣ-ਟਣ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ। ਕਾਪਲੀ ਵਿਚ ਦੁਹ ਖੋਲ੍ਹਦੀ, ਉਹ ਭੱਜੀ-ਭੱਜੀ 'ਯੁਰਤੇ' ਵਿਚ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੀ ਵੇਖਿਆ, ਉਹਦੇ ਫਿਲਤਰੇ ਉਤੇ ਇਕ ਅਰਥ ਸੁਹਜ ਵਾਲੀ ਮੁਟਿਆਰ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਮੁਟਿਆਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੋਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬਮਬਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਫਰਾਵੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਕਾਲੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਸਨ ਫਰਨ ਮੁਟਿਆਰ ਬਣ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ।

ਉਹ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ।

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹੁ ਤੇ ਮੇਰੀ ਧੀ ਬਣ ਜਾ।"

ਜੇ ਇਸ ਯਕੁੰ ਚੰਦੇ ਸੁਰਤੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀਆਂ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਈਆਂ

ਇਕ ਚਿਨ ਖਰਬੀਤ-ਖੇਰਬੋਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਚੌਜਰਾਨ ਬਿਚਾਰੀ ਤਾਂਇਕਾ * ਵਿਚ ਇਕਾਤ ਬੈਠਣ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਚਿੰਟੀ ਗਾਥੁਕੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਗੋਰ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਸਫ਼ਰ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰਜ ਕੁੰਬਲ ਤਕ ਤੀਰ ਫੜਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਗਾਥੁਕੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਿਆ।

ਗਾਥੁਕੀ ਟਾਪੋਜੀਆਂ ਮਾਥਾਦੀ ਕੋਲੋਂ ਦੋ ਇਕ ਰੁਖ ਉਤੇ ਬੜ੍ਹ ਗਈ ਕੋਲੋਂ ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕ ਬਰਾਹ-ਰੁਖ ਉਤੇ ਛਾਣ ਕਦ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਥੇ ਇਕ ਲਾਹਰ-ਰੁਖ ਉਤੇ ਤੇ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਦੀ 'ਯੁਰਤੇ' ਬੰਨ ਪਜਿ ਉਹ ਇਕ ਕੀੜ੍ਹ ਦੇ ਰੁਖ ਉਤੇ ਆ ਬੈਠੀ।

ਖਰਬੀਤ-ਖੇਰਬੋਨ ਭੱਜ-ਭੱਜਾ ਚੰਦ੍ਰ ਦੇ ਰੁਖ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਇਕ ਤੀਰ ਹੋਰ ਛਡਿਆ, ਪਰ ਗਾਥੁਕੀ ਫੇਰ ਭੱਜ ਨਿਕਲੀ, ਤੇ ਤੀਰ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਦੇ 'ਯੁਰਤੇ' ਦੀ ਮੂੰਹ ਵਾਲੀ ਸੋਰੀ ਵਿਚ ਨਾ ਪਿਆ।

"ਮੈਨੂੰ ਤੀਰ ਚਾਹੀਦੇ, ਖੋਬੇ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਦੇ ਮੈਨੂੰ!" ਖਰਬੀਤ-ਖੇਰਬੋਨ ਨੇ ਉੱਚੀ ਸਾਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, ਪਰ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਜਲਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ।

ਖਰਬੀਤ-ਖੇਰਬੋਨ ਨੂੰ ਤਾਅ ਰੁਜਾ ਕੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੋਰ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ 'ਯੁਰਤੇ' ਅੰਦਰ ਬਜਿਆ।

ਉਥੇ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਇਕ ਸੁਹਣੀ ਮੁਟਿਆਰ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਉਹ ਵੇਖੇ ਚਾਨ ਵਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਖਰਬੀਤ-ਖੇਰਬੋਨ ਦਾ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਾਹ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਘੇਰਨੀ ਆ ਗਈ। ਇਕ ਕੀ ਲਕੜ ਚੱਲੇ ਬਿਨਾਂ, ਉਹ ਫਰਨ ਵਜ ਨਿਕਲਿਆ, ਪਲਾਹੀ ਮਾਰ ਪੈਣੇ ਉਤੇ ਬਸ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਿਰਾਪਣ ਘਰ ਕਣ ਦੁਰਾ ਰਿਹਾ।

"ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਓ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, "ਪੰਜਾਂ ਰਹੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਕਨ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ, ਕੋਲ 'ਯੁਰਤੇ' ਵਿਚ ਵਾਧੀ ਸੁਹਣੀ ਕੁਸ਼ੀ ਦੇ। ਉਹਦੇ ਕਲ ਵਿਚੋਂਇਆ ਨੂੰ ਕੋਜੇ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਹੁਟੀ ਬਣਾਵਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।"

ਖਰਬੀਤ-ਖੇਰਬੋਨ ਦੇ ਮਿਓ ਤੇ ਕੁਜੀ ਕਈ ਵਿਚਾਰਾ ਹੀ ਨੇ ਪਈਆਂ ਉਤੇ ਤੇ ਕੱਦੇ ਘੜ ਦਿਤੇ। ਵਿਚੋਲੇ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਦੇ 'ਯੁਰਤੇ' ਵਿਚ ਆਏ, ਉਹਦੇ ਕੁਜੀ ਨੂੰ ਕੋਖਿਆ। ਉਹ ਲੋਛੇ ਫਲਨ ਵਾਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਾਹ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਬਾਹਰ ਚੰਦ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਫੇਰ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰ ਪਰਨ ਆਈ ਉਹ ਸਾਰੇ, ਸਿਵਾਇ ਇਕ ਫੇਰ, ਜਿਹੜਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁੱਢਾ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕੁਝ ਇੱਕਤ-ਮਾਨ ਗਾਥਾ ਸੀ, ਸੁਰਤੇ ਵਿਚੋਂ ਚੱਲੇ ਗਏ।

"ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, "ਇਹ ਮੁਟਿਆਰ ਖਰਬੀਤ-ਖੇਰਬੋਨ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ, ਉਹਦੀ ਕਹੁਟੀ ਖਣਨ ਲਈ?"

"ਦੇ ਦਿਆਲੋਂ" ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਅਖੀਆ।

* ਫਾਇਦਾ — ਜੰਗਲਾ ਸੰਗਤ — ਭੰ

ਭੱਰ ਉਹਨਾਂ ਮੁਨਿਆਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਉਹ ਰਹਾਇਸ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਮੁਨਿਆਰ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਉਹ ਰਹਮਤ ਸੀ।

“ਫਰੂਟੀ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਕਾ ਕੁਝ ਤਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ,” ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਖੁੱਭੀ ਨੇ ਆਖਿਆ।

“ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੇਰੀਆਂ ਭਾਵਾਂ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ ਜਿੰਨੇ ਮੇਰੀ ਪੈਲੀ ‘ਚ ਸਮ ਸਕਣ।”

ਭਾਵਾਂ ਤੇ ਘੋੜੇ ਛੋਟੀ ਹੀ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਖੁੱਭੀ ਦੀ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਹਿਥ ਲਿਆਏ ਗਏ ਤੇ ਉਹ

ਦੋਨੋ ਸਾਰੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਚੁਮਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਮੁਨਿਆਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸੁਪਣੇ ਗਪਤੇ ਪੁਆਏ, ਉਹਨੂੰ ਡੋਡੀ-ਛੱਤੀ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਆਦ ਹੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਡੋਡਾ ਘੋੜਾ ਲਿਆਇਆ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਾਇਆ ਪਾਈ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਚਾਲੀ ਦੀ ਗਲੀ ਰੱਖੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਾਸ ਨਾਲ ਚਾਲੀ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਲਮਕਾ ਦਿਤਾ। ਖਰਗੋਤ-ਬੋਰਗੋਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਬਾਹਰ ਤੇ ਆਖਿਆ ਡੋਡੇ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ।

ਉਹ ਸਵਾਰੀ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਖਰਗੋਤ-ਬੋਰਗੋਨ ਨੂੰ ਰੁਕਾ ਦਿਖ ਇਕ ਫੁੱਲੀ ਲਿਆ ਪਈ। ਖਰਗੋਤ-ਬੋਰਗੋਨ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

“ਮੈਂ ਕੁਮਲੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਛੋਟੀ ਦੀ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੇ ਕੁੰ ਇਸੇ ਹਾਰ ‘ਤੇ ਦੀ ਬਲੀ ਸਾਈਂ ਓਸ ਥਾਂ ਤਕ ਜਿਥੇ ਇਹ ਦੀ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਹੋ। ਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜੇਕਰ ਦੀ ਖੱਲ ਟੰਗੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ-ਫਿੱਟੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰਿੱਝ ਦੀ ਖੱਲ। ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਵਲ ਨਾ ਮੁੜੀ। ਓਸ ਰਾਹ ਗਈ ਜਿਹੜੇ ਤੇਨੂੰ ਸੰਥਲ ਦੀ ਖੱਲ ਚਿੰਮ।

ਤੇ ਇਹ ਕਹਿ ਉਹਨਾਂ ਘੋੜਾ ਸਿਰਪਟ ਫੇਰਾ ਦਿਤਾ।

ਮੁਨਿਆਰ ਇਕੱਲੇ ਰੁਕ ਪਈ, ਤੇ ਫੇਰ ਫੇਰ ਪਿਛੇ ਉਹ ਦੁਹਾਰੇ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਪਏ ਪਰ ਉਹ ਜਿਥੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਖਰਗੋਤ-ਬੋਰਗੋਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਫੁੱਲ ਗਈ। ਉਹ ਉਸ ਰਾਹ ਵਲ ਮੁੜ ਗਈ ਜਿਹੜੇ ਰਿੱਝ ਦੀ ਖੱਲ ਟੰਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਛੋਟੀ ਹੀ ਉਹ ਟੀਥੇ ਦੇ ਇਕ ਥਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰੇ ‘ਤੇ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚ ਪਈ।

‘ਯੂਰੇ ਵਿਥੀ, ਤੇਨੇ ਦਾ ਵੇਖ ਪਾਈ ਅਠਵੇਂ ਬੈਠਾਨ ਦੀ ਥੀ ਨਿਕਲੀ। ਉਹਦੀ ਇਕ ਲੱਤ ਸੀ ਉਹ ਆ ਮਹੁੰਗੇ-ਤਹੁੰਗੀ ਹੋਈ, ਇਕੋ ਥਾਂ ਸੀ, ਉਹ ਦੀ ਲੱਤ ਵਾਗ ਹੀ ਮਹੁੰਗੇ-ਤਹੁੰਗੀ ਹੋਈ ਉਹਦੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਅਧ-ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਛੋਟੀ, ਬੇ-ਨੁਹ ਅੱਖ ਸੀ, ਇਕ ਲੰਮੀ ਕਾਲੀ ਜੰਝ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਹਦੀ ਛਾਤੀ ਤਕ ਲਮਕੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਬੈਠਾਨ ਦੀ ਥੀ ਨੇ ਮੁਨਿਆਰ ਨੂੰ ਲੜ ਲਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਲਿਆ, ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਮਾਸ ਲੱਧ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਲਾ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਘੁੱਗੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਪਣੇ ਵਧੇ ਪਿੱਛ ਲਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਪਾ, ਉਹਨੇ ਮੁਨਿਆਰ ਨੂੰ ਚੁਫਤੇ ਤੇ ਪਾਰ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਇਸ ਪਿਛੇ, ਉਹ ਡੋਡੇ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੀ ਤੇ ਪੁਰਬ ਵਲ ਹੋ ਪਈ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਖਰਗੋਤ-ਬੋਰਗੋਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਖਰਗੋਤ-ਬੋਰਗੋਨ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਆਣ ਗਇਆ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਕੁਝ ਦਿਸਿਆ ਤੇ ਨਾ ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਚੁੱਕਿਆ।

ਖਰਚੋਤ-ਬਰਕੋਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਵੇਦਾਰ ਕਹੁਣੀ ਨੂੰ ਅਜੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਪਈ ਸਨ ਨੂੰ ਸੁਹਣੇ ਮੰਡੇ ਤੇ ਅੱਠ ਕਰੀਆ ਉਹਨੂੰ ਅਗੇ ਲੈਣ ਲਈ ਘੋੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਈਆਂ।

ਕੁੜੀਆਂ ਅੱਪ ਵਿਚ ਗੁੱਝਾ ਕਰਨ ਨਗੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ

“ਕਹੁਣੀ ਨੇ ਕਸ ਮੂੰਹ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਏ ਤੇ ਇਕ ਬੋਲ ਬੋਲਣਾ ਏ ਤੇ ਸੁਹਣੇ ਤੇ ਸੁਹਣੇ ਸੋਨੀ ਫੜ ਪੈਏ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਖਿਲਰ ਜਾਏ ਨੇ”

ਤੇ ਉਹ ਮੰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰੰਟ ਲਈ ਪਾਥਾ ਡੈ ਆਈਆਂ।

ਮੁੱਠੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕੱਲਾਂ ਕਲਨ ਲਗ ਪਈ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ

ਕਹੁਣੀ ਨੇ ਇਕੋ ਪੈਰ ਦੀ ਪੁਟਣਾ ਡੇ, ਤੇ ਸਿਥੇ ਕਿਤੋਂ ਆਂ ਉਹ ਲੱਖੀ, ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਕਲਨਾਂ ਸੋਧਣਾ ਨੇ ਤੁਕ ਪੈਏ।”

ਤੇ ਉਹ ਸੋਧਣਾਂ ਨੂੰ ਵੁੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਡੋਰ-ਯਮਨ ਡੈ ਆਏ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਹੁਣੀ ਬੋਲਣ ਲਗੀ, ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਡੱਢ ਨਿਕਲੇ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਇਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ, ਉਸ ਨਿਉਂਦੇ ਉਹਦੇ ਮਲਰ ਭੱਜ ਪਏ

ਸਾਰੇ ਜਿਹਲੇ ਕਹੁਣੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਚੰਕੇ-ਚੰਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ

ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਘੋੜਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਆਂ ਤੇ ਲਾਯੋਂ ਦੇ 'ਯੁਹਰੇ' ਤਕ ਹੜੀ ਘਾਹ ਦਾ ਕਲੀਯਾ ਫਿਫਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਹੁਣੀ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ, ਉਹਨੂੰ ਓਹਲੇ ਲੈ ਗਏ।

ਕਹੁਣੀ ਯੁਹਰੇ ਅੰਦਰ ਵੜੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕਿੰਨੇ ਡਫੇ ਲਾਰਚ-ਤੁਖਾ ਦੀਆਂ ਖੁੰਝਲਾਂ ਲਗ ਚੁੱਕੀਂ ਵਿਚ ਅੱਗ ਖਾਲੀ

ਇਸ ਪਿਛੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਿਆਰ ਹੋਈ, ਹਰ ਡਿਥੇ ਨੇ ਖਾਧਾ ਤੇ ਪੀਤਾ, ਖੋਡਾ ਪੇਡੀਆਂ ਤੇ ਮੱਜਾਂ ਮਾਣੀਆਂ ਡਿਥੇ ਦੀ ਨਾ ਬਣਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਕਹੁਣੀ ਉਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਿਛੇ ਛੋਟੇ ਬਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਆਪਣੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਦੀ ਧਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪੈਰੀਂ ਫਿਰ ਆਈ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਹੀ, ਇਕ ਬੋਲੇ ਦੀ ਪੁਛਣ ਦੀ ਖਲਲ ਦਾਤਾ ਭੂਟਾ ਉਥੇ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਹਦੀਆਂ ਪੰਜ ਕੁਝਕਲਾਂ ਸਨ, ਤੇ ਭੂਟਾ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜਿੰਧਾ ਤੇ ਸੁਹਣਾ ਸੀ।

ਛੋਟੇ ਕਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਜ਼ਲ ਸਮੇਤ ਪੁਟ ਲਿਆ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਯੁਹਰੇ' ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਕਾਹਣੇ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਕੱਚ ਉਹ ਵਪਸ ਪੈਂਡੀ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਈ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਾਵਾਂ ਦੀ ਧਰ ਕੱਢਣ ਲਗ ਪਈ। ਚਾਣਕਰ ਹੀ ਉਹਨੂੰ 'ਕੁਝਕ' ਵਿਚੋਂ ਟੱਲੀਆਂ ਦੀ ਟਕ-ਟਕ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੀ ਬੋਲਿਆ ਅਸਲ ਉਹੀ ਹੀ ਮੁਦਿਆਰ ਬੈਠੀ ਸੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸੁਹਣੀ ਲਾਗ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਏਥੇ ਕਿਥੇ ਏ ਤੂੰ, ਵਾਪਸ ਕਿਉਂ ਆ ਲਈ ਏ?” ਛੋਟੇ ਕੱਚ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਮਾਏ” ਕੁਝੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, “ਜਦੋਂ ਖਰਚੋਤ-ਬਰਕੋਨ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਯੁਹਰੇ 'ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀਆਂ, ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਕੁਮਤੀ ਪਿਛੇ ਪਾਣ ਨਗਾ ਏ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਰੱਖੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਜਾਣਾ

ਦੇ ਜਿਥੇ ਸੋਥਣ ਦੀ ਖੱਲ ਟੀਕੀ ਹੋਈ ਦੇ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਨੇ ਰਾਹ ਦੇ ਉੱਚ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਾ ਜਿੱਥੇ ਰਿੱਛ ਦੀ ਖੱਲ ਟੀਕੀ ਹੋਈ ਦੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਕਿਹਾ ਚਲ ਗਈ ਰਲਤ ਰਾਹ 'ਤੇ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਛੇਤੀ ਦੀ ਲੰਮੇ ਦੇ ਵਿਚ 'ਯੁਰਤੇ' ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਪਈ। ਮੈਨੂੰ ਅਨਦੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਧੀ ਮਿਲ ਪਈ ਤੇ ਪੰਜੇ ਸਾਭ-ਮਾਰ ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਮਾਸ ਲਾਹ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸੁਹਦੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹ ਲਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਪਾ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੈਕੇ ਦੇ 'ਯੁਰਤੇ' ਦੇ ਪਾਰ ਸੁਟ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਡੱਬੇ ਘੱਡੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਤੇ ਨਿਕਲ ਰੁਗੀ ਕੁਝ ਚਿੱਟੇ ਕੁਤਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਗਾਇਆ 'ਚ ਫੜ ਲਿਆ, 'ਤੇ ਯਕੂਹ-ਯਕੂਹਦੇ ਮੈਨੂੰ ਡੇਰੇ 'ਯੁਰਤੇ' ਕੋਲ ਇਕ ਥਾਂ ਸਜਾਏ ਪੈਲੀ 'ਚ ਛੱਡ ਆਏ, ਤੇ ਮੈਂ ਘੋੜ ਦੀ ਪੁਛਾਣ ਦੀ ਥਾਣ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਤੇ ਰੂਪ 'ਚ ਵੇਰ ਜਿਉਂ ਪਈ। ਹਾਦਿ ਨੀ ਮਾਏ, ਯਸ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਮਿਲ ਸਕਾਈ ਖਰਜੀਰ-ਬੇਰਗੇਨ ਨੂੰ ?"

ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਹਥਾਈ ਸੁਣੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਧਰਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲਗੀ।

ਦੁਆ ਨਾ ਹੋ, ਮਿਲੇਗੀ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ " ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਆਖਿਆ। " ਤੇ ਦੇਣਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ਧੀ ਬਣ ਜਾ।"

ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰਨ-ਮੁਟਿਆਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੇਰ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਯੁਰਤੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਗ ਪਈ।

ਤੱਥੇ ਪੜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਫ਼ਰਨ-ਮੁਟਿਆਰ ਜਿਉਂ ਪਈ ਤੇ ਤੇ ਉਹ ਖਰਜੀਰ-ਬੇਰਗੇਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਆਦਾਸ ਵਿਚ ਕੱਢਣ ਲਗਾ।

ਸੁਣ ਖਰਜੀਰ-ਬੇਰਗੇਨ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਲਿਆਂਦਾ ਉਹਨੂੰ 'ਕੋਲਿਆਂ' ਫੜ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਅਗੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਆਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ ਉਹ ਉੱਚ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਪਈ ਸੀ ਜਿਥੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਖੱਲ ਟੀਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਰੋਹੇ ਦੇ ਇਕ 'ਯੁਰਤੇ' ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਪਈ ਸੀ। ਅਨਦੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਧੀ ਕੱਜਣੀ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਮੂੰਹ ਦਾ ਮਾਸ ਲਾਹ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਹੁਟੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹ ਲਏ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਪਾ ਠੇਕੇ ਸਨ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਉਹਨੇ ਲੰਮੇ ਦੇ 'ਯੁਰਤੇ' ਤੋਂ ਪਾਰ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪੁਣ ਤੇਥੇ 'ਯੁਰਤੇ' 'ਚ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਧੀ ਰਹਿੰਦੀ ਦੇ ਤੇ ਰੋਲੀ ਨੂੰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਦੇ। ਤੇ ਜਿਥੇ ਤਕ ਮੇਰੀ ਅਸਲੀ ਮਾਲਕਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਜਿਉਂ ਪਈ ਦੇ। ਤੇਨੂੰ ਢਾਗੀਓ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਯੁਰਤੇ' ਛੱਡ ਆਏ, 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੰਡਰ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਆ। 'ਸ਼ੈਤਾਨ' ਦੀ ਧੀ ਤੈਵਾ ਬੁਲ੍ਹਾ ਤੇ 'ਯੁਰਤਾ' ਦਾ ਚੇਵਗੀ, ਤੇਹੀ ਚਿੰਦਗੀ ਮੁਸੀਬਤ ਸਣਾ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ ਰੂਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗੀ "

ਇਹ ਸੁਣ ਖੁੱਫਾ ਭੱਜ-ਭੱਜ 'ਯੁਰਤੇ' ਅੰਦਰ ਗਿਆ।

"ਪੁਰਤਾ" ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਕਿਥੇ ਗਿਆਈ ਜਾਈ ? ਉਹਨੇ ਖਰਜੀਰ-ਬੇਰਗੇਨ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਕੋਠ ਦੇ ਉੱਚ ?'

'ਉਹ ਪੰਜ ਚਾਉਆਂ ਦੀ ਮਾਲਕਨ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ, ਦੀ ਧੀ ਹੈ,' ਖਰਜੀਰ-ਬੇਰਗੇਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਪਿਛੋਂ ਨੇ ਆਖਿਆ

ਤੱਥੇ ਘੋੜਾ ਮੇਰੇ ਅਤ੍ਰ ਜ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ 'ਕੋਲੀ' ਫੜ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੀ 'ਉਹ ਉੱਚ ਠਾਹ ਪੈ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਲੰਮੇ ਦੇ ਇਕ 'ਯੁਰਤੇ' ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤੇ। ਅਨਦੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਉੱਚ ਲਿਆ। ਪੰਜੇ ਸਾਭ-ਮਾਰ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਮਾਸ ਲਾਹ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਹਦੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਲਏ। 'ਸ਼ੈਤਾਨ' ਦੀ ਧੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਡਰੇਕ ਪੜਿਆ, ਉਹਨੇ ਦੇਖੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਚਿੱਤੌਰ ਨਾਲ ਬਦਾਇਆ .. ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਕੋਲ ਜਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਦੀ ਮਿਨਤ ਕਰ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਰਤ ਆਵੇ। ਉਹਨੂੰ ਦੇਖੋ ਲੈ ਆ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਖੰਡ ਦੀ ਪੁਛਾਣ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਚਿਕ ਬਦਾ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਡੇ ਰਾ। ਉਹਦੇਆਂ ਹੱਥੀਆਂ ਮਿਲਾਣ 'ਚ ਖੜ੍ਹਕ ਟਿਣ ਦੇ ਸੁ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗੀ— ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ।"

ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਉਹਦੀ ਕੋਲ ਸੁਣ ਲਈ ਤੇ ਸਹਿਮ ਤੇ ਗੁੱਜੇ ਨਾਲ ਕਾਲੀ ਪੈ ਗਈ।

ਖਰਜੀਰ-ਬੇਰਗੇਨ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤੇ ਉਹ ਗੁੱਜੇ ਨਾਲ ਲਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਛੱਡੇ ਪਸੀਦਾ ਯੁਰਤੇ 'ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਲਿਆ ਤੇ ਜੰਗਲੀ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪੁਛਾਣ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ।

ਘੱਤਾ ਸਿਰਪਟ ਮੁਖ਼ੋਂ ਮੈਦਾਨ ਵਲ ਦੌੜ ਪਿਆ ਉਹਨੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦਲੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮਾਰਿਆ, ਤੇ ਉਹਦਾ ਕਾਫ਼ਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਿਆ ਤੇ ਸੱਪਾ ਦਾ ਚੋਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਖਰਜੀਰ-ਬੇਰਗੇਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ ਨੇ ਦਿਕੌਨ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਸਭਾ ਦਿਤੇ।

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਖਰਜੀਰ-ਬੇਰਗੇਨ ਘੋੜੇ ਵਹੁ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਯੁਰਤੇ ਵਲ ਹੋ ਪਿਆ ਉਹ ਘੋੜਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਕੁਦ ਪਿਆ, ਤੇ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਛੱਡੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ 'ਯੁਰਤੇ' ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ। ਉਹਨੂੰ ਡਾਦੀ ਪੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਇੰਜ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ 'ਜਿਹਨੂੰ ਗੁਰਾਹ ਲਿਆ ਸਮਝ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਲੜ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਚਿੰਜ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ 'ਜਿਹਨੂੰ ਗੁਰਾਹ ਲਿਆ ਸਮਝ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਜਿਉਂ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਘੱਤਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਯੁਰਤੇ ਤਕ ਉਹਨੇ ਹਰੀ ਖਾਹ ਦਾ ਗਲੀਚਾ ਵਿਛਾਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤੇ ਪਈ ਹੋਈ ਭੇਡ ਤੇ ਭਾਹ ਤੇ ਭਾਹ ਮਾਸ ਵਾਂਗ ਘੋੜਾ ਵਰਿਆ ਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਜ਼ਿਆੜ ਦੀ ਜ਼ਿਆੜੀ ਕਰਨ ਲਗੀ।

ਤੇ ਬੇਬਰ ਫ਼ਰਨ-ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਖਰਜੀਰ-ਬੇਰਗੇਨ ਵਲ ਦੱਖਿਆ ਤੇ ਉਹਦਾ ਕੋਠਾ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

'ਕਿਉਂ ਅਜਿਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ?' ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ। "ਤੂੰ ਅਨਦੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਲਧੁ ਛੱਡ ਟੈਣ ਮੇਰਾ ਸੁਹਦਾ ਮਾਸ ਚੁੱਛ ਲੈਣ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਚਿੱਟੇ ਕੀਤਾ' ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦੇ ? ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਦੋਨੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਪੰਡੀਆਂ

ਦੇ ਬਹਿਣ ਵੀਆਂ ਬਾਵਾ, ਦੁਹੀਆਂ 'ਚ ਉਨੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੁਹਰੀ ਉਹਨਾਂ 'ਚ ਲਭ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਣ ਲਗੀ "

ਮੈਂ ਅਠਵੇਂ ਏਤਰ ਦੀ ਘੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ " ਖਰਜੀਤ-ਬੋਰਕੇਨ ਨੇ ਅਖਿਆ: "ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਕੁਝਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤਾਇਗਾ 'ਚ ਫੂਮਰੀ ਪਿਛੇ ਘੋੜਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ ਉਂਕਿ ਕੁਝੋਂ ਰਾਹੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਖਿਆ, ਜਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੈਤ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਜਾ ਪੈ, "

ਛੋਟੇ ਕੰਦ ਵਾਲੀ ਖੁੰਝੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੰਗੀ ਅਖ ਦੇ ਅੰਬਰ ਪੂਝੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਖੁੰਝੀ ਅਖ ਦੇ ਅੰਬਰ ਪੂਝੇ ਤੇ ਫਰਨ-ਮੁਟਿਆਰ ਤੇ ਖਰਜੀਤ-ਬੋਰਕੇਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖੜ ਗਈ।

ਛੋਟੇ ਕੰਦ ਵਾਲੀ ਖੁੰਝੀ ਨੇ ਅਖਿਆ

ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਜਿਹੜੀ ਮਰ ਲਈ ਮੈਂ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਛੋਟ ਜਿਹੀ ਖੁੰਝੀ ਤੂੰ ਜਿਹੜੀ ਗੁਆਚ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਲਭ ਪਈ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਖੁੰਝੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਨਾਈ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਈ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੇ, ਫੁਹਾਨੂੰ ਸੰਜਣਤਾਈ ਤੇ ਅਨ-ਬੰਨ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦੇ। ਦੋਵੇਂ ਤੁਸੀਂ, ਮੁਝੇ ਰਹੇ ਤੇ ਕੰਨ ਧਰੇ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਬਹਿੰਦੀਆਂ ਆਂ ਉਥੇ ਈ ਕਰੋ "

ਮੁਟਿਆਰ ਮੰਨ ਗਈ ਤੇ ਪੱਲੇ ਜਿਥੇ ਕਹਿਣ ਲਗੀ

"ਥੱਕਾ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਏ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਵੀ ਕਰਾਂਗੀ, ਮੈਂ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਆਂਗੀ ਤੇ ਕੁਲ ਜਾਵਾਂਗੀ "

ਤੇ ਇਹ ਸੁਣ ਖਰਜੀਤ-ਬੋਰਕੇਨ ਉਂਨ ਖੁੰਝੀ ਤੇ ਨੱਚਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਕੁੱਤੀ ਹਾਣ ਤੇ ਟਰਨ-ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਛਾਣ ਤੇ ਚੁੰਮਣ ਲਗ ਪਿਆ

ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਛੱਕੇ ਅੰਛੇ ਉਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਕਾਟੀ ਪਾਗੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਲਗਮ ਦਿਤੀ, ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਵੁਲ ਪਾਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਇਕ ਛਾਂਦਾ ਲਗਾ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਫਰਨ-ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤੇ ਵਧੀਆ ਵੇਸ ਪੁਆਏ ਗਏ, ਤੇ ਉਹ ਤੇ ਪਾਗੀਤ-ਬੋਰਕੇਨ ਆਪਣੇ ਰਾਹੋਂ ਪੈ ਗਏ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਾ, ਬਜਾ ਹੀ ਚਿਰ ਲਗੇ। ਜਿਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਣ ਵਾਨੀ ਖਰਡ ਤੋਂ ਲਗੀ, ਚੁਨਾਟ ਦੀ ਸੁਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਮੀਹ ਤੇ ਲਗੀ ਪਰਲਲ ਦੀ ਸੁਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਂਨ ਕੁਹਰੇ ਤੇ ਲਗੀ, ਜਿਸਤਾ ਪੰਛੀਆਂ ਉਤੇ ਘਾਟਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚਲਦੇ ਗਏ, ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਖਰਜੀਤ-ਬੋਰਕੇਨ ਦੇ ਧੁਰਤੋਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ

ਖਰਜੀਤ-ਬੋਰਕੇਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਫਿਸਤੋਰਾਹ, ਉਹਦੇ ਨੇ ਦੇ ਲੋਂ ਭਾਗ, ਦੁਹਰੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਚੋਣ ਆਏ। ਘੋੜਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਤੇ ਕੇ 'ਧੁਰਤੋਂ' ਭਰ ਉਹਨਾਂ ਹਰੀ ਘਾਹ ਦਾ ਭਲੀਫਾ ਵਿਭਾ ਦਿਤਾ।

"ਜਦੋਂ ਵਹੁਟੀ ਆਵੇਗੀ, ' ਉਹ ਆਪ ਵਿਚ ਬਹਿਣ ਲਗੇ, "ਉਹ ਇਕ ਪੈਰ ਧਰੇਗੀ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਹੋਰ ਧਰੇਗੀ ਤੇ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਹ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਪੈਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਸੋਫਲਾਂ ਬੁਦ ਨਿਕਲਣਗੀਆਂ। "

ਤੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਉਹ ਤੀਰ-ਝਾਨ ਕਰਦੇ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਏਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਤੋਂ ਮਾਸ ਨਹਿ ਛਿਆ

ਤੇ ਖਰਜੀਤ-ਬੋਰਕੇਨ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਝੰਟਾ ਧਾਗਾ ਕੱਢਣ ਲਗੇਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਏਡੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਕਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਸ ਨਹਿ ਛਿਆ। ਉਹ ਦੁਹਰੀ ਨੂੰ ਉਥੀਕਣ ਲਗੇਆਂ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲਗੇਆਂ

"ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਵੇਗੀ, ਉਹ ਰੁਪਹਿਣੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਰੱਲਿ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ ਮੱਤੀ ਖਰਨਗੇ। "

ਫੇਰ ਖਰਜੀਤ-ਬੋਰਕੇਨ ਆਪਣੀ ਦੁਹਰੀ ਨਾਲ ਅਪਣਿਆ ਤੇ ਚੰ ਛੋਟਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖੰਝੇ ਕਿੱਲਿਆਂ ਨਾਲ ਥੱਕ ਦਿਤੇ। ਉਹਨਾਂ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਕਾਪਕਾਂ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਉਤਾਰ ਲਿਆ। ਵਹੁਟੀ ਰੁਪਹਿਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਥੋੜੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਲਾਲ ਮੱਤੀ ਖਰਨ ਲਗੇ, ਤੇ ਕੁਸ਼ੀਆਂ ਮੇਤੀ ਕੁਛਟ ਤੇ ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਪਹਿਣ ਲਗੇਆਂ। ਦੁਹਰੀ 'ਧੁਰਤੋਂ' ਢਲ ਗਈ, ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਪੈਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਟੀਆਂ ਜੋਫਲਾਂ ਰੱਜ ਨਿਕਲੀਆਂ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੋਰ-ਬਾਜ਼ਨ ਫਸੇ ਤੇ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਫਟ ਲਗ ਪਏ।

ਵਹੁਟੀ ਧੁਰਤੋਂ ਅੰਦਰ ਵੜੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਤਿੰਨ ਭਵੇਂ ਠਾਰਫ-ਰੁਖਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁੰਝੀਆਂ ਨਾਲ ਚੁੜ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਖਾਝੀ

ਵਿਆਹ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤ ਹੋਈ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀਏ ਸਨ, ਨੱਚਾਰ ਸਨ, ਕਿੱਸੇ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਤੇ ਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬਾਗੀਆਂ ਛਾਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਨ ਰਿਆਸਤ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਚੁੱਦੀ ਰਹੀ, ਤੇ ਫੇਰ ਮੁੜ ਗਈ, ਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਘੋੜਿਆਂ ਉਤੇ ਤੇ ਪੈਦਲ ਘੋੜੇ-ਘੋੜੀ ਚਲ ਗਏ।

ਤੇ ਖਰਜੀਤ-ਬੋਰਕੇਨ ਤੇ ਉਹਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ ਰੁਲ ਕੇ ਅਰ ਬਟਾਇਆ। ਉਹ ਸੰਜਣਤਾਈ ਤੇ ਅਮਨਾਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਖੁੰਝੀ-ਖੁੰਝੀ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਫੇਰਾ ਚਿਰ ਜਿਵੇਂ ਦੇ ਕੇ, ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਏ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੋਰੇ-ਦੋਹਰੇ ਅਜੇ ਵੀ ਰਹਿ ਹਰੇ ਹਨ।

ਸਿੱਧੇ ਦਾ ਪਿਆਲਾ

ਗੁਰਦਾਸ ਪਰੀ-ਕਾਟੀ

ਜਾਂਤੋਂ ਨੇ ਬੜਾ ਹੀ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸੰਨਦ ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਜੋਗਦਾਰ ਖਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭੰਡਾਂ ਨੂੰ ਨਵਿਆਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਜਾਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਭਰ ਭਾਰ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀਆਂ ਤੇ ਚਰਾਂਦਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਭਰਵੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵਾਟ ਭੰਨੀ ਤੇ ਖੋਲੀ ਸੀ।

ਚੌਠਣ ਹੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਨਦ ਖਾਨ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੁਢਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

“ਬਦੇ ਰਾਹ ‘ਜ ਸਾਡੇ ਲਈ ਭੋਭ ਬਣਨਗੇ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, “ਪਾਛੇ ਨਾਲ ਇਕ ਕੀ ਖੁੰਦਾ ਜਾ ਖੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਰਾਹੀਂ, ਇਕ ਕੀ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਫੜਦਾ ਰਾਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇਗਾ ਉਹਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹੁਕਮ ਡਾਢੇ ਧਰਿਰ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ਪਰ ਚਾਚਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਖਾਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਖਾਨ ਤੇ ਚਰੇ ਸਨ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਹੁਕਮ-ਅਦੂਰੀ ਦੀ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ।

ਸੰਨਦ ਖਾਨ ਦੀ ਰਿਆਇਆ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਸੀਰੋਨ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਹਸਮ ਖਾਧੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੁੱਢੇ ਪਿਓ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇਗਾ।

ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਪਿਓ ਨੇ ਰਾਇ ਮੰਨੀ ਕਿ ਸੀਰੋਨ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਚਾਛੇ ਦੀ ਇਕ ਵਡੀ ਸਾਈਂ ਛਟ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਲਵੇਗਾ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸੰਨਦ ਖਾਨ ਤੇ ਚੋਰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਚੋਰੀ, ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜੇ ਜਾਏਗਾ ਜਿਵੇਂ ਤਕ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਖੋ ਖਾਏਗਾ, ਉਹਨਾਂ ਸੋਚਿਆ, ਵੇਖੀ-ਪਿੱਠੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੰਨਦ ਖਾਨ ਨੇ ਪੁਰਾਣਾ ਭੰਡਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭੰਡਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਉਤਰੇ ਵਲ ਦੁਰਾਡੇ ਗਿਛਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਪਿਆ। ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੀਰੋਨ ਦੇ ਘੋੜ ਉਤੇ ਕਈ ਰਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਕ ਵਡੀ ਸਾਈਂ ਛਟ ਉਹ ਉਹਦਾ ਬੁੱਢਾ ਪਿਓ ਕੀ ਡਿਕਾ। ਸੀਰੋਨ, ਬੁਝਿਆਂ ਤੇ ਲੁਕਾ-ਲੁਕਾ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਨੂੰ

ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਦੀ ਉਹ ਭੰਡਾ ਲਾਂਦੇ ਉਹ ਸਾਹ ਪਨੇਰਾ ਪੈਂਦੇ ਤਕ ਉਤੀਕਦਾ ਛਟ ਦੀਆਂ ਭਾਂਝ ਖਲ੍ਹਦਾ ਤੇ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੱਭ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਹੁ ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਅੱਗਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਰ ਸਕੇ।

ਇਸ ਰਾਤ ਉਹ ਕੰਨਿਆ ਹੀ ਚਿਰ ਬਚਦੇ ਛਟ ਤੇ ਅਖੀਰ ਇਕ ਵਡੇ ਸਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਹੁੰਚ ਪਏ ਖਾਨ ਦਾ ਇਕ ਠੋਕਰ ਪਾਈ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤਕ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤਰੀ ਵਿਚ ਕੱਟੀ ਚੌਧ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਹੜੀ ਚਮਕਾਂ ਤੇ ਡਰਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਬੋਝਿਆ ਤੇ ਰਕਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੋਖੀ ਸਕਲ ਵਾਨਾ ਸੀ ਦਾ ਇਕ ਵਡਾ ਸਾਰਾ ਪਿਆਲਾ ਸੀ ਇਕਦਮ ਬਲ ਕੋਲ ਪਰਤ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੰਢੇ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸੈਨੇ ਦਾ ਇਕ ਕੰਮੀਤੀ ਪਿਆਲਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸੰਨਦ ਖਾਨ ਨੇ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੋਚਿਆ ਕਿਨਾਂ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪਿਆਲਾ ਇਥਾ ਕੇ ਇਕਦਮ ਉਹਨੂੰ ਪਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਟੁੱਥੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਹਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਖਾਨ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਪਰਚੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਪਰਚੀ ਖਾਨ ਦੇ ਇਕ ਆਪਣੇ ਹੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਨਿਕਲੀ, ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਟੁੱਥੀ ਮਾਰੀ ਪਰ ਉਹ ਫੇਰ ਉਪਰ ਕਈ ਨਾ ਆਇਆ।

ਉਹਨਾਂ ਫੇਰ ਪਰਚੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਰਚੀ ਨਿਕਲੀ ਉਹ ਇਕ ਪਰਚੀ ਬਟਾਨ ਵੀ ਟੁੱਥੀ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਟੁੱਥਿਆ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਫੇਰ ਕਈ ਨਾ ਆਇਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਨਦ ਖਾਨ ਦੇ ਹਿੰਨਿਆਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਨਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਪਰ ਬੇ-ਝਰਸ ਖਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਨਾ ਆਇਆ ਉਹਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਦੇ ਲੋਕ ਡਾਹ-ਨੁਕਰ ਕੀਤੇ ਖਿਨਾਂ, ਅੰਗੁਲ-ਪਿੰਡਰ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਟੁੱਥੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਮਰਮ ਹੁੰਦੇ ਗਏ।

ਅਖੀਰ ਪਿਆਲੇ ਵਾਸਤੇ ਟੁੱਥੀ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸੀਰੋਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ। ਟੁੱਥੀ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਰੋਨ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਉਸ ਦਾ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

“ਅਭਵਿਦਾ, ਕੰਢਾ,” ਸੀਰੋਨ ਨੇ ਕਿਹਾ। “ਅਗੇ ਵੱਢੇ ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ, ਮਰਨ ਲਾਏ ਹਾਂ।”

“ਹੋਇਆ ਕੀ ਦੇ? ਕਿਉਂ ਮਰਨਾ ਦੇਵੇਂ?” ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਫੇਰ ਸੀਰੋਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਆਲੇ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤਰੀ ਵਿਚ ਟੁੱਥੀ ਮਾਰਨ ਲਈ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਸੀ।

ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੁੱਥੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ‘ਚੋਂ ਇਕ ਕੀ ਡੇਰ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ,” ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ। “ਇਸ ਰਾਤ, ਖਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ‘ਤੇ ਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ‘ਚ ਮਰ ਗਈ ਤੇ ਤੂੰ ਉਥੇ ਲਾਭ ਪੈਣੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਤੇਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਂ,”

ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤੇ ਚੱਲਿਆ।

ਜੇ ਇੰਨ ਦੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਸੋਨੇ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਰਾਸਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ‘ਚ ਡੁਬ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਿਆਲਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤਰੀ ‘ਚ ਉਥਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਪਾਸਲ ਵਿਚਲਾਈ, ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਨੌਕੇ

ਦੀ? ਹਾਂ, ਤੇ ਸੰਨੇ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਉਹਦੀ ਟੀਸੀ ਤੋਂ ਏ। ਸਿਰਨੂੰ ਤਸੀ ਪਿਆਲਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਉਹ ਉਹਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਕਸ ਏ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੁੱਗੀ? "

"ਸੀ ਕੀ ਕਰਾ?" ਸੀਰਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਪਾਤਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆ ਪਿਆਲਾ ਲੜ ਲੋ ਤੇ ਖਾਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਾ ਦੇ। ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਲੜਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਿਆਲਾ ਡਲਕਦੇ ਹੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਡੂਫ਼ੇ ਦੀ ਥੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਉਹ ਚੜ੍ਹੇ ਅਪਰਿਥ ਚਟਾਨ ਉਤੇ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਉਹੋ ਤੋਰੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇ ਇੰਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਡੀਕ ਜਦੋਂ ਤਕ ਹਰਨੇਵੇ ਚਟਾਨ ਉਤੇ ਨਾ ਆ ਨਿਕਲਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਤਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਲੜ। ਹਰਨੇਵੇ ਤਕ ਉਹਦੇਗੇ ਤੇ ਥਾਪਈ 'ਥ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਧਕ ਤੇਰਦੇਗੇ। ਏਥੇ ਤੂੰ ਢਲਣ ਉਥਾ ਨਾ ਆਈ ਤੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਛੋੜੀ ਨਾਭ ਵਰਨ ਦੀ ਕਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਡੂਫ਼ੇ ਹਿਲੀ ਬੱਝ 'ਚ ਜਾ ਪਵੇਗਾ।"

ਸੀਰਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦਾ ਬੁਰਕੀਆ ਆਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਹਦਮ ਹੀ ਪਹਾੜ ਵਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਾਤਰ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੀਰਨ ਭਾਤੀਆਂ, ਰੂਪਾਂ ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਚਟਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਝਦਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਇੰਨੇ ਝਗੀਟਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਕਿ ਲਕੂ ਜਿੰਮਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਪੜੇ ਘਾਟ ਗਏ। ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਟੀਸੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਹੀ ਸੰਨੇ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਹਿੱਸੇ ਪਿਆ। ਉਹ ਡਾਢਾ ਸੁਰਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਉੱਚੀ ਹੋ ਅਪਰਿਥ ਚਟਾਨ ਉਤੇ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅਜ ਤੇ ਡਲਕ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੀਰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਚਟਾਨ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਣ ਲਗਾ। ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੇ ਆਖੇ ਉਤੇ ਬਲਦਾ, ਹਰਨੇਵੇ ਦੇ ਆ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਗਾ।

ਉਹਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਫਿਰ ਨਾ ਉਛੀਰਦਾ ਪਿਆ ਛੋੜੀ ਹੀ ਬਹੁਤ ਜਾਏ ਹਰਨੇਵੇ ਚਟਾਨ ਉਤੇ ਆ ਨਿਕਲੇ। ਉਹ ਅਡੋਲ ਹੋਣਾ ਲਗ ਲਾ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਸੀਰਨ ਨੇ ਉੱਚੀ ਸਚੀ ਕੂਕ ਮਾਰੀ। ਹਰਨੇਵੇ ਕੁੱਝ ਪਰੇ ਤੇ ਚਟਾਨ ਉਤੇ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਤੱਥਣ ਲਗੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸੰਨੇ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਧਕ ਦਿਤਾ ਪਿਆਲਾ ਛੱਡੇ ਰਿਤਦਾ ਆਇਆ ਤੇ ਸੀਰਨ ਨੇ ਡਿਗਦੇ-ਡਿਗਦੇ ਨੂੰ ਚੁਸਤੀ ਨਾਭ ਛਕ ਲਿਆ।

ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਚਾਈ-ਚਾਈ ਉਹ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੀ, ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆ, ਸੰਨਭ ਖਾਨ ਵੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ।

"ਇਸ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤਹਿ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢਿਆ ਤੂੰ?" ਖਾਨ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਆਂਤਾ।" ਸੀਰਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਉਹ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੇ ਲੱਭਿਆ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਉਹ ਇਹਦਾ ਅਕਸ ਹੀ ਸੀ।"

"ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ?" ਖਾਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੱਸਿਆ ਸੀ," ਸੀਰਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਖਾਨ ਨੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿਤਾ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸੰਨਭ ਖਾਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਲੋਭ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਪਏ।

ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਚਲਦੇ ਗਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਭਲੇ ਭਲੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਪਏ। ਏਥੇ

ਸੂਰਜ ਨੇ ਚਮੀਨ ਨੂੰ ਰਾਪਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਘਾਹ ਸਾਫ਼ ਸੁੱਟੀ ਸੀ। ਨੇੜੇ-ਭੇੜੇ ਕਿਤੇ ਦਰਿਆ ਵੱਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਏਥੇ ਤਕ ਕਿ ਕੋਈ ਨਦੀ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਡਾਢੀ ਕਿਹ ਨਾਲ ਫੁਰਾ ਹਾਥ ਹੋਣ ਲਗਾ। ਸੰਨਭ ਖਾਨ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚਾਲ ਨਦੀ ਜਾਤਿਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਪਿੱਛਸਵਾਰ ਪੱਥੇ, ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਸੋਚਿਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੀਰੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਕੋਈ ਨਾ ਲੱਭ ਸਕਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੌਰਾਂ ਪਾਸੇ ਸੁੱਕੀ, ਭੁਸੀ ਹੋਈ ਚਮੀਨ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਜਮ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸਾ ਕੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਥੇ ਜਾਣ।

ਸੀਰਨ ਚੌਰੀ-ਚੌਰੀ ਓਥੇ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

"ਅੱਛਾ, ਏਸ ਅੱਡੇ ਤੇ ਰਹੋਗੇ?" ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤਿਹ ਨਾਲ ਮਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣ-ਭੰਗਰ ਦੀ "

ਬੁੱਝ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਰਾ' ਚਲੀ ਛਡ ਦਿਓ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਤਾਕਦੇ ਰਹੋ। ਜਿਥੇ ਘਿਣੀ ਉਹ ਅਟਰ ਪਵੇ ਤੇ ਚਮੀਨ ਸੁੱਖਣ ਲਗ ਪਵੇ, ਓਥੇ ਪੁੱਟਣ ਲਗ ਪਵੇ।"

ਸੀਰਨ ਤੱਜ-ਤੱਜਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਵਧਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਰਾ' ਖਿਲ੍ਹ ਛੱਡੀ, ਤੇ ਰਾ' ਨੇ ਫਿਰ ਜੋਰਾਂ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਉ-ਬਾਈ ਘੁੰਮਣ ਲਗੀ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਅਟਰ ਗਈ ਤੇ ਤਪਦੀ ਚਮੀਨ ਉਤੇ ਨਾਲਾ ਸੁਝਕਣ ਲਗੀ।

ਏਥੇ ਪੁੱਟ, ' ਸੀਰਨ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਥੱਕੀ ਪੁੱਟਣ ਲਗ ਪਵੇ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੋੜੀ ਹੀ ਜਮੀਨ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਵਡਾ ਸਾਰਾ ਚੁਸ਼ਮਾ ਲੱਭ ਪਿਆ। ਡੱਡਾ, ਸਾਭ ਪਾਣੀ ਖਾਹਰ ਛੁੱਟ ਪਿਆ ਤੇ ਚਮੀਨ ਉਤੇ ਫਿਰ ਆਇਆ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚਿਤ ਭਰ ਕੇ ਪੀਤਾ, ਤੇ ਉਹਦਾ ਇਲ ਖੂਹ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੱਸਦਾ ਵਾਹ ਗਿਆ।

ਸੰਨਭ ਖਾਨ ਨੇ ਸੀਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਇਸ ਸੁੱਕੀ ਰਾ' ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ-ਹੇਠਲਾ ਚੁਸ਼ਮਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲੱਭ ਪਿਆ?"

ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਅਣਮਤਾਂ ਚੰਗੀਆਂ, ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਪਿਆ, ਇਹ ਕਿਥੇ ਸੀ " ਸੀਰਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੀਤਾ, ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਏ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਦਿਨ ਚਲਦੇ ਰਹੇ, ਤੇ ਚੋਰ ਉਹ ਅਟਰ ਪਵੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਛੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਚਾਟਕਲ ਹੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਭਾਢਾ ਸਮੁੰਦਰ ਮੀਂਹ ਪੈਣਾ ਲਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਪਣੀ ਖੁੱਭ ਗਈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਜੋਰ ਠਾਹਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅਲ ਵੇਰ ਨਾ ਬਾਣੀ ਗਈ ਉਹ ਹੱਥਾਂ ਲੀਕ ਨਹੀਂ ਤੇ ਭਿੱਜ ਗਏ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਭ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਕੀ ਕਰਨ।

ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਦਿੱਸਿਆ, ਜਿ ਇਕ ਵੁਹਾਡੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਬਲਦੀ ਖੂਹੀ ਦੀ ਲੋ ਲਾਪਈ ਸੀ।

ਸੰਨਭ ਖਾਨ ਨੇ ਚਿਕਦਮ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਜਿ ਪਹਾੜ ਤੇ ਅੱਡ ਰਿਆਦੀ ਜਾਏ।

ਲੋਕੀ ਖਾਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੱਜੇ। ਪਹਿਲੇ ਇਕ, ਫੇਰ ਦੂਜਾ ਤੇ ਫੇਰ ਤੀਜਾ ਪਹਾਡੇ ਖੜ੍ਹਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਡਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡ ਲਣ ਪਈ, ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਪਰੁਤ-ਬੁਝ ਦੀਆਂ ਸੰਪਦੀਆਂ

ਟਹਿਣੀਆਂ ਹੇਠ ਬੈਠ ਗਈ ਸੀ, ਤੇ ਇਕ ਬਿਕਾਰੀ ਵੀ, ਜਿਹੜਾ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਸੋਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਕ-ਦਿਕ ਬੈਠੇ। ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜੇ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਭੇਜੇ ਤਰ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਿਆ। ਸਖਤ ਮੀਂਹ ਨੇ ਲਾਟ ਨੂੰ ਬੜਾ ਇੜਾ

ਸੋਨਦ ਖਾਣ ਨੂੰ ਭਾਥਾ ਰੁੱਖਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਅਗੇ ਡਿੱਟ ਕਰੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹਦੇ ਖਿੱਨਾਂ ਪਰਤੇ ਸਨ, ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ।

ਜਦੋਂ ਅਗੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸੀਰੋਨ ਦੀ ਕਾਚੀ ਆਈ, ਉਹ ਚੀਕ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਨੂੰ ਲੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲਗਾ

“ਯੱਥਾ ਥੀ ਬਣੀ? ਖਹਾਨ ਤੇ ਭੇਰੇ ਅਗੇ ਲਿਆਂਦੀ ਕਿਵੇਂ ਜਾਏ?”

ਉੱਥੇ ਨੇ ਆਖਿਆ

ਬਲਦੀਆਂ ਲਕੜੀਆਂ ਨਾ ਲਈ - ਉਹ ਗਾਹ 'ਚ ਉਥਣ ਲੱਭ ਪੈਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਬੁਝ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵਡਾ ਸਾਥਾ ਭਾਥਾ ਲੈ ਜਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਭਖਦੇ ਅੱਗਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਭਰ ਲਵੋ ਅਤੇ ਭੇਰੇ ਤਰ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਏਕ ਰੁੱਖ ਲਿਆ ਸਕੋਗਾ।”

ਸੀਰੋਨ ਨੇ ਉਥੇ ਘੀ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੇ ਪਿਓ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਪਹਾੜ ਤੇ ਰਖਦੇ ਅੱਗਿਆਰਾਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਸੀਰੋਨ ਨੇ ਅੱਗਾਂ ਬਾਲ ਲਈਆਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰਾ ਤੇ ਨਿੱਘਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਟੋਟੀ ਪਕਾ ਲਈ

ਜਦੋਂ ਸੀਰੋਨ ਖਾਣ ਨੂੰ ਪਕਾ ਕਰਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਿਆ ਕੇ ਟੇਟ ਵਾਲਾ ਕੋਟ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸੀਰੋਨ ਉਹਦੇ ਅਗੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖੇ।

“ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਜਿਹਨੂੰ ਪਕਾ ਸੀ, ਅੱਗ ਕਿਵੇਂ ਟਿਕਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਦੁਪ ਕਿਹਾ?” ਉਹ ਕਲੀਕਿਆ। “ਤੂੰ ਇਕਦਮ ਈ ਕਿਉਂ ਠਾ ਭੱਠ ਪਿਆ?”

“ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਬਿਆਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ” ਸੀਰੋਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

“ਪਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਤੂੰ ਸਕਿਆ। ਇੰਜ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ?” ਖਾਨ ਪੁੱਛੀ ਗਿਆ

ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਸੀਰੋਨ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਇੰਜ ਦਬ-ਦਬ ਮਾਰਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੀਰੋਨ ਨੇ ਆਖੀ ਇਕਬਾਲ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਖਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੀਆਂ ਸਿਖਾਈਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਪੂਰੇ ਕਰ ਸਕਿਆ ਸੀ।

“ਪਿਓ ਕਿਥੇ ਦੇ ਤੇਰਾ?” ਖਾਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਸੀਰੋਨ ਨੇ ਕਿਹਾ

“ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਚਾਸੇ ਦੀ ਇਕ ਵਡੀ ਲਾਹੀ ਛਟ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆਂ।

ਫੇਰ ਸੀਰੋਨ ਖਾਨ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਥੇ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੈਸੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ੍ਹ ਲਵਦਾ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਬੰਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਿਆਣਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੇਨੂੰ ਹੁਣ ਟੁੱਕਣ ਦੀ ਬੰਦ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਭਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹੇ ਆਮ ਦਲ ਸਕਦਾ”

ਪੈਣਾਂ ਦਾ ਸਾਥੀ, ਕੋਤੂਰਾ

ਜੋਨਾਸ ਪਰੀ-ਬਰਾਨੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਟਪਰੀਵਸਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਭੇਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਆਪਣੀਆਂ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਇਕ ਵਾਲੀ ਤੇ ਜਿਆਦੀ ਸੀ ਬੁੱਢਾ ਬੜਾ ਹਰੋਖ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਚੂਮ, ਖੱਡਾਂ ਦਾ ਮੀਆ, ਪਾਟ-ਪਾਟਾ ਤੇ ਫੇਰੋ-ਫੇਰ ਸੀ। ਪਾਟ ਨੂੰ ਕੰਦਮ ਜਪਣੇ ਚੱਕਰ ਘਟ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਰੋਨ ਭਾਵਾ ਸਖਤ ਪੈਦਾ, ਬੁੱਢਾ ਆਪਣੀਆਂ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਕੋਲ ਜੁੱਝਾ-ਮੁੱਝਾ ਹੋ ਬਹਿੰਦਾ ਤੇ ਨਿੱਘਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਰਾਤੀ, ਸੈਣ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਖੁਭਾ ਦੇਖੇ, ਤੇ ਭੇਰ ਉਹ ਸਵੇਰ ਫਲ ਕੱਢ ਨਾਲ ਕੱਢਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ, ਤਰ ਸਿਆਲੀ ਹੁੰਦਾ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਆਣਕ ਸਰਕ-ਖੱਖੜ ਤੁਲ ਪਿਆ। ਹਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਤੁਲਦੀ ਰਹੀ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਬੰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਉਹ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਤੁਲਦੀ ਰਹੀ, ਤੇ ਇੰਨੇ ਘਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚੂਮ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਉਥੇ ਜਾਣ ਲਈ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈ ਰਹੀ ਤੇ ਉਹ ਭੁੱਖੇ-ਭਾਣੇ ਤੇ ਠਹੁ-ਠਹੁ ਕਰਦੇ, ਆਪਣੇ ਚੂਮਾਂ ਵਿਚ ਥੋਏ ਰਹੇ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੁੱਢਾ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਵੀ ਬੰਨੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਚੂਮ ਵਿਚ ਥੋਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਲਦੇ ਬੱਖਰ ਉਥੇ ਕੰਨ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਤੇ ਬੁੱਢਾ ਆਖਣ ਲਗਾ

ਇਸ ਬੱਖਰ 'ਚ ਕੋਠੇ-ਕੋਠੇ ਅਸੀਂ ਬਥ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਇਹ ਪੈਣਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਕੋਤੂਰਾ, ਨੇ ਫੁਲਾਇਆ। ਸਰੂਰ ਰੁੱਖਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ੁ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਹੋਇਆ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਸੁਰੱਜੀ ਦੁਹਦੀ ਘਲੀਦੇ ਤੇਨੂੰ, ਮੱਕੀਦੇ ਵਡੀਏ ਧੀਏ ਕੋਤੂਰੇ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਰਹੀਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕੀ ਮਰ-ਮੁਕ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤੂੰ ਜਾ ਤੇ ਮਿਨਤ ਕਰ ਸੁ, ਬੰਦਲ ਬੰਦ ਦੇਵੇ।

“ਜਾਣ ਕਿਥੇ ਮੈਂ?” ਕੂਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। “ਮੈਨੂੰ ਰਾਹ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।

“ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਲੀਜ ਦਿਆਂ। ਇਹਨੂੰ ਇਕ ਰੁੱਖ ਚੜ੍ਹ ਦਈ ਕਿ ਵਿਹ ਧਕਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਹਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਿਹਾ ਧਕਾ ਦਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਹੋ ਪਈ। ਹਦਾ ਤੇਰੇ ਕੋਟ ਦੀਆਂ ਤਟੀਆਂ ਖੜ੍ਹ ਦੇਵਾਂਗੀ, ਪਰ ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਅਟਕੀ ਨਾ। ਬਰਫ਼ ਡੇਰੇ ਥੂਟਾਂ 'ਚ ਵਰ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਭਾਜਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹਦੀ ਨਾ। ਓਹੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਤੇ ਨਾ ਲੱਗੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੂੰ ਇਕ ਉਥੇ ਪਹਾੜ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸੱਚੀ। ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਬੜ੍ਹ ਜਾਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਟੀਸੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏ, ਭੇਰ ਤੂੰ ਥੂਟਾਂ 'ਚ

ਬਰਫ਼ ਝਾੜਨ ਤੇ ਕੋਟ ਦੀਆਂ ਤਟੀਆਂ ਥੰਨੂਣ ਲਈ ਲਹਿਲ ਸਕਦੀ ਏ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਪੰਨੀ ਉਡਦਾ-ਉਡਦਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏਗਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸੱਚੇ 'ਤੇ ਆ ਕਰੇਗਾ। ਉਹਨੂੰ ਉਡਾਈ ਨਾ, ਉਹਦੇ ਲਾਲ ਮਿਹਰ ਤੇ ਕੰਮ ਲਈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੀਂ ਵੇਹ ਸਲੀਜ਼ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਈ ਤੇ ਪਹਾੜ ਤੇ ਹੇਠਾ ਬਣੀ ਜਾਵੀਂ। ਸਲੀਜ਼ ਤੈਨੂੰ ਸਿਰੀ ਕੰਤੂਰੇ ਦੇ 'ਚੂਮ' ਦੇ ਬੂਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਚੂਮ ਅੰਦਰ ਵਸ ਜਾਵੀਂ ਪਰ ਥਿਜੇ ਹੀਰ ਨੂੰ ਫੁਹੀਂ ਨਾ, ਬਸ ਬੈਠ ਜਾਵੀਂ ਤੇ ਉਤੀਯੋਂ। ਸਦੇ ਕੰਤੂਰਾ ਆਏ, ਜੇ ਕੁਝ ਦੀ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੇ, ਕਈ "

ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੱਤ ਦੇ ਲਪੜੇ ਪਾ ਲਏ, ਅਪਣੇ ਪਿਰ ਦੀ ਕਿੱਤੀ ਸਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਰਵਾ ਕੇ ਸਮਝਾਏ ਹੋ ਗਈ, ਤੇ ਇਕ ਵਾਲੇ ਯਕ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਅਭੇ ਕਣ ਨੱਠ ਦਿਤਾ।

ਉਹ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਧੁੜ ਕੁ ਵਾਟ ਗਈ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਟ ਦੀਆਂ ਤਟੀਆਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈਆਂ, ਬਰਫ਼ ਉਹਦੇ ਖੂਨਾਂ ਵਿਚ ਵਫ਼ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਝਾਚੀ ਸਮਤ ਕੰਧ ਲਰਟ ਲਗ ਪਈ। ਉਹਨੇ ਉਥੇ ਨਾ ਖੀਤਾ, ਜਿਥੇ ਬਰਨ ਲਈ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਸਕੋਂ ਅਣਵ ਗਈ ਤੇ ਅਪਣੇ ਕੋਟ ਦੀਆਂ ਤਟੀਆਂ ਖੰਭੂਣ ਲਗ ਪਈ ਤੇ ਅਪਣੇ ਖੂਨਾਂ ਵਿਚ ਬਰਫ਼ ਝਾੜਨ ਲਗ ਪਈ। ਇਸ ਪਿਛੇ ਉਹ ਫੇਰ ਅਗੇ ਰੁਝ ਪਈ, ਓਪਰ ਜਿਸਰੇ ਏਕਾ ਆ ਬਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਥਿੰਨਾ ਵਿਚ ਕੁਰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਉੱਚਾ ਸਾਥਾ ਪਹਾੜ ਦਿਸਿਆ ਉਹ ਪਹਾੜ ਉਤੇ ਰਸ਼ੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪੰਨੀ ਉਡਦਾ-ਉਡਦਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸੱਚੇ ਉਤੇ ਬਹਿਣ ਲਗਾ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਕੋਣ ਲਈ ਹਥ ਮਾਰੇ ਤੇ ਪੰਨੀ ਕੁਝ ਓਰ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਚੱਕਰ ਲਾਵਾ ਜਿਹਾ ਤੇ ਹੋਰ ਉਤ ਗਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਆਪਣੀ ਸਲੀਜ਼ ਵਿਚ ਬਹਿ ਗਈ ਤੇ ਪਹਾੜ ਤੇ ਨਿਛ ਪਈ, ਤੇ ਸਲੀਜ਼ ਇਕ ਵਰੇ ਸਾਥੇ 'ਚੂਮ' ਅਭੇ ਆਵੇ ਮਲੋਤੀ।

ਕੁਝੀ ਅੰਦਰ ਕਣ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਅਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਹਲੀ ਉਹਨੇ ਵੇਖੀ। ਉਹ ਸੀ ਸਿਰਨ ਤੇ ਹੁੱਥੇ ਹੋਏ ਮਾਸ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਰ ਵਫ਼ਾ ਟੋਟਾ। ਉਹਨੇ ਅਭੇ ਬਾਈ, ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਖਿਆਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਾਸ ਤੇ ਚਰਬੀ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਤੋੜਨ ਲਗ ਪਈ। ਉਹ ਇਕ ਬੰਨੀ ਤੋੜਦੀ ਤੇ ਆ ਲੈਂਦੀ, ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਹੋਰ ਤੋੜ ਲੈਂਦੀ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਆ ਲੈਂਦੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਚਾਣਬਕ ਦੀ ਉਹਨੇ ਥਿਜੇ ਦੇ 'ਚੂਮ' ਵਫ਼ ਆਉਣ ਲੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਉਹਨੇ ਓਥੇ ਤਰ ਕੇ ਆ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੱਲ ਜਿਹਲੀ ਬੂਰੇ ਉਤੇ ਟੰਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਖੁੱਲੀ ਗਈ, ਤੇ ਇਕ ਜਵਾਨ ਇਓ ਅੰਦਰ ਆਟ ਵਜਿਆ ਇਹ ਆਪ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਵਰ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਕਿਥੇ ਆਈ ਏ, ਤੀਚੀਓ, ਤੇ ਏਥੇ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਏ?"

"ਮੇਰੇ ਪਿਓ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਘੱਲਿਆ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਨੇ ਜ਼ਰਾਬ ਦਿਤਾ

"ਕਿਉਂ ਖਲਿਆ ਸੂ ਤੈਨੂੰ?"

"ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅਪਣੀ ਕੁਦਰੀ ਬਣਾ ਲਵੇ"

"ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਖਿਯਾਟ 'ਤੇ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਮਾਸ ਲਿਆਂਦੀ। ਉਨ ਖਏ ਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਚਾੜ੍ਹ ਦੇ," ਕੰਤੂਰੇ ਨੇ ਅਖਿਆ

ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਨੇ ਉਥੇ ਡੀ ਕੀਤਾ, ਕਿਥੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਾਸ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕੰਤੂਰੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਮਾਸ ਨੂੰ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਾਟ ਲੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਕਰ ਕੇ।

"ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਮਾਸ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਖਾਵਾਂਗੇ" ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। "ਝੂਝਾ ਹਿੱਸਾ ਲਕੜੀ ਦੀ ਤਸਤਰੇ 'ਚ ਪਾ ਲੈ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਕਛਾਦ ਦੇ 'ਚੂਮ' ਲੈ ਜਾ। ਆਪ ਚੂਮ' ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਈ, ਪਰ ਬਾਹਰ ਬੂਰੇ 'ਤੇ ਉਡੀਕੀ। ਤੇ ਇਕ ਕੁੱਖੀ ਬਾਹਰ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਵੇਗੀ। ਉਹਨੂੰ ਮਾਸ ਦੇ ਲਈ ਓ ਚਿਨਾ ਓਰ ਉਡੀਕੀ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਖਾਲੀ ਤਸਤਰੇ ਖਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਆਵੇ"

ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਨੇ ਮਾਸ ਚੁਕਿਆ ਤੇ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਹਵਾ ਢਾਂਗਲ ਹਰੀ ਸੀ ਤੇ ਬਰਫ਼ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਗਲਾ ਸ਼ਾਹ ਹਨੇਰਾ ਸੀ। ਏਥੇ ਖੱਬੜ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਲਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਕੁਝ ਅਗੇ ਗਈ, ਅਟਕ ਗਈ, ਉਹਨੇ ਕੁਝ ਕਿਰ ਮੋਰਿਆ ਤੇ ਵੇਹ ਉਹਨੇ ਮਾਸ ਬਰਫ਼ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਉਸ ਪਿਛੇ ਉਹ ਖਾਣੀ ਤਸਤਰੇ ਲੈ ਵਾਪਸ ਕੰਤੂਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ।

ਕੰਤੂਰੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ.

"ਭਾਵੀਓਆ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦੇ ਦਿਤਾ ਦੀ?"

"ਆਹ ਦੇ ਦਿਓ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ,

ਮੈਨੂੰ ਲਸਤਰੀ ਦਿਖਾ, ਮੈਂ ਤਰਵਾ ਚਾਹੁਨਾ, ਮਾਸ ਦੇ ਲਦਲ ਉਹਨਾਂ ਤੇਨੂੰ ਕੀ ਦਿਓ," ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਨੇ ਕੰਤੂਰੇ ਨੂੰ ਖਾਣੀ ਲਸਤਰੀ ਵਿਖਾਈ, ਪਰ ਕੰਤੂਰੇ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਧਾ ਤੇ ਸੋ ਗਿਆ।

ਸਦੇਰ ਉਹ ਉੱਥਿਆ, ਹਿਰਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਅਣ-ਕਮਾਈਆਂ ਖੱਲਾਂ 'ਚੂਮ' ਅੰਦਰ ਲਿਆਈਆਂ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਕਾਫ਼ ਪੋਝਣ ਗਿਆ, ਇਹਨਾਂ ਖੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾ ਲਈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਨਥਾਂ ਕੋਟ ਲਵੋਂ ਝੂਟ ਓ ਨਥੇ ਦਸਤਾਨੇ ਬਣਾ ਦਈਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਦਾਂਗਾ ਤੇ ਰੇਖਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਏ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।"

ਤੇ ਇਹ ਬਹਿ, ਕੰਤੂਰਾ ਫੁੱਦਰਾ ਕਿਚ ਡਿਕਾਰ ਪੋਝਣ ਲਗਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਕੰਮ ਲਗ ਗਈ। ਚਾਣਬਕ ਹੀ ਛੁੱਟੇ ਉਤੋਂ ਖਲ ਦਾ ਪਰਦਾ ਚੁਕਿਆ ਲਿਆ, ਤੇ ਇਕ ਦੋਲੇ ਸਿਰ ਖਾਣੀ ਬੁੱਢੀ ਕੰਦਰ ਆਈ।

"ਬੱਚੀਓ, ਮੇਰੀ ਅੱਖ 'ਚ ਕੁਝ ਪੈ ਗਿਐ," ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੀ। 'ਕੋਖ ਖਾਂ, ਕਥ ਸਕਦੀ ਏ।"

"ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੇਰੇ ਨਾਫ਼ ਸਿਰ ਖਪਾਣ ਨੂੰ ਵਕਰ ਨਹੀਂ," ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ, "ਮੈਂ ਕੰਮ 'ਚ ਝੁੱਕੀ ਹੋਈ ਆ।"

ਬੁੱਖੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖਿਆ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਮੂੰਹ ਦੁਨੀ ਪਲੀ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ 'ਚੂਮ' ਵਿਚੋਂ ਕਲੀ ਗਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਧੀ ਇਕੋਠੀ ਬਹਿ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਖੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਯਾਦਿਆ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਾਝ ਨਾਲ ਕੋਟਣ ਲਗ ਪਈ, ਬੰਮ ਨੂੰ ਕਾਮ ਤਵ ਮੁਕਾਦ ਲਈ ਕਾਪਲ ਕਰਨ ਲਗੀ। ਸਾਰੀ ਮੁਥੀ, ਉਹਨੂੰ ਏਨੀ ਕਾਪਲ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕਾਪਿਸੀ ਨੂੰ ਸੁਹਣੀ ਰਵਾ ਬਣਾਟ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੰਗੀ ਤੋਂ ਭੰਗੀ ਮੁਕਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਿਊਟ ਨੂੰ ਸੁਟ ਕੇਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਕਮ ਪੁਕਾਣ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਦਿਨ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਦੀ ਬਟਾਟ ਠਲੀ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਸ਼ਾਮੀ ਕੌਰੂਰਾ ਸਿਕਾਰ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ।

“ਮੇਰੇ ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਤਿਆਰ ਨੇ? ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਪੁਛਿਆ

ਤਿਆਰ ਨੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਘਡੀ ਧੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

ਕੌਰੂਰੇ ਨੇ ਕਪੜੇ ਢਲੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਥ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਰੇਰੇ, ਤੇ ਪੱਲਾ ਦੇਨੀ ਭੈੜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰੀਆਂ ਪੈਈਆਂ ਸਨ ਤਿ ਕੁਹਣ ਨਾਲ ਉਹ ਖਰ੍ਹੀਆਂ ਲਗੀਆਂ। ਉਹਨੇ ਜਕਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਨਿਆ ਕਿ ਕਪੜੇ ਸਫਾਈ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੱਟੇ ਹੋਏ, ਟਾਪਰਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਫੋਟੇ ਸਨ।

ਇਹ ਵੇਖ ਉਹਨੂੰ ਭਾਵਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਧੀ ਨੂੰ ‘ਝੂਮ’ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁਟ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੂਰ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੂਰ, ਜੁਟ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਦੇਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਈ ਤੇ ਚਿੱਥੇ ਪਈ ਰਹੀ ਤੇ ਅਨੰਦ ਘਰ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਈ।

ਤੇ ਹਵਾ ਦੀਆਂ ਚੱਚਰਾਂ ਪਹਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤੁੱਥ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਬੁੱਢਾ ਅਪਣੇ ‘ਝੂਮ’ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਦਿਨੇ ਰਾਤੀਂ ਹਵਾ ਦਾ ਚੱਚਰਨਾ ਤੇ ਬੱਖਰ ਦਾ ਝੂਰਨਾ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਕੰਹਿਟ ਲਗਾ

“ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਧੀ ਮੇਰੇ ਆਪੇ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੱਡੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ (ਕਹਾ ਸੀ), ਉਹਨੇ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹਵਾ ਨੇ ਚੱਚਰਨਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੌਰੂਰਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ। ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਪੈਣ, ਤੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ”

ਭੁੱਖੇ ਨੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਫੈਤ ਬਣਾਈ, ਉਹਨੇ ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮੈਨ ਉਹੀਉ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ, ਜੋ ਉਹਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਉਹਨੇ ਕੌਰੂਰੇ ਕੋਲ ਘਲ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਆਪਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਨਾਲ ‘ਝੂਮ’ ‘ਚ ਕੱਚ ਗਿਆ, ਤੇ ਕੰਧੜ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਗਾ।

ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੇ ਸਫੈਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਹਵਾ ਵੱਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਥੋੜਾ ਸਿਹਾ ਪਸ, ਉਹ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ ਰੁਕ ਪਈ। ਝੁਰਦੀ-ਝੁਰਦੀ ਦੇ ਕੋਣ ਦੀਆਂ ਤਣੀਆਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈਆਂ ਤੇ ਬਕਾ ਉਹਦੇ ਸੁਟਾ ਵਿਚ ਫੜ ਗਈ। ਉਹਨੂੰ ਭਾਵੀ ਤੱਕ ਚੱਕਰ ਛਕੀ, ਤੇ ਅਪਣੇ ਪਿਛੇ ਹੀ ਹਦਬਿਤ ਕੁਝ, ਉਹਨੇ ਬਰਫ ਖੁਟਾ ਵਿਚੋਂ ਭਾਜ ਸੁੱਟੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਟ ਦੀਆਂ ਤਣੀਆਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌਂ ਲਈਆਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਖੌਲ੍ਹਣ ਲਈ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ।

ਉਹ ਪਾਜ਼ ਕੋਲ ਆਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਤੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਉਹਨੇ ਹਥ ਹਿਲਾ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨਾ ਕੋਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਫੈਤ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰੀ ਤੇ ਪਾਜ਼ ਤੋਂ ਨਿਰਦੀ ਸਿੱਧੀ ਕੌਰੂਰੇ ਦੇ ‘ਝੂਮ’ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਪਈ।

ਉਹ ਝੂਮ ਅੰਦਰ ਵੜ ਗਈ ਉਹਨੇ ਖੰਭ ਬਣੀ ਤੇ ਦਿਫ ਫਰ ਕੇ ਹਿਰਨ ਦਾ ਮਸ ਖਾਧਾ ਤੇ ਕੌਰੂਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰੀ।

ਕੌਰੂਰਾ ਆਪਣੇ ਬਿਕਾਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕੱਖਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਪੰਛੀ ਲਗਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਉਂ ਆਈ ਏ?”

“ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਜੋ ਤੇਜ਼ੀਏ,” ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

“ਕਿਉਂ ਜੋਨਿਆ ਸੁ ਰੈਨੂੰ?”

“ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੁੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਹੁਤੀ ਬਣਾ ਲਵੇ”

“ਤਾਂ ਫੌਰ ਓਵੇਂ ਕਿਉਂ ਵੱਡੀ ਹੋਈ ਏ? ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਲਗੀ ਹੋਈ ਏ, ਛੋਟੀ ਕਦ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਮਾਸ ਬਣਾ ਏ।”

ਜਦ ਮਾਸ ਡਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕੌਰੂਰੇ ਨੇ ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਛੱਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲਵੇ ਤੇ ਦੋ ਹੁਸਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਢ ਲਵੇ।

“ਅੱਧ ਮਾਸ ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਖਾਵਾਂਗੇ” ਕੌਰੂਰੇ ਨੇ ਆਖਿਆ। “ਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਤੂੰ ਓਸ ਲਗਤੀ ਦੀ ਤਸਰਰੀ ‘ਚ ਖਾ ਲੈ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਗਲਾਂਚ ਕਾਲੇ ‘ਝੂਮ’ ਲੈ ਜਾ। ਆਪ ‘ਝੂਮ’ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਕੱਢੀ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਖਲੋ ਜਾਈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਤਸਰਰੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਇਥੇ ਜਾਣ ਤਕ ਉੱਥੇਵੀਂ।”

ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੇ ਮਾਸ ਖੁਕ ਲਿਆ ਤੇ ਭਾਹ ਬਣੀ ਗਈ। ਹਵਾ ਚੱਚਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਬਣਕ ਘੁੰਮੇਰੀਆਂ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਠਰਟਾ-ਝੁਟਾ ਘੋਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਉਹਨੇ ਮਾਸ ਨੂੰ ਬਣਕ ਉਤੇ ਸੁਟ ਦਿਤਾ, ਓਵੇਂ ਕੁਝ ਰਿਹ ਖਰੋਤੀ ਰਹੀ ਤੇ ਵੇਰ ਕੌਰੂਰੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਲਗੀ ਗਈ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦੇ ਰਿਹਾ ਏ?” ਕੌਰੂਰੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ

“ਅਹ, ਦੇ ਦਿਥੇ” ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ

ਤੂੰ ਆ ਬਸੀ ਛੋਟੀ ਰਾਈ ਏ। ਮੈਨੂੰ ਤਸਰਰੀ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ‘ਚ ਕੀ ਦਿਥੇ’

ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਦਨ ਲਈ ਉਹਨੂੰ ਰਿਹਾ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਕੌਰੂਰੇ ਨੇ ਖਾਲੀ ਤਸਰਰੀ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ, ਪਰ ਮੁੰਹੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਤੇ ਮੈਂ ਗਿਆ। ਸਥੇਰੇ ਉਹ ਰਿਹਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਅਣ-ਜਮਾਈਆਂ ਬੱਠਾ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਉਥੇ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਤੇਫ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਸ਼ਾਮ ਡਕ ਉਹਨੂੰ ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਬਣਾ ਦੇਵੇ।

“ਕੰਮ ਠਕ ਜਾ” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ ਸ਼ਾਮੀ ਮੈਂ ਬੇਖਾਬਾ, ਤੂੰ ਕਿੰਨੀ ਰੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਉਂ ਸੜਦੀ ਏ।”

ਉਹ ਕੱਚ ਕੌਰੂਰਾ ਸਿਕਾਰ ਖਛਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਤੇ ਦੂਜੀ ਧੀ ਕੰਮ ਨਗ ਲਈ। ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਜਿ ਉਹਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮੁਕਾਣਾ ਸੀ। ਬਾਦਬਕ ਹੀ ਇਕ ਧੌਲੇ ਸਿਰ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ‘ਝੂਮ’ ਵਿਚ ਆਣ ਬਸੀ।

“ਬਚੀਏ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ‘ਚ ਤੀਝਾ ਪੈ ਗਿਐ,” ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ। “ਇਹਨੂੰ ਕਾਥ ਦੇ ਆ, ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ।”

ਮੇਰੇ ਕੋਲ਼ ਹੋਰੋ ਇਸ ਪੁਰਾਣੇ ਗੀਤੋਂ ਨਾਲ਼ ਸਿਰ ਘੁਮਾਣ ਲਈ ਬਿਹਨ ਨਹੀਂ।" ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ "ਚਲੋ ਜਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ।"

ਤੇ ਖੁੱਜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਤੇ ਇਕ ਧੀ ਲਵਰ ਕੋਲ਼ ਕਿਲਾ ਚਲੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਹਰ ਪਾਈ, ਕੌੜਾ ਆਪਣੇ ਰਿਬਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ।

"ਮੇਰੇ ਕਪੜੇ ਤਿਆਰ ਨੇ?" ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਅਹੋ, ਤਿਆਰ ਨੇ," ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਤਿਆਰ ਕੋਰ, ਮੈਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਕੋਝਣ ਦੇ।"

ਕੌੜੇ ਨੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੋਝਿਆ ਉਹ ਸਫ਼ਾਈ ਨਾਲ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੰਦੇ ਕਦੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਸਨ, ਤੇ ਸਿਉਣਾਂ ਹੀ ਡਿੱਕ-ਪਿੱਛੀਆਂ ਸਨ ਕੌੜੇ ਨੂੰ ਜਾਵਾ ਕੁੱਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਖਾ, ਉਹਨੇ ਦੂਜੀ ਧੀ ਨੂੰ ਕੀ ਫਿਰ ਸੁਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਥੇ ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਕੋਰ ਨੂੰ ਸੁਟਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਯਕ ਹੋ ਮਰ ਗਈ।

ਤੇ ਖੁੱਜਾ ਆਪਣੀ ਜਰ ਕੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਨਾਲ਼ ਆਪਣੇ 'ਕੂਮ' ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਬੱਝਣ ਦੇ ਮੰਗੇ ਪੇ ਜਾਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਥੇਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਵਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲ਼ੋਂ ਵੀ ਦੁੱਧ ਸੀ, ਤੇ ਦਿੱਸ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਥੇ 'ਕੂਮ' ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਵੀ ਉਝ-ਪੁਝ ਨਾ ਹੋਵੇ।

'ਮੇਰੀਆਂ ਪੀਯਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਤੇ ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਪਰੇ," ਖੁੱਧੇ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਉਹਨਾਂ ਹਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲ਼ੋਂ ਵੀ ਮਰਾਬ ਕਰ ਦਿਤੀ ਏ। ਕੌੜੇ ਨੂੰ ਰੋਸਾ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ ਨੇ। ਤੂੰ ਭਾਈ ਰਹਿ ਗਈ ਮੇਰੀ ਆਖਣੀ ਧੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਕੌੜੇ ਕੋਲ਼ ਤੇਜ਼ਗਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਅਸ ਨਾਲ਼ ਕਿ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਧੂਟੀ ਬਣਾ ਲਵੇਗਾ ਜੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਘਣਗਾ, ਸਾਡੇ ਲੋੜ ਕੁਝ ਨਾਲ਼ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਘੋਂਦੇ, ਤਿਆਰ ਤੇ ਜਾ ਤੇ ਚਲ ਪੇ।"

ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ 'ਕੂਮ' ਵਿਚੋਂ ਖਾਹਰ ਆਈ, ਉਹਨੇ ਸਲੈਂਜ ਨੂੰ ਦਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਹਵਾ ਵਲ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ, ਇਕ ਛਾਈ ਧਕ, ਉਹਨੂੰ ਉਹਨੇ ਅਗੇ ਠੋਲ਼ ਦਿਤਾ। ਹਵਾ ਚਾਂਗਰ ਤੇ ਫੜਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਤੇ ਕੜਕ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵਜ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ।

ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਬੱਝਣ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਉਹਨੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਹਵਾਇਤ ਦਾ ਇਕ ਲੜਕ ਵੀ ਨਾ ਵੇਖਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਹਰ ਥੀਜ਼ ਅੰਨ ਉਥੇ ਕਰਦੀ ਗਈ, ਜਿਥੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕੋਟ ਦੀਆਂ ਤਟੀਆਂ ਖੁਝ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੰਨਣ ਲਈ ਨਾ ਅਟਕੀ। ਬਰਫ਼ ਉਹਦੇ ਬੂਟਾ ਵਿਚ ਢੱਕ ਗਈ, ਪਰ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਭਾਜਨ ਲਈ ਨਾ ਖੜੋਟੀ। ਭਾਈ ਠੰਡ ਸੀ ਤੇ ਹਰਾ ਸਰੁਰ ਤੇਜ਼ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਅਟਕੀ ਤੇ ਅਣ ਹੀ ਅਣ ਹੁਰਦੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਾੜ ਕੋਲ਼ ਪੁੱਜੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਗਈ, ਉਹ ਡਾਂ ਹੀ ਅਟਕੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੂਟੇ ਵਿਚੋਂ ਕੜਕ ਭਾਜਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਟ ਦੀਆਂ ਤਟੀਆਂ ਖੰਨਣ ਲਈ। ਵੇਰ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪੰਛੀ ਉਝਾ-ਉਝਾ ਉਹਦੇ ਕੋਰ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਛੱਪ ਗਿਆ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਨੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਨਾ ਇਕ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੇ,

ਸਭੀ ਉਹਨੂੰ ਨਾਲ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਥਾਪੜਿਆ ਜਦੋਂ ਪੰਛੀ ਉਝ ਗਿਆ, ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਆਪਣੀ ਸਲੈਂਜ ਵਿਚ ਬਹਿ ਗਈ ਤੇ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਨਿਲ ਜਿੰਨੀ ਕੌੜੇ ਦੇ 'ਕੂਮ' ਕੋਲ਼ ਜਾ ਪੁੱਜੀ।

ਉਹ 'ਕੂਮ' ਅੰਦਰ ਬਣੀ ਗਈ ਤੇ ਉਡੀਕਣ ਲਗੀ। ਰਾਣਕਰ ਹੀ ਬੁੱਧੇ ਉੱਤੇ ਟੰਗੀ ਖਲ ਵੱਢੀ ਗਈ ਤੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦਿਓ ਅੰਦਰ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਉਹ ਹੱਸ ਪਿਆ ਤੇ ਚੱਲਿਆ।

"ਮੇਰੇ ਕੋਲ਼ ਕਿਉਂ ਆਈਂ ਏ?"

"ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਨੇ ਭੱਜਿਆ।" ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਕਿਉਂ ਭੱਜਿਆ ਸੁ?"

'ਬੱਝਣ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਸਿੰਨਬ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਬੱਝਣ ਬੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਨੌਕੀ ਮਰ ਜਾਣਗੇ।'

'ਓਥੇ ਕਿਉਂ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਏ? ਅੱਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਾਲਦੀ ਤੇ ਕੁਝ ਮਾਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚਾੜ੍ਹਦੀ?' ਕੌੜੇ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਖ ਲਗੀ ਹੋਈ ਏ, ਤੇ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੋਣੀ ਏ ਮੈਂ ਵੇਖਾਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੂੰ ਆਈ ਏ, ਤੂੰ ਖਾਧਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ।"

ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਨੇ ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਮਾਸ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਉਹਨੂੰ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਕੌੜੇ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕੌੜੇ ਨੇ ਕੁਝ ਕੁ ਖਾਧਾ ਤੇ ਵੇਰ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅੱਧਾ ਮਾਸ ਗਵਾਬ ਭਾਲੋਂ ਕੂਮ ਲੈ ਜਾਵੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ■ ਨੇ ਮਾਸ ਦੀ ਤਰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਤੇ ਬਹਰ ਰਹੀ ਗਈ। ਹਵਾ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਗੜਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਰਫ਼ ਚੱਥਣ ਤੇ ਘੁਸਰ ਖਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਕਿੱਧਰ ਜਾਣਾ ਸੀ? ਗਵਾਈਆਂ ਦਾ 'ਕੂਮ' ਕਿਥੇ ਭੱਝਣਾ ਸੀ? ਉਹ ਕਲ ਵਿਚ ਖਲੋ ਗਈ, ਸੋਧਣ ਲਗੀ ਤੇ ਵੇਰ ਉਹ ਖੱਖਰ ਵਿਚ ਚਲ ਪਈ, ਉਹਨੂੰ ਆਪ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਝ ਰਿਹਾ ਉਹ ਕਿੱਧਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਚਾਟਕਰ ਹੀ ਉਹਦੇ ਜਾਹਮਣੇ ਉਹੀਉ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪੰਛੀ ਆ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ਼ ਉਥਦਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੁਣ ਉਹ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਕੋਲ਼ ਤੇਜ਼-ਤੇਜ਼ ਉੱਡਣ ਲਗਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਨੇ ਪੰਛੀ ਦੇ ਮਕਰ-ਮਕਰ ਸਾਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਪੜੀ ■ ਪਾਸੇ ■ ਗਿਆ ਉਹ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਫੁਰਦੀ ਗਈ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚਲਦੀ ਗਈ ਤੇ ਅਸੀਰ ਕੁਝ ਵਰ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੜਕੇ, ਉਹਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਸਿਆ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਲਾਟ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਵੀ ਖੁੱਜੀ ਵੀ ਹਲ ਨਾ ਠਹੀ, ਤੇ ਉਹ ਰਿਹ ਸੋਧਦੀ ਕਿ 'ਕੂਮ' ਉੱਥੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਹੋ ਪਈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰੋਕੇ ਪੁੱਜੀ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਥੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਹਨੇ 'ਕੂਮ' ਸਮਝਿਆ ਸੀ, ਇਕ ਵਡਾ ਜਾਹਾ ਟਿੱਕਾ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪੁੰਨਾ ਕੁੱਝ ਖਾਵਾ ਉਪਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਦਿੱਧੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਛਿਨੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਚੋੜਿਆ, ਤੇ ਚਾਟਕਰ ਹੀ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਕੁਹਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਕ ਪੈਰੇ ਸਿਰ ਦਾਣੀ ਖੁੱਧੀ ਨੇ ਕੁਹੇ ਵਿਚੋਂ ਖਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਬੀਏ।

"ਕੋਟ ਏ ਕੁੱਝ? ਕੀ ਕਰਨ ਆਈਂ ਏ?"

"ਸ਼ਿ, ਖੱਬੇ, ਡੇਰੋਂ ਲਈ ਕੁਝ ਮਾਸ ਲਿਆਂਦੇ," ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। "ਕੌੜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਡੇਰੋਂ ਦੇ ਆਣ।"

"ਕੌਰੂਰਾ ਕਿਹਾ ਸਾਈ? ਹੱਛਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਂ ਠੰਡੀ ਹਾਂ। ਤੇ ਤੂੰ ਏਥੇ, ਬਾਹਰ ਉਡੀਕੀ।"

ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਪੀ ਦਿੱਤੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹ ਗਈ ਤੇ ਉੱਖੜਾਈ ਲਗੀ। ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਉਡੀਕਦੀ ਰਹੀ। ਅਖੀਰ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਫੇਰ ਖੁਲ੍ਹਿਆ, ਤੇ ਉੱਚੀ ਨੇ ਬਾਹਰ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਲਕੜੀ ਦੀ ਅਸਰੀ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦਿਤੀ। ਲਕੜੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਢੇਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਲੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਾ, ਉਹ ਕੀ ਸੀ ਉਹਨੇ ਅਸਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਲੈ ਵਾਪਸ ਕੋਰੂਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ।

ਏਨਾ ਚਿਰ ਕਿਉਂ ਲੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ?" ਕੌਰੂਰੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ " 'ਬੂਮ' ਲੜ ਪਿਆ ਸਾਈ?"

"ਆਹ, ਲੜ ਪਿਆ ਸੀ।"

"ਮਾਸ਼ ਦੇ ਡਿੱਡਾ ਸਾਈ?"

"ਆਹ।"

"ਮੈਨੂੰ ਅਸਰੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁਣਾਂ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਏ।"

ਕੋਰੂਰੇ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਅਸਰੀ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਚਾਕੂ ਤੇ ਡੱਡਾਥ ਥੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਤੇ ਪੱਲਾਂ ਛਮਾਉਣ ਲਈ ਖੁਰਦੀਆਂ ਤੇ ਘਸਾਈਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ ਕੋਰੂਰਾ ਉੱਚੀ ਜਾਗੀ ਯਸਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਰਤੀਆਂ-ਸੁਰਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਬਹੁਤ ਵੀ ਥੱਮ ਆਉਣਗੀਆਂ"

ਸਭੋਰੇ ਕੌਰੂਰਾ ਉੱਠਿਆ ਤੇ 'ਬੂਮ' ਵਿਚ ਹਿਰਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਖੱਲਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਥੀ ਨੂੰ ਹਕਮ ਦਿਤਾ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਸਲਾ ਤਰ ਨਾ ਕੋਲ, ਬੂਟ ਤੇ ਦਸਤਾਨੇ ਬਣਾ ਦੇਵੇ।

"ਜੇ ਤੂੰ ਉੱਪ ਚੰਗੇ ਬਣਾ ਲਏ," ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, "ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗਾ।"

ਕੋਰੂਰਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਥੀ ਕੰਮ ਲਗ ਗਈ। ਉੱਚੀ ਦੀ ਲੁਕਾਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ-ਵੱਧੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਕਪੜੇ ਬਣਾਣ ਲਈ ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਪੀ ਕੋਲ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਥੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਉਹਨੇ ਦੇ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਏ? ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਥੀ ਨੇ ਇਹਦੀਆਂ ਸੰਗਾਂ ਸੋਫਾ ਉੱਤੇ ਵਫ਼ਤ ਨਾ ਕੁਆਇਆ, ਸਗੋਂ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹਨੇ ਖੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਇਆ, ਖੁਰਦਿਆਂ, ਕਟਿਆ ਤੇ ਸੋਫਾ। ਬਾਦਲਕ ਹੀ ਬੂਟੇ ਉੱਤੇ ਪੱਥੀ ਖੱਲ ਵੱਢੀ ਗਈ ਤੇ ਪੈਲੇ ਸਿਰ ਵਾਲੀ ਇਕ ਕੁੱਢੀ ਅੰਦਰ ਆ ਗਈ। ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਥੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਇਕਦਮ ਹੀ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਇਹ ਉਹੀ ਉਹੀ ਕੁੱਢੀ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਕੋਲ ਉਹ ਮਾਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਗਈ ਸੀ।

"ਖੋਲ੍ਹੋ ਮੇਰੀ ਮਸਦ ਲਈ," ਕੁੱਢੀ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਮੇਰੀ ਅੱਖ 'ਚ ਤੀਲਾ ਏ। ਇਹਨੂੰ ਕਢ ਦਈ, ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ।"

ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਥੀ ਨੇ ਨਾਂਹ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਠਿਕ ਪਥੇ ਤਕ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉੱਚੀ ਵੀ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਤੀਲਾ ਛੋਟੀ ਹੀ ਕਢ ਦਿਤਾ

ਹੀਯ ਏ," ਕੁੱਢੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, "ਹੁਣ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਜੰਗੇ ਲਨ 'ਚ ਵੇਖ।"

ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਥੀ ਨੇ ਕੁੱਢੀ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਕੁੱਝ ਪਈ।

"ਓਥੇ ਕੀ ਦਿਸਦਾ ਏ?" ਕੁੱਢੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਤੇਰੇ ਕੰਨ 'ਚ ਇਕ ਥੱਲੀ ਬੋਲੀ ਹੋਈ ਏ," ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਪੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਉਹਨੂੰ ਬੁਝਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢੀ? ਕੌਰੂਰੇ ਦੇ ਕਪੜੇ ਬਣਾਣ 'ਚ ਤੇਰਾ ਹੱਥ ਵਟਾਏਗੀ।"

ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਪੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਰਵ ਨਾ ਰਹੀ, ਤੇ ਉਹਨੇ ਕੁੱਢੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ। ਉਹਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਉੱਤੇ, ਕੁੱਢੀ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਨਹੀਂ, ਚਾਰ ਮੁਣਿਆਰਾਂ ਕੁੱਝ ਪਈਆਂ, ਤੇ ਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਚਾਰੇ ਕੰਮ ਲਗ ਗਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਖੱਲਾਂ ਛਮਾਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾਇਆ, ਕਟਿਆ ਤੇ ਸੀਤਾ। ਛੋਟੀ ਪੀ ਕਪੜਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਕੁੱਢੀ ਨੇ ਜਾਗੀ ਕੁੱਢੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਲੁਕਾ ਲਿਆ ਤੇ ਬਣੀ ਗਈ।

ਲਾਮੀ ਕੌਰੂਰਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ

"ਜਾਣਾ ਕੁਝ ਕਥਾ ਲਿਆ ਏ ਜੋ ਸੁਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ?" ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਆਹ, ਕਥਾ ਲਿਆ," ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਥੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ।

"ਵਿਧਾ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਲਪੜੇ, ਮੈਂ ਪਾਥੇ ਵੇਖਣਾ।"

ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਥੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕਪੜੇ ਦੇ ਦਿਤੇ, ਤੇ ਕੌਰੂਰ ਨੇ ਫਲ ਭਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਰੋਕਿਆ ਖੱਲਾਂ ਨਲਮ ਸਨ ਤੇ ਫੁੱਟਣ ਨੂੰ ਸਖਾਵੀਆਂ। ਉਹਨੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਲਏ, ਤੇ ਉਹ ਨਾ ਰਾ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੱਡੇ ਸਭੋਂ ਉਹਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੇ ਆ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਬਣੇ ਵੀ ਹੱਥਦਸਾਰ ਸਨ ਕੋਰੂਰਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ

"ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਥੀਏ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗੀ ਏ, ਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਰਾਹ ਭੇਟਾ ਤੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਲਗੀ ਏ। ਤੂੰ ਸੀਮ ਚੰਗਾ ਕਰਦੀ ਏ, ਤੇ ਤੇਰੇ 'ਚ ਹੋਸ਼ਦਾ ਏ। ਤੂੰ ਤਾਬ ਰੱਖਣ ਲਾਲ ਮੇਰਾ ਮਾਇਆ ਦਿਸ ਲਈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਚੰਕ ਮਰ ਨਾ ਜਾਣ। ਮੇਰੀ ਵਹੁਟੀ ਕਲ ਜਾ, ਮੇਰੇ ਨਾਸ਼ ਮੇਰੇ 'ਬੂਮ' 'ਚ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਲਾਜ਼ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਕੌਰੂਰਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰਾ ਹੁਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੰਗ ਕੁਟ ਦਾਣ ਤੇ ਲੁਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਸਮ ਨਾ ਹੋਏ ਉੱਪ, ਜਾਗੇ ਦੇ ਜਾਗੇ, ਆਪਣੇ 'ਬੂਮ' ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਦਿਲ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਏ।

ਮੁਟਿਆਰ ਤੇ ਚੰਨ-ਮਨੁਖ

ਬੁਧਵੀਂ ਪਗੀ-ਕਹਾਣੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਬੁਧਵੀਂ ਫਿਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਖੰਭਾ ਸੀ, ਇਕ ਸੀ। ਮੁਟਿਆਰ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਸਹਾਇਕ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਹੁਣਾਲ ਡੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਵਾਹਾਬੀ, ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੇ ਹਿਰਨਾਂ ਦੇ ਇੰਜਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੀ, ਤੇ ਹਰ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਇੰਜਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਅਗੇ ਤੋਂ ਜਾਂਦੀ। ਸਿਰਫ਼ ਕਈ-ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਿਰਨ ਉੱਤੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਡੇਰੇ ਵਲ ਆ ਰਾ ਸਨ, ਹਿਰਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਿਹ ਦੁਖਿਆ ਤੇ ਉਪਰ ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਵੇਖਿਆ।

"ਏਓ! ਏਓ!" ਉਹ ਕੂਕਿਆ।

ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਉਪਰ ਪਿਆਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹਨੇ ਵਰਿਆ ਚੰਨ-ਮਨੁਖ ਦੇ ਰੋਡੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸਥੈਨ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਗਿਆ ਸੀ।

"ਜਿਥੇ ਤੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਜਾ ਰਹੀ?" ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਤੇਨੂੰ ਫੁਕ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ," ਹਿਰਨ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁਟਿਆਰ ਬਹੁਤ ਤੜਕਰੀ।

"ਮੈਂ ਕਦਾਂ ਤੇ ਕੀ ਕਦਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਸਚੀ ਮੁਚੀ ਈ ਨਾ ਫੁਕ ਕੇ ਲੈ ਸੱਚੇ!" ਉਹ ਕੂਕੀ।

ਇਕ ਲੜਕਾ ਵੀ ਬੈਠੇ ਬਿਲਾਂ ਹਿਰਨ ਆਪਣੇ ਪੁਰ ਨਾਲ ਖੜਕ ਕਰਾਹਦਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਉਹਨੇ ਇਕ ਮੱਧਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ।

"ਆ, ਇਸ ਮੱਧਰੇ 'ਚ ਵਸ ਜਾ, ਡੇਰੀ ਕਰ!" ਉਹ ਬੋਲਿਆ।

ਮੁਟਿਆਰ ਮੱਧਰੇ ਵਿਚ ਵਸ ਗਈ ਤੇ ਹਿਰਨ ਖੁਰਾ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਬਫ਼ਰ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਡੇਰੀ ਹੀ ਮੁਟਿਆਰ ਅਲਪ ਹੋ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਓਥੇ ਬਰਫ਼ ਦਾ ਇਕ ਟਿੱਛਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਪੜਾ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹੜੀ ਥਾਂ ਸੀ।

ਚੰਨ-ਮਨੁਖ ਅਨਾਨ ਤੇ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਵੇਡੀਅਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੇ ਸਥੈਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗਾ, ਆਪਣੇ ਉਗਰੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਪਰ ਮੁਟਿਆਰ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭੀ। ਏਥੇ ਤਕ ਕਿ ਉਹ ਇੱਥੇ ਤਕ ਵੀ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਟੀਸੀ ਵਲ ਤੱਕਿਆ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਨਾ ਸੁਣਿਆ, ਉਹ ਸੀ।

"ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਏ!" ਚੰਨ-ਮਨੁਖ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਮੁਟਿਆਰ ਕਿਥੇ ਜਾ ਸਕਦੀ ਏ? ਮੇਰੇ ਲੱਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਏ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਚਲਾ ਜਾਨਾਂ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਫੇਰ ਉਤਰ ਆਵਾਂਗਾ। ਉਹ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਚਰੂਰ ਲੱਭੇਗੀ ਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ ਉਹਨੂੰ।"

ਇਹ ਕਹਿ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਥੈਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਤੇ ਉਹਦੇ ਰੋਡੀਅਰ ਉਹਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ।

ਉਹ ਅਜੇ ਗਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹਿਰਨ ਨੇ ਬਰਫ਼ ਨੂੰ ਖੁਰਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਸੁਣ ਜਿਹਾ, ਤੇ ਕੁਝੀ ਮੱਧਰੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਈ।

"ਚਲ ਡੇਰੀ-ਡੇਰੀ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਚਲੋਏ!" ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ। "ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੰਨ-ਮਨੁਖ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਲੁਕ ਸਕਣ ਲੱਗੀ।"

ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਥੈਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਈ ਤੇ ਹਿਰਨ ਉਹਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਡੇਰੀ ਹੀ ਡੇਰੇ ਪਹੁੰਚ ਪਏ, ਤੇ ਉਸੀ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੇ 'ਫੁਮ' ਅੰਤਰ ਬਜ ਗਈ। ਪਰ ਉਹਦਾ ਪਿਓ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹਦੀ ਕੋਟ ਮਦਦ ਕਰਦਾ? ਹਿਰਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ:

"ਤੇਨੂੰ ਕੁਝ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦੇ, ਚੰਨ-ਮਨੁਖ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।"

"ਮੈਂ ਕਿਹੋ ਲੁੱਕਾ?" ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਕੁਝ ਬਣਾ ਦੇਣਾ—ਬਾਇਬ, ਇਕ ਪੋਰਰ," ਹਿਰਨ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭ ਲਵੇਗਾ।"

"ਹਥੇਰਾ।"

"ਇਹ ਵੀ ਨੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ।"

"ਬਾਂਸ।"

"ਨਹੀਂ।"

"ਤੂਹੇ 'ਤੇ ਲਮਕਦੀ ਖਲ ਦਾ ਕਾਲ।"

"ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ।"

"ਓਰ ਕੀ? ਹੱਡਾ, ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਦੀਵਾ ਬਣਾ ਦੇਨਾ।"

"ਨੀਕ ਏ।"

"ਚੰਡਾ, ਉੱਗੜ ਬਹਿ।"

ਮੁਟਿਆਰ ਸੁੰਗੜ ਗਈ। ਹਿਰਨ ਨੇ ਫੀਨ ਉੱਤੇ ਮਾਹਿਅ ਤੇ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀਵਾ ਬਣ ਗਈ। ਉਹ ਦੇਣਾ ਤੋਰ ਬਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲਵੇ 'ਫੁਮ' ਵਿਚ ਰੋਬਨੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਏਥਰ ਚੰਨ-ਮਨੁਖ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਹਿਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁੱਛਾਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਡਾਖੀ ਤੋਰ ਰਹਿਤਾ ਨਾਲ ਡੇਰੇ ਵਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਰੋਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਨਾਭ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿੱਤਾ, 'ਧੂਮ' ਅੰਦਰ ਵਸ ਆਇਆ ਤੇ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਫੇਰ ਲੱਭਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹਨੇ ਹਰ ਥਾਂ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭੀ। ਉਹਨੇ ਉਹਨਾਂ ਵਾਂਗੋਂ ਵਿਚਾਰੇ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਹਾਰੇ 'ਧੂਮ' ਦੀ ਛੱਤ ਖੜੀ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਹਰ ਭਾਗੇ, ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਹਰ ਵਾਰ, ਮੰਜਿਆਂ ਹੇਠ ਪਈ ਹਰ ਛਾਹਣੀ, ਛਾਹ ਉੱਤੇ ਪਏ ਮਿਟੀ ਦੇ ਹਰ ਢੇਰੇ, ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮੁਟਿਆਰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਲੱਭੀ।

ਤਾਂ ਦੀਵਾ ਉਹਨੇ ਗੱਲਿਆਂ ਹੀ ਨਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਤੇਜ਼-ਤੇਜ਼ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੰਨ-ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਵੀ ਚਿੰਨਾ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸੀ।

"ਅਜੀਬ ਗਲ ਹੈ," ਚੰਨ-ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਖਿਆ। "ਕਿਥੇ ਢਲੀ ਗਈ ਹੈਰੋਰੀ? ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਸ਼ਮਾਨੇਂ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।"

ਉਹ 'ਧੂਮ' ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਰੋਡੀਆਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਫੈਜ ਵਿੱਚ ਬਹਿ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਚੰਨਣ ਦੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਟਿਆਰ ਉਹੇ ਉਤੇ ਲੱਗੀ ਪੱਥ ਦੇ ਪਲਤੇ ਬੰਨ ਭੱਜੀ-ਭੱਜੀ ਆਈ। ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਤਕ ਬਾਹਰ ਉੱਤ, ਉਹਨੇ ਉੱਥੀ ਸਾਗੀ ਪੁਰੀ ਦਾ ਹਾਸਾ ਛਟਕਾਇਆ।

"ਏਥੇ ਵਾ ਮੈ! ਏਥੇ ਵਾ ਮੈ!" ਉਹਨੇ ਚੰਨ-ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ।

ਚੰਨ-ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੋਡੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ 'ਧੂਮ' ਅੰਦਰ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ। ਪਰ ਮੁਟਿਆਰ ਫੇਰ ਦੀਵਾ ਬਣ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਚੰਨ-ਮਨੁੱਖ ਉਹਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹਨੇ ਹਰ ਭਾਹਣੀ ਤੇ ਹਰ ਪੰਗ, ਖਲਾ ਦਾ ਹਰ ਵਾਲ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਹਰ ਢੇਰਾ ਵੇਖਿਆ-ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਮੁਟਿਆਰ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਲੱਭ ਸਕੀ।

ਕਿੱਤੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਸੀ? ਉਹ ਹੋ ਕਿਥੇ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਉਹ ਅਨੇਪ ਕਿਥੇ ਹੋ ਗਈ ਸੀ? ਇੰਜ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਉਹਦੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ।

ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ 'ਧੂਮ' ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਰੋਡੀਆਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਟਿਆਰ ਪਲਤੇ ਬੰਨ ਉਹਦੇ ਬਾਹਰ ਵਲ ਨੂੰ ਉੱਜੀ।

"ਏਥੇ ਵਾ ਮੈ! ਏਥੇ ਵਾ ਮੈ!" ਉਹਨੇ ਹਸਾ ਹਸਾਇਆ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ।

ਚੰਨ-ਮਨੁੱਖ 'ਧੂਮ' ਅੰਦਰ ਭੱਜਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਲੱਭਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਵਿਰਾਡਾ ਰਿਹਾ, ਉਹਨੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਫੜੇਲ ਮਾਰੀ, ਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਉਲਟਾ-ਪੁਲਟਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਲੱਭ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਉਹ ਲੜਕਾ-ਲੜਕਾ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਕੜਾ ਤੇ ਨਿਭਾਤਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਕੰਨ ਆਪਣੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਿਲਾਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਬਾਹਰਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੁੜੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ।

ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਉਹਦਾ ਭਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਟੀਕ ਝੂਪ ਧਾਰ ਭਿਆ, ਛਾਣਾਂ ਮਾਰਦੀ 'ਧੂਮ' ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ, ਚੰਨ-ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਪਿੱਛ ਪਕੜੇ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੱਲੀ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਪੱਥ ਬੰਨ ਦਿੱਤੇ।

"ਉਛ!" ਚੰਨ-ਮਨੁੱਖ ਕਰਾਹਿਆ। "ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣੀ! ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਾਰ ਦੇ ਮੈਨੂੰ! ਟੋਕ ਦੇ, ਮੈਂ ਹੈਂ ਦੀ ਇਸ ਕਾਬਲ ਹਾਂ, ਜਾਹ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਕਸੂਰ ਦੇ। ਮੈਂ ਕੇਹੂੰ ਧੜਤੀ ਤੇ ਜੁਰ ਨਿਜਾਣਾ ਕਾਹੁੰਦਾ ਜਾਂ। ਪਰ ਇਸ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਮਰਾਂ, ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਪੱਥਰ ਪਾ ਦੇ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿੱਘਾ ਹੋ ਚਿੱਟ ਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਈਂ ਟੱਡ ਲਗ ਰਹੀ ਦੇ..."

ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ ਹੋਰਾਨੀ ਦੀ ਹਦ ਨਾ ਰਹੀ।

"ਤੈਨੂੰ—ਨੱਡ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ?" ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ। "ਕਿਉਂ ਭਠਾ, ਤੂੰ ਬਾਹਰ ਝੁਕ 'ਚ ਰਹਿਣ, ਤੇਰਾ ਖਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤੇਰਾ 'ਧੂਮ' ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਖਲ੍ਹਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ, ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਢਿੱਕ ਦੀ ਚਾਹੀਦੇ। ਤੇਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਪੱਥਾਂ ਦੀ ਗੀ ਲੱਭਣ ਹੈ।"

ਫੇਰ ਚੰਨ-ਮਨੁੱਖ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀਆਂ ਮਿੱਠਤਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਿਆ:

'ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਖਰ—ਘਾਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਕਦੀ ਮੇਰਾ ਕੋਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਅਸਮਾਨੇਂ ਚਿਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਜਿਹਨੂੰ, ਤੇਰੇ ਲੋਕ ਵੇਖਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼, ਜਿਹਨੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿਆ ਕਰੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚਾਨਣ-ਮੁਨਾਰਾ ਬਣਾਂਗਾ ਤੇ ਰੁੱਬਰਾ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ, ਤੇ ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿਨ ਬਣਾ ਦਿਆਰਾ। ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ, ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨੌਰਾਂ ਲਈ ਸਾਲ ਮਾਪਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਹਿਲੇ ਮੈਂ ਕੁੱਝੇ ਵੱਡੇ ਵਾਲਾ ਚੰਨ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਫੇਰ ਦਫ਼ਤਰਿਆਂ ਦੇ ਸੂਣ ਵਾਲਾ ਚੰਨ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਫੇਰ ਪਾਣੀਆਂ ਵਾਲਾ ਚੰਨ, ਫੇਰ ਪਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਚੰਨ, ਫੇਰ ਨਿੱਘ ਵਾਲਾ ਚੰਨ, ਤੇ ਫੇਰ ਹਿਰਨ-ਸ਼ੀਰਾਂ ਦੇ ਭੜਕ ਵਾਲਾ ਚੰਨ ਤੇ ਫੇਰ ਜੰਗਲੀ ਹਿਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਚੰਨ, ਫੇਰ ਪਹਿਲੇ ਸਿਆਣ ਵਾਲਾ ਚੰਨ, ਤੇ ਫੇਰ ਛੋਟੇ ਹੋ ਕੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਲਾ ਚੰਨ।"

"ਤੇ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿਆ ਤੇ ਤੂੰ ਫੇਰ ਰਜਕਾ ਹੋ ਜਾਵੇ—ਤੇ ਤੇਰੇ ਪੱਥਾਂ ਤੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਜੋਰ ਆ ਜਾਵੇ—ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁੱਧ ਲਿਜਣ ਲਈ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ?"

"ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵੱਠ ਦਾ ਰਾਹ ਤਕ ਵੀ ਝੁਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੀ ਕੁਤਿਆਰ ਦੇ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਨ ਲੱਗਾ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ ਸਹੀ, ਤੇ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਝੁਲਨਾ ਦਿਆਂਗਾ।"

ਤੇ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਚੰਨ-ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਉਪਰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹਨੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਰਸ਼ਮ ਲੈ ਆਂਦਾ।

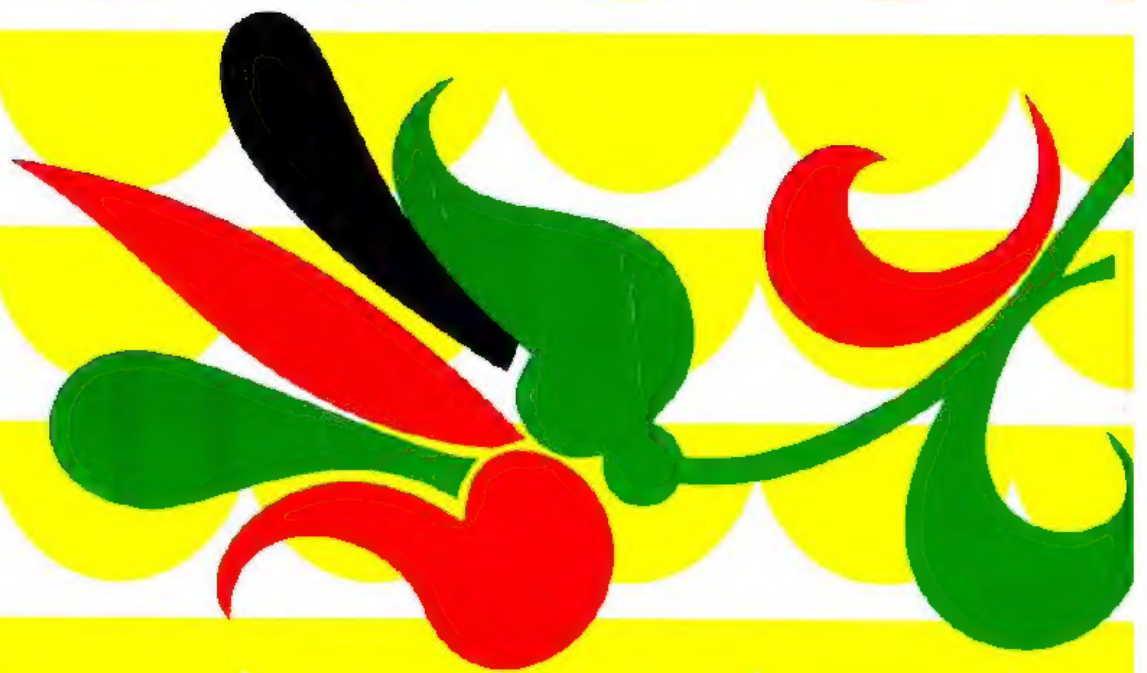
ਪਾਠਕ ਨੂੰ

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖੋ ਤੇ ਚਿੱਥੇ, ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਡੀਜ਼ਾਈਨ ਤੇ ਛਪਾਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਲਗੇਗੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਆੜੀਆਂ ਤੇ ਛਪੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਜਾਂ ਫੀ ਅਸੀਂ ਸੁਆਗਤ ਕਰਾਂਗੇ। ਸਤਿਕਾਰ ਪਤਾ ਹੈ:

ਪ੍ਰਗਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ

ਸੁਬੋਦਸਰੀ ਬੁਢੇਵਾੜ,

ਮਾਸਟਰ, ਸੋਢੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ

ਪੰਜਾਬ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ
ਐਸ.ਸੀ.ਓ. 1126-27, ਸੈਕਟਰ 22-ਬੀ,
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ।

ਮੁੱਲ - 375/- ਰੁਪ